Et quando

qz est. ¶ In secunda dicit q oppilationis huius tres sunt cause. Prima est humor grossus viscosus et tenax occupans meatus de naribus ad guttur vel meatus etiam de naribus ad porum et additamenta mamillis similia quibus fit olfactus. Secunda est excrescens in naribus caro que fortius oppilat et permanentius quam viscosus humor et difficilius extrahibilis est. Tertia est crusta quedam ex aliquo humore cocto et indurato caloris opere nata in viis illis: que facilius aliis cadit et extrahitur vel exsufflatur.

¶ De signis. Cap. vij.

Hec oppilatio. ¶ In hoc ca. primo dat signum oppilationis in chalasim dicens: q hec oppilatio facit nasalitatem sic q patiens de naso vt loqui videtur et cantare dum cantat: et est aliud signum q ipse sepissime sternutare conatur. Et iterum aliud quod cum claudit os anhelare non potest. Secundo declarat modum quo ipsa facit hanc nasalitatem et hoc impedimentum in cantu et sermone dicens: ita q prohibet superfluitatem exsufflationis ab hoc vt ibi bat in chalasim. Et hoc sic intellige q hec oppilatio prohibet aerem superfluum expulsum et exsufflatum a pulmone et pectore pro vocibus formandis ab hoc vt imbibatur et libere defluat in et per pores superiores nasi vocatas chalasim que simul cum naribus faciunt ad voces complete formandas sicut concavitas in fistula reperta post linguam et caput ipsius fistule facit ad melodie soni complementum. Tertio concludit q exsufflatio hec non inueniens exitum per chalasim facit tinnitum qui fit et prouenit ex oppilatione que reuerberat aerem fortiter exsufflatum: sicut testudines faciunt tinnitus dum ipse reuerberant sonitus et voces quos vocamus echo: et hoc ille innuit. Quare facit tinnitum exsufflatio supple factum ex ea scilicet chalasim oppilatione.

¶ De cura. Capitulum. viij.

Amantur lentis amare. ʒ. i. castorei. ʒ. ß. opii croci amborum an. kirates. i. myrrhe. ʒ. ß. fiant ex eis pillule et fiat ex eis caputpurgium cum aqua sansuci humidi. ¶ Et multotiens quidem indiget dispositio operatione manus et rasione nasi cum radio proprio nasi qua possibilis est. Rasio igitur non cesset donec mundificetur. Et quandoque egreditur cum rasione res plurima de cuius summa mirabitur homo. Fortasse enim consequetur perditatem libre. ¶ Si autem non adiuvat fiat illud quod dicemus in c. emorroydarum.

Amatur. ¶ In hoc ca. primo agit de cura mo dicte oppilationis per caputpurgia. Secundo per manuale opus rasionis: ibi [Et multotiens.] Tertio p dicenda ca. de cura emorroydum nasi: ibi [Si aut non.] ¶ In. i. parte innuit strare iubet secundo caputpurgium in oppilatione hac cum fit ex tenaci et viscoso humore. Recipe lentis amare. ʒ. i. castorei. ʒ. ß. opii croci an. kirates. i. idest grana. iiij. myrrhe. ʒ. ß. conterantur sola et ex eis fiant pillule mediocres quarum vnaquequem dicitur solvatur in aqua sansuci recentis et humide. Sanguis [illegible] viridis vel in eius succo qui fortior ad hoc est. [illegible] capitpurgii calidum imitatur. [illegible] est quoddam genus quod [illegible] et est aliud genus [illegible] et est amara manifeste caliditatis de hac [illegible]. Et si hac caruerimus accipe loco eius lupinos amaros. Sunt autem et alie medicine plurime que naribus attracte similiter dissolvunt oppilationem hanc vt succus vitice succus bliete vel cucumeris asini oximel squilliticum vel acetum eius vel absinthii succus cum modico aceti. Et genera fellium et nigella triduo submersa in aceto et elleboris albus.

et multotiens. ¶ In secunda primo ait q oppilationis huius dispositio multotiens indiget ad ipsius curam manuali opere puta abrasione nasi a carne que excreuit in meatibus qui sunt a naribus ad guttur aut porro aut [illegible] per radium proprium naso cuius extremitas sit reflexa lata scindens et [illegible] qua possibilis sit abrasio totalis superaddite carnis: non cesset igitur [illegible] fieri donec mundificetur nasus et vie eius ab eo quod oppilat. Secundo dicit q res multa interdum cum rasione illa de naso egreditur sic q de summa eius et tanta quantitate admirantur homines non credentes prius q tanta materia latere potuisset in tam paruo loco: forte enim rasio consequetur attingens et extrahens inde mediocritatem libre.

Si aut. ¶ In. iij. dicit q si remedia predicta non inuenerint vel non sufficerint oppilationem chalasim tollere fiat quod dicetur ca. de cura emorroydarum nasi quod est. xij. trac. partis. 5. cauteria potentialia vel actualia ex ferro calido. Valet etiam ad id nodosum filum cum acu [illegible] naribus intromissum sic q ad os redeat et quasi serrando per extremitatem [illegible] donec [illegible] abraserit carnes superadditas naris

galle: et administretur faciendo caputpurgium et gargarismum diebus aliquibus. Et ex eis quibus curatum est vt ponatur in naso tincta cum cera et oleo: et fiat hoc sine intermissione donec sanetur.

¶ De contritione nasi. Cap. x.

Melius et laudabilius est vt impleatur interius donec equetur exterius: et extrahatur ex eo illud quo plenus est paulatim donec equetur. ¶ Linimenta vero imitiua [illegible] hoc que oportet ponere super fracturam sunt parum aloes et croci et mes et myrrhe et ramecha et gallia muschata et lutumarmenum et lutum romanum et malua et lauianuz et

doso. Septimum est cauterium vel actuale vel potentiale. Oc[illegible] iatis et remollire violato oleo vel nenupha. vel oleo ro[illegible] galline aut anseris cum cera vnguea. ¶ De cura mori [illegible]

Ex curis. ¶ In hoc capitulo dat auxilia [illegible] eius nascentes in naribus. Et [illegible] res molles moris similes et dolorosi de [illegible] aquoso sanguine: et ficus tumores moro similes plus similantur ficubus in figuris ipsorum et quantitate. [illegible] secundo medicamentum sepe ministrari more caputpurgii et re gargarismi. Recipe gallarum tritarum. ʒ. vi. super quas fundatur aqua donec submergantur et hanc aquam biberint [illegible] et addatur eis sarcocolle aut thuris tritis lib. 5. Et [illegible] alia cum aqua granatorum in qua cocte fuerint galle: et [illegible] cledo sit tanta quantitas aque granatorum q totum [illegible] lis. Et pro gargarismo sit plus de ista aqua quatinus [illegible] me et aptius gargarizari: hoc enim mortificat et paulatim [illegible] quam ficum. Secundum est frequenter impone naribus hoc [illegible] curat et mortificat morum et etiam ficum. Recipe [illegible] quarti. i. cere. ʒ. 5. misceantur vt decet et fiat vnguentum: [illegible] naso intromittatur super morum aut ficum quousque [illegible]. Et capituli [illegible] de quo secundo huius princeps facit. ij. c. [illegible] tunc [illegible] alterum in [illegible] sub hoc titulo [illegible] quo aurium [illegible] q est calidum valde desiccatiuum cum fortitudine et eius [illegible] tior mordicatione eius. et similiter eius desiccatio: et ipsum [illegible] canoc plurima: et [illegible] cauter. Cura vero ipsius in summa [illegible] oppilationis chalasim nunc dicte.

¶ De contritione [illegible]

Melius. ¶ In h. c. primo agit de cura contritionem eius et extensionem narium. Secundo [Linimenta vero.] Tertio remittit nos pro cura [illegible] re et restaurationis vt ad. c. 3m. trac. tertii [illegible]

¶ In prima parte primo ait [fractura contritione nasi] q in cura contritionis nasi melius et laudabilius est vt [illegible] equetur et restituatur sue proprie figure impleudo ambas [illegible] no vel cannulis concauis donec exterius appareat equale [illegible] et figuram et sic consueuerit sue ligatura comprimente nasum [illegible] deformis. Secundo precipit id a naso extrahi quo ipse repletus [illegible] sine aliis humor quod fluxerit ad eum donec ipse equetur et [illegible] sicut exterius. Et huius extractio procedet vt impletione [illegible] ra si mato tete extrahi debet: et humores et cruste [illegible]

Linimenta. ¶ In secunda precipit locum fracture post equationem illinire frequenter [illegible] quemns retinerit sua stipticitate et glutinositate nasum [illegible] soluta vniendo et consolidando. Recipe aloes croci mes. i. [illegible] mech idest confectionis ex gallis et passulis: galle [illegible] armenici luti romani loco eius accipe terram sigillatam [illegible] laudani an. ʒ. ij conterantur oia fortissime et incorporentur [illegible] aqua alethil: et est arbor thamarisco similis: et aqua [illegible] mentum in spissitudine mellis: et si nunc dictis caruerimus [illegible] harum aquam folloris quercus vel arnoglosse vel quinque [illegible] pastoris. Vel fac linimentum ex. ʒ. 5. sanguinis draconis [illegible] cum. ʒ. aut. iiij. candidis albuminibus ouorum galline. [illegible]

les albe ꝛ non est in eis dolor ꝛ iste sunt facilis cure. Et quandoqꝫ sunt rubee aut fusce vehementis doloris: ꝛ iste sunt difficilis cure precipue cum ex eis currit sanies fetida. Et quandoqꝫ est ex eis illud quod est cancer corrumpens figuraꝫ nasi ꝛ dolorem faciens cum extensiōe sua vehemēti. Et est ille qui ē fusci coloris male generationis valde in profunditate plurima cuius via est blandimentum sine incisiōe ꝛ rasione. ℭ Veruꝫ inter[b] cancrū ꝛ emorroydes malas distat: qm̄ caro nata si est post egritudines in capi

cerie vel vnius lupini. Emorroys est quedam crescentia ...inibus nasi: mollis in quātitate maiori q̄ꝫ polipus. s. in ...ius grani vue. Cancer est quedam nascētia carnis dure in ...us grani tritici. Cancer ꝛ emorroys fiunt a materia me...a romen: q̄a reumarunt ad nares. Et ex debilitate expulsi-

Jacobus

...menico puluere molēdini ꝛ mastice tritis equali pondere ...losse: ꝛ si cōtigerit illic apostema diaquilon appone.

...nos. ℭ In tertia dicit q̄ forte iterabit curam huius contritionis ꝛ latius describit in lib. fra...ationis: ꝛ sine fortasse facit illud ibi puta quarti. v. tract. ...tulatur de fractura nasi. ℭ Cura cōtritionis nasi in sum. Prima est a principio subtilis dieta declinās ad frigidaꝫ ...ꝫ apostema ꝛ febris: ꝛ postea grossior ꝛ glutinosior q̄ cō...teriam auget vt porcini pedes vel mutonum pulls de fru...entres ꝛ cutes hedoꝝ ꝛ etiam mutonū castanee cocte: ꝛ ...rossuꝫ ꝛ stipticuꝫ: ꝛ capitis requies ꝛ partium superiorum. ...ebotomia cephalice ad prohibendū apostema. Tertia est ...cū pillulis cochijs aut hieris magnis aut clysteribus aut ...diuertenduꝫ ad naribus humores. Quarta est emunda... ...ab his q̄bus implentur. Quinta ē implere ambas ten... ...nasus equetur. Sexta est illinire nasuꝫ exterius cū qui... ...ꝛ cōsolidantibus. Septima est diaquilon naso superpo... ...o apostematur ex contritione.

...emorroydibus ꝛ albarnabet in naso. Cap. xi.

...orroydes quidem. ℭ In hoc capitulo primo describit ...roydes nariū. Secūdo meminit tres earū species: ibi [Et sunt] Tertio differētias inter cancrū nariuꝫ ꝛ emorroy... inter cancrū] Quarto agit de longis emorroydibus: ibi ...es] Quinto de communicatione vel identitate medici... emorroydum: ibi [Et omnes medicine.]

...e ait q̄ emorroydes nariū sunt carnes addite vel excre...scētes in naribus. ℭ Attende primo q̄ emorroys pprie ...inis ab aliqua venarū terminatarū ad anū: vel tumor in ...dictarū venarū ex sanguine illic reterō superfluo cōpresso. ...greco quod latine est sanguis ꝛ roys quod est fluxus. ...hic accipit pro carnositate quadā mala ꝯtra naturā exor...eis crescēte a qua interdū sanguis vel sanies defluit aut ... ℭ Attende scd̄o q̄ per emorroydes nariū princeps hic ...qui a plurib⁹ solēnibus medicis polipus vocat vel sub ...albarnabet vel albarnab dicitur polipū cōprehēdit. In... ...ma. ca. de polipo nariū ꝛ eat ū emorroydis. Cuꝫ intus in ...stua ꝛ mollis ꝛ quasi dissoluta rubea vel alba exorta fue... ...cipit ingrossari ꝛ ex carne p̄dicta repleri cephalica, prius ...Et Auēzoar. v. theisir capi. de polipo ait. Generat in naso ...que dicitur multipes idest polipus. Et fit pp̄ter humidi... ...imbibitā in substātia nasi ꝛ inuiscatā ibi. Inq̄t Mes. si... ...ticule prime sectionis prime capl̄o sexto q̄d est de polipo. ...ꝛ nō tractabilis ꝛ mollis ꝛ putridus, ꝛ fetidus fortassis ...vo elongat ꝛ pendet ꝛ quādoqꝫ egredit extra habēs ... ...tenuē non nimis profundatā curatur incidēdo. Et Sera... ...uiarꝫ cap. viij. de polipo ait: q̄ polipus fit in duabus na... ...figura sua sicut est o animalis multorū pedum idest polip.

emorroydes[c] quidē q̄nqꝫ elongantur ꝛ fiunt emorroydes pendētes: ꝛ quādoqꝫ elongantur adeo q̄ ex naso egrediūtur ꝛ palato. ℭ Et omnes medicine q̄ conferunt albarnabet cōferunt emorroydibus: ꝛ quādoqꝫ necessarium est vt frangatur earum virtus.

ℭ De curationibus. Cap. xij.

q **Uecunqꝫ[d] illa**rum sunt ex diuisione prima inciduntur cum cultello paruo: Deinde raduntur cum rasorio multuꝫ.

blanditiua: q̄a nō potest bene curari.
b ℭ Verū inter. ℭ Hic compat eā cancruꝫ ad emorroydes ꝛ nō nolat polipū: q̄a nō differūt nisi sꝫ q̄ dictū est: ꝛ pꝫ lra. Iteꝫ claritatē. i. ꝛc. Iteꝫ nota q̄ cancer venit subito: q̄a talis mā stat absco(n)sa: sꝫ demū virtus expulsiua fortificat ꝛ expellit subito talē mam. Itē nō habens saniem. i. bonaꝫ ꝛ laudabileꝫ.
c ℭ Et emorroydes.] ℭ Hic ondit quātitateꝫ augmēti emorroydaꝝ: ꝛ pꝫ littera. Item albarnabet est species polipi. Iteꝫ vt frāgatur eaꝝ virtus. i. radicaliter extrahat.

ℭ De cura. Cap. xij.

d
q **Uecunqꝫ.** ℭ Hic ponit curā polipi diuisi iuxta suas spēs: p̄o ponit curaꝫ cuiusdaꝫ speciei polipi diuerse ab illis de quibus fecit mētionē: secūda ibi [Albarnabet.]

De partibus

ꝛ nascitur in vtrisqꝫ carnositas egrediens a natura.

Et quandoqꝫ sunt. ℭ In secūda declarat tres eāꝝ species emorroyduꝫ nasi diuersas ab inuicē atqꝫ differētes in defectu doloris ꝛ dolorositate: ꝛ coloribus suis ꝛ curabilitate vel incurabilitate. Prima est emorroydes que sūt carnes molles ꝛ albei coloris nō causantes doloreꝫ nisi forte remissum ex grauitate ꝛ sunt facilis cure seu sanari habiles. Scd̄a est emorroydes rubee vel fusce vehementis doloris ex ardoribus suis difficilis cure maxime cū sanies fetida ꝛ corrupta decurrit ab eis. Tertia spēs ex nasi emorroydibus est id quod est cancer vel veluti cancer corrūpens figurā naturalē nasi: ꝛ dolorē faciēs cum extēsione seu dilatatione sua vehemēti. Et est ille cancer vel ille polipus qui est fusci coloris valde male gn̄ationis puta ꝛ materia melica vsta corrosiua ex sua multe p̄funditatis in substantia nasi. Et huius speciei emorroydū nō est via ad curā verā nisi cū incisione ꝛ rasione cū sit vt abscōditus cancer ꝛ noli me tangere: nō via ad curā eius qualis est possibilis est blandimētū cuꝫ lenitiuis ꝛ mitigatiuis palliando morbum sine incisione vel abrasione vel cauterio.

Uerum inter. ℭ In. iij. dat q̄nqꝫ distas seu signa distinctiua inter malas emorroydes q̄si cancerosas ꝛ cācerū nariū vex. Prima est q̄ si caro nata ꝛ in naso excrescēs post egritudines catarrales capitis ꝛ post catarros fluētes ad nares paulatim acciderit tūc est emorroys: ꝛ si nō acciderit s̄m hūc modū: imo post claritatē ꝛ mūdiciē nasi ꝛ post priuationē cursus humiditatū ab vtrisqꝫ narib⁹: tūc caro hec est cācer maxime si cū hoc affuerint signa questatiꝫ dicent. Scd̄a est q̄ cancer ꝯtingē solet post egritudines melicas cerebri: vt post maniā vel melicā passionē ꝛ emorroydes nō. Ter⁹ est q̄ cācri p̄ncipiū est veluti cicer aut auellana cū forti dolore: deide paulatiꝫ augmētari īcipit emorroydes nō sic. Quar⁹ est q̄ in cācro duricies accidit patēs i palato: ꝛ i emorroydib⁹ nō. Quin⁹ ē q̄ vt p̄limū cācer nō emittit nec hꝫ saniē neqꝫ saniei cursū ad palatū nisi vlcerosus fit imo ē sicc⁹ durus: ꝛ emorroys nō.

Et emorroydes. ℭ In. iiij. dicit q̄ emorroydes narium q̄nqꝫ sunt lōge pedētes inferius ꝛ q̄nqꝫ prolōgātur in tantū q̄ ex naso egrediunt vel ex palato. Et facile curant p̄rimo incisione circa radicē: deinde cauterio q̄d redire has prohibet.

Et oēs. ℭ In. v. p̄mo ait q̄ medicine oēs que ꝯferūt albarnabet i. cācero nariū in vera cura ei⁹ nō palliatiua seu blāditiua ꝯferūt silr̄ emorroydibus. Scd̄o dicit q̄ quādoqꝫ oportet in cura emorroydū vt frāgatur virtus medicinaꝝ ꝯferentiuꝫ cancro. Verbi. g. si ad extirpationē cancri ꝯueniūt alume ꝛ colcathar sunt infra dicent in emorroydibus dꝫ eoꝝ virtus frāgi ꝛ hebetari cū rosato oleo ꝛ melle additis his vel ozimi succo vel granatoꝝ quia difficilior est ad eradicādum cancer emorroydis ꝛ fortius coherens.

ℭ De curationibus. Capitulum. xij.

q **Uecūqꝫ illarum.** ℭ In hoc capitulo primo agit de curis emorroyduꝫ nasi per manuales operationes. Secundo per medicinas: ibi [Medicine vero] Tertio de cura albarnabet seu cancrinasi: ibi [Albarnabet vero.]

¶ In prima parte primo agit de cura emorroidum prime speciei ut albarum mollium per manuale opus. Secundo de curis specierum aliarum etiam per opera manualia ibi [Et que sunt.]

¶ In prima particula aliquis quecunque emorroides sint ex divisione prima seu prima specie: puta molles et albe sunt primo incidende cum cultello parvulo: et si fuerit opus trahantur inferius quantum possibile est versus exteriora: et scindantur altius quo fieri poterit ut nimis remaneat de carnibus earum. Secundo radatur cum rasorio multum quod ex eis remansit donec absorpta sit tota ipsarum caro.

uearur oppilatio bonum est: et si non: tunc iam remanent ex eis in profundo aliquae: tunc ergo necessarium est ut administretur serra filosa. ¶ Et eius modus est ut sumantur fila ex capillis: aut seta et ligentur ita ut ligatura illa fiat: sicut serra habens dentes et immittatur in acum de plumbo curuatam intromittendo per nasum donec egrediatur ad palatum. Deinde serretur cum ea residuum carnis extrahendo eam ex duobus lateribus sicut fit cum serra. Deinde accipe embulam ex plumbo aut ex penna et vol ue super eam pannum et pulueriza super eum medicinas emorroidarum: sicut medicamen de chartis et medicamen andacaron et reliqua que dicemus post: et

... que ex eis ... tenta facta ex cortice granati contrito cum aqua donec conficiantur et administretur illud sine cessatione. Est enim expertum sed est tardi iuvamenti. Aut tenta ex usnee viridi pura. Aut pulpa collogntide. Aut ex nuce cypressi cum aliquanto ficuum administretur aliquibus diebus. Aut tenta submersa in succo ozimi folii. Aut submersa in succo eius: deinde pulverizetur super ipsam siccum eius. Aut in vino et pulverizetur super eam tritum ozimum. Aut cum congelato aque utriusque granatorum contritorum cum cortice et pulpa. Aut tenta cum melle et oleo rosato iterata in die aliquibus vicibus. Aut insufflatio ex arsenico et calcanto contritis cum aceto et exiccatis.

Inquit Mes. capitulo de polipo. Qui vero elongatur et pendet et quandoque egreditur extra habens radicem gracilem tenuem non nimis profundatam curatur incidendo iuxta radicem eius cum forficibus postquam apprehendis: et trahis cum tenaculis. Deinde post incisionem cauterizetur super eo quod remanet de radice cum ferro ignito: aut cum medicamine acuto. Et hoc quidem fiat post corporis mundificationem pluries iteratam: et post phlebotomiam. Et quandoque necessitas experit ut fiat cauterium in zuhendeg et proprie apud fluxum reumatis. s. in cacumine capitis. Si autem polipus descendat per foramina palati ad palatum et ad guttur trahatur similiter cum tenaculis et incidatur secus radicem eius cum forficibus ignitis. Et curetur demum cum medicamine acuto: sicut iam diximus: hec ille.

¶ In secunda declarat opera quatuor manualia quibus emorroidum species alie quandoque sanantur. Primum est comburere emorroides istas secundum divisionis per actuale cauterium ex auro vel ferro vel argento: aut etc: vel per cauterium potentiale cum medicis que postea dicentur sicut sunt arsenicum calx viva vitreolum flos et viride eris. Sit autem cauterium aeneale cum igne parvum et subtile: quatinus libere nares ingrediatur: et sit incisivum veluti rasorium quo incidatur emorroys extrahendo prius cum tenaculis fortiter totum quod in naso est ex additionibus carnosis et superfluitatibus quantum commode fieri potest. Et hec operatio composita est ex incisione et cauterizatione simul per idem instrumentum ut per incisionem tollatur superfluum: et per cauterizationem consumatur quod residuum est: et per escaram eius imoderatus fluxus sanguinis prohibeatur. Et rasorium melius ad hoc opus agendum est quod habet formam embule seu cannule scindentis acute veluti novacula in ipsius extremitate maxime cum caro que amputari debet non in infimo narium: sed supremo fixa est. Nam tale rasorium bene correspondet figure narium: et per eius concavitatem potest aliquid carnis inesse descendere et aer et vapores ingredi et egredi. Et post istud cauterizationis iubet sepe in nares effundere acetum cum aqua permixtum ut mitiget ardorem quod cauterium intulit. Et postquam princeps secundum hic referat opus manuale notat quod si melior post opus primum fiat anhelitus minusque impeditus vel ex toto liber per nares dissuat et removeatur oppilatio narium bonum est et sufficit sine alio opere. Sed si eger non anhelitus non melioretur neque removeatur oppilatio narium: tunc ex emorroidibus remanserunt alique in profundo narium ad quas extirpandas opus est secundo manuali opere. Secundum ergo opus in casu hoc utile est ut fila retorta ex capillis aut seta nodentur in medio nodis multis fortibus sic quod suis nodis scindentia reddantur ut serra dentata: et cum acu plumbea taliter fili huius extremitas una nari intromittatur quod intra os redeat et inde extrahatur: deinde trahat operans fili extremitates nunc unam nunc aliam serrando cum nodis amputandas carnes donec dissolute sint et anhelitus liber. Iuxta illud Mes. ca. de polipo. Si autem eius incisio non fuerit facilis secundum modum quem diximus tunc accipe duos aut tres pilos caude equi et torque singulum eorum per se. Deinde ex eis torquendo fac sicut filum unum et fiant in eo nodi tres vel quatuor: et mittatur per nares cum acu plumbea et declinetur cum ea ad foramina palati et trahatur per ipsum palatum cum facilitate donec filum exeat per foramina palati: et tunc accipe utramque extremitatem fili et ducas et reducas ad modum serre usque dum tota caro incidatur: hec ille. Tertium vero opus post predicta agendum est ut per

corticis thuris vitreoli ana. ʒ. ij. terantur et fiat pulvis. ... men andaracon est species trocisci andaracon: quem describit ... ma tractatu. viij. capitulo. xlix. et. l. Quartum vero op... cum rasorio quod est ut embula et anterius scindit sed ... cuitu eius: et hoc aufert carnem que superexcreuit par... eliminando. Et possibile est ut consequaris cum isto instrum... tiones plenam et perfectam utriusque narium a carne que ... hec opera et corrosiones cum medicinis dat hic princeps ... do instrumentum incisionis et abrasionis vel medicine ... in his emorroidis adhibite fuerint expedit ut eger ... ut motu violento sternutationis foras excutiatur et ... libet naribus iniacens et serratura omnis que per ... fuit. Provocetur ergo tunc sternutatio fricando intus na... veris ellebori albi vel euforbii triti. Inquit Mes. ... ete a polipo mundificato: curetur deinde cum vnguen... guento viridi.

Medicine vero quibus.

¶ In ... primo ... curantis emorroidum nasi levium. Secundo de curatione ... [Medicine vero quibus ille curantur] Tertio de cur... ibi [Et si fuerint cancrose.] ¶ In prima particula refert ... cinas levium emorroidum nasi. Prima est tenta facta ... ti quem psidiam vocamus contrito cum aqua donec ... pro tenuio et incessanter immittatur naribus: et est enim ... di operis. Secunda est tenta de sola viridi pura usnea ... ba fallia crescens in littore maris de qua fit sal alcali ... vel herbam fullonum per usnen intellige. Tertia est ... colloquintide sola naso immissa. Quarta est tenta facta ... pressi cum carne ficuum bene incorporato. Quinta est ... bace aut stupis vel panno lineo submersa et subtili... Sexta est tenta eadem similiter submersa super quam ... res ozimi. Septima est tenta de bombace aut stupis ... spersa puluere desiccati ozimi. Octava est tenta de ... mersa in congelato succi vel aque granati utriusque ... pulpis ipsius. Nona est tenta facta de pannis aut lino ... tur et oleo rosato mixtis equaliter et pluries in die nari... cima est arsenicum et calcantum ana cum aceto contrit... ta et sub forma pulueris insufflata naribus.

¶ In secunda refert auxilia quatuor contra emorroid... Primum est pulveres insufflandi naribus: vel tente ... ta his inde illinienda quorum compositio fit ex aliqui... narum hic nominatarum. Prima est anetum cuius semen ... Secunda est myrrha. Tertia est es ustum. Quarta cor... radix lilij albi seu celestis que vocatur yreos. Sexta est ... nitur libro de doctrina greca quod est flos eris: et sic sona... calcos es latine sonat: et anthos grece flos latine dicit... thar: et est species vitreoli teste Ianuen. Octava est ... quatuor et diversitates secundo canonis capitulo de com... nitrum quod est quasi salsa species ex quibus pulveres insuffl...

fert transpirationem: item leuiatur .i. sit lenitiuum pectoris. Item calido .i. potentia. Item calefactio .i. actu: item vsq; ad terminum: non multum intense.
¶ Abscisio autem. ¶ Hic ponit tertiam intentionem que est abscisio fluxus ⁊ ponit quatuor medicinas: secunda ibi ⌊ Et similiter ⌋ tertia ibi ⌊ Et sicut sirupi ⌋ quarta ibi ⌊ Et sunt vapores. ⌋ Dicit primo ⁊c. Item congelatiuis idest inspissatiuis.

¶ Et similiter. Hic ... aliud medicamen: ... Item auellan ...

Jacobus

... reumatis. ¶ Tertium ... est aute matu... rationem materie reumatis non ingredi balneum totius corporis commouendo humores vehementer reumatis cur... adaugeat: sed nunc ... rentur sicce super ca... vaporationes ex pa... calidis vel milio ⁊ sale vel tosto furfure quo ... tellatur ⁊ materia reumatis partim digeratur partim resoluatur. ¶ Quartumdecimum ... muschi odoramentum quod cerebrum confortat ⁊ calefacit ⁊ reuma ... gerit frigidum phlegmaticum. ¶ Quintum ... est implere au... es lana infusa in oleo vir... aliter calido ⁊ calefacto actu vsq; ad hunc terminum seu gradum ca... quem innocue au... ⁊ intristanter tolerare possint. Ab hoc enim cerebrum statim calefiet ⁊ digeretur ide materia reumatis. Et huic casui proprium est oleum de ruta vel de castoreo vel de amigdalis amaris.

sto ⁊ similibus. Et ablue ipsum cum aqua saponis vel cum eo quod sit sicut sapo ⁊ similibus. Et vt declinet cum cibis ad illud quod alleuiat ⁊ subtiliat ⁊ calefacit ⁊ exiccat cum hoc vt ex eo leniatur pectus. Et quandoq; necessaria est administratio medicinarum rubificantium: ita vt in eis recipiantur stercus columbinum cum sinapi ⁊ ficus ⁊ mentastrum ⁊ gummarute agrestis: immo administratio cauterii. Et ad vltimum calefactio capitis ⁊ ipsius exiccatio conferunt ⁊ expellunt illud quod accidit. Et oportet in hoc catarro vt non ingrediatur balneum ante maturationem: immo administrentur vaporationes sicce. Et ex eis que conferunt in eo est odoramentum musci: ⁊ similiter impletio auris ex lana infusa in oleo calido calefacto vsq; ad terminum. ¶ Abscisio autem cursus fit cum gargarismis laudabilibus frigidis congelatiuis sicut gargarismate ex aqua frigida: ⁊ aqua ros. ⁊ aqua lentis: ⁊ aqua coriandri: ⁊ aqua in qua decocti sunt cortices papaueris: ⁊ aqua granatorum etiam. Frigida quidem ad calidum ⁊ calida ad frigidum. ¶ Et sicut linimentum

Abscisio autem cursus.

¶ In hac parte quarta docet abscindere cursum reumatis. Primo per gargarismos. Secundo per gutturis linimenta: ibi ⌊ Et sicut linimentum ⌋ Tertio per tenta in ore: ibi ⌊ Et similiter retentio ⌋ Quarto per sirupos: ibi ⌊ Et sicut sirupi ⌋ Quinto per vaporationes ⁊ suffumigationes: ibi ⌊ Et sicut vapores. ⌋
¶ In prima particula primo ait quod abscisio cursus reumatis seu prohibitio ne fluat ad pectus ⁊ in eo generet ptisim asma: aut apostema fit cum gargarismis congelatiuis: idest inspissantibus materias fluentes ⁊ inhabilitantibus easdem ad fluxum in casu hoc laudatis. ¶ Attende primo quod gargarismata sunt in ore tenenda pro casu hoc ⁊ non agitanda multum circa gargareonem motu continuo qui proprie dicitur gargarizatio a sono: ⁊ est nomen onomotopeium sicut gargarismus ⁊ gargarisma: quia motus talis commouet materias ⁊ attrahit nouas etiam si fuerit aque frigide solum vel stiptici liquoris. ¶ Attende secundo quod in catarris de cerebro ad guttur via purgationis vbi non est timor aut fortis suspitio de morbis pectoris non conuenit ista prohibitio cursus per gargarisma ta congelatiua: sed potius conuenit digestio reumatis ⁊ rasicatio eius cum diligentia. Secundo tangit gargarismata .vj. huic interceptioni fluxus idonea. ¶ Primum est ex aqua simplici frigida diu in ore retenta sine magna ipsius agitatione que suo frigore fluens reuma inspissat ⁊ vias constringit. ¶ Secundum similiter fit ex aqua rosata que ⁊ frigore eius ⁊ stipticitate materiam ingrossat. ¶ Tertium ex aqua lentium efficitur in qua cum frigiditate est ⁊ stipticitas siue sit aqua decoctionis harum seu distillationis. ¶ Quartum fit ex aqua decoctionis vel distillationis seminis coriandri sua stipticitate catarrum inspissantis. ¶ Quintum fit ex aqua in qua cocti fuerint cortices papaueris que ⁊ forti frigore ⁊ stipticitate quadam reuma ingrossat. ¶ Sextum fit ex aqua decoctionis granatorum acrium: ⁊ maxime corticum: qui stipticiores sunt ⁊ magis inspissant. ¶ Tertio notat hic circa hec gargarismata quod actu frigida ministrari debent ad catarrum calidum: ⁊ actu calida ad catarrum frigidum vt discrasiam reumatis corrigant excepta aqua simplici que cum calida actu retinetur in ore non inspissat catarrum: nisi ferrata sit aut aliunde stiptica. Cetere vero aque quia stiptice sunt siue calide sint siue frigide

rum .i. medicinarum habentium formam auellane.
c ¶ Et sicut sirupi. ¶ Hic ponit tertium medicamen: ⁊ patet lra. Item factus idest aptatus: item vt prohibeat .s. fluxum: supple etiam ad inspissandum materiam.
d ¶ Et sicut vapores retinentes. ¶ Hic ponit alias medicinas que sunt euaporatoria. Item in caiasim idest in superiorem partem nasi: ite nominata eokis est proprium nomen suffumigationis: item tabarzed idest zuccarum de illa contrata.

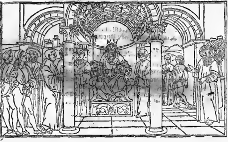
gutturis cum vino in quo contrita est myrrha: ⁊ proprie in frigido. ¶ Et similiter[b] retentio auellanarum in ore factarum ex opio ⁊ storace ⁊ thure ⁊ croco preter quod deglutiat aquositatem earum. Et sicut[c] sirupi qui habent proprietatem in hoc sicut sirupus de papauere puro ad calidum. Et sirupus de papauere factus cum decoctione in qua posita sunt sicut myrrha ⁊ crocus: ⁊ alia ex eis que dicturi sumus in antidotario ad frigidum. Et non oportet vt in potu detur sirupus de papauere nisi in principio vt prohibeat a pectore fluxum. Cumq; retinetur ⁊ necessarium est sputum non est conueniens iste sirupus. ¶ Et sicut[d] vapores retinentes administrati ita quod intrent in chaiasim retinens vaporem: et isti quidem vapores sunt sicut vernix ad calidum ⁊ frigidum simul: ⁊ nigella ad frigidum vaporata aut odorata: ⁊ costus etiam ⁊ nigella frixa quando odorantur ligata in panno lineo sunt iuuatiua valde. Et similiter suffumigatio oris nominata cokia. ⁊ similiter vaporatio vini aut mellis super lapidem molarem ignitum. Et ex eis que iuuant ad illud est suffu-

De partibus

... sum materie catarri prescindunt: ⁊ precipue catarri calidi qui actualiter frigidi in ore teneantur: ⁊ aliquid ex eis paulatim transglutiatur. ¶ Secundo dicit quod in precisione cursus catarri frigidi sirupus iste factus de papauere debet exhiberi cum decoctione myrrhe croci ⁊ similium ex eis que dicentur in antidotario: vt papaueris frigus reprimatur ab his ⁊ ipsa conducunt in inspissatione reumatis. Dicuntur autem hec quinta secunda tractatu quinto in descriptione gutturalium medicinarum. ¶ Tertio dicit quod sirupus de papauere non est dandus in potu pro cura catarri: nisi in principio dum materia eius adhuc est fluxu. Tunc enim conuenit vt catarrus inspissetur ⁊ a pectore arceatur seu prohibeat ipsum ad pectus descendere. ¶ Quarto dicit quod cum retinetur cursus catarri: ⁊ iam tota ipsius fluxit materia ⁊ necessarium est prouocare

sputum vt per hunc purgetur catarri materia: tunc sirupus iste non est conueniens: quia materiam catarri incrudaret ⁊ inobedientem redderet ad sputum: nisi forte catarri materia peccaret subtilitate eius ⁊ acuitate vel debilitaret ⁊ laxaretur vigiliis infirmus.
¶ In quinta primo ait quod de medicinis apte prescindentibus catarro ... rum effluxus sunt vaporationes quibus retinentur sic administrate ... ipse perueniant ⁊ intrent in caiasim quod retinet vaporem inspissantem reuma simul cum materiis oppilantibus ipsum. Et est caiasim pars su... prema narium: ⁊ quandoq; etiam per os recipiuntur he vaporationes: ... reuma retineant per palatum defluens: ⁊ ipsum inspissent. ¶ Secundo ... vnam tangit vaporationem que ⁊ reumati calido ⁊ frigido conuenit ... est vaporatio vernicis impositi prunis ardentibus super cuius vapore ... inclinetur facies. Inquit princeps secundo huius capitulo de sandaraca quod est calidus: ⁊ siccus in secundo gradu: ⁊ quod in ipso est stipticitas ⁊ pro... prietas retinendi sanguinem: ⁊ quod eius fumus prohibet catarros. ¶ Tertio commemorat vaporationes .v. multum conferentes in catarris frigidis. ¶ Prima est vaporatio vel odoramentum nigelle romane torre... facte modicum in patella ferrea ⁊ panno inuolute ad modum ... bre. ¶ Dicit princeps secundo huius capitulo de ea quod confert coriza ... prie torrefacta ⁊ posita in panno lineo ligata: sed non facit illud ... sione ⁊ oppilatione: quia vt ibi ait est ex medicinis aperientibus val... oppilationem que est in colatorio: immo facit illud partim digerendo partim desiccando: partim consumendo materias reumatis. ¶ Secunda est vaporatio vel odoramentum costi amari prius modicum conquassati ⁊ nigelle simul ... in patella qui valde conferunt dum in panno lineo ligata odorantur. ¶ Tertia est suffumigatio oris nominata c... chia. Et est vt os egri teneatur ... super vaporem medicine ... nigelle. an. ʒ. ... ⁊ incorporentur cum ... similes paruis nucibus ... grossis pillulis ⁊ ... prunis super mittere super cuius super ... aperiat os egri ... ¶ Quarta est vaporatio vini grossi stiptici vel ... mellis effusi super ... lapidem molarem per os aut per nares ... recepta. ¶ Quinta est suffumigatio per os: ⁊ ... ibus ... thuris ...

Illustria Monimenta. M. T. Ciceronis de Diuina natura: ⁊ Diuinatione a Petro Marso recõcinata: castigata ⁊ enarrata. An. Sa. M. D. VII.

Cum gratia ⁊ priuilegio.

¶ Laus deo optimo: maximoque.

¶ Olivierij Malpitij Mantuani Carmen
Studiosis. S.

Squallida letalis moribunda asperserat ora
Lethargus. facies hec Ciceronis erat
Quem nec pergamei: nec coi cura magistri
Sananti incolumem reddere nescit ope.
Jura monarchie: et sacra enigmata legum
Viderat in turpi Tullius esse situ.
At modo discussit Marsi solertia poeti
Quicquid diuini Juris habebat opus.
Adde quod errabant scevis academica sylvis
Sed nunc perspicua dogmata luce nitent.
Spurius haud auctor pendens cum pallidus esset
Innumerabilibus sollicitudinibus
Aethica discretis excussit sensibus audax
Officia: omniri turbaus eloquium.
Huic igitur tantum debent cunta: quantum
Ludenti leges Justiniane tibi.

Excusatio Lazari.

Si quid forte tuos offendet lector ocellos
Quod mihi mendoso grammate versus eat
Emendare velis nam non me Lazarus istis
Confecit mendis Bibliopola tuus.
Sed turbata magis pressoris inertia quando
Sera dedit lassas artibus hora manus.

¶ Laus summo regi dicatur vocibus oris
¶ Moi iam non cesset merce a condigna laboris.

PETRI MARSI reconcinnatio:& interpretatio trium librorum Ciceronis de diuina natura ad Inclytum Ludouicum gallarum Regem christianissimum.

SPectaculum cælestis domicilii iucundissima uarietate distinctum Serenissime Rex Ludouice:finiti motus,atq; equabiles:necnon clarissimorum luminum ratus ordo:& nõ sine maxima cõmodorum oium suis temporibus nõ minus grata q̃ necessaria copia moderatus:priscos illos quos cascos appellauit Ennius ad tantæ molis:tantiq; operis:ac muneris autorez:& moderatorẽ cognoscẽdum:& honorãdũ excitarũt:&erexerũt. Quappne igrati uiderẽtur sup̃mam illam naturã tantaꝝ rerum effectricez castissima religione:pientissimoq; cultu honestãdam decreuerũt.Eãq; uirtutem studiosissime amplexi sunt:qua uel maxie uis humani censetur ingenii, & pietatem solidissimũ reipu.fulcrum rite arbitrati leges sanxerũt:qbus diuini cultus & cærimoniæ sedulo seruarẽtur:& augerẽtur idies. In eos aũtq cõtumaci elatione:ac uesania sacros ritus contẽsissent seuerissime aiaduerterũt.Creuitq; illis cũ umbratili quadã religiõe fortuna.Nec ardentiori studio:& pia sollertia his tenẽda sunt:& recolẽda q non delyrũ illum:&oscitãtem nescio quem epicurum.Non cyprium Zenonem a poetica pfectum:nõ stagirtem Aristotelem:aut illum quem diuũ appellãt oẽs & admirãtur Athenẽsem Platonem.Sed autorem Salutis nostræ:ueritatisq; magistrum sectamur Iesum:quem ueꝝ deum:& uerum hoiem catholica fides ꝓfitetur:& colit q oportune dux e cælo demissus ut errãtibus iustitiæ,ac pietatis qbus uera religio sapiensq; cõtinetur uiam benigne reseraret:atq; ad æterna sublimis thesauri p̃mia dirigeret. Omnibus Pricipibus:& Regibus cura hæc incũbit:ut populis recte ac pie uiuendi exẽplo sint.Sed Maiestati tuæ uel maxime cõuenit. Religiosissime Rex Ludouice.Quem christianissimũ & appellãt oẽs:& uenerãtur. Qua profecto nũcupatione nullos titulos:nulla ellogia:nullos ex omni mũdo celeberrimos triũphos duco cõferẽdos.Efficiendũq; tuę prudẽtiæ est:& amplitudini:ut honestissimũ ꝓ uera religione certamen ꝓ focis:aris:delubris & tẽplis hæreditaria hac:& magnificẽtissima appellatiõe arguat te esse dignissimum. Carolum illũ undiq; magnũ uiribus tuis:& opibus ꝓpone imitãdum:Qui cõtusis longobardoꝝ ceruicibus Italiæ diuturno furore barbaroꝝ diuexatæ assertor:& mũdissime religiõis. Apostolicæq; dignitatis restitutor appellatus ẽ.Italia,ꝓuinciaꝝ oium quõdam regina:& totius orbis munimẽtum tuę Maiestati fouenda:& omni studio augenda ẽ:ut expeditũ iter gallicis copiis terra mariq; cõsternat in barbaros.Qui & obscenitate morum:& probrosissima superstitiõe soli hostes habendi sunt. Cur Te primogenito militantis ecclesiæ filio,Rege galliaruz uiris & armis instructissimo Canis ille Ottomãnus lumen quõdam oriẽtis Constãtinopolim occupat?Cur diuinæ sapientiæ dicatum templum profanat?Cur oẽm græciam ipune puagatur?Cur inde Apolloniam sinũq; Hydrusium:hinc ad Vgros:Noricos:& Charintios Licentet excurrit atq; p̃datur?Cuius omni dedecore:ac sacrilegio pollutas acies minimo qdẽ negocio uinci posse parthus ille Thamberlanes declarauit. Cur Soldanes ille mephites Immo spurcissima belua Saluatoris nři uenerãdũ sepulchrũ possidet?Cur a xp̃ianis uectigal:& portoriũ exigit?Cur Magmedes uenenosus ille coluber adorat?:& CHRISTVS contẽnitur?Hæc hæc tua sint spolia christianissime Rex Et de sæuissimis canibus triũphales exuuiæ. Augustissimus ille mons Sion gallicis trophæis decorari:& isigniri efflagitat.Heraclii pietas te prouocet,qui e persicis penetralibus Sacrosanctũ dominicæ crucis uexillum in sanctam retulit ciuitatez Vbi sũmus ille Rex noster:& pontifex p̃tiosissimaz hostiam ꝓ natura quã assũpserat offerens obedientia:& lachrymis exaudiri meruit,Ad has magnificas laudes christiana religio undiq; afflicta clemẽtia n tuã iuuat:tuas iplorat opes:ad te supinas tendit manus.Honestis & piis uotis aderit Dñs:& (ut Claudianus de suo impatore cecinit)ether tibi militabit:& cõiurati uenient ad classica uenti.Nõ hæc scribo ut prudẽtissimũ Regem:& piẽtissimũ sui officii moneam.persuasiõem tam temerariam a mea simplicitate auertat Deus.Et uerba q̃ studiuz christiani candoris:& spes clarissimi de spurcissimo:& imanissimo hoste triũphi dictant:ne qs maligne interp̃tetur.Me Christi seruuluz:& presbyterum zelus domus dei comedit:& incendit Hanc speciosissimaz lauream christianissimo Regi auguror:Voueo:exopto.Vt Silanus ille liger Cornelio Scipioni his uersibus.

Nam tibi seruantur, ni uano rassa uolatu
Mentitur superos præpes, postrema subactæ
Fata puer Libyæ, & matus carthagine nomen.

Sed hæc hactenus, M.T. Cicero cui primas ī eloquio, & philosophia nostri tribuūt. Ambiguitatem
oēm, & cōtrouersam difficultatē de ui & natura sup̄mi numinis tribus uoluminib⁹ distinxit, aperuit,
dissoluit, terminauit. Variaꝝ disciplinaꝝ autores, atq; psonas academica libertate sustinēs q̄d la quoq;,
& qd cōtra queq̄ disputatum sit nō minori eruditione, q̄ dicendi gr̄a expressit. Quod tanti, tamq;
uarii, atq; multiplicis ingenii monimētum alioqui diuinū. Sic mēdosum erat, cicatricosum, atq; lu-
xatum: ut nullum ferme usum his p̄beret īgeniis, quoꝝ cultibus tantus ille uir benignissime labora
uit. Secūdus liber oēm rōnem stoicoꝝ, & piam, & uerā cōplexus nescio quo & scriptoris, & legen-
tium malo fato sic ē trāspositus, ut pleraq; p̄postera hēant, cōfundantq; sniam. Laboraui p uiribus
ut euulsa & dissipata mēbra suis locis restituerē, & quasi articulatim ferruminarē. Quātuꝫ pfecerim
clara huius memoriæ īgenia æstiment: quoꝝ indicaturā boni & æqui semp consulam. Quod opus
recōcinatum, & q̄litercūq; non sine multaꝝ lucubrationū laboribus enarratuꝫ Maiestati tue sacraui
Rex religiosissime, ut tanto patrocinio tutum publica iudicia nō exhorreat. Noui eqdem qd sarcinæ
languidis iā, & senescētibus humeris iposuerim. Sed Horatianuꝫ illud me illexit. Est quodā pdire te-
nus si non datur ultra. Decebat certe a teneris unguibus diuino famulitio adscriptū hāc qualēcunq;
opam religioni nō negare. Vnum p̄fari libet, ac p orare. Cum Iouem, naturā, fatum, & cætera id ge
nus noīa legeris christianissime Rex nil mouearis. Is. n. stoicoꝝ mos ē nim diuinā uariis nōibus ap-
pellare. Seneca Cordubēsis inter stoicos nō ignobilis huic sniæ adstipulatur his uerbis. Cum naturā
noīas, deo mutas nomen. qd. n. aliud est natura q̄ deus? & diuina rō toti mūdo infusa: & ptibus eius
inserta? Licet tibi hūc Iouem optimū maximūq; appellare, & tonātem, & statorem. Hūc eūdem & fa
tum si dixeris nō mētieris. Nāq; fatum nil aliud est q̄ series iplexa causaꝝ. Ille aūt prima oīum cā ex
qua cæteræ pēdent. Quecūq; uoles noīa illi pprie aptabis uim aliquā effectūq; cælestiū continentiæ
Tot appellatiōes eius pn̄t eē quot munera. Vis illum puidētiam dicere, recte dicis. Est. n. cuius cō-
silio huic mūdo puidetur. uis illum uorare mūdum nō falleris. Ipse. n. est totum quod uides, totus
suis ptibus inclytus, & se sustinēs & sua. Hercules dicit, qm̄ uis eius inuicta est. Mercurius: qa rō pe-
nes deū est & ordo, & sciētia. Necnō. M T. Varro græcoꝝ, & latinoꝝ lr̄atissimus apud Ciceronē in
primo academico sic loqtur. In natura est pfecta rō, & sempiterna, quā uim aīum dicūt esse mundi.
eandēq; eē mentem & sapiam pfectaꝫ, quē Deum appellāt, oīumq; reꝝ q̄ sunt ei subiectæ q̄si pru-
dētiam quādam pcurātem, quā interdū necessitatē appellāt, qa nihil aliter possit atq; ab ea cōstitutū
sit, q̄si fatalem & imutabilē cōtinuatiōem ordinis sempiterni. Nōnūq̄ qdem eādem fortunam q effi-
ciat multa iprouisa, & inopinata nobis pp obscuritatē, ignoratiōemq; cārum. Hæc Seneca, & Var-
ro. Prisci ergo philosophātes naturæ uenatores atq; iterp̄tes. Vnum deum reꝝ oīum creatorem, &
moderatorē cognouerūt. Sanctissimæ ac ineffabilis trinitatis mysteria doctor ueritatis immo ueri-
tas ipsa Christus Iesus nōdum reserauerat. Illi puris tm̄ naturalibus utebātur. Nos diuina gr̄a illustrati
deum sectamur ducē. Vn̄ Flutius eloquētiæ Lactātius gentes supstitiōibus addictas excusat dicens
fragilium cultores aliqd sapiæ retinent, & hēre ueniam possunt, qa sūmum hōis officiū, & si nō re
ipsa, tn̄ pposito tenent. Siqdem hoīum, atq; mutoꝝ uel solum, uel certe maximū in religione discri-
men est. Homo aūt p se ipm puenire ad hanc sapiam nō pōt, Philosophi quod sūmū fuit huma-
næ sapiētiæ assecuti sunt, ut intelligerēt qd nō sit. Illud assequi nequerūt ut dicerēt qd sit. Nota Cice-
ronis uox est. Vtinā tam facile uera iuenire possem, q̄ falsa cōuincere. Quod qa uires humanæ cō-
ditiōis excedit, eius officii facultas nobis ē attributa, qbus tradidit deus sciam ueritatis. Hæc disertis-
simus christianæ ueritatis, & purissimæ rligiōis assertor Lactātius. Deo igitur optimo maxioq; hēn
da est gr̄a, q humanā sortē miseratus mediatorē destinauit, q aberrātem ouem humeris suis ad gre-
gem retulit. Cui honor est & gloria in æuum omne. Tuāq; maiestatem ornamento christianæ fidei
nītam fouere ac tueri dignum ducat. AMEN.

Præclarissima

¶ Præclarissima Cõmentaria Petri Marsi litteratorꝫ monarchæ in. M. T. Ciceronis diuinam naturam: & diuinationem in leges quoqꝫ accuratissime castigate &c.

QVVM MVLTAE res in phylosophia ꝑfatio hæc Ciceronis ad Brutum in academica phylosophia consumatissimum bimembris est: & enim beniuolentiam & attentionem undiqꝫ colligẽs de summa huius q̃stionis & ambiguæ propositionis difficultate agit imprimis. Deinde institu

MARCI. T. C. DE diuina natura Liber primus ad. M. Brutum.

QVum multæ res in phylosophia nequaq̃ satis adhuc explicatæ sint tum perdifficilis Brute quod tu minime ignoras: & pobscura q̃stio ẽ de natura deorum: quæ ad agnitionẽ animi pulcherrima est: & ad moderãdam religionem necessaria. De qua tam uariæ sunt doctissimorꝫ hominum tãqꝫ discrepantes sentẽtiæ. ut magno argumento esse debeat: causam. i. principium phylosophiæ eẽ sciẽtiam: prudẽterqꝫ Academicos a rebus incertis assensionem cohibuisse. Quid enim temeritate fortius? aut qd tam temerarium. tamqꝫ indignum sapientis grauitate atqꝫ constantia? q̃ aut falsum sentire: aut qđ nõ satis explorate perceptum sit & cognitũ: sine ulla dubitatione defendere? Velut in hac quæstione pleriqꝫ: quod maxime uerisimile est: & quo omnes duce natura uehimur: deos esse dixerunt.

tum citra tamen arrogantiam cõmendãs suum his respõdet qui repẽtinã phylosophãdi operam: & relictæ necnon pene iam obsolte disciplinæ patrociniũ admirabant: & in aliena re magisq̃ decuisset curiosi & habebant: & erãt: demũ oĩ se inuidia liberãs uarias phylosophorum sniãs deui. & natura diuini numinis repetit ut academiã nõ eẽ ꝑcacẽ ostendat: sed cautã: atqꝫ prudẽtẽ: cũ icognita nõ hẽat pro cognitis: nec cuiuis opioni temere assentiat: ueritatis q̃ maximas habet latebras indagatrix sagacissima: & uenatrix. EXPLIcatæ euolutæ: enodatæ: enarratæ. QuESTIO inq̃sitio: indagatio ꝑscrutatio: est aũ q̃stio idubitationẽ: ambiguitatẽqꝫ adducta ꝓpositio: ut cũ q̃rit quæ sit natura & q̃litas diuinæ maiestatis: & an celum sit uolubile: & cætera id genꝰ. EST pulcherrima honestissima: & gloriosissima qm̃ rõ nobilissima ps aĩæ uires diffundit suas: & ad fastigiũ suprmũ ascẽdit cũ nobilissimũ obiectũ. i. deũ gloriosum atqꝫ sublimẽ cõtemplat: & quoad fieri põt cognoscit & ꝑspicit: obiecta qppe potẽtias ꝑficiunt oĩs ut iductione manifestũ eẽ põt: humanæ rõnis obiectũ ẽ ueritas. Volũtatis uero id qđ bonũ & est & habet: est enim appetitus uerus. i. rectus: & decorꝫ seruãs suũ. MODErandã tẽperãdã: & mẽsura quadã: ac rõne ponẽdã uenerationẽ supremæ naturæ quæ optima est & maxima. i. gratiosissima: benignissima: liberalissimaqꝫ necnõ potẽtissima ut iure a creaturis colẽda honorãdaqꝫ sit: ne igratæ uideant: & pio: castoqꝫ timore formidãda: ut in officio ueræ humanitatis cõtineant: talis qppe nexus & uinculũ quo diuinis bñficiis obligant religio est: & ius qđ inter deũ & illas itercedit: religio aũt mediũ iter supstitionẽ. i. inanem diuini numinis metũ & impietatẽ sortita ẽ locũ: habetqꝫ suũ modũ. i. terminũ hinc & ide fixũ: citra quẽ & ultra ut inqt flaccus uerꝫ. i. decẽs & rectũ atqꝫ laudabile neqt cõsistere: oĩs. n. uirꝰ sua formula moderata est summũ bonũ hoĩs dicit lactãtiꝰ i sola religiõe ẽ. Nã cætera ẽt q̃ putat eẽ hoĩ ꝑpria ĩ cæteris quoqꝫ aĩalibꝰ reperiunt. DISCREpãtes dissone: discordes cõtrarie. ARGVmẽto indicio: signo: demõstratiõe: hæc discrepãtia iqt arguit oñdit: atqꝫ demõstrat cãm q̃ mouit phylosophãtes ad tale studiũ hr̃isse cognitiõis & sciæ cupiditatẽ: natura qppe sciãꝫ desiderat oẽs: & ueritati prĩas dare cõsueuerũt phĩ: qui sapientiæ studio & ardore incẽsi ueritatis indagationi sese pocitus adduxerũt. Arguere est idicare: demõstrareqꝫ unde argumẽtum: græci elẽchum appellant. unde Diuus paulus dixit fidẽ eẽ hypostasim. i. quãdã subsistẽtiam: ita dixerim & cõfirmationẽ earum rerꝫ q̃ sperant futuræ: dat qppe illis eẽ atqꝫ formã bñfundata fides: q̃ sic rebꝰ futuris inheret ac si subsistẽtes & formatas uideret: ac tãgeret: nec nõ elẽchum. i. argumẽtũ: idicium: & demõstrationem eorꝫ quæ nõdum apparent: aut uidentur: sed ipsa fides illa credit ac si uideret. Modus loquendi est: hoc rem illam arguit: & hoc illi rei argumento est: & hoc est illi cõmodum: & cõmodo. PRVdenter sapiẽter & caute: ne temerarius assensus hebetudinẽ: & Ignorantiam illorum argueret: demõstraret: atqꝫ traduceret. FORtius ualidius obstinatius. TEMEritate inconsulta: & imprudenti credulitate alicuius rei: nõnulli siqdem ꝑsumptæ opioni sic inherescũt ut saxis ostreæ: nec facile auelli põt: hãc temeritatẽ a sibi notãs Cicero dicit: sed nescio quõ pleriqꝫ errare malunt: eamqꝫ sniam quã adamauerunt pugnacissime defendere q̃. sine ptinacia quid cõstãtissime dicat exquirere. TEMerarium inconsultum: hebes: imprudens: fatuum. CONstantia firmo stabiliqꝫ iudicio: citra leuitatem: & fluctuationẽ rõnis & mẽtis. SENtire sniam falsam hr̃e: absurdũqꝫ aliqd affirmare. EXPLOrate exacte exq̃site: diligenter cõprehẽsum rõne sit: & itellectũ. PLEriqꝫ multi & magna pars hoĩum qui duce natura deum esse affirmarũt cõmunis nãqꝫ cõsensus uox naturæ uidetur. VERIsimile ꝑbabile: & credibile loquit ut academicus qui nihil affirmat: sed uerisimile sectatur & ꝓbat. QVO ad quã opionem & cognitionem naturali quodam præscripto uehimur & trahimur.

DVBITARE ambigere ac sibi non liquere deos esse aut non esse ordo est: pleriq; dixerunt esse protagoras di/xit se dubitare: protagoras abderites inquit laertius: aut ut heraclides scripsit teius librum sic auspicatus est de diis quidem statuere nequeo: neq; an sint: neq; utrũ nõ sint. sũt enim plurima quæ id sciue prohibent quoniã & sum/ma rei obscuritas: & breuis hominis uita: tali exordio offensi athenienses libros protagore in foro cremauerunt: uoce pconis undiq; conquisitos. OMNINO prorsus ac penitus enuntiarũt nullos esse deos. MELIVS ex me/lo insula una cycladum & urbe eiusdem nominis. Aristophanes in nebulis appellat socratem melium. i. impiũ & melii diagoræ sectatorem: & melicarum gnũ meminit gellius cyrenæ oppidũ aphricæ patria hui⁹ theodori. CAVsam negotium litem: & controuersiam comprehendit. MOliantur parent: efficiant: moueant: agitẽt. VAcent uacui sint: & immunes. DI/iudicatur disceptatur: definitur: & declarat᷑. ERrore tenebris & caligine uitæ. PHYLOsophi epicurus: eiusq; (familie) quæ uana qdã de deo & sensit: & dis/serẽdo delyrauit atq; euomuit: nam deum maximũ optimumq; gratia priuauit & ira. i. beniuolẽtia. be/neficentia: prudentiaq; erga humanũ genus: & iusta sontium punitione quæ ira dei appellatur. Impiam hanc profanamq; sententiam talibus numeris pro/secutus est lucretius. Nec bene pmeritis capitur: nec tangitur ira. PIEtas iustitia erga deum: agnitio sum/mi autoris: & patris: nec non optima uoluntas: & gratus animus erga diuina beneficia: scitas est scia colendi deum & uenerandi: religiosus dicitur cast⁹: obseruãs: cohibens sese certis legib⁹: finibusq;. ITA ea conditione ac lege si adeo cõsiderant᷑: & si bene/ficus est in nos deus: aliter in cassum talia fierent tantum mentis puritate: integritateq;: hoc est enim uerum sacrificium quo summa gaudet bonitas: cum pect⁹ uidelicet generoso honesto incoctum est. PERma/nare defluere aliquod ad nos beneficium & gratia.

QVID est ut quæ causa est ut deos honoremus: & obsecremus si humana non curant ut oscitans epi/curus hallucinatus est & effutiuit: uerbo deos po/nens: re autem e medio tollens: hanc opinionem re/fellens lactãtius dicit: quomodo religio ipsa sine me/tu teneri aut custodiri potest: quod enim nõ metuit᷑ contemnitur quod contemnitur utiq; non coli/tur: ita fit ut religio & maiestas honore & metu con/stent metus: nõ est ubi nullus irascitur: sine igit᷑ gra/tiam deo siue iram: siue utrũq; detraxeris religionẽ tolli necesse est: sine qua uita hominum stultitia: sce/lere: imanitate completur. multũ enĩ refrenat hoies cõsciẽtia si credam⁹ nos in cõspectu dei uiuere: si nõ tãtũ q̃ gerimus: sed etiã cogitam⁹ aut loquimur audiri a deo putem⁹: ubicũq; nobis latẽdi occasio arriserit auferam⁹ aliena si pter leges: nihil est ampli⁹: qd᷑ colẽdũ sit. hæc dũ sentit epicur⁹ religionẽ fundit⁹ delet q̃ sublata pturbatio uitæ seqt᷑. IN spẽ figura forma: & appentia ita dixeri sensus ẽ: ut reliq̃ uirtutes nõ pñt sĩlari: sic nec pietas qm̃ ut alibi dicit Cicero nihil sĩlatũ pt eẽ diuturnũ: & ita oia ficta celeriter tanq̃ flosculi decidũt: & Seneca neronẽ sic monuit. Nemo põt psonã diu ferre fictã: ficta ci/to in naturã suã recidũt: soluto situ ad uirtutẽ accedẽdũ ẽ. PERturbatio puersio actionũ & officiorũ qb⁹ huma/na uita decorat᷑: & mutuis sulcit᷑ bñficiis. CONfusio pmixtio iuris & iniuriæ: ut nullus ordo uitæ remaneat: nul/la lex honestatis. nulla cura decori: sed caligine cũcta obducerent᷑ & ritu ferarũ trãsigeret᷑ uita: si fundamẽtũ uel ma/ximũ reipublicæ religio tollat᷑ e medio. FIdes dictorũ: cõuẽtorũq; cõstãtia firmitas & ueritas. SOcietas: cõiũctio cõitas: amicitia: mutua & charitas bñficiorũ: officiorũq; uicissitudo q̃ hũana societas colligat᷑ & cõtiet᷑. Retinẽdũ ẽ iqt lactãti⁹ oĩ mõ uinculũ societatis hũanæ: q̃a hõ sine hoie nullo mõ põt uiuere: retẽtio aũt societatis ẽ cõitas. i. auxiliũ pstare ut possim⁹ accipere. Idem cicero in legib⁹ sic scribit: q deũ nõ agnoscit: aut hoi nocet. iniuste & cõtra naturã suam uiuit: & hoc modo abrumpit iustitiam: legemq; diuinam.

Dubitare se Protagoras nullos esse omnino Dia/goras melius: & Theodorus Cyrenaicus puta/uerunt. Qui uero deos esse dixerunt tanta sunt in uarietate: ac dissensione constituti: ut eorum mole/stum sit annumerare sententias. Nam & de figuris deorũ & de locis atq; sedibus & actione uitæ mul/ta dicunt᷑: deq; his sũma phylosophorũ dissensiõe certat᷑. Qđ uero maxie cã in rẽq; cõtinet ẽ: utrũ ni/hil agãt: nihil moliant᷑: an ab oĩ curatiõe & admini/stratiõe rerũ uacẽt: an cõtra ab his & a pricipio oĩa fa/cta & cõstituta sint: & ad ĩfinitũ tẽpus regãtur: atq; moueantur. Imprimisq; magna dissensio est: eaq; nisi diiudicatur: in summo errore necesse est homi/nes atq; in maximarum rerum ignoratione uersa/ri. Sunt enim phylosophi & fuerunt: qui omnino nullam habere censerẽt rerum humanarum procu/rationem deos: quorum si uera sententia est: quæ potest esse pietas? quæ sanctitas? quæ religio? Hæc enim omnia pure ac caste tribuenda deorum nu/mini ita sunt: si animaduertantur ab his: & si est ali/quid a diis immortalibus hominum generi tribu/tum. Sin autem dii neq; possunt iuuare: nec uolũt: nec omnino curant: nec quid agamus animaduer/tunt: nec est quod ab his ad hominum uitam per/manare possit: quid est quod ullos diis immortali/bus cultus: honores: preces adhibeamus? In speciẽ autem fictæ simulationis sicut reliquæ uirtutes ita pietas ineẽ nõ põt: cũ qua sil᷑ & sctitatẽ & religionẽ tolli necesse ẽ: qbus sublatis pturbatio uitæ seqt᷑ & magna cõfusio. Atq; haud scio an pietate aduersus deos sublata: fides ẽt & societas gñis hũani & una

excellentissima

EXCELLENTISSIMA præclarissima quæ est cōis uirtus. & cuiq; dat qđ illi debet itaq; cū deū honorat pietas appellat. cū hoib⁹ ꝓspicit officiū. cū uita defunctos nō fraudat fides dicit. SVNT aūt aliæ agit iam de rōne grauissima & præstissima stoicorū: qui huius regiæ quā spectare cupimus fidissimi & sollertissimi sunt cantores. explosis epicureis quorū delyramēta nata sunt in hortis qb⁹ priapus & Venus ꝓsunt. & iccirco priapea sunt & uenerea cū nil appetāt ꝑter marcescēs ociū: & turpissimā uoluptatē. ad quā etiā cœli numen detrahere laborarūt. MAGNI: docti. NOBILES: celebres & clari. MENTE: cōsilio. RATIONE: ꝓudētia. CENSEANT: putēt. iudicēt statuāt. TEMPEstates metaia & dimēsa tporū spacia. ea tēpestate inquit Salu. in exercitu nr̄o fuere cō plures. Vnde dicimus nr̄a tēpestate fiunt hæc. PVBESCANT: crescāt· urgeāt· fructusq; ferāt trāslatio ab adolescētulis quorū pubertas a xiiii. ætatis āno icipit & ephæbi. i. pubescētes appellāt. CARneades: cyrenaicus nouorū academicorū acerrim⁹. Idē Cicero in legib⁹ sic scribit. perturbatricē aūt oium rerū academiā hāc ab Arcesilla & carneade recētē exorem⁹ ut sileat. NON Secordes: cordatos. prudētes. sollertes. & sapiētes. CAVSA: negocio q̄stione. cōtrouersia in iugādi sunt qui aio nō inimico obiurgāt & reiellēdi qui rustice maliuole odioseq; infectant & urgent cōtentioni & iurgio magisq̄ rōni & ueritati studētes. Iurgium dicitur dissensio. inde obiurgare contendere contraq; sentire: & obiurgatio est castigatio quædam post turpe factum & pertinet ad amicos & ꝓpinquos. a iure & ago. iurgatio dicta quasi iuris actio. obiurgatores ergo sunt contradictores.
REPELLENDI: reiiciendi: confundendi: & confutandi. ut eos temeritatis & maligni conatus tandem peniteat. MVLTVM uero alterum caput & membrum huius præfationis. quo tria proponit quæ deinceps explicantur. FLVXISSE: emanasse. DE: & propter libros physicos iam editos. EXTITISset: emersisset philosophandi de noua quædam cupiditas & uoluntas. QVID quaq; de re: idest qđ sit meum dogma: & an certum aliquid habeam in rebus. an animus meus errore uagetur & fluctuet.
NOCTEM: caliginem. & ambiguitatem quoniā eius decretum est nihil certo sciri posse ac percipi.
OBFVNDERET: obiiceret. ac spargeret menti & rationi quandam ignorantiæ & ambiguitatis nubem. FAMILIARITATES: cōsuetudines & amicitiæ Diodorus stoicus erudiuit Ciceronem in dialecticis. INSTITVTI: eruditi atq; istructi. ET SI omnia sensus mea uita in priuatis negociis & publicis arguit me e præceptis philosophorum uixisse: cū præscripta illorum eo tendant ut uitam inseruant. & rectam uiuendi aperiant uiam. ergo qui recte uiuit philosophatur egregie. REFERVNTVR: tendunt & reducuntur ad instructionem uitæ.

excellentissima uirtus iustitia tollatur. Sunt autē alii philosophi: & hi qdē magni atq; nobiles: qui deorū mēte atq; rōne oē mūdū admistrari & regi cēseāt: neq; uero id solū sed ēt ab eisdē uitæ hoium cōsuli & ꝓuideri. Nā & fruges & reliqua q̄ terra pariat: & tēpestates ac tēporū uarietates cœliq; mutationes: quibus oia q̄ terra gignat maturata pubescāt a diis immortalibus tribui generi humano putāt. multaq; q̄ dicent in his libris colligūt: q̄ talia sunt: ut ea ipa dii immortales ad usū hominū fabricati pene uideant. Cōtra quos Carneades ita multa disseruit: ut excitaret hoies nō secordes ad ueri inuestigādi cupiditatē. Res. n. nulla ē: de qua tātopere nō solū docti sed ēt indocti dissentiāt: quorū opiniones quū tā uariæ sint: tāq; inter se dissidētes: alterū ꝓfecto fieri potest ut earū nulla alterū certe nō pōt ut plus una uera sit. Qua quidē i causa & beniuolos obiurgatores placare: & iuidos uitupatores cōfutare possum⁹ ut alteros reprehendisse pœniteat: alteri se didicisse gaudeant. Nam qui admonent amice docendi sunt: qui inimice insectātur repellendi. Multum autem fluxisse uideo de libris nr̄is: quos cōplures breui tempore edidimus: uariumq; sermonē ꝑtim admirantium unde hoc philosophandi nobis subito studiū extitisset: ꝑtim quid quaq; de re certi haberemus scire cupientium. Multis etiam sensi mirabile uideri eam nobis potissimum ꝓbatam esse philosophiā: quæ lucē eripet: & q̄si noctē quādā rebus offunderet: desertæq; disciplinæ & iam pridē relictæ patrociniū nec opinatū a nobis esse susceptū. Nos āt nec subito cœpimus philosophari: nec mediocrē a primo tpe ætatis in eo studio operā curāq; cōsumpsimus: & quū minime uidebamur: tum maxime philosophabamur: qđ & orōnes declarant refertæ philosophorum sententiis: & doctissimorū hoium familiaritates: quibus semp domus nostra floruit: & principes illi Diodorus Philo Antiochus Possidoni⁹ a quibus instituti sumus. Et si omnia præcepta philosophiæ referunt ad uitam: arbitramur nos & publicis & priuatis i rebus ea ꝑstitisse: q̄ rō & doctrina.

PRAESCRIPSERIT: præfinierit: docuerit: pcceperit: ordinauerit ratio: uia & modus: philosophorꝝ. OCIO: inopia quadam negociorꝝ: & ingrata quiete marcesceremus occupata a Cæsare republica iudiciisq; deletis. REI Pu. causa pro cõmuni utilitate ut ea qua possem ciuibus consulerem. NOstris Romanis & Latinis. MAgni: multum pertinere atq; magnificum esse Romanis: cum hæc essent cognitione dignissima. CONtineri: cõpræhendi & celebrari latino eloquio. INstituti: decreti: incepti consilii: qm̃ complures ad scribendum prouocaui. INstitutionibus: disciplinis: dictatis atq; dogmatib⁹. COMmunicare: cõferre: & alios pticipes facere. IN quo genere uerborꝝ accõmodatione & philosophica dictione copiaq;. nam Romani sermonis egestatem locupletauit Cicero: & philosophiam latine loqui edocuit. Vnde Lucanus Romani maximus autor Tullius eloquii. AEGRitudo: mœror: obortus ex patriæ interitu: & ciuium infœlicitate quos fortuna redegit ad iugum tyrãnidis. LEVationem: remediũ & curationẽ pondus ægritudinis releuãtem. AD Hanc philosophicã & litterariam. EA leuatione nullo alio modo mihi honesto & graui.

PER tractandã enarrandã: explicandã. TOTAE integre atq; diffuse. qm̃ res inuicem cõnexæ sunt: & se uicissim declarãt. CONTInuatio cõnexio & series ordo qdam implexus: atq; inherens. NEXA depẽdẽs. APTE iũctæ cõnexæ colligatæ: ut cœlũ stellis ard ẽtib⁹ aptũ. QuI aũt reqrunt illis respõdet q scire cupiebãt qd certi de quaq; re hr̃et cicero: notatq; latẽter eos qui alicui⁹ doctoris autoritate ac dignitate moti temere credũt: cum potius acre iudiciũ adhibendũ sit: & sentẽtiæ diligẽter æstimãdæ: cum labi errare: ac decipi turpe sit ac malũ. Idẽ Cicero in lucullo sic scribit. Aliqui de reb⁹ incognitis iudicãt: ad q̃cũq; sunt disciplinã quasi tẽpestate delati adeã tanq̃ ad saxũ adherescunt. Nam qd dicunt oia se credere ei quẽ iudicẽt fuisse sapientem probarem: si id ipsum rudes & indocti iudicare potuissent: statuere aũt qui sit sapiens uel maxime: uidet̃ eẽ sapiẽtis: sed ut potuerũt reb⁹ oib⁹ auditis. cognitis etiã reliquorꝝ sẽtẽtiis iudicauerunt. Aut re semel audita ad uni⁹ se autoritatem cõtulerũt. QuID sentiam⁹ qui sniam certã uidelicet ac definitã hẽam⁹. nõ. n. tm̃ q̃rẽdũ est qd ego sentiã: sed qd sentiẽdũ sit exacte disq̃rẽdũ: ut academici faciũt: qui nõ autorẽ sniæ respiciũt: sed ipsam expẽdũt sniã: ne psonæ æstimatio iuditiis obsit. CVRIOSIVS maiori cura q̃ deceat uiros graues. atq; prudẽtes: nã curiositas malignitatẽ quãdã sapitlentatẽ: & ĩpudẽtiã: ut plaut⁹ dicit. Nemo curiosus qui nõ sit maliuolus. AVTORES psonæ illorꝝ q aliqd dixerũt aut fecerũt: ut dicimus autores sniarꝝ q snias ipsas enũtiarũt: & autores belli duces: & imperatores qui bellũ gesserunt. MOMENTA uires: pondera: & qualitates. AVTOritas æstimatio: & psumpta opio de dignitate alicui⁹ psonæ quã sapientissimã temere forsitan iudicarũt. RATVM certũ: firmũ: & exploratũ. QuARE ita eẽt q̃ rõ esset hui⁹ affirmationis: nulla igit̃ allata rõne ad autoritatem doctoris cõfugiebãt: quod negligẽtiã quandã sapit: & ĩprudẽtiã: psertim in his in qb⁹ humanũ iuditiũ falli põt: nã sacris autotitatib⁹ & diuinis credẽdũ ẽ: & ulla rõ efflagitãda ne fidei merita dispereat. PREIVdicata an̄ cõstituta: & psumpta de doctoris iudicio & excellẽtia: ut illi credẽdũ eẽ: opinarent̃ ẽt si nullam rõnẽ afferret. AVTOritas æstimatio uiri dignitas & excellẽtia. DISCIplinã doctrinã academicã: & modũ philosophandi

prescripserit. Sin aũt quis requirit quæ cã nos impulerit: ut hæc tam sero litteris mandaremus: nil est quod expedire tam facile possimus.: Nam quum ocio lãgueremus: & is esset reip. status: ut eã unius consilio atq; cura gubernari necesse esset: primum ipsius reipu. cã philosophiã nr̃is hoib⁹ oib⁹ explicãdam putaui: magni existimãs interesse ad decus & ad laudem ciuitatis res tam graues: tãq; pclaras latinis ẽt lr̃is contineri. Eoq; me minus instituti mei penitet: quod facile sentio: q̃ multorꝝ non modo discendi: sed ẽt scribẽdi studia cõmouerim. Cõplures. n. græcis institutõibus eruditi: ea quæ didicerãt cum ciuibus suis cõmunicare nõ poterant: q; illa q̃ a græcis accepissent latine dici posse diffiderent.

Quo ĩ genere tm̃ pfecisse uidemur: ut a græcis ne uerborꝝ qdem copia uinceremur. Hortata ẽt est ut me ad hæc cõferrem animi ægritudo: fortunæ magna & graui cõmota iniuria. Cui si maiorẽ aliquã leuatiõem repire potuissem nõ ad hanc potissimũ cõfugissem. Ea uero ipsa nulla rõne melius frui potui q̃ si me nõ modo ad legendos libros: sed etiam ad totam philosophiaꝫ ptractãdam dedissem. Oẽs aũt eius partes atq; omnia mẽbra tũ facillime noscuntur: quũ totæ quæstiones scribẽdo explicãtur. Est. n. admirabilis q̃dam cõtinuatio seriesq; rerum: ut alia ex alia nexa: & oẽs inter se aptæ colligatæq; uideant̃. Qui aũt requirũt qd q̃q; de re ipsi sentiamus: curiosius id faciũt q̃ necesse est. Nõ. n. tã autores in disputãdo q̃ rõnis momẽta q̃rẽda sũt. Qui ẽt obest plerũq; his q discere uolunt autores eorꝝ q se docere pfitẽt̃. Desinũt. n. suũ iudiciũ adhibere: id hñt ratũ: qd ab eo quẽ pbãt iudicatũ uidẽt. Nec uero pbare soleo id: qd de pythagoricis accepim⁹ quos ferũt: si quid affirmarẽt in disputãdo: quũ ex his q̃reret̃ q̃re ita esset respõdere solitos. Ipse dixit: Ipse autem erat Pythagoras. Tantum opinio piudicata poterat: ut ẽt sine rõe ualeret autoritas. Qui ãt mirant̃ nos hãc potissimũ disciplinã secutos: his

losophãdi acuiam. QVATVOR libris desiderant' proh dolor hi libri tempoq; iniuriis: & principũ lr̃atorum q; ignauia & in curia: extat tñ liber primus dimidiat': & mutilus cui' principiũ est Lucumano nup. Sacratũ erat opus M. Varroni: Cicero ut romanis ondẽret qd' phylosophãdi genus maxie pbaret academicã oẽm rõnẽ duob' libris enarrauit: in qb' catulum & lucullũ nobilissimos ciues induxit disputãtes: quoq; noie libros inscripsit: additis perinnis quoq; uterq; laudatus est: catullus desyderat': extat lucullus: cui' principiũ est. Magnũ ingeniũ. L. luculli. Deide ut Varronis animũ oblectaret a quo libros de latia lingua expectabat psonas mutauit moriẽte pomponio attico:

quattuor academicis libris satis respõsum uidetur. Nec uero desertarũ derelictarũq; rerum patrociniũ suscepimus: non.n. hoium interitu scientiæ quoq; occidunt: sed lucem a cæteris fortasse desiderant: ut hec in philosophia ratio cõtra omnia disserẽdi nullamq; rem aperte iudicãdi pfecta a Socrate: repetita ab Arcesila: cõfirmata a Carneade usq; ad nostrã uiguit ætatem: quã nũc ppemodum orbam eẽ in ipsa græcia itelligo. Quod nõ academiæ uitio: sed tarditate hoium arbitror contigisse. Nã si singulas disciplinas pcipere magnũ est: quãto magis oẽs? qd' facere iis necesse est: qbus ppositũ est ueri reperiendi cã & cõtra omnes phylosophos & pro oibus dicere. Cuius rei tãtæ tãq; difficilis facultatẽ consecutũ eẽ me non pfiteor: secutũ eẽ præ me fero. Nec tamẽ fieri põt ut qui hac rõne phylosophent: hi nihil habeant quod sequant'. Dictũ est.n. hac de re alio loco diligẽtius: sed quia nimis indociles qdã tardiq; sũt: admonẽdi uident' sæpius. Nõ.n. sumus ii: qbus nihil uerum eẽ uideat': sed ii qui oibus ueris falsa qdã adiuncta eẽ dicamus: tanta similitudine: ut in iis nulla sit cã iudicãdi & assentiẽdi nota. Ex quo existit & illud multa esse pbabilia: quæ quãq̃ nõ perciperentur: tamẽ quia uisum hñt quẽdã insignem &

uarronẽ q: substituit: & e duob' libris quos iã ad atticũ miserat quattuor effecit: ipso autore in epistolis ad atticũ his uerbis. ergo illã academiã in qua hoies nobiles illi qdẽ: sed nullo mõ phylologi nimis acute locunt' ad uarronẽ trãsferam'. eteni sũt antiochea q̃ iste ualde pbat: catulo & lucullo alibi reponem': & postpaulo: cõmot' tuis lr̃is totam academiã ab hoib' nobilissim' abstuli trãstuliq; ad nostrũ sodalẽ & e duob' libris cõtuli in quatuor: grandiores sunt oino q̃ erant: libri qdem: ita exierũt ut in tali gñe ne apud græcos quidẽ simile: qcq̃: tu illã iacturã feres æquo aio q illa q̃ habes de academicis frustra descripta sunt. multo tñ hec erũt splẽdidiora: breuiora: meliora. NEC uero eos refellit qui rõnẽ academicam derehẽtã: & obsoletã asseuerabãt: nõ.n. inquit sciæ itereunt cadẽtib' autorib': & assertorib'. desiderant tñ in lucẽ pduci & manifestari: quo ad se claræ sunt: a cæteris nil aliud q̃runt nisi manifestari & declarari. RAtio mod': & uia disputãdi. APERTE manifeste ac definite. PROfecta orta a socrate: qui dixit se unũ tãtum scire q nihil sciret. Arcesilas fuit pitaneus. REPEtita ĩ usum reuocata: & resumpta. VIGVIT celebrata est: & culta. ORBAM priuatam eẽ cultorib' & assertorib': qui orbes id est oculi sunt sciaq; q a cæteris lumẽ desiderãt. VITIO culpa aliqua ipsi' disciplinæ cũ bona in se sit copiosa & utilis. sed iõ relinquit' qm̃ & req; oium copiã: & sui usus dicẽdi ubertimũ exposcere: quod pauci ad modũ pstare põt: & iõ paucissimi & pene nulli hoc mõ phylosophant'. TARditate hebetudine ĩgenii atq; secordia: tardi dicũt' illi quoq; mẽtes pigre sũt: & ignaue: quib' celeres promptĩ. Sagaces: sollertes: & ardẽtes opponunt'. PROpositũ cõstitutũ atq; decretũ. FACVLtatẽ possibilitatẽ atq; efficaciam: dico inquit me esse secutum tale gen': quis nõ affirmẽ illud me attigisse: & cõparasse & sic demitat arrogantiam. RAtione uia & mõ disputãdi: licet inquit nihil affirment: uerisimile tñ sequunt' atq; pbabile. ALIO loco in academicis in quibus agit de dogmate idest decreto & placito huius disciplinæ. INDOciles rudes & inepti nõ facile doctrinam pcipiẽtes. TARDI obtusi: hebetes: & sic aperit suũ dogma Cicero: mediũ qddã tenens iter stoicos ptinaciter affirmãtes: & nouos academicos q nihil certi habebãt quod sequerent': qd' ẽt in officiis repetit ut quondã enarraui. NOTA' sic manifesta ut assensus nõ debeat denegari. PERciperent' pfecte ĩtelligerent'. VISVM apparẽtiã (ita dixerim) & aspectũ. i. uiderent' eẽ uerisimilia & idonea ut humanã uitã regerẽt cuq; a pluribus talia iudicarent': cũ id nõ plane pbet uisum dicim' actũ uidẽdi & rẽ q̃ uidet': ut apud Virgiliũ. Rite secũdarẽt uisum Cicero alibi neutrũ ponit uisum secũdi ordinis pro eo qd' uidet' & apparet tã oculis q̃ aio: græce dr̃ phãtasma: & phãtasia. i. imaginatio: in prio academico dicit: uisis nõ oib' adiũgebat fidẽ: sed his solũ q̃ ppriã qdã hñt declarationẽ earq; req; q̃ uident': id aũt uisũ cũ p se ipm cerneret' cõphẽsionẽ appellabat: similẽ his reb' q̃ manu pẽderent': & si ita erat cõphẽsum ut cõuelli rõne nõ posset sciam noiabat: nã uulgo hec quæ ad mores ptinẽt istitutis magis ciuilib' cõstare uidentur q̃ lege ueritatis & nature. uñ Aristoteles ĩ moralib' dicit: honesta & iusta de qb' ciuilis cõsiderat tãtã drĩã hñt & uarietatẽ ut lege tñ esse uideant' & nõ natura talẽ uarietatẽ hñt & ipsa bona: qa cõplurib' accidunt detrimenta ab illis. Carum igit' fuerit atq; satis de talibus atq; ex talibus dicentes pingui minerua: & laxa quadam docendi uia uerum ipsum ostendere: & de his q̃ sunt plerũq; atq; ex talib' dicẽtes talia & cõcludere. IN signẽ uisum cõspicuũ uerisimilẽ pbabilẽ plerisq;: & his pserti q ob prudẽtia: & req; usum recto cẽsent' iudicio: & mẽsura req; atq; idicatura qdã æstimant': nõ.n. qlibet hõ ẽ arbiter taliũ: sed uerus homo. i. sapiẽs: & fact' ad unguẽ: humana igitur talia habenda sunt qualia uidentur consumatis uiris: & sic eorum consilio formandi sunt mores: & degenda uita.

ILLVSTREM: clarum & euidentē ut merito suadere possit atq; allicere. SAPIENTIS: prudētis & nil temere facietis. sed id cuius possit & si nō certā & uerā in uerisimilē cām reddere. haec est certe officii forma: & his principiis atq; cōclusionibus humana uita cura reprehensionē degitur & gubernat᷑. LIBEREM i. uindicabimore illorū & calūnia qui me arrogantē. & procacem calūniant᷑ academicū & hanc philosophiā idi rōnē tenebras tenebras reū appellant. & ingeniorū tricas ducunt recensebo inquit Priscorū opiniones: & id qd' pro oib' & cōtra oia disceptatū est a philosophis agētib' deui & natura numinis. Sic certe planū erit atq; manifestū an academia procacitatis accusanda sit. nā philosophorū ambigua dissensio dogma probat academicū. IN MEDIO: in cōi iudicio & æstimatione. PROCAX: garrula. Loquax: & sine iudicio multa uerba effundēs ipudenter. VT STATIVS in synephebis. i. cæcilius comicus cognomento statius. Idem Cic. in Catone maiore dicit ut ait Statius noster in synephebis. Gellius ita scribit. Statius serui le nomen fuit plæriq; apud ueteres serui eo noīe fuerunt. Cæcilius quoq; comediarū poeta inclytus fuit seruus. & ppterea nomen habuit Statius. sed postea uersum est in cognomētū: appellatusq; est Cæcilius Statius. Synephebi nomē comediæ. Latinæ cōpubescētes, ut synapotniscontes cōmorientes. exclamabo inquit Cic. pro re grauissima & maximo reipu. fundamēto ad oēs qui iudicare possunt & sciunt ut adsint faueātq; religioni & pietati. POPVLARIū eiusdē populi. i. ciuium. proh nūc pro aduerbio ponitur. nūc pro interiectione dolētis & admirātis. oro do iploro fidē deorū popularīūq; adolescentiū & fides pro amico studio: & iusta ope. oportunoq; auxilio ponit᷑. IMPLORO: in auxiliū aduoco. CAPITALIA: perniciosa: & pœna capitis puniēda. & sic dr̄ hō capitalis & qui capital admisent. CERIMONIÆ: sunt ritus sacri cærimoniarū cām inquit Pōpeius alii ab oppido ductam existimāt. alii a charitate dictas iudicāt templum significat ædificium deo sacratum. Delubrum autore Varrone dicebat᷑: Sacer locus in quo præter ædem sit area assumpta deum causa: ut erat in circo flaminio Iouis statoris: aut in quo dei simulachrum dedicatum sit sicut locum ī quo figerent candelā candelabrum appellatum ita in quo deum ponerent nominatum delubrum. SOLEMNIBVS: insitatis: & sumptuosis. AVSPICIIS: auguriis: & diuinationib' erat augur Cic. & iō dicit se pesse auspiciis de his latius in diuinatiōe dicet᷑. REFERĒDA: reducenda quā inde pendent. nam si deus est & humana curat. fouet uicissimq; punit hæc omnia castæ. piæq; seruanda sunt. & est diuinatio quoddam dei munus. Sin aliter existimabitur euanescēt hæc omnia: & iccirco unusquisq; fatendum est diuinæ causæ ne ingrati uideamur & impii. CERTI: explorati atq; percepti. & hi erant Platonici Aristotelici & stoici. ADDVBITARE: aliquam dubitationem habere. FAMILIAREM: amicum: & studiorum cōmunione mihi coniunctum.

illustrē. his sapientis uita regeret᷑. Sed iam ut omni me iudia liberem: ponā in medio sentētias philosophorū de natura deorū. Quo qdē loco cōuocandi oēs uidentur: qui quæ uera sint iudicēt. Tum demum mihi procax academia uidebit᷑: si aut cōsenserint oēs: aut erit inuentus aliqs: q qd uerū sit īuenerit. Itaq; mihi libet exclamare ut Statius ī synephebis: pro deū populariū oīum adolescētiū clamo: postulo: obsecro: oro: iploro: atq; iploro fidē: nō leuissima de re ut q̄rit᷑ ille fieri in ciuitate facinora capitalia: ab amico amāte argentū accipere meretrix nō uult: sed ut ad sint: cognoscāt: aīaduertāt: qd de religione: pietate: sanctitate: cerimōiis: fide: iureiurādo: qd de tēplis: de lubris, sacrificiisq; solēnibus: qd de ipsis auspiciis: qbus nos præsumus existimādū sit. Hæc enim oīa ad hāc de diis imortalibus quæstionē referēda sunt. Profecto eos ipsos q se aliqd certi habere arbitrant᷑ addubitrar᷑ coget doctissimorū hominum de maxima re tanta dissensio. Quod cum sæpe alias: tum maxime animaduerti: quū apud. C. Cotam familiarem meum accurate sane & diligenter de diis immortalibus disputatum sit.

NAM cū feriis latinis: pricipiū dialogi: & explicatōis et ppositæ ac p difficilis & obscuræ qōnis d̄ ui & natura numīs. quā in tria uolumīa digessit Cic. Primū cōtinet epicuri futilem rōnē eiusq; refutationē p cotā academicū & pontificē maximū. Secūdū dogma stoicorū grauissimū ac pietissimū cōplectit᷑. Tertiū oppositas cotæ ratiōes academico ritu oīa in ambiguū & dubiū reuocātis euoluit. necnō Cice. indiciū qd' primas & sūmas disciplīæ stoicorū tribuit. FERIAE Latinæ: inqt Varro dies cōceptiuus dictus a Latinis populis quibus ex albano monte carnes petere fuit ius cum Romanis. a quibus Latinis latinæ dictæ. hæc Varro. Templum Ioui latiali posuit in albano monte Tarquinius superbus: & nundinas instituit primus latinas: in quibus quadrigæ certabant in Capitolio uictorq; absinthium bibebat in præmium. credo inquit Plinius sanitatem præmio dari honorifice arbitratis maioribus. EXEDRE: inquit Vetruuius spaciosæ constituantur in tribus porticibus habentes sedes in quibus philosophi rhetoresq; ac reliqui qui studiis delectantur sedentes disputare possint.

NAm quum feriis Latinis ad eum ipsius rogatu accersituq; uenissem: offendi eum sedentem in exedra: & cum. C. Velleio Senatore disputantem ad quem tum Epicurei

primas ex nostris hoībus deferebant. Aderat etiam
Quintus Lucilius Balbus: qui tantos progressus
habebat in stoicis: ut eum excellentibus in eo gene/
re græcis cōpararet. Tum ut me Cota uidit popor
tune inqt uenis. Oritur enim magna de re mihi al/
tercatio cū Velleio: cui pro tuo studio non est alie/
num te īteresse. Atqui mihi quoq; uideor inquam
uenisse ut dicis oportune: tres enim trium discipli/
narū principes cōuenistis. M. ei. Piso si adesset: nul
lius phylosophiæ: earū qdem quæ in honore sunt:
uacaret locus. Tum Cota si inqt liber Antiochi no
stri: qui ab eo ad Balbum nuper missus est: uera lo
quitur: nihil est q̄ Pisonem familiarem tuum desy
deres. Antiocho. n. stoici cum pipateticis re cōcine/
re uident: uerbis discrepare. Quo de libro uelim
balbe scire qd sentias. Ego ne igt ille miror Antio/
chum hominem imprimis acutū nō uidisse inter/
esse plurimū inter stoicos: qui honesta a cōmodis
non noīe: sed genere toto disiungerēt: & pipateti/
cos: qui honesta miscerent cum cōmodis: ut ea īter
se magnitudine & quasi gradibus nō genere differ
rent. hæc. n. est non uerbo॰ parua: sed rerum pma/
gna dissensio. Sed hæc alias: nūc quod cœpimus si
uidetur. Mihi uero inquit Cota uidet': sed ut hic q
interuenit me intuens. ne ignoret quæ res agat': dē
natura agebamus deorum: quæ quum mihi uide/
ret' pobscura ut semp uideri solet: epicuri ex Vel/
leio sciscitabar sentētiam. Quāobrē igt Velleius:
ni molestum est repete quæ cœperas. Velleius. Re/
petā uero. quāq̄ nō mihi: sed tibi uenit adiutor: am/
bo enim inqt arridens ab eodē Phylone nihil scire
didicistis. Tum ego qd didicerem' Cota uiderit: tu
aūt nolo existimes me adiutorem huic uenisse: sed
auditorē: & qdē æquū: libero iudicio: nulla eiusmo
di astrictū necessitate: ut mihi uelim nolim sit certa
qdam tuēda snīa. Tum Velleius fidēter sane ut so
lēt isti: nihil tā uerēs q̄ ne dubitare aliqua de re uide/
ret': tāquā mō & deo॰ cōcilio & ex epicuri ītermū/
diis descēdēs. Sed audite inqt nō cōmētitias futiles/
q; snias: nō opificē edificatorēq; mūdi Platonis de
timæo deūm nec anūfatidicā stoico॰ pnoeā: quā lati
ne licet puidētiā dicere: neq; uero mūdū ipm aio &
sensibus pditū: rotū dū: ardētē: uolubilē deūportēta
& miracla nō differētiū pho॰: sed somniātiū. Qui
b'. n. oculis ītueri potuit uester Plato fabricā illā tāti
opis: q̄ cōstrui a deo: atq; edificari mūdū facit? Quæ

PRIMAS summam eruditionē & pgressum in
epicureo dogmate. PROgressus pfectus & cogni
tionem eo॰ q ad stoicos ptinebant. M. piso erat per
ripateticus. VACARET uacuus esset atq; inanis.
CONcinere cōsonare: cōuenire: & cōcordes in do
gmate esse atq; sententiis. VERBIS appellationibus
ip sa॰ re॰ qbus nonasse noīa uidebant' stoici. GE/
nere toto natura: qualitate pprietatib'. A COMmo
dis utilibus: qm̄ nihil dicebāt utile quod honestum
non eēt. ET quasi gradib' discriminib' qm̄ supmū
gradū dabant uirtuti. Secūdū bonis corporis. Ter/
tiū bonis externis stoici aūt nihil appellabant bonū
pter ipsum honestum. i. ipsam uirtutem cætera uero
æstimabilia nominabāt. NON genere qualitate ac
natura. NIHIL scire nihil affirmare ac dubitare de
oībus academico more. AEQuVM iustū: & citra
affectus iudicantem: & utētem academica libertate:
q̄ in nullius magistri uerba iurauit: sed pbabilia tm̄
& ueresimilia sequitur. CERTA definita: & termi
nata ut erat dogma stoicū quod pdere magnū du/
cebat' nefas. FIDENTER aīose atq; securo aīo ut
mos erat epicureo॰ q snas hallucinatiōes cito enun
tiabant nullo sale nullo lepore conditi: sed ignoran
tia tm̄ audaces quod uitium latius patuit: & nūc ui
get imprimis. Itaq; uelleius timebat' ne uideretur in
aliquo dubitasse: sed tanq̄ oīa pugno cōprehēdisset
aīo stabat: & promptus erat: & de diis ita differere
exorsus est ac si e deorum cetu descendisset oculisq;
celestia explorasset: ac palpasset manu. INTERmū/
diis spaciis & locis intermediis. Intermūdium appel
labat epicurus spacium inter mūdos quos ex uani/
tate democriti putabat infinitos. celū inquit Aristo/
teles unum est ac mundus unus: & nō plures ut ali
qui dicunt. FVTILES uiles ac leues: & sic petulan
ter & impudenter platonē deridet qui in timeo dia
logo deum fabricantem posuit mundum: & mūda
na quæq; disponētem & mundum esse animal: di/
centem: non dicam inquid mūdum eē deum ut di/
xit plato. hæc enim sunt monstra q̄dam & somnia
phylosopho॰. ANVM fatidicam pſagā uaticinā: &
fata populorum disponētem & enuntiantem: unde
fatales dicti sibyllini libri fata romano॰ cōtinentes
pronoea dicitur a pronoeo græce prouideo latine.
ARDENTEM igneum: & splendidum. Timeus
est platonis dialogus de origine mundi ac eius au/
tore deo optimo: maximoq;: appellationem habuit
a Timeo locrensi qui cū socrate disputat de quo sic
scribit plato timeus iste elocris quæ urbs in italia iu
stissime gubernatur: nobilitate opibusq; pstantissi/
mus summis honorib' functus est & ad summa to
tius phylosophiæ fastigia ut opinor ascendit.

MOLITIO edificatio. VECTES ferrei pali & cætera id gen⁹ istra: q̃ machiæ appellant. MVneris officii talis ac molitoris. QuINq; formæ figuræ rerum atq; naturæ: q̃ttuor uidelicet initia rerum. Terra: aqua: aer: ignis: & quinta quædã formæ q̃ eẽt cœlũ & mẽs ut placuit Arist. Idẽ Cicero i prio academico sic scribit: priæ q̃litates simplices sũt: ex his ortæ uariæ sũt et q̃si multiformes: itaq; aer ignis aq̃ & terra pria sũt ex his aũt ortæ aĩantiũ formæ: earũq; rerum q̃ gignunt̃ e terra quintũ gen⁹ e quo astra mẽtesq; singulares. PALmaris: uictrix & triumphalis ironice loqt̃ epicureus. VT dr̃ ut ẽ i puerbio i illos q illotis labiis & pedib⁹. i. ne pria q̃dẽ rudimẽta hñtes de reb⁹ maximis audẽt decernere. COagmẽtatio cõpositio: & cõglutinatio. EXtremũ ultimũ. DEsignationẽ descriptionẽ: modulũ: & formã. SIN alia alteri⁹ naturæ atq; dissĩlis ab illa pnoea quã uos stoici ponitis. EXtiterũt apparuerunt. sæculum est spacium centũ annorum. Aristoteles primo de celo dicit uita est illic semp permanens perpetua secũdum perpetuitatem sæculi sæculorum quod non habet finem: & est uita nobilissima: & bene dixerunt antiqui q̃ finis & terminus continens tempus uitæ cuiuslibet rei nr̃æ est sæculum illius rei: secũdum igitur hunc modum dicim⁹ q̃ finis celi cõtinens totum tempus perpetuum est sæculum celi & hoc nomen deriuat̃ a suo actu: q̃m est perpetuum. dicitur enim a græcis aeon. i. semper existens. NON enim ostendere nititur licet delyret fuisse tp̃s anteq̃ esset mũdus: nam tempus est numerus motus: & a tenore temperato cœli ac mundi dicitur. Motus aũt sine corpore naturali esse non põt. SED fuit apert mentem suam de sæculis atq; temporibus: æternitas est quãtitas quæ caret extremis. TEMporum circũscriptio designatio: mensuratio & determinatio mensurabat. SPAtium: quantitas eius & longitudo nõ potest cogitari: uidetur enim absurdum ut fuerit aliquod tempus. i. mensura motus eo tp̃e quo nullum erat tempus. i. cœli mũdiq; motus. CESSauerit ociosa feriataq; fuerit. NEC erat ullus labor uidelicet cũ oia diuinæ maiestati p̃sto eẽnt: nec labori eẽt locus. OMNES naturæ membra ipsius mũdi ut celum. i. aer cæteraq; elementa. SIgnis astris & imaginibus quæ cælum ornant. LVminibus stellis: earũq; fulgorib⁹. TANquam edilis q̃ cãin q̃ ipulit deũ ornare mundũ tanq̃ edilis popularis q templa ornabat & spectacula ut populi fauorẽ & aurã uenaret̃ de utraq; ædilitate dictũ iã ẽ a me i cõmentariis officiorum. Gurgustiũ ut iqt põpeius ẽ gen⁹ habitationis angustũ a gurgulione dictũ. VAnetate uaria exornatione colorum ac rerum uarietas inqt idẽ i secũdo de finib⁹ pprie i disparib⁹ colorib⁹ dr̃: s; trãsfert̃ i multa disparia. Variũ poema uaria oro uarii mores uaria fortuna. FERE q̃si oẽs & ferme oẽs dicitis: idẽ i Ca. meini i illũ s̃mone ĩcidere q̃ ferme erat in ore. i. q̃si ab oĩb⁹ dicebat̃. MOlitio tã magna edificatio cũ pauci sint sapiẽtes. STVLtorum insipiẽtiũ quos stoici dicũt miseros ob id ipm: q; stulti sũt etiã si uariis & maximis fortunis habũdarent.

molitio: quæ ferramenta: qui uectes: quæ machinæ: qui ministri tanti muneris fuerunt? quẽadmodum aut obedire & parere uoluntati architecti aer: ignis: aqua: terra potuerunt? Vnde uero ortæ illæ quinq; formæ: ex quibus reliquæ formantur: apte cadentes ad animum efficiendum pariendosq; sensus? Longum est ad omnia quæ talia sunt: ut optata magis quam inuenta uideantur. Sed illa palmaris quidem quod qui non modo natum mundum introduxerit: sed etiam manu pene factum. Is eum dixerit fore sempiternum: hunc censes primis ut de r labiis gustasse physiologiam idest naturæ rationem: qui quicq̃ quod ortum sit putet æternum esse posse. Quæ est enim coagmentatio non dissolubilis? aut quid est? cuius principium aliquod sit nihil sit extremum. Pronoea uero si uestra est lucili eadem requiro quæ paulo ante: ministros: machinas: omnem totius operis designationem atq; apparatum. Sin alia est cur mortalem fecerit mundum: non quemadmodum platonici dicunt sempiternum? Ab utroq; autem sciscitor: cur mundi ædificatores repente extiterint: innumerabilia autem sæcula dormierint. Non enim si mundus nullus erat: sæcula non erant. Sæcula nũc dico non ea: quæ dierum noctiumq; numero annuis cursibus efficiuntur. nam fateor ea sine mundi conuersione effici non potuisse: sed fuit quædã ab infinito tempore æternitas: quã nulla circũscriptio temporis metiebatur: spacio tamen qualis ea fuerit intelligi non potest: quod ne in cogitationẽ quidem cadit: ut fuerit aliquod tempus cum nullũ eẽt. Isto igitur tam ĩmẽso spacio quæro Balbe cur Pronoea uestra cessauerit. Laborem ne fugiebat? At iste nec attingit deũ: nec erat ullus: quũ omnes naturæ numini diuino cœlum: ignes: terræ: maria parerent. Quid aũt erat quod concupisceret deus: mundum signis: & luminibus tanq̃ ædilis ornare: si ut deus ipse melius habitaret antea uidelicet tempore infinito in tenebris tanq̃ in gurgustio habitauerit: post autem uarietate ne eum delectari putamus: qua cœlum & terras exornatas uidemus? Quæ ista potest esse oblectatio deo? quæ si esset: non ea tam diu carere potuisset. An hæc fere ut dicitis hominum causa a deo constituta sunt. Sapiẽtũ ne? ppter paucos ergo tãta rerum est facta molitio? An stultorum? At primũ cã nõ fuit cur de iprobis

bene

BENE mereret᷑ cōferret bñficia in eos qui indigni sunt. MAXIME q̃ ob hoc ipm̃:q̃a sunt tales: sunt inqt natura miserrimi: q̃a uacãt animi bonis ergo nulla bona extrinseca pñt eos felices reddere:igit᷑ diuina i hos benignitas uana est & irrita. STVLtitia insipientia hebetudine mentisq̃ imp̃fectione. INcōmoda dãna detrimēta q̃ a sapientibus cōpensant᷑ cum emolumētis. LENIANT mitigēt & æquo aīo ferãt. COMpensatione p̃mutatiōe: ac receptione ad æquale pondus incōmodoꝝ cōmoda sapientum sunt bona animi .i. uirtutes quæ aīoꝝ absolutiones & p̃fectiōes medicant᷑:talib⁹ ergo cōmodis incōmoda rependũt: & ideo cōmoditas celi nō est ipsis necessaria qm̃ in se hñt uerã & optimã compensationē:

bene mereret᷑. Deinde quid est assecutus: quũ oēs stulti sint sine dubio miserrimi: maxime qd᷑ stulti sunt? Miserius.n. stultitia qd possumus dicere? Deinde q̃ multa sũt icōmoda in uita: ut ea sapiētes cōmodoꝝ cōpensatiōe leniant: stulti: nec uitare ueniētia pñt: nec ferre p̃sentia. Qui uero mundũ ipsum aiantem: sapientemq̃ eē dixerũt: nullo mō uiderũt animi naturam: nō intelligentes inq̃ figuram cadere posset: de quo dicam paulopost. Nũc aũt hactenus admirabor eoꝝ tarditatē: qui animãtem imortalem: & eundem beatũ & rotũdũ esse uelint q̃ ea forma neget ullam pulchriorem eē Plato. At mihi uel cylindri: uel quadrati: uel coni: uel pyramidis uidetur esse formosior. Quæ uero uita attribuit᷑ isti rotũdo deo Nempe ut ea celeritate cōtorqueatur: cui par nulla ne cogitari qdem possit: in qua nō uideo ubinam mens cōstans & uita beata possit insistere. Quodq̃ in nostro corpore si minima ex parte significetur molestũ sit: cur hoc ita nō habeat᷑ molestũ in deo? Terra.n. profecto qm̃ pars mundi est: pars est etiã dei. Atq terræ maximas regiones inhabitabiles īcultasq̃ uidemus: q̃ pars eaꝝ appulsu solis exarserit: pars obriguerit niue pruinaq̃: lōgīquo solis abscessu. Quæ si mundus est deus qm̃ partes mũdi sunt: dei mēbra ptim ardētia ptim refrigerata dicenda sunt. Atq hæc qdē uestra lucili: q̃lia uero sint ab ultimo repetã supioꝝ. Thales.n. milesius: q primus de talibus rebus q̃siuit: aquam dixit eē initiũ reꝝ. Deũ aũt eē eam mentē: q̃ ex aqua cũcta fingeret. Si dii possunt esse sine sensu & mēte: cur aq̃ adiũxit: si ipsa mens cōstare pōt uacãs corpe? Anaximãdri aũt opīo est natiuos eē deos: lōgis īteruallis orientes occidētesq̃: eosq̃ īnumerabiles eē mũdos. Sed nos deũ nisi sempiternũ ītelligere q̃ possum⁹? Post Anaxamenes Aera deũ statuit: eũq̃ gigni: eēq̃ imēsum & īfinitũ & semp ī motu: q̃si aut aer sine ulla forma deus esse possit: quum p̃sertim deum non mō aliqua: sed pulcherrima specie esse deceat: aut non omne quod ortum sit mortalitas

charitas annonæ copia uini rependit᷑: dolor corpis: animi lætitia: & sic de similib⁹ Horatius dicit in sermonib⁹. Amicus dulcis ut æquum est cum mea cōpenset uitiis bona. FERRE tolerare ipsa icōmoda cum nullam hēant bonoꝝ mētis compēsationem: nullam cōstantiam aspera quæq̃ tolerãtem atq̃ frãgentem. QUI VERO deridet eos qui mũdo aĩam dederũt: quæ inqt non pōt in alia figura q̃ humana eē: hoc nō itellexerunt huius opīonis autores. DE quo qnã re .i. forma aiæ recipiendæ apta: his uerbis: de forma ptim nos natura ammonet: ptim nos rō docet. HACTENVS huc usq̃ & tãtum sine solũ. TARduitatē hebetudinē: cylindrus hēt rotũditatē in lōgitudine ut est colũna quadratũ est figura quattuor hñs latera: & æquales angulos quattuor Con⁹ rotũditatē hēt fastigiatã sine laterib⁹ quales sũt fructus arboris pinus: & fastigia galearum. Pyramis est moles q̃drãgularis ī acutũ adsurgēs ad formã ignis & flãmæ uñ habuit nomen. TORqueat᷑ rotet᷑ & noluat᷑. CONstans trãq̃lla sedata: secura imobilis. INSIstere qescere. QVOD q̃ diuexatio īqt hũano corpi molestissima est qm̃ qd᷑ diuexat᷑ nō est sui iuris: & uexatio magnã p̃se fert calamitatē: sic ē̃t cōgruẽdũ ē de deo inqt si celerrimo motu torquetur. INCVLtas desertas aut nimio calore aut rigore: ut plaga septētrionalis: & australis. APPVLsu accessu admotōe. QuALIA c⁹ naturæ ac ꝓprietatis. AB ultio supioꝝ a prīo physico .i. uenatore ipi⁹ naturæ: atq̃ iterpte: thales ergo ascēdēdo erat ultim⁹: descendēdo prim⁹: sic ultimũ autorē sanguis dicim⁹ p̃ricipē origīs. REPenta renarrabo icipiēs a thalete milesio q aquã dixit eē q̃ nata sũt oīa: & sic materiã reꝝ oiuz posuit i humore pricipiũ & cãz nascēdi posuit in deo. SI DII pñt eē q̃si dicat eē nō pñt sine corpe sensib⁹ p̃dito & rōne siue mēte q̃ alr̃ itell's & itelligētia dr̃. CVR aq̃ alia derisio: si ex snia thaletis de⁹ est mēs icorpea q̃dã cur eã aq̃ tãq̃ corpi adiũxit. CONstare p se eē sine corpe. NAtiuos rpatios .i. ortũ hñe & occasũ licet diu uiuãt Anaximãder & Anaximenes milesii fuerũt. INteruallis spatiis tpis. EOSq̃ deos nil aliud eē dixit q̃ mũdos īfinitos. SED nos epicurei uidelicet nō dicim⁹ eē deũ natiuũ & rpariũ: sed æternũ. QVI qũo q̃ rōe. AERA spirabilē naturã q̃ latie aia dr̃ græce uero aer: q̃a semp fluit & spirat. STAtuit iudicauit cēsuit. INFInitũ i terminatũ īfinitas dr̃ q̃titas q̃ caret extremis. Numer⁹ īfinit⁹ īqt p̃lis prio de cœlo ē ille q caret termio ī multitudine: corp⁹ hñs finē ē finitũ et si distãtia lineaꝝ tãta sit ut alia maior nō repiat᷑. QVASI aut aer deridet hãc opionē: dicēs aer sine forma & figura nō p̃t eē de⁹: cui attribuēda ē spēs pulcherrima sora uidelicet p̃stãtissima quã epicurei hũanã eē dicebãt ut post paulo patebit.

CONSEquatur attingat qm̄ oīa orta occidūt. Anaxagoras fuit claro menius & deum esse dixit infinitam mentem quæ per se ipsam moueat. DISCIplinā physicā sciam. Anaxagoras inqt uelleus primꝰ cēsuit mētē diuinā cōgeriem illā quattuor elemētoꝝ segregasse in ꝓprias formas siue naturas: & cuiq; suū modū & pfectionē cōstituisse: globꝰ ille reꝝ quo ptes reꝝ oium cōtinebant: chaos aliqn̄ dr̄: & omiomeria: pp similitudinē priū. Vñ Lucretꝰ. Nūc & Anaxagore scrutemur omiomeriā: quā græci memorāt: sed nr̄a dicere lingua nō sinit nobis patrii sermonis egestas. Anaxagorā sequūt Ouidius i metamorphosi dixit. Ante mare & terras & qd̄ tegit oīa celū. Vnꝰ erat toto naturæ uultus i orbe. quē dixere chaos rudis indigestaq; moles deinde. Hāc deꝰ & melior litē natura diremit. Nā celo terras & terris abscidit undas. Meliorē naturā appellauit ꝓpriā & uerā cuiusq; rei formā: duplex ē enī natura ut in physicis dicit phs. Materia uidelicet & forma: q̄ ē natura q̄dā ꝑstatior unūq̄dq; ait ille tum magis dr̄ cū est actu q̄ cū potētia: & si ē forma est ēt natura. DESCRIptionē designationē effigiationē: & cōformationē. MOdū mensurā quātitatē qualitatēq;: ac pfectionem a mō modulus p diminutionē: Est modus in rebꝰ īqt horatiꝰ sunt certi deniq; fines. Quos ultra citraq; neqt cōsistere reꝝ. i. decēs: & cōueniēs. VI potētia diuinæ mentis quā īfinitā dixit anaxagoras. RAtione cōsilio: arte: atq; itelligētia. DESIgnari describi definiri: & ordinari. ET cōfici absolui dādo uidelicet cuiq; suū modū & pfectionē: ordo est Anaxagoras uoluit oium reꝝ descriptionem & modū designari & cōfici ui ac rōne īfinite mētis. IN quo nō uidit deridet epicureus hāc opionem: dicēs: non pspexit anaxagoras rei īfinitæ naturā: qm̄ sensibilis motus: & cōiunctus nō pōt eē in re īfinita: neq; aliqs sensus quo res sensu aliquo pcipiat̄ uisu uidelicet auditu: tactu: olfactu: & gustu. SENsui cōiūctū motū sensibilem: qm̄ motꝰ sine corpe naturali esse nō potest.

consequatur. Inde Anaxagoras: q accepit ab Anaximene disciplinā: primus omnium rerum descriptionem: & modum mentis īfinitæ ui ac rōne designari & cōfici uoluit: in quo nō uidit: neq; motū sensui cōiunctum & cōtinentem in īfinito nullum esse posse: neq; sensum omnino: quo ipsa natura pulsa sentiret. Deinde si mentem istam quasi animal aliquod uoluit esse: erit aliquid īterius: ex quo illud aial nominetur. Quid aūt interius mēte cingitur? Igitur corpore externo. Quod quoniā nō placet: aperta simplexq; mens nulla re adiūcta quæ sentire possit: fugere intelligētiæ nostræ uim & notionem uidetur. Crotoniates autem Alcineo: qui soli & lunæ reliquisq; syderibus animoq; præterea diuinitatem dedit: nō sensit sese mortalibus rebus īmortalitatem dare. Nam Pythagoras: qui censuit animum eē per naturam rerum omnem intētū & cōmeantē: ex quo nostri animi carpent̄: non uidit

CONtinētem iugem cōtinuatū: unde dicimus cōtinēs imperiū: cōtinēs malū: cōtinentem matrem continētem orōnē & similia. OMNIno penitus. SENsum iudicium sensuū qui de suis obiectis adequatum iudicat. QVO sensu: & per quē uelut aiæ istrm. NATVRA ipsa mens īfinita: quæ est natura q̄dam: noīe naturæ res oēs naturales intelligunt̄. Natura inqt lactantius dr̄ a nascēdo: nec alio noīe appellari pōt ea uis inquā inest & ꝓudentia excogitandi: & solletia potestasq; faciēdi melius igr̄ Seneca oium stoicoꝝ acutissimus nil aliud dixit eē naturā q̄ deum. PVLsa tacta & mota ab aliquo obiecto: unde dicimꝰ imago illa me pellit. i. tangit: & mouet alibi dicit Cicero ut animi pellant̄ uehemētius inde pulsus dr̄ uenæ subsultio & motus sanguinis. NATVra ꝓprietas & dispositio naturalis ipsius infinitæ mentis: quæ ex epicuri sniā nihil pōt sentire sine corpore ac sensibꝰ: quæ opinio absurdissima est: sed epicurei nesciūt auocarē mētem & rōnem a sensibus quos ipsi hn̄t & solos & certos iudices. DEINde si mētē affert aliā rōnē qua ostendit absurdā eē anaxagoræ opionē dicētis īfinitā illā mētem eē quasi quoddā aial. Si aial est inqt necesse est ut intra se hēat aliquid pp qd̄ dicat̄ aial: quæ appellatio nō cōpetit nisi habētibꝰ sensibilem aiam: aial inquit phylosophus est obsensum cū sit substātia aiata sensibilis: mens autē nihil intra se hēt pp qd̄ dicat̄ aial. ergo talis mēs nō est aial: & itelligi a nobis nō pōt si nō hēt corpꝰ: nō hēt corpꝰ ut dicit anaxagoras nulla est igr̄. ALIquid. i. aiam pp quā dicat̄ aial: sed itra mētē nihil cōtinet̄. CINgit̄ ambit̄ & claudit̄ quasi dicat nil pōt mēte cingi cū ipsa mēs nō sit corpꝰ quo itrinseca cingunt̄: ergo si nihil mēte cingitur corpe extrinseco ipsa mēs cinget̄: habebitq; corpꝰ. hoc aūt uos negatis dicitisq; illam eē icorporeā & liberā. igr̄ si talis est itelligi a nobis nō pōt & p cōsequēs nihil est. INTErius itrinsecū & itus cōtentū. APErta nuda. SIMplex incōposita icorporea. NVLLA re sine admixtione alicuiꝰ rei sensibilis & corporee. QVA per quā tanq̄ per organum: & instrumētum ut est corpus cum organis & sensibꝰ. VIM potētiam & naturā nō cognoscimus inqt nisi sensibile. NOTIOnem intelligētiā q̄ sensibꝰ inuit̄: cōuenit hæc sniā uoluptariis & epicureis: quoꝝ cognitio pendebat omnis a sensibus: mentem non habebant qua mentis natura & uis dispicitur. ALCINEO crotoniates e crotonæ clara quondam urbe calabriæ ad mare: hic fuit pythagoricus. NON sensit deridet alcineonis sententiam: Pythagoras fuit samius & italicæ phylosophiæ dedit auspicium dixitq; deum eē animū q per uniuersas mundi partes omnemq; naturam cōmeantem atq; diffusum: ex quo quæ nascuntur animalia uitam capiant. NATVRAM proprietatem & qualitatem omnium rerum naturalium. i. elementorum. INTENTVM diffusum. COMmeantem euntem: & penetrantem. NOSTRI humani Virg. dixit deū ire per omnis terras tractusq; maris celumq; profundum. NON uidit deridet opinionem Pythagore.

DISTRACTIONE separatiōe & auulsione. MISERI īfelices & uitiosi. INFIxus inexus īherēs. INFVsus īmixtus cū nullū hēat corp⁹: sine quo nil posse cōsistere atq; cōmisceri hebetes epicurei opinabant̄. Xenophanes fuit colophonius: asseruitq; dei substātiā rotūdā eē & globosam: nihilq; cū hoibus hr̄e cōe: totū: cernere: totūq; audire simulq; eē oīa mūtē prudētiā æternitatē. In lucullo scribit idē cicero xenophanes unū oīa neq; id eē mutabile & id eē deū neq; natum usq; & sempiternū cōglobata figura. ADIVNCTA addita ipsi deo quē dixit eē .qddā infinitū. DE IPSA mēte deridet hāc sniam: rephēdet ut alii rephēsi sunt qui putarunt mētē eē posse sine corpe: maxime aūt taxabit̄ de ifinitate: q̄ nullū pōt hr̄e sensum aut motū cū nullū hēat corp⁹ ut de anaxagora blapterauit. CONiunctū coagmētatū atq; corporeū, parmenides fuit italus ex elea urbe lucaniæ. hic duo elemēta eē putauit ignē & terrā: illum opificis. hāc materiæ locū tenere ac ordinem in lucullo dicit parmenides opinatus ē deū eē ignē q̄ moueat terrā q̄ ab eo formet̄. COMmentitium fictū ad libidinē Stephane græce dr̄ latine mōtis uertex. Stephanos uero corona. CONTInētē ardorē cōprehēdentē & hn̄tē in se ardētē & igneā lucē. ORBEM circulū quēdā igneū & splēdidū quē uocabat deū mūdi parmenides: ordo ē effecit cōmentitiū qddā orbē .s. cōtinētē ardorē lucis: qd̄ cōmētiū stephanen appellauit a coronæ sīlitudine. INquo deridet talē opinionē in qua reiqt nulla pōt eē diuina figura ut est humana neq; sensus: cū nullū hēat corp⁹. EIVS dē parmenidis multa sunt pter ordinē naturæ dicta & deo inepte attributa. REVOcat refert & reducit ad naturā diuinā. GENEris eiusdē silia et talia q̄ mortalia & caduca sunt. DE SYderib⁹ q̄n dabat eis diuinitatē. IN alio ī alcmeone: quē taxauit q̄n reb⁹ mortalibus īmortalitatem dedisset: empedocles fuit agrigētin⁹ de quo lucreti⁹ quoq; agragātinus cū primis empedocles est. Insula quē triqtris terraq; gessit in oris. Carmina qn ēt diuini pectoris ei⁹. Vociferātur & exponūt pclara repta. LABItur cadit ī errorē ignominiosissimū. Q VATTVOR quattuor elemēta reꝝ oīum & pricipia. SENSV corpe sensib⁹ pdito. LIQVEAT clarū sit & certum. SVSPIcari opionē uel minimā hr̄e: q̄si dicat nō: eū dixerit sibi nō liqre. Democrit⁹ fuit abderites. IMAgines figuras atomoꝝ minimas. CIRcuit⁹ agitatiōes. ILLAM naturā uim: siue mētē: siue rōnē q̄ imagines emittit ac mouet: hoꝝ snia iqt lactāti⁹ q̄uis icerta sit eodem tn̄ spectat ut puidētiā unā cōsentiāt: siue .n. natura siue ether siue rō siue mēs: siue fatalis necessitas siue diuina lex siue q̄cqd aliud dixeris idē est qd̄ a nobis dr̄ deus: nec obstat appellationum diuersitas cum ipsa significatione ad unum oīa reuoluant̄. FVNDIT spargit per omne mēbrum naturæ: pterea sniam humanā dicit eē diuinam: aīamq; diuinam. APOLloniates ex apollonia urbe illyrica quæ nunc uulgo aulona dicit̄. SENSVM cognitionem cū nō hēat corpus & organa sensitiuæ potentiæ. FORmā figurā cū sit natura q̄dam spirabilis incōstās & semp fluens. INCONstātia leuitate: uarietate: mutabilitate cū pugnātia & dicat & sentiat. NOMInari uerba platonis hæc sunt opificem q̄dem & prem mūdi inuenire difficile: & cū iam inueneris pdicare ac eloqui uulgo impossibile est.

Distractione humanorum animorum discerpi & dilacerari deum: & quum miseri animi essent: qd̄ plerisq; contingeret: tum dei partem eē miseram: quod fieri nō potest. Cur autem quicq̄ ignoraret animus hominis: si esset deus? Quomodo porro deus iste si nihil esset nisi animus aut īfixus aut īfusus esset in mūdo? Tum Xenophanes: qui mente adiuncta: omne pterea qd̄ esset infinitum deū uoluit eē: de ipsa mēte item reprehēdetur ut cæteri: de infinitate aūt uehemētius: in qua nihil neq; sentiēs: neq; cōiunctum esse potest. Nā Parmenides Cōmentitium quiddam coronæ similitudine efficit. Stephanē appellat: cōtinētem ardorem lucis orbē: qui cingit cælum: quē appellat deū in quo neq; figurā diuinam: neq; sensum quisq̄ suspicari potest: multaq; eiusdē mōstra; q̄ppe qui bellū: qui discordiam: qui cupiditatem: cæteraq; generis eiusdē ad deū reuocat: quæ uel morbo uel somno: uel obliuione uel uetustate delentur. Eadēq; de sydenbus: quæ reprehēsa in alio iam in hoc omittant̄. Empedocles aūt multa alia peccās in deorum opinione turpissime labitur. Quatuor enim naturas ex quibus oīa cōstare censet: diuinas esse uult quas & nasci & extingui perspicuum est: & sensu omni carere. Nec uero Protagoras: qui sese negat omnino de diis habere quod liqueat: sint non sint: qualesue sint quicq̄ uidetur de natura deorum suspicari. Quid Democritus: qui tum imagines earumq; circuitus in deorum numero refert: tum illam naturam quæ imagines fundit ac mittit: tum scientiam intelligentiamq; nostram: non ne in maximo errore uersatur? Quum idem omnino quia nihil semper suo statu maneat: neget esse quicq̄ sempiternum: non ne deum ita tollit omnino: ut nullam opinionem eius reliq̄ faciat? Quid aer: quo Diogenes apolloniates utitur deo? quem sensum habere potest: aut quam formam dei? Iam de Platonis inconstantia longum est dicere: qui in timæo patrem huius mundi negat posse nominari. In legum autem libris quid sit omnino deus:

ANQ VIRI diligenter & curiose iuestigari: anquirere est undiq; qrere. Idem in oratoriis libris dicit' anquirētibus nobis. SENSV indito sensuū cum nō habeat corpus: qd soma græci appellant: inde asomata incorporea. PRVDENtia pfecta rōne atq; scia quā extra corpus nullā eē opinabant epicurei. VOLVptate delectatione corporis & animi. alis.n. uoluptas ducebant sine corpe nō pcipi: nomina nostra tribuit deo sensum: intelligēnam: & uoluptatē: igit ui corpus hēat necesse est: ita tales hoies hallucinabantur. ET ASTRA Platonis uerba hæc sunt. Itaq; oibus his de causis opifex deus mūdum beatū deū effecit: astra etiā erroris expta q diuina aīalia sunt: terram aūt altricem nostram eē uoluit nec non primā antiquissimamq; deorū oīum qui intra celū geniti sunt: cæterorum uero qui demones appellātur & cognoscere & enuntiare ortum maius est opus q ferre nostrum ualeat ingeniū: priscis itaq; uiris hac in re credendum est qui dus genitii ut ipsi dicebant parētes suos optime nouerūt. ET ANIMOS dixit esse diuinos. ET EOS ut oceanum: tethyn: Saturnum: rheam Iouem. Iunonem & reliquos. INSTITVtis ordinationibus ciuilibus & legibus. REPVgnantia contraria: nam cū dixisset quid sit deus anquiri non oportere: postea rebus etiam insensatis: Brutis & mortalibus certam diuinitatem attribuit. IN HIS inter ea quæ in commētariis repetit a socrate dicta & desputata: quattuor uolumina sunt q uel cōmentariæ inscribuntur uel de dictis & factis a socrate memoratu dignis. FACIT inducit. HISdem in erratis lapsibus & falsis opinionib9: quales Platonicæ sunt. Antisthenes fuit atheniensis. POpulares priuatos & populorum institutis consecratos Plato agens de legibus dicit: deos nō natura sed arte constare uolunt: eosq; alius alios esse prout singuli secum consentientes lege sanxerunt: priuatem uero singuli populi īquit lactantius gentis aut suæ urbis conditores seu uiri fortitudine insignes erant seu fœminæ castitatæ mirabiles summa ueneratione coluerunt: sic per populos atq; regiones uaria sacra suscepta sunt dum grati homines eē in suos principes cupiunt. VIM potentiam & numen: cum dicat esse deos populares. NATVRAM proprietatem & qualitatem. EAMq; uim diuinam dicit esse animam quā sine corpore constare non posse dicebant epicurei. EVELLERE extirpare quoniam talis uis animalis incorporea intelligi a nobis nō pōt. IN TERTIO de philosophia libro in opere qd' de celo mundoq; inscribitur quod est in ordine tertium: quoniam liber primæ philosophiæ quæ metaphysica dicitur omnibus scientiis præponitur: in eo enim de his agit' quæ sunt cōmunia ei qd' est. In libro physicorū agit' de natura mobili. Natura ē principiū mot9 & qetis in eo in quo est. In libro de celo agit' de una spē mot9 q dr circularis: deinceps alii sūt in quib9 aliæ formæ motuū explicant'. Adde etiā q philosophiæ rō tripartita est. Vna de uita & morib9. Secūda de natura: & rebus occultis. Tertia de rōne disserendi q ob id dialectice dr. i. disputatrix & rōnalis. Aristoteles inq' lactātius q̄uis ipse secū dissideat: ac repugnātia sibi & dicat & sentiat ad summū tn unā mētem pesse mūdo testat': hæc ille: Aristotelis uerba hæc sunt celum est pfectum & completum per secula supra ipsum nō est alia causa nota ut moueat ipsum si igit' inueniat' alia causa tūc erit etiam perfecta existēs æterna: & post ipsam nō erit alia nobilior. MENTI rationi PARtes puinciā & curā. REPLicatione reuolutione qua cuncta mouet. ARDOrem igneum splēdorē. DESIgnarit descripserit & finxerit esse deum. SENSVS mens ió īnelligētia. TANTA tam magna: hoc ió dicit qm̄ epicurei ociosam quietā & feriatā natura' diuinā opinabant'. VBI in quo loco si celū etiā de9 dr: qd' nos deorū domiciliū asserim9: seq' ingt absurdū hoc ut de9 sit in deo: & dii deorū domicilia & sedes hēant'. SENsu cognitiōe sensitiua q ē p corp9.

anquiri oportere nō censet. Quod uero sine corpore ullo deum uult eē: ut græci dicunt asomaton: id quale eē possit intelligi nō potest. Careat enim sensu necesse est: careat etiam prudentia: careat uoluptate: quæ omnia una cum deorum notione cōprehēdimus. Idem etiam in timæo dicit & in legibus: & mūdum deum eē & cælum: & astra: & terrā: & animos: & eos quos maiorum institutis accepimus: quæ & per se sunt falsa pspicue: & inter sese uehemēter repugnantia. Atq; etiam Xenophon paucioribus uerbis eadē fere peccat. Facit eni in iis quæ a Socrate dicta retulit: Socratem disputantē formā dei quæri non oportere: eundēq; & solem & aīum deum dicere: & modo unum: tum aūt plures deos quæ siuit iisdem in erratis fere: qbus ea quæ de Platone dicimus. Atq; Anthisthenes in eo libro q physicus inscribitur: populares deos multos: unū naturalem esse dicens: tollit uim & naturam deorū. Nec multo secus Spseusippus Platonem auunculum subsequens: & uim quādam dicens: qua omnia regant': eamq; animalē euellere ex animis conat' cognitionem deorū. Aristoteles in tertio de philosophia libro multa turbat a magistro Platone uno dissentiens. modo enim menti tribuit omnem diuinitatem: modo mūdum ipsum deum dicit: modo quēdam alium pficit mūdo: eiq; eas partes tribuit: ut replicatione quadā mundi motū regat atq; tueatur. tum cæli ardorem deum dicit eē: nō intelligēs cælum mūdi eē partem: quā alio loco ipse designarit deum. Quō aūt cæli diuinus ille sensus in celeritate tanta conseruari potest: ubi deinde illi tot dii: si numeramus & cælum deum? Quū aūt sine corpore idem uult eē deum: omni illū sensu priuat &

Prudentia

PRVDENTIA perfecta rõne & intelligentia: quæ perficit animam corpore inclusam: & mundus inquit sine corpore moueri non põt: hæc opinio tardis epicureis cõuenit qui ad corpus omnia referebãt: & deũ sine corpore suspicari nõ poterant: Xenocrates fuit calcedonius & ipse Platonis discipulus. SPECIES figura formæ. VAGIS errantibus & planetis. IN STELLIS in numero stellarum. QuASI e dispersis deridet hãc opinionem Velleius: absurdum est inquit e diuersis & dispersatis stellis quasi mẽbris cõponi & formari deum quẽ simplicem & purum eẽ: multis nõ est simplex qui e dispersis membris effingit. DISPERSIS dissipatis per totum celum. REFFERSIT repleuit. ET TVM modo & interdum dicit mũdum esse deum interdum uero mentem.i.rõnem & intellectum eẽ diuinum.i. deum eẽ mẽtem quãdã sine corpore. SENSV cogitatione sensitiua quæ fit per organa corporis. MVTABILEM uariabilẽ. IN DEOS in numerum deorum. INCONstantia leuitas. MENTI rationi & animo. SIGNIS imaginibus in cælo notatis atq; Zodaico: quẽ latine signiferum dicimus. Strato fuit Lampsacenus: & pysicus iccirco dict⁹ est qm̃ in ea speculatione præ cæteris uersatus est. IN NAtura efficacia & potentia ꝑcreatrice: atq; effectrice rerũ omnium. Vis qppe diuina elucet maxime in natura.i. productione eſſentiarum omnium: & qualitatẽ ex nihilo: aut ex supposita materia: natura certe duas habet causas efficientem uidelicet: & id quod efficitur: in prima est uis efficiendi in altera recipiẽdi aptitudo. & formarum subiectum. CAVSAS efficientiã & uim: siue potentiam: strato igit̃ opinabitur deum eẽ naturam rerũ: & uim qua omnia nascunt̃: augentur: & minuuntur. SENSV cognitiõe: atq; forma. ZENO fuit cypri⁹ ex urbe citio unde citieus princeps stoicorũ. NATVralem legem.i.rõnem insitam naturæ: iubentẽ ea quæ fieri decet. prohibentemq; inhonesta & indecora: cui naturali legi consentanea esse oportet ciuilia instituta: illud enim ius primum appellatur. Hoc uero secundarium Zenonis igitur opinio erat legem naturalem eẽ deum. VIM efficaciam: & imperium qui ergo manẽt in lege naturæ deo optimo maximoq; legislatori obsequunt̃ & parent. QuAM LEgem deridet hanc opionem ut absurdã Velleius dicitq; hãc legẽ & eno nunq̃ efficiet aiatam: qm̃ sine corpore aĩa eẽ nõ põt. nos aũt dicim⁹ deũ hr̃e aiam: & prudẽtiã. ETHERA ignem uim efficiẽdi hũtem. SI INtelligi põt illa res inqt naturam diuinam hr̃e nõ põt quæ aiam nõ hẽt nihil sentit nihil itelligit. QuI TALIS deus nunq̃ cõcipit̃ aĩo a nobis: aut in mẽtẽ uenit cũ ad deũ ꝑces effundimus: cũ aliqd ab eo desideram⁹ optamusq;: necnõ cũ aliqd tonem⁹ atq; ꝑmittimus: imaginamur inqt in his oĩb⁹ deum sentientem atq; prudẽtem: quapropter aiantem eẽ oportet occurrere in hoc loco est in mẽtẽ uenire: & ꝑ oppositũ nõ occurrit: & nõ succurrit dicim⁹. RAtionẽ quãdã ordinẽ: normã: & sciam oĩa moderãtem & cõtinẽtẽ hr̃e uim diuinã. PERTInẽtem diffusam extẽsam ꝑ q̃litatẽ rerũ oium. AFFECTAM dispositam: & talibus ꝑditã qualitatib⁹ & dotib⁹ ut diuina sit: uimq; hẽat diuinã: sitq; deus. HOC idẽ diuinã quãdam uim: quã suis ostẽdunt mutationib⁹. TOLLIT oĩno qm̃ physice interꝑtans ostẽdit fictis noĩb⁹ ipsarũ rerũ ꝓprietates ostendi atq; originationes ab hesiodo: q uelamẽtis poeticis naturã inuoluit: quã physicus.i. naturæ apertus interpres atq; uenator ueris appellationibus explicat. PERCEPTAS aĩo cõprehensas.

prudentia. Quo porro modo: mũdus moueri potest carens corpore. Aut quomodo semper se mouens eẽ quietus & beatus potest? Nec uero eius cõdiscipulus Xenocrates in hoc genere prudentior: in cuius libris qui sunt de natura deorum: nulla species diuina describitur. Deos enim octo esse dicit: quinq; eos qui in stellis uagis nominantur: unum qui ex omnibus syderibus: que infixa cælo sunt ex dispersis quasi membris: simplex sit putandus deus: septimum solem adiungit: octauumq; lunam: qui quo sensu beati esse possint: intelligi non potest. Ex eadẽ Platonis schola Ponticus Heraclydes puerilibus fabulis refersit libros: & tum mundum: tum mentem diuinam eẽ putat: errantibus etiã stellis diuinitatẽ tribuit: sensuq; deum priuat: & eius formam mutabilẽ esse uult: eodemq; libro rursus terram & cælum refert in deos. Nec uero Theophrasti inconstantia ferẽda est. Modo enim menti diuinum tribuit principatum: modo cælo. tum autem signis syderibusq; cælestibus. Nec audiendus eiusdem auditor Strato is: qui physicus appellatur: qui omnem uim diuinam in natura sitam esse censet: quæ causas gignendi: augendi: minuendiue habeat: sed careat omni sensu & figura. Zeno autem: ut iam ad uestros Balbe ueniamus: naturalem legem diuinam esse censet: eamq; uim obtinere recta imperantem: prohibentemq; contraria: quam legem quomodo efficiat animantem intelligere non possumus. Deum autem animantem certe uolumus esse. Atq; hic idem in alio loco æthera deum dicit: si intelligi potest nihil sentiens deus: qui nunquã nobis occurrit: neq; in præcibus: neq; in optatis: neq; in uotis. Aliis autem libris rationem quandam per omnium naturam rerum pertinentem: ut diuinã sit affectam putat: idem astris hoc idem tribuit: tum annis: mẽsibus: annorumq; mutationibus. Q uum uero Hesiodi theogoniam idest originem deorum interpretatur: tollit omnino usitatas perceptasq; cognitiones deorum. Neq; enim Iouem: neq; Iunonem: neq; Vestam: neq; quemquã qui ita appellatur in deorum habet numero: sed rebus inanimis atq; mutis per quandam

SIGNIFICATIONEM ꝓprietatē naturæ & qualitatē: quā fictum nomen significat: omnis enim nis fabularū fictis noīb⁹ cōtinet: & citra noium interpretationem ueritas fabulæ intelligi non pōt. Idem est poetæ dicere ex rhea & throno nasci Iouē: q̄d physicoꝝ materia fluxa cū tpe nasci hoc & illud q̄d ꝓprias & distinctas hēt q̄litates. ARIsto fuit ceius: siue cius a cea insula prope euboeam. SENSVM cognitionē aliquā. NESIT animans an hēat animā.

CLEANTES fuit ex asso urbe troades & Zenonis successor in schola & disciplina stoica. CVM EO aristone.

MENTI atq; aīo rōni atq; ꝓuidētiæ q̄ oēm naturā regit: fouet modificat: & hæc mens totius naturæ dicebat̄ a cleante aīa mūdi & deus. ARDOrē ignē oīum elemētoꝝ supmū. DELYrās a uera exorbitās uia & īsaniēs.

CONTRA uolūtatē liberꝗ arbitriū q̄d fatali necessitati subiciebat. TVM: modo: interdum: aliqn̄. RAtione mente atq; intelligētia. MENTE cogitatiōe: cōceptu animi & ymaginatione. IN ANImi nōne intelligentia. IN VEstigio in aliquo signo & nota: ut sunt uestigia pedū: quoꝝ formæ quantitatē & qualitatē rei signate ostēdunt impressa inq̄t & signata est in animi nostri cōceptibus diuina forma: quā reddit ambiguā hallucinatio cleantis & inconstantia. REPONERE collocare atq; figere ut certam dei notionem hēamus.

PERSEVS fuit citieus popularis Zenonis & auditor. CVLTVM ornatum: & utilitatem absurdum dr̄ q̄d rōni nō cōsonat: de per hoc ineptū: & incōueniēs.

SORDIDAS uiles: abiectas. DEFORmes turpes: caducas: & nullo honestamēto decoratas. IN DEOS in numeꝝ deorum. CVLTVS conueniens ueneratio & memoria esset luctuosa: etenim cultui mortuorum nil magis conuenit q̄ lachrymę. CHRYSIPPVS fuit solensis. SOMnioꝝ uanaꝝ opīonū qualia sunt somniantium uisa. VAFERrimus acutissimus & astutissimus enarator. CONIEctura imaginaria opinione.

INFORmare effingere formamq; aliqū accōmodare. COGItatione ymaginatione. RATIOne ītelligētia simplici & prouidētia sine pronea: ac per hoc deos quē talibus appellationib⁹ enuntiabant. VNIVERsæ cōmunis: & mundanæ: & sic opinabat̄ deum eē aīum mundi quē noīe tot⁹ naturæ ītelligebat: singulares q̄ppe naturæ mūdi ꝑtes sunt. FVSIOnē extēsionē per oēm naturā. Sic Virg. dixit deū ire per oēs terrasq; tractusq; maris: celūq; ꝓfundū. EIVS ipsius animi uidelicet. PRINCIpatū ꝑstantiorē partē atq; uim. i. consummatissimā rōnē atq; sapiētiam principatus dicit̄ id q̄d in quoq; genere est ꝑstantissimū. MENTE & rōne in excellentia mentis & rōnis: habet quippe anim⁹ tenerum q̄d & molle: appetitū uidelicet uarium: habet & rōnem quam ꝑfici sapientia in qua est animi principatus. CONTInentē cōprehēdentem & cōseruantem cōmunē & uniuersam rerum qualitatē & ꝓprietatem ordo est dicit animi principatum cōtinentē cōmunē naturā esse deū. TVM modo & īterdū ꝑterea.

FATALEM umbram adumbratā quandā ymaginē & fictam quā uocat fatum. Idem cicero agens alibi de dogmate ueterum academicoꝝ dicit. partes asserebāt eē mūdi oīa quæ insint in eo quæ natura sentiente teneantur: in qua ratio perfecta insit quæ sit eadem sempiterna quam uim animum dicunt esse mundi: eandemq; esse mentem: sapientiāq; ꝑfectam quem deum appellant: omniumq; rerum quæ sunt ei subiectæ quasi prudētiam quādam ꝓcuratem: quā interdum eandem necessitatem appellant quia nihil aliter possit atq; ab ea constitutum sit: quasi fatalem & immutabilem continuationem ordinis sempiterni: nonnunq̄ quidem eandem fortunam: q̄ efficiat multa improuisa nec opinata nobis propter obscuritatem ignorationemq; causarum.

significationē hæc docet tributa nomina. Cuius discipuli. Aristonis non minus magno in errore sententia est: qui neq; formam dei intelligi posse censeat: neq; in diis sensum esse dicat: dubitetq; omnino deus animans nec ne sit. Cleantes aūt qui Zenonem audiuit una cum eo quem proxime nominaui: tum ipsum deum mundum dicit esse: tum totius naturæ menti atq; animo tribuit hoc nomen: tū ultimum atq; altissimum atq; undiq; circūfusum & extremum: omnia cingentem: atq; complexum ardorem: qui æther nominetur: certissimum deum iudicat. Idemq; quasi delyrans in his libris: quos scripsit contra uoluntatem: tum confingit formā quādam & speciem deorum: tum diuinitatem omnem tribuit astris: tum nihil ratione censet esse diuinius. Ita fit: ut deus ille: quem mente noscimus: atq; ī animi notione tanquā in uestigio uolumus reponere: nusquā prorsus appareat. At Perseus eiusdem Zenonis auditor eos dicit eē habitos deos: a q̄bus magna utilitas ad uitæ cultum eēt inuenta ipsasq; res utiles atq; salutares deorum esse uocabulis nūcupatas: ut ne hoc quidem diceret illa inuenta esse deorum: sed ipsa diuina. Quo quid absurdius? quam aut res sordidas atq; deformes deorum honore afficere: aut hoīes iā morte deletos reponere in deos: quoꝝ oīs cultus eēt futurus ī luctu? Iā uero chrysippus: q̄ stoicoꝝ somnioꝝ uaferrimus habet̄ īterpres: magnam turbā cōgregat ignotoꝝ: ut eos ne cōiectura quidē īformare possimus: quū mēs nr̄a q̄duis uideat̄ cogitatiōe posse depingere. Ait eni uim diuinā ī rōne eē positā: & uniuersæ naturæ aīo atq; mēte: ipsumq; mūdū deū dicit eē & eius animi ī fusionē uniuersaꝝ: tum eius ipsius principatū: q̄ in mēte & rōne uerset̄: cōmunēq; rerū naturā uniuersam atq; oīa cōtinētē: tū fatalē umbrā: & necessitatem rerum futuraꝝ. Ignē præterea: & eum quē ante dixi æthera: tū ea q̄ natura

fluerent atq; manarent: ut aquam: & terram: & aera: solem: lunam: sydera: uniuersitatemq; rerum: qua omnia contineantur: atq; etiã homines eos: qui immortalitatem essent consecuti: idemq; disputat æthera esse eum quem homines Iouẽ appellarent: quiq; aer per maria manaret eum esse Neptunum: terrãq; eam: quæ Ceres diceretur. Similiq; ratione persequitur uocabula reliquorum deorum. Idemq; etiam legis perpetuæ & æternæ uim: quæ quasi dux uitæ & magistra officiorum sit: Iouem dicit esse: eandemq; fatalem necessitatem appellat: sempiternam rerum futurarum ueritatem quarum nihil tale est ut in eo nis diuina inesse uideatur. Et hoc quidem in primo libro de natura deorum. In secũdo autem uult Orphei Musei Hesiodi Homeriq; fabellas accommodare: ad ea quæ ipse primo libro de diis ueterrimi dixerit: ut etiam poetæ qui hoc ne suspicati qdem sint stoici fuisse uideãtur. Quem Diogenes Babilonius consequens in eo libro: qui inscribitur de mineruæ: partum Iouis ortumq; uirginis ad physiologiam traducens deiungit a fabula. Exposui fere non philosophorum iudicia: sed delirãtium: somnia. Nec enim multo absurdiora sunt ea: quæ poetarum uocibus fusa ipsa suauitate nocuerunt: qui & ira inflamatos & libidine furentes induxerunt deos: feceruntq; ut eorũ bella: pugnas: prælia: uulnera uideremus: odia præterea: dissidia: discordias: ortus: interitus: querelas lamentationes: effusas in omni intemperantia libidines: adulteria: uincula: cum humano genere concubitus: mortalesq; ex immortali procreatos. Cum poetarum autem errore coniungere licet portenta magorum ægyptiorumq; in eo genere demẽtiam: tum etiam uulgi opiniones: quæ in maxima inconstantia ueritatisq; ignorantia uersantur. Ea qui consyderet q̃ inconsulte ac temere dicantur uenerari Epicurum & in eorum ipsorum numero: de quibus hæc quæstio est: haberi debeat. Solus enim uidit primum esse deos: q̃ in omnium animis eorum notionẽ impressisset ipsa natura. Quæ est enim gens: aut qđ genus hominum: qđ nõ habeat sine doctrina anticipationem quandam deorum? quã appellat prolepsim Epicurus: id est anteceptã animo rei quãdam informationem: sine qua nec intelligi quicq̃ nec quæri possit. Cuius rõnis uim acutilitatẽ ex illo

FLVERENT naturalẽ fluxum hñẽt atq; liq̃ssterent. MANArẽt scaterẽt: & laberẽt. VNIuersitatẽ cõẽz uĩ atq; naturã. Singulares cõseruãtẽ naturas: & q̃litates. CONTIneant cõprehẽdent & adseruent. ASSEcuti adepti hũanis suffragiis ob bñficia in eos collata. DISPVtat disputãdo asserit. MANARET flueret. SIMILE rõne pari mõ & uia. PERseq̃t declarat & iterptat. PERPEtuæ nũq̃ abrogatæ legis naturalis q̃ uiuendi normulas in cordib⁹ bonorum uirorꝫ describit: & iccirco ius naturale appellatur primũ ab Aristotele. VIM potentiam efficatiam naturã. MAGIstra moderatrix honestarum actionũ. EANDEM uim dicit eẽ fatalem: & necessitatẽ rebus imponẽtẽ. VERItatem certitudinem: & infallibilem euẽtum: Orpheus fuit trax & de diis scripsit: & Museus etiam atheniẽsis. VETERRIMI ãtiq̃ssimi. SVSPICATI leuiter opinati. STOICI autores stoici dogmatis: estomaco dicit hoc uellens. SVBSEquens sectatus & imitatus in tali genere iterptationis hic diogenes stoicus e seleucia fuit attamen propter uicinitatẽ babyllonius dictus est.

PARTVM emissionẽ puellæ dicũt fabulæ Vulcanũ securi discecuisse caput Iouis: & inde puellã armatã exiuisse quæ minerua inuentrix artium dicit: ratio aũt fabulæ est: q̃ Iuppiter humanũ uidelicet diuinumq; ingeniũ hñẽt i se ui qdã & aptitudine naturali artes ois uerũ ad actũ deducere sine istiꝰ igneo bñficio ac ui elaboratis nll'o mõ pt iccirco Vulcania securis obstetricata Ioui dr. AD physiologiã naturalẽ rõnẽ. DEIVNgit sepat: & oñdit ñ eẽ fabulã: sed naturæ op⁹. FERE q̃si oia q̃ pbi delyrãtes somniarũt nõ iudicarũt rõne ac uia. ut physicos decuisset. uñ dicit Plato rõnes eẽ istra pborꝫ. ABSORdiora irrõnabiliora. SVAVItate iucũditate nũerorꝫ: & cãtib⁹. PORtẽta pdigiosas & uanas opiones eorꝫ q magicẽ exercuerũt. i. icãtatiões: euocatiões inaniũ & cætera id gen⁹ q̃ supstitiõe quondã repleuerũt orbẽ. Sic ẽt ægyptii q mõstra q̃dã i deos retulerũt: adorarũtq;: nec ñ portitorẽ stygiũ: atq; uelaturã cõmẽti sũt. IN eo gñe opione de numĩb⁹ supis iferisq;: nec ñ naturis & pprietatib⁹. Vulgi impite mltitudis uaria q̃q; sine aliquo delectu colentis. INCONstãtia leuitate atq; fluctuatiõe. INConsulte ĩprudẽter. TEmere ĩcõsiderate: ac sine iudicio. SOlus. n. laudat epicurꝫ a mõ & uia q̃ solus ille deos eẽ cognouit: cũ cæteri p ea q̃ scrã sũt autorẽ se cognouisse gliarẽt: qđ epicurus absurdissimũ arbitrat ẽ dicẽs mũdos ifinitos nã cõstare ac regi. QVOD i oĩuꝫ hec erat uia & rõ epicurea qm̃ ipa nã ipssisset & ignãssꝫ sine aliq̃ doctria cognitiõe deorꝫ qđ cõi gẽtiũ & natiõnũ cõsẽsu affirmabat.

SINE doctrina accñti & extrĩseco documẽta: atq; istructiõe. ANTIcipatõeꝫ pnotionẽ & pceptã añq̃ alr pcipiat cognitionẽ & opionẽ. INFORmationẽ effigiationẽ q̃dã & figurationẽ. SINE q̃ plepsi & anticipatiõe de q̃ laerti⁹ agẽs i epicuro dicit. Sũ. n. atq; hõ noiat cõtinuo p anticipationẽ forma ẽt illi⁹ itelligit: pcedẽtib⁹ ac ducib⁹ sensib⁹: neq;. n. pfecto q̃rerem⁹ qđ igrim⁹ nisi pri⁹ illud nouissem⁹. RAtiõis uia q̃ itur i aliq̃ cognitionẽ. VIM efficaciã: & potestatẽ. DE REgula scripsit epicurus librũ quẽ iscripsit canonẽ: & iudiciũ. i. regulã & normã iudicãdi: cui⁹ meminit laertius his uerbis. Ait igit epicurus in canone sensus eẽ ueritatis iudices: & anticipatiõẽ sine nõ uoluptatem atq; dolorem q̃ in omne aial cadant: perq; illas eligenda & reiicienda diiudicantur.

CELESTI diuino ac per hoc uerissimo ut tardis epicureis uidebatur. FVNDAmētū principiū in omni q̄ōne p̄rimū q̄ppe cōsiderat̄ an sit aliqd deinde quid sit: & q̄le: cōstat inquit p̄ea q̄ dicta sunt eē deos: iā de illo℞ natura & proprietate dicēdū est. INSTItuto ciuili ordinatiōe. humanisq̄ legib⁹: sed ipsa natura docēte. AD unū usq̄ ad unū. i. nemine excepto. INSItas ifixas. INNAtas ingeneratas cognitiōes deo℞. FREE quasi īter oēs. CONSTAT cōuenit estq̄ firmū & manifestū. CONSTAre cōuenire ac ratū eē. REBVS opionib⁹ & sentētiis ab epicuro inuētis: & iccirco nouæ fingēdæ erāt re℞ inuētarum p̄ notæ isigna. EO VERbo tali appellatiōe: ordo est fatemur cōstare illud etiā nos hr̄e hāc anticipationē ut putem⁹ deos esse btōs & imortales: qm̄ eadē natura hoc ēt mētib⁹ humanis isculpsit atq̄ igenerauit. INFORmationē cognitionē p̄ p̄priā formā atq̄ eēntiā. INSCVLpsit ipressit. QVOD æternū hāc s̄niam his uersib⁹ p̄secut⁹ est epicure⁹ lucreti⁹. Ois. n. p̄ se diuū natura neāe ē imortali æuo sūma cū pace fruat̄. Semota a n̄ris reb⁹ se iūctaq̄ lōge. nā p̄uata dolori oī p̄uata piclis. Ipa suis pollēs opib⁹ nihil idiga n̄ri. Nec bn̄ p̄meritis capit̄ nec tāgit̄ ira. Hec est p̄ia epicuri s̄nia ex his quas lectas: & cyrias doxas. i. ratas & firmas opiones epicurei appellabāt. NEGOtii laboris atq̄ molestiæ: nec alios molestia laboribusq̄ afficere: hoc. n. significat alteri negotiū exhibere. TEneri occupari. GRAtia beniuolentia: & beneficentia.

TALIA gratiosa & iracūda qm̄ igt Epicur⁹ hec ostēdit debilitatē & impotētiam: nā qui gratificat̄ q̄ppiā q̄busdam fauorē q̄rit: & adminiculū: & qui irascit̄ uindictā appetit ut læsus: in deo aūt hec non cadūt: nō nec gr̄a nec ira: sed q̄ sit futilis & absurda hec rō postea patebit. SI NIL aliud q̄rimus q̄ diximus inquit de deo: deq̄ eius excellētia & felicitate satis eē uident̄ ad firmādam religionē atq̄ diuinū cultū qm̄ q̄cūq̄ excellens uenerationē meret̄: sī animus ad acriorē indagationē tēdit dispicereq̄ cupit formā & uitā eminētis naturæ ac uenerabilis ut opio anticipata de deo confirmet̄.

PIE religiose: caste: sancteq̄. COLEremus uenerare/mur: & honoraremus. SVPERstitiōe uana religiōe: q̄ uana deo℞ noīa ueneraī: & creaturis honorē exhibet creatoris. SATIS erat dictū sufficiens esse uidebat̄ ad p̄suadēdum diuinæ naturæ cultū. PIEtate religione: humilitate: iustitia: castitate ac puritate animi corp[oris]q̄.

IVSTAM honestā & debitā: nec timeret̄ inq̄t de⁹ cū demonstratū sit in deo nec iram eē nec gr̄am quibus sublatis deus non est timendus. IMPENdere imminere ac futuros esse cum nec gr̄a teneant̄: nec tāgant̄ ira.

OPInionē quā habemus de ui & natura deo℞. VItam uiuēdi modū: & formā. ACTIOnem mētis cogitationē: & contēplationem p̄pria status: & sortis.

AGITAtionē sollertiā meditationē: & curam. AC de forma: deos inquit humanā hr̄e formā eadē natura nos instruit q̄ etiā deos eē mōstrauit: nec nō rō id cōcludit: primo igit̄ de naturali p̄scriptio agit: deinceps rationem tangit quā epicureus putat eē uerissimā cū futilis penitus uariaq̄ sit. SPEciem formā atq̄ figuram.

OCCVRrit apparuit oculis: aut mēti nō uiderūt unq̄ hoies: nec somniarūt aliā formā dei q̄ humanam.

REVOcent̄ reducant̄ ac uera esse p̄bent̄ anticipatione quadā: & n̄ra p̄lepsi. PRImas notiones p̄notiōes & ante p̄ceptas cognitiōes naturales de diuina forma. Ratio aūt epicurea est p̄stantissimæ naturæ p̄stantissima forma debetur: sed humana forma est p̄stantissima ergo hec deo debetur & conuenit. QVE compositio probat assumptum: quasi dicat nulla.

cælesti Epicuri de regula & iudicio uolumine accepimus. Q[uo]d igitur fundamētum huius quæstionis est: id præclare iactum uidetis. Quum enim nō instituto aliquo aut more: aut lege sit opinio constituta: maneatq̄ ad unum omnium firma consensio: intelligi necesse est esse deos: quoniam insitas eorū uel potius innatas cognitiones haberemus. De quo autem omnium natura consentit: id uerum esse necesse est esse igit̄ deos confitēdum est: q[uo]d quoniam fere cōstat inter omnes: nō philosophos solum: sed indoctos: fatemur constare illud etiam hanc nos habere siue anticipationem ut ante dixi: siue prænotionem deorum. Sunt enim rebus nouis noua ponenda nomina: ut Epicurus ipse prolepsim appellauit: quā antea nemo eo uerbo nominarat. Hanc igit̄ habemus ut deos btōs & īmortales putemus. Quæ enim nobis natura informationem deorum ipsorū dedit: eadem insculpsit in mentibus: ut eos æternos & beatos haberemus. Q[uo]d si ita est uere exposita illa sententia est ab Epicuro: q[uo]d æternum beatūq̄ sit id nec habere ipsum negotii quicq̄: nec exhibere alteri. Itaq̄ neq̄ ira neq̄ gratia teneri: quæq̄ talia eēnt imbecilla eē omnia. Si nil aliud quærimus: nisi ut deos pie colamus: ut superstitiōe liberaremur: satis erat dictum. Nam & præstans deorum natura hominum pietate coleretur: quum & æterna esset & beatissima. Habet enim uenerationem iustam quicquid excellit: & metus omnis a ui atq̄ ira deorum pulsus esset. intelligitur enim a beata immortaliq̄ natura & iram & gratiam segregari: quibus remotis nullos a superis impendere metus. Sed ad hanc confirmandam opinionem: inquirit animus: & formam: & uitam: & actionem mentis: atq̄ agitationē in deo. Ac de forma quidē partim natura nos admonet: partim nos ratio docet. Nam a natura habemus omnes gētium omnium speciem nullam aliam: nisi humanam deorum. Quæ enim alia forma occurrit unq̄: aut uigilāti cuiq̄ aut dormienti? Sed ne omnia reuocentur ad primas nationes: ratio hoc idem ipsa declarat: Nam quum præstantissimam naturam uel quia beata est: uel quia sempiterna: cōuenire uideatur eandem esse pulcherrimam quæ compositio membrorum: quæ

Conformatio

conformatio lineamentorum: quæ figura: quæ species humana potest esse pulchrior? Vos quidem lucili soletis: nam Cotta meus modo hoc: modo illud quum artificiū effingitis fabricamq; diuinā: quā sint omnia in hominis figura non modo ad usum: uerū etiam ad uenustatem apta describere. Q d' si omniū animātium formam uincit hominum figura: deus autem animans est: ea figura profecto est: quæ pulcherrima sit oium. Q uoniāq; deos beatissimos eē constat: beatus autem esse sine uirtute nemo potest: nec uirtus sine ratione constare: nec ratio unq̃ inee nisi in hominis figura: hominis esse specie deos cōfitendum est. Nec tamē ea species corpus est: sed q̃si corpus: nec habet sanguinem: sed quasi sanguinem. Hæc quāq̃ & inuenta sunt acutius: & dicta subtilius ab Epicuro: quā ut quiuis ea possit agnoscere: tamē fretus intelligentia uestra dissero breuius quā causa desyderat. Epicurus autem qui res occultas & penitus abditas non modo uiderat animo: sed etiam sic tractat: ut manu doceat: eam esse uim & naturā deorum ut primū non sensu sed mente cernatur: nec soliditate quadam nec ad numerum: ut ea quæ ille propter firmitatē Sterēnia appellat: sed ymaginibꝰ similitudine & trāsitione pceptis: quū īfinita simillimarū ymaginū spēs ex innumerabilibus īdiuiduis existat: & ad deos affluat cū maximis uoluptatibus: in eas ymagines mentem intentam: infixamq; nostram intelligentiam capere quæ sit & beata natura & æterna.

CONFORmatio effigiatio circūscriptio: designatioq;. LINEAmentorum filorum atq; ductuū qbꝰ humana figura delineat atq; designat: ut pictura lineis ut filis circūscribit: uñ lineamēta sunt qualitates & modi pportiōesq;: figurarū & cōmēsurationes cū lepore atq; uenustate gelliꝰ ait p naturæ indicia psiculare signat mores naturasq; hominū cōiectatiōe quadā de oris & uultus igenio deq; totꝰ corpis filo atq; habitu sciscitari. FIGVra statura: & motꝰ corpis. SPEcies forma: & facies uisibilis. ARTIficiū solertiā & rōnē in rebꝰ efficiēdis. FABRIcā artificiosam elaborationē atq; acumē in mēsuris & pportionibꝰ. AD usum utilitatē. AD VEnustatē gratiā: atq; decorē disposita. ANImās hīs aiam & mētē. SINE uirtute absolutiōe ipsiꝰ rōnis: in qua hois politici sūma consistit: nā de actuosa foelicitate agētes phi dicūt ipsam eē habitū uirtutis: aut uirtutis usum i uita pfecta. SINE rōne qm̃ nil aliud ē uirtꝰ q̃ absoluta & pfecta rō: q̃ ē ut dicebāt Epicurei tm̃ in hois figura q̃ opio uanissima ē: cū rō excellētissima i natura solū diuina repiat: deide angelica: postremo humana p quādā silitudinē & ymaginē: sed Epicurꝰ mētē sine corpe nō credidit: cuiꝰ uerba hec sunt apud: Laertiū icorporeū aliqd p se itelligere nō possumꝰ: pter uacuū. Itaq; q icorporeā dicūt eē aiam uani sunt. nihil. n. aut facere posset aut pati si esset hmōi. SPEcies forma siue figura. Nā corpꝰ est solidū & trinā hēt dimēsionē lōgitudinē uidelicet. Latitudinē & pfunditatē. Hec igitur forma ut uolebat Epicurꝰ lineā tm̃ hēbat & supficiē. i. planā quādā uisionē atq; effigiē i q̃ nihil eminēs: extās: atq; expssum eēt quo nil posset excogitari absurdius. tale eteni corpꝰ aiatū nō īueniī: sed tm̃ in pictura. HEC quāq̃ sensus ē: hec Epicuri rō acutissima est: & planiorē exqreret enarrationē. atm̃ fretꝰ ura itelligentia cōpēdiose narrōne castigatis auribꝰ uris abuti uidear. QuIVIS qcūq; e uulgo. FREtus cōfisus. DISSEro enarro: eloquor. CAVSA negociū de quo agiī & q̃ō. PENItus oīno & itrisecus. SIC tractat explicat q̃si manu freqnēter de tāgens: ut q̃si doceat ipso sensu tactꝰ id qd uī ēt eē aio abscōditū: isignis est pudor hic Epicureoꝝ & isulsa arrogātia. VIM q̃litatē: pprietatē efficaciā. potētiā: ut ñ possit extrisecis cerni sēsibꝰ & cognosci: sed ai rōe tm̃. SoLIditate firmitate: atq; eminē ti expssione corpea: cū sit pura qdā simplexq; ymago. AD NVmeꝝ ut sp maneat eadē nūero: qm̃ subinde mutaī & trāsit affluxuq; iugi atomoꝝ īstauraī ut e mīs tis una uideaī: illa dñr ad nūeꝝ cerni & eē q̃ ñ mutaī. Vñ dicimꝰ hoiem eē ppetuū nō nūero: sed spē qm̃ ipse qdē perit: sed, ple ac spē subsistit: uñ opinan sūt qdā corpora resurrectura eē ñ eadē nūero catholica uero fides eadē nūero resurrectura eē asseuerat: uñ illud Iob: & in carne mea uidebo deū saluatorē meū: quē uisurus sum ego ipse & nō aliꝰ. Alibi Cicero q̃si paraphrasi quadā usus dicet. Sic. n. dicebas: spēm dei pōpi cogitatiōe nō sensu: nec eē i ea ullā soliditatē: neq; eādē ad nūeꝝ pmanere eāq; esse uisionē ut silitudine & trāsitiōe cernaī neq; deficiat unq̃ ex īfinitis corpibꝰ siliū accessio: ex eoq; fieri ut i hoc itēta mēs nra beatā illā naturā & sempiternā putet. SOLIdū inqt idē in timeo nihil est qd' terre sit expers: & tāgi non pōt qd' caret solido: corpꝰ ergo solidū trina dimēsiōe pditū graeci stereon: & sterēnion uocant. SED ymaginibꝰ ad umbratis deoꝝ figuris: & monogrāmis. PERceptis cōpræhēsis atq; cognitis. SIMIlitudine sili spē ymaginis cū eadē nō pmaneat nūero: sed eiꝰ silitudo: subinde qppe mutaī: TRANsitione fluxu: & mutatiōe: ipsius ymaginis: qm̃ inquit infinita species similiū ymaginū fit semp continēti affluxu atomorum q̃ formas illas nouant: & mutāt. Hinc aūt dei æternitatem colligebāt Epicurei: qm̃ cū iugiter eius corpus mutareī iterire non poterat ut oscitantes hallucinati sunt.

INDIuiduis atomis. i. insecabilibꝰ: q̃ minima corpora uocabant falso Epicurei ut suo loco diceī. EXIstat appareat: fiat componaī. AD DEOS affluat accurrat adueniat: cū summa delectatione deoꝝ quibꝰ subinde noua uestis inducitur ut porci grūniunt. IN EAS ymagines mens nostra inquit Velleius intuita talem ymaginū cōtinuationem cognoscit naturam diuinam beatam esse atq; æternam. INFIXAM inherentem & acrius contemplātem. CAPERE intelligentiam percipere atq; intelligere quæ sit illa natura quā fœlicem appellamus: & nunq̃ desinentem: beatum dicitur cui nihil deest: æternum uero quod nec principium habuit neq; finem habebit perpetuum id dicitur quod habuit quidem principium: sed fine non claudetur.

SVMMA uero uis infinitatis:totius naturæ ifinitæ quæ caret extremis:in qua uis infinita uolitat atomorum. IN QuA infinitate. NATVram ꝓprietatē:& conditionem rerum atq; sortem. RESPONdeant e regione posita sint & liberata hec dicunt a græcis antistropha quasi opposita & exaltera parte lanceq; appensa Virg.contra elata mari respondet gnosia tellus.
ISONOmia dicitur æqua & par distributio isos græce æqualis & par latine:nemo tribuo:dispenso:distribuo. EX HAC æquali tributione. Q_VE conseruent ut sunt infinita rerū semina quas atomos appellant Epicurei. QuÆRE A nobis postq̄ egit de forma deorum disserit breuiter de modo uiuendi. Q_VE qualis ætas uiuat:uita inq̄t est iucūdissima & pacatissima nihil curāt:nūq̄ irascunt. NVLLIVS opera.i.pro nullo laborat nihil cuiq̄ gratificat. MOLItur mouet efficitq;. SVA propria & innata. EXPLOratū compertum firmum & certum. VESTRVM quem nos stoici opificem mūdi & gubernationem facitis. REgat menteatq; consilio. GVBERnet actu ipso & re.
VICISSItudines alternationes & mutatiōes. ORdines collocationes. ET OPErosis laboriosis. SEcuritate tranquillitate:curatumq; omnium uacuitate.
MVNErum officiorum & onerum. NATVRA naturali quadam ui seminumq; fortuito affluxu:& nō opera & arte diuina ut uos stoici dicitis:hoc nos docuit magister ueritatis epicurus. FABRICA frabrili arte artificioq;. SOLERtia acumine:prudentia rōne arte.
MENTE rōne:atq; prouidentia. EXITVM finem & cōclusionem:quia non dispicitis uim naturæ:& in ratione claudicatis ideo ad opificem deum confugitis more poetarum qui omnia fingūt ad libidinē:& cum in aliqua difficultate uersant numina inuocāt repetūtq; subinde uota:tragicos aūt iō posuit qm̄ circa incredibilia:& inprimis ardua uersant & exitus habēt turbatos atq; cōfusos homer⁹ uota sua sic repetit hoc loco musæ Iouis filiæ in auxilium in uoco musæ domicilium celeste incolētes. Vos.n.deæ estis nos affuistis : uos oia meministis:nos ̄cognitū habemus qui reges ducesq; fuerint illius classis quæ ad troiam nauigauit:ego recēsere nō possem nisi uos deæ natē edoceretis. INTERminatā infinitam. PEREgrinat discurrit atq; uagat.
ORAM extremitatē qm̄ ifinitas est quātitas q̄ ultimis caret atq; extremis. INSIstere quiescere. INTERiecto inani uacuo medio sed re uera non datur uacuū in natura.id enim uacuū dr in quo nullum corpus est oino. COHErescūt cōueniunt cōglobant & formas rerum efficiūt. FOLLIbus fabrilibus instris. DOMInum tyrānum oia obseruātem & puniētē. CVRIOsum diligētē sagacē. NEGOCII laboris:& uigilitiæ
HIC i hac pte & tractatōe. EXIstit emergit:apparet Hemarmene græce fatū latine.Idē cicero ī topicis agēs de causis dicit:ex his stoica disputatio fatum cōnectit: enarrās hec uerba boeti⁹ dicit:fatū eē dicūt ꝓcedētium causarū subsequētiūq; rerū ꝑplexionē quādā catenæ istar fatū inqt Seneca nil aliud est q̄ series iplexa causarū: fatū est dixit Chrysippus sempiterna q̄dā & ideclinabilis rerū series & catena uoluēs sese & iplicās p æternos consequentiæ ordines equibus apta,connexaq; est.

Sūma uero uis infinitatis & magna ac diligenti cōtēplatiōe dignissima est:in qua necesse est eā eē naturā:ut oīa oībus paribus paria rūdeant:hāc isonomiā appellat Epicurus.i.æqualem tributionē.Ex hac igit illud efficitur:si mortalium tanta multitudo sit : esse īmortalium non minorem:& si quæ intereant īnumerabilia sunt:etiam ea quæ conseruent infinita esse debere.quærere a nobis Balbe soletis:quæ uita deorū sit:quæq; ab iis degatur ætas:ea uidelicet qua nil beatius:nil bonis omnibus affluentius cogitari potest. Nihil enim agit:nullis occupatiōibus est implicatus: nullius opera molit:sua sapientia & uirtutæ gaudet: habet exploratū fore se semper:tuz in maximis:tū in æternis uoluptatibus. Hunc deum rite beatum dixerimus. Vestrum uero laboriosissimum. Siue enī ipse mūdus deus est:quid potest esse minus quietū quā nullo puncto temporis intermisso uersari circum axē celi mirablli celeritate:nisi quietum autē nil beatum est:siue in ipso mūdo deus inest aliquis:qui regat:qui gubernet:qui cursum astrorū: mutationes tēporū:rerū uicissitudines ordinesq; cōseruet terras et maria cōtēplās hoium cōmoda uitasq; tueat:nec ille est beatus īplicatus molestis negociis & operosis. Nos aūt beatā uitā ī animi securitate & ī oīum uacatiōe nūerū ponimus.Docuit.n.nos idē q cætera natura effectū eē mūdū nihil opus fuisse fabrica cāq; rē eē facilē.quā uos effici negatis sine diuina posse solertia:ut īnumerabiles natura mūdos effectura sit efficiat:effecerit.Q d' qa quēadmodū natura efficere sine aliq̄ mente possit non uidetis:ut tragici poetæ quū explicare argumēti exitū nō potestis: cōfugitis ad deū:cuius operā ꝓfecto nō desideraretis:si īmensam & īterminatā in oīs ptes magnitudinē regionū uideretis:in quā se iniiciēs aius & ītēdēs:ita late lōgeq; peregrinat:ut nullā tñ orā ultimi uideat:in q̄ possit īsistere.In hac igit mūdi īmensitate īfinita uis innumerabiliū uolitat atomorū q̄ interiecto inani cohæreſcunt inter se:& aliæ alias apꝑhendentes continuantur:ex quo efficiunt hæ reruz formæ atq; figuræ:quas uos effici posse sine follibus & incudibus non putatis. Itaq; imposuistis in ceruicibus nostris sempiternū dominū:quē dies et noctes timeremus: Quis enim nō timeat omnia prouidētem:& animaduertentem ; & omnia ad se pertinere putantem curiosum & plenum negocii deum ? Hic nobis existit primum illa fatalis necessitas : quam hemarmenen dicitis ut quicquid accidat id ex æterna

ueritate eãrũq; cõtinuatione fluxisse dicatis. Quanti aũt hæc philosophia æstimanda est: cui tanq̃ aniculis: & his qdem indoctis fato fieri oia uideant̃. Sequit̃ mantice uestra: quæ latine diuinatio dr̃: qua tanta imbueremur superstitione si uos audire uellemus: ut haruspices: augures: harioli: uates & coniectores nobis essent colendi. His terroribus ab Epicuro soluti: & in libertatẽ uindicati nec metuimus eos quos itelligimus: nec sibi fingere ullã molestiã: nec alteri q̃rere: & pie sancteq; colimus naturã excellẽtem atq; p̃stãtẽ. Sȝ elat⁹ studio uereor: ne lõgior fueri. Erat ãt difficile rẽ tãtã tãq; p̃clarã inchoatã relinq̃re: quãq̃ non tam dicendi ratio mihi habenda fuit: q̃ audiendi.

TVm Cota comiter ut solebat: inquit Vellei nisi tu aliqd dixisses: nihil sane ex me qdem audire potuisses. Mihi. n. nõ tã facile in mẽtem uenire solet: q̃re uer̃ sit aliqd: quã quare falsum: idq; cum sæpe: tum quũ te audirẽ pauloante cõtigit. Roges me qualẽ deor̃ naturam eẽ ducam: nil fortasse respõdeam. q̃ras putem ne talẽ eẽ: qualis modo a te sit exposita? Nil dicã mihi uideri minus. Sed anteq̃ aggrediar ea q̃ a te disputata sunt: de te ip̃o dicã quid sentiã. Sæpe. n. de L. Crasso familiari tuo illo uideor audisse: quũ te togatis oibus sine dubio anteferret: & paucos tecũ epicureos e græcia cõpararet. Sed q̊ ab eo te mirifice diligi itelligebã: arbitrabar illum pp beniuolẽtiam id uberius dicere. Ego aũt & si uereor laudare p̃sentem: iudico tñ de re obscura: atq; difficili a te dictum esse dilucide neq; sentẽtiis solũ copiose: sed uerbis etiã ornatius q̃ solent uestri. Zenonẽ quẽ Philo nr̃ coripheũ appellare epicureor̃ solebat: quũ athenis eẽm audiebã freq̃nter: & qdẽ ip̃o autore Philone credo ut facili⁹ iudicarẽ quã illa bñ r̃fellerẽt: quũ a pricipe epicureor̃ accepissȝ queadmodũ diceret̃. Nõ igr̃ ille ut plerique sȝ isto mõ ut tu distictæ grauiter & ornate. Sed qd' i illo mihi usũ sæpe euenit idẽ mõ quũ te audirẽ acciderat: ut moleste ferrẽ tm̃ igenium (bona uenia me audies) i tã leues ne dicã i tã ieptas s̃nias icidisse. Nec ego nũc ip̃e aliqd afferã meli⁹. Vt. n. mõ dixi: oib⁹ fer̃ i reb⁹ maxie i physicis qd ñ sit citi⁹ q̃ qd sit dixeri. Roges me qd aut q̃lis sit deus autore utar symonide: de quo quũ q̃siuisset hoc idẽ tyrãn⁹ Hiero deliberãdi sibi unũ diẽ postulauit: quũ idẽ ex eo postridie q̃reret: biduũ petiuit: quũ sæpi⁹ duplicaret nũer̃ dier̃: admirãsq; hiero: q̃reret cur ita faceret: q̃a quãto inq̃t diutius cõsidero: tanto mihi res uidet̃ obscurior. Sed Symonidẽ arbitror: nõ solũ. n. poeta

VERITATE fida cõstitutiõe certaq;. QVANTI quãto p̃tio digna. Vellicat uelleius stoicã philosophiã. ANICVlis delyris uetulis de mãtice. i. diuinatiõe dicetur oportune. IMBVEremur impleremur timore quodam inani. HARVspices dicunt̃ ab haruga. i. hostia siue uictima ab hara. i. stabulo in quo includi solet: ad seruariq;. Augures dicuntur ab auium garritu. Hariolus dicitur qui diuina mente fatur quæ uentura sunt quasi fariolus a fando & fatis. Hanula inqt Pompeius dicunt̃ parua delubra quasi fanula. VATES di uino spiritu afflati & fati dici: cõiectiones dicunt̃ somniorum interp̃tes de his latius cum opus de diuinatione differetur. COLENDI honorãdi. LIBERtatem animi securitatem. VINDIcati asserti & producti. Vñ assertores dicuntur alienæ libertatis uindices. PIE pure caste integre. STVDIO uoluntate dicendi & cura res tam p̃claras explicandi extractus. INCHOAtam imperfectã. RATIO respectus: potius inqt erat mihi cogitãdum ut uos audirẽ q̃ ut loquerer ueluti doctor atq; magister: & sic modeste de se loquẽs aliorum animos emeretur & captat.

TVM COTA. Inducit Cicero Academicum cotam refellentem futiles & delyras epicuri opiniones de forma deq; mentis agitatõe ac uita deor̃. COMIter benigne leniter ut eius natura ferebat: in bruto sic scribit idẽ Cicero cota erat remissus & lenis: & p̃priis uerbis comp̃hendẽs solite & facile sententiam. NISI dixisses aliqd ad illud respondet qd' uelleius perorans dixerat. Habendã sibi magis fuisse rõnem audiendi q̃ dicendi cota igit̃ a decreto suæ sectæ nõ discrepans dicit se nihil fuisse explicaturum qd' uelleius audire potuisset cum ut academicus nihil affirmaret: sed poti⁹ ea reuocaret in ambiguũ quæ alii affirmassent. TOGAtis nobilibus romanis atq; patritiis. DE RE obscura de ui & proprietate numinis qd' non facile cognoscit̃. DILVcide clare: aperte. VESTRI epicurei philosophi græci. PHILO noster academicus philosophus. CORIpheum princi pem coripheus græce dicitur latine is qui tenet uerticẽ & summitatẽ q̃ coriphe appellat̃. Hic Zeno sidonius fuit & epicuri sectator. AVTORE suasore. ACCEpissem audiuissem dicendi modum. DISTINcte ordinate: & non confuse ut mos est epicureorũ: distincta dicitur oratio q̃ suam habet distributionem & unumquodq; dicit loco. i. oportunitate seruata: & decẽti collocatione rerum: atq; uerborũ: prima uirtus disputantis atq; scribentis est inuenire altera distribuere: atq; collocare. Epicurei autem male inueniebant: & collocabãt pessime. Idem Cicero in secundo de finibus agens de epicuro dicit: cõtempsit differendi elegantiam confuse loquitur. GRAVITER sententiose: atq; seuere.

IN ILLO Zenone epicureo accidit cõsuetudine quadam. i. ut consueui de illo iudicare atq; sentire ita de te nunc iudico: & sentio. usu aliquid uenire idem est ferme quod accidere. SIMONIDES ceius fuit: & poeta melicus. i. lyricus HIERO fuit rex syracusanorum. DELIBERANDI consultandi.

deliberatio Simonidis.

SVAVIS iucundus & dulcis cũ esset poeta melicus. CAETERA per reliqua:& in ceteris. PRVdētia cognitione uulgaria & iudicio. DIFFIcile est negare.i. periculosum hec erant uerba epicureorꝫ dicētium nõ facile:atq; impune negari posse deos eē ꝑ populũ nõ recipientē tales opiones:respõdet cota fuisse hoc timēdum in cõcione in qua iudiciũ uulgi timetur & imperitus:uerum inter doctos id asseuerãdum est qđ rõni cõsentaneũ sit. CONCIOne populari cetu & iudiciario conuentu. CONfessu cetu doctorꝫ hominũ ueritatem disputãdo ꝗrentium citra imperitæ multitudinis temeritatem est facillimũ.i.tutissimũ securissimũq;. SANctissime religiosissime ac integerrime. CERImonias ritus sacros: & publica istituta circa diuinum cultum. OPInione ambiguo quodam iudicio & incerto. VERItatem certitudinē. PLAne oino. OCcurrũt in mentem ueniunt. CONturbent confundãt cogitantq; dubitare. LIBEraliter ingenue ac benigne concedo inquit deos esse:sed rõnes epicureorꝫ quibus id probetur damno imprimis. NON pugno nõ cõtradico. GENErũq; cõditionũ & ꝗlitatũ. ARGVmentum indicium. LEVE futile imbecillũ. IMMAnitate feritate ac prauitate morum. SVSPIcio minima opinio. ATHEOS sine deo & impius. ABDErites ex abdera oppido thraciæ. SOPHIstes dicit᷑ qui dicendi artem docet & moralē profitet᷑ eruditionem.

NEq; habeo dicere non est mihi dicēdum:cum non liqueat sitq; ambiguum. IN CONcione publico cetu. PROfitendã aperte tenēdã:& asserēd.i. DVBItatio ambiguitas qua protagoras laborauit. SI TVbulus. Idem Cicero in secundo de finibus sic scribit. An tu me de.L.tubulo putas dicere? qui cũ ꝑtor qõnē inter sicarios exercuisset ita aperte cæpit pecunias ob rē iudicãdam ut anno ꝓximo.P.sceuola tribunus plebis ferret ad plebē uellēt ne de ea re ꝗri:quo plebiscito decreta est a senatu cõsuli qõ gneo Scipioni profectus in exilium tubulus statim.nec respõdere ꝓusus est erat.n. res aperta. LVPVS & carbo mali fuerunt ciues & impii.Satyricus poeta dicit.Secuit lucilius urbē Te lupe. te muti & geminũ fregit in illis. NEPTVni filiꝰ imanis & ferus:ꝓstantissimos uirtute inqt Gellius:prudentia & uiribꝰ Iouis filios poetæ appellauerũt ut eacum. Minoa & sarpedonē:ferocissimos & imanes: & ab oi humanitate alienos tanq̃ e mari genitos neptuni filios dixerũt:adde etiã q̄ olim repēte adueniētes e cælo cecidisse dicebant᷑:& terræ filii q̄ ignotis parentibus nati fuissent. EXPLOrata certa. AD VEstra peculiares epicureorꝫ rõnes qbꝰ ꝓbãt eē deos. VNDE ex q̃ subᵃ & re cõstituti ubi hītēt q̄le hēant corpꝰ afum:& inuēdi modũ. REgno ꝑtãte atq; efficacia:& dios deos eē ex atomis. VENIT i solũ cadit i terrã. VT dr̄ ꝓuerbiũ ẽi eos uidelicet q̄ sine delectu atq; discrimie affirmãt oĩa & q̄dcũq; equocũq; fieri posse ĩprudēter ac temere asseuerãt. HINC ex his atomis oĩa formari dicis & effici.

Q VE atomi corpa uidelicet mĩma & ĩsecabilia ut nomē declarat eēn ꝑñt:nã legitia & nãlis magnitudo diuisibilꝭ ē:cũ tamã bẽat dimẽsionē q̄ hãc ñ hñt dici corpa nõ ꝑñt nãlia. Varro apud eũdē i prio academico sic loquit᷑ oĩa itemre i nihilũ nõ ꝑñt:s; i suas ꝑtes q̄ ĩfinite se/

cari ac

suauis:uerum etiam cætera doctus sapiēsq; traditur: quia multa uenirent in mentem acuta & subtilia:dubitantem qd eorꝫ esset uerissimũ desperasse omnem ueritatē. Epicurus uero tuus:nam cum illo malo dissentire q̄ tecũ:qd dicit:quod non modo philosophia dignum esset:sed etiam mediocri prudentia? Quæritur primũ in ea q̄stione quæ est de natora deorum: sint ne dii:nec sint. Difficile est negare:credo si in cõcione quærat᷑:sed in huiuscemodi sermone:& in cõsessu facillimum. Itaq; ego ipse pontifex qui cerimonias religionesq; publicas sanctissime tuendas arbitror:hoc quod primum est esse deos persuaderi mihi non opinione solum.sed etiã ad ueritatē plane uelim. Multa enim occurrũt:que conturbent:ut interdum nulli esse uideant᷑. Sed uide q̄ tecũ agam liberaliter:que cõmunia sũt uobis cũ cæteris philosophis nõ attingam:ut hoc ipsum:placet.n.oĩbus fere mihi ipsi i primis deos eē. Itaq; nõ pugno:rõnem tñ quæ a te affert᷑:non satis firmam puto. Quod enim omnium gentium generũq; hoibus ita uideret᷑: id satis magnũ esse argumētum dixisti cur eē deos confiteremur:quod cum leue per se:tum etiam falsum est. Primũ enim unde notæ tibi sunt opiones nationũ? Equidem arbitror multas eē gentes sic imanitate efferatas:ut apud eas nulla suspitio deorom sit. Quid Dyagoras Atheos q̄ dictus est:postea Theodorus: nõ ne aperte deorum naturam sustulerunt? Nam Abderites quidem protagoras:cuius a te mõ mentio facta est sophistes temporibus illis uel maximus: quum in principio libri sic posuisset:de diis neq; ut sint neq; ut nõ sint habeo dicere:atheniensium iussu urbe:atq; agro est exterminatus:libriq; eius i cõcione combusti. Ex quo quidem existimo tardiores ad hanc sentētiam profitendã esse factos multos quippe quum pœnam ne dubitatio quidē effugere potuisset. Quid de sacrilegis de impiis periurisq; dicemus? Si tubulus:si lucius unq̃:si lupus:aut carbo:aut neptunj filius:ut ait lucilius putasset esse deos: tam periurus aut tam impius fuisset? Nõ est igit᷑ tã explorata ista ratio ad id qđ uultis cõfirmãdum:q̄ uidetur. Sed quia commune est hoc argumentum aliorum etiam philosophorum:omittã hoc tempore: ad uestra propria uenire malo. Concedo esse deos: doce me igitur unde sint:ubi sint:quales sint corpore:animo:uita:hæc eni scire desydero: Abuteris ad omnia atomorꝫ regno & licentia. Hinc quodcũq; in solum uenit:ut dicit᷑ effingis:atq; efficis:q̄ primũ nulle sũt

nihil

nihil est.n. quod uacet corpore. Corporibus autem omnis obsidet᷑ locus: ita nullum inane: nihil esse in diuiduum potest hec ego nunc physicoruꝫ oracula fundo: uera autẽ an falsa nescio. sed uerisimili tamen similiora q̃ uestra. Ista eni flagitia Democriti siue ẽt ante laucippi eẽ corpuscula quædã leuia: alia aspera: alia rotũda: alia aũt ptim hamata curuata quædam & quasi adũca. Ex his effectũ esse cælũ atq; terras nulla cogente natura: sed concursu quodam fortuito. hãc tu opinionẽ. C. Vellei usq; ad hãc ætatẽ pduxisti: prius q; te quis de omni uitæ statu q̃ de ista autoritate deiecerit. Ante enim iudicasti epicureum te esse oportere: q̃ ista cognouisti. Ita necesse fuit aut hec flagitia cõcipere aĩo aut susceptæ philosophiæ nomen amittere. Quid enim mereas ut epicureus esse desinas Nihil æquidẽ inq̃s: ut rationẽ uitæ beatæ ueritatẽq; deserã. Ista igit᷑ est ueritas? Nam de uita beata nil repugno: quã tu ne in deo quidẽ esse censes: nisi plane ocio langueat. Sed ubi est ueritas: in mũdis credo ĩnumerabilibus omnibus minimis temporũ punctis: aliis nascentibus: aliis cadẽtibus: ac ĩdiuiduis corpusculis tam præclara opera nulla moderante natura: nulla ratione fingentibus. Sed oblitus liberalitatis meæ: qua tecũ pauloãte uti cœperam: plura complector. Concedam igitur ex indiuiduis cõstare oĩa: q̃d ad rem? Deorum enim natura quærit᷑. Sint sane ex atomis: non igitur æterni. Quod autem ex atomis sit id natum aliquãdo sit. Si natũ nulli dii ante q̃ nati. Et si ortus est deorum: interitus sit necesse est: ut tu pauloante de Platonis mũdo disputabas. Vbi igitur illud uestrum beatum & æternum q̃bus duobus uerbis significatis deum? Quod quum efficere uultis: indumenta tamen corripitis. Ita.n. dicebas non corpus esse in deo: sed quasi corpus non sanguinem: sed quasi sanguinem. hoc persæpe facitis ut quum aliquid non uerisimile dicatis: & effugere repræhensiones uelitis: afferatis aliquid quod omnino ne fieri quideꝫ possit: ut satius fuerit id ipsum de quo ambigebatur concedere: q̃ tam impudenter resistere: uelut Epicurus quum uideret si atomi ferrentur in locum inferiorem suopte pondere nil fore in nostra potestate: q; esset earum motus certus & necessari᷒: inuẽit quomõ necessitatẽ effugeret: q̃d uidelicet Democritum fugerat. Ait atomũ cum põdere & grauitate directo deorsum feratur declinare paululum. Hoc dicere turpius est: q̃ illud quod uult nõ posse defẽder᷑. Idẽ facit cõtra dialecticos: a q̃bus quũ

cari ac diuidi possint: cũ sit nihil ĩ rerũ natura minimũ q̃d diuidi nequeat. NIHIL est.n. nõ q̃re nullæ sunt quoniã omnia naturæ membra corpora sunt & corpora diuidua atomi uestri dicuntur indiuisibiles ergo non sunt corpora & uacuum in natura non datur ergo pricipia uestra Labefactantur & ruunt inane uidelicet atq; indiuidua QVOD VACET uacuum sit & cassum aliquo corpore OBSIDETVR repletur occupat᷑ locus inquit Aristoteles in physicis est ulima superficies corporis ambiẽtis locatum. CORPORIBVS elementis terra aqua anima idest aere atq; igni INANE uacuum ut uos epicurei dicitis PHYSICORVM naturæ interpraetum ORACVLA quasi diuina respõsa. & sententias arcanas atq; obscuras: FVNDO enũtio recenseo sed an uera sint nescio attamen uero similiora uidentur esse q̃ uestra. Seruat decorum academici cotta negat q; se ueritatem dispicere sed tantum uerisimile atq; probabile FLAGITIA errata flagris digna Leucippus inquit Laertius eleates fuit siue secũdũ quosdam abderites uel ut alii dicunt milesius LEVIA polita PARVM HAMATA instar ferrei hami recurua COGENTE coagmentante & coniungente natura aliqua siue sentiente siue bruta STATV conditione ac sorte AVTORITATE: opinione atq; sententia. QVID MEREAS quid lucrari uelles quasi dicat omne præmium q̃q̃ maximũ pro dogmate epicureo retinendo renueres RATIONEM artẽ & formulam bene beateq; uiuendi MODERANTE ordinante & temperate RATIONE uia & arte QuOD AVTEM, EXATOMIS ratio cotte contra epicureos afferentes ĩmortales esse deos q̃q̃ exatomis compositos: CORRIPITIS aufertis ipsa corpora quæ sũt animorum indumẽta & uasa SATIVS melius & honestius IMPVDENTER inuerecunde atq; temere repugnare SVOPTE PONDERE naturali grauitate idem significat sua sponte, suo nutu: & natura NIL FORE IN NOSTRA POTESTATE sed fore uidelicet in fatali necessitate. Idẽ Cicero agens de fato dicit. Epicurus declinatione atõica uitari necessitatem fati putat. Itaq; tertius quidam motus oritur extra pondus & plagam cum declinat atomus hãc rationem ĩduxit ne si semper atomus grauitate feratur naturali & necessaria nihil liberum nobis esset cum ita moueretur animus ut atomorum motu cogeretur QuOD FVGErat idest quod Democritus ignorauerat dicebant Epicurei. Democritus ut alibi dicit Cicero autor atomorum maluit omnia fieri ex necessitate: q̃ corporibus indiuiduis naturales motus auellere. Vnde Lucretius. Sed ne res ipsa necessum intestinum habeat cũctis in rebus agendis. & deuicta quasi cogatur ferre patiq; id facit exiguum clinamen principiorũ DIRECTO ad lineam rectam: & pares angulos DECLINARE obliquare motum suum naturalem & hoc sine causa: quod physico dicer᷑ turpissimum est. TVRPIVS ꝓbrosius & uituperabilius QuOD VVLT esse quendam animi motum uoluntarium & liberum quoniã nihil est sine causa hæc autem est quadruplex. Materialis: efficiens formalis: & finalis

TRADITVM sit ĩprimis constitutũ quod ad ueritatẽ disiunctã sufficit, unã partẽ esse uerã. Secus aut esse ad cõiun ctam qa in hac utraq; uera esse debet. Gellius agens de dialecticis ,ploquiis siue pronũtiatis q̃ exiomata græci appellãt dicit ,ploqniũ disiunctũ tale est. Aut malũ est uoluptas:aut bonũ aut neq; bonũ:neq; malũ:oia q̃ disiunguntᷣ pugnantia inter se eẽ oportet. ex oĩbus q̃ disiunguntᷣ unũ esse uerũ debet cætera falsa. Quod si aut nihil oĩum uerũ:aut oia plurauẽ q̃ unũ uera erũt:aut q̃ disiuncta sunt nõ pugnabũt:aut q̃ opposita eoꝝ sunt pugnantia inter se nõ erũt tunc id disiunctũ mendaciũ est, ut hoc curus:aut ambulas:aut stas. Coniunctũ uero est eiusmodi Scipio P. filius & bis cõsul fuit & triumphauit & cẽsura functus est. In oi aũt cõiuncto si unũ est mendaciũ ẽt si cætera uera, sint totũ esse mẽdaciũ dr̃. Hæc ille. ALTERVTRVM e duobus alterũ. TOTVM hoc hunc modũ enuntiandi & ,p/loquẽdi OBTVSIVS hebetius & crassius PRAE/MEBAT urgebat disputando OMNIA FALSA nullũ esse uerũ iudiciũ in sensibus q tñ iudices ,pprioꝝ obiectorũ & habentᷣ & sũt noui aũt academici hoc ne/gabãt nescio qd de collo colũbæ & remo aqs obruto delyrantes VISA .i. res uisu cognitas ut diõmus seu/sa res sensu perceptas. VISVM rẽ uisu cõphensum & iudicatã VALDE ĩmodice ac ꝑ hoc iperite. PLA/GAM uulnus ignorãtiæ maius erat q̃ oẽs sensus es/sent ueri q̃ q̃ aliquod uisum esset falsum dum igr̃ unũ ictum declinaret aliũ maiorẽ & asperiorẽ recipiebat. Ut illud incidit in scyllam cupiens uitarᷣ charybdim:& dũ uitant stulti uitia incõtraria currunt CONCRETIO nẽ coagmẽtationẽ & cõpactionẽ ad numerũ perma/nentẽ DISSIPATIO dissolutio ipsius cõcreti MI/RABIle uꝛ deridet academic⁹ hoc epicureoꝝ diuerti/culũ & inane confugiũ miror inq̃t nos posse inter nos risum tenere cũ iam absurda dicatis ut de haruspicibus dici põt qui uanissima q̃ quæ dicũt interp̃tãdo exta ut hoies decipiãt & lucrentᷣ. Idẽ Cicero agens de diuina/tione dicit uetus aũt illud catonis ad modũ scitũ est q mirari se aiebat q̃ nõ rideret haruspex haruspicẽ cũ ui/disset quota .n. quæq; res euenit prædicta ab istis aut si euenit quippiã quid afferri potest cur nõ casu id eueniret HOC MIRAbilius maiore admiratiõe dignũ cũ physici naturæ uidelicet uenatores atq; interp̃tes tã delyramenta effutiant. QuALE cuius naturæ ac ,p/prietatis si agerenᷣ de pictura uel signis incera aut creta in his .n. intelligimus esse quandã corporis similitudi/nẽ. Sed in ipso deo itelligere id nõ possumus nec yma/ginari FINGEretᷣ formaretᷣ aliq̃ similitudo corporis FICTILibus testaceis & e creta effigiatis DICTA/ta formulas & præscripta q̃dam epicurea quæ a uobis recitantᷣ tanq̃ a pueris dictata magistrorũ OSCItans negligens ignauus obtusus HALLVcinatus est effu/tiuit imprudẽter & tota uia ueritatis & rõis aberrans. Hallucinari est errare ac uti ad lucẽ puenire:sed nõ pos/se ille igr̃ aliqd hallucĩatᷣ q sine iudicio enuntiat & Lu/cem ueritatis nõ attingit. Sed erat PREDIcanti uul/ganti & iactanti NIHIL FLORET nullum habet de/corem & splendorem sumptum a platonica grauitate: atq; elegãtia nullum ab Aristotelica disciplina qua nihil est cultius & eruditius hallucinationes igitur epicuri satis magno argumento sunt illum non habuisse legitimum doctorem Academia platonicum fuit gymnasium. Lyceum uero Aristotelicum poecile stoicum, cynosarges cynicum PVERilibus idest grãmaticis siue Litterariis rhetoricis proso quiis dialecticis. & Mathematicis quibus imbuendos esse pueros monet plato ut fiant acutiores sunt hæc quatuor Musica. Arithmetica. Geometria. & Astronõia DISCIPLinis artibus & eruditionibus SVNT Qui putent ut Demetrius magnesius autore Laertio NEMINI magis inquit credo epicuro negãti q̃ ceteris affirmantib⁹ CVM FRATRIBVS Neocle cherebolo. & aristobolo IN EAM samum insulam quam athenienses pericle ac Sophocle ducibus uastarunt:coloniamq; deduxerunt bis mille colonis eo missis in quibus dicit strabo Neocles epicuri pater ludimagister quem hic & in urbe Teo educatum ferunt.

traditum sit:in omnibus disiunctionibus:in quibus aut est aut non poneretur:alterutrum uerum esse:p timuit ne si concessum esset huius aliquid aut uiuet cras:aut non uiuet epicurus:alterum fieri necessariũ. Totum hoc aut est aut non negauit esse necessariũ: quo quid dici potest obtusius? Vrgebat Arcesilas Zenonem:quum ipse omnia falsa diceret:quæ sensibus uiderentur Zeno autem non nulla uisa esse falsa:non omnia. Timuit Epicurus:ne si unum uisum esset falsum:nullum esset uerum. Omnes sensus ueri nuntios dixit esse:nil horum nisi ualde:grauiorem enim plagam accipiebat ut leuiorem repelleret. Idẽ facit in natura deorum dum indiuiduorum corporum cõcretionem fugit:ne interitus & dissipatio cõsequatur. Negat esse corpus deorum:sed tanq̃ corp⁹: nec sanguinem:sed tanq̃ sanguinem. Mirabile uidetur:q̃ non rideat haruspex quum haruspicẽ uiderit. hoc mirabilius:q̃ uos inter uos risum tenere possitis. Non est corpus:sed quasi corpus:hoc intelligerẽ quale esset. si id in ceris fingeretur:aut fictilibus figuris. In deo quid sit quasi corpus aut quasi sanguis intelligere non possum:ne tu quidem Vellei:sed nõ uis fateri. Ista .n. a uobis quasi dictata redduntur:quæ Epicurus oscitãs hallucinatus est:quum quidem gloriaretur ut uidemus in scriptis se magistrum habuisse nullum:quod & non prædicanti tam facile, quidẽ crederem:sicut mali ædificii domino glorianti se architectum non habuisse. Nihil .n. floret ex academia: nihil ex Lyceo:nihil e puerilibus quidem disciplinis. Xenocratem audire potuit:quem uirum dii immortales:& sunt qui putent audiuisse:ipse non uult: credo plus nemini. Pamphilum quidem Platonis auditorem ait a se sami auditum. Ibi .n. adolescens habitabat cum patre & fratribus:q̃ in eã p̃r eius Neocles

agripeta

AGRIPETA nouus colonus qui agrum petit MAGISTER moderator lfarii ludi romaiī dicit pedianus asconi⁹ oēm scholā appellāt ludū quapp aliquo adiuncto distinguit TENETVR capit. & illū audiuisse cōuincit nausiphanis teii dicit laerti⁹ epicurū auditorē fuisse tradūt VEXAT lacerat cōuiciisq; ꝑcindit ATQ VI certe inqt democritū sectat⁹ est autorē atomoꝝ HEC DEmocritæ.i.quæ dicta e.āt a democrito quē solū imitatus est QVID AVdierat q̄si dicat nihil cū nil aliud sapere uideat̄ q̄ democritū eiusq; inuēta INANES adumbratas atq; tenues eura expssam figurā eminentē soliditatē CONTINETVR cōpræhendit̄ scīa de rerū natura:oīa inqt talia sunt a democrito:

agripeta uenerat. Sed quū agellus eū non satis aleret ut opinor ludi magister fuit:sed hūc Platonicū mirifice cōtēnit Epicurus:ita metuit:ne qd unq̄ didicisse uideat̄ in nausiphane democriteo tenet̄. Quē quū a se neget auditum:uexat tamen oībus contumeliis. Atqui si hic democritea nō audisset:quid audierat? Quid.n.in physicis Epicuri:nō a Democrito? Naz & si quædam cōmutauit:ut quīd pauloante de inclinatione atomorum dixi:tamen pleraq; dicit eadem. atomos:inanes ymagines infinitates locorum:innumerabilitatemq; mundorum:eorum ortus & interitus:oia fere quibus naturæ ratio cōtinet̄. Nunc istuc quasi corpus & quasi sanguinem:quid sit intelligis. Ego.n.te scire ista melius q̄ me nō fateor solū: sed ēt facile patior:quum quidem semel dicta sunt. Quid est qd Velleius intelligere possit Cota non possit? Itaq; corpus quid sit:sanguis quid sit itelligo: quasi corpus quid sit:& quasi sanguis quid sit nullo prorsus modo intelligo. neq; tu me celas: ut Pythagoras solebat alienos:nec consulto dicis:tanq̄ Eraclitus sed quod inter nos liqueat ne tu quidē intelligis. Illud uideo pugnare te:species ut quædā sit deorum: quæ nil cōcreti habeat:nil solidi:nil expressi:nil eminentis:sitq; pura:læuis p lucida:Dicemus ergo idem quod in uenere coa? corpus nō est:sed simile corpori:nec ille fusus & candore mixtus rubor sanguis est sed quædā sanguinis similitudo:sic in epicureo deo nō res:sed similitudines reꝝ esse facito quod ne intelligi quidē pōt mihi esse psuasum. cedo mihi istoꝝ adumbratoꝝ deoꝝ lineamenta atq; formas? non de est hoc loco copia rationū:quibus docere uelitis humanas esse formas deoruz. Primū q ita sit informatum anticipatumq; mentibus nris:ut homini quuz deū cogitet forma occurrat humana. Deinde ut q̄m rebus oībus excellat natura diuina:forma quoq; eē pulcherrima debeat:nec esse humana ullaz pulchriorez. Tertiā rōnem affertis:possit q nulla alia figura domicilium mentis esse. Primum igitur quicq̄ consideras quale sit:arripere enim mihi uidemini quasi uestro iure rem nullo modo probabilem quis tā cæcus in cōtemplandis rebus unq̄ fuit ut non uideret

ALIENOS nō suæ disciplinæ iuuenes quos celabat sniam pythagoras NEQVE cōsulto de idustria dedita opa ut autoritatē suis cōmentationib⁹ daret heracli⁹ fuit ephesius & scotinos.i.tenebrosus: & obscur⁹ cognominatus est qm̄ nimis obscuræ de natura rerū disputauit & scripsit de quo Lucreti⁹ Heracletus initūt quoꝝ dux ꝑlia prim⁹ clarus obscurā linguā INTER nos liqeat apte dictū sit & manifeste:& inter nos tm̄: nō alibi ut honori tuo cōsulat:dico igit̄ te que dicis ñ itelligere PVGNARE te laborare & cōtēdere ut obtineas eē quandā formā deoꝝ cæteris dissimilē & ipsis dius peculiarē CONCRETI solidi coagmentati cōposi. SOLIDI corporei atq; terrestris EXPRESSI extātis EMINENTIS ex tuberātis & ꝓfunditatē habentis undiq; q̄lia sunt corpora trinā dimensionē habentia PVRA simplex LEVIS expolita PERLVcida resplēdens atq; diaphæna DICEMVS inqt cota idē dicem⁹ de nostris diis qd dicim⁹ de picturis in q̄bus similitudines tm̄ sunt & nō ueritates reꝝ:ergo dicent̄ tales æqnoce:& nō uniuoce uerboq;:dii reliquētur re aūt tollent̄ e medio qd sūmā præ se fert impietatem VENERE coa. Nobilissim⁹ pictor apelles Cous uenerē pinxit cois popularib⁹ suis emari exeuntē quæ ob id anadyomene dicta est. Plinius dicit uenerē exeuntē emari diuus augustus dicauit in delubro pris cæsaris quæ anadyome uocat̄. Vnde ouidius ut uenus artificis laus ē & glia coi. Aeqnoreo madidas quæ præmit imbre comas FVSVS sparsus extensus per lineamenta CANDORE splēdida albedine NON res. uerū corpus & sanguinē sed eoꝝ similitudines FACITO esto inqt q ita eē credā. quis icredibile sit esse talē similitudinē & nō rei ueritatē ita loqmur fac me uelle esto q uelim: CAEDO dic:effare q̄ fila & ductus sint haꝝ ymaginū q̄s deo attribuitis ADVMbratoꝝ inanū. & umbrā corporis nō corp⁹ habētium LINEAMENta duct⁹ designatōes descriptōes ꝓportiōes & q̄litates formas figurarū formarūq; qualitates INFORmatū effigiatū ANTIcipatū aio ante cōpræhēsum & ꝑcognitū OCCVrrat obiciat̄ aio. & repsentet̄ PRImū igī oīum notat cotta epicureos tāq̄ de re maxia temere loquētes & iprudēter QuIq̄ cōsyderas q̄si dicat ñ recte cōsideras q̄litatē deoꝝ PRImū oiū aū oia dispios cuiusq; re naturā & ꝓprias q̄litates q̄si dicat ut uideo ñ cōsideras sed id⁹ suis tāq̄ cōcessū qd uerisile nō ē ondet̄ uult cota hūanā formā ñ eē apti diuinæ mēti ut epicurei uolebāt:& epicureos ignorar̄ definitōes reꝝ qb⁹ & illarū essētia & q̄litates explicant̄. unde Aristoteles ꝑscribit in ethicis ut res bñ dffiniant̄ qm̄ ad ea q̄ eueniūt ñ nihil auxilii affert pricipiū inqt plusq̄ dimidiū,totu⁹ eē ur & eorū q̄ q̄runt̄ p ipsū fieri manifesta solēt ARRIpere ꝓprio iudicio assumere QuASI uestro iure idest libertate uobis concessa etiam si nulla constet ratio abi dicit uideor id meo iure quodāmodo uēdicare CAEcus ignar⁹ hebes obtusus plūbeus.

SPECIES formas humanas COLLATAS accõmodatas diis per quãdã translationẽ.& similitudinẽ. CONSIlio prudẽtia quadã ut imperiti aduenerationẽ numinis humana speciæ effigiati allicerent CVLTVM uenerationẽ A PRAVITATE iniqtate atq; scelere finxerũt inqt prisci sapientes talia ut iniecto terrore p uisibilẽ formã continerent in officio prauos uiros.& iõ arma diis adscripserũt. Mulieribus inqt strabo & cõfusæ multitudini nõ facile adhibent rõnes,nec ad religionẽ sctitatem fidemq; facile tale genus hominũ adducit quapp timore opus est id aũt nõ sine fabularũ ac miraculor; figmentis agit nã & fulmen:& egidẽ tridentẽ faces dracones hastas. Thyrsos arma deniq; numinũ fabula.& priscor; oĩs theologia p tæ se fere hec ab illis accepta fuere q res publicas cõstituentes aduersus nõnullos q redolebant insaniã instar laruarum efficiebant SVPERSTITIONE quodã obiectu metus p uisibilẽ formã quã adeuntes timerẽt ueluti presentem naturã & impietatis ultricẽ. SIMVLACHRA ymagies:& formas uisibiles ut crederet uulgus deos se adire cũ tales effigies uenerarent hãc opinionẽ auxerunt poetæ uaria deor; simulachra effingẽtes & pictores & statuarii deor; formas uariantes MOLIENTES efficiẽtes mouẽtes PHISICE naturali quadã subtilitate ac rõne ut decet physicũ.i.naturæ interpretẽ atq; enarratorẽ cuius sñiæ nõ debent esse uulgarie CONCILIAtrix cõmendatrix & quodq; sibi ipsi amicũ faciens oĩa quippe in suo genere sibi arrident se amant sibi placẽt & peculiares naturæ dotes ducunt præcipuas SOLLICIta anxia: curiosa & sollers LENA mediatrix & concinnatrix lenendo & mangonizando. Lenarum more atq; mangonum. GESTIRET lætaretur gestu corporis & coitu PRAESCRIPSIT ordinauit. & præcepit PLVRIMVM quasi principatum formæ ILLE TAVRVS in quem conuersus iuppiter epheni cia incretam insulam asportauit europam agenoris filiam fabule dicunt fuisse candidum. Tantum & cornibus recuruis atq; innoxiis SPECIE forma INVEHENS insideus piscibus humano corpori pubetenus adnexis tali genere locutionis utitur gellius dicẽs et consuli pater proconsul obuiam equo uehens uenit HOMINI humanæ figure dicimus illi sum similis quoad corpus illius uero quoad mores Q VOTVS quisq; quasi dicat pauci formosi sunt ephebi dicitur pubescentes qui apud græcos nudi ludebant. Vnde gymnici ludi appellati VIDEO intelligo causam tui risus inquit cotta quoniam memini epheborum qui academicis philosophis concedebantur ad delitias qd Lucianus platoni obiicit Idem Cicero in questionib' tusculanis dicit mihi quidem hæc in grecorum gymnasiis nata consuetudo uidetur in quibus isti liberi & concessi sunt amores IVCVNDA grata sunt ea quæ in corpore uitiata & deprauata plerisq; displicent. Neuus est instar uerruce cum pilis IN ARTIculo iunctura digiti. Alceus fuit lesbius & poeta melicus LVMEN nitor & splendor. Illuc præuertamur inquit horatius amatorem q amicæ turpia decipiunt cæcum uitia aut etiam ipsa hæc delectant ueluti balbinum polypus agnæ COLLEGAE socii in magistratu FAMILIARIS amici MVNICIPEM lanuuinum ex eodem municipio erat enim lanuuius hic uelleius lanuuium adhuc retinet nomen inter longam albam & neptunium oppidum diciturq; uulgo ciuitas lauini EIVS catuli est hoc tetrasticon in præconia rhoscii PERVERsissimis deprauatissimis & enormiter distortis SALsum delectabile VENVStum gratiosum atq; decor;

æquos

species istas hominum collatas in deos:aut consilio quodã sapientũ:quo facilius animos impitoruz ad deor; cultũ a uitæ prauitate cõuerterẽt:aut supstitione ut essent simulachra:quæ uenerãtes deos ipsos se adire crederent? Auxerũt autẽ hæc eadẽ poetæ:pictores opifices. Erat ãt nõ facile agentis aliquid & molientis deos in aliar; formar; imitatõe seruare: & accessit ẽt ista opinio fortasse:q hõi hõine nihil pulchrius uideat Sed tu hæc physice nõ uides q̃ blanda conciliatrix:& q̃ sollicita sui sit lena natura? An putas ullã esse terra mariq; beluam:quæ non sui generis belua maxime delectet? Quod ni ita esset:cur nõ gestiret taurus equæ cõtrectatõe:equus uacæ? Aut tu aquilã aut leonẽ:aut delphinũ ullã anteferre cẽses figuram suæ? Quid igit mir; si hoc eodẽ mõ hõini natura præscripsit ut nil pulchrius q̃ hominẽ putaret? eã cẽ cãm cur deos hominum similes putarem'? Quid cẽses:si rõ esset in beluis:nõ suo quasq; generi plurimũ tributuras fuisse? At me hercle ego (dicam.n.ut sentio) q̃uis amẽ ipse me:tñ ñ audeo dicere pulchriorẽ esse me:q̃ ille fuit taurus:qui uexit europã. Nõ.n. hoc loco de ingeniis;aut de orationibus nrĩs:sed de specie figuraq; q̃rit. Quod si fingere nobis & iungere formas uelimus:q̃lis ille maritimus Triton pingitur natantibus inuehẽs beluis adiunctis humano corpi:nolis esse? Difficili in loco uersor. Est.n.uis tãta naturæ:ut hõ nemo uelit nisi homini similis eẽ:& qdẽ formica formicæ. Sed tñ cuius hõinis? quot' tibi q.sq; formosus est? Athenis quũ essem:e gregibus epheborũ uix singuli repiebant. (Video quid arriseris) sed tñ ita res se habet. Deĩde nobis qui cõcedẽtib' philosophis antiquis adolescentulis delectamur ẽt uitia sæpe iucũda sunt. Neuus in articulo pueri delectat Alceũ. At ẽ corpis macula neuus:illi tñ hoc lumen uidebat. Quintus catulus huius collegæ & familiaris nrĩ pr̃ dilexit municipẽ tuũ Rosciũ.in quẽ ẽt illud est eius. Cõstiterã ex oriẽtẽ aurorã forte salutãs Quũ subito a leua Rosci' exorit. Pace mihi liceat cælestes dicer ura. Mortal' uisus pl'chrior eẽ do:huic pulchrior do aderat:siẽ hodie ẽ puersissimis oc'lis.qd refert si h ipsũ sĩm & uẽustũ ille uidebat:redeo ad dor;

æquos

ECQ. VOS interrogatiue ponit & significat quot putam⁹ eē strabones & petos. Strabo dr̄ q̄ habet oculos retortos peti uero leniter d̄flexos ad lasciuiā. Vnde oculi ueneris peti dn̄r. silus appellat̄ nasus sursū uersus atq̄ repādus unde galeæ sile dictæ ob similitudinē. flacci dn̄r q̄ aures hēnt grādiores & lāguidas aures inq̄t. Plini⁹ hōi tm̄ imobiles ab his flaccoꝝ cognomia Idē agēs de oculis dicit uni aīali īi hōi deprauant̄ unde cognomia strabonū. frontones dn̄r a magnitudīe frōtis & capitones capitis EMENDATA sine mēda & deprauatiōe DETVR cōcedat̄ eē oīa emēdata VNA eadē & similis citra discrimē ACADEMIAM .i. cōfusionē quādā: & ambiguitatē q̄lis est ī acadēico dogmate ī quo ueritas ipsa latet. & omnia sunt ambigua: sic & dii erūt ambigui ꝑp formæ similitudinē nec discerni poterūt horati⁹ atq̄ īter siluas academi q̄rere uerum. COGNITIO notitia & discretio inter ipsos PERCEPTIO certa scīa ipsi⁹ ueritatis. QuOD si ēt hec erat rō epicureoꝝ ut dictū est a natura sūp ta q̄ oēs omniū gentiū nullā aliā speciē deoꝝ habent⁹ nisi humanā. & talis forma semp occurrit dormiēti & uigilāti primū negat hoc cotta deīde dicit ēt si apparuit tn̄ si posses hæc q̄ absurda dicis defendere: qm̄ diuersæ fingunt agētib⁹ & natiōib⁹ imagines numinū: TAM absurda absona: & a rōne p̄itus aliēa DEFENderes sustentares: SI OCCVrrit seruat decoꝝ academici nihil affirmantis EA FACIE aspectu. figura ymagine FICTORES opifices q̄ e luto cera gypso ceterisq̄ metallis effingūt signa. & figuras ꝑprie tn̄ fictores dn̄r plastæ ac figuli ORNATV cultu corporis & formositate AT NON sed egypti dicit nō putarūt deoꝝ habere humanā formā. & syri barbari deniq̄ oēs q̄ deos sub ymagine brutoꝝ uenerabant̄. FIRMIOres stabiliores SANCTIssimis sūma religiōe: ac sc̄itate dicatis SIMVLACHRIS ymaginib⁹ ET ENIM uana rōq̄ie firmiores sunt opiniones qm̄ inquit apd̄ illos maximū ducit̄ uiolare tales aīantes q̄s rentur esse diuinas. apud nos aūt templa passim polluunt̄ cōtempnūturq̄ deoꝝ signa A NOSTRIS hoc maxime dicit ꝑpter gaiū uerrē quē ideo sacrilegū Iuuenalis. & idem cicero in uerrinis templa expilata ponit & asportata simulachra numinū CROCODILVS est aīal quadrupes amphibiū idest in terra & ī qua degens ita dictus quia crocū timet. Ibis est ciconia ægyptia feles uulgo faina dr̄ quare īquit Seneca pulli felem timent canē non timent apparet illis esse experimentū nocituri. SANCTVM uenerabilem ILLAM SOSPITAM iunonem q̄ sospita cognoīabat̄ templūq̄ habebat⁹ apud lanuuiū uellei patriā ideo dicit uestrā PELLE CAPRINA hic erat cultus & uestitus sospitæ iunōis REPANDIS recuruis ROMANA quæ romæ colitur HAMMONIS hamonii i effigie arietis AB ANImis ymaginationibus & opinionibus quas generarunt cōsuetudines quædam & nō rationes quæ ut inquit plato instrumenta ꝑhoꝝ sunt IMBVTIS initiatis eruditis institutis intinctis repletis perfusis illitis. TESTIMONIū confirmationē & argumentū CAESIOS coloris cæli CAERVLEOS coloris cære. ac p̄ e͡x hoc uirides ac subscuros gellius agēs de colorib⁹ dicit. Sed ne uiridis q̄dem color plurib⁹ a græcis q̄ a nobis uocabulis dr̄. Neq̄ nō potuit Virgilius colorē equi significare uiridem uolens cæruleū magis dicer̄ equū q̄ glaucū sed maluit uti notiore græco q̄ iusitato latino. Nr̄is āt latinis ueterib⁹ cæsia dicta ē q̄ a græcis glaucopis dr̄ ut nigidi⁹ aut de colore cæli. q̄si cælia flau⁹ color dr̄ uiridi & albo mixt⁹ Enni⁹ ita cecinit. Vertūt ex templo placidū mare marmore flauo. Ceruleum spumat mare conferta rate pulsum. ALCAMENES fuit atheniensis.

ecquos si nō tā strabōes at petulos esse arbitramur: ecquos neuū hr̄: ecquos silos & flaccos: frōtōes: capitōes: quæ sūt ī nobis. An oīa emēdata in illis? Der̄ id uobis. Nū ēt ē una omniū facies. Nā si plures: aliā eē alia pulchriorē necesse ē. Igit̄ aliqs nō pulcherrimus de⁹: si una oium facies ē. Florere ī cælo academiā necesse ē. Si.n. nil iter deū & deū differt nulla ē apud deos cognitio nulla pceptio. Q d si ēt Vellei falsum illud oio ē: nullā aliā nobis de deo cogitātib⁹ speciē nisi hōis occurrisse: tn̄ ne ista tā absurda defenderes. Nobis fortasse si occurrit ut dicis. Iouē Iunonē: Mineruā: Neptunū: Vulcanū: Apollinē: reliquos deos ea facie nouim⁹: q̄ pictores fictoresq̄ uoluerūt: neq̄ solū facie: s̄ ēt ornatu ætate atq̄ uestitu. At nō ægyptii nec Syri nec fere cūcta barbaries. Firmiores.n. uideas apud eos opiniones eē de bestiis q̄busdā: q̄ apud nos de sanctissimis tēplis & simulacris deoꝝ. Et.n. fana multa expoliata: & simulacra deoꝝ d locis sanctissimis ablata uidem⁹ a nr̄is. At uero nefandū q̄dē auditu ē: Crocodilū: aut ibim: aut felē uiolatū ab ægypto: Quid igit̄ cēses Apim illū sanctū ægyptioꝝ bouē? Nō ne deū uideri ægyptiis? Tā hercle q̄ tibi illam uram sospitā: q̄nā tu nunq̄ ne ī sōnis q̄dē uides nisi cū pelle capria: cū hasta: cū scutulo: cū calceolis repandis. At nō ē talis Argiua: nec rōana Iuno. Ergo alia species Iunonis argiuis: alia latinis. Et q̄dē alia nobis Capitolini: alia aphris Amōis Iouis. Nō pudet igit̄ physicū .i. speculatorē ueneratorēq̄ naturæ ab aīs cōsuetudīe ibutis petere testimōiū ueritatis? Isto.n. mō dicere licebit Iouē semp barbatū: Apollinē semp imberbē: cesios oculos Mieruæ: ceruleos eē Neptūi. Et q̄dē laudam⁹ eē athēis Vulcanū eū: quē fecit Alcamenes: in quo stante atq̄ uestito apparet claudicatio nō deformis. Claudū igitur habebimus deum: quoniā de Vulcano sic accepimus. Age & his uocabulis deos esse facimus: quibus a nobis nominantur. At primum quot hominum linguæ: tot nomīa deorum: Non enim ut tu Vellei quocunq̄ ieris: sic idem in italia Vulcanus: idem in affrica: idem in hispania. Deinde nominum non magnus numerus ne in

PONTIficiis dñr libri sacras cærimonias continētes NOSTRIS dicit qm̄ pontifex maximus erat cotta QuID attinet quid prodest ad tollendam ambiguitatem qm̄ si una & similis est deorū facies plura & uaria noīa nullū po/ sunt discrimen & distinctā pceptionem QVAM BELlum honestum atq; decorū EFFVTIentem effundentē si/ ne iudicio. & ratione NAVSEAre euomere SIBI displicere dicere ea que nō cōstarent. nec consentanea essent. Ille sibi displicet qui dicit indecora & absurda SIMIlē mei eiusdē conditionis formæ atq; q̄litatis QVID ergo solē querit academicus an liceat solē & talia deū appellare respōdet epicureus nō licere qa non hēnt humanam formā si/ ne q̄ nō ē rō. nō uirt⁹ nō sapia & p cōseques nō beati tudo q̄ oia diuinæ naturæ tribuēda sūt QVIBVS fru entē uoluptatib⁹ hæc uerba sūt epicureorū fruitionem omniū uoluptatū deo tribuētiū: beat⁹ īquiūt eē ñ pñt Sol lūa & cælū nulla fruunt uoluptate īmo iugi reuo lutōe torquētur erga btā eē nō pñt nec diuinā hre na turā: q̄ tranqlla ē secura ociosa & qeta. ET SAPIen/ tem hoc est academici an scilicet liceat solem appellare deū sapiētē QVI quomodo uerba sunt epicurei ne gātis esse posse sapiam nisi in humana forma TRVN co corpore mutilo ac sine membris sensibusq; : unde oriur sapiētia: sic dicebant epicurei nullā aliā figuram esse posse domicilium rōis uirtutis atq; sapiæ HAEC uřa sunt hæ sunt epicureæ rationes SI IGITVR con cludit p enumeratione partiū quæ anacephaleosis di/ citur. i. recapitulatio siue capitū repetitio: si non pñt es se dii humana forma quā docui tributā fuisse illis cō/ silio sapiētū: nec hēnt talem effigiē: sed uariam atq; di/ uersam pro uarietate opinionū cur nō negas esse deos qd esset generosius quā tā absurda effūdere. HVMA no corpore scilicet SIMILI aliquo aliq̄ ymagine cō/ formi sic enim dicebant epicurei nō esse rē in deo sed rei similitudinem. nec corpus sed eius similitudinem. QVOD TIBI persuasum ē quod esse affirmes qd ergo dubitas inquit negare aperte deos esse cū occulte id negetis: ea. n. illis ad scribitis que nō sunt: & sic per uos nulli erunt cum sine humana forma ut dicitis esse nō possint. NON AVDES: ita dicebat uelleius non audeo negare qm̄ periculosum est pp impetum popu li. ideo dicit cotta nō audes & subuectit. SAPIEN/ TER ID quidē prudenter facis sed in hac disputatio ne inter aicos & doctos mihi esset timendū POPV/ lū iudiciū & odiū impiæ multitudinis non times hic populū inquit sed ipsos deos q̄q̄ sentis ex epicuri dog mate deos nō esse timēdos cum iacent ita ergo uobis ipsis nō constatis & decretum uestrum pdiis quod sine maximo scelere nō facit is p bs qui in uerba magi stri & autoris iurauit ut tu ī ratas epicuri sñas. NOVI ego nota mihi ē inq̄t epicureorū supstitio & demōstratio ut pii erga deos uideanť OMNIA sigilla pua signa. i. imagūculas numinū adeūtes & ueneŕātes numerare ymagines ē omnis illas ambire ut superstitiosæ aniculæ faciunt QVAMq̄ uideo nōnulli dicit epicurū afferunt male de diis sē sisse sed timore atheniēsiū uerbo tm̄ affirmasse illos eē OFFENSIOnē læsionē. i. timuisse ne athenicses offēderet & p cōsequēs pœnā īpietatis daret cicutāq; socraticā biberet RE sñia & opione SELECTIS exq̄sitis segregatis ac p hoc eximiis & autēticis CYRIAS DOxas. i. ratas opiones ac firmas & ueras ut epicurei dicebāt & īprimis utiles. Cyreo grece sancio latiē cyros sancio inde cyrios dř rat⁹ & sanct⁹ idē cicero agēs de finib⁹ bonorū & malorū dicit q̄s uřm nō edidicit epicuri cyrias doxas. i. maxie ratas qa grauissimæ sint ad btē uiuēdū breuiť enūtiatæ sñiæ NEGO/ ciū laboř EXPOSita enūtiata ut ābigua sit ītelligētia CONsulto dedita opa & de īdustria qd uerū nō ē īq̄t cotta cū eēt epicur⁹ uir īgēii simplicis & īscitia dilucide loquēdi sic enūtiauerit potiusq̄ cōsilio aut malitia PLAne apte distin ctæ & ac sine ābiguitate qd illi accidebat pp ignoratione dialectices. VAFER dř callid⁹ & astut⁹. DVBIum. n. est ħ erat rō existimātiū cōsulto id dixisse epicurū qm̄ dubia ē illa enūtiatō: cū ñ magis affirmet eē aliq̄d beatū & īmortale q̄ si sit beatū eē illd īmortale. AN dicat & hūc hēat sensū: NON aīaduertūt hæc locutio īqt peculiaris & cōsentānea epicuro ē cōfuse īdistīcte atq; ābigue loquēti: & q alř existimāt ñ recte sentiūt AMBIgue cōfuse ut cōsueuit HIC in hac pte atq; expositōe cōcisa illi⁹ sñiæ q̄ pma ē de cyriis doxis q̄s oīs posuit laertius. METROdorū qui fuit epicuri so dalis īmo alter epicurus. ILLE epicurus NEGARET : & sic notat epicuri leuitatē & icōstantiā q̄ maxie actu time bat ea q̄ uerbis nō esse timēda negabat deos uidelicet ac mortē MEDIOcres uulgares & modica cognitōe subnixi

pontificiis qdē nřis. Deorū āt inumerabilis. An sine nomib⁹ sūt? Istd qdē ita uobis diceř necesse ē. Quid n. attiet: quū una facies sit plura eē noia? Quā bellū erat Vellei cōfiteri pot⁹ nescir̄ q̄ nescires: q̄ ista effū tientē nauseař: atq; ipsū sibi displiceř? An tu mei silez putas esse: aut tui deum? Profecto nō putas. Quid ergo? solem dicam: aut lunam: aut cælū deum? Ergo etiam beatum, quibus fruentem uoluptatibus? & sa/ pientem. Qui pōt esse in eiusmodi trunco sapien/ tia? hec uestra sunt. Si igitur nec humano quod do/ cui: nec tali aliquo: quod tibi persuasum est: quid du bitas, Negare deos esse? nō audes? sapienter id quidē & si hoc loco nō populū metuis: sed ipsos deos. No ui ego epicureos omnia sigilla numerantes: quanq̄ uideo nōnullis uideri Epicurum ne in offensionez atheniensium caderet uerbis reliquisse deos: re sustu lisse. Itaq; in illis selectis eius breuibusq; sententiis: quas appellatis cyriasdoxas: hæc ut opinor prior sen tentia est. Quod beatum & īmortale est: id nec ha/ bet nec exhibet cuiq̄ negociū. In hac ita exposita sen tentia sunt qui existiment: q; ille inscitia plane loquē di fecerit: fecisse cōsulto. De homine minime uafro male existimāt. Dubiū ē. n. utrū aliqd dicat iste beatū & īmortale: an si qd sit: id eē īmortale Nō aīaduertūt hic eū ambigue locutū eē. Sz m̄ltis aliis locis & illū & Metrodorū tā apte: q̄ pauloāte. Ille uero deos esse putat: nec quēq̄ uidiq magis ea q̄ timēda eē negaret timeret: mortē dico & deos qb⁹ medioeres homīes

NON ita ualde sic imodice (& ita dixerim) excessiue. MOVENtur afficiunt atq; terrent. PERTERritas perculsas & cõseruatas. TOT milia ponit cos mediocres cotta qui nec diis: nec morte sic terrent. PROPOsita constituta & decreta illis in pœnã si capiant. COMpilat spoliat: pdant. CREDO qsi dicat nec morte: nec religione terrent. NVNq̃ uidi: hoc ridebat epicurus negãs rõnẽ alibi eẽ posse q̃ in humana figura. VIDI sensu cognoui: & hoc est qd notat in epicuro nũq̃ a sensib⁹ animũ reuocãte: q̃uis dixerit deũ pcipi mẽte nõ sensu: cũ sibi cõsentaneus eẽ oino ignoraret. QVID solis: q̃ro igt an uidens aliqd: qd hret silitudinẽ solis & lunæ atq; erratũ syderũ rõnẽ & naturatum referret: ridebis te nõ uidisse: ergo ob id nõ erũt: qsi dicat hoc est absurdissimũ opinari eẽ nihil qd sensib⁹ & maxie tactu & uisu nõ sentiat & cu⁹ aliqd sile nõ uidens aliqñ: SOL duab⁹ describit cursum ãnuũ solis p signifeꝝ. ORBIS circuli q Zodiac⁹ græce dr. VLTIMIS extremis a cãcro ad capricornũ. DEFIniẽs determinãs lustrãs: ambiẽs. HVIVS solis. LVstrationẽ ambitũ: circuitũ: ide dicim⁹ lustraui agrũ: mõtem & cætera id genus. EIVSDEM solis a quo lumẽ mutuat luna. COMplet absoluit: terminat perficit.

nõ ita ualde mouent. his ille damat oĩum mortaliũ mẽtes eẽ pteritas: tot milia latrocinant morte ppo sita Alii omnia [fana] uaria quæ pñt cõpilaot. Credo aut illos mortis timor terret: aut hos religionis? Sed qm nõ audes (iam. n. cum ipso Epicuro loquar) negare esse deos: qd est quod te impediat aut solẽ aut mundum aut mẽtem aliquã sempiternã in deoꝝ natura ponere? Nunq̃ uidi inqt aĩam rationis cõsiliiq; ptici pem: nisi in humana figura. Quid solis: nũ quid oã aut lunæ aut quinq; erratium syderum simile uidisti? Sol duabus unius orbis ultimis ptibus definiẽs motũ cursus annuos cõficit. huius hãc Lustrationẽ eiusdẽ icẽsa radiis: mẽstruo spatio lũa cõplet. Quinq; aũt stellæ eũdẽ orbẽ tenentes aliæ ppius a terris: aliæ remotius ab eisdẽ pricipiis: disparib⁹ tpribus eadẽ spatia cõficiũt. Nũqd tale Epicure uidisti? ne sit igit sol: ne luna: ne stelle: qm nil eẽ põt nisi quod attigimus aut uidimus. Quid deum ipm num ne uidisti? Cur igit credis eẽ? omnia Tollamus ergo: quæ aut hystoria nobis aut rõ noua affert: ita fit ut mediterranei mare eẽ non credãt. Quæ sunt tante animi angustiæ: ut Seriphi natus esses: nec unq̃ egressus ex insula: in qua lepusculos uulpeculasq; sæpe uidisses nõ crederes leones & pãtheras esse: quum tibi quales essent diceret? Si uero de elephãto quis diceret: etiam irrideri te putares. Et tu quidem Vellei nõ uestro more: sed dialecticorũ: quæ funditus gens nostra nõ oouit: argumẽti sriaʒ cõclusisti btõs esse deos sũpsisti: cõcedim⁹: beatũ aũt sine uirtute neminẽ esse posse: id quoq; dam⁹: & libẽter qdẽ: uirtutẽ aũt sine rõe cõstare nõ posse: cõueniat id quoq; necesse est. Adiũgis nec rõnẽ esse nisi in hois figura. Quẽ tibi hoc datuꝝ putas? si eni ita esset: qd opus erat te gradatim istuc peruenire? Quod aũt est istuc gradatim

AB EISDEM qb⁹ sol & luna: principiũ ẽ motus ab ante finis pisces. QVINq;: Saturn⁹: Iuppiter: Mars: Ven⁹: Mercur⁹. DISPAri b⁹ diuersis atq; differẽtib⁹ legi apud Pliniũ. NVNqd tale taliũ planetaꝝ lustrationẽ: & ratũ cursum: disparẽq; qsi dicat nõ uidisti: ẽ tñ q̃uis nõ uideris. Sic ẽt de deo dr eẽ. s. q̃uis nõ cernatur oculis aliq̃ ei⁹ forma: cũ sit mens pura & simplex secreta penit⁹ ab oĩ cõcretiõe sensibili. ATTIGIm⁹ tangere potuim⁹: & sensib⁹ pcepim⁹. NVM ne quasi dicat nõ uidisti qm diuinitas cerni nõ põt. CVR credis si nihil eẽ dicemus iqt nisi qd cernimus abiiciant hystoria pterita narrãtes: abiiciant etiã oẽs rõnes qb⁹ aliquid eẽ tale cõcludit. TOLLAMVS auferam⁹ e medio: ac repudiem⁹. HYSTOria enarratio reꝝ priscarum. AVT rõ noua ars & sciã multiplex: & mathematica i primis: q mẽsuras reꝝ: numeros: & situs mẽbroꝝ naturæ definiuit. ITA FIT mediã terrã: mare undiq; circũ eẽ nõ credãt ex opione uestra iqt fit ut nõ credamus nisi ea q uidim⁹ aut tetigim⁹: & terrã eẽ mediã ad uniuersi cœli ambitũ: & ab aẽr ambiri ut rõ tradit ambigem⁹: qa nõ tetigim⁹: qd est oĩo absurdissimũ: magnũ est igt albi cicero reuocare aĩum a sensib⁹: & rõne id dispicere quo sensus nõ ad spirãt uulgati codices habẽt. VT MEditerranei mare eẽ nõ credãt. i. in media terra habitãtes pcul uidelicet a mari: qd eẽ nõ credũt: qa nõ uiderũt. ANGVstiæ cõtractiões: & debilitates nõ posse uidelicet trãsgredi sensuũ iudicia: & angustari coercerique: ut mãcũ aĩq; a sensib⁹ oĩo pẽdẽtem. SERIphus parua isula: & saxosa i mari ægeo dãnata quõdã scelestorũ exiliis. NON uestro more epicureo. s. rudi atq; ieptosed dialecticoꝝ q uia & mõ argumẽtant: atq; cõcludũt quos tu mõ ritu imitaris relictis epicuri ieptiis: cõfusisq; enũtiatiõib⁹. ARGVmẽti rõnis: & rõcinatõis. SVMpsisti enũtiasti ut certũ qddã: & cõcedẽdũ. DAMus cõcedim⁹. SINE rõe: formulis & pscripto rõnis ponẽtis q̃dã medioeritatẽ reb⁹ circa q̃s uersat & agẽdi: & itelligẽdi cupiditas: iccirco cæteræ aĩantes ñ dñr hre uirtutẽ: qa exptes sũt rõis modũ & ordinẽ determinãtis: ut deoꝝ finet. CONueniat cõstet iter nos: & cõcedat: sim⁹ & i hoc cõcordes. NEC rõnẽ eẽ i hac aceruali rõe quã soriten appellãt græci hoc nõ cõcedit. s. q rõ ñ sit nisi i hois figura: & iõ a primis ppõnib⁹ & enũtiatõib⁹ gradati: & cõsequẽter cõcessis ad hãc ñ ẽ trãsit⁹: qm cõtrouersa ẽ. & ferre negat: sũt. n. eximiæ q̃dã naturæ rõe ul maxia pditæ cita hũanã figurã: & corpis coagmẽtationẽ. GRAdatĩ pgradus ppõnũ ueraꝝ: & cõnexaꝝ: ut nulla sit repugnãtia & cõtrouersia. ISTVC ad hãc enũtiationẽ uidelicet q rõ ñ ẽ nisi i hois figura. SI. n. ita eẽt si ueꝝ eẽt hoc essari: potuisses ita argumẽtari. Rõ ñ ẽ nisi i hois figura: de⁹ hẽt rõẽ: ergo hẽt hũanã spẽm. QVOD est istuc gradatim id ad qd gradib⁹ puenisti. i. tale axioma ploquiũ atq; enũtiatũ.

SVMPSISSES primũ posuisses:ex quo id quod uolebas concluderes. TVO iure libertate tibi concessa si propositio illa eẽt uera:& enũtiatũ liqueret cõstaretq; iter oẽs. GRADIBVS p gradus enũtiationũ uerarũ:cõcedẽdarũq; translatio est a scalarũ gradibus:quibus ascẽdit̃ successiue atq; descendit̃. QVOMODO qua rõne:& cõnexione rõnum & naturaꝝ inuicẽ succedẽtium:quasi dicat:talis trãsitus oino est absurdus:& ignorãtiam redolet uel maximam eius disciplinæ quæ formulas argumẽtandi descripsit:& dialectice appellat̃ quã ut caullatricem:& ꝓstigiatricem oscitans epicurus repudiauit. PRAECIPITARE cadere in ꝓceps:atq; ruere:& non per gradus descẽdere:sensus est temerario quodã lapsu:ad hoc enũtiatũ ꝓcipitatus es:& id pro cõperto affirmasti' qd':est falsissimum:& iõ finis tne gradationis nullus est:& sũma inanis.

NON descẽdere,per gradus uenire.i.enuntiationes cõnexas:& citra repugnãtiam sequaces. QVID interst quid referat:q̃ sit differẽtia inter hoc & illud.i.illos esse similes nobis aut nos illis:qm̃ dii anteq̃ hoies:ergo humana ad deos referenda erant:potiusq̃ diuina ad hoies. SI ENIM hoc:hec erat rõ dicẽtiũ nihil iteresse:qm̃ hec uiderent̃ eẽ reciproca & recurrẽtia.. SED hoc dico respõdens cotta qd itersit edocet. AETERni qm̃ æternũ id dicit̃ quod nec principiũ habuit nec fine aliqñ terminabit̃. SED nostra diuina Aristoteles in moralibus dicit:dii cum ad nos referunt̃ ridiculi fane uident̃:& idem cicero in tusculanis q̃stionib' inqt fingebat hec omerus & humana ad deos transferebat: diuina mallem ad nos. VT VOletis:sit hoc inquit ut uultis ponatq̃ licet sit absurdum : illud ꝑscrutemur an fortuitus cõcursus atomorũ ut dicitis potuerit formã tam elegãtem effingere. FORTVna successis:& euẽtus. RATIOne cõsilio diuino & solerti iudicio:atq;. CASVS fortunatus affluxus indiuiduorum seminũ tam ꝑclara fingentium nulla sentiẽti natura moderante. PVTAmus possumus ne inqt existimare diuinum semẽ impleisse terram:& hoies effinxisse. PAtrum deoꝝ emersisse apparuisseq;. COGNAtionem cõiunctionem generis & naturæ quã hoies hñt cum diis pp excellẽtiã rõnis. CASV fortuna:& nõ diuino semie. CONVINcere cõfutare refelere. SCIentiã cognitionẽ occultaꝝ reꝝ:& altissimaꝝ copiosissimã:& igeniosissimã:uirtutes naturales īqt idẽ agẽs de finib' illæ q̃ suapte natura igñant̃ ut docilitas & memoria:q̃ uno igeinii noie appellãt̃. DELYrare aberrare a recto & uero ac ꝑ hoc isanire. DECREuerũt iudicauerũt:& statuerũt deũ esse icorpeũ. OPORtunitas neccia utilitas. INGRESsu icessu:& iambulatiõe:de' qppe:atq; natura ut nihil frustra efficiũt:ita ẽt i neccis nõ deficiũt

DESCRIptiõe designatiõe:& cõfirmatiõe. INAne uanũ:et frustra īditũ. IMITAri imitãdo adseq:qm̃ ars'ois ut inqt ꝑbus quoad põt naturã imitat̃. SOLertiã acumẽ & exq̃sitã artẽ:exactãq; rõnẽ i reb' oibus q̃rũ natura ẽ autor. ADFInxit apposuit genitalia mẽbra. FRVstra icassũ q illis nõ utũt̃. EXTERna extãtia:& apparẽtia VENVstatis delectatiõis grã:atq; pulchritudis. FIDENtes istis somniis delyris opionib' somnioꝝ istar. Hermachus fuit mitylenęus. SED meretricula nõ ẽ mirũ iqt tales hoies,imo hoĩum mõstra cõtradixisse tãtis p̃hisis:cũ hoc idẽ ausa fuerit meretrix i theophrastũ sũmæ eloquẽtiæ ac sapientiæ uirũ:cen uero nescia inquit Plinius etiã aduersus theophrastum hominem in eloquẽtia tãtum ut nomẽ diuinum īde iuenerit scripsisse etiam foeminam & prouerbium inde natum suspendio arborem eligendam.

sumpsisses tuo iure. Nam a beatis ad uirtutẽ:a uirtute ad rõem uideo te uenisse gradibus:a rõne ad humanã figurã: quomõ accedis? ꝑcipitaſe istuc qdem est:non descẽdere. Nec uero intelligo:cur Epicurus maluerit deos hominũ similes dicere:q̃ hoies deorum. Quæres quid intersit. Si enĩ hoc illi simile sit eẽ illud huic uideo. Sed hoc dico nõ ab hoibus formæ figuram peruenisse ad deos:dii enim semp fuerunt:nati nunq̃ sunt:si qdẽ æterni sunt futuri:at homines nati:ante igit̃ humana forma q̃ hoies:ea qua erãt forma dii imortales. Non ergo illorum humana forma:sed nostra diuina dicenda est. Verum hoc quidem ut uoletis. Illud quæro quæ fuerit tãta fortuna:nil enim rõne in rerum natura factũ eẽ uultis. Sed tamẽ quis est iste talis casus:unde tã felix cõcursus atomoꝝ:ut repẽte hoies forma deorũ nascerentur? Semina deorum cecidisse de cælo putamus in terras? & sic homines patrũ similes extitisse? Vellẽ diceretis deorum cognationem:agnoscerẽ nõ inuitus. Nihil tale dicitis:sed casu eẽ factũ ut similes essemus deorum. Et nũc argumẽta q̃rẽda sunt : quibus hoc refellatur. Vtinam tam facile uera inuenire possim:q̃ falsa cõuincere. Et enim enumerasti memoriter & copiose:ut mihi qdem admirari liberet in homine esse romano tãtam sciẽtiam usq; a Thale milesio de natura deorum philosophorum sententias. Omnes ne tibi illi delirare uisi sunt qui sine manibus & pedibus cõstare deum decreuerunt? Ne hoc qdẽ uos mouet cõsiderãtes q̃ sit utilitas q̃q; oportunitas in hoĩe mẽbroꝝ:ut iudicetis mẽbris hũanis deos nõ egere? Quid.n.pedib' opus ẽ sine igressu? qd manib' si nihil cõphẽdat̃? Quid reliq̃ descriptione oiuꝫ corpis ptiũ:i q̃ nihil inane:nihil sine cã:nihil supuacuũ ẽ? Itaq; nulla ars imitari solertiam naturæ põt. hẽbit itaq; linguã deus:& nõ loquet̃? dẽtes palatũ fauces nullũ ad usum? q̃q; ꝓcreatiõis cã natura corpi adfinxit:ea frustra hẽbit de':nec externa magis q̃ iteriora. Cor pulmo iecur cæteraq; detracta utilitate qd' uenustatis hñt? qñ qdẽ hec eẽ ĩ deo pp pulchritudinẽ uultis. Istis ne fidẽtes somniis? Nõ mõ Epicurus & Metrodorus & Hermacus cõtra Pythagorã Platonẽ Empedocleq; dixerũt:sed meretricula ẽt

Leontium

Leōtiū cōtra Theophraustū scribere ausa est:scito q
dē illa sermōe & atico. Sed tū tm̄ Epicuri hortus ha/
buit licētiæ:ēt soletis q̄ri:Zeno qdē etiam litigabat.
Quid dicā albutiū?nā phedro nihil elegātius: nihil
humanius. Sed stomachabat senex si qd asperius di
xerā:quū Epicurus Aristotelē uexarit contumelio/
sissime: phedoni socratico turpissime maledixerit:
Metrodori sodalis sui fratrē Timocratem qa nescio
quid in philosophia dissentiret:totis uoluminib⁹ cō
ciderit:in democritū ipsum quē secutus est:fuerit in
gratus Nausiphanē magistrū suū a quo nihil accepe
rat:tā male acceperit. Zeno qdē nō solū eos q tū erāt
Apollodorꝫ Siluꝫ cæterosq; figebat maledictis:sed
Socratē ipsum parentem philosophiæ latino uerbo
utens scurrā atticū fuisse dicebat chrysippū nunq̄ ni
si chrysippū uocabat. Tu ipse pauloāte:quū tanq̄ se
natū philosophorꝫ recitares:sūmos uiros desipere:
delirare: demētes esse dicebas:quorꝫ si nemo uerūꝫ
uidit de natura deorꝫ:uerēdum est:ne nulla sit omni
no. Nā ista quæ uos dicitis sunt tota cōmētitia:uix di
gna lucubratōe anicularꝫ. Nō.n. sentitis q̄ multa uo/
bis suscipiēda sint:si īpetraueritis ut cōcedamus ean
dē hominū esse & deorꝫ figurā:ōis cultus & curatio
corporis erit eadē adhibēda deo quæ adhibet homi:
ingressus:cursus:accubatio:īclinatio:sessio: cōpræhē
sio:ad extremū ēt sermo & orō. Nā qd & mares de/
os & fœminas esse dicitis:qd sequat uidetis. Equidē
mirari satis nō possum unde ad istas opiniones ue/
ster ille princeps uenerit. Sed clamare nō desinitis re
tinēdū hoc eē:ut deus beatus īmortalisq; sit. Quid
aūt obstat quo minus sit beatus si nō sit bipes? aut
ista siue beatitas siue beatitudo dicēda sūt:utrūq; oīo
durum:sed usu mollīēda nobis uerba sunt. Verꝫ ea
quæcūq; est:cur aut in solē illā:aut in hunc mūdum:
aut ī aliquā mentē æternā figura mēbrisq; corporis
uacuā cadere nō pōt. Nihil aliud dicis:nisi nunq̄ uidi
solē aut mūdū beatum. Quid mundū præter hunc
nunq̄ ne uidisti? Negabis. Cur igr̄ nō cētū millia esse
mūdorꝫ:sed īnumerabilia ausus es dicere? Ratio do/
cuit. Ergo hoc te rō nō docebit? quū præstantissima
natura quæratur ea quæ beata & æterna:quæ sola in
diuina natura sunt: ut īmortalitate uincamur ab ea
natura:sic animi præstantia uincimur:atq; ut animi item
corporis. Cur igitur quum cæteris rebus inferiores
simus:forma pares sumus? Ad similitudinem enim
deo propius accedebat humana uirtus q̄ figura. An
quicq̄ tā puerile dici potest(ut eundem locū diutius

LEONTIVM ita enunciatur & inclinatur ut glyce/
rium phylocomasium & cætera id genus SCITO
culto & erudito ATTICO eleganti & nitido more
atticorum. HORTVS schola hortensis in qua mo/
riens epicurus ut successores philosopharentur man/
dauit. ponitur igitur hortus pro epicurea disciplina &
familia LICENTIAE libertatis licētiosæ ac temeraie
QVERI indignari q nobis maledicatur a cæteris
disciplinis LITIGABAT lites disputando exercebat
hic zeno fuit epicureus QVID DICAM albutium
Idem in bruto sic scribit. T. albutius pene græcus fuit
autem athenis adolescens perfectus epicureus euaserat
minime aptum ad dicendum genus. Apud Lucilium
eodem autor scæuola sic loquebatur. Græcum te albu
ti q̄ romanum atq; sabinum maluisti dici & reliqua.
HVMANIVS benignius & affabilius hic phedrus
fuit epicureus STOMACHABATVR indignaba/
tur phedrus VEXARIT asperrime taxauerit & sum
mis prosequutus fuerit contumeliis. Aristotelem inqt
laertius appellabat epicurus ꝓdigum qui paternis bo
nis consumptis militasset uenenaq; uendidisset PHE
DONI socratico gellius ita scribit. Phedon eliensis e
cohorte illa socratica socrati & platoni fuit per familia
ris eius nomini plato librum illum diuinum de imor
talitate animæ dedit is phedon seruus fuit forma & in
genio liberali. Eū celes socraticus hortāte socrate emis/
se dicitur habuisseq; in philosophiæ disciplinis TVR
PISSIME obscēnissime TOTIS integris & magnis
libris lacerauerit A QVO nihil acceperat nihil audi
uerat:nulla iniuria affectus fuerat TAM MALE ac/
ceperit contumeliose tractauerit. & dicimus bene illuꝫ
accipiam & male accipiam: FIGEbat impetebat uulne
rabat PARENtem autoré eius philosophiæ quæ est
de uita & moribus SCVRRAM ridiculum quen/
dam assentatorem & adulatorem SENAtum cecum
philosophorum sententiam dicentium ritu senatus in
causa proposita COMMENtitia ficta ad libidinem
& nulla ratione subnixa LVCVBRAtiōe uigiliis ad
lumen & cognitione uetularum NON SENtitis nō
cognoscitis non dispicitis quot & quanta sequantur
absurda ex his quæ sentitis & enuntiatis CVLtus or/
natus atq; uestitus CVRAtio uictus remedia & cæte
ra id genus quibus corpus colitur & curatur QuID
sequatur coitus & procreatio PRINCEPS dux epi/
cureæ familiæ autorq; harum ineptiarum SI NON
sit bipes si nō habeat humanam formam DVRVM
asperum & uiolentum ac per hoc nouum romanis au
ribus VSV consuetudine loquendi debemus emolli
re ac paulatim romana efficere ut aures non offendāt
QVECVNq; est cuiuscunq; qualitatis sit. & unde/
cunq; oriatur siue a uoluptatibus corporis:siue men/
tis RAtio docuit hæc erat ratio epicureorum q i ipsa
infinitate omnia omnibus paria respondeant: & cum
semina infinita sint infinitos etiam esse mundos RA
tio non docebit hoc inquit magis est rationi congruū
ut a diuina natura uincamur non solum rationis præ
stantia sed etiam corpore FORMA effigie corporis
HVMAna uirtus rationis perfectio qua quoad fieri
pōt deo siles efficimur Figura species AN qcq̄ puer

C

rile inquit est nõn putare aliquid esse quod non uide/
ris VRGEAM stimulem uexem & taxando uelhem
CVRIOSIssimi diligentissimi NIHIL pertinet ad
rem non confirmat id quod uultis: quoniam similitu
do corporis nõ ostendit naturæ morumq; similitudi
nem: quod per inductionem demonstrat VASTIor
membrosior & maior: uasta & horrenda est forma ele
phantorum: tamen prudentia proxime accedit ad hu
manum ingenium. & docilitatem: SIMILlimis for/
mis quales sunt geminorum figuræ ET moribus sci
licet simillimis dispar effigies corporis GENVS hoc
argumenti gradationem talem qua es usus ad id pro/
bandum quod intendebas QVO serpat ad quem fi
nem tendat SVMEbas enunciabas tanq̃ uerum & cõ
cedendum HIS omnibus quæ aliis potest sumere:
& maximæ de corpore mortali & homine OBSIstis
repugnas quoniam in deum talia non cadunt VNA
sola forma hominis te stimulet cogatq; illam deo assi/
gnare LINEAmenta filia ipsius humanæ formæ: &
designationes CONsyderare pensiculate loqui atq;
prudenter SORtiri forte uenari uerba idest, quicquid
contigerit dicere SVPERuacaneum superfluum atq;
redundans VSVM utilitatem aliquam ex usu OB/
stare nocere SPEciem figuram VSVM actum ipsum
utendi REdundat supfluit superhabundat FOEMI
nibus membris genitalibus & foemorib⁹ Femina dicũ
tur & femora DOMIcilia quoniam his læsis uita nõ
remanet: Vnde uitalia membra appellantur HABItus
oris effigies: & qualitas formæ FIRmitatem stabilita
tem INSIgnia notas ornamenta. Splendores MA/
turitates oportunitates. & maturandis rebus idoneas
qualitates VICIssitudines alternationes SVSPIcati
opinione quadam cognoscentes NAturam nim ef/
fectricem REGEret consilio GVBERNAret actu a
coniectura a ueritate quam coniiciebant. idest opinabi
li indicio attingere nitebantur: coniectura dicitur a cõ/
iectu idest directiõe rationis ad ueritatem QVID se/
quantur quid respiciant: quid considerent cognosco
inquit illos putasse creatorem esse & rectorem a rebus
creatis & ratum ordinem seruantibus: epicurei autem
nil tale sequebantur cõfugiebantq; ad prolepsim: idest
anticipationem quandam de deo natura insitam. Vel
innatam hæc asseueratio inde orta est quoniam, epicu/
rei opinabant̃ deum non fuisse mundi opificem. & re
ctorem: sed naturam quandam & fortunam INFOR
mationem effigiationem atq; figurã humanam dei.
igitur cota. Hæc informatio uanissima est. Nam iuppi/
ter non est barbatus & minerua nõ est galeata ut picto
res & fictores effinxerunt VSVM actum utendi FV
SCIna est tridens, neptuni cuius diminutiuum, fusci/
nula. significat etiam telum piscatoriũ CONSEcraue
runt sacrã esse atq; diuinam decreuerunt: coluerunt q;
ut numina VIM: multitudinem enecant.

rigidis

urgeã) q̃si ea genera beluar: q̃ i rubo mari idiaue gi
gnant̃ nulla eẽ dicam⁹? Atq ne curiosissimi qdẽ ho
mĩes ex qrẽdo audire tã multa pñt: q̃ sũt multa: q̃ ter/
ra: mari paludibus: flumib⁹ existant: q̃ negem⁹ esse q̃
nunq̃ uidim⁹. Ipsa uero q̃ nihil ad rẽ ptinet: q̃ uos de
lectat maxĩe similitudo? Quid cãis nõ ne similis lu
po? Atq ut Enni⁹: Simia quã similis turpissima be/
stia nobis? at mo^r^es ĩ utroq; dispares. Elephãto bel/
uar nulla prudẽtior: at figura q̃ uastior? de bestiis lo/
quor. Quid ĩter ipsos hoĩes nõ ne ĩ simillimis for/
mis dispares mores: & morib⁹ figura dissimil? Et n.
si semel Vellei suscipim⁹ gen⁹ hoc argumẽti attende
quo serpat. Tu. n. sumebas nisi ĩ homĩs figura rõnẽ
iesse ñ posse: sumet ali⁹ nisi ĩ terræstri: nisi ĩ eo q nat⁹
sit: nisi ĩ eo q adoleuerit: nisi ĩ eo q didicerit: nisi in eo
q ex aĩo cõstet & corpore caduco & ĩfirmo. Postrẽo
nisi ĩ hoĩe atq; mortali Q đ si ĩ oĩb⁹ his reb⁹ obsistis.
qd ẽ q; te una sora cõturbet? His. n. oĩb⁹ q̃ ,pposui ad
iũctis: ĩ hoĩe rõnẽ eẽ & mẽtẽ uidebas qb⁹ detractis de
um tñ nosse te dicis: mõ lineamẽta maneãt. hoc est ñ
cõsyderare sed q̃si sortiri qd loq̃re: nisi forte ne hoc
qdẽ attẽdis nõ mõ ĩ homĩe sed ẽt ĩ arbore q qd sup
uacaneũ sit: aut usũ nõ habeat obstat. Quã molestũ
ẽ uno digito plus habere? qd ita: q a nec spẽm nec usũ
aliũ quicq; desyderãt. Tu⁹ ãt de⁹ nũ digito uno redun
dat: sed capite: collo: ceruicib⁹: laterib⁹: aluo: tergo: po/
plitib⁹: mãib⁹: pedib⁹: fœmib⁹: crurib⁹: si ut ĩmortalis
sit: qd hæc ad uitã mẽbra ptinẽt? qd ipa facies? Magis
illa cerebr: cor: pulmo: iecur: hæc. n. sũt dõicilia uitæ.
Oris qdẽ habit⁹ ad uitæ firmitatẽ nihil ptinet. At eos
uitupabas q ex opib⁹ magnificis atq; p̃claris cũ ipsũ
mũdũ: cũ ei⁹ mẽbra cælũ: terras: maria: cũq; hor insi/
gnia solẽ lunã stellasq; uidissẽt: quũq; tẽpor maturi
tates: mutatiões: uicissitudĩesq; cognouissẽt: suspicati
eẽnt aliquã excellẽtẽ eẽ p̃stãtẽq; naturã q̃ h̃ fecissẽt:
moueret: regeret gubernaretq ẽt si aberrãt a conie/
ctura: uideo tñ qd sequant̃. Tu qđ op⁹ tãdẽ magnũ
& egregiũ habes: qđ effectũ diuina mẽte uideat̃: ex
quo eẽ deos suspicere. habebã inqs oĩno isitã infor
mationẽ quãdã dei: & barbati qdẽ Iouis: galeatæ mi
neruæ. Nũ igr̃ tales putas? Quãto meli⁹ h⁹ uulg⁹ ĩpi
tor: q ñ mẽbra solũ hõis do tribuãt s; usũ ẽt mẽbro
rũ? Dãt. n. arcũ: sagittas: hastã: clypeũ: fuscinã: fulm̃. Et
si actiões q̃ sint deor ñ uidẽt: nihil agẽtẽ tñ deũ nõ q̃
unt cogitare. Ipsi q irrident̃ ægyptii nullã beluã nisi
ob aliquã utilitatẽ quã ex ea caperẽt cõsecrauerũt. Ve
lut ibes maximã ui serpẽtũ cõficiũt: quũ sint aues ex

celsæ: cruribus rigidis: corneo proceroq; rostro auertunt pestē ab ægypto quū uolucres angues ex uastitate libyæ uēto aphrico inuectas interficiūt atq; cōsumūt. Ex quo fit: ut illæ uiuæ nec morsu noceant: nec odore mortuæ. Possū de ichneumonum utilitate de crocodilorū de feliū dicere: sed nolo esse longus. Ita cōcludā tñ beluas a barbaris pp beneficiū cōsecratas. Vestrorū deorū nō mō bñficiū nullū extare: sed ne factū qdē oīno. Nihil habet inqt negocii: pfecto Epicurus q̄si pueri delicati nihil cessatōe melius existimat. At ipsi tñ pueri ēt quū cessant exercitatōe aliqua ludrica delectant̄. Deū sic feriatū uolumus cessatione torpore: ut si se cōmouerit uereamur ne beatus esse nō possit. Hæc oro nō modo deos spoliat motu & actione diuina: sed ēt hōines inertes efficit: si qdem agens aliqd ne deus qdē esse beatus pōt. Verū si sane ut uultis deus effigies hōis: & imago: qd' eius est domiciliū? quæ sedes? q locus? quæ deīde actio uitæ? qbus rebus id qd' uultis beatus est? Vtat̄ sane suis rebus oportet: fruat̄ q beatus futurus est. Nā locus qdem iis ēt naturis quæ sine aīs sunt suus est cuiq; pprius: ut terra infimū teneat: hāc inūdet aqua superior aer: ignibus altissima ora reddat̄. Bestiarū āt terrenæ sunt aliæ parti aquatiles: aliæ q̄si ancipites: ī utraq; sede uiuētes: sūt quædā ēt quæ igni nasci putent̄: appareātq; ī ardētib' fornacibus sæpe uolitātes. Quæro igit̄ ur deus primū ubi habitet. Deīde quæ cā eū loco moueat: si mō mouet̄ aliqñ. Postrēo quū hoc pprīū sit animātiū: ut aliqd appetant: qd' sit naturæ accōmodatū: deus qd appetat: ad quā deniq; rē motu mētis: ac rōis utat̄. Postrēo quō beatus sit: quō æternus. Quicqd.n. horū attigerit ulcus est: ita male īstituta rō exitū repīre nō pōt. Sic.o. dicebas speciē dei percipi cogitatione non sensu: nec esse in ea ullā

RIGIDis: duris. CORneo: duro. & longo. AVERtunt: expellunt: fugant. VOLVcres: alatos serpentes. VAstitate: solitudine ac desertis. CONsumunt: deuorant. ILLAE: angues. ODOre: fetore quo aer inficitur gignitq; morbos. ICHNEumon: inquit. Plinius maxime nascitur in ægypto qui patentes crocodili dormientis fauces ingressus ut telum aliquod immissum erodit aluum: crocodili dicit diodorus ægypto securitatē præstāt quos arabiæ libyeq; Latrones uetiti nō audent transmittere nilum atq; prædari. Ichneumon oua crocodilorū conterit: quodq; dictu mirabile est nec oua comedens: neq; ulla sua utilitate: sed natura duce ad necessariam quandam cōmoditatem mortaliū. Feles uero ad serpentium. & aliorū reptilium morsus plurimū conferūt. NEGOcii: laboris & curæ. DELIcati: molles ignaui: desides. CESSAtione: ocio & quiete. Cessare est nihil agere. Vnde cessatores pigri: & tardi: neq; & cessator durus inquit Horatius: & si cessas aut strenuus ante is. Nec tardu operior nec præcedentibus insto. CESSANT: uacui sunt laruis curis. & feriati aliquos exercent ludos. Nec pñi quiescere. FERIAtum ociosum & cessatorē. feriati dīt qui ab opere cessant pp ferias. & feriatos iudeos ociosos & sabbatis nihil molīētes. TORpere: languere ocioq; marcescere: hæc oro inquit nō solum diuinam naturam tollit. & īminuit: sed etiam moribus nocet imprimis. Vnde Cato dicebat homines nihil agendo male agere discūt: & philosophus humanam fœlicitatem exercitationē quādam studiosam esse definiuit. & Cicero uirtutis laudē omnem in actione consistere asseuerauit. INERtes: pigros ignauos ociosos ac per hoc probrosos: & nota dignos. SI quidē: si certe uera esset ista opinio q ēt deus non posset esse beatus si aliquid ageret. Beatitudinem uero omnes appetunt. ergo sectatores. Epicuri ut beati sint feriati esse debent. quæ ratio absurdissima est & pollutissima. & ideo explodenda. VERVM sit sane: esto inquit deū habere humanā effigiem. Videamus ubi habitet. & qd agat quibus uoluptatibus habūdet: qlis ista sit effigies ut merito possit dici æternus & beatus ut uolunt Epicurus. & sic Cotta concludit epicureū deum nec æternum esse posse: nec beatum quæ duo in diuina natura relucere imprimis decreuit Epicurus. FRVAtur: delectetur propriis bōis & nihil ei desit qd ad beatitudinē pertinet. INVNdet: tegat & alluat: sed natura prouidit mortalibus terminans aquas ne totā inundent terrā. SVperior aer: īminens aq ambiensq;. ALTIssima ora: spatiū cæli summum. ANCIpites: dubiæ & amphibiæ quæ & in terra degūt & aq. QuAE causa: pp quid moueat̄ si tñ mouetur: cā autem motus animātiū est appetitus. ACCOMmodatū: aptum cōseruationi & augumento. dicitis inquit deū habere humanum corpus ergo humanū appetitum pro usu corporis & fulcro. quid igitur appetit uester deus quō utitur ratione intellectu bonorū atq; malorum: quid cōsideraat: quid cōmētatur quid agitat ne frustra rationem habere uideatur. MOTV: agitatione intellectus qui ī hoīe nunq̄ acquiescit. QVOmodo beatus: quibus mediis beatitudinē assequatur. QuOmodo æternus: qua dispositione corporis optineat æternitatē cum humanum corpus natura caducū sit atq; mortale quod uos Epicurei deo attribuitis: attamen & æternum esse asseueratis. QuICquid horum necessariorum scilicet ad naturā conseruandā & curandum corpus attigerit ipse deus uester maculabit̄ inficietur labefactabitur: nec erit æternus si talibus indigebit: necessario aūt talia appetet si habet humanum corpus. VLCVs est: quædam corruptio labes latens sanies. & occulta contaminatio diuinæ naturæ quam uos æternam & beatam esse dicitis. INSTItuta: inchoata & ordinata falsis propositionibus: & absurdis assumpsionibus. NON potest reperire exitum conclusionem ueram & necessariam. ratio uestra inquit nihil concludit. nihil probat cum ea sumatis & assumatis quæ absurda sunt & uana. SIC .n. dicebas: repetit quadam paraphrasi Epicuream rōnem: qua diuinæ naturæ qualitas ostendebat̄ beatitudo: & æternitas. SPEciem formam atq; imaginē non posse oculis cerni. Sed aīo tantum uideri. SENsu: uisu & tactu pp tenui

tatem sensus effugientem. SOLIditatem: corpoream firmitatem: & eminentem expræssionem. Sed lineas tantū atq;
superficiem. NEq; per numerū idest nō perdurare atq; pmanere eandē imaginē numero sed subinde mutari ut, non cor
rumpat & hoc modo æternitatē tribuebant Epicurei deo quis corporeo.i.humana forma delineato. EAMq; talē
esse dei. VISIOnē: cognitionem uisibilē. & modū quo uideri pōt. SIMIlitudine: imagine quadam simili solido cor
pori: ita.n. dicebant nō esse in deo corpus: Sed similitudinē corporis. idest adumbratā quandā imaginē non eminen
tem nō expssam. TRANSitione: mutatione: & uariatione ipsius imaginis subinde fluentis & succedentis. INFlui
tis corporibus: atomis affluentibus & renouantibus
imaginem cū summa delectatiōe diuini numinis ut Epi
curei delyrabant. ut hoc modo æternū. & beatū osten
derent deū. ACCEssio: additio & affluxus similium
imaginū quæ specie ac figura pseuerarent & nō nume
ro. EX eo.i. tali continuato accessu: atq; affluxu ima
ginum fit ut mens humana possit cognoscere æterni
tatē dei & fœlicitatē: cum talis accessio continuē ter fiat
& summam afferat uoluptatem. HOC p ipsos deos: de
ridet Cota tales ineptias: dicitq; se nullo modo pspicere
qd sibi uelint hæc delyramēta Epicureorū. QuALE:
cuius naturæ, pprietatis: ac significationis. VAlent: p
tinent nestri dii sic delineati ad mentis intuitum & nō
sensus. Nec habēt eminens corpus atq; expssum & so
lidū. Sed id solū qd animus concipit effingit. Idē erit
cogitare de deo & hippocentauro cuius forma nunq̄
uisa est: quia nunq̄ re uera fuit: sed poetæ sic effinxerūt
Hippocentaurus dr figura ex equo & tauro coagmē
tata. CONformationē: effigiationem poetica licentia
fictam atq; inductam. MOtum inanem: cogitationē
uanam & cassam qm re nulla est: uos inquit Epicurei
uultis q imagines tales deorū penetrent ad mentes hu
manas: & appareant animis illosq; moueat ut credāt
deos esse imortales. IGItur: ponit exemplū talis ima
ginationis quæ uana dicit. Epicurei aūt ueram opina
bant pp naturæ uim quā imaginibus adscribebāt. M.
octauius collega fuit Tyberii gracchi in tribunitia di
gnitate qua priuatus fuit populi suffragiis gracchi p
suadēte ut agrarias leges & populares liberi ferre pos
set Gabinius inquit pedianus asconius plebem roga
uit ut trebellio magistratū abrogaret: sicut quondam.
Tyb. gracchus tribunus. C. octauio collegæ suo magi
stratū abrogauit. CONcionantem: habentē orōnem
ad populū. SITElla: uasculū ore angusto sed uētre la
tiori in qd suffragia eligendorū & abrogandorū magi
stratuū demittebant. deferre igr de aliquo sitellā est suf
fragia de illo colligere uoces uidelicet atq; uota. QVOM. qm imaginor uidere & quotiens EVM motū: talē imagi
nationē, ac uisum. INAnē: uanū & imaginariū nulla ueritate subnixū. REMAnere: superesse putas & asseueras. Gel
lius agens de quidendi rōne deq; cernendi natura dicit Epicurus affluere semp ex omnibus corporibus simulacra quæ
dam corporū ipsorū eaq; se se in oculos inferre: atq; ita fieri sensum uidēdi putat. IN CApitoliū: in quo uidet con
cionari Gracchus. REFErantur: reducantur & appareant aio. HOC idem: simile dicis esse de diuinis imaginibus.
CREbra facie: assidua & continēti uisiōe atq; aspectu. PELlant: pulsent tangant moueant. EX quo: ut ex hoc.i.
crebro pulsu aiorū uideant dii esse imortales atq; æterni quū nunq̄ cesset ille affluxus ut Hallucinabat epicur. FAC
imagines: esto inqt cota q sint tales imagines nunq̄ tū deos efficient æternos aut beatos. DVMtaxat: solum uidetur
quoddā simulacrū: cuius uis id nō efficit qd suspicamini. NVM: an scilicet obiicitur & apparet cur sit æterna talis
imago q̄si dicat nō appatitio inquit imaginis nec beatitudinē arguit nec æternitatē qm imaginatio uana est penitus.
QVAE: cuius naturæ. & q̄litatis negat cotta tales imagines. VNDE: e qbus principiis: & exēplaribus: cū deus sit
incorporeus. HAEC licentia: libertas garriendi ad libidinē & fingendi quicqd libuerit sine rōne & causa qd phy
sico turpissimū est: cū esse debeat ueritatis idagator. EXItū: finē. Nihil inqt cōcluditis. nihil probatis uestra ratio ina
nis est oīno. TOTA res: hæc causa quæ est de ui deorū. VACILlat: nutat. CLAVdicat: nō recte incedit. Sed debili
tate ruit stareq; non potest. NAM quid est: rationem affert huius claudicationis. PROBAri: cōmendari & recipi
tanq̄ uerisimile alibi dicit probas mihi ista Crasse. idest probabilia facis & credibilia. INCIdere: incurrere. EX FOR
ma: secundum ueritatem figuræ quam habuerunt. QVOmodo illi: scilicet fuerūt, quasi dicat aliqui ex his quos no
minaui non fuerunt. QVORVM: quasi dicat si non fuerunt imagines eorum non possunt in obitum incidere.

Soliditatē: neq; eandē ad numerū pmanere: eamq; eē
eius uisionē ut similitudine & trāsitiōe cernat: neq;
deficiat unq̄ ex īfinitis corporibus similiū accessio:
ex eoq; fieri: ut ī hoc intēta mēs nr̄a beatā illā naturā
& sempiternā putet. Hoc p ipsos deos de qbus loq
mur q̄le tādē est? Nā si tātūmodo ad cogitationē ua
lent: nec habēt ullā soliditatē nec eminētiā: qd īterest
de hippocentauro an de deo cogitemus? Omnē.n.
talē cōformationē aī cæteri philosophi motū inanē
uocāt, Vos aūt aduētū ī animos: & introitū imagi
nū dicitis. Vt igit Ti. Gracchū quū uideor cōcionā
tem in capitolio uidere M. Octauio deferentē sitel
lam: tū eum motū animi dico esse inanem. Tu aūt &
Gracchi & Octauii imagines remanere: quæ in capi
toliū quū peruenerint: tū ad aīum meū referant. hoc
idem fieri in deo: cuius crebra facie pellant animi: ex
quo esse beati atq; æterni intelligant. Fac imagines
esse qbus pulsent aī: species dūtaxat obiicit quædā.
Nū ēt cur beata sit: cur æterna: quæ aūt istæ imagines
uestræ: aut unde? a Democrito oīno hæc licentia: sed
& ille reprehensus a multis est: nec uos exitū reperi
tis: totaq; res uacillat & claudicat. Nā qd est qd minus
pbari possit: q̄ oīum ī me incidere imagines Home
ri: Archilochi: Romuli: Numæ: Pythagoræ: Platōis:
nec ex forma q̄ illi fuerūt? Quo ergo illi & quorū
imagines? Orpheum poetā docet Aristoteles nunq̄
fuisse: & hoc orphicum carmen Pythagorei ferunt

cuiusdam

CVIVSdam cerdonis:uilis hominis.cerdo dicitur qui artem illiberalem exercet gratia lucri quod cerdos græce di-
citur. tales homines appellantur latine luciones. PRAEsto est:aduenit apparet præsens est cū mihi placuerit eāq;
uocauerim.ideo subiungit ad dormientem ueniunt non uocatæ. NVGAtoria:futilis uana & delyra. INCVLca-
tis:obiicitis ingeritis. IMPVnitas licentia quicquid in os uenerit more auium. AD:sed.D.pro.T.ponitur ut eti-
am apud græcos.Idem Cicero in officiis ad aucta uectigalia licentiosum imprimis est inquit quod de frequenti trā-
sitione ac fluxu imaginum dicitis ut cum sint multæ una tamen esse uideatur ob continentem successionem. FLV-

cuiusdam fuisse cerdonis.At Orpheus idest imago
eius ut uos uultis in animum meum sæpe incurrit.
Quid quod eiusdem hominis in meum aliæ:aliæ i
tuum? Quid quod earum rerum quæ nunq̃ omni
no fuerunt:neq; esse potuerūt:ut scyllæ ut chimeræ?
Quid quod hominum locorū urbium earū quas
nunq̃ uidimus? Quid quod simul ac mihi collibi-
tum est præsto est imago?qd quod etiam ad dormi-
entem ueniūt non uocatæ? Tota res Vellei nugato
ria est:uos autē non mō oculis imagines:sed etiā ani
mis inculcatis:tanta est impunitas garriendi:ad quaȝ
licenter fluentium frequenter transitio fit uisionuȝ:
ut e multis una uideatur. Puderet me dicere nō intel
ligere:si uos ipsi itelligeretis q̃ ista defenditis. Quo
mō.n.probas cōtinenter imagines ferri?aut si conti
nenter:quo mō æternæ? Innumerabilitas inq̃s sup-
petitat atomorū:num eadeȝ ergo ista facient ut sint
oīa sempiterna? Cōfugis ad æqui libertatē:sic enī iso
nomiam si placet appellemus:& ais quoniam sit na
tura mortalis imortalem etiā esse oporte re. Isto mo
do qm̃ homines mortales sunt:sint aliq̃ imortales:
& qm̃ nascunt᷑ in terra:nascant᷑ in aqua:& quia sunt
quæ interimant:sint quæ cōseruent. Sint sane:sed ea
cōseruēt quæ sunt. Deos istos esse non sentio. oīs tñ
ista rerū effigies:ex indiuiduis quomō corporibus
oritur:quæ ēt si essent quæ nulla sūt:pellere se ipsa &
agitari inter se cōcursu fortasse possēt:formare:figu-
rare:colorare:aīare nō possent. Nullo igit᷑ mō imor
talem deum efficitis. Videamus nunc de beato:sine
uirtute certe nullo mō. Virtus autē actuosa:& deus
uester nihil agens expers uirtutis:igit᷑ ita ne beatus q̃
dem. Quæ ergo uita suppetitatio inquis bonorum
nullo malorū interuentu. Quorū tandem bonoȝ?
Voluptatum credo nempe ad corpus pertinentiū.
Nullam enim nouistis nisi profectam a corpore:&
redeuntem ad corpus animi uoluptatem. Non arbi
tror te Vellei similem esse Epicureorum reliquorū:
quos pudeat earum Epicuri uocum:quibus ille te-
statur se ne intelligere quidem ullum bonum:quod
sit seiunctum a delicatis & obscœnis uoluptatibus:

entium uisionum:specierum & simulachrorum appa
rentium. CONTInenter continuate ac semper citra
cessationem hoc inquit probari non potest:nec cōclu-
ditur esse æternas etiam si continenter feruntur. IN-
NVmerabilitas inq̃s suppetitat atomorum. Hæc erat
ratio Epicureorum quare essent æternæ imagines:quæ
īfinita esset multitudo seminum:quibus imagines re-
nouantur. SVPpetitat:habundat:sufficit:adest īfini-
ta. EAdem ista:continenter scilicet ferri.& suppetita-
tio atq; innumerabilitas atomorum poterunt ne dare p
petuitatem rebus quasi dicat non & uos nil affertis qđ
hoc concludat & probet. CONfugis ad æqui liber-
tatem:isonomiā interpretatus fuerat Velleius æquam
tributionem ab isos:& nemo idest tribuo: Cotta uero
a nomo idest a lege originat:& melius uera libertas le-
gibus cōtinetur:cum æquo & pari iure ciuitas custo-
ditur:uiolatis legibus libertas præmitur:& tyrannicus
fit dominatus.iure igitur isonomia græce.æqui liber-
tas latine dicitur. SI placet:deuitat arrogantiam cum
non plane affirmet hanc esse ueram originationem:&
interpretationem isonomiæ. ISTO modo:uerbi gra
tia & ponit exempla. DEOS istos:quales effingunt
Epicurei nego esse inquit Cota:& ideo si non sunt cō
seruari non possunt per affluxum atomorum:ut uos
somniatis. OMNIS tamen:etiam inquit si conce-
datur esse infinita quæ dicitis semina tamen non pos
sent rerum tantarum & uariarum figuras effingere:fi-
gurare colorare atq; animare. EX indiuiduis corpo-
ribus:minimis & insecabilibus. NVLla sunt:quoniam
minimum corpus in rerum natura non datur:ut supra
probatū est. PELlere.trudere mouere pulsare. CON
cursu:collisu & attritu. FIGVrare:figuram dare ac li-
neamenta describere:ergo inquit deus uester ita forma
tus ut uultis non est imortalis cum illa uana sint qui-
bus eum efficitis imortalem. VIDEAmus nunc:ha-
ctenus ademit Epicureo deo imortalitatem deinceps
beatitudinem adimet. SINE uirtute:quoniam bea-
tus is dicitur cui nullum deest bonum:uirtus autem in
ter bona corporis & externa supremum optinet gra-
dū:& est in actu quoad fieri potest ingiter:nec solo ha
bitu cōmendatur:qui ergo nihil agit nullam uirtutem
habere dicitur talis est deus Epicureorum:quid sequa-
tur uides. ACTVosa:plena actu & usu sui. Virtutis in
quit alibi Cicero laus omnis i actione consistit:ille ui-
uit qui aliis prodest & se utitur ait Seneca:& philoso-
phus non in habitu sed in actu studioso fœlicitatem ci
uilis hominis posuit. QVAE ergo uita:quærit Co-
ta qualem uitam degat talis deus ut tandem adimat il
li omnem delectationem:omne quod habetur bonum
& consequenter ipsam fœlicitatem. SVPPETitatio:
respōdet Velleius. uitam sui dei esse quandam sufficiē
tiam & redundantiam omnium bonorum sine aliq̃
interpellatione alicuius incōmodi:bona uero Epicureorū erant corporeæ uoluptates. DElicatis:mollibus teneris la

sciuis & exquisitis. OBscœnis:turpibus. PERsequitur: enumerat:explicat:enarrat omnis uoluptates quæ quinq; sensibus pcipiuntur sed maxime gustu:& tactu q̃ tantũ cũ bestiis: & ideo ma gis infames:& censoria nota digniores. PERfundas:irriges & ipleas iucũdo motu sensuũ melius inqt poetæ q̃ uos hi qppe potioni & cibo deorũ nectar & ambrosiã suauẽ herbã conniuiis deorũ cõmenti sunt ut deos citra uoluptatẽ aliquã nõ fingerent: q̃uis nectar & ambrosia si ad rõnem reuocent̃ imortalitatem & æternitatẽ significent qbus diui na natura pascit̃ & fulcit̃. IVVENtatem:deã pubertatisq; dr̃ Hebe iunõis filia & Herculis uxor. DVcis:putas;& æsti mas corporeas uoluptates esse leues ac nullius pene p̃tii cõparatione maiorũ delectationũ ad aíos ptinentũ & ad ipsam deniq; indolentiã ut Epicurus opinatus ẽ. TITILlatio:motio & pulsus qdam iucundus sensui q̃lis titillatus est in qbusdam partibus corporis & maxime sub brachiis ubi ex tactu pruritus qdã excitatur non sine risu. QuOusq; ludis:iocaris: atq; derides. NOSTER.academicus. MOlles: lasciuas libidinosas. DElicatas:teneras oblectantes corpus:atq; suaues COLlega:socius disciplinæ:& alter Epicurus. DVbitet metiri æstimare:iudicare:cõsiderare. VENtre:cibo potu ac uenere metiri aliquid aliq̃ re est illud ex ea tñ cõponere:Epicurus oia sua bona metiebatur uoluptate. Stoicus philosophus uirtute sola: uetus academicus & peripateticus triplici genere bonorũ fortunæ corporis:& animi. ANnuere:nutu affirmare quæ dico. REferant̃: redncant̃ tanq̃ ad ultimũ finẽ. ALia questio:disputatio pertinens ad actiuosam philosophiã & fines bonorũ atq; malorũ. AT dolore:hæc erat opinio Epicureorũ summam uoluptatem esse nihil dolere.apd̃ eundẽ in primo de finibus Epicureus torquatus dicit:nõ enim hanc solã uoluptatẽ sequimur quæ suauitate aliqua naturã ipsam mouet & cum iucunditate quadam percipitur sensibus. Sed maximã illã uoluptatem habemus quæ pcipitur omni dolore detracto. SAtin.pro satis ne est indolentia ad efficiendam uitam beatissimam quasi dicat nõ. In secundo de finibus confutans Cicero hanc opinionẽ dicit qs est qui nõ uideat hæc esse in natura rerũ tria unũ cum in uoluptate simus:alterũ cum in dolore. Tertiũ hoc in quo nunc quidẽ sumus. Credo equidẽ nos nec in dolore neq; in uoluptate ut in uoluptate sint qui epulentur in dolore qui torqueant̃. tu aũt inter hæc tantã multitudinẽ hominũ iacẽtiũ nõ uides nec lætantiũ nec dolentiũ. COMprhende:concipe & imaginare ita esse ut dicitis:tñ beatus esse nõ potest cum pulsetur ut uos uultis sempiterno i cursu atomico. PVlchre: bene atq; iucunde. EFFLuant exeant & transeant. ADuersus: erga numẽ colendũ. AT quomodo:quasi dicat uerba sunt religiosissimo uiro digna:sed ficto corde atq; ore prolata cum re uera omnem religionem euerterit Epicurus dicens in deo nec gratiam esse. nec iram ideo quippe deum colimus quia est in nos beneficus & timemus quia legitima indignatione delinquentes punit: uerbis ergo disiecit:q; aras ut xerxes olim euertit templa & altaria græcorum. Idem Cicero in secundo de legibus agens de delubris dicit nec sequor magos persarum quibus auctoribus Xerxes inflãmasse templa græciæ dicitur q̃ parietibus includerent deos quibus omnia deberent esse patentia & libera quorumq; hic mundus omnis templum esset & domus.

non

q̃s qdẽ ñ erubescẽs psequtur oẽs noíati. Quẽ cibũ igitur:aut quas potiones:aut quas uocũ & florum uarietates:aut quos tactus:quos odores adhibebis ad deos:ut eos perfundas uoluptatibus? Vt poetæ quidẽ nectar:ambrosiam epulis cõparant:& aut iuuentatẽ aut Ganymedẽ pocula ministrantẽ. Tu aũt Epicure qd facies? Neq;.n.unde habeat ista deus tuus uideo:nec quo mõ utatur. Locupletior igitur hominum natura ad beate uiuendũ est q̃ deorũ:quod pluribus generibꝰ fruitur uoluptatũ. At has leuiores ducis uoluptates:quibus quasi titillatio (Epicuri enim hoc uerbũ est) adhibetur sensibus. Quousq; ludis? Nam Philo noster ferre nõ poterat aspernari Epicureos molles & delicatas uoluptates. Sũma enim memoria pnũciabat plurimas Epicuri sentẽtias his ipsis uerbis:qbus erant scriptæ. Metrodori uero q̃ est Epicuri collega sapiẽtiæ:multa ipudentiora recitabat. Accusat.n. Timocratem fratrem suum Metrodorus q̃ dubitet oía:quæ ad beatã uitam ptineant uentre metiri:neq; id semel dicit sed sæpius. Annuere te uideo: nota.n.tibi sunt. Proferrem libros: si negares. Neq; nũc repræhendo q̃ ad uoluptatẽ omnia referantur: alia est ea quæstio:sed doceo deos uestros esse uoluptatis exptes: ita uestro iudicio ne beatos qdem. At dolore uacant. Satin est id ad illã abundantẽ bonis uitã beatissimã? Cogitat inquiũt assidue beatũ esse se: habet enim nihil aliud quod agitet in mente. Cõpræhende igitur animo & ppõe ante oculos deum nihil aliud in oi æternitate nisi mihi pulchræ est: & ego beatus sum cogitantẽ. Nec tñ uideo quo mõ uideat̃ iste deus beatus:quũ sine ulla intermissione pulset̃: agiteturq; atomorũ incursione sempiterna:quumq; ex ipso imagines semp effluant:ita nec beatus est uester deus:nec æternus. At etiam de sanctitate:de pietate aduersus deos libros scripsit Epicurus? At quomodo in his loquitur? Vt Coruncanum aut Scæuolam pontifices maximos te audire dicas: non eũ qui sustulerit omnem funditus religionem:nec manibus ut Xerxes:sed rationibus deorum imortaliũ templa & aras euerterit. Quid est enim cur deos ab hominibus colẽdos dicas:quum dii non mõ hoíes

non colant:

NON colant:ament & aliquo beneficio prosequantur.& ornent. NIHIL curent:nullam habeant rerum huma-narum curam & studium. AT est eorum:hæc erat ratio Epicureorum quare deus esset colendus etiam si nil ipse curaret aut ageret quam opinionem Cota refellit. EXImium:præstans atq; excellens. PORro:certe. PIEtas: optima dispositio & iustitia deo,tribuens quod illi debetur. IVris:iustæ obligationis. COMmunitas:consociatio & cõmunicatio munerum & beneficiorum.Si nihil inquit habent cõmune nobiscum.Sed sibi tantum uiuunt: nullum ius inter nos & illos intercedit. nulla Lex.nulla obligatio. NAM superstitione:non est difficile inquit liberare animos superstitiõe:idest uano deorum metu illis qui dicunt deum uacare ira. & gratia:iccirco nolite gloriari uos Epicurei q̃ hoc effeceritis:qui deum nullo modo timent superstitiosi esse nõ possunt. Sed illi qui deum irasci arbitrantur.& punire sontes : & de humano genere benemereri cogitantem.& benemerẽtem. VIM: impetum & iram punitricem ita dixerat uelleius.si nil aliud quærimus nisi ut deos pie colamus ut superstitione liberaremur:satis erat dictum. Nam & præstans deorum natura hominum pietate coleretur: haberet enĩ uenerationem iustam quicquid excellit & metus omnis a ui:atq; ira pulsus esset.Intelligitur enim a beata ĩmortaliq; natura & iram & gratiam segregari quibus remotis nullos a superis impendere metus. NISI forte:quasi dicat qui deos esse negant superstitiosi esse nõ possunt cum nullam penitus habeant religionem : & ponit exempla. NE protagoram quidem: idest censeo etiam protagoram non fuisse superstiosum cum in ambiguum reliquerit esse deos aut non esse. NEVtrũ libuerit:placuerit quoniam dixit se dubitare nec sibi liquere deos esse uel non esse. TImor inanis: uanus & sine causa:cũ ea timeat quæ timenda non sunt:& non speranda speret. CONtinetur:comprænditur: quasi ligatur & est. PRO cultu:iusto & casto dei metu ac ueneratione quæ deo debetur ob eius excellentiam:& beneficia erga mortale genus maxima ideo patrem illum appellamus.& optimum.& maximum:sic loquimur hoc continetur illa re.idest in ea consistit & permanet. Q VIDue : & hi etiam superstitiõem ac religionem penitus amouerunt q̃ sic opinati sunt. CAVsa rei pu.pro cõi utilitate rerũ publicarũ:quæ citra religionẽ non bene regi aut gubernari põt. RAtio:persuasio humana & disputatio de natura hominis natura coniuncti atq; ciuilis nec nõ ad honestatẽ nati atq; gloriã. AD officiũ:ad actiones iustas atq; decoras. CIus.ex cea insula.Prodic⁹ fuit sophista temporibus illis apprime nobilis multis claruit discipulis inter quos enituit Isocrates:cuius domus quasi ludus quidam patuit atq; officina dicendi. FORtes:bellicosos. CLAros:aliq̃ excellentia insignes. POtentes: principes: & reges. Q VAE rõ:modus peruenidi ad deos p uirtutes & principatus. TRActata est : explicata & celebrata monimẽtis litterarum Lactantius ita scribit. Antiqu⁹ autor Euhemer⁹ q̃ fuit e ciuitate messana res gestas Iouis & cæterorũ q̃ dii putant̃ collegit: historiamq; cõtexuit hanc interpraetat⁹ est Ennius & secutus. INterpretatus:in latinũ uertit Sacrã euhemeri historiã. PRAEter ultra alios. ELEusinẽ illã sanctã: religiosam inuiolabilẽ.& cereri sacrã q̃ apud eleusinẽ atticæ oppidũ religiosissime olim colebat̃ ut cõis mater. AVGVstam: celebrẽ.& arcão sacrorũ ritu illustrẽ.Augusta loca dñr rite dicata.& diuino nutu cõsecrata & maiestate quadam prædita. INitiant̃:sacris cerealibus imbuunt̃ & ascribunt̃.Idẽ in legibus ita scribit nil p̃clarius augustis mysteriis Athenæ pepererũt:q̃bus ex agresti imaniq; uita exculti ad humanitatẽ & mitigati sumus initiaq; ut appellant̃ ita re uera pri

non colant:sed omnino nihil curent:nihil agant.At est eorum eximia quædã præstansq; natura:ut ea debeat ipsa per se ad se colendã elicere sapiẽtẽ. An q̃cq̃ eximium põt esse in ea natura:quæ sua uoluptate lætans nihil nec actura sit unq̃:neq; agat: neq; egerit? Quæ porro pietas,ei debet̃:a quo nihil acceperis? Aut q̃d omnino cuius nullum meritum sit: ei deberi põt? Est enim pietas iustitia aduersum deos:cum q̃bus quid põt esse iuris:quum homini nulla cũ deo sit cõmunitas? Sanctitas autem est scientia colẽdorũ deorum:qui quãobrẽ colendi sint nõ intelligo: nullo nec accepto ab iis:nec sperato bono. Quid est autem q̃ deos ueneremur p̃pter admirationẽ eius naturæ:in qua egregium nihil uidemus? Nã superstitione:quod gloriari soletis:facile est liberare quũ sustuleris omnem uim deorum. Nisi forte Diagorã aut Theodorũ:qui omnino deos esse negabant:censes superstitiosos esse potuisse. Ego ne protagorã quidem:cui neutrum libuerit:nec esse deos nec nõ esse. Horum enim sententiæ omnium nõ mõ superstitionẽ tollũt:in qua inest timor inanis deorum: sed ẽt religionem:quæ deorum cultu pio cõtinet̃. Quid ue qui dixerunt totã de diis ĩmortalibus opinionẽ fictã esse ab hõinibus sapientibus.r.p.causa ut quos ratio nõ posset:eos ad officiũ religio duceret? nõ ne omnem religionem funditus sustulerunt? Quid Prodicus cius:qui ea quæ prodessent hominum uitæ deorum in numero habita esse dixit:quam tandẽ religionem reliquit? Quid qui aut fortes:aut claros aut potentes uiros tradunt post mortem ad deos p̃uenisse? eosq; esse ipsos:quos nos colere precari uenerariq; soleamus? non ne expertes sunt religionũ omniũ? Quæ ratio maxime tractata ab euhemero est:quem noster & interpraetatus:& secutus est præter cæteros Enni⁹. Ab Euhemero autem & mortes & sepulturæ demõstrant̃ deorũ. Vtrũ igit̃ hic cõfirmasse uidet̃ religionẽ:an penit⁹ totũ sustulisse? omitto Eleusinẽ sanctã illã & augustã:ubi initiant̃ gẽtes

cipia uitæ cognominimus hæc Cicero. Strabo agens de attica regione dicit. Eleusis urbs ubi eleusinæ cereris tēplum ē, & mysticum phanum turbæ theatralis capacissimum. ORAtum extremarum regionum ac per hoc remotissimarum ut celebritas loci ostendatur: carmen est hoc ueteris cuiusdā poetæ. SAmothracia & Lemnos īsulæ maris ægei uersus thraciam Apollonius canens nauigationem argonautarum dicit. Minyæ iussu Orphei namqȝ appulerunt uesperi ad insulam electræ Atlantidos ut initiati sacris inuiolabilibus per mare sospites nauigarent ulterius non dicam. gaudeat insula & habitatores qui talia orgia fortiti sunt quæ canere nobis fas non est. Interpres autem sic enarrat his sacris initiatus in marinis saluatur fluctibus. Vlyssem dicunt initiatum in Samothracia usum fuisse Teniis circa uentrem initiantur caberis quattuor quorum nomina hæc sunt: Axioros: Axiocersa: Axiocersos & casmilos idest ceres persephone pluto & Mercurius ut Dionysiodorus autor est. hæc ille tellus electria inquit Valerius flaccus. Threiciis arcana sacris hic numinis ingēs Horror: & incautis decreta piacula linguis. QUIbus explicatis: resolutis declaratis & patefactis: & reductis ad rationem & causam naturalem. REtum: idest terræ quæ sub ceteris nomīe colebatur mysticis sacris & ignis qui sub nomine Vulcani colebat apud lemnū insulā Samothraciæ uicinā. MAgnus: doct⁹ & ī physica indagatiōe nobilis: cui⁹ fontes .i. fināas in suos hortos .i. dogmata & cōmentationes deriuauit Epicurus schola cuius fuit hortus ut dictū est. NUtare: fluctuare uacillare ambigere dubitare. TUM: modo & interdū putat & iudicat. PRINcipia: semina rerū. MENtes intelligētias. ANImantes: aīam habētes. TANtasqȝ magnas ut totā rerū naturā cōtineāt & ambiāt. PAtria .i. abdera urbe thraciæ cui⁹ aer crassus erat. Vnde Iuuenalis cui⁹ prudētia mōstrat sūmos posse uiros & magna exēpla datur⁹. Veruecū ī pātria crassoqȝ sub aere nasci. & illud abderitanæ pectora plæbis habes. Delyratio nis abderitarū meminit ēt Lucianus. COMphendere: cōcipere imaginari & ueras eē credere qsi dicat nemo. CVLtu: honore. REligiōe: reuerētia: & cōsecratiōe. OPem: auxiliū: psidiū & subsidiū in rebus aduersis. GRAtiā: bēignā mētē atqȝ pmptā ad bū pmerendū uolūtatē. BOnitate: iustitia bēignitate gratitudine humanitate. BEneficētia: collatiōe bnficiorū: & studio dōandi & auxiliādi atqȝ augēdi res eorū q cari nobis sūt. CArū: amabilē & iucūdū. Carū id dr qd est ptiosum & ob id amari dignū unde caritas amor atqȝ studiū rei gratæ. iucūdæ. Careqȝ talis affectio dr a græcis agape .i. de agapy i⁹ amabilis a uerbo agapao qd significat amo rē aliq̄ & ī illa acquesco. MEli⁹: uer⁹ atqȝ eruditi⁹. CENsent: iudicāt statuūt ex cognitiōe cōiūctiōis q ē hōi cū quoqȝ rōne humānitatis: nā hō ab hoīe qcūqȝ sit ille alien⁹ nō ēentiqȝ fouere debet ac tueri natura ita iubēte quæ hominē homini carū fecit & cōmēdauit. SApiētes: pfectos hoīes & e natura uiuētes. AMIcos: bēiuolos atqȝ beneficos. ETIā ignotis: qbuscūqȝ unus naturam ducē sequentib⁹. AMAbili⁹: apti⁹ & digni⁹ amari. tria sūt amabilia fortūæ cōmoda corporis & aī qs uirtutes appellam⁹ qb⁹ cætera cōparata uix amabilia uidentur: tāta ē bonorū aī excellētia. QuId mali datis .i. multū cōfūditis rōnē rectā uiuēdi & gratificādi q̄d .n. bēignitati nē adscribēdū ē q dōare gaudet & pdesse: uos Epicurei necitati appōitis & usuræ. INbecillitatē: ipotētiā atqȝ iopiā: sic .n. dicebāt rō aliq gratificant qppiā qbusdā: qm illorū aīos emereri studēt qd n faciūt q ex se sufficiētes sūt: q̄les dii hūt q rō uāissima ē. nā generosa nā dare gaudet potiusqȝ accipe illud .n. supioris ē: hoc uero pserioris. Illud sufficiētiā h uero īdigētiā arguit. GRAtificationē: collationē bnficiorū: & libalitatē eē qndā ībecillitatē & ipotētiæ idiciū. BEniuolētiā: caritatē & dilectionē. VIM: & naturā: ppetatē diuini nūmis q cū sit pstās & eximia par ē deber eē bēignissimā s3 uos Epicurei ēt īter hoīes n pōitis amorē gratuitatū: s3 oīa ad pprīā utilitatē & uolupta tē referēda cēsetis omittitisqȝ oīo naturāqȝ hoīem hoī cōciliauit & amicū fecit nllū exigēs fen⁹ amoris s3 offīn respiciēs qd semp pstādū ē & oīb⁹ ut decet. IMbecilli: ipotētes & p se n sufficiētes id cōseq qd exoptāt. BEneficos: auxiliatores & bnfactores. BEnignos: libales atqȝ mūificos. NVlla ē: qt Cota an sit caritas gratuita īter bonos q pp bōitatē se amāt & n pp utilitatē aut extra bōa. q. d. ē talis caritas duce nā & cōseruari d3 his q e nā uiuē cupiūt. Charitas: amor dilectio

orarū ultiæ. Prætereo samothraciā eaqȝ q lemni nocturno aditu occulta colunt silueftribus sepib⁹ dēsa: qbus explicatis ad rationēqȝ reuocatis rerum magis natura cognoscit q deorū. Mihi qdē Democritus ēt uir magnus imprimis: cuius fontibus Epicur⁹ hortulos suos irrigauit nutare uidet in natura deorum. Tū .n. censet imagines diuinitate præditas inesse uniuersitati rerē: tū principia mētesqȝ q sunt in eodē uniuerso deos eē dicit: tū aīantes imagines q uel pdesse nob solēt: uel nocere: tū īgētes qsdā imagines: tātasqȝ ut uniuersū mūdū cōplectant extrisec⁹: q qdē oīa sūt pātria Dēocriti q Democrito digniora. Quis .n. istas imagies cōpræhēder aīo pōt⁹ qs admirari⁹ qs aut cultu aut religiōe dignas iudicar? Epicur⁹ uero ex aīs hominū extraxit radicit⁹ religionē quū diis imortalib⁹ & opē & grām substulit. Quū .n. optimā & pstātissimā nām dei dicat eē negat eē ī deo gratiā: tollit id qd maxie ppriū ē optīæ pstātissimæqȝ naturæ. Quid n. ē meli⁹ aut qd pstāti⁹ bōitate & bnficētia: q quū carere deū uultis: neminē deo nec deū nec hoiem carū: neminē ab eo amari: neminē diligi uultis. Ita fit ut nō hoies a diis: s3 ipi dii īter se ab aliis alii negligant. Quāto stoici meli⁹: q a uobis reprehēdūtur: cēsent āt sapiētes sapiētib⁹ ēt ignotis eē amicos. Nihil ēn. uirtute amabili⁹ quā q adept⁹ erit ubicūqȝ erit gētiū a nobis diliget. Vos āt qd mali datis: quū ībecillitatē gratificationē & beniuolentiā ponitis: Vt enim omittā uim & naturam deorū: ne hoies qdē censetis nisi ībecilli eēnt bēificos & bēignos fuisse. Nulla est caritas

dilectio. NAturalis: cōsentanea naturae: q̄ p̄mium fortuitū nō expectat: sed gaudet officio. Vnde Seneca dicit benefi/cii fecisse merces est. CARVM ip̄m: explicat Cota uim & significationē charitatis: carū igr dr̄ p̄tiosum: & dignū amo/re: a quo amicitia dicta: q̄ est beniuolētia mutua nō latens. DVCTA: originata: & deriuata. Q VAM: amicitiā: si pp nr̄az util. colem⁹ feneratores erim⁹: nō amici. MERcatura negociatio: & ars Lucrādi. PRAta & arua: hō pp se amā/dus est. caetera uero pp solā utilitatē diligunt̄. GRAtuita nullū exigēs p̄mium extrinsecū. DEOrū amicitia debet eē magis gratuita cū nulla re indigeant. CONsulūt: puideant: & foueāt qd̄ nisi fuerit. oīs ueneratio uana erit. SActis: ceremoniis ut rite peragrant̄. haec. n. est cura pontificis.

naturalis inter bonos? Carū ip̄m uerbū est amoris: ex quo amicitiae nomen est ductū: quā si ad fructuz nr̄m referemus: nō ad illius cōmoda quē diligimus: non erit ista amicitia: sed mercatura q̄dam utilitatuz suarū. Prata & arua & pecudū greges diligunt̄ isto mōq; fructus ex eis capiunt̄: hoīum charitas & ami/citia gratuita est. Q uāto igit̄ magis deo℞: qui nulla re egentes sunt: & īter se diligunt: & hoibus cōsulūt? Q d̄ ni ita sit: quid ueneram ur: quid p̄camur deos? Cur sacris pōtifices: cur auspiciis augures praesunt? Q uid optamus a diis īmortalibus? qd uouemus? At etiā liber est Epicuri de sanctitate. Ludimur ab ho/mine nō tam faceto q̄ ad scribendi licentiam libero. Q uae enim pōt esse sanctitas. si dii humana non cu/rant? Q uae aūt aians natura nihil curans? Verius est igitur illud nimirum: qd̄ familiaris oīum nostrum Possidonius disseruit in libro qnto de natura deo/rum: nullos eē deos Epicuro uideri: quaeq; is de diis īmortalibus dixerit. inuidiae detestādae gratia dixisse. Neq; enim tam desipiēs fuisset: ut homūculis similē deum fingeret lineamētis duntaxat extremis: nō ha/bitu solido: mēbris hoīs p̄ditum oibus: usu mēbro/rum ne minimo q̄dem: exilez quēdā atq; perlucidū: nihil cuiquā tribuentem: nihil gratificātem omnino nihil curātem: nihil agentem: quae natura primū nul/la esse pōt: idq; uidens Epicurus re tollit: oratione relin quit deos. Deinde si maxime talis est deus: ut nulla gr̄a: nulla hominū charitate teneat̄ ualeat. Q uid eni dicam propitius sit? eē eni ꝓpitius pōt nemini: qm̄ ut dicitis oīs in imbecillitate est & gr̄a & charitas.

AVSPIciis augurnis: ut uolūtas diuina intelligatur in uolatu auiū: & garritu. qbus p̄erat augurū collegium.

Q VID optam⁹: petim⁹: desideram⁹. VOVEm⁹: p/mittim⁹ cōceptis uotis si rem optatā īpetrauerim⁹: q̄si dicat: si dii humana nō curāt: ne noib⁹ cōsulūt: frustra haec oia fiūt sed nō ita sentiēdū eē maio℞ īstituta nos docēt: & religio castissime quondā seruata: & Pientissi/me culta. AT Liber est: hoc afferebāt Epicurei in argu/mētū & indiciū pietatis: & religiōis Epicurei: dicit Co/ta. LVDImur: deridemur ab eo: q alr̄ scripsit: & aliter sensit. FACEto. i. nō ioco so natura & urbano: sed li/centiose scribēti qcqd sub acumē stili uenerit. i. icōside/rate: ac temere. Q VAE scitas scia diuini cult⁹: & mo/dus honorādi diuinam naturā. NON curāt: nō re/gūt: aut gubernāt. NIHIL curās: q̄si dicat nō: pōt dici aiata natura q̄ nullā hēt curā. nā bruta ēt curāt ea q̄ ad se ptinēt & ad sua: quāto magis hoies: & uaria curis occupari cōuenit. INVIdiae detestādae: depcādi odii: repellēdi: reiiciēdi: detestari hoc loco idē ē qd̄ depcari: amoliri: repellere: remouere: inuidia etiā pro odio ponit̄ & offensione: qm̄ athenēses puniebāt ipsos: ut socrati ca cicuta ondit: & ꝓtagorae exiliū: cui⁹ dubitatio poenā effugere nō potuit: multo minus apta ꝓfessio euitasset.

NEq;. n. rō quare sic eēt de Epicuro sentiēdū: qm̄ cū eēt philosophus sciebat talē naturā nō reperiri: nec tale corpus. potuit aūt ut latēter ostēderet deos nō eē: qb⁹ ea accōmodabat q̄ absurdissima sunt. id enim sciēs fe/cit. ut uerbis fucaret mētē: obūbraretq; s̄niā. LINEA/mētis extremis: ductib⁹ & filis citra eminētē soliditatē. DVM taxat: solū: & tm̄ nō. HAbitu solido: dispōne ac figura corpea trinā dimēsionē hn̄te: dicebat Epic. deū hr̄e oia hūana mēbra: sed illis nullo mō ut cū nihil age ret: nihil moliret̄: qd̄ ē absurdissimū. EXIlē: tenue℞ adūbratū macilētū: & sola descriptiōe linea℞: superficieq; p̄ditū: nec nō apparēti quodā simachro. PERlucidū: trāsmittētē lumē: ac p hoc icorpeū: & nihil hn̄tē densi: atq; coagmētatū: nā qd̄ tale ē nō trāsmittit Lucē: ea dn̄t eē ꝑlucida: siue pellucida q̄ p mediū sui lucē trāsmittūt ut sunt laternae: uestesq; bombicinae: dn̄r haec a graecis diaphana: a uerbo phaeno: siue phaenome. i. luceo: & appareo: inde phaenomena de qb⁹ scripsit Arat⁹: & dia graece: p: latine, mutatiōe igit̄ elemēti dr̄ ꝑlucidū: pellucidū. NIHIL gra tificātē nulla bn̄ficia cōferētē. NIHIL curātē de nulla re cogitātē. Q VAE natura talē hn̄s q̄litatē ut nihil curet. ID: nō posse. s. talē eē natm. RE: opione: ac s̄nia. DEide: esto igr tota talē eē deū q̄lē Epicur⁹ descripsit: nulla pietas ei debe/bit: cū ei nullo obligemur: recedat igit̄ a nobis: & ꝓ nihilo hēat̄. TEneat̄ nō occupet̄. i. si nō sint hoies bn̄fic⁹: nec eos amet: ita loqmur teneor charitate hoīum. i. cari mihi sūt hoīes: & teneor gr̄a: sū grosus: & gratū ē mihi qppiā: & teneor a more: amo: & illo occupor. VAleat facessat a nob̄ ac recedat: Lact. n cōtēpnēd⁹ autor la. lui. tractās hūc locū dicit: de⁹ igi. Ci. si tal ē ut nulla gr̄a nll̄i hoīuz charitate teneat̄ ualeat. qd. n. ꝓpri⁹ pt iueniri qd cōtēptu⁹ potuit ī deū ualeat: igt. n. abeat ac recedat qm̄ ꝓdesse nulli pt. PROpin⁹: fautor sua p̄nia: ꝓpri⁹ dr̄ q noƀ adest & fauet: de ꝓpinare uinū ē illud amicū facet̄: atq; ut noƀ adsit exorat̄: ualet̄ dicim⁹ abeūtib⁹ bona ualitudinē ill' optātes: aut ill' tāq̄ mortuis oio renūtiā/tes: usus q; obtinuit: ut ualet̄ significet abire atq; discedet̄. Ter. ualeāt q̄ter nos difidiū uolūt. ꝓpri⁹ & irat⁹ opponūt. Se/neca dicit mors oīs aeq̄ uocat: iratis diis ꝓpitiisq; moriēdū ē. INibecil. i. ī nā debili: & iopia laborāti. Sic. n. dicebāt epi curei deū nec gr̄a nec ira teneri: qm̄ q̄ talia eē ībecilla hr̄ent. Oīs gr̄a collatio bn̄fi. & gratifi. CAritas: amor studiu cu ra: & dilectio. Igr̄ Epic. delyratio p̄ue ītep̄tabat̄ nāq; q̄ benignissima ē: & ad bn̄ e mitis: imo quoad pt ē oib⁹ gētib⁹ & natōib⁹ bn̄ merēdū lacillima, nullo alio p̄mio nisi honestatis & offici ꝓposito: qm̄ recte ut igt Seneca fecisse merces est.

LIBER SECVNDVS

VAE Q. VVM Cota dixisset: confutatis Vellei Epicurei somniis: & delyramētis Lucilio Balbo stoicæ philosophie cōsultissimo illius familiæ cui poecile. i. uaria porticus dedit cognomentum sniā de diis explicanda tribuitur. Qui dialectico instrumēto subornatus: nec nō nia & rōne differēs ut mos est stoicis quadripartita orone partes delegatas absoluit cōstantissime. Cicero aūt eloquii uel maximus autor uiris inductis psonam accōmodans dignitatem ipam tuetur atq̧ decorum. NAE: certe. INCAVTVS: improuidus. ACADEmico lubrico philosopho & omnia in dubium atq̧ ambiguū reuocante. RHETORE: diserto: & eloquentiæ formulis subnixo atq̧ instructo. CONCREDI: certare ac dimicare. NAM neq̧: rōnē affert huius imprudentiæ. Vitādus mihi erat inquit congressus cum Academico rhetore: & is erat eligēdus: qui aut idisert⁹ fuisset Academicus: aut disert⁹ aliq̄s q pbiā nō calleret. Laus ē hæc nō parua Ciceronis q summā dicēdi uim uariæ pbiæ atq̧ multiplici adiūxit: acutissime naq̧ disputauit: & disertissime. INDIsertū: aridum: siccū: elinguem: ifantē. ISTA: lubrica & uaria. NON coturbor: nō cōmoueor: aut terror inani copia uerborū: qua fluunt hi qui pbicas ignorāt uias: nec pōdus hūt sniaꝝ. INAniū: leuiū: & sine sentētiis: & sniæ iq̄ sine decēti ornatu me nō mouēt. SICCItas ariditas q̄dā & ieiunitas. CORONA: coet⁹ ppli circūstātis: & iudicū cōsessus uti causis fiebat iudiciariis. COMmodū: aptū: & opportunū. EST philosophi: decet pbm ueritatis indagatorē: & pontificē rōne officii quo fungit: & bonū ciuē de deo bn̄ sentire ac loq: ne ualidissima rei pu. fundamēta labefactent. COTAE principis uidelicet ciuis & grauis. NON errantem fluctuantē & instabilē. ET VAgā: incertam. NOSTRI: stoici quoꝝ dogma fixum ē & certū. HABEO audire audiendum est mihi. TALIbus rebus: de diis: eorūq̧ ui & natura. Q. VID non sentirem. i. qd' falsum mihi uideretur: potiusq̄ qd' neq: dogma inqt meum nihil affirmat: & oīa in ambiguum reuocat. Q. TOD si: etiā inquit si aliquid certi hērem in aliud tps illud differē te audiendi cupiditate ductus. LIQ. VERET: claꝝ eēt & manifestū. VICISsim alternatim: & per uices alternatiōesq̧ collocutiōis. GERam morē obsequar tuo studio: uoluntatiq̧ accedam. ACAM rē tractabo cōpēdiose: ut stoicū decet pbm. CONuictis: cōfutatis: atq̧ explosis uanis Epicuri opinionib⁹: futilibusq̧ sentētiis. ORAtio certe: profecto. Q. VAEstionē tractationē & iqsitionē: siue disputationē. DOcēt: ostendūt & pbāt eē diuinum numen. Q. VAles: cui⁹ naturæ: ac ppriet atis. ADMInistrari regi: & gubernari. CONsulere: puidere. i. curā hēre rerū hūanaꝝ. DVO q̄ priora sūt. i. esse deos: & eē tales. Q. VIA maiora: maioris difficultatis ad pbādū. DIFferēda: progāda ī aliā disputationē: & cōdictionē tpis. OCIOsi sum⁹. i. negocia ñ hēm⁹: inidose loqt' i cæsaris tyrānidē q ciuiū negocia: & curā iperii i se unū transcripserat. AGIm⁹: tractam⁹ & disputam⁹. ANteponendæ: pferendæ negociis ēt publicis: pria eteni cura de deo: ac religione eē debet: sine qb⁹ res pu. stare nō pōt: Feriis aūt latinis hæc acta sunt: & ocium erat atq̧ uacatio a publicis muneribus: tū ad uim cæsaris respiciebat Cicero & alludebat. NE EGERE qdem: qd' dii sint inqt Balbus euidētissimum est. opus. n. opificem arguit: & qui cælum suspicit & ratum cælestium ordinē: illius autorē: & moderatorē non ignorat: ut ratio nos in his inferiorib⁹ instruit. NVmen: potētiam efficaciam & diuinitatem: Nutus est signum motusq̧ capitis: & uolūtas quæ tali signo declarat. Vnde dictur nutus & renuius affirmatio aut negatio: siue promissio: aut recusatio. Q. VI: quomodo.

M. TVLII CI. DE DIVINA NATVRA LIBER SECVNDVS.

Væ quū Cota dixisset: tum Velleius næ ego inquit incautus: qui cū academico & eodē rhetore cōgredi conatus sum. Nam neq̧ indisertū academicum ptimuissem: nec sine ista philosophia rethorem q̄uis eloquētē. Neq̧. n. flumine cōturbor inaniū uerboꝝ: nec subtilitate sniaꝝ si orōnis ē siccitas. Tu aūt Cota utraq̧ re ualuisti: corona tibi & iudices defuerūt: sed ad ista alias. Nūc Luciliū si ipsi cōmodū est: audiamus. Tū balbus eūdē iqt mallē audire Cotā: duꝫ qua eloquētia falsos deos sustulit: eadē ueros inducat. Est. n. & philosophi & pōtificis & Cotæ: de diis imortalib⁹ hēre nō errātē & uagā ut academici: sed ut nostri stabilē certāq̧ sniam. Nam cōtra Epicuꝝ satis supq̧ dictū ē: sed habeo audire tu ipse qd sentias. An inqt oblitus es qd' initio dixerim: facilius me talibus pſertim de rebus qd nō sentirē: q̄ qd sentirē posse dicere. Qui si hērem aliqd: qd' liqret: tñ te uicissim audire uellē quū ipe tā multa dixissem. Tū Balbus geraꝫ tibi morē & agā q̄ breuissime potero: &. n. conuictis Epicuri erroribus lōga de mea disputatione detracta orō est. Oīno diuidūt nři totā istā de diis imortalib⁹ qōnē in ptes q̄tuor. Primū docēt eē. Deīde q̄les sint. Tū mūdū ab his administrari. Postremo consulere eos rebus hūanis. Nos aūt hoc sermōe q̄ priora duo sunt sumamus: tertiū & quartū qa maiora sūt puto eē in aliud tps differēda. Minime uero inqt Cota: nā & ociosi sumus & iis de rebus agimus q̄ sūt ēt negociis anteponēdæ. Tū lucilius ne egere qdē uidet' iqt orōne prima pars. Quid enim pōt esse tam apertū tāq̧ pspicuum: quū cælum suspeximus: cælestiaq̧ cōtemplati sumus: q̄ aliquod numen pstantissimæ mētis: quo hæc regant'? Quod ni ita eēt: qui potuisset

ASSENSV:cõprobatione. SVBLime cãdẽs:cælũ lucidũ atq; splẽdidũ·candẽs a candore dr̃:& nõ calore. Vñ can
didæ mẽtes nullo liuore denigratæ:candidiq; mores puri & nulla labe infecti. Q̲VEM Iouẽ:ecce relatiuũ sequenti
noi iungi ut Salustianũ illud:est locus in carcere qd' Tullianũ appellat. NVTV:p̃ilite atq; arbitrio. PRAEsentẽ:oia
uidentẽ:moderãtẽq; b̃ñficũ:& ꝓpitiũ:ná a iuuãdo iuuãs pr̃ dictus est.p̃ñs dr̃ numen qd' statim fauet:& p̃ñs reme
diũ qd' statim curat. PRAEpotẽtem.i.maximaꝝ uirtũ. Q̲VOD qui dubitet:sensus est:qui uiso cælo dubitet eẽ cæ
li autorẽ & moderatorẽ: dubitare põt an sit sol quẽ singulis dieb⁹ intuet:aut nõ sit.res.n. manifesta negat:cũ an sol sit
ambigit. ANnullus:an nõ sit. HOC.s.eẽ solem nõ
est euidẽtius & manifestius. ILLO:eẽ uidelicet numẽ
p̃stãtissimæ mẽtis:quo cælũ cælestiaq; regant. INVE
terare p̃seuerare tot sæculis. VANAS:falsas:ianes:atq;
mẽdaces. EXTAbuisse:corruptas eẽ atq; euanuisse.
EXcors delyra:& inscia. PORtenta mõstra iferna q̃
poetæ ad terrorẽ confinxerũt. COMmenta fictiones
DIES:tp̃s ipm qd' oia detegit:& oia norat. DELET:
corrũpit:nullasq; esse ostẽdit:obliteratq;. NATVræ:
rei naturalis ac ueræ:qm̃ cõis cõsensus uidetur eẽ uox
naturæ:quã aut deũ:aut diuinum instĩm appellamus.
CVLtus ueneratio & pietas. SANctitates:integrita
tes ceremoniaꝝ ritusq; sacri. NON temere:uane ac si
ne certa cã:aut fortuito. LACVS regillus est uia p̃ne
stina:nũc dr̃ uulgo palus griphi.L.florus agens de hac
pugna ad regillũ lacũ dicit ea fuit atrocitas p̃lii ut iter
fuisse spectaculo deos fama tradiderit duos i candidis
equis castorẽ & pollucẽ nemo dubitauit. Dictator ni
hil nec diuinæ nec humanæ opis p̃termittens ædẽ ca
storum uouisse fert. NOstra acie romano exercitu. RE
centiore memoria:recordatiõe iuniore:qm̃ lõge post
fuit macedonicũ bellũ cõtra p̃sen. VACIE dñr quo
rũ pedes & crura flectũt ad p̃tes exteriores:inde uacieno
rũ cognomina & Varoꝝ:quoꝝ pedes & crura ad iñte
riora obliquant. E PRAEfectura reatina:ex reate qd'
olim ꝓpriũ habuit p̃fectum:ut alia per multa:p̃fectu
ra significat præfecti munus:& urbem:siue regionem
tali magistratu gubernatam:hunc uacienũ reatinæ præ
fecturæ uirum appellauit Valerius maximus in primo
exemploꝝ. Q̲VASI temere uane & incõsulte:quasi
in cõteptum rei publicæ. POST a paulo:cõsule uide
licet paulo AEmilio qui Persen cepit:postq̃ inqt Vale
rius Pauli litteris illo die p̃sen captum apparuit:& cu
stodia liberatus & insuper agro:& uacatione donatus
est. CONstitisset conuenisset:& nõ discreparet. VA
catione:immunitate ut.s.non teneret ad aliqd' munus.i.
onus pro re pu. subeundũ. Vacatio dr̃ qm̃ oi onere sit
uacuus & liber qui tali sorte donatur Lactantius ait:cũ
haberet eius muneris uacationem. SAGRA:fluuius
est Lucaniæ in cuius ripa ut autor est strabo castoris &
pollucis aræ sitæ sunt:ad quas decem locrorum milia
una cum rheginis aduersus crotoniatas numero cen
tũ &.xxx.milia marte collato uictores fuerũt. OLYM
pia:locus & regio pelopõnesi ubi fuit olim olympio
rum celebritas prope pisam:& olympũ montẽ. HE
betem obtusum:& ignarum. IMPIVM praue de deo
sentientem & negantẽ esse uim diuinã. PRAEsentes:
fautores:& curatores reꝝ humanaꝝ. PRAEdictio
nes. Alia rõ qua deos esse:& hoibus consulere ostẽdit.
Varia inqt diuinationum genera id affirmãt:qm̃ diui
natio a diuis dicta est:quapp ista reciproca sunt.nam si
diuinatio est dii sũt:& si dii sunt ẽ diuinatio. PRAE
sensiones:p̃sagitiones. PORTENDI:significari.

assensu omniuz dicere Ennius? Aspice hoc sublime
candens:quem inuocat omnis Iouem. Illum uero
& Iouem & dominatorem rerũ:& omnia nutu re
gentem:& ut idem Ennius:patrem diuumq; homi
numq;:& p̃sentem ac p̃potentem deum:quod qui
dubitet haud sane intelligo cur non idẽ sol sit:an nul
lus sit dubitare possit.quid enim est hoc illo euiden
tius? Quod ni sic cognitum comp̃hensumq; ani
mo haberemus nõ tam stabilis opinio permaneret:
nec confirmaret diuturnitate temporis:nec una cuz
sæculis ætatibusq; hoium inueterare potuisset. Eteni
uidemus cæteras opioiones fictas atq; uanas diutur
nitate extabuisse. Quis eoim hippocẽtaurum fuisse:
aut chimæram putat? quæ ue anus tam excors inue
niri potest:quæ illa quæ quondam credebant apud
inferos porteota extimescat? Opiniorum enim cõ
menta delet dies:naturæ iudicia cõfirmat. Itaq; & in
nostro populo & io cæteris deorum cultus: religio
numq; saoctitates existunt in dies maiores atq; me
liores:idq; euenit non temere nec casu:sed q; præsen
tiam suam sæpe diui declarant:ut apud regillum bel
lo latinorum:quũ A. posthumius dictator cũ Octa
uio Manilio tusculano prælio dimicaret: io nostra
acie Castor & Pollux ex equis pugnare uisi sunt: &
recentiore memoria iidem tyndaridæ p̃sem uictum
nuntiauerunt. P. enim uacienus auus huius adole
scentis:quum e præfectura reatina Romaz uenienti
noctu duo iuuenes cum equis albis dixissent regem
Persem illo die captum:senatui nunciauit. Et primo
quasi temere de re p. locutus in carcerem coniectus
est. Post a Paulo litteris allatis:quum idem dies con
stitisset:& agro a seoatu & uacatione donatus est.
Atq; etiam quum ad fluuium sagram crotoniatas
locri maximo prælio deuicissent: eo ipso die audi
tam esse eam pugnã ludis olympiæ memoriæ pro
ditum est. Sæpe faunorum uoces exauditæ:sæpe ui
sæ formæ deorum quemuis aut hebetem:aut im
pium deos præsentes esse confiteri coegerunt.
Prædictiones uero & præsensiones rerum futura
rum quid aliud declarant nisi hominibus ea quæ
sint ostendi: monstrari:portendi: prædici ex quo il
la ostenta: monstra: portenta: prodigia dicuntur.

QVOD si:forte inqt dices noia augur̃ quos antiqtas celebrauit ficta fuisse a poetis. ego aũt nõdeo poetas nõ fuisse noiaturos augures illos & uates si auguria:& uaticinia nõ fuissent:chalcatẽ iqt idẽ i diuinatiõe augurẽ scribit Homerus lõge optimũ. Amphilocus & mopsus argiuor̃ reges fuere atq̃ augures:& an hos amphiaraus & Tiresias:thebani hi fuerũt nõ humiles & obscuri. qd asiæ rex priam⁹ nõ ne & helenũ filiũ:& cassandrã filiã diuinãtes hẽbat. ASCIuissent:recipissent:& noiassent augures. SI RES:ueritas ipsi⁹ augurii. REPVdiaret:reiiceret:atq̃ negaret. DOMEsticis:romanis icõmodis ob cõtẽptũ & ipietatẽ acceptis. TEMEritas:iprudẽtia:& ipietas:lege historiã apud Polybiũ & eũdẽ i prio de diuinatiõe. NIHIL mouebit nõ cogit credere. PVLLI galli gallinacei quos pullarius cauea circũferebat in exercitu ut auspiciũ solistimũ posset fieri malũ erat signũ si edere renuissẽt:offiq̃ eẽnt auersati. ESSE:comedere. RIsus:iocus:& cõ i ẽpi⁹ religionis. COLlega socius i cõsulatu. CONsciuit aduocauit:itulit. COELIVS antipater ciuis romanus ãnales scripsit:de flaminii temeritate dictũ ẽ satis apud syllũ. EXItio:calamitoso fine. CONferre:cõparare. EXternis pegrinis:& alienigenis. CVLtu:ueneratiõe:ac piẽtissimis cerimoniis. AN. ATII naui. Atii cognominati sũt ab Ati æneæ comite. Vir. in qnto. Alter atis gen⁹ ũn atii duxere latini. LITVVS:iqt idẽ Cicero in prio de diuinatiõe clarissimũ ẽ isigne auguratus. id est curuũ:& a sũmo iflexum bacillũ. INVEstigãdã reqrẽdã:qm̃ amiserat:qs non loqr̃ alibi dicit Cicero q̃ sit ab Atio nauio p lituũ regionũ facta descriptio:q cum ppaupertatẽ sues puer pasceret una ex his amissa & reliq̃. TERminauit:definiuit atq̃ diuisit. NEgligẽtia nobilitatis:alibi dicit:quo circa bñ apud maiores nr̃os senat⁹ decreuit ut de pricipũ filiis sex singulis æthruriæ pplis idisciplinam traderent. DISCIplina:scia:& ars. SPEcies umbra qdã:& imago nam:q̃si dicat nomẽ tñ remãsit:& i usu urbano qdã simulachra huiꝰ artis exercent. NVLlis:nullo captato auspicio. PERennia:dicebant olim illa auguria q̃ cõsul aut ptor amnẽ transiturus captabat. ACVmia:erãt auspicia militaria:q̃ inturi plia exercebãt:ab acu & acie dicta. In secũdo de diuinatiõe dicit bellicã rẽ admistrari maiores nr̃i nisi auspicato noluerũt:q̃ multi ãni sũt cũ a pcõsulib⁹:& a ptorib⁹ admistrant q auspicia nõ hñt. Itaq̃ nec amnes trãseũt auspicato:nec tripudio auspicant. Nã ex acuminibus qdẽ qd totũ auspiciũ militare ẽ iã Marcellus ille qnqes cõsul totũ omisit:& idẽ iperator: Idẽ augur optimus. NVLLI uiri uocant:qm̃ augures olim singulis qbusq̃ nonis uocabant ad cõsultãdũ & cõmẽtãdũ. In primo de diuinatiõe dicit. Multa auguria multaq̃ auspicia negligẽtia collegii amissa plane:ac deserta sũt. Vos augures nonis cõuenire solebatis: hæc Cicero uocabant ẽt augures a magistratib⁹ cũ nonis aliqd accidisset ut ex illor̃ cõsilio & sñia id agerẽt qd ee pu. uideret. IN pcinctu expiditiõe ad pugnã:i pcinctu fieri testamẽtũ dicebat iqt Pompei⁹ qd pugnatur⁹ miles psentib⁹ cõmilitonib⁹ nũcupasset. classis pcincta dr̃ exercit⁹ ad pugnã istructus. CVM posuerũt auspicia. i. post cõsulatum atq̃ pturã:q̃ dignitas hẽt ius auspicãdi:& p cõsulari diuõe:atq̃ pro ptoria gerũt bella ut iã dictũ est. Messala in libro de auguriis & auspiciis ut autor est Gellius:ita scripsit:patritior̃ auspicia i duas sũt ptãtes diuisa. Maxima sunt cõsuliũ:ptor̃:censor̃. TANta uis:autoritas:& maiestas: DEVOtarẽt:addicerẽt:destinarẽtq̃ ut de deciis legit q̃ se pro legionib⁹ deuouerũt. CAPIte:uelato:Liuius agẽs de Deciana deuotiõe dicit. In hac trepidatiõe Decius cõsul M. Valeriũ magna uoce iclamauit:Deor̃ iqt ope Valeri op⁹ est age dũ põtifex public⁹ po. ro. præi uerba qb⁹ me p legionib⁹ deuouẽã:pontifex eũ togã ptextam sumere iussit:& uelato capite manu subter togã ad mẽtũ exerta sup telũ subiectum pedib⁹ stãtem sic dicere. Iane Iuppiter: Mars pater quirine bellona:lares:diuiq̃ manes uos pcor ueneror ueniam peto ut populo Ro. uim uictoriamq̃ prosperetis.

Q d̃ si ea ficta credimus licentia fabularum. Mopsum, Tiresiã Amphiaraũ Calchãtem helenũ: quos tamẽ augures ne ipsæ qdem fabulæ asciuissent:si res oĩno repudiarẽt:ne domesticis qdem exẽplis docti numẽ deor̃ comprobauimus. Nihil nos. P. Claudii bello punico primo temeritas mouebit? qui etiã per iocũ deos irridens:quũ cauea liberati pulli nõ pascerent mergi eos in aquã iussit ut biberent: qm̃ eẽ nollent qui risus classe deuicta multas ipsi lachrimas:magnã R. p. cladem attulit. Quid collega eius iunius eodẽ bello:non ne tempestate classem amisit:quũ auspiciis nõ paruisset? Itaq̃. P. Claudius a populo condẽnatus est, Iunius necem sibi ipse consciuit. C. Flãminium Celius religione neglecta cecidisse apud trasimenum scribit cũ magno. r. p. uulnere. Quorũ exitio itelligi põt eor̃ imperiis rem pu. amplificatã:qui religionibus paruissent. Et si conferre uolumus nr̃a cũ externis:cæteris rebus aut pares:aut etiã iferiores repiemur:religione. i. cultu deor̃ multo superiores. An Atii naui lituus ille quo ad iuestigãdam suem regiones uineæ terminauit cõtẽnẽdus est? Crederem: nisi eius augurio rex Hostilius maxĩa bella gessisset: sed negligentia nobilitatis augurii disciplina omissa: ueritas auspicior̃ spreta est:spẽs tñ retẽta. Itaq̃ maxime r. p. ptes in his bellis:qbus r. p. salus cõtinet nullis auspiciis administrant:nulla perẽnia seruãtur:nulla ex acuminib⁹:nulli uiri uocant:ex quo in pcinctu testamẽta perierũt. Tũ. n. bella gerere nr̃i duces icipiũt: quum auspicia posuerũt. At uero apud maiores tanta religionis uis fuit:ut qdam imperatores etiã se ipsos diis imortalibus capite uelato uerbis certis p. r. p. deuotarẽt. Multa ex sibyllinis uaticinationibus, multa ex haruspicũ responsis cõmemorare possum: quibus ea confirmantur: quæ dubia nemini debent eẽ. Atqui & nostror̃ augurũ & hetruscor̃ & haruspicũ

Disciplinam

DISCIPLInam:sciam:& artẽ augurãdi. PROBAuit:cõmendauit certus euentus:& expientia cõsul uerũ.i.in secũdo cõsulatu. CREAret:designaret i mẽse.s.octobris:& cõsules designati Kal.Ianuariis inibant cõsulatũ. PRIMVS rogator.i. qui primã rogauit centuriam an designaret tales consules. hæc prerogatiua dicebatur. Idem in primo de diuinatione sic scribit.prerogatiuam maiores iustorum comitiorũ eẽ uoluerũt:hæc Cicero:prerogatiua ãt nunc dicit' plauo qdam & priuilegium olim uero illa tribus q̃ prima rogabat' suffragiũ in electiõe magistratuũ. Vñ Asconius pedianus dicit:prerogatiuæ sunt tribus q̃ primæ suffragiũ ferũt. RETTVlit:renunciauit suffragiũ prerogatiuæ de his designãdis atq; nominatim repetit.unde gloriat' alibi Cicero se suisse a cunctis centuriis renunciatum consulem. COMItia:designationẽ nonorũ consulũ. REM illam casum primi rogatoris. IN REligionem:in metum uiolatæ religionis formidinemq; alicuius imminentis calamitatis. RETTVLIT:posuit in cõsultationẽ senat' ut censeret quid agendum foret. QVOS ADsoleret:mos eẽt.i.ad augures & haruspices more maiorũ. IVstum:legitimum & inculpabilẽ. ROGAtorẽ:designatorẽ & creatorem per rogationem:rogabant' etenim tribus atq; centuriæ suffragia & uoces. AVSPIcato:captatis auspiciis.sacrisq; peractis. BARbari:ignari & peregrini. IVS fas:& legitimũ ritum auspicãdi romano instituto. INTERptes:enarratores cognitores & iudices. COMItiorũ:conuentuum atq; electionũ. EX prouincia:sardinia.Li.tertio eplarũ ad Atticũ sic scribit:habet profecto quoddã sardinia appositum ad recordationem preteritæ memoriæ:nam ut ille gracchus augur posteaq̃ in istam prouinciam uenit recordatus est qd sibi in campo martio accidisset. AD collegium:cœtum augurum & corpus. LIBROS:augurales uidelicet rationes ad auspicia & sacra Po.Ro.pertinentes. VItio:perperam:& non seruato auspicandi ritu consularibus comitiis. TABERnaculũ:dicit' tugurium e tabulis e quo spectabant aues qui auguria captabãt. CAptum:electum ad sacros ritus peragendos. Captus locus inquit Pompeius dicit' ad sacrificandum legitime constitutus. HORTOS scipionis:qui erãt in campo martio extra pomerium:qd' erat' terminus romani auspicii:igit' q̃a in auspicato legitimũ terminũ fuerat' trãsgressus uitio tabernaculum fixit in hortis suburbanis.

POMErium:q dẽ ẽt iqt Gellius augures Po.Ro.qui libros de auspiciis scripserunt istiusmodi definierunt pomerium est locus intra agrum effatum per totius urbis circuitum pone muros regionibus certis determinatus:qui facit finem urbani auspicii.habebat autẽ ius proferendi pomerii qui populum Romanũ agro de hostibus capto auxerit. HABENDI senatus:conuocandi ad cõsultationẽ in curia. Vbi publicæ curæ gerebantur. IN REdeundo reuertẽdo in campum martium ubi fiebant comitia & electiões magistratuũ:qui locus erat extra pomerium. AVspicari auspicia captare trãsiturus pomeriũ ut mos erat. VITIO:pperã:& nõ rite:sed cum errato. ABDIcarẽt spoliarẽt se magistratu renũtiarẽtq; dignitati:figulus autore Valerio maximo in exẽplis e gallia:Scipio e corsica rediere Romã:& se cõsulatu abdicauerunt. VIR sapientissimus:cõsummatissim' & ciuis:& augur Gracchus. PECCAtũ:erratũ. CAELAri occultari & dissimulari qm̃ nullus animaduerterat pter ipsum gracchum. HAERERE:cespitare:atq; errare. AVTOritas:æstimatio & dignitas. EX EOdem genere:simili qualitate ac natura diuinationis:& presagitionis. INTERptes:enarratores & explanatores diuinæ uoluntatis:tanq̃ numinis assessores & cõsiliarii:est boni auguris inqt idem in legibus meminisse maximis reipu.temporibus psto esse debere.Iouiq; optimo maximo se consili iniunatq; administrum datum.

AT FORTASSE non omnia:occurrit tacitæ obiectioni Balbus:docetq; exemplo medicinæ omnium earum artiũ quæ coniectura continentur. Suntq; opinabiles eandem esse uim & naturam ut esse non desinant:artes etiam si aliquando fallatur. Talis est medicina:gubernatio nauium. Administratio rei publicæ:scientia militaris:omnes.n.hæ artes coniectura nituntur:ultra quam progredi non possunt.

disciplinã.P.Scipione.C.figulo cons.res ipsa probauit:quos quũ Ti.gracchus consiterũ crearet primus rogator ut eos rettulit ibidẽ repẽte ẽ mortuus. Gracchus quũ cõmitia nihilominus pegisset:rẽq; illam in religionẽ populo uenisse sentiret ad senatũ rettulit:senatus quos assoleret referẽdum censuit:haruspices introducti respõderunt nõ fuisse iustũ comitiorũ rogatorẽ. Tũ Gracchus ut e patre audiebã icẽsus ira:ita ne uero ego nõ iustus: qui & cõsul rogaui & augur & auspicato? An uos tusci ac barbari auspiciorũ.p.r. ius tenetis:& iterptes eẽ comitiorũ potestis? Itaq; tũ illos exire iussit. Post aũt ex prouincia litteras ad collegiũ misit:se cũ legerẽt libros recordatũ esse uitio sibi tabernaculum captum fuisse hortos Scipionis. Q d quum pomerium postea intrasset habendi senatus causa:in redeũdo quum idem pomerium trãsiisset:auspicari eẽt oblitus. Itaq; uitio creatos eos esse augures rẽ ad senatũ:senatus ut abdicarent' cõsules:abdicaueruntq;. Q uærimus exẽpla maiora? Vir sapiẽtissimus atq; haud scio an omniũ pstantissimus peccatum suũ qd' cælari posset confiteri maluit:q̃ hærere in.r.p.religionẽ Cõsules sũmũ imperiũ statim deponere:q̃ id tenere pũcto tpis cõtra religionem.magna augurũ autoritas. Q uid haruspicũ ars? nõ ne diuina? hæc innumerabilia ex eodẽ genere q uideat:nõ ne cogat' cõfiteri deos eẽ? quorũ.n.iterptes sunt eos ipsos eẽ certe necesse est:deorum aũt interptes sunt:deos igit' eẽ fateamur. At fortasse nõ oĩa eueniunt q̃ prædicta sunt:ne ægri quidem:quia non omnes cõualescunt:idcirco ars nulla medicina est. Signa ostendunt' a diis rerũ futurarũ:in his si qui errauerũt:non

DEORVM natura:prouidentia & qualitas pstantissimæ mentis humanis usibus per signa cōsulentis. CONIEctura:interptatio & iudicium. SVMMA:collectio atq; cōclusio. CONStat:cōuenit:& consonat. INNAtum:ingeneratū:informatū. INSCVLptum:impssum ab ipsa natura. QuALES:qualis naturæ. VARIVM:diuersum multiplex:dissimile:naturæ inq̄ sūt philosophoꝝ opiones de qualitate deoꝝ. qđ aūt sint una est & cōsona. CLEAnthes: inter stoicos magnus & nobilis fuit ex asso urbe troadis. DE:ex & a quatuor causis:ita loquimur accepi de psēa patre:& ex patre. IMFORmatas:impssas:insculptas:& effigiatas:cognitiones de deo. PRESENsione:psagitione:& pnotione:diuinatio enim a diis ducta ostendit imprimis eē deos in primo de diuinatione inducit Cicero Q. fratrem stoice sic disserētē:ego sic existimo si sunt ea genera diuinandi uera de quib⁹ accepim⁹ quæq; colimus:esse deos:uicissimq; si dii sint esse qui diuinent. Rñdet Cicero. Arcem stoicoꝝ tu q̄dē Quinte defendis. Siqdem ista sic reciprocant̄ ut si diuinatio sit: dii sint:& si dii sint:sit diuinatio. COMMODoꝝ:utilitatū quas efficit cæli tēperamētum in his inferioribus ut tepore:calore ac frigore oīa pubescant:atq; maturescāt.

TEMPEratione:modificatione caloris & frigoris.

FVLMInibus q̄ Ioui adscripsit antiquitas. Seneca in naturalibus q̄stionibus dicit. Vtile fuit in tāta audacia scelerum esse aduersum qđ nemo sibi satis potēs uideretur:ad terendos itaq; eos quibus innocētia nisi metu non placet posuere super caput iudicem uel uindicem:& quidem armatum. TEMPEstatibus: fragore cæli:& cōmotione. NIMBIS:pluuiis:& uētis. VAstitate:desolatione regionum:& corruptiōe frugū:fructuum:& animalium. PESTIlentia:corruptiōe aeris & inuulgario morbo quem epidemiam uocant græci quasi inuulgarium & contagiosum. TERREmotibus:agitationibus terrarum:atq; ruinis urbiū:& edificiorum. FREMItibus:gemitibus terræ:atq; stridoribus. HIATibus scissuris:& foueis horrendis:atq; pestilentibus. PORtentis monstrosis figuris p̄ter usitatum naturæ ordinē nascentibus. FACIBVS:ignibus insolitis:& flammis discurrentibus more iaculorum.

BELLO octauiano:ciuili quod fuit inter octauium consulem:& cinnam:caput octauii pependit in foro lege historiam apud Appianum Li. primo bellorum ciuilium. Plinius agens de cometis dicit terrificum magna ex parte sidus atq; non leuiter piatū ut ciuili motu octauio cōsule. GEMINATO:duplicato. VIM: potētiā & efficaciā. SVSPIcati:opinati. AEQ.VAbilitatem tenorem constantem:& perseuerantem uniformiter atq; temperate. CONVERsionem reuolutionē ab ortu ad occasum. DISTINCTIOnem:collocationem:& separationem. ORDINEM:ritū cursum:& modum progrediendi:regrediendiq; citra cōfusionem quæ nullum seruat ordinem. FORTVItu: casu effecta ut Epicurei hallucinabantur. VT SIquis: exemplo id ostendit atq; confirmat. GYMNAsium: locum in quo adolescentes aliqua arte exercētur & disciplina ut est theatrū sciētiis:schola:ludus. RATIOnem:artem. MODVM:cōmensurationem & pportionem quā symmetriā & analogiam appellant græci.

DISCIplinam normam agendi & ordinem uiuēdi. Vnde priuata disciplina dicitur:& publica modus uiuendi & cōuersandi domesticus:& ciuilis. SINE cā:rōne ac prouidentia. PAREAtur obtemperetur tanq̄ præceptori a discipulis:& lanistæ a gladiatoribus. VICISSItudinibus:alternationibus: ORDINIbus ordinatis pgressib⁹ & regressibus citra cōfusionem. STATVAT iudicet ac pro certo affirmet. MENTE:ratione:consilio:prouidentia.

deorum natura:sed hominum coniectura peccauit. Itaq; inter omnes omnium gentium summa constat. Omnibus enim innatum est:& in animo quasi insculptum esse deos. Quales sint uarium est:esse nemo negat. Cleanthes quidem noster quatuor de causis dixit in animis hominum informatas deoꝝ esse notiones. Primam posuit eam de qua modo dixi:quæ orta esset ex præsensione rerum futurarum. Alteram:quam ceperimus ex magnitudine cōmodorum:quæ percipiuntur cæli temperatione:fœcunditate terrarum aliarumq; commoditatum copia. Tertiam:quæ terreret animos fulminibus:tēpestatibus:nimbis:niuibus:gradinibus:uastitate:pestilentia:terræmotibus:& sæpe fremitibus:lapideisq; hymbribus:& guttis hymbrium quasi cruentis:tum lapidibus:aut repentinis terrarum hiatibus:tum præter naturam hominum:pecudumq; portētis:tum facibus uisis cælestibus:tum stellis his:quas græci cometas:nostri crinitas uocant. Quæ nuper bello octauiano magnarum fuerunt calamitatum prænunciæ.tum sole geminato quod ut e patre audiui Tuditano & Aquilio consu.euenerat quo quidem anno.P.Aphricanus sol alter extinctus est:quibus exterriti homines uim quandam esse cælestem & diuinam suspicati sunt. Quartam causam esse eamq; uel maximam inæqualitatem motus conuersionem cæli:solis:lunæ:syderumq; omnium distinctionem utilitatem:pulchritudinem:ordinem:quarum rerum aspectus ipse satis indicaret non esse fortuita. Vt siquis in domum aliquam aut in gymnasium:aut in forum uenerit cum uideat omnium rerum rationem:modum:disciplinam nō posse ea sine causa fieri iudicare:sed esse aliquem intelligat qui præsit:& cui pareatur. Multo magis in tantis motibus:tantisq; uicissitudinibus tam multarum rerum atq; tantarum ordinibus:in quibus nihil unq̄ immensa & infinita uetustas mentita sit statuat necesse est aliqua mente tantas naturæ motus gubernari

Chrysippus

CHRYSIPPVS quidem: Acutissimo inquit balbus ingenio fuit chrysippus: attamen argumentum quo utitur ad ꝓbandū ꝗ est de⁹ ab ipsa natura accepit: nec ipse cōmētus est. ACERrimo acutissimo & pspicacissimo. SI ENIM hæc erat rō chrysippi ꝓbantis esse deum ab effectis'q̄ rō humana & uis efficere nequit. MENS itelligētia. RATIO cōsiliū & ars. VIS robur &'efficacia. POTEstas possibilitas. ATQ. VI cærte hæc est assumptio. siue minor ut uulgū dicitur. ORDO dispositio uacans temeritate & cōfusione. Q VID dixeris: quasi dicat talis effectus causa non mereret' aliud nomen q̄ diuinum. ETENIM: si dii'n ǵ sunt hæc est rō chrysippi & stoicoꝝ deos eē asserentum si dii nō essent nihil esset homine pstantius: at hoc asserere arrogans est: demens atq; absurdum: ergo & illud ex quo sequitur. IN NAtura qualitate ac ꝓprietate reꝝ naturalium & procreatarum. RATIO mens: cōsiliū: prudentia. ARROgantiæ superbiæ delyrātis: & principatum sibi temere assumētis. AN VERO exemplo rōnem suā confirmat stoicus. ADDVCI trahi in hāc opionē ut credas & putes. DOMInum possessorem & habitatorē. MVSTElis lōgionb⁹ murib⁹ q uulgo donulæ appellantur. VIM potentiam & efficaciam. PLANE omnino: ac penit⁹. DESIpere delyrare ac insanire. AN NE hoc aliud argumētum a natura & qualitate aeris & cæli assumptum. quo excellētia sublimis ac diuinæ naturæ comprobat: a qua humana rō & mens delibata est. SVPERA eminentiora & sublimiora. GRASsissimus dēsissim⁹: caliginosus: & feculentus. OB EAM causam. i. crassum aerem. HEBEtiora obtusiora & crassiora. PLEniorem naturā densiorem & crassiorem qualitatē aeris: & ꝓprietatē. EX ipsa solertia: acumine ingenii ac mentis ostenditur: excellētia cælestis rōnis unī humana defluxit. ACRIOrem acutiorem: fortiorem: subtiliorem. VNDE: quasi dicat ab illa diuina hæc accepta est ut apud xenophontem in commentariis asserit Socrates. Q VIN & humorem: principia inquit balbus cæterarū rerum quibus homo constat manifesta sunt: elementa. s. ratio aūt & mens non est ex elementis: igitur a deo. aut a quinta quadam natura ut opinatus est Aristoteles: uerū nos tenemus stoicos atq; probamus. VISCERVM: sub cute latentium. i. carnis: neruorum cartilaginis & ossium. SOLIDItatem: duritiem. ANIMVM spirabilem: uitalem: & animalem: animus enim ab anima. i. aere dictus ut idem Cicero in quæstionibus tusculanis asseuerat. SPIRITVS: natura spirabilis & animalis cuius afflatu omnia uiuunt. VNDE: quasi dicat non aliunde accepimus nisi a deo quem mundum appellabant stoici tanq̄ omnia complectentem & continentem. AN CAETERA mundus: probat nunc mundum habere rationem undiq; perfectam. PLVRImū maximum & excellētissimum. ATQ VI certe īquit præstātissima natura excellentissimas dotes habere debet: hæ autem sunt ratio & sapientia. Q VID uero: aliud argumentum sumptum a consensu: & cōcordia earum reꝝ quæ tales esse non possent nisi diuina prouidentia cōtinerentur nutuq; regerent'. CONSENtiens: concors: & concinens. CONSPIRANS conuenients citra discrepantiam. conspirare est simul spirare idemq; sentire.

Chrysippus quidem quāq̄ est acerrimo ingenio tamen ea dicit ut ab ipsa natura didicisse nō ut ipse repperisse uideatur. Si enim inquit est in rerum natura quod hominis mens: quod ratio: quod uis: qđ potestas humana efficere non possit: est certe id qđ illud efficit homine melius. Atqui res cælestes oēsq; hæ quarum est ordo sempiternus ab hoīe cōfici nō possunt. Est igitur id quo illa conficiuntur homine melius: id autem quid potius dixeris q̄ deum? Et eni si dii non sunt: quid esse potest in rerum natura homine melius? In eo enim solo ratio est: qua nihil pōt esse præstantius. esse autem hoīem qui nihil in omni mundo melius esse q̄ se putet desipientis arrogātiæ est. Ergo est aliquid melius. Est igitur profecto deus. An uero si domum magnam pulchramq; uideris non possis adduci etiam si dominū nō uideas muribus illam & mustelis edificatā putes. Tantū ornatum mūdi: tantam uarietatem pulchritudinēq; rerū cælestiū, tātam uim & magnitudinem maris atq; terraꝝ situū: ac nō deoꝝ īmortaliū domiciliū putes nō ne plane desipere uideare? Anne hoc qdem ītelligis oīa supera eē meliora? Terrā aūt eē infimā: quā crassissimus circūfundat aer ut ob eā ipam cām qđ ēt q̄busdā regiōibus atq; urbibus cōtigere uidem⁹ hebetiora ut sint hoīuz īgenia pp cæli pleiorē naturā. hoc idē gn̄i hūano euenent ꝗ ī terra hoc ē ī crassissima regiōe mūdi collocati sint. Et tñ & īpa hoīuz solertia eē aliq̄ mētē & eā qdē acriorē & diuinam existīare debem⁹. Vñ. n. hāc hō arripuit? ut ait apud xenohpōtē socra. Quū & hūorē & calorē q ē fusus ī corpe: & terrenā īpaꝝ uisceꝝ soliditatē. Aīuz deniq; illū spirabilē sīgs q̄rat uñ hēmus apparet ꝗ aliud a terra sūpsim⁹: aliud ab hūore: aliud ab igne: aliud ab aere eo quē spiritū dicimus. Illud āt qđ uincit hæc oīa rōnē dico & si placet pluribus uerbis mētē: cōsiliū: cogitationē: prudētiā ubi īuenimus? unde sustulimus? An cætera mūdus hēbit oīa hoc unū qđ plurimū est nō hēbit? Atq nihil oīum reꝝ melius est mundo: nihil pstabilius: nihil pulchrius: nec solus nihil est sed ne cogitari qdem quicq̄ melius pōt: & rōne & sapīa nihil ē melius: necesse est hoc inesse in eo quod optimū eē cōcedimus. Quid uero tāta rerū cōsentiēs: cōspirans:

CONTINEATA:perseuerans citra interpellationem. COGNAtio:affinitas rerum:commixtio:consensus quam antipathiam appellant græci. VNO tempore stato & certo inculta esse gelari deinde uernare atq; florere. VICISsim pernices:& alternationes temporis. HORRE:refrigescere:in glaciem cogi:& hyemalem squalorem. SOLstitia sunt in capricorno:& cancro æquinoctia uero in ariete ac libra. TOT rebus naris naturis & qualitatibus frugum: fructuum:foliorum:& temporum. SOLstitiis accessibus ad cæli uerticem. BRVmis hyemalib⁹ discessibus ab imo ad summum per obliquitatem signiferi. COGNOsci pcipi humano igenio & sensibus:quasi dicat tales accessus: & discessus sine deo esse non possent:nec ab hominibus obseruari atq; cognosci:nec rata haberent tempora:& statas in tanta uarietate uices sine opifice sollertissimo atq; moderatore. AESTVS accessus maris & recessus inde æstuaria dicuntur loca maritima & ualles quas replet maris æstuatio & feruor. ANGVstiæ cōpressiones & coartatiões maris in euripis & fretis que a feruore & impetu dicta sunt. OBITV occasu unde Syllius agens de freto gaditano ac æstu dicit. Cymothoes ea regna uagæ pelagiq; labores:Luna mouet. Luna imissis percerula bigis:fertq; refertq; Fretum:sequiturq; reciproca tethys. DISPAres dissimiles. CONcinentibus consonantibus:concordibus: conuenientibus. CONTInuato:perpetuo:extēto per omnem naturam quā produxit:fouet:cōseruat & moderatur. VBErius copiosius. FVSIus latius & explicacius.i. cum rhetorice potiusq̃ dialectice explicantur. CAlūniam cauillationem & uafram sugillationem nouorū academicorum indubium omnia reuocantium.calūniari inquit consultus in digestis est falsa crimina intēdere:cauillatio inquit Pompeius est iocosa calumniatio. ZENO citieus autor stoicæ familiæ ac princeps. ANgusti⁹ astricti⁹:cōpssius & dialectice: APERtiora.i.magis patent rephensioni & calumniæ. PROfluens currens procul & late fluens. VIX cum difficultate:aut nullateuus corrumpitur pbat id quod dixit similitudine pfluentis aquæ:atq; conclusæ. FLVmine profuso cursu:& uberi extensione. VITIA errata:& calumniæ. DILVuntur:purgantur:cōfutantur: dissoluuntur:eneruantur:refelluntur. ANGVstia breuitas:& coartatio. CONclusæ restrictæ:compresse & dialectice. TVTAtur defendit:qm̄ obscura est & ausam pbet calūniis. Vnde Horatius in arte poetica:breuis eē laboro:iqt obscurus fio. PREMEbat abstringebat & pssogñe oronis cōcludebat mūdū quo nihil est meli⁹ rōne uti eē sapiētē eē beatū:atq; æternū. EFFIci cōcludi. HAEC sapiētez eē beatū:& æternū. ESSE deū oia.s.pducētē & cōseruātē. HOC mō tali medio utebat' ad idē pbādū. SENsu itelligētia. PERgit:psequebat. VRGET pmit. ANGVsti⁹ pssius:adstricti⁹. COMpotē pticipē. MODVlate nūerose & cōcinne. NVM an ambigeres:q̄si dicat nō:sed exploratū tibi eēt. IN ESSET in oliua inatū eēt oliuæ ac p hoc natiuale. TIBIcini tibialis cant⁹ atq; nūerus:pōt & tibicine legi cū agat de oliua & tibicina mulier dicat' sic & uir tibicen. FIDIculas paruas cordas & neruias:fidis:fidicula p dimiutionē. NVMErose modulate:artificiose. CENseres putares:iudicares. SEcus aliter. ATq; q̃. ORAtiōe explicatiōe aliq̃ & narratiōe. Sic eni dixi:nec egere qdē ut' orone p riaps. SIC enī res se hēt:talis igt ē natura rer ut sine pricipe eē non possit qd' p iductionē ōndit.pricipē uocat calorē i quo ē uis pcreādi & alēdi:quē stoic⁹ appellat naturā:& rām a q̃ oia:& p quā oia in hac tot⁹ naturæ pricipat⁹ ponit:& p cōsequēs sensus rō & sapia:q̄ dei ppria est:quē noie mūdi & naturæ

stoici

continuata cognatio quem non coget ea que dicuntur a me comprobare?posset ne uno tpe florere:deinde uicissim horrere terra.aut tot rebus ipsis se imutantibus solis accessus discessusq; solstitiis brumisq; cognosci:aut æstus maritimi:fretorūq; angustiæ ortu aut obitu lunæ cōmoueri:aut una totius cæli cōuersione cursus astrorum dispares cōseruari. Nec ita fieri oībus inter se cōcinētibus mūdi partibus profecto nō possent nisi ea uno & continuato diuino spiritu continerent'.atq; hæc cū uberius disputant':& fusius ut mihi est in aīo facere facilius effugiūt academicorū calūniā. Cū aūt ut Zeno solebat breuius angustiusq; concludunt' tum aptiora sunt ad rephendendū. Nam ut pfluēs amnis aut uix:aut nullo mō: conclusa aūt aqua facile corrumpit':sic orationis flumine rephensoris uitia diluunt'. Angustia aūt conclusæ orationis non facile se ipsa tutatur. Hec enim quæ dilatantur a nobis Zeno sic pmebat. Qd' rōe utitur id melius est q̃ id qd' rōne nō utitur. Nihil aūt mundo melius:ratione igit' mundus utitur. Similr efficí potest sapiētem eē mūdum silr beatum. Similiter æternum. Omnia enim hæc meliora sunt q̃ ea q̃ sunt his carentia. Nec mūdo qcquā melius:ex quo efficitur eē mūdum deum. Idēq; hoc modo. Nullius sensu carentis pars aliqua pōt esse sentiens. Mundi aūt partes sentientes non igitur caret sensu mundus. pergit idem:& urget angustius. Nihil inquit qd' animi:quodq; rationis est expers id generare ex se pōt animantem:cōpotemq; rationis. Idem similitudine ut sæpe solet rōnem conclusit hoc modo. Si ex oliua modulatæ canentes tibiæ nascerentur non dubitarem quin esset in oliua tibicinii quedam scientia. Quid si platani fidiculas ferrent numerose sonantes. Idē.s.cēseres in platanis iēē musicā. Cur igit' mūdus nō aīans:sapiēsq; iudicet':cū ex se pcreet aīantes? Sed qm̄ cæpi secus agere atq; initio dixerā. Negarā enī hāc primā ptē egere orone q̄ eēt oībus pspicuū. deos eē:tm̄ id ipm rationibus physicis.i.naturalibus cōfirmari uolo. Sic enim se res babet ut omnia que

stoici appellabant & intelligebant. ALANTVR: aiam hñat altricem & uegetātem. CREscant augeātur. Calor in/quit philosophus augendi uim optinet: sanguis aūt copia caloris indiciū est. VIM: efficaciā: & potētiā. CIEtur: mo/net. AGItur: impellit. SVO: ꝓprio: itrinseco: & naturali. CERTO: definito: cōuenienti. AEQuVAbili: cōtinua/to & moderato. SENsus: sensitiua cognitio. VITA: uitalis spūs. QVANtauis: potestas & efficacia. IN oi corpe: in oi mēbro naturæ. GRAuē: durū. CONcoquat: simul molliat: digerat: & maceret. CVIVS: cibi calor est. IN his reliquiis. i. excremētis ciboꝝ & secib9. MICAre: moueri: & pulsum hrē. CVM cor aiantis. Arist. agēs de partib9 aialium & corde sanguinis & caloris fonte dicit. Nec rōne tm̄ ita eē ꝓbat: uerꝫ etiā sensu pcipit: nam in par/tuū pria generatione statim cor palpitare cernit q̄si aial sit: ut qd̄ principiū sit naturæ coꝝ q̄ sanguinē hñt. ar/gumētū uel inde duci pōt ꝙ nullum aial sanguinis cō/pos caret corde qd̄ calidissimum & sanguine refertissi/mū hēt hō. Vnde aīaliū hō unus erectus est: caloris eni natura inualescēs incremētū demedio agit pro suo im/petu: palpitaret: leuiter & frequenter moueret. ANI/mal: qd̄ hēt sensibilē cognitionē sine qua nō dr̄ aīal.
TERRA editū: qd̄ aiam hēt altricē siue uegetātem.
CALOris natura: q̄litatē & ꝓprietatē. VIM: ptātem & efficaciā. VTILItatē: aialē: & uitā pbentē q̄ in calo/re cōsistit. PERtinētem: diffusam: extēsam: pmeantē.
CERnemus: pcipiemus & q̄si oculis comphēdem9: tangemusq; manu. TOTO gñe igneo: natura oi ca/loris per oia tendētis declarata: qd̄ efficit Balbus osten/dens q̄tuor totius naturæ mēbra. i. elemēta: & princi/pia calore fulciri & conseruari: & a fece ordit. i. terra: q̄ imum obtinet locū. TANgam maximas. i. elemēta e qbus oia cōstant corpa: & totius particulæ. FVLctæ: altæ: sustētatæ. SVSTInent: conseruant in ꝓpria ui & natura. CONflictu: attritu: pcussione. TRItu: colli/sura uerbo tero. ELIci: euocari educi extrahi. IVGIb9: peremnib9 & nunq̄ arescētib9: inde iugiter assidue cō/tinēterq;. Iug iter ingi Sæneca fodiendo laborat. MA/gna uis: copia & efficacia: ꝓpter rigorem pellentem ad ima suū cōtrariū ordo est ꝙ magna uis caloris cōtinea/tur cauernis terræ. DENsior spissior cum sit cōpssa circūstāte frigore. OB eam cām: qa sit in hyeme den/sior. INSItum: innatū. ARtius: pssius tenacius astri/ctius: ualidius qm̄ terræ densitas nō pmittit exhalatio/nem caloris: quo aqua in hyeme recalescit: & contra in æstate riget: calore supera occupāte: & a se suū pellente cōtrarium. CONcipiat: suo gremio comphēdat ma/nu agricolæ sata. EX se: sponte sua: nullo iacto extrin/secus sæmine. STIRpib9: radicib9: trūcis: & stipitib9: INFIXA: inherētia. CONtineat: compræhēdat: & ambiat. TEMperatione: modificatiōe: qm̄ nimius ca/lor sæmina priusq̄ nascerent desiccaret: & minimus al/terare ac resoluere nō posset unde temperamēto quo/dā caloris & humoris est opus: ut generatio fiat: & au/gumētum. IPSE liquor aq̄. i. effusio: & fluxus: atq; li/quiditas q̄ citra calorem aquis inesse nō posset: sed tor/pesceret. CONglaciaret: rigesceret: & duresceret: aqua glaciat dicim9: & glaciat. PRVIna: glacie matutina: & rigore. CONcresceret: densesceret: atq; cōtraheret in quādā duritiē. LIquæfacta: resoluta & diffusa: DIF/funderet: explicaret atq; resolueret. DVrescit: glaciatur aq̄. VIcissim: mutatiōe statuq; cæli. TAbescit: resolui/tur: & fluit. NEC eni ille: occurrit obiectioni docetq; talē calorē nō eē alienū: sed natiuū & peculiarē ipi9 ma/ris ut accidit hūanis corpib9 exercitatiōe recalescētibus.

alant: & q̄ crescant cōtineāt i se ui caloris: sine q̄ neq; ali possēt: neq; crescere. Nā oē qd̄ ē calidū aut igneū ciet & agit motu suo. Qd̄ aūt alit & crescit motu quodā utit certo & æq̄bili: q̄ q̄diu rēanet i nobis tā/diu sensus & uita remāet. Refrigerato āt & extincto calor occidim9 ipsi & extiguimur. Qd̄ qdē Cleāthes his ēt argumētis docet quāta uis sit caloris in oi cor/pore. Negat. n. ullum esse obū taꝫ graueꝫ quin is die & nocte concoquat cuius ēt in reliquiis inest calor his quas natura respuerit. Iam uero uenæ & arteriæ micare nō desinunt q̄si quodam igneo motu. Ani/maduersumq; sæpe est cuꝫ cor aiantis alicuius æuul/sum ita mobiliter palpitare ut imitaret igneā celeri/tatem. oē igit quod uiuit siue aial: siue terra edituꝫ id uiuit pp inclusum i eo calorem ex quo intelligi de/bet eam caloris naturam uim habere in se uitalē per oēm mundū pertinentē. Atq; id facilius cernemus toto genere hoc igneo quod oīa tranat: subtilius ex/plicato. Omnes igit partes mundi: tangā aūt maxi/mas: calore fultæ sustinent quod primū in terrena natura perspici pōt. Nam ēt lapidū conflictu atq; tri/tu elici ignē uidemus & recenti fossione terrā fuma/re calentē atq; ēt e puteis iugibus aquaꝫ calidā trahi: & id maxie fieri tēporib9 hybernis: ꝙ magna uis ter/ræ cauernis contineat caloris eaq; hyeme sit densi/or. obeamq; cām calorem insitū in terris contineat artius. Lōga oro: multæq; rōnes quibus doceri pos/sit oia quæ terra concipiat sæmina: quæq; ipsa ex se generata stirpib9 īfixa cōtieat ea tēperatōe caloris & otiri & augescere. Atq; aq̄ admixtū eē calorē primū ipe liquor: tū aq̄ declarat effusio q̄ neq; conglaciaret frigorib9: neq; niue pruinaq; cōcresceret: nisi eadē se admixto calore liq̄facta & dilapsa diffūderet. Itaq; & aqlōib9 reliq̄sq; frigorib9 adiectis durescit hūor: & idē mollit tepefact9 & tabescit calore. Atq; ēt ma/ria agitata uētis ita tepescūt ut ītelligi facile possit i tā/tis illis hūorib9 iclusū eē calorē. Nec. n. ille extern9 & aduētiti9 habēd9 ē tepor: sꝫ ex ītimis maris ptib9 agita/tōe excitat9. qd̄ nr̄is quoq; corporib9 cōtigit: cū motu atq; exercitatiōe recalescūt. Ipse uero aer qui natura ē maxime frigidus minie est exps caloris: ille uero & multo quidem calore admixtus est. Ipse. n. oritur ex

RESPIratione:exhalatione ac fūtio aqua etenim resoluta & euaporans fit aer. QuAsi uapor:exhalatio calida & fumosa. ISuapor fit a calore aquis admixto:ut fit in ahenis atq; cortinis igni subdito quo aqua fumat atq; exhalat. QuARta pars:idest igneum elementum. CAEteris naturis:rebus naturalibus. IMpertit:distribuit communicat. VITAlem:in quo uita consistit. SVstineantur:fulciantur foueantur & conseruent. SImili:calida & feruida. ITA:sic & tali conditione & qualitate. VIS:potestas:& efficacia. NAtura:calor naturalis & ut stoici dicebāt artificiosus ut deinceps patebit. CONtineat:sustineat:foueat alat. MODO sine sensu:cogitatione atq; intelligentia. hoc autem propter illos dicitur qui brutam esse naturam asserue/runt. SOlitaria:nuda & sine qualitatibus & dotibus cuique naturæ conuenientibus. SIMplex: sine ad/mixtione uirium & proprietatum. CVM alio re alia quæ ipsi naturæ apta sit ad naturales effectus produ/cendos. CONnexa:colligata. PRINcipatum:excel/lentiam & eminentiam ut est in homine mens siue ra/tio:& in bæluis iudicium sensuum quibus ducibus il/læ utuntur. tantum enim mouentur & appetunt quā/tum sensus iudicat & impellit. EArum rerum:herba/rum frugum & similium quæ animam habent tantū altricem. & radix est illis pro ore quo alimentum hauri/tur. PRINCIpatum dico:declarat Balbus quid per principatum intelligat illam scilicet excellentiam qua quæq; natura in suo genere censetur. hegemon græce princeps & dux latine. & hegemonicus principatum habens. INquoq; mēbro naturæ & qualitate. TO/tius:uniuersalis & cōmunis ut est mundus:idest deus ut placuit stoicis. OPtimum:idest optimis & præstā/tissimis dotibus præditum:idest acerrimo sensu ratio/ne sapiētia & absolutissima uirtute. IN ea parte:idest uniuersa natura:mundo uidelicet atq; deo. ACRIOra: acutiora & fortiora. EOq; & ideo. VIM: potentiam & naturæ qualitatem. CONtineri: compræhen/di foueri sustentari. FERuor:calor uitalis & prolific⁹.

PVrior:simplicior ac per hoc uegetior nulla concre/tione impeditus & obtusus. MObilior: efficacior ad ciendos motus nulla corporea mole tardatus. Vnde Maro dixit. Igneus est ollis uigor & cælestis origo Sæminibus quantum non noxia corpora tardant. AD sensus:sensuum cognitiones atq; iudicia. REtinentur sustentantur elemēta. & ex his composita scilicet quæ humanis patent sensibus. ET uigent:uigorem habēt & augumenta recipiunt uaria motusq;. ABsurdum: non consonum rationi quoniam partes essent suo to/to nobiliores: & causæ secundæ primam superarent quod ratio non recipit. TEneantur:foueantur: & su/stententur:& propter innatum calorem indicium sen/suum habeant atq; moueantur. SIne sensu: cognitio/ne sensuum. INtegro:nihil imminuto ac per hoc uali/do. PVro:simplici & omni uacans concretione: qua debilitari posset ac impediri. ACERrimo: acutissimo & fortissimo. MObilissimo celerrimo citra impedi/mentum feculenti alicuius & densi.

teneatur

respiratione aquarum. earum .n. quasi uapor quidā aer habendus est. Is aūt existit motu eius caloris qui aquis continet̃. Quam similitudinē cernere possumus in his aquis: quæ efferuescunt subditis ignibus Iam uero reliqua quarta pars mundi ea & ipsa tota natura feruida est: & cæteris naturis omnibus saluta/rem impertit: & uitalē calorem. Ex quo concludit̃ cū oēs mundi partes sustineant̃ calore mundū ēt ipsū simili pariq; natura in tanta diuturnitate seruari eoq; magis ꝙ intelligi debet calidum illud atq; igneū ita in oī fusum esse natura ut in eo sit procreandi uis: & causa gignendi:a quo aīantia oīa: & ea quorū stirpes terra continent̃ & nasci sit necesse: & augescere. Na/tura est igit̃ quæ cōtineat mundū oēm: eumq; tuea/tur. & ea quidem nō sine sensu atq; rōne: omnem .n. naturā necesse est ꝙ nō solitaria sit: neq; simplex: sed cū alio iuncta atq; connexa habere aliquē in se prin/cipatū: ut in hoīe mentem: in bælua qddā simile mē/tis: unde oriant̃ rerū appetitus. In arborū autē: & ea/rum rerū quæ gignant̃ ex terra radicibus inesse prin/cipatus putat̃ principatū aūt id dico quod græci he/gemonicon: quo nihil in quoq; genere nec pōt nec debet esse pstantius. Itaq; necesse est illud ēt in quo sit totius naturæ pricipat⁹ eē omniū optimū oīumq; rerū dominatu & potestate dignissimū. Videmus āt in partib⁹ mundi (nihil est. n. in oī mūdo quod non pars uniuersi sit) inesse sensum: atq; rationem. In ea parte igitur in qua mundi est principatus hæc inesse necesse est & acriora quidem atq; maiora. Quocir/ca sapientem esse mundum necesse est. Naturamq; eam quæ res omnis complexa teneat perfectiōe ra/tionis excellere: eoq; deum esse mundū: omnemq; uim mundi diuina natura contineri. Atq; mundi il/le feruor purior: perlucidior: mobiliorq; multo: ob easq; causas aptior ad sensus cōmouendos q̃ hic no/ster calor quo hæc quæ nota nobis sunt retinentur & uigent. Absurdum igitur est dicere cum homines bestiæq; hoc calore teneantur: & propterea moue/antur & sentiant mundū esse sine sensu: q integro: & libero: & puro eodēq; acerrio & mobilissimo ardore

teneatur

teneatur:præsertim cum is ardor qui est mundi non agitat⁹ ab alio:neq; externo pulsu sed p seipse ac sua sponte moueatᷣ. Nam qd pōt esse mundo ualentius qd pellat atq; moueat calorē eū quo ille teneatᷣ? Audiamus.n.platonē q̄si quendā deū philosophorum: cui duos placet esse motus:unū suū:alterū externū: esse aūt diuinius qd ipsum ex se sua sponte moueatᷣ q̄ quod pulsu agitetᷣ alieno.hunc aūt motū in solis animis esse ponit ab hisq; principiū motus esse ductū putat. Quapp qm̄ ex mundi ardore motus oīs oritur:is aūt ardor nō alieno impulsu sed sua sponte mouetᷣ animus sit necesse est.ex quo efficitᷣ aiantē esse mundū. Atq; ex hoc quoq; intelligi poterit i eo inesse intelligentiā: ꝙ certe est mūdus melior q̄ ulla natura. Vt.n.nulla pars est corporis nr̄i quæ nō minor sit q̄ nosmetipsi sumus: sic.mundū uniuersum pluris eē necesse est q̄ partē aliquā uniuersi. Quod si ita est sapiens mūdus sit necesse est. Nam ni ita eēt hoiem qui est mundi pars: qm̄ rōnis ē particeps pluris eē q̄ mundū omnē oporteret. Atq; ēt si a primis inchoatisq; naturis ad ultimas perfectasq; uolumus procedere ad deoꝝ naturam ueniamus necesse est. Prima.n.animaduertimus a natura sustineri ea quæ gignantᷣ ex terra qbus natura nihil tribuit amplius q̄ ut ea alendo:atq; augēdo tueretᷣ. bestiis aūt motum & sensum dedit:& cuȝ quodā appetitu accessum ad res salutares:a pestiferis recessum. Homini hoc amplius ꝙ addidit rōnē q̄ regerentᷣ aī appetit⁹ q tū rēitterentᷣ:tū cōtinerentᷣ. Quart⁹ āt grad⁹ & altissim⁹ eorū

TEneatur:sustentetur. PVLsu:ui & tactu extrinseco. Sed suo & natiuo. SVA sponte:proprie naturæ impulsu:spōte id moueri dicitur quod suo nutu mouetᷣ & propria ui qui motus animis tantum conuenit quibus corpora mouētur atq; impellnntur. VAlentius:robustius quasi dicat nihil. PELlat:tangendo moueat. ILLE: mundus:cōfirmat suam rationē autoritate platonis qui est quasi quoddam philosophorum numen. Plato igitur in eo dialogo qui phedrus īscribitur agēs de animæ imortalitate dicit. Cum igitur appareat imortale esse quod se ipsum mouet. animæ substantiam & rōnem hanc qui dixerit non erubescet, omne enim corpus cui motus extrinsecus accidit inānime est. cui uero intus ex se ipso id inest animatum tanq̄ hæc animæ natura sit:quod si ita est ut non sit aliud quicq̄ qd se ipsum moueat præter animā necessario ingenita:& imortalis est anima. SVum : proprium & naturalem siue intrinsecum. EXternum:alienum: & accidens. DIuinius:diuinioris naturæ atq; indesinētis perfectionis. SVA sponte:natiua & ui insita. PVLsu:tactu & agitatu extrinseco. HVNC:sua sponte motum. AB his:animis corpora mouentibus. Vnde Aristoteles etiā nouo nomine idem asseruit dicens aīam esse entelechiam corporis.idest continuatam motionē atq; perennem ut Cicero in prima q̄stione tusculana interpretatur. Themistius agens in sua paraphrasi de hac Aristotelica definitione ac ui animæ dicit. Animal cōtinenter labitur: & subinde fit aīa nunq̄ quiescente a suo munere. DVctum:originatum. Solū inquit plato qd se ipsum mouet qa nunq̄ deseritur a se nunq̄ ne moueri qdem desinit quin ēt cæteris quæ mouentᷣ. hic fons: hoc principiū est mouendi. principii āt nulla est origo. nā e principio oriuntᷣ omnia. MOtus omnis: qui scilicet est in partib⁹ ipsius mundi cuius pprius motus ē uelut aia totius naturæ. & hanc aīam deū appellabant stoici fontē uidelicet atq; principiū cæterorū motuū. ALIeno:extrīseco siue externo tactu & ui sed. SVA spōte natura & ex se pprioq; actu. ANImus:eam uim habens in uniuersa natura qd animus in singulis corporibus: & sic cōcludebāt aiantem esse mūdū. ATq; hoc quoq; demonstratū est inqt mundū habere aīam. pari rōne concluditur habere sapiām ne pars mundi ptiosior sit q̄ mundus uniuersus. MElior:pstantior & excellentior. QuAM ulla natura:aliq̄ alia res naturalis q̄ est pars naturæ uniuersæ. PLVris: maioris æstimatiōis ob maiores dotes & præstantiores q̄litates & uires. SApiens: undiq; pfectus & cōsumatus. Atq; ēt ordo reꝝ inquit & ab imis ad sūma pgressus excellētiam diuinæ naturæ considerantibus nobis oñdit atq; declarat: qd inductione patet. PRImis:impfectissimis q̄les herbæ sunt & stirpes cæteraq; id genus. INchoatis idest imperfectis: quæ natura quidē inchoauit subornauit atq; instrumenta dedit quibus tandem perficiantur in suo genere. VLtimas:postremas nouissimas cōtra primas. PERfectas:undiq; consumatas & excellentes contra inchoatas. AD deorum naturam:idest ultimam & perfectissimam. PRIma:enim ponit exemplum earum rerum quæ sunt primæ.idest minimam perfectionem habētes:animam scilicet altricem cum suis uiribus quæ in natura imum habent gradum. SVstineri:ali foueri & contineri. ALēdo:nutriendo & augendo. TVEretur:cōseruaret. MOTVM: animam loco mouentem & in loco. SENsum: animam sentientem:sine qua non dicitur animal etiam si altricem animam habeat : ut herba & uirgultum sensus requiritur:& is maxime qui est cōmunissimus & tactus appellatur. Vnde Aristoteles dicit animal est ob sensum primo. APpetitu:cupiditate naturali eius rei quæ utilis iucunda & salutaris uidetur sensibus & gustatui maxime animal etenim tantum appetit:& sequitur quantum dictat ei sensus & iudicat. bælua inquit Cicero alibi tantum quantum sensu mouetur. HOC amplius:supra sensus & appetitus. QuI tum : modo & interdum relaxarentur modo contraherentur:ut fiat mediocritas in qua consistit uirtus, debemus etenim appetere bonum ut oportet: & ratio recta præscribit.

QVI natura boni: Aristoteles in ultimo moralium dicit Aliqui boni fiunt natura:aliqui doctrina. natura ut consist in nostra pôt ac nõ est. Sed inascitur his hominibus p causam quandã diuinã q nere fiunt fortũati hæc philosophus. Pindarus melius dixit boni uiri & sapiẽtes diuino munere generant complures hoies comparatis uirtutibus nitunt ad gloriã. Sed qd sine deo fit siletur pitudẽtius q̃ prædicetur naturale quodcunq; optimũ. SApientes: pfectionem mentis & intellectus habentes qd diuinæ tantũ naturæ cõuenit. RAtio recta: pfecta & in nullo aberrans aut claudicans. CONstans: pseuerans. nunq̃ uacillans grauis firma stabilis. SVpra hoiem: hominis conditionẽ atq; naturam inchoatã quidẽ & ad suam perfectionẽ tempus usum & doctrinæ formulas regentẽ. ABsolutã: undiq; cõsumatã. NEq; n. dici pôt: omnis inquit Balbus ordo rerũ naturaliũ ad finem tẽdit atq; perfectionem quod mundus ideo assequit facillime qm nulla ui pôt impediri cum nihil illo sit ualentius. IN nulla institutione: aliqua ordinatione inchoatione: atq; inceptione siue principio. natura si qdẽ agit pp finẽ & in oĩ rerũ serie ad perfectionem respicit. EXtremũ: ultimã cõsumationẽ. PERfectũ: ois habens numeros. VT enim in ite: probat hoc exemplis uegetabiliũ & animantium: quæ remotis impedimentis ad extremum sue naturæ suopte nutu sponteq̃ contendũt. QuAE uis: aliq̃ uiolenta & contrarius obstitit conatus. SVO itinere: pprio quodã progressu a primis ad ultima. FAbricaq; ars fabrilis. QVENdã effectũ: finẽ & perfectionem. Non est ars inquit Seneca quæ ad effectum casu uenit: & necusli uidetur dura curatio cuius est salutaris effectus. ABsoluti: perfecti in suo genere & hoc est bonũ & finis ipsius artis. IN omni natura: uniuersa & tota idest mundo & causa cõmuni quæ impediri nõ potest. NAturis: q̃litatibus rerum naturalium. EXterna: uiolenta extrinsecus illata. QVO minus: ut nõ absoluant. VNiuersam: totam & cõmunem idest ipsum mundũ. COhibet: comprimit coercet tanq̃ partes minimas; unũ. CONtinet: complectitur suo gremio. VIS: contrarius impetus cum oĩa uniuersæ naturæ subiiciant: & famulentur. GRAdus: cõditio status q̃litas. REum oium natura: idest cũ uniuersa rerum collocatur & principatus. SApientẽ: sũma perfectione præditũ. esset enim stultum inquit aliter de mundo idest deo sentire. QVI. n. quomodo qua uia qui bus medus & dotibus posset esse optima & præstantissima nisi per aiam cõsiliũ & sapientiã. SImilis stirpium: habens aĩam altricem tñ: quæ unũ habet gradũ & ignobilissimũ. BEstiarũ: habentiũ sensus & localẽ motũ. DEterrima: abiectissima. A PRINcipio: a primo ortu natura & origine. CONditio: sors natura q̃litas. POtest fieri: cum sit a natura instructus & subornatus ut usu & disciplina perfici possit. QVOD: eẽ homine deteriorem non est rationi consonum. CVI nihil absit: desit ad suam perfectionem unde melius poeta dixit. Nihil est ab omni parte beatum. APtum connexum colligatum decens atq; conueniens: cum sit in seipso totus teres atq; rotundus. NVmeris: perfectionibus. modus loquendi stoicus is dicitur habere omnis numeros qui est perfectissimus: & id omne assequutus quod ad talem sũmam requiritur.

qui natura boni sapientesq; gignuntur Quibus a principio innascitur ratio recta cõstansq;: quæ supra hominem putanda est: deoq; tribuenda idest mundo in quo necesse est perfectam illam atq; absolutam inesse rationem Neq; enim dici potest in ulla rerum institutione non esse aliquid extremum atq; perfectum. Vt enim in uite: ut in pecude nisi quæ uis obstitit uidemus naturam suo quodam itinere ad ultimum peruenire. Atq; ut pictura & fabrica cæteræq; artes habent quendam absoluti operis effectum: sic in omni natura ac multo etiam magis necesse est absolui aliquid ac perfici. Et enim cæteris naturis multa externa quo minus perficiantur possunt obsistere. Vniuersam autem naturam nulla res potest impedire: propterea q omnis naturas cohibet & continet. Quo circa necesse est esse illum quartum & altissimum gradum: quo nulla uis possit accedere. Is autem est gradus in quo reruз oium natura ponitur. Quæ quoniam talis est ut præsit oibus: & eaз nulla res possit impedire: necesse est intelligentem esse mundum: & qdem etiam sapientem. Quid aũt est inscitius q̃ eam naturã quæ oĩs res sit complexa non optimam dici? Aut cum optima nõ primum animantem esse: deinde rationis & consili compotem: postremo sapientem? Qui enim aliter potest esse optima? Neq; enim stirpium si similis sit: aut beluarum optima putanda sit potiusq̃ deterrima. Nec uero si rationis particeps: nec sit tamen a principio sapiens non sit deterior mundi potiusq̃ humana conditio. Homo enim sapiens fieri potest mundus autem si in æterno præteriti temporis spatio fuit insipiens nunquam profecto sapientiam cõsequetur. Ita erit homine deterior quod quoniam absurdum est & sapiens a principio mundus & deus habendus est. Neq;. n. est quicq̃ aliud præter munduз cui nihil absit quodq; undiq; aptuз: atq; perfectum: expletumq; sit omnibus suis numeris: & partibus.

SCITE enim:laudat chrysippi sententiam exemplis ostendentem mundi perfectionem cum sit uniuersalis causa a qua omnia. & ad ipsam quicquid est tēdat tanq̃ bonum summum & perfectissimum. Vnde dixit philosophus propter quod unumquodq; tale & illud magis. INVOlucrum:tegmen quo clypeum inuoluitur & implicatur ut nitidus conseruetur. PRAEter mundum:excepto mundo propter quem sunt. VT:sicut & quēadmodum. FRVges omnia quibus animantes fruuntur ad pastum. FRVctus:omnia genera pomorum. & baccarum. ANImantium:bēluarum quæ ad usum hominum natæ sunt:illis etenim citra scelus abutuntur etiam ad cibum. VEHENDI:portandi.

Scite enim chrysippus ut clypei causa inuolucrum: uaginam autem gladii sic præter mundū cætera omnia aliorum causa esse generata. Vt eas fruges: atq; fructus quos terra gignit animantium causa: Animantes autem hominum Vt equum uehendi causa:arandi bouem:uenandi & custodiendi canem. Ipse autem homo ortus est ad mundum contemplandum:& imitandum in nullo perfectus: sed est quædam particula perfecti. Sic mundus quoniam omnia complexus est. Nec est quicq̃ quod non insit in eo perfectus undiq; est. Quid igitur potest ei deesse quod est optimum? Nihil autem mente & ratione melius:ergo hæc mundo deesse non possunt. Bene igitur idem chrysippus: qui similitudines adiungēs omnia in perfectis & maturis docet esse meliora:ut in equo q̃ in equlo in uiro q̃ in puero. Item q̃ in omni mundo optimū sit id in perfecto aliquo atq; absoluto esse debere. est autem mundo nihil perfectius: nihil uirtute melius:igitur mundi est propria uirtus. Nec uero natura hominis perfecta est:& efficitur tamen in homine uirtus. Quanto igit̃ in mūdo facilius est? ergo in eo uirtus:sapiens igitur est:& propterea deus. Atq; hac mundi diuinitate perspecta tribuenda est syderibus eadem diuinitas: quæ ex nobilissima purissimaq; ætheris parte gignuntur. Neq; ulla præterea sunt admixta natura: totaq; sunt calida atq; perlucida:ut ea quoq; rectissime & animātia esse & sentire atq; intelligere dicantur. Atq; ea quidē tota esse ignea duorum sensuum testimonio cōfirmari Cleāthes putat tactus & oculorum. Nā solis

CVSTOdiendi:canum fida custodia celebrata est multorum præconio fidelissimi sunt homini ante omnia canes inquit Plynius:& pugnasse pro domino canem aduersus latrones accepimus:cōfectumq; plagis a corpore nō recessisse uolucres & feras abigentem. CONtemplandum:spectandum & considerandum. IMITANdum:idest ut imitetur uita. & ingenio pulchritudinem rerum cælestium. & ordinis sempiterni cōstantiam atq; concentum. IN NVLlo:in nulla parte suæ naturæ:idest non habens eam perfectionem quæ maxima est & soli deo conuenit. Sed est quædam portio rei perfectæ:idest mundi ac dei. OMNIA complexus est:continet & suo ambitu compræhendit ut quoddā perfectissimum & absolutissimū. EI QuOD est optimum:quasi dicat ei quod est optimum & præstantissimum nihil potest deesse. Non enim esset optimum si quid ei deesset. MENTE & ratione:consilio prudentia sapientia. BENE:scite atq; prudenter. ET MAturis:consumatæ ætatis:& undiq; propriis idoneæ muneribus. Vnde dicitur matura ætas:& puella uiro matura:& tēpestiua. EQVVLO:æquino pullo. VIRTVTE:absolutione rationis & perfectione omnium potentiarum quæ ad suos habitus tendunt & actus. quod est uirtutis utriusq; munus actiuæ scilicet. & inspectiuæ cuius principatus ascribitur merito sapientiæ quæ est humanarum:diuinarumq; rerum. & causarū cognitio. EST PROpria: cum sit quoddam perfectum:& id habeat cum sūma excellentia quod in omni mundo est optimum. NEQVE perfecta: idest non habet a primo ortu perfectionem:attamen usu:& disciplina parat sibi uirtutem. multo id facilius mundo undiq; & semper perfecto. ET PROPTErea deus:idest diuina natura præditus. Sapientis nomen inquit Plato soli deo conuenit. PERspecta:cognita & itellecta. EADEM diuinitas:par natura ut scilicet animata sint sentiant. motum habeant intelligant: & uirtute prædita sint. NOBILISsima: celeberrima. PVRISsima:simplicissima. & mundissima. ADMIXta: composita & concreta qualitatibus feculentis aliarum rerum naturalium. CALIDA:ignea ut prisci opinati sunt. VT EA QVOq;:quemadmodum mundus.

RECTISSIME:uerissime tota. ESSE ignea:habere igneam substantiam:TESTIMONIO tactus & oculorum: hanc priscorum opinionem refellit. Aristoteles in secundo de cælo & mundo his uerbis oportet nos ponere quamlibet stellam ex illo corpore in quo mouetur:diximus hoc corpus aliud esse a quatuor corporibus. Iccirco prisci stellas igneas esse dixerunt quoniam altissimum corpus ponebant igneum. Nos autem dicimus stellas habere naturam quinti corporis in quo fixæ sunt. calor autem ueniens e stellis fit e confricatione aeris. motus etenim calefacit lignum ferrum & lapidem. declaratum est igitur q̃ stellæ non sunt igneæ. & q̃ lux earum non est ignea. & propter hoc non cadit sub uisu:quod exponens interpres dicit sensus philosophi est q̃ per lumen stellarum non compræhenditur a uisu q̃ sint igneæ. NAM SOLIS candor:hæc erat ratio cleantis testimonio duorum sensuum utentis. Verum in hoc decipitur. quoniam non sequitur. Aliquid est lucidum ergo igneum. multa etenim habent lucem quæ ignea nō sunt: sic etiam dicitur de calore & tactu:quapropter ueritas diuinæ scripturæ lucem poni in cælestibus corporibus & non ignem. Cui nobilissimus philosophus astipulatur.

CANDOR:splendor. Vnde candens ferrum splen-didum propter receptum ignem. ET IS: talis & ita calidus ut non solum tepefaciat:sed etiã necat. QVO-rum neutrum:illustrare atq; cõburere nisi esset igneus hoc autem negatur ut dixi. OCEANI humoribus: & ideo poetæ finxerunt Iouis cæterorumq; deorum Sympoſia apud oceanum: quæ opinio exploditur a philosopho etiã metheoris. VSVS:necessitas uitæ de-gendæ ut frigus pellatur & cibi coquantur. CONFE-ctor:resolutor uastator trucidator. CONSVMPtor: uorator. QVOCVNq; inuasit:penetrauit impetuq; liberum fecit. CONTVRBAT:confundit uastat fri-git & dispergit. CORPOREVS:existens in corpori-bus animantium quibus dat uitam salutem alimentũ. augumentum conseruationem. & sensuum iudicium. VTRI:cui ex his duobus. IS QuOq;:sol tanq̃ cau-sa uniuersa ipsius generationis & uitæ. PVBESCant: germinent fructusq; ad maturitatem perducant. SI-MILIS sit:eadem habeat uim & qualitatem. ANI-mantem:habere animam quam esse igneam stoici opi-nati sunt respicientes ad uim caloris & ignis. ABsur-dum:inconueniens uerba Aristotelis in secundo de cæ-lo hæc sunt. Dicamus ergo ꝙ oportet nos intelligere corpora nobilia esse uiua:& habere actiõem animalẽ. quum enim nos itellexerimus ea huius dispositionis tunc motus eorum non inueniuntur ociosi. APtissi-ma quoniam est ignea in cuius ui & qualitate consi-stit uita. TEnuissimus:subtilissimus ac per hoc mobi-lissimus. AGItatur:mouetur. VIget:uigorem habet & uitã. ACERrimo:acutissimo. IN deorum nume-ro.i.habere naturam diuinam. DVcenda:habenda & existimanda quod probat stoicus similitudine illorũ: ingeniorum quæ in puro & tenui aere gignunt. PV-rus:simplex purgatus & defecatus. CRAsso:impuro CAElo:aere. CONcreto: denso caliginoso: & sine tenuitate. AD aciem:ad acumen ingenii & rationis. ORDO:distinctio:& ordinatus progressus. Est aũt ordo collocatio rerum aptis & accommodatis locis. CONstantia:status tenor nunq̃ uacillans nunq̃ : nari-ans. RAtione:arte & scientia. NVmero: concentu quodam & suo ordine. Vnde dicimus neruos moueri ad numerum.i.consonantiam quandam. CONsilio mente atq; prudentia. TEMEtarium: fatuum stultũ. VArium:inconstans.& fluctuans. FORtuitum:in-ordinatum:& sine certa causa. NEq; naturam:stoli-ditatem quandam:& insensibilitatẽ qualis est in bru-ta natura quæ sursum mouetur cum sit leuis ut aer & ignis:& deorsum fertur sua grauitate ut aqua & terra: & omnia ex his composita.quæ secundum naturam moueri dicitur. Corpora autẽ cælestia circulariter mo-uentur:& quintam quandam & suam habent uim. Constat inquit philosopus.ii. physicorum naturam principium esse quoddam & causam ut id moueatur atq; quiescat in quo primo per se.& non per accidens inest. Naturam habet quæcunq; talia principia sortita sunt. Subiectum.n.quoddam & in subiecto est semp natura. Secundum uero naturam sunt & hæc ipsa:& ea quæ hisce per se competunt ut igni ferri sursum. hoc enim na-tura quidem non est neq; habet naturam. Sed est secundum naturam. diximus quid sit natura.& quid illud quod se-cundum naturam est.

candor illustrior est q̃ ullus ignis:quippe qui immẽ-so mundo tam longe lateq; colluceat:& is eius tact' est non ut tepefaciat solum:sed etiam sæpe combu-rat:quorum neutrum faceret nisi esset igneus. Ergo inquit quum sol igneus sit:oceaniq; alatur humori-bus:quia nullus ignis sine pastu aliquo possit per-manere:necesse est aut ei similis sit igni:quem adhi-bemus ad usum atq; ad uictum:aut ei qui corpori-bus animantium continetur. Atq; hic noster ignis quẽ usus uitæ requirit confector est & consumptor idemq; quocunq; inuasit cuncta conturbat ac dissi-pat. Contra ille corporeus uitalis & salutaris omnia conseruat:alit:auget:sustinet:sensuq; afficit. Negat er-go esse dubium horum ignium sol utri similis sit: quum is quoq; efficiat ut omnia floreant & in suo quæq; genere pubescant. Quare quum solis ignis similis eorum igniũ sit qui sunt in corporibus ani-mantium:solem quoq; animantem esse oportet:& quidem reliqua astra: quæ oriantur in ardore cælesti: qui æther uel cælum nominatur. Quum igitur alio-rum animantium ortus in terra sit: aliorum ĩ aqua: in aere aliorum:absurdum esse Aristoteli uidetur in ea parte quæ sit ad gignenda animãtia aptissima ani-mal gigni nullum putare. Sydera autem æthereum locum obtinent:qui quoniã tenuissimus sit & sem-per agitatur & uiget:necesse est q̃d animal in eo gi-gnatur idemq; sensu acerrimo & mobilitate celerri-ma esse. Quare quum in æthere astra gignantur cõ-sentaneum est:in his sensum inesse & intelligentiã: ex quo efficitur in deorum numero astra esse ducẽ-da. Etenim licet uidere acutiora ingenia & ad intelli-gendum aptiora eorum qui terras incolant eas:in q̃-bus aer sit purus ac tenuis: q̃ illorum qui utantur crasso cælo atq; concreto. Quinetiã cibo quo uta-re interesse aliquid ad mentis aciem putant. Proba-bile est igitur præstantem intelligentiam in syderi-bus esse: quæ & ætheream partem mundi incolant: & marinis terreisq; humoribus longo interuallo ex-tenuatis alantur. Sensum autem astrorum atq; intel-ligentiam maxime declarat ordo eorum atque con-stantia. Nihil est enim quod ratione & numero mo-ueri possit sine consilio:in quo nihil est temerariũ: nihil uarium:nihil fortuitum. Ordo autem syderum & in oĩ æternitate constantia:neq; naturã significat:

Est enim

EST ENIM:ratio quare non significat neq; ostendit se habere uim naturalem:quoniam natura bruta est & constantia siderum est plena rationis consilii & ordinis neq; signat fortunam quæ uaria inconstans:& mutabilis. SVA sponte:uoluntate consilio. & ui quadã diuina moueantur. CENsuit:putauit iudicauit scribens de motu cæli & mũdo. NAtura:motu naturali sine sensu aliquo & cognitione. AVT ui.i.impetu quodam uiolento atq; extrinseco. VOluntate:consilio rõne sponte sua nullo cogente aut impellente. VI maiore:conatu ualidiore ipsis astris qui esse nullo modo põt. Q VE.n.quasi dicat nulla uis esse potest quæ astra cogat ad talẽ motum. REstat:superest a sufficienti enumeratione partiũ ut sua uoluntate moueantẽ quæ cũ ita sint nefarie sentit q deos esse negat: aut si esse cõcedit oi actione ac procuratione eos priuat ut Epicurus,nã esse nõ uidetẽ qui nihil agit. frustra etenim est illa uis & facultas quæ nunq̃ ad actus deducitẽ is nanq; dẽ ẽẽ ac sapere q aliis ꝓdest:& se utitur. SANE restat absoluit Balbus primam partem propositæ quæstionis & transit ad secundam in qua de deorum qualitate agitur. IN quo.i.in tali consideratione & perscrutatione qualitatis & naturæ. A CONsuetudine oculorum:ab eo quod consueuimus cernere in humanis corporibus quorũ formam & lineamenta delyrantes Epicurei diis imortalibus ascribebant aciem acumen ingenii & itellectus. ABducere:remouere separare:atq; de diis statuere ut rõ exposcit & non sensus. EA difficultas abducendi scilicet mentẽ ab usu oculorũ. VVLgo:passim:Vbiq; ac undiq;.i.uulgus imperitum atq; ꝓfanum qd' iudicio sensuũ utitur ad aliquid statuendũ & decernendũ. SImiles imperitorũ.i.eodem iudicio utentes ut fuit Epicurus & eius familia. CONstitutis: positis & assignatis.ita.n.dicebant deum intelligi nõ posse nisi in humana forma,ut in superiori uolumine disputatum est. LEuitas:uanitas:inscitia:insania:futilisq; assertio. SED cum talẽ:ponit cõem prænotionem:& anticipationẽ quæ habetur de ui & natura deorum. TAlem:talis qualitatis & naturæ. PRAEsentiamus: anticipemus:& prænoscamus mõstrãte natura ipsa & docente deũ esse aiantem & ꝓstantissimũ:quæ duæ res nulli naturæ uerius accõmodari possunt q̃ mundo.de cuius excellentia dictũ est ergo mundus iure dẽ aians: & de⁹ cũ præstantissimã habeat naturã quã diuinã cognoscimus. ACcõmodem: aptẽ apponã adiungã. HIC in hac parte atq; opinione. Q VAM uolet:quantum cupit ludat Epicurus & rideat q̃uis ad iocandum sit ineptissimus:& inepte simul indocteq; loquatẽ homo natus athenis ubi erat emporiũ eruditionis eloquẽtiæ:ac salis.i.excultæ urbanitatis & leporis. QVAlis:cuius conditionis & status cũ celerrimo motu iugiter torqueatur etenim Epicurei quietum & uoluptatibus affluentem ponebant deum ut iam patuit. IPSE probat:asserit tanq̃ uerum & cõmuni consensu confirmatum esse deos quoniam necesse esse aliquam præstantem naturam quæ omnia infra se posita longe superet:sitq; optima quod mundo conuenit primas & inchoatas complexo naturas. EX HIS: ex effectis q causam ostẽdunt efficientem:nam actus ut inquit philosophus formam arguit. NOLI præteferre:manifestare tuis uerbis atq; ostendere audientibus Epicureorum ignorantiam. Q VAM sphæram:globosam figuram atq; rotundam.

(est.n.plena rõnis)neq; fortuna:quæ amica uarietati cõstantiã respuit.Sequitẽ ergo ut ipsa sua spõte suo sensu ac diuinitate moueatẽ. Nec uero Aristoteles ñ laudãdus i eo q oia quæ mouentẽ aut natura moueri cẽsuit:aut ui:aut uolũtate:q̃ aũt natura mouerentẽ: hæc aut põdere deorsum aut leuitate i sublime ferri: quorũ neutrũ astris cõtigeret:ꝓpterea q eorũ motus in orbẽ circũferretẽ.Nec uero dici põt ui q̃dã maiore fieri:ut cõtra naturã astra moueatẽ. Q uæ.n.põt maior esse? Restat igitẽ ut motus astrorũ sit uoluntarius: quæ q uideat nõ indocte solũ:uerũ ẽt impie faciat si deos esse neget.Nec sane multũ interest utrũ id neget:an eos oi ꝓcuratione atq; actiõe priuet. Mihi.n. q nihil agit esse oĩno non uidetẽ.Esse igitẽ deos ita ꝑspicuũ est,ut id q neget uix eũ sanæ mẽtis existimem. Sane restat:ut q̃lis eorũ natura sit cõsideremus:i quo nihil est difficilius q̃ a cõsuetudine oculorũ aciẽ mentis abducere:ea difficultas iduxit & uulgo impitos & similes philosophos impitorũ ut nisi figuris hominũ cõstitutis nihil possent de diis imortalibus cogitare.Cuius opinionis leuitas cõfutata a Cota nõ desyderat orationẽ meã.Sed quũ talẽ esse deũ certa notione ai ꝑsentiamus:primũ ut sit animãs:deinde ut i oi natura nihil eo sit ꝑstãtius:ad hanc ꝑsensioẽ notionemq; nram nihil uideo qd' potius accõmodẽ:q̃ ut primũ hunc ipsũ mũdũ:quo nihil fieri excellẽtius põt:aiãtẽ esse & deũ iudicẽ.Hic q̃ uolet Epicur⁹ iocetẽ homo nõ aptissimus ad iocãdũ:minimeq; respiciẽs patriã:& dicat se nõ posse intelligere q̃lis sit uolubilis & rotũdus de⁹:tñ ex hoc qd ẽt ipse ꝓbat nunq̃ me mouebit.Placet enim illi esse deos:quia necesse sit præstãtẽ esse aliquam naturam:qua nihil sit melius:mundo autẽ certe nihil est melius.Nec dubium quin quod animans sit:habeatq; sensum rationem: & mentem id sit melius q̃ id quod his careat. Ita efficitur animantem sensus mentis rationis mundum esse compotem:qua ratione deum esse mundum concluditur. Sed hæc paulopost facilius cognoscentur ex his rebus ipsis quas mundus efficit. Interea Vellei noli quæso præteferre uos plane expertes esse doctrinæ. Conum tibi ais & cylindrum & Pyramidem pulchriorem quam sphæram uideri

nouum etiam oculorum iudiciũ habetis. Sed sint ista pulchriora duntaxat aspectu: quod mihi tamen ipsum non uidetur. Quid enim pulchrius ea figura quæ sola omnes alias figuras complexa continet quæq; nihil asperitatis habere: nihil offensionis potest: nihil incisum angulis: nihil anfractibus: nihil eminens: nihil lacunosum: quumq; duæ formæ præstantes sint ex solidis globus (sic enim spheram interpretari placet) ex planis autẽ circulus aut orbis: qui cyclus græce dicitur: his duabus formis contingit solis ut omnes earum partes sint inter se simillimæ: a medioq; tantum absit extremum: quantum idem a summo: quo nihil fieri potest aptius. Sed si hoc non uidetis: quia nunq̃ eruditum illum puluerem attigistis. Anne hoc physici quidem intelligere potuistis hãc æqualitatem motus constantiamq; ordinum in alia figura non potuisse seruari: Itaq; nihil potest esse indoctius q̃ quod a uobis affirmari solet. Nec.n.bune ipsum mundum pro certo rotundum esse dicitis. Nam posse fieri ut sit alia figura inumerabiles quæ mundos. alios aliarum esse formarum: quæ si bis bina quid essent didicisset Epicurus certe non diceret. Sed dum palato quid sit optimum iudicat

NOVVM: alienum ab aliis & inauditum. DVMtaxat: solum uisu. ASperitatis: quoniam talis figura est lenis & undiq; æquabilis: eius etenim ambitus & circumferentia undiq; tantundem distat a centro idest puncto. OFFENsionis obstaculi impedimenti: globus quippe nullum habet offendiculum sed omnia conueniunt ad unguem omnisq; abest mora & offensio. INcisum: sectum atq; diuisum in angulos rectos acutos aut obtusos. ANfractibus: flexibus uarietatibus & ambagibus. Vnde anfractus dicuntur siluarum & fluminum. Am. præpositio. f. uel. c. uel. q. sequentibus mutat. m. in. n. ut anfractus ancisus anquirens. EMInens: extans atq; exuberans. LAcunosum: cauum descendens lacunasq; faciens & pressas foueas. EX solidis: corpulentis omne solidum corpus trina dimensione perficitur: idest longitudine latitudie & profunditate: & nullum est corpus quod quarta dimensione distendatur. Aristoteles in primo de cælo dicit corpus est diuisibile secundum omnis mensuras. Linea unã habet dimensionem: superficies duas: corpus tres omnia. n. sunt tria & diuisa in tres mensuras & similiter inquiũt Pythagorici qꝛ causæ & res terminantur tribus mensuris fine medio & principio. & hic numerus rerũ demonstrat trinitatem: & non inuenimus istum numerũ nisi ex natura: & sustinemus ipsum quasi legem nobis & secundum istum numerum tenemur magnificare deum creatorem remotũ a modis creaturarũ. PRAEstantes: excellentes & superãtes sua perfectione omnis alias figuras. GLObus: globosa figura & undiq; rotunda græce dicitur sphæra & sphæterizo uerbum.

EXplanis: habentibus duas dimensiones: idest lineã & superficiem: & dicitur plana ad solidæ differentiam: quæ trina dimensione distenditur & sterea dicit a græcis. Euclides ita finit: circulus est figura plana in cuius medio est punctum a quo omnes lineæ ductæ ad circumferentiam sunt æquales. EXtremum: ipsa circũferentia quæ peripheria dicitur a græcis. IDEM: medium quod centrum & punctum. A SVMmo: extremo: & ultimo ambitu & amplexu. APtius: coniunctius & perfectius. HOC: nihil scilicet aptius tali figura. ERVditum puluerẽ. idest geometricas in puluere descriptiones & ratiões quas Epicurei contempnebãt Idem Cicero in. ii. de finibus sic taxat Epicurum. ne illud quidem physici credere aliquid esse minimum qd profecto nunquã putauisset si a Polieno familiari suo geometriam discere maluisset q̃ illam etiam ipsum dedocere. PHYSICI: naturæ iterpræetes quæ est principium motus atq; quietis: quasi dicat facile erat hoc intelligere his qui physicen profitentur & uarios corporum motus ignorare non debent si iure nomen retinere uoluerint. AEQVAlitatem: paritatem: conuenientiam & temperamentum.

CONstantiam: perseuerantiam & ratum tenorem ordinati motus & conuersionis. BIS BINA quid essent: idest si principiis arithmeticis & geometricis fuisset imbutus. & uim numerorum atq; figurarum tenuisset: & eorum corporum quæ naturalia & solida: nec non eorum quæ mathematica dicũtur. Geometræ inquit Macrobius alia sibi corpora proponunt quæ appellant Mathematica cogitationi tantum subiicienda non sensui. Dicũt enim punctum corpus esse indiuiduum in quo nec longitudo neq; latitudo neq; altitudo depræhendatur: quippe quod in nullas partes diuidi possit hoc protractum efficit lineam: idest corpus unius dimensionis. Longum est enim sine lato: & duobus punctis ex utraq; parte solam longitudinem terminantibus continetur: hanc lineam si geminaueris alterum mathematicum corpus efficies quod duabus dimensionibus extruatur longo latoq;: sed alto: caret & hoc est quod apud illos superficies uocatur: punctis autem quatuor continetur: idest per singulas lineas binis si uero hæ duæ lineæ fuerint duplicatæ ut subiectis duabus duæ superponantur adiicietur profunditas: & hinc solidum corpus efficitur quod sine dubio octo angulis continebitur: quod uidemus in tessera quæ græco nomine cubus uocatur his geometricis rationibus applicatur natura numerorũ & reliqua. PAlato gustatu in cuius uoluptate summum bonũ statuit Epicur᷒.

cæli palatiū ut ait Aennius nō suspexit. Nam qnum duo sint genera syderum: quoꝝ alteꝝ spaciis imutabilibus ab orto ad occasum cōmeans nullū unq̄ cursus sui uestigium inflectat. Alterum autem cōtinuas conuersiones duas hisdem spaciis cursibusq; confectet. Ex utraq; re & mundi uolubilitas (quæ nisi in globosa forma esse non posset) & stellarum rotūdi ambitus cognoscuntur: primusq; sol qui astrorum optinet principatum ita mouet᷑: ut quū terras larga luce compleuerit: easdem modo his modo illis partibus opacet. Ipsa enim umbra terræ soli efficiēs noctem efficit. Nocturnorū aūt spaciorum eadem est æqualitas quæ diurnorum. Eiusdēq; solis tum accessus modici: tum recessus: & frigoris & caloris modū temperant. Circuitus enim solis orbium .v. defectibus & .lx. & .ccc. quarta fere diei parte addita conuersionem cōficiunt annuam. Inflectens autē sol cursum tum ad septētriones: tum ad meridiē æstates & hyemes efficit: & ea duo tempora: quoꝝ alteꝝ hyemi senescenti adiunctū est: alterum æstati. Ita ex quattuor temporꝝ mutationibus oīum quæ terra mariq; gignunt᷑: initia causæq; ducuntur. Iam solis annuos cursus spatiis menstruis luna cōsequit᷑ cuius tenuissimum lumen facit ꝓximus accessus ad solē: digressus autem logissimus quisq; plenissimum. Neq; solum eius species ac forma mutatur tū crescendo: tū defectibus in initia recurrendo: sed etiā regio: q̄ tum est aqlonalis: tū australis. In lunæ quoq; cursu est & brumæ q̄dā & solstitii similitudo: multaq; ab ea manant & fluunt: q̄bus & animātes alant᷑: augescātq; & pubescant maturitatēq; assequant᷑: quæ oriuntur ex terra. Maxime uero admirabiles sunt motus earum quinq; stellarum: quæ falso uocantur errantes. Nihil enim errat: quod in omni æternitate conseruat progressus & regressus reliquosq; motus cōstantes &

CAELI palatium: supbam regiam: etiam magnificentissimū domiciliū. NAM cum duo sint: probat per motū facilesq; cōuersiones rotūditatē cæli corporūq; cælestium .i. stellarum illi affixarum: & planetarum .i. errantium. SPAtiis: distantiis atq; niis. COMmeans: cum ipso cælo tendens & currens. VESTIgium: orbitam: & cursum: INFLEctat: obliquet: qm̄ recta meat ab ortu ad occasum. CONtinuas conuersiones duas: unam .s. naturalem & suā ab occasu ad ortum per obliquum circulū zodiachum a græcis dictum. alteram uero uiolentam ab ortu in occasum. trahit᷑ etenim ui ac motu primi mobilis: unde Seneca dicit ut sidera contrarium mundo iter intendunt: & ipse sol apud Ouidiū. contrarius euehor orbi. Plinius agēs de obliquitate signiferi & natura errantium siderum dicit. Omnium errantium siderum meatus. interq; ea solis & lunæ contrarium mūdo agere cursum. idest læuium: illo semper in dextram præcipiti: & quāuis assidua conuersione inmensæ celeritatis attollantur ab eo rapianturq; in occasum: aduerso tamē ire motu: ac per suos quæq; passus ita ferri ne conuolutus aer eandē in partem æterni mūdi uertigine ignauo globo torpeat: sed findatur aduerso siderum uerbere discret᷒ & digestus. CONFEctet: simul frequentet per signiferum. SPAtiis: uiis per latitudinem signiferi. EXVTRAq; re: duplici & continua conuersione. VOLVBilitas celeritas & conuersio. GLObosa: rotunda. ROTVNDI ambitus: globosæ circularesq; naturæ celeritati aptissimæ. ITA: sic & tali motu uiaq; per obliquum signiferū a capricorno ad cancrum. COMPLEuerit: illustrauerit. OPAcet: obscuret sua absentia. OFFIciens: obstās & se interponēs facit noctem modo in hoc hemisphærio: modo in alio. SPACIOrum: iteruallorum & cursuum. AEQVALItas: paritas & tēperatura. MODIci: modum seruantes & mensuram quoniam sensim accedit & discedit: idest ascendit ad solistitium æstiuum & descendit ad brumā. TEMPErant: modoficāt & disponūt. MODVM: mensuram mediocritatem atq; temperamentum ut natura rerum cui sol inseruit moderatas temporꝝ mutationes ferre possit: repentinas etenim & extremas commutationes natura nō tolerat: iccirco hyemē uer excipit. hanc æstas: illā autūnus: hūc hyems: quoniam ab extremo ad extremū sine medio nō itur. CIRCVItus solis: lustrationes & ambitus signiferi per dies .ccc.lxv. & sex horis quæ quarto quoq; anno diē intercalarem efficiunt. ordo est circuitus solis cōficiunt annuam conuersionem. DEFEctibus: terminationibus: & desinentiis: ut illud Martialis. Ultima pars aulæ deficientis erat. ORbium: circulorum .i. dierum noctiumq;. QVARTA parte: sex horis perfectum qp pe diem quatuor et .xx. efficiunt horæ. INFLEctens: obliquās ꝑflexuosū signiferꝝ mō ad cācrū mō ad capricornum. DVO tempora .i. uer & autūnum. SENEscenti: languidæ: cōtractæ: deficienti. DVCVNtur: originātur. Cursus etenim talis est causa generationis: corruptionisq;: nec non augumenti: pubertatis & maturitatis eorum quæ in his inferioribus gignunt᷑. SPAtiis: interuallis & cursibus menstruis. TENVISsimū: minimū. SPEcies: figura. FORma: facies. REgio: unde Plinius agens de luna dicit. Iam uero humilis & excelsa: & ne id quidem uno modo: sed alias admota cælo: alias contigua montibus nunc in aquilonem elata: nūc in austros deiecta. BRVmæ: hyemis. SOLstitii: æstatis: ponit effectus lunæ solaribus similes. MANANT: scatēt: & originantur tanq̄ a causa talium cōmodoꝝ effectrice. ALANtur: uegetentur: crescantq;. PVBEscant: germinent: floreant: & frondescant. MATVRItatem: ultimam perfectionem assequantur. MAXIME uero: iam agēr de quinq; reliquis planetis: quæ stellæ errantes dicuntur a nostris. FALSO: perperam: & non uere: quoniam nullæ stellæ minus errant. Errare quippe est uagari & uiam ignorare. CONSTANtes: perseuerantes.

RATOS:firmos. INSIstunt imortantur. EX di/
sparibus:dissimilibus conuersionibus. Astronomi an/
num mundi appellarũt qui ut supputat Macrobius e
quindecim annorum milibus constat. Sic enim scribit
enarrans Scipionis somnium. Mundani anni finis est
cum stellæ omnes:omniaq; sydera a certo loco ad eun
dem locum ita remeauerint ut ne una quidem stella in
alio loco sit q̃ in quo fuit cũ oẽs aliæ ex eo loco motæ
sunt ad quem reuersæ anno suo finem dedere ita ut lu
mina quoq; cum eraticis quinq; in hisdẽ locis & par
tibus sint in quibus incipiente mũdano anno fuerũt:
hoc autem ut physici uolunt post annorum.xv.milia
per acta contingunt. Mundanus dicitur hic annus:q a
mundus proprie cælum uocatur. COMPARAtio/
nem:proportionem situs:& localem similitudinem:
græce analogia dicitur paritas uidelicet rationis:quali
tatisq; respectus. SPAtiis:interuallis & cursibus.
Q VAM:quãtum. Q VAEstio:dubitatio. CER
tam:ueram. DEFINItam:determinatã suo numero.
NAM ea probat necessitatem & certitudinem huius
definitæ conuersionis. PHAEnon.i.faciens & pbens
lumen:phæno & phænome græce:luceo & appareo
latine. PHAEton:splendidus:& accensus.componi
tur & enim a luce:& uro:unde phæthõ dipyros apud
Martialẽ quasi bis ustus:& ignitus. ORBEM:signi
ferum. PYROIS:igneæ:& ardẽtis naturæ. LVstrat:
circuitambit. STILbon.i.radians & micans. VER/
tente:currẽte. ANTEVERtens:pueniens. HANC
igitur constantiam:concludit ex his quæ dicta sunt eu/
rantia sidera mente:ratione:atq; consilio esse prædito.
CONVEnientiam:concordiam nunq̃ uacillantem:
nunquã discrepantem. Q VAE:mentem:rationem:
atq; consilium. NEC uero:eandem diuinitatem cælo
affixis stellis attribuit stoicus. INERRANtes:stabi/
les:& fixæ. CONVEniens:concors. CONstans per
seuerans. AETHEreos:uuctos æthere.i. igni:siue cæ/
lo:est enim æther siue cælum supremum elementum
infra lunam. EA:talis qualitas ut tãtos stellarum glo/
bos continere possit:est quippe æther leuis & rarus.
Vi:robore:ac impetu. CONTORqueat:simul ra/
piat & circunducat. TENVIS:subtilis:transparens.
AEQ VABILI:temperato. SVAM sphæram:pro
prium globum qui octauus dicit̃. SECREtam:sepa/
ratam atq; diuisam. LIBERAM.solutam a cæteris:&
expedita.

ratos. Q uod eo est admirabilius in his stellis: quas
errãtes dicimus:quia tũ occultant̃:tũ rursus aperiun
tur:tũ abeunt:tũ recedũt:tũ antecedũt:tum aũt subse
quunt̃:tũ celerius mouent̃:tũ tardius:tum oĩno ne
mouent̃ qdem:sed ad quoddam tp̃s isistũt:quarũ
ex disparibus motionibus magnum annum mathe
matici noĩauerunt:qui tum efficitur:quũ solis & lu/
næ & quinq; errãtium ad eãdẽ iter se cõparationem
cõfectis oĩum spatiis est facta cõuersio. Q uæ q̃ lon
ga sit magna q̃stio est:esse uero certã & definitã ne/
cesse est. Nã ea q̃ Saturni stella dr̃: phænonq; a græ/
cis nominat̃:q̃ a terra abest plurimũ.xxx.fere annis
cursum suũ cõficit:in quo cursu multa mirabilr̃ effi
ciens:tum antecedẽdo:tũ retardãdo:tũ uespertinis tẽ
poribus delitescẽdo:tũ matutinis rursum se aperien
do:nihil ĩmutat sempiternis sæculoꝶ ætatibus:quin
eadem hisdẽ tp̃ibus efficiat. Infra aũt hãc ꝓpius a ter
ra Iouis stella fert̃ quæ phaeton dr̃:eaq; eũdem.xii.
signorũ orbem annis.xii. cõficit:easdẽq; quas Satur
ni stella efficit in cursu uarietates. Huic aũt ꝓximum
inferiorẽ orbẽ tenet pyrois:q̃ stella Martis appellat̃:
eaq;.iiii.&.xx. mẽsibus.vi.ut opinor diebus minus
eũdem lustrat orbẽ:quẽ duæ supiores. Infra hãc autẽ
stella Mercurii est:ea stilbon appellat̃ a græcis:quæ
anno fere uertente signi ferum lustrat orbem:neq; a
sole longius unq̃ unius signi interuallo discedit:tũ
anteuertens:tum subsequẽs. Infima est quoq; erran/
tium terræq; proxima stella Veneris:quæ phospho
ros græce:lucifer latine dr̃:quũ antegredit̃ solẽ:quũ
subsequit̃ aũt hesperos. Ea anno cursuq; cõficit:& la/
titudinẽ lustrãs signiferi orbis & lõgitudine:q̃d idẽ
faciunt stellæ supiores:neq; unq̃ a sole duoꝶ signo/
rum iteruallo longius discedit tũ antecedẽs tũ subse
quens. Hãc igit̃ in stellis cõstãtiam:hãc tãtaq; tam ua
riis cursibus in omni æternitate cõueniẽtiam tẽpoꝶ
nõ possum itelligere sine mẽte:rõne:cõsilio. Q uæ
quũ syderibus iesse uideamus nõ possumus ea nõ
in deorum numero reponere. Nec uero hæ stellæ q̃
inerrantes uocantur nõ significãt eandẽ mentẽ atq;
prudẽtiam:quaꝶ est quotidiana cõueniens cõstãsq;
conuersio. Nec habẽt æthereos cursus neq; cælo ĩhe
rentes:ut pleriq; dicunt physicæ rõnis ignari. Nõ est
enim ætheris ea natura:ut ui sua stellas complexa cõ
torqueat. Nã tenuis ac plucẽs & æquabili calore suf
fusus æther non satis ad stellas continendas uidetur
Habent igitur suam sphæram stellæ inerrantes ab
ætherea coniunctione secretam & liberã. Eaꝶ autem

Perennes

PERENNES:indeficientes. VIM diuinam:naturam & qualitatem quæ in uoluntario ac perpetuo motu ostendit
maxime. SENsurus:cogniturus:& intellecturus. FORtuna:in certus euentus:& casus:& cõfusio sine ordine ut de/
lyranti Epicuro placuit. TEMEritas:imprudentia:uiolentia:furor. ERRAtio:incerta uagatio:& cecus cursus. VA/
nitas:leuitas:inconstantia:& uariatio. ORDO:recta dispositio:& motus nõ fortuitus. VERItas:certitudo citra erro
rem. Errare enim est uera ignorare. RAtio:cõsilium & prudentia:sine temeritate. CONstantia:ratus tenor & pseue/
rans citra leuitatem. Vide:Ciceronis elegantem oppositionem uocabulorum. VAcant:uacua sunt & cassa. HIS:or/
dine:ueritate:ratione constantia. EMENtita: incerta:
uaga:errantia. VEL falsa:ueritatis & ordinis experta:
quæ in aere mouentur & fluctuant ut faces:uenti:plu/
uiæ:niues:grandines:& cætera id genus. A PRINci
pe autore atq; duce Citieo Zenone. DVxero:origina
uero a definitione naturæ sm Zenonem stoicæ sectæ:
atq; familiæ ducem. ARTIficiosum peritum & inge
niosum. PROgredientem:procedẽtem. VIA:ratio/
ne modo:pondere:atq; mensura. CENset:putat & iu
dicat:cum omnis ars naturam quoad fieri potest imi/
tetur.ergo id multo facilius efficit natura quod man⁹
artificum elaborant nouas formas rebus a natura ꝑpa
ratus inducentes. CREARE:efficere. GIHNEre:pa
rere nouam figuram:rerumq; faciem. MAGIstrũ:do
ctorem & præceptorem:nã igni artium omnium in/
strumenta parãtur:& ideo artifex dicitur Vulcanus:&
obstetricis officio fungi:aperiens etenim ut est in fabu/
lis ictu securis Ioui caput:Mineruam & quidem arm
iam eduxit:ut in superiori uolumine dictũ est. HAC
ratione:pari uia & modo. OMNIS natura: ois pars
rerum creantium & gignẽtium aliquid in suo genere.
VIAM:rationẽ modũ:sententiam:& proprietatẽ. SE/
ctam:disciplinam formulam:dogma:decretũ:atq; pro
positum. Secta dicitur familia physica:disciplina:imita
tio:& sequela:& sectatores imitatores:atq; sequces. CO/
ercet:cõstringit. SED plane:omnino. CONsultrix:
pꝛouisatrix. PROuida:effectrix & gubernatrix om
nium utilitatum & cõmoditatum humanarũ. SVIS:
propriis & simile sibi in specie quippiam generãtib⁹:
CONtinent:sustentant se atq; suos conseruant mot⁹.
NATVRA mũdi:mens & deus. VOluntarios:spõ
taneos:quia summa uis cogi non põt:igitur ex se mo/
uetur:sua q; sponte ac natura. COnatus:motus:& im
petus ad aliquid creandum gignendum & conseruan
dum:Hormao græce impetum facio & conatum lati/
ne.i.appeto:& moueror:& horme appetitio. ET his:
appetitionibus. CONsentaneas:conuenientes:& de
centes. ANImis:animi & rationis iudicio. ET SEN/
sibus:iudicio sensuum quia ratione diriguntur:ut ho
nestus sit mot⁹ & appetitio moderata & decẽs. PRO
noea:dicitur quasi prænotio quædam: & præcogni/
tio. OCCVpata.i.curam suam ponit. APTIS sim⁹:
ualde idoneus per illam formam quæ pulcherrima est
& perfectissima. PROpe modũ:ferme. NEC cessan/
tium.i.non ociosorum ut noluit Epicurus. OPEro/
so:difficili. NON enim ponit qualitatem cælestium
corporum ex quinta quadam natura constantium:ut
Aristoteli uisum ẽ. ACRES:acutos & tenues. CON
cretos:densos & crassos ut humanis corporib⁹ accidit
quæ mõ acutis morbis:modo grauibus infestantur.

pennes cursus atq; perpetui cum admirabili incredi
biliq; constãtia declarant in his uim & mẽtẽ eẽ diui/
nam.ut hæc ipsa qui nõ sentiat deoꝝ uim hr̃e,is ni/
hil oĩno sensurus esse uideat̃. Nulla igit̃ in cælo nec
fortuna:nec temeritas:nec erratio:nec uanitas inest.
Cõtraq; omnis ordo:ueritas:ratio:cõstãtia. Quæq;
his uacãt ementita uel falsa plenaq; errons eunt or/
cum terras infra lunam:quæ oium ultima est:in ter/
risq; uersant̃. Cælestem ergo admirabilem ordinẽ i/
credibilemq; cõstãtiã:ex qua cõseruatio & salus oĩuz
ois oritur. qui uacare mẽte putat ipse mẽtis exps ha/
bendus est. Haud ergo ut opinor erranero si a prĩci
pe inuestigandæ ueritatis huius disputationis princi
pium duxero. Zeno igit̃ naturam sic definit: ut eaz
dicat esse ignem artificiosum ad gignẽdum progre
dientem uia. Censet enim artis maxime propriũ eẽ
creare & gignere:quodq; in operibus artium nr̃arũ
manus eff ciat:id multo artificiosius naturam effice
re.i.ut dixi ignem artificiosum magistrũ artium reli/
quarum. Atq; hac qdẽ rõne ois natura artificiosa est:
quod hẽt quasi uiam quã dã & sectã quã sequat̃. Ip
sius uero mũdi qui oĩa cõplexu suo coercet & cõti/
net natura nõ artificiosa solum:sed plane artifex ab
eodẽ zenone dr̃, cõsultrix & ꝓuida utilitatũ oportu/
nitatũq; oĩuz. Atq; ut cæteræ naturæ suis sæminibus
quæq; gignunt̃:augescunt:cõtinent:sic natura mũ/
di oẽs motus hẽt uolũtarios:conatusq; & appetitio
nes quas hormas græci uocant:& his consentaneas
actiões sic adhibet:ut nosmet ipsi:q ais mouemur &
sensib⁹. Talis igit̃ mẽs mũdi quũ sit, ob eãq; cãz uel
prudẽtia:uel ꝓuidẽtia appellari recte possit:græce.n.
ꝓnoea dr̃:hæc potissimũ ꝓuidet & in his maxime est
occupata. Primum ut mundus q̃ aptissimus sit ad
permanendum:deinde ut nulla re egeat:maxime au
tem ut in eo eximia pulchritudo sitatq; omnis or/
natus. Dictum est de uniuerso mundo:dictum etiã
est de syderibus:ut iaz prope modũ appareat multi
tudo nec cessantium deoꝝ:nec ea quæ agãt molien
tium cum labore operoso ac molesto. Non eni ue/
nis & neruis & ossibus cõtinent̃:nec escis nec potio
nibus uescunt̃:ut aut nimis acres aut minus concre
tos humores colligãt. Nec his corporib⁹ sunt ut aut

CASVS:infortunia:ruinas. ICTVS:pcussiones & uulnera. VErens:reformidans. MONOgrāmi: dicti sunt inqt Nonius hoies macie ptennes:ac decolores:tractū a pictura q̄ priusq̄ corpibus corporet̄ umbra fingit̄. Lucilius uix uiuo hoi ac monogrāmo:hæc ille. Monos græce solus latine:grāma linea unde monogrāmi dicti lineamēta tm̄ habentes ꝯtra ꝓfunditatem. COMmentus est:finxit deos tali forma ꝑditos:& ociosos. PVLcherrima:splendidissima & globosa:qua nulla est pulchrior. PVrissima:mundissima:& defecatissima. FEruntur:mouent̄. MODErant̄:temperant:& regūt. CONsensisse:conspirasse:cōuenisse:concordasse. MVLtæ aliæ:hæ sunt ꝓpriæ inquit naturæ deorū quas dixi sunt & aliæ ex magnitudine beneficiorum cōsecratæ: nam qđ diuina ope ad usum hoium comparatum eēt id diuino nomine honestabant:inuentum.s.inuentoris nomine appellātes. CONstitutæ:positæ:& ordinatæ. BONItate:benignitate ac liberalitate. NAtū: ortum:productum inuentum. FRIget uenus:debilitatur coeundi appetitus. TVM aūt:ponit aliam spēm constitutorum deorū. VIS maior:potestas aliqua singularis & qualitas. VT fides:quæ est fundamentum iustitiæ:& dictorum factorumq; constantia & ueritas.

MENS:ratio consilium:intelligēdi uis: quæ ut inqt Aristoteles parua est mole:ui tamē & ꝑtio multum oībus antecellit. CONsecrata:relata in numerum deorum:& sacello cultuq; honestata. VIRtutis & honoris:ante erat delubrum uirtutis deinde honoris ut ostēderetur non patere aditus ad ueros honores nisi p uirtutem cuius ꝑmium honor:& habet̄ & est. OPIS.i. auxilii:& beneficii. SALVtis:cōseruationis in suo statu & natura. CONcordiæ:cōsensus & amicitiæ. LIbertatis:liberæ conditionis nemini obnoxiæ:atrium libertatis fuit i auentino extructum ab Asinio pollione:

VICTOriæ:adeptionis rei concupitæ:& maxime in bello:cuius finis uictoria est.militaris etenim apparatꝰ omnis eo tendit. VIS:potestas:efficacia. REGI:gubernari & conseruari. QVO ex genere:simili qualitate ac natura. CVPIdinis:amoris:& desiderii. VOluptatis:sensibilis delectationis:& iucūdi motus in gustu maxime & tactu. LVbētinæ.i.uolētis & promptæ: qm̄ ad uenerem ꝓpensa sunt omnia:libens dicit̄ uolēs & facilis:& libitina siue lubentina uenus:quæ sic appellata est:quoniā ad oia ueniat. VOCAbula:appellatiōes in numerum deorum relatæ sunt in templo lubentinæ ueneris omnia funeri celebrādo necessaria uēdebantur.rōnem lege apud plutarchum in quæstionibus. VITIOsarum rerum:culpabilium quoniā in ipsis modus exceditur:& hæc sententia conuenit stoico: qui etiā minimas uitioꝝ fibras euellere nititur:uultq; sapientem non solum perturbationibꝰ uacare:sed etiā affectibus. NEq; naturalium.i.quas natura bene instituta & consumata non appetit:cum cupidine:& uoluptate:quā stoicus ut meretricem e ceteri matronaꝝ pellendā censet:nec iter prima naturæ numerandā putat. Seruat̄ ergo stoici supercilii decoꝝ. ALIter existimat: secus iudicat.qm̄ in his extremū bonoꝝ oīum collocabant. EA uitia:uitiosi affectu impellunt:& uexāt hois naturā:& uario ardore cruciāt:& torquēt:Tranquillum uitę ac mētis statū cōturbātes. PVLsant:mouēt:pellūt:stimulant. VIS:significatio ptās:& efficacia. SVscepit aūt:ponit nūc heroes atq; semideos quos excellentes uirtutes cælo sacrarūt:& uota mortaliūq grato aīo bn̄ficiis rn̄dētes eos ut numina coluerūt a qbꝰ adiuti eēnt & exculti. Aristoteles agens de heroica uirtute dicit:hæc feritati opponit̄ & diuina est ut Homerꝰ de hectore ppea q excimia bonitate ꝑstabat dicētē priamū iduxit. Nec iā hois sane mortalis filius ille esse uidebatur:sed diuo fœmine natus. Quare si ex hominibus ob uirtutis excellētiam dii fiunt talis is habitꝰ fuerit q feritati opponit̄:atq; ut raro fit uirum esse diuum ut appellare lacones cōsueuere cū ualde aliquē admirant̄. dicūt.n.uir diuus hic est:sic & ferus atq; imanis est inter hoies raro. CONsuetudo:usus & mos gratus acceptis beneficiis. BENEficiis excellentes.i.bene meritos de humano genere:ac merētes:excellentes bn̄ficiis dīr qui maxima bn̄ficia contulerunt.

casus aut ictus extimescant:aut morbos metuant ex defatigatione mēbroꝝ. Quæ uerēs Epicurus monogrāmos deos & nihil agētes cōmētus est. Illi aūt pulcherrima forma ꝑditi purissimaq; in regione cæli collocati ita ferunt̄:moderāturq; cursus: ut ad oīa cōseruanda & tuenda cōsensisse uideant̄. Multæ aūt aliæ naturæ deorum ex magnis beneficiis eoꝝ nō sine causa & a græciæ sapiētissimis & maioribus nostris constitutæ noīatæq; sunt. Quicquid enim magnam utilitatem generi afferret humano:id nō sine diuina bonitate erga homines fieri arbitrabant̄. Itaq; tum illud quod erat a deo natum:nomine ipsius dei nuncupabant. Vt quum fruges cererem appellamus:uinū aūt liberꝝ. Ex quo illud Terrētii. Sine cerere & libero friget uenus. Tum aūt res ipsa in qua uis inest maior aliqua sic appellatur:ut ea ipsa uis nominet̄ deus:ut fides ut mens:quas in capitolio dedicatas uidemus ꝓxime a M.æmilio scauro:ante aūt ab Atilio calatino erat fides consecrata. Vides uirtutis templum:uides honoris a M.marcello renouatū:qđ multis ante ānis erat bello ligustico a Quinto maximo dedicatum. Quid opis? quid salutis? quid concordiæ:libertatis:uictoriæ? quarum oīum rerum qa uis erat tanta ut sine deo regi non posset:ipsa res deoꝝ nomē obtinuit. Quo ex genere cupidinis & uoluptatis & lubentinæ ueneris uocabula consecrata sunt:uitiosaꝝ reꝝ neq; naturaliū:quāq̄ Velleius aliter existimat:sed tn̄ ea ipsa uitia naturā uehemētius sæpe pulsant. Vtilitatū igit̄ magnitudine cōstituti sunt hi dii:qui utilitates quasq; gignebant. Atq; his qdē nominibus q̄ pauloante dicta sunt q̄ uis sit i quoq; declaratur deo. Suscepit autem uita hoium cōsuetudo communis:ut beneficiis excellentes uiros in cælum

Fama

fama ac uoluntate tollerent. hinc Hercules. hinc Castor & Pollux. hinc Aesculapius: hinc liber etiã: hunc dico liberum Semele natum: nõ eum quem nostri maiores auguste sanctequ liberum cum Cerere & libera consecrauerunt: quod quale sit ex Mysteriis intelligi potest. Sed q ex nobis natos liberos appellamus: iccirco cerere nati nominati sunt liber & libera: quod in libera seruant in libero non item. hinc etiam Romulus: quem quidam esse Quirinum putant: quorum quũ remanerẽt animi atque æternitate fruerentur: dii rite sunt habiti: quum & optimi essent & æterni. Alia uero ex ratione & quidem physica magna fluxit multitudo deorum: qui inducti specie humana fabulas poetis suppeditauerunt: hominũ autẽ uitam superstitione omni referserũt. Atque hic locus a Zenone tractatus: post a Cleãte & Chrysippo pluribus uerbis explicatus est. Nã uetus hæc opinio græciam oppleuit. exsectum Celum a filio saturno. Vinctum aũt Saturnum ipsum a filio Ioue: physica ratio non inelegans inclusa est in impias fabulas. Cælestem enim altissimam æthereamque naturam. i. igneam: quæ per se se omnia gigneret: uacare uoluerunt ea parte corporis: quæ coniũctiõe alterius egeret ad procreandum. Saturnum autem eum eẽ uoluerunt qui cursum & conuersionem spaciorum ac temporum contineret: qui deus græce id ipsum nomen habet. Chronos enim dicitur: qui est idem spacium temporis. Saturnus aũt est appellatus q saturaretur annis: ex se enim natos comedisse fingit solitus: quia consumit ætas tempo spatia: annisque pteritis insaturabiliter explet. Vinctus est aũt a Ioue ne

FAMA: honore nominis: & gloria. VOLVNtate: grato studio & cura. HERcules qui monstra domuit: æsculapius medendis corporibus insudauit: liber pater uinum exhibuit. HVNC liberum: filium Iouis & semelæ quẽ & bacchũ uocamus & bromium: de quo dicetur suo loco. NON eum. s. liberum quem prisci Romani. AVGVste: magnifice ac religiose. SANcteque: pie casteque. LIBErum cum cerere & libera. i. solem lunam siue terram: & persophonen. i. semẽ rerum omnium. Macrobius agens de sole ac libero dicit. Hinc Virgilius scribẽs liberum patrem solem esse & cererẽ lunam qui pariter fertilitatibus glebæ & maturandis frugibus uel nocturno temperamento: uel diurno calore moderantur. QVOD, quale sit: quid significet in rerum natura. EX MYSTEriis: arcano ritu sacrorum pontificiisque libris: quibus rationes rerum religionum continentur: & causæ profano uulgo ignotæ. SED q ex nobis: affert causam appellationis liberi: ac liberæ consuetudo ciuilis appellationis hoc effecit: ut filios cereris dicamus liberum & liberam quoniam filios nostros & filias ita noiamus. Sol & luna cereris filii dicunt qm e terra oriri uident & mari: quis nõ ita sit: sed de his alias. IN Libero non item: libera inquit Balbus etiãnũ dicit filia cereris pserpina: sed liber non dr cereris filius absolute: ideo ad differẽtiam dixit hũc dico liberum semelæ natum. Liber inquit Seneca nõ ob licẽtiam linguæ dictus est inuẽtor uini: sed quia liberat seruitio curarum animũ: asserit uegetatque & audentiorẽ in ois conatus facit: sed ut libertatis ita uini salubris moderatio est. HINC ex hac consuetudine. QVIRInũ: q̃si hastatum: sic enim post mortem appellatus est ab hasta. Vnde Ouidius in fastis. Adde q hasta quiris priscis est dicta sabinis: Belliger a telo uenit ad astra deus. REmanerent: extincto corpore uiuerẽt essentque imortales. RITE: merito iure recte. OPTImi: perfectissimi: & omni uirtute insignes: & æuo sempiterno fruerentur. ALIA aũt ex ratione: & alios inquit deos habuimus naturali quadam ratione & causa uerum fabulosa inductos: hanc uiam imprimis aperuit in theogonia hesiodus. PHYsica: naturæ uim speculante uestigãteque: nã quod philosophi naturæ uenatores atque interptes suis appellationibus explicarunt poetæ ambagibus fabularum & ingeniose fictis nominibus inuoluerũt. FLVxit: manauit: orta est & diffusa. SPEcie: forma. SVPpleditauerunt: subministrauerunt pbuerunt. SVperstitione: uana religione metuque inani repleuerunt. HIC locus: hæc ratio physica tractata est & explanata primũ a Zenone: deinde a posteris. NAM uetus hæc opinio: repetit stoicus uulgatas fabulas & eas physicæ interptatur: ut omnis impietas remoueatur & superstitio. EXSEctum castratum priuatumque membris genitalibus. VINctum: ligatum & compeditum. PHYsica naturam rei explicans & uim. NON inelegans: idest concinna elegantissima & conuenientissima cum omni decoro & gratia. IMPIAS: nefarias & flagiosas: quoniam filius patrem secat & ligat: quod est contra pietatem: quæ debetur parentibus. CAELEstem enim rationem huius commenti aperit stoicus. PER se sine alterius commixtione. EA parte: corporis. i. genitalibus membris: cælum dicitur a græcis uranos quasi oros: idest terminus omnium quæ ano: idest supra sunt: & quasi naturæ finitor: dicitur & cosmos: quia ualde ornatur: quidam non inepte fabulati sunt incudis fuisse filium ipsius uim & robur inuentes: & eius ad permanendum aptitudinẽ. CHRONOS: dictus est saturnus a creno. idest perficio. hæc quippe est natura temporis. quod motus cæli mensura est: & ideo cæli dictus filius. Immoderatum cæli ad terram fluxum tempus coercuit: ideo genitalia diffonimi patris ut in theogonia fingit Hesiodus: idest pbrosi & infamis dicitur secuisse compeditus dicitur a Ioue Saturnus: quoniam Iuppiter: idest uitalis ignis locum superiorem sortitus est & prima illa rerum confusio compressa est: & regno priuata: Iouem saturnus non deuorat: quia particularium uita momentanea est & fluxa: non tamen uitam omnem corrumpit tempus: sed permanet illa successionibus custodita: ideo dicitur Iuppiter subtrahi saturno filios deuoranti.

IMMODERAtos:nimios & incõpositos:tempus enim dicitur a tenore temperato ipsius cæli:ac syderum:quorũ cursus horas:dies menses & annos metitur:& ideo saturnus uinculis stellarũ alligatur. CONuersis:mutatis: ut Iuppiter:Iouis:Zeus græce:dios in casu patrio. OPTImus:maxima bonitate præditus.i.iustitia:liberalitate:benignitate magnificentia. MAXImus:potentissimus. GRAtius:iucũdius:quia liberalis natura imprimis grata est & amatur.

OPES:potentias:uires:regna:imperia. NVNCVpat:appellat ut dictũ est in pricipio huius uoluminis. SVBLIME candens:excelsum & splendidum cælum. PLAnius:euidentius & apertius.dicit idem Ennius in tragœdia. EXEcrabor:detestabor & maledicam. HOC:idest ignem cæli omnia illustrantẽ:qui æther dicitur & Iuppiter. FVsum:sparsum:omnia amplexum. IMMOderatũ immensum & infinitum. TENEro molli & leni ambitu. PERhibeto:dicito. SIMIlitudo:propter aliquas qualitates in quibus conueniunt:leuitate.s.& caliditate.iuno aptatur Ioui & iungitur.i.aer ætheri.matrẽ fabulantur esse rheam:& patrem Saturnũ:quoniam tẽpore fiunt talia & mutant. EFFOEMInarũt mollem esse dixerunt:& noie fœmineo nuncuparunt. MOLlius:lenius:nam eius afflatu tepido & suaui omnia uiuunt. PORtunus a porta.portunus inqt Pompeius putabatur deus esse portarum. PLVtos:numen diuitiarum apud græcos:& ipsæ diuitiæ. RECIdunt:reuertuntur tandem ad ipsam. PERSEphone:dicta est:quoniam satus ipsorum seminum:& terræ cultus est laboriosus:& operosus quasi phersepone a phero.i.porto:& poneo laboro & porto labore.Pluto rapere dicitur filiam cereris:quia semẽ terræ mandatur & occultatur.

GEMEter.i.terra mater. MAuors.i.bellum & prælium. MInueret:quoniam prælium omnia ferme iminuit:& fortissimos decimat bellatores. QVVMq; in oibus rebus ponit alias iterpretationes ad principium rerũ omnium:& finem pertinentes. VIM:potestatem & efficaciam. PRIma:principia e quibus aliqd originatur & nascit̃. EXtrema:ultima.i.fines ad quos oia referunt̃ & tẽdũt. PRINcipẽ:primũ in honore sacrificiorum noluerũt eẽ ianũ quẽ chaos prisci appellarũt:a uerbo cheo qd fundo signãt& uoluit oñderẽ principiũ rerum fuisse aquã aut ignẽ ut heraclito placuit.Hesiodus aquã posuit:chaosq; appellauit a fusiõe:hesiodũ imitat⁹ ẽ thales milesi⁹:& Pindarus aquã dicẽs eẽ qd optimũ:aq̃ dẽsa efficit terrã:rarefacta uero si min⁹ aerẽ si magis ignẽ:& hoc mõ de elemẽtis philosophati sunt. AB eundo:ut dicat̃ ianus q̃si eun⁹. DVctũ:originatũ. PERuiæ:exitũ hñtes & trãsitũ. IANI.s.dnr:est aũt ianus hedificiũ fornicatũ colũnis subnixũ & undiq; puiũ: in quo nũmularii quondã & argẽtarii artẽ exercebãt suã. Vñ Horatius:postq̃ res mea ianũ ad mediũ fracta ẽ.& hæc ianus summus ab imo pdocet:& Ouidi⁹ cũ tot sint iani. Idẽ Cicero in officiis ad mediũ ianũ sedẽtib⁹. IANIculũ iqt Põpeius dictũ ẽ q, p eũ Po.Ro.primit⁹ trãsierit in agrũ æthruscũ. PROfanarum:nõ sacrarum. Sacrum etenĩ & pfanũ sic opponunt̃:ut publicũ & priuatũ:ce lebs atq; marit⁹. HEstia:Ouidius ĩ fastis,ita iterpretatur. Vesta:Eadem ẽ & terra subest uigil ignis utriq;. Significant sedem terra focusq; suã. Terra pilæ similis nullo fulcimine nixa. Aere subiecto tã graue pendet onus. Stat uĩ terra sua ui stãdo uesta uocatur. Causaq; par grai nominis esse potest. At focus a flammis:& qd fouet omnia dictus. Qui tamẽ in primis ædibus ante fuit. Hinc quoq; uestibulum dici reor:unde pcamur,& reliqua.

VIS:potestas & efficacia.

immoderatos cursus hẽt:atq; ut eũ syderum uinclis alligaret:sed ipse Iuppiter.i.iuuans pater:quẽ conuersis casibus appellamus a iuuãdo Iouẽ,a poetis pr diuumq; hoĩumq; dicit̃:a maioribus aũt nostris optimus maximus:& qdem ante optimus.i.beneficentissimus q̃ maximus:qa maius est certeq; gratius pdesse oibus:q̃ opes magnas hr̃e. Hũc igit̃ Ennius ut pdixi nuncupat ita dicens. Aspice hoc sublime candens quem inuocant oẽs Iouẽ. Planiusq; alio loco idẽ. Cui qd in me est:execrabor hoc:quo lucet qcqd est. Hunc etiã augures nr̃i quũ dicũt Iouẽ fulgẽtem tonãtem:dicũt.n.cælo fulgente & tonãte. Euripides aũt ut multa pclare sic hoc breuiter. Vides sublime fusum ĩmoderatum æthera:qui terram tenero circũiectu amplectitur:hũc summũ habeo diuũ:hũc perhibeto Iouẽ. Aer aũt ut stoici disputãt ĩteriectus ĩter cælũ & mare Iunonis noie consecrat̃:quæ est soror & coniunx Iouis quod & similitudo est ætheris & cũ eo summa cõiunctio. Effœminarũt aũt eũ: Iunoniq; tribuerunt:q nihil est eo mollius. Sed Iunonẽ a iuuando credo noiatam. A qua restabat & terra: ut essent ex fabulis tria regna diuisa. Datũ est igit̃ Neptuno altero Iouis ut uolũt fratri maritimum oẽ regnũ:nomẽq; pductũ ut Portunus a porta:sic Neptunus a nãdo Paulũ primis lr̃is ĩmutatis. Terrena aũt uis oĩs atq; natura Diti patri dedicata est:q diues ut apud græcos Pluton:qa & recidãt oĩa in terras:& oriant̃ ex terris. Cui pserpinã qd græcorum nomẽ est, ea enĩ est q̃ psephone græce noiat̃:quã frugũ semẽ eẽ uolũt:abscõditãq; q̃ri a matre fingũt. Mater aũt ẽ a gerẽdis frugibus:Ceres tanq̃ geres:casuq; prima littera itidem mutata ut a græcis:nã ab illis quoq; demeter quasi gemeter noĩata est. Iam qui magna uerteret Mauors: Minerua autẽ q̃ uel minueret uel minaret̃. Quũq; in oĩbus rebus uim haberent maximã:prima & extrema principẽ in sacrificãdo Ianum esse uoluerunt:quod ab eundo nomen est ductũ:ex quo trãsitiones puiæ Iani:foresq; in liminibus pfanarum ædiũ ianuæ noiant̃. Nam uestæ nomẽ a græcis ea est enim quæ ab illis hestia dicit̃. Vis autem eius ad aras & focos pertinet. Itaq; in ea dea quæ est rerũ custos intimarum omnis & precatio & sacrificatio

Extrema

extrema est:nec longe absunt ab hac ui dii penates siue a penu ducto noie.est.n.oē quo uescuntur hoies penus:siue ab eo ꝙ penitus īsiderēt:ex quo etiā penetrales a poetis uocant᷑. Iā apollinis nomē ē græcū:quē solē eē uolūt.Dianā aūt & lunā eandē eē putant:quū sol dictus sit:uel qa solus ex oibus syderib⁹ est tātus:uel qa quū est exortus obscuratis oibus solus apparet.Luna a lucendo noīata sit:eadem est eni lucina.Itaqꝫ ut apud græcos Dianā eamqꝫ luciferā:sic apud nostros Iunonem lucinā in pariendo inuocant q̄ eadē Diana oīuaga dicit᷑:nō a uenādo: sed ꝙ septem numeret᷑ tanq̄ uagātibus Diana dicta qa nocttu quasi diem efficeret.Adhibet᷑ aūt ad partus: ꝙ ii maturescūt aut septē nōnunq̄ aut ut plerūqꝫ nōuem lunæ cursibus:qui qa mensa spatia cōficiunt menses noīant᷑.Cōcinneqꝫ ut multa Timeus:qui quū in historia dixisset:qua nocte natus Alexander esset:eadē Dianæ ephesiæ templū deflagrauisset:adiunxit minime id eē mirādum:ꝙ Diana quū in partu olimpiadis adesse uoluisset:absuisset domo. Quæ autē dea ad res oēs ueniret Venerem nostri noīauerunt:atqꝫ ex ea poti⁹ uenustas q̄ uen⁹ ex uenustate. Videtis ne igit᷑ ut a physicis rebus bene atqꝫ utiliter inuentis tracta rō sit ad cōmētitios & fictos deos:q̄ res genuit falsas opiones erroresqꝫ turbulentos & supstitiones pene aniles. Et formæ.n.nobis deoꝝ & ætates & uestitus ornatusqꝫ noti sunt. Cætera pterea: coniugia: cognationes:oīaqꝫ traducta ad similitudinē imbecillitatis humanæ. Nam & pturbatis aīs inducunt᷑. Accepimus.n.deoꝝ cupiditates:ægritudines:iracūdias: nec uero ut fabulæ ferunt dii bellis pliisqꝫ caruerunt: nec solum ut apud Homeꝝ quū duos exercitus cōtrarios alii dii ex alia parte defenderent:sed etiam cū titanis cum gigantibus sua propria bella gesserunt. Hæc & dicuntur & creduntur stultissime: & plena sunt futilitatis summæqꝫ leuitatis. Sed tamē his fabulis spretis ac repudiatis:deus ptinens per naturam cuiusqꝫ rei:per terras Ceres:per maria Neptunus: alii p alia poterunt intelligi qui q̄lesqꝫ sint:quoqꝫ eos noie cōsuetudo nūcupauerit:quos deos uenerari & colere debemus. Cultus aūt deoꝝ est optimus:idēqꝫ castissimus atqꝫ sanctissimus:plenissimusqꝫ pietatis:ut eos semp pura integra īcorrupta & mēte & uoce ueneremur. Nō eni philosophi solū:uerū etiā maiores nri supstitionē a religione separauerūt. Nam q totos dies pcabantur & imolabant:ut sibi sui liberi superstites essent: supstitiosi sunt appellati:quod nomen

EXTREMA:ultima qm̄ terra imum habet locum cæteris elementis ambitum:hoc idem ferme significat penates. DVCTO:originato a penu quo ea quæ annuo usui condus recondit significantur. PENItus: intrinsecus. PENEtrales:quasi loca ĩtima:& extrema insidentes & tenentes: unde penetalia deorum penu cum sacraria dicitur. APOLLO:dictus est tanq̄ soluens morbos:& ipsos pellens deus qui purgat:in quit Plato ipse est apolion & apolyon.i.abluēs a malis soluensqꝫ quod apollo significat. TANTVS:tam magnus magnarumqꝫ uirium. IN SEptem:in numero septem planetarum. MATVrescunt:maturitatem habent & suam perfectionem:ac exitum. QVI:cursus lunæ dicuntur menses: quoniam temporis spacia metiuntur. MENSA:terminata & mensurata interualla efficiunt. CONcinne:apte:& elegāter. Timeus historicus fuit tauromitanus.est autem taurominium litorale oppidum sicilie. EPHEsus:urbs ioniæ clara tēplo dianæ:quod autore strabone herostratus quidam incendit:ut tam insigni facinore nomen sibi compararet:quod ei non successit:nam ut scribit Eustathius diras instituerunt ephesii in illum qui herostratum nominasset ut perpetua obliuione illius nomē tegeretur. AD RES omnes:ad procreatiōem rerum omnium quæ ppriis seminibus oriuntur:& quoniam natura seminis humani spumosa est ideo aphrodius dicta est uenus:aphros græce spuma latine. VENVstas:gratia ipsius ueneris & formæ. Venustum est incuit Fabius quod cum gratia quadam & uenere dicitur. VIDEtis ne igitur:opiniones antiquorum inquit Balb⁹ perperam intellectæ delyras pepererūt supstitiōes. TRActa ratio:uia & modus. ERROres:confusiones opinionum & actionum. ANILES:delyris uetulis cōuenientes. FORmæ:figuræ nobis similes:quæ diuinæ naturæ non conueniunt.pari ratione dicendum est de natalibus:cognatiōe:affectibus. ORNAtus uarii cultus formarum. PERturbatis: cōmotis cupidine:aut ira. AEGRItudines:merores. CONtrarios:hostiles græcum.s.& barbarum ut in iliade fingit homerus. PROpria:sua & peculiaria. STVLtissime:uanissime:leuissime:imprudentissimeqꝫ. FVTIlitatis:uanitatis & leuitatis. PERtinēs:penetrans extent⁹. QVI:culus substantiæ. QVALES:cuius qualitatis & naturæ. COLERE:honorare. CASTISsimus:purissimus. SANctissimus:incomptissimus. PIETAtis: iustitiæ:ac sciētiæ diuini cultus. PVRA:sincera. INtegra:imaculata. INCORrupta inuiolata:impolluta. MENTE:corde:animo:cogitatiōe. Cor etenim ueræ religiōis:cæteraꝝumqꝫ uirtutum radix est:& fundamētum:incassum siquidem uerba funduntur si cor non orat. MAIOres nostri:prisci Romani: IMOLAbāt: sacrificabant:uictimasqꝫ cædebant mola salsa perfusas.

PATVIT latius:ad multa se extendit:nam superstitiosus dicitur qui uana religione tenetur. RETRActarent:recolerent considerarēt. RELEgerent:repeterent:reuoluerēt. EX RElegēdo:cuius Ciceronis iudicio stādū sit:& in his maxime q̄ ad linguæ latinæ cultū & uocabulorum originationē ptinent:tñ nō ab re fuerit aliorum opionē recēsere. Massurius Sabinus autore gellio religiosum dixit eē qđ pp sctitatē aliquā remotū ac sepositū a nobis est. Verbum a relinquēdo dictum ut cerimoniæ a carēdo. hæc ille. Lactantius dicit hoc uinculo pietatis obstricti deo & religati sumus. un̄ ipsa religio nomē accepit nō ut Cicero iterpretatus est a relegēdo. Supstitiosi uocant̄ q̄ supstitē memoriā defunctorum colūt aut qui colunt domi parentum imagines tanq̄ deos penates:& supstitiosi sunt qui multos & falsos deos colūt: hæc Lactantius. PROximū est:hæc est tertia pars ,ppositionis qua deorum ,puidētia mūdū administrari ,pbat. MAgnus locus:ampla q̄stio:& snia rephensa & districta ab academicis philosophis oīa in dubiū reuocantib⁹. VOBIS:epicureis. QVEMadmodū:quo modo:uia:rōne:pfecte:aut p̄cise:ambigue:aut explanate:hoc aūt accidit epicureæ familiæ ,pp ter ignorationē non solum dialectices:sed etiam litterarum.i.grāmatices. QVID:q:aliquid:quodcūq:unūquodq enūtietur. CAVSA incognita:re nō intellecta:& nō bn̄ examinata trāslatio a iudiciis in quibus causæ iudicant̄:& interdū causa nō cognita in reum condēnationis fert̄ snia. ANVM fatidicā:uetulam p̄sagam. SINGVlarē:solam separatā per se existētem seorsum a ui & natura diuina. GVBERnet:actu & opera. REGAT:consilio & re:rōne. PRAECISE:ipfecte nō plene. AREOpagi:curiæ atheniensis & senat⁹. Areopagus erat locus eminens e regione ad arcem athenarum ubi publicæ curæ gerebant̄. Inde Areopagitæ senatores dicti:nomen ductū est a Marte & pago q̄si uicus martis: SALEM istum:facetam derisionē:& iocum cū cauillo atq ridiculo. Plinius agēs de sale dicit. Ois uitæ lepos & summa hylaritas laborumq requies non alio magis uocabulo cōstat. NATIO:gens & familia epicurea. IRridendis:mordendis. NON decet:nō cōuenit uobis ignaris:& ineptis. NON datū:nec natura nec arte cōcessum cū rudes sitis atq insulsi. HOC:nō decere nō datum esse nō posse. MORIbus domesticis:ciuili & Romana urbanitate & elegātia. NOSTROrū:romanorum. VRBAnitate:sale:facetiis & iocis. LIMAto:polito exculto. CVM:partim. PEPErit:iuenit:& autor talis decreti fuit & dogmatis. ARTE:uia & rōne philosophandi.i.dialectices ignarum. SINE litteris:rudem & expertem litterariæ scīētiæ.i.grāmatices. INSVLtantem in omnes:deridentem: Vellicantem:uexantem petulantissime. ACVMINE:acie ingenii. AVTORItate:grauitate:dignitate:decoro:æstimatione. SINE lepore:gratia uenustate:concinnitate: sale. CONstitutas:compositas effectas. DVCITVR:oriğinatur ab ea disputatione quæ probat esse deos:quæ ratio iam tractata est. SENTIENTI:intelligenti atq diuinæ. PVLCHERrime:honestissime ac prudentissime. CONSTItuto posito & confirmato. ANImātibus principiis:habentibus animam:qm̄ natura intelligens esse non potest nisi a principiis animatis & itelligentibus:natura igitur est animans sentiens ītelligens & prouidens. SIMVLAchra:similitudines quasdam corporum & umbras. IMAGInes:lineares figuras & superficiarias:quales sunt monogrāmi:ut dictum est.

patuit postea latius. Qui aūt omnia quæ ad cultum deorum pertinerent diligenter retractarent:& tanq̄ relegerent:sunt dicti religiosi ex relegendo:ut eligētes ex eligendo:tanq̄ a deligendo deligentes:ex intelligendo intelligentes. His enim in uerbis omnibus inest uis legendi eadem quæ in religioso: ita factum est in supstitioso:alterum uitii nomen alterum laudis. At mihi uideor satis & esse deos:& quales essent ostēdisse. Proximū est:ut doceā deorum ,puidētia mundum administrari. Magnus sane locus est:& a uestris Cota uexatus:ac nimirū uobiscū omne certamē est. Nam uobis Vellei minus notuz est quēadmodum quidq dicat̄. Vestra.n.solū legitis:uestra amatis:cæteros causa īcognita cōdēnatis:ueluti a te ipso hesterno die dictum est:anū fatidicā pronoeam a stoicis iduci.i.puidentiam. Quod eo errore dixisti: qa existimas ab his puidentiam fingi:quasi quādā deā singularem:q̄ mūdum oēm gubernet & regat:sed id pcise dicit̄:ut si qs dicat atheniēsium r.p. cōsilio regi deest illud areopagi. Sic quū dicimus ,puidentia mundum administrari:deesse arbitror deorum. plene aūt & pfecte sic dici existimato ,puidētia deorum mūdum administrari. Ita salem istuz quo caret uestra natio in irridendis nobis nolitote consumere. Et meherclesi me audiatis:ne experiamini qdē:nō decet:nō datum est:nō potestis. Nec uero hoc in te uno cōuenit moribus domesticis ac nostrorum hominum urbanitate limato:sed quum in reliquos uestros tū in eū maxime:qui ista peperit hoīem sine arte sine litteris insultantem in oēs sine acumine ullo sine autoritate sine lepore. Dico igitur ,puidentia deorum mundū & oēs mundi partes & initio constitutas esse:& omni tempore administrari:eamq disputationem tres in ptes nostri fere diuidunt:quarum prima pars est quæ ducit̄ ab ea rōne quæ docet eē deos:quo concesso cōfitēdū est eorum cōsilio mūdū administrari. Secūda est aūt q̄ docet oēs res subiectas eē naturæ sentienti:ab eaq oīa pulcherrime geri:quo cōstituto sequit̄ ab animātibus principiis eam esse generatā. Tertius est locus: qui ducit̄ ex admiratiōe rerum cælestiū atq terræstriuz. Primū igit̄ aut negandum est deos esse: qđ & Democritus simulachra & Epicurus imagines iducens

Quodam

quo dā pacto negat:aut qui deos esse concedant:his fatēdū est eos aliqd agere:idq3 p̃clar̄. Nihil est aūt p̃clarius mūdi administratiōe deor̄ igit̃ cōsilio administrat̃. Q d̃ si aliter est:aliqd p̃fecto sit necesse est ēē & melius & maiore ui p̃ditum q̃ deos:q̃le id cūq3 est:siue in aīa natura:siue necessitas ui magna icitata hæc pulcherrima opera efficiens q̃ uidemus. Nō est igit̃ natura p̃potens neq3 excellens si qdem ea subiecta ē ei uel necessitati uel naturæ qua cælum maria terræq3 regant̃:nihil est aūt p̃stantius deo:ab eo igit̃ necesse est mūdum regi. Nulli igit̃ est naturæ obediens aut subiectus deus:oēm ergo regit ipse naturā. Etenim si concedimus itelligentes eē deos:cōcedimus etiā p̃uidētes & rer̄ qdē maximar̄. Ergo utrū ignorant quæ res maxime sint:quoq3 hæ mō tractādæ & tuēdæ:an uim nō hñt qua tātas res substineāt & gerant. At & ignoratio rer̄ aliena naturæ deor̄ ē:& sustinēdi muneris p̄p imbecillitatē difficultas mime cadit in maiestate deor̄:ex quo efficit̃ id qd̃ uolumus deorū p̃uidentia mundū administrari. Atqui necesse est quū sint dii:si mō sint:ut p̃fecto sunt:aiantes eē:nec solum animantes:sed rōnis cōpotes:inter seq3 quasi ciuili cōciliatione & societate cōiūctos:unū mūdum ut cōmunē r.p.atq3 urbem aliquā regētes, sequit̃ ut in his sit eadem q̃ in genere humano rō:eadē ueritas utrobiq3 sit:eademq3 lex q̃ est recti p̃ceptio:prauiq3 depulsio:ex quo itelligit̃ prudētiā quoq3 & mētē a deis ad hoīes p̃uenisse:ob eāq3 cām maior̄ institutis mēs fides uirt̃ cōcordia cōsecratæ & publicæ dedicatæ sūt. Quæ q cōuenit penes deos esse negare:quū eor̄ augusta & scā simulachra ueneremur? Q d̃ si ī est in hoīum gñe mēs fides uirtus cōcordia. Vñ hæc in terrā nisi a supis defluere potuerūt? Quūq3 sint i nobis cōsiliū rō prudētia:necesse ē deos hæc ipa hr̄e maiora:nec hr̄e solū:sed ēt his uti in maximis & optimis reb⁹. Nihil aūt nec maius nec melius mūdo:necesse ē ergo eū deor̄ cōsilio & p̃uidētia administrari. Postremo quū satis docuerimus hos eē deos quor̄ īsignē uim & illustrē faciē uideremus:solē dico & lunā & uagas stellas & ierrātes:& cælū & mundū ipm & ear̄ rer̄ uim q̃ ineēt i oī mūdo cū magno usu & cōmoditate generis humani:efficit̃ oīa regi diuina mēte atq3 prudentia. Ac de pria qdem p̄te satis dictū est. Sequit̃ ut doceā oīa subiecta eē naturæ:eaq3 ab ea pulcherrime regi. Sed qd sit ipsa natura explicādū est aū breuiter:quo facilius id qd̃ docere uolumus itelligi possit. Nāq3 alii naturā eē censent uim quādā siue

QVODAM pacto:aliquo modo nam & si uerbis deos ponit.re autem tollit:cū eam formā ponat quæ illis nullo mō aptat̃:ut in primo uisum est. PRAEclarū:summa prudētia & sapiā dignū:ne ocio marcescat ut Epicurus euomuit. SI aliter est:si non administrat̃ deorum consilio:erit aliqua alia uis maior diuina qd̃ est absurdissimū. MElius:p̃fectius. VI:robore potētia:& efficacia:qualecunq3 id esse concedat̃ siue in animum:siue qd̃dam necessarium & fatale. INANIma natura:bruta:stolida:isensata. NECESsitas:fatalis q̃dam potestas rebus omnibus necessitatem imponens:unde illud Senecæ i œdipo tragœdia:Fatis agimur credite fatis. Non sollicitæ possunt curæ mutare rati stamina fusi. INCItata:impulsa & coacta magno impulsu. NON est natura p̃potens.i.quæ supra deum uires habeat:& rō quare non est:qm̄ paret necessitati & obtēperat ut inferior naturæ superiori qua omnia regunt̃ & gubernant̃:& hæc est natura diuina:qua nihil est p̃stantius:sequit̃ ergo ut oēm regat naturā. ETEnim:certe si deo prouidentia tribuitur:erit illa circa res maximas quæ deo notæ sunt:& illas obire potest citra laborem cum sit oīpotens. Nihil aūt mundi administratiōe maius:illa igitur deo imp̄timis cōuenit. INTELligentes:cognoscentes uim rerum oīum. PROuidētes:procurantes:& regentes. TRActandæ:procurandæ & prouidendæ. TVENdæ:conseruandæ:custodiendæq3. VIM:robur:potestatem. SVSTIneant:gubernent. GErant:tractent. SVstinendi:ferendi: MVneris:oneris ipsius gubernationis & officii. IN MAiestatem:amplitudinē uirium & omnipotētiam. AT qui necesse est:probat iam a ui diuini muneris.i.rōne:atq3 prudētia mortaliū generi collata esse in deo eximiā rōnem excellētissimāq3 prudētiā:qua mūdus ipse regatur. AT qui certe. CONciliatiōe:amicitia ad similitudinē ciuilis cōiunctionis:& cōcordiæ. RATIO:mens:cōsiliū. VEritas:fides:certitudo & modus itelligendi citra uanitatem:atq3 errorem:quæ ueritas utriusq3 rōnis obiectum est:& ideo uerum aliquando pro decenti ponitur:cum nihil sit qd̃ rōnem magis deceat q̃ ueritas. Vnde Horatius:Metiri se quēq3 suo modulo ac pede uerum est. Et quos ultra citraq3 nequit cōsistere uerum:& apud eundem in libris de finibus:dicet natura non esse uerum:idest non decere. LEX:formula ciuilitatis & uitæ. INSTItutis:ciuilibus ordinationibus. CONSEcratæ:relatæ in uim diuinam & publicis dignatæ honoribus. QVI:quomodo. AVGVsta:consecrata & ueneranda. POSTREmo:ultima ratio sumpta ab his commodis quæ in genus humanū cælestia & diuina conferūt corpora:quod profecto nō fieret si deus humana hæc & inferiora non curaret.

SEQVitur ut doceam:secunda pars qua subiecta eē omnia sentienti naturæ concluditur. NANq3 alii:ponit definitionē naturæ:quæ ut finit Aristoteles in physicis est pricipium quoddam & causa ut id moueatur atq3 quiescat in quo primo per se & non per accidens inest. Aliqui autem dixerunt naturam esse rationem diuinæ artis inditam rebus quæ ab ipsa mouentur ad finem. VIM:potentiam.

RATIOnẽ artẽ. ORDInis: ꝑgressus tendẽtis ad finẽ. VIA: rõne arte: mõ: mẽsura. CAVSA cuiusq; rei: ad quem finẽ tẽdat. Q VID sequat: qd sibi ꝓposuerit tanq̃ signũ: & ultimũ terminũ: ac sũmũ. ARIstoteles: concludit naturã agere pp finẽ his uerbis. patet igit̃ naturã eẽ cãm: & ita ut alicuiꝰ gr̃a faciat: ca inqt cõstare natura dñr q̃ quodã pricipio intrinseco semp mouent̃ & ad quẽdã ꝑueniũt finẽ: ab unoquoq; aũt nõ ad eundẽ singula neq; ad quẽuis: semp tñ ad eũdẽ nisi qd obstiterit ꝑgũt. SOLlertiã: acumẽ: rõnẽ: artificiũ. CONseq: attingere. Ars eteni naturã imitat̃ q̃datenus põt. VIM: potẽtiã: & q̃si artẽ. NATVrã cõcipientẽ: aptã cõceptibꝰ: & bñ dispositã rẽ naturalẽ: & terrã bñ subactã & cõcinatã: & genitalis loculos. NActũq; sit materiã. i. inuenerit cõuetiens fomẽtũ: & alimẽtũ. ALI: foueri: sustentari & crescere. ITA fingat: sic formet: & ꝑficiat unũquodq; in suo gñe & q̃litate ad eum finẽ quẽ hñt uegetabilia & sensibilia. PER stirpes: radices q̃ sugunt e terra alimẽtũ. MOVERI: cieri locali motu: & sensus hr̃e atq; appetitiões reꝝ necessariaꝝ ad uitã tuẽdã: huc usq; natura ꝑcedit in brutis: & ut silia sibi spẽ ꝓducãt. SVNT aũt nũc oscitãtis Epicuri opiõnẽ ponit dicentis naturã reꝝ oĩum eẽ plenũ: & uacuum. i. atomos: & inane: p qd ueluti locũ corpa mouerent̃: q̃ ille opinabatur reꝝ oĩum sæmina. HIS: copoĩbꝰ: & inani. SED nos: apert suã mẽtem stoicus ut liqueat qd sit mundũ natura administrari. CONstare: uigere: teneri: fulciri: sustineri. ADMInistrari: regi & gubernari. itelligimꝰ p naturã uim quãdã ordinatẽ: & artificiosam: q̃lis apparet in arboribꝰ: & aĩantibꝰ: in qbꝰ uia q̃dã & arte ad finẽ tendit̃: nõ sic est ingt in partibꝰ a toto segregatis ut gleba: lapide: & silibꝰ. talia. n. facile resoluunt̃ & corrũpunt̃. EIVSmodi: tale: ac sile aut eiusdẽ generis & q̃litatis. NVLLA cohærẽdi natura: naturali aptitudine ac ui ad subsistẽdi cõiũctionẽ: gleba siqdem terræ auulsa nõ est in sua natura: nec cohæret ad ꝑmanẽdũ: & ordinẽ nõ hẽt a natura datũ. ĩ arbore aũt tota terra: & ĩ aĩalibus ordo naturæ apparet: & uis qua cõstãt: sustinent̃: & ad ꝓpriũ finẽ tendũt nisi ĩpediant̃. TEmeritas: cõfusio õni auersa: & mẽti. ORDO: rõ ꝑgressus a prio ad ultimũ qd natura sibi ꝓponit. ARtis uiæ & rõnis: ars. n. ẽ habitꝰ cũ rõne effectiuus. STIRpibꝰ: radicibꝰ: ARTE: rõne ordine: & uia. VIuũt: aĩam hñt altricẽ. ET uigẽt: uigorẽ hñt: pubescũt: & ꝑficiunt̃. CONtinet̃: sustẽtat̃. ARTE: rõne: cõsilioq;. GRAuidata: repleta: & fecũdata ut sæminũ FVNdat: emittat. VIcissim: uices & alternatiões. A SVperis: leuioribꝰ elemẽtis: ut aq̃: aere: igni: reliq̃sq; cælestibꝰ terrã alentibꝰ & fecũdãtibꝰ. EXternis: extrinsecis. EIVSdẽ: terræ aqs ad mixtæ: nã unã uident̃ naturã efficere. EXspirationibꝰ: exhalatiõibꝰ uaporibꝰ & fumis qbꝰ aer alit̃ & renouat̃. AETHER: ignis. ET oĩa sydera: q̃ stoici opinati sũt huiõibꝰ ali. TEnet̃: sustẽtat̃: & uegeta ẽ. EAdẽ rõ: ars: uia: & modus est & tenet̃ in toto mundo. i. natura mũuensi qui diuina mẽs fouet: uegetatq;. STIRpes: enumerat ptes totius. arbores inquit alunt̃ radicibus: aĩantes afflatu aeris qui hominibus ꝓbet usum: auditum: uocẽ & odoratũ: nam hi sensus per medium aerem bene & apte dispositum suum exercent suam sensibilia etenim. i. obiecta sensuum propria super sensus posita non sentiuntur. SONAT: uoces effingit. MOVETVR: dat nobis facilem motum: cum sit corporis rarum & leue: cedatq; facillime: quod non contingit per terram & aquam quum densiora sint & concretiora. Q VASI locum: uacuum quoddam & receptaculum: quasi autem dixit cum per quãdam translationem loquatur non datur quippe in natura uacuũ: quapropter Aristoteles dixit locũ esse ultimã supficiẽ corporis ambientis locatũ. Q VAE: q: oĩa grauia inqt imũ loci appetẽtia: & oĩa leuia supeꝝ: & circularis motus cælestium corpoꝝ efficiũt naturã motue. sim. MVNDI: totius cæli. terra enim est cẽtrũ circa qd cælũ uoluit̃. Vñ hesiodus igeniose finxit in theogonia e chao natã eẽ terrã latũ pectus habẽtem: & tutũ pauimentũ deoꝝ ĩmortalium: & pepẽrisse sibi æquale stellatũ cælũ. rõ aũt est q̃a terra puncti rõnẽ ad ambitũ cæli & circũferentia hñs cã est circularis formæ i psius. æquale dr̃ terræ: qm oẽs cæli ptes æq̃ distãt a terra: q̃ dr̃ pauimẽtũ cæloꝝ: qm omne qd mouet̃ ĩmobili naturæ innititur: firmamentum uero cælestis motus est medius mundi locus qui & infimus in globo dicitur: libratuq; terra suis ponderibus & hæret immobilis.

rõnẽ cientẽ motus in corpibus necessarios. Alii aũt uim pricipẽ rõnis atq; ordinis tanq̃ uia ꝑgrediẽtem: declarantẽq; qd cuiusq; rei cã efficiat: qd sequat̃: cuiꝰ sollertiã nulla ars: nulla manus: nemo opifex cõsequi possit imitãdo. Sæminis. n. uim eẽ tantã: ut id q̃q̃ sit ꝑexiguũ: tñ si iciderit in cõcipientẽ cõprehẽdentẽq; naturã: nactũq; sit materiam qua ali augeriq; possit: ita fingat & efficiat ĩ suo quidq; gñe: ptim ut tñ mõ p stirpes alant̃ suas: ptim ut moueri et & sentire & appetere possint: & ex sese silia sui gignere. Sunt aũt q̃ oĩa naturæ noĩe appellent: ut Epicurus: qui ita diuidit: oĩum quæ sint naturã esse corpora & inane: q̃q; his accidant. Sed nos quũ dicimus natura cõstare administrariq; mundũ: nõ ita dicimus ut glebã aut fragmẽtũ lapidis: aut aliqd eiusmodi nulla cohærẽdi natura; sed ut arborẽ ut aĩal: in qbus nulla temeritas: sed ordo apparet: & artis q̃dam similitudo. Quod si ea quæ a terra stirpibus cõtinent̃ arte naturæ uiuunt & uigent: profecto ipsa terra eadẽ ui cõtinet̃ arte naturæ: qppe q̃ grauidata sæminibus oĩa pariat & fundat ex sese: stirpes amplexa alat & augeat: ipsaq; alat̃ uicissim a superis externisq; naturis. Eiusdemq; expirationibus aer alitur & æther & oĩa sidera: ita sit terra natura tenet̃ & uiget: eadẽ rõ in reliquo mũdo tenetur. Stirpes terræ inhærẽt: aĩantes aũt aspiratiõe aeris sustinent̃: ipseq; aer nobiscũ uidet: nobiscũq; audit: nobiscũ sonat. Nihil. n. eoꝝ sine eo fieri põt: qn etiã mouet̃ nobiscum. Quacũq; enim imus quacũq; mouemur uidetur quasi locum dare & cedere: quæq;

MEDIVM locum terram. A MEDIO: a terra ad cælum. ROTVNDA: circulari. FERVNTVR: uoluuntur circa terram. CONTINENTEM: continuatam & connexam: quoniam partes inuicem se fulciunt. VNAM: totam e pluribus membris constantem & coagmentatam. ET CVM quattuor: quattuor membra totius naturæ: idest elementa inuicem se generantia continentem: & indeficientem efficiunt naturam. RETRORSVM: mutato ordine a primo ad ultimum. VICISSIM: per uices & uariationes ordinis atq; progressus: densus ignis efficit aerem: densus aer aquam: densa aqua terram. HIS NAturis: elementis. COMMEANTibus: confluentibus nunc ad tenuitatem: nunc ad densitatem. CONTINETVR: connectitur & coagmentatur.

in medium locum mundi qui est infimus: & quæ a medio in superum: quæque conuersione rotunda circum medium feruntur: ea continentem mundi efficiunt unamq; naturam. Et quum quattuor sint genera corporum: uicissitudine eorum mundi continuata est natura. Nam ex terra aqua: ex aqua oritur aer: ex aere æther: deinde retrorsum uicissim ex æthere aer: ex aere aqua: ex aqua terra infima: sic naturis his e quibus omnia constant sursum deorsum ultro citroq; commeantibus mundi partium coniunctio continetur. Quæ aut sempiterna sit necesse est hoc eodem ornatu quem uidemus: aut certe perdiuturna: permanens ad longinquum & immensum pene tempus: quorum utrumuis: ut sit sequitur mundum natura administrari. Quæ enim classium nauigatio: aut quæ instructio exercitus? aut rursus ut ea quæ natura efficit conferamus. Quæ procreatio uitis aut arboris: quæ porro animantis figura: conformatioq; membrorum tantam naturæ sollertiam significat quantam ipse mundus? Aut igitur nihil est quod sentiente natura regatur: aut mundum regi confitendum est. & enim qui reliquas naturas omnis earumq; sæmina contineat: qui potest ipse non natura administrari? Vt si quis dentes & pubertatem natura dicat existere: ipsum autem hominem cui ea existant non constare natura. Quis non intelligat quæ efferat aliquid ex se perfectiorem habere naturam q̃ ea quæ efferantur. Omnium autem rerũ quæ natura administrantur sæminator & sator & parẽs: ut ita dicã: atq; educator & altor est mũdus: oiaq; sicut mẽbra & ptes suas

QVAE: coniunctio aut semper manebit aut diu: hæc fuit stoicorum opinio. Sacra ueritas finem mundi tenet futurum ad summi conditoris arbitriũ. VTRVMuis: alterũ de duobus. VT: quis sit hoc uel illud tamẽ sequitur quõ natura administrari: qd' probat exemplo artium aut particularis naturæ. NAVIgatio: gubernatio nautica quæ magnam requirit sollertiam & industriã. INSTRVctio exercitus: ars militaris disponens acies ad uictoriam. CONferam⁹: cõparemus ea quæ ad singulas naturas ptinẽt. PORro: certe. FIGVRA: forma & facies. CONformatio: effigiatio. SOLlertiam: acumẽ: artem: rõnem cõsiliũ. IPSE mundus: cuius forma nobilissima est & ornatissima. Vnde nomen accepit. Cosmos enim dictus est a græcis: mũdus a latinis: unde mũdus muliebris. ET enumeratio quare sentiendum ita sit: qm̃ omne totum maius est atq; nobilius suis partibus quæ si natura sustinentur multo magis totũ. CONtineat: comprehendat: cõplectat atq; sustineat. QVI: quomodo. ADministrari: sustineri & gubernari a cõmuni natura quæ diuina est & oium bonorum causa. VT si quis: similitudine probat absurdũ esse si aliter putetur & æstimet. PVBERtatem: primã lanuginẽ quæ ab anno quarto decimo pullulat. EXIstere: apparere pullulare: inesse. EXIstant: innascant: & insint. CONstare: sustineri: esse: gubernari ac foueri. QVIS non intelligat: pbat naturam eẽ sentientem. i. habere in se rõnem uel maximam: eam uero naturam intelligit Balbus quæ appellatur a stoicis mundus & deus. Aristoteles dixit eẽ brutam: & principium ut aliquid per se moueat: atq; quiescat: quæ natura regitur a causa superiore cum ex se nullam habeat rationem. Zeno stoicorũ princeps autore laertio sic finiuit. Natura est habitus ex se ipso motum accipiens secũdum seminalẽ rõnem efficiens & continẽs ea quæ sunt. Et natura dicit aliquãdo a stoicis uis quæ mundũ continet. Aliquãdo quæ germinare huc rnũ facit. est igitur horum uerborũ sensus cuiq; notũ: & eam naturam eẽ pstantiorẽ quæ ex se gignit & creat aliquid q̃ id qd' genitum est & creatum. Mundus autẽ oia ex se generat: ergo generatis oib⁹ naturis pstãtior ẽ. QVAE efferat aliqd ex se. i. creet: & pducat qppiam propria ui: suaq; sponte: ac natura. NATVras: q̃litates & excellẽtiores pprietates q̃ habeant ea q̃. EFFErant. i. pcreent: & pducant. NATVra: ui naturali & diuina. SAEminator: pcreator: qm̃ uim hẽt sæminalẽ in se mũdus. ad illud aũt hoc referẽ: quæ efferat aliqd ex se. SATOR: plãtator. Vñ Horatius in primo carminũ inqt. Nullã uare prius sacra uitæ seueris arborẽ. Serere est terræ mãdare. PArens: generator p quãdã trãslationem: ideo addidit ut ita dicã. ALTOR: collator alimentorũ. MVNdus: natura ipsa cõmunis: quæ uim habet diuinã. Mundũ inqt Laertius tripl'r dicunt stoici. Interdũ deum qui incorruptibilis sit & ingenitus opifex tanti operis. Mundum etiam dicunt cæli ornatum. Dicunt etiam mundum ex utrisq; compositũ. i. terrenis atq; cælestibus. Seneca stoicorũ doctissimus agens de Ioue li. primo naturaliũ quæstionum dicit. Ne hunc quidem crediderunt Iouem esse qualem in capitolio & in cæteris ædibus uidemus mittere manu fulmina. sed eũdẽ quẽ nos Iouẽ intelligunt custodem rectoremq; uniuersi animum ac spiritum mundi huius operis dominum & artificem. Vis illum fatum uocare non errabis: hic est ex quo suspensa sunt omnia ex quo sunt oẽs causæ causarum. Vis illum prouidẽtiam

dicere:recte dices.est enim cuius consilio huic mundo prouidetur:ut in cōcursus hereat & actus suos explicet:uis illum naturam uocare non peccabis.est enim ex quo nata sunt omnia:cuius spiritu uiuimus. Vis illum uocare mundum nō falleris:ipse enim est totum quod uides totus suis partibus inclytus:& se sustinēs & sua. Idē & æthrus scis uisum est:& ideo fulminibus Iouem mitti dixerunt:qa sine illo nihil geritur. NVTRICATVR:fouet more nutricis:nutricari quondam dicebatur pro nutricare ut fabricari pro fabricare. & Nonius testem in hoc loco citat Ciceronem:nec non Varronem atq; Affranium. NATVra:ui naturali atq; diuina. ADMInistrantur:fouent & gubernant. EX his naturis naturalibus principiis:& uim diuinam habentibus id effectum est quod est in suo genere optimū & perfectissimum. DOceat:rōnib⁹ & exēplis ostendat. VSVM:utilitatem & cōmoditatē utētium. SPEciem:aspectū:formam:figuram. FORtuita:casu effectam Epicurei somniarūt. EO statu:conditione & qualitatem qua sine moderatione sentientis naturæ constare aut permanere nō potuerūt. COhærere:coniungi copularī:atq; persistere. SENsu:intelligentia quada diuina modū inbuente:nec nō analogiam quā nostri proportiōem uocant.res enim iunctæ sunt per quādam ratiōnē:ōnē:& sympathiam.i.naturæ consensum.talis igit̃ status ei ra rōnem stare nō potuit. RAtionis:itelligētiæ:moderatæ atq; confirmatissimæ artis. QVI igitur cōuenit. Absurdum inquit est creaturis arte tribuere:& creatorem rationis & artis expertē putare. QVI:quomō. CONueniu:decens est & rōni consonū. SIgnū:statuam. SOLArium:horologium quo ad umbram solarium radiorum gnomone monstrante cognoscūtur horæ:Plinius aūt:princeps Romanis solarium horologium statuisse ad ædem quirini Papyrius cursor tradit:Scipio nasica primus aqua diuisit horas æque noctium ac dierū idq; horologiū sub tecto dicauit. DEscriptum:designatum lineis ut horæ discernant. EX aqua:depsydra.i.uase forato:& aqua dilabēte:atq; elapsum ostēdente tempus & horas per lineas nas ipsum monstrantes:& distinguentes. CONtemplare:conspicias. QVOD si:quod asseio inquit.Balbus etiam rudibus nationibus & barbaris non est ambiguum scythas & britannos procul remotissimis:& quasi orbe toto separatis posuit. SPHAEram globosam formam mundi cæli:qua motus:conuersiones:& situs cælestium distinguntur. ERRANtibus:uagis quas ob id planetas appellant græci. BARbarie:rudi cōuersatione:incultisq; moribus. RAtione:ui:a:& arte. NECESsitate fatali sorte. RAtione:ingenio & arte. IMITANdis:ad similitudinem repræsentandis motibus. ASSImulata:ad similitudinem effecta. Archimedes fuit syracusius in mathematicis:& sciētia solidorum inprimis clarus. Cuius sepulchrum ignoratum a syracusanis Cicero q̃stor indagauit in cui⁹ uertice sphæra inerat cū cylindro. An archimedes inquit Lactantius concauo ære similitudinem mundi ac figuram potuit machinari in quo ita solem:lunamq; composuit ut inæquales motus & cælestibus similes cōuersionibus singulisq; quasi diebus efficerent. SOLlertius acutius:& ingeniosius. AT q; ille apud Accium pastor:exemplo poetico admirationē peperisse uenatiōe naturæ atq; perturbationem ostendit Balbus:pastorale exemplū sumit ex argonauticis Accii poetæ tragici. Diuinum.

nutricatur & continet. Quod si mūdi partes natura administrantur necesse est mundum ipsum natura administrari:cuius quidem administratio nihil habet quod reprehendi possit:ex his enim naturis quæ erant quod effici optimum potuit effectum est. Doceat ergo aliquis potuisse melius. Sed nemo unq̃ docebit:& siquis corrigere aliquid uolet:aut deterius faciet:aut id quod fieri non potuit desiderabit. Quod si omnes mundi partes ita constitutæ sunt:ut neq; ad usum meliores potuerint esse:neq; ad speciem pulchriores uideamus utrum ea fortuita sint. An eo statu quo cohærere.nullo modo potuerint:nisi sensu moderante:diuinaq; prouidentia. Si ergo meliora sunt ea quæ natura q̃ illa quæ arte profecta sūt: nec ars efficit quicquam sine ratione:nec natura quidem rationis expers est habenda. Qui igitur conuenit signum:aut tabulam pictam cum aspexeris scire adhibitam esse artem:quūq; procul cursum nauigii uideris non dubitare:quin id ratione atq; arte moueatur:aut quum solarium: uel descriptum:aut ex aqua contemplare intelligere declarari horas arte non casu:mundum autem qui & has ipsas artes:& earum etiam artifices:& cuncta complectatur consilii & rationis esse expertem putare? Quod si in scythiam:aut in britanniam sphæram aliquis tulerit hanc quam nuper familiaris noster effecit Possidonius cuius singulæ conuersiones idem efficiunt in sole & in luna & in quinq; stellis errantibus:quod efficitur in cælo singulis diebus:& noctibus: quis in illa barbarie dubitet quin ea sphæra sit perfecta ratione? Hi autem dubitant de mundo ex quo oriuntur & fiunt omnia casu ne ipse sit effectus:an necessitate aliqua:an ratione:an mente diuina:& Archimedem arbitrantur plus ualuisse in imitandis sphœræ conuersionibus q̃ natura in efficiendis:præsertim cum multis partibus sint illa perfecta q̃ hæc simulata sollertius. Atq; ille apud Accium:pastor qui nauem nunquam ante uidisset Vt procul diuinum:& nouum

Vehiculum

VEHICVLVM: argo nauim palladis arte cōpactam: & elaboratā: de qua Claudianus. Licet omnia uates In maius cælebrata ferant: ipsamq; secandis Argois trabib⁹ iactent sudasse mineruam: Nec nemoris tñ uiuxisse carētia sensu Robora: sed cæsto tonanti Iouis augure luco Arbore ꝑsaga tabulas animasse loquaces: Valerius flaccus fatidicam ratē appellauit argo: & Apollonius in quarto argo nauticorū his uerbis. Illico, clamauit humana uoce carinæ nauis uocale lignū qđ in media carina e fago dodonidæ pallas aptauit. Sic argo clamauit sub tenebris. E MONTE: specula. MOles: magna qđā natura fluctuans: & mihi hactenus inuisa & incognita. EX alto: mari summo ad terrā adnatat. PRAE: ante se propellit aquas. VORtices: recurrus undas: & in se reductas. Vortex olim nunc uertex dicit̄ contorta in se aqua & quicquid aliud similiter uertitur. VI: suo impetu & lapsu erigit undas auritas. RVIT: commouet: scindit mare: atq; sulcat. Virgi. & spumas salis ære ruebant. PROfluit: procurrit: prolabitur. NIMbū: caliginosam & grauidam aquis nubē separatā & tutbine inuolutā: dum inqt naria cogitarē: & modo nubilum qđdam abscissum arbitrarer: aut saxū: aut aqueū globum: tandē patuit rei ueritas: audito cominus nautico cantu: uisisq; argonautis. DVM qđ aliqđ saxum credere potuisses nolui. EXpulsum: deiectū alicunde: atq; agitatum. AVT procellis: fluctibus ꝓcacib⁹ qui crebro assultu scopulos eruūt. GLObosos turbines: cōplicationes undarū instar turbinū. EXIstere: apparere ac fieri. CONcursantibus: oppositus flatibus impellentibus: & aquā turbinātibus. Turbo inqt Aristoteles fit cum uētus descendit: & ei alius contrarii flatus occurrit: & inuicem se impellunt coactātq;: quare assurgunt quodam inuolucro non sine puluere. Ventus inquit Seneca circūactus: & eundem ambiens locum ac se uertigine cōcitans turbo est. ICTOS: percussos: impulsos. NI: pro ne. Sic Virg. Ni teneant cursus certum est dare linthea retro. STRAges: deuastationes terrarum moliatur maris impetus. CONciat: cōmoueat: impellat. TRIton: maris numē tubicen neptuni: ut ē ī fabulis. FVscina: tridēte ac neptunio sceptro. EVERtens: euensa: brumpens: SPEcus: antrum aliqđ scopulorum. RADIces penitus undantes: idest ab imis uadis & submersorum saxorum radicibus. MOlem saxeam: magnitudinem saxi. ERVAT: expellat e fundo maris: aut euertat cælū: ordo est & dum credas ne quas strages terrestres pont⁹ cōciat: aut forte triton euertens specus subter radices penitus undantes ueniat: & e ꝓfundo freto eruat saxeam molem: aut cælum: ponitus inquit uidetur ruinam & submersionē minari terris. Triton aūt cælo ruinam subductis fulcris qbus tota natura innititur. Vnde finxerunt poetæ Atlātem montem fulcire cælum. Atlas inquit Syllius subducto trabus uerticē cælum.

Vehiculum argonautarum e monte conspexit primo admirans & perterritus hoc modo loquit̄. Tanta moles labitur.
Fremebunda ex alto ingenti sonitu & strepitu
Præ se undas euoluit uorticesq; ui suscitat
Ruit pro lapsa pelagus respergi: profluit
Itaq; dum interuptum credas nimbum uoluier:
Dum quod sublime uentis expulsum rapi:
Saxum aut procellis: uel globosos turbines:
Existere ictos undis concursantibus
Ni quas terrestres pontus strages conciat:
Aut forte triton suscina euertens specus:
Subter radices penitus undantes ueniat:
Fretoq; molem ex profundo saxeā: aut cælū eruat.
Dubitat primo quæ sit ea natura quaz cernit ignotam. Idemq; iuuenibus uisis: audito q; nautico cantu: sicut inciti atq; alacres rostris perfremunt delphini. Item alia multa sileam melo cōsimilem ad aures cantuz & auditum refert. ergo ut hic primo aspectu inanimum quiddam: sensuq; uacuum se putat cernere: post autē signis certioribus quale sit id de quo dubitauerat incipit suspicari: sic philosophi debuerūt si forte eos primus aspectus mundi conturbauerat: postea cum uidissent motus eius finitos & æquabiles: omniaq; ratis ordinibus moderata: imutabiliq; constantia intelligere inesse aliquem non solum habitatorem in hac cælesti ac diuina domo: sed etiam rectorem & moderatorem: & tanq̄ architectum tanti operis atq; muneris. Nunc autem mihi uidentur

INCITI: salientes. ALAcres: læti & gestiētes uelocitate quadam: & agilitate: uelocissimū oium aialium inqt Plinius nō solum marinorꝫ est delphinus: sed ocior uolucre: acrior telo cū fame concitatu fugiētē in uada ima persequuti piscē diutius spm̄ cōtinuerent arcu emissi ad respirādum emicāt tātaq; ui exiliūt ut plærūq; uela nauiū transuolent: hoiem nō expauescit delphinus ut alienū: obuiā nauigiis uenit: alludit exultās. certat etiā & q̄uis plena ꝑterit uela. PERfremunt resonant. Lingua est delphinis inquit Plinius contra naturam aquatiliū mobilis: breuis: atq; lata haud differens suillæ: pro uoce gemitus humano similis deorsum repandū: rostrū simū: qua de cā nomē simonis oēs miro mō agnoscūt: maluntq; ita appellari. MELO: suaui cantilenæ qua utitur Siluanus pastorꝫ numē. INANImū: sine aīa. SENsu: aīa sensibili. SVspicari: opinari & cognoscere. CONturbauerat: cōmouerat: admirariq; coegerat: qm̄ admiratio impulit philosophos ad causas rerꝫ atq; rōnes inuestigādas. Vñ Plato ī the eteto de scīa: sic scribit: philosophi ē ꝓprimis hæc affectio q̄ admiratio dr̄. neq;. n. aliud ꝑter hoc ē philosophiæ pricipiū: & q Irin thaum itis. i. ammiratōis filiā eē tradidit nō absurde originē ei⁹ explicuit. FINItos: terminatos: & circūscriptos. AEQVAbiles: cōstātes: & uniformes. RAtis: firmis. ORDInib⁹: dispositiōib⁹ & distributiōib⁹. MOderata: tēperata: & regulata. CONstātia: ꝑseuerātia. MOderatorē: GVbernatorē & ordinatorē. ARchitectū: primū opificē: & designatorem. MVneris: officii. NVNC aūt: notat hebetudinē phorū sui tpis: & epicureorꝫ: q etiā oculorꝫ sensu uacare uidebant̄.

NE SVspicari: ne leuiter quidem cogitare quanta sit excellentia rerum cælestium summa indagatione dignissima & terrestrium: & incipit describere situs elementorum: & ordinem: quo ingenium & sollertia ordinatoris & moderatoris arguitur. MVNDI: ambitus totius uniuersi quem mundum uocamus. CIRcumfusa: ambita spiritu & anima.i. aere. Simul cum terra intelligit aquã Balbus: quõ hæc duo elementa mixta sunt: & terra subest: & extat ut animantibus dentur alimenta. A NOstris: latinis. TRITVM: usitatum: & usurpatum. ALTIS sunt ignibus: Aristoteles in meteoris probat corpora cælestia non esse ignea his uerbis. Si enim distantiæ plenæ igni & corpora essent ignea olim ad nihilum redacta essent singula. deridendi sunt quicunq; opinati sunt humore nutriri solẽ. MVTVEmur: mutuo accipiamus: faciamusq; nostrum. Nam dicitur mutuum: quia de meo fit tuum & de tuo meũ. INTERpræta: declarat latine dici cælum Pacuuius tragœdiarum poeta celeberrimus brũdusinus fuit ennii poetæ nepos ex filia: illa uero italiæ pars quondã magna græcia dicebatur: ideo balbus appellat graiugenã pacuuiũ quis ille nominet se latinum latineq; tragœdias scripserit. NON graius: ita inquit loquitur pacuuius dicẽs nostri: tanq̃ ipse nõ esset graius: erat græcus genere. studio autem latinus. GRAIVgena: e græcis natus pacuuius. DE ISTO aperit ipsa oratio: hæc erãt uerba pacuuii ostẽdentis æthera dici cælum latine: de isto iquit intelligo: nomine quippe cæli æthere intelligit. AD MAiora: q̃ sit originatio uocabulorũ atq; proprietas.. EXIstunt uim habẽt & naturã. QVORVM sol est princeps: Plinius agens de planetis dicit quorũ medius sol fertur amplissima magnitudine ac potestate nec tẽporum modo terrarumq; sed siderum etiam ipsorum cæliq; rector. COLLVstrans: illuminans. MODEratione mensura: & norma situs & motus. TEMPEratione: ordinatione temperata: & librata. HIC ego: in hac parte inquit mirari par est eorum hallucinationẽ qui dixerunt hæc esse fortuita: & temerario cõcursu atomorum effecta quo nil posset excogitari obtusius. VI: impetu naturali: & motu. CONCVRsione cõuentu: & cõcitatu. QVALESlibet: cõiq; materia notatæ: atq; expressæ. ALIquo: in aliquod uas: unde effundi confuse possint. VT DEinceps. per ordinem: successiue. & continenter atq; distincte: ut.s. carmen post carmen ponatur: & legatur. VALERE: efficẽtiam habere casus: qui est temeraria quædam causa quarũdarum rerũ quarum euentus est inopinatus. QVEMadmodũ: qua audacia: qua frõte. affirmãt id quod nullo modo fieri potuit. NON qualitate aliqua: dispositiõe & affectione naturali: & aduentitia: ut est calidum frigidum diuinum molle studiosum otiosum forte imbecillum dulce amatum sapiens insipiens & cætera id genus: q̃bus dicitur qualis ea q̃ h abuerit poeotes dicitur a græcis: qualitas a latinis: & poeon quale. Laertius in Epicuro dicit: Epicurum sensisse Atomis intrinsecus nullam inesse qualitatem pter figuram: & magnitudinẽ: & grauitatem. NON sensu: aliqua cognitione saltem sensitiua. TEMERE: fortuito. QVOD si: argumẽtum a maiori: quod tunc est cum infertur minus. MINVS operosa: minoris operæ ac laboris.

ne suspicari quidem quanta sit admirabilitas cælestium rerum atq; terræstrium: principio enim terra sita in media parte mundi circumfusa undiq; est hac animabili spirabiliq; natura: cui nomen est aer. græcum illud quidem: sed perceptum iam tamen usu nostris: Tritum est enim pro latino. Nũc rursus amplectitur immensus æther qui constat ex altissimis ignibus. Mutuemur hoc quoq; uerbum: dicaturq; tam æther latine q̃ dicitur aer: & si interpretatur pacuuius hoc quod memoro nostri cælum: graii perhibent æthera. Quasi uero non graius hoc dicat. At latine loquitur. Siquidem non quasi græce loquentem audiamus. Docet idem alio loco graiugena de isto aperit ipsa oratio. Sed ad maiora redeamus. Ex æthere igitur innumerabiles flammæ syderum existunt: quorum est princeps sol omnia clarissima luce collustrans. multis partibus maior: atq; amplior q̃ terra uniuersa: deinde reliqua sydera magnitudinibus immensis. Atq; hi tanti ignes tamq; multi non modo nihil nocẽt terris rebusq; terrestribus: sed ita prosunt ut si mota loco fuerint conflagrare terras necesse sit a tantis ardoribus moderatione & temperatione sublata. Hic ego non mirer esse quẽquam qui sibi persuadeat corpora quædam solida atq; indiuidua ui & grauitate ferri. mundumq; effici ornatissimum & pulcherrimum ex eorum corporum concursione fortuita. Hoc qui existimat fieri potuisse non intelligo cur non idem putet si innumerabiles unius & uiginti formæ litterarum uel aureæ: uel qualeslibet aliquo coniiciantur posse ex his in terram excussis annales Ennii ut deinceps legi possint effici. Quod nescio anne in uno quidem uersu possit tantum ualere fortuna. Isti autem quemadmodum asseuerant ex corpusculis non colore: nõ qualitate aliqua quam poeoteta græci uocant: non sensu præditis: sed concurrentibus temere: atq; casu mũdum esse perfectum uel innumerabiles potius in omni puncto temporis alios nasci: alios interire. Quod si mũdũ efficere pôt cõcursus atomorũ: cur porticũ: cur tẽplũ: cur domũ: cur urbem nõ pôt? quæ sunt minus operosa: & multo quidẽ faciliora. Certe ita

temere de mundo effutiunt ut mihi qdē nunq̄ hūc admirabilē cæli ornatū qui locus est ꝓximus suspexisse uideantur: ꝓclare ergo Aristoteles si eēnt inqt q sub terra semp habitauissent bonis & illustribus domiciliis quæ essent ornata signis atq; picturis: instructaq; rebus his oib⁹ qbus habūdāt hi q beati putanť: nec tñ exissent unq̄ supra terrā: Accepissent aūt fama & auditiōe eē qd' dā numē & uim deoꝝ: deinde aliquo tpe patefactis terræ faucibus ex illis abditis sedibus euadere in hæc loca q̄ nos icolim⁹ atq; exire potuissent: cū repēte terrā & maria cælūq; uidissent: nubiū magnitudinē: uētorūq; uim cognouissent: aspexissentq; solē: eiusq; tū magnitudinē: pulchritudinē: q; tum etiā efficientiā cognouissent: q; is diem efficeret: toto cælo luce diffusa: quū aūt terras nox opacasset: tū totū cælū cernerent astris distinctū & ornatū: lunæq; luminū uarietatē tū crescētis tū senescētis: eorūq; oiu; ortus & occasus: atq; in oi æternitate ratos: imutabilesq; cursus: q̄ quū uiderent: profecto & esse deos: & hæc tāta opera deoru; esse arbitrarenť. Atq; hæc qdem ille. Nos aūt tenebras cogitemus tantas: quātæ quondā eruptione ethneoꝝ igniū finitimas regiōes obscurauisse dicunť: ut per biduū nemo hominem hō agnosceret. Q nū aūt tertio die sol illuxisset: tū ut reuixisse sibi uiderenť. Q d' si hoc idem ex æternis tenebris cōtingeret: ut subito lucem aspiceremus: q̄nam spēs cæli uidereť? Sed assiduitate quotidiana & cōsuetudine oculoꝝ assuescunt animi: neq; admiranť: neq; reqrūt rōnes eaꝝ reꝝ quas semp uident: ꝓinde quasi nouitas nos magis q̄ magnitudo rerū debeat ad exqrendas causas excitare. Q uis eni; hūc hoiem dixerit: qui quū tam certos cæli motus: tā ratos astroꝝ ordines: tāq; oia iter se connexa & apta uiderit: neget in his ullā icē rōnē: eaq; casu fieri dicat: q̄ quāto cōsilio geranť: nullo consilio asseq possumus? An quū machinatiōe aliq̄ moueri aliqd uidemus: ut sphærā ut horas ut alia per multa: nō dubitamus qn illa opera sint rōnis: quū aūt ipetū cæli cū admirabili celeritate moueri uertiq; uideamus cōstātissime cōficientē uicissitudines anniuersarias cu; sūma salute & conseruatione reꝝ oium: dubitamus qn ea nō solum rōne fiant: sed etiam excellēti diuinaq; rōne. Licet enim iam remota subtilitate disputādi oculis quodāmō cōtēplari pulchritudinē reꝝ eaꝝ: quas diuina prouidentia dicimus constitutas. Ac pricipio terra uniuersa cernatur locata in media sede mundi solida & globosa & undiq; ipsa in sese nutibus suis

TEMERE: inconsulte ac sine rōne. EFFVtiunt: blaterant. i. stulte atq; inepte loquuntur. Q VI locus est proximus iunctus parti secūdæ de qua disseruit: oīa. s. subiecta eē naturæ sentienti. hic enim diuidendo ꝓposuit. Tertius est locus qui dicit' ex admiratione reꝝ cælestium atq; terrestrium: connectit ergo balbus has partes citra trāsitionē aliquā & distinctionem. PRAEclare: sapienter & egregie. BOnis: cōmodis & utilib⁹. SIGNIS: statuis: & imaginib⁹ ex ære: marmore: cæra: & gypso. PICTVris: tabulis pictis: qbus olim dom⁹ nobilium ornabantur. INstructa: culta: & honestata quocūq; domestico instrumēto: cuius appellatione id omne intelligitur sine quo ars exerceri nō potest: ut instrumentum domesticum: rusticū: piscatorium: rhetoricum: forense: inde dicitur fundus instructus: Villa instructa. BEATI: felices & nulla re indigentes. beatus enim is dicitur cui nihil deest. ACCEpissent: cognouissent auditu tñ. NVMEN: potētiam. ET uim: efficaciam. EVAdere: ascendere. VENtorum uim: impetum. EFFIcientiam uim efficiendi: & potestatē. SEnescentis: decrescentis. RAtos: firmos: & nunq̄ uacillantes. ILLE: Aristoteles hæc dicit. VT nemo: nec hō: & nullus. EX æternis: ꝑpetuis & īfinitus. Q VAEnam. q. d. ualde admirabilis uidereť aspectus cæli: & figura: sed animus nō admiratur id qd' a principio ætatis uidit oculus. RATIOnes: cās effectrices. PERinde: tanq̄: quasi dicat magnitudo potius q̄ nouitas excitare nos debeiet ad inuestigādas rōnes tantarum rerum: & causas. EXCItare: cōmouere atq; erigere uelut dormientes: & nihil admirātes. Q VIS dixerit hominem humana rōne ꝑditum: & instructum: quasi dicat non est appellandus homo: sed brutū animal. RAtos ordines: firmas & constātes collocationes & conuersiones. CONnexa: colligata. APTA: coniuncta & coagmentata decenter. RATIOnem: artem: consilium: & prudentiam artificis: & moderatoris. GErantur: fiant: & ordinentur. NVLLO consilio: quoniam arcana diuini consilii mens humana nō attingit. ASSEqui: intelligere ac ꝑscrutari. MACHINAtōe: artificio: atq; cōmento. SPHAEram: quæ celi cōuersionem imitať: & motus planetarum. HORAS: horologia. siue solaria quibus horæ demōstrantur. IMpetum: uolubilitatem. CONSTANtissime: perseuerantissime: atq; uniformiter. VICISSitudines: alternationes & uariatiōes temporum. AC PRINcipio terra: explanat situs elemētorum ut inde ordinarius ostēdatur sapientia est enim sapientis ordinare ut dicit philosophus in metaphysicis. IN MEdia sede ad amplexum uniuersæ naturæ. GLOBOsa: rotūda. NVTIbus suis: ꝓoprio & naturali pondere: inclinationibus deniq; grauissimo elemento congruis.

CONGLObata:cōpressa & rotūdata:q̄m undiq̄ ad mediū cogit̄,ppriāq̄ sedē. PERennitates:iuges featurigines & ppetuos fluxus. VEstit⁹:graminea opermēta:& thoros herbidos. IMpēdētiū:imminētiū:& adsurgētiū. VEnas meatus:& receptacula istar uenarū. VIM:copiā. CICVriū:māsuetarū:& domesticarū. Cicurare olim significabat mitigare & māsuefacere. LApsus:uolat⁹ natus. SILuestriū:i siluis uitā degētiū. IMmanitate:feritate. EFFEraui:feri facti:obsti.i.atq̄ siluestri ē:qd̄ cōtingeret nisi hoies noxias feras pderēt & fugarēt. VAstari:uastā fieri atq̄ desertā. DIstincta:ornata & descripta. AT uero agit iā de secūda natura:q̄ terræ adheret cōfusaq̄:sic est ut unū elemētū esse uideatur.

SPEcies:aspect⁹:forma. ORArū:extremarū regionū quas mare alluit. AMOEnitates:iucūditates:& oblectatiōes. DIspersa:diuersa:distīcta:aliq̄ nunq̄ emergūt aliq̄ fluitāt:& apparēt:aliæ saxis ubi nascunt̄ semp adhærēt ut ostrea. TEstis:osseis corticib⁹ qbus teguntur & crustis. CLVdit:ambit. CONflata:cōmixta & effecta.tractum a flatu:& fornacib⁹. EXIN:postea:deinceps:& successiue. DIstinguit̄:iterdiu qppe illustrat̄:& opacat̄ noctu. FVsus:sparsus. EXtenuat⁹:resolut⁹:& euaporat⁹ ascēdit. CONcret⁹:dēsat⁹:& crassus. COgit̄:dēsat̄. EFfluēs:currēs:q̄m uent⁹ ē fluct⁹ aeris. SVstinet:pēdere facit:& adiuuat uolātes. Plinius agēs de motu terræ dicit. Neq̄ unq̄ itumescūt terræ nisi sopito mari cæloq̄ adeo trāqllo ut uolat⁹ auiū nō pēdeāt subtracto oi spū q̄ uehit. SPirit⁹ duct⁹:aer attract⁹:& haustus:q̄tuor eē elemēta cōstat iqt Plini⁹ igneū sūmo:inde tot stellarū illos collucētiū oculos:pximū spūs quē græci nriq̄ eodē uocabulo aera appellāt. Vitalē hūc ac per cūcta rerū meabilē atq̄ cōsertū. COERceēs:cōtinēs cōprimēs amplexu & ambitu. COMplexus cæli eqdē iqt Plini⁹ cōsensu gētiū mouēt:nā quē cosmon græci noie ornatus appellarūt eū & nos pfecta absolutaq̄ elegātia mūdū. Cælū q̄dē haud dubie cælati argumēto diximˀ:ut interptat̄ M. Varro adiuuat rerū ordo:descripto circulo q̄ signifer uocat̄ in.xii.aialiū effigies:& p illas solis cursu cōgruens tot sæculis rō. CVRsus ordinatos:meusatos & distributos. DEfiniunt:determinat & cōficiūt. EAM ipam:terrā tanq̄ cētrū & mediū mūdi. ACcedēs:ascēdēs ad cancrū & descēdēs ad capricornū q̄ termi solis & portæ sūt i obliquo circulo q̄ zodiac⁹ a græcis:a nr̄is appellat̄ signifer & aialis.hēt.n.cælata signa qb⁹ sol uehit̄. REuersiōes:regressus. EXtremo:ultia pte signiferi. CONtrarias:q̄m ascēdit & descēdit lustrās mēsib⁹ singulis signū unūq̄ sūt hæc Aries:taurus:gemi:cancer:leo:uirgo:libra:scorpi⁹:sagittari⁹:capricorn⁹:aqri⁹:pisces. INtēruallo:spatio distātia:itercapedine. QVAsi tristitia.i.frigore:rigore:gelu:tēstāno ab aīs q̄ tristitia cōtrahunt̄:& diffūdunt̄ lætitia. Vn̄ mæror dr̄ aī contractio:& gaudiū dilatatio q̄dā. VIcissim:ahems mutato cursu:& accedēs uer facit & æstatē terrāq̄ exhilarat atq̄ lætificās germiare eā facit atq̄ florescere. MAthematici:geometræ Astronomi:& Arithmetici. HISdē spatiis curriculis & signiferorū:quē totū singulis lustrat mēsib⁹:et iō uaga dr̄ q̄m ascēdit & descēdit uago cursu. Vn̄ Plini⁹. Iā uero humilis & excelsa:& ne id qdē uno mō:sed alias admota cælo alias cōtigua mōtib⁹:nūc in aqlonē elata nūc in austros deiecta:q̄ singula i ea dephēdit hoīm prim⁹ endymion & ob id amore eius captus fama traditus:hæc illē:hoc idem poetæ inuenies finxerūt: Io filiā inachi demutatam in bouem:& œstro exagitatam penetrasse in ægyptum:& ibi suam recepisse formam. Io namq̄ pro luna ponitur quæ lumen amittit cum Ioui idest soli iungitur:& fit uacca pp cornua:recipit in regione opposita formam:q̄m luna cum est cōtra solē recipit suum lumen:& tota lucet. VAgatur:uagum peragit cursum & uarium. TVM:mō interdum soli coniungitur:modo disiungitur.

conglobata:uestita floribus:herbis:arborib⁹:frugib⁹ quorū oīum icredibilis multitudo isatiabili uarietate distinguit̄. Adde huc fontium gelidas perēnitates:liquores plucidos:amniū:ripa ū uestit⁹ uiridissimos:speluncarū cauas altitudines:saxorū asperitates:impendētiū mōtiū altitudines:imēsitatesq̄ cāporū. Adde etiā recōditas auri argētiq̄ uenas:ifinitāq̄ uim marmoris. Quæ uero & q̄ uaria gña bestiarū: uel cicurū:uel ferarū:q̄ uolucrū lapsus atq̄ cātus:q̄ pecudū past⁹:q̄ uita siluestriū: Quid iā de hoīum gñe dicā:q̄ q̄si cultores terræ cōstituti nō patiunt̄ eā nec imanitate beluarū efferari:nec stirpiū aspitate uastari:quorūq̄ opibus agri:isulæ:littoraq̄ collucēt distīcta tectis & urbibus. q̄ si ut aīs sic oculis uidere possem⁹:nemo cūctā ituēs terrā de diuīa rōe dubitaret. At uero q̄ta maris ē pulchritudo: q̄ spēs uniuersi: q̄ multitudo & uarietas isularū: q̄ amœnitates orarū & littorū: quot gña quāq̄ dispaia ptī submersarū:ptī fluitātiū & inātiū bæluarū:pti ad saxa natiuis testis ihærētiū: Ipm āt mare sic terrā appetēs littorib⁹ cludit:ut una ex duab⁹ naturis cōflata uideat̄:exin mari finitim⁹ aer die & nocte distiguit̄. Isq̄ cū fusus & extenuat⁹ i sublime fertur:tū āt cōcret⁹ i nubes cogit̄:hūoreq̄ colligēs terrā auget imbribus:tū effluēs huc & illuc uētos efficit. Idē annuas frigorū & calorū facit uarietates: idēq̄ & uolat⁹ alitū sustiet:& spūs duct⁹ alit:& sustētat aiantes. Restat ultim⁹ & a domiciliis nr̄is altissim⁹ oīa cingēs & coercēs cæli cōplex⁹:q̄ idē æther uocat̄:extrēa ora & determīatio mūdi i quo quū admirabilitate maxia igneæ formæ cursus ordīatos definiūt:ex qb⁹ sol cuius magnitudie multis ptib⁹ terra supat̄ circū eā ipam uoluit̄:isq̄ oriēs & occidēs diem noctēq̄ cōficit. Et mō accedēs:tū aūt recedēs binas i singulis annis reuersiōes ab extremo cōtrarias facit:quarū interuallo tū q̄si tristitia q̄dā cōtrahit terrā:tū uicissim lætificat:ut cū cælo ilarata uideat̄. Luna aūt q̄ ē ut ostēdūt mathematici maior q̄ dimidia ps terræ:hisdē spacis uagat̄ qbus sol. Sed tū cōgrediens cū sole:tum digrediens:& lucem quam a sole accipit:mittit interras:&

Varias

VARIAS mutationes:luna inquit Plynius modo curuata est in cornua modo æqua portione diuisa modo sinuata in orbē maculosa eadēq; subito prænitēs imensa orbe pleno ac repēte nulla:alns proxa:alias sera & parte diei solis lucem adiuuās .deficiēs:& ī defectu tū cōspicua q̄ mēsis exitu later cū laborare nō credit̃. SVBiecta:subposita ē̄t means sub sole illū obscurat:& ei⁹ cōspectū eripit mortalib⁹:& hoc appellat̃ solis deliquum. TVM:interdū luna obscurat̃ cū terræ umbra illi aufert solis irradiationē et hi sūt defect⁹ lunæ uarii. E REgiōe solis:ex opposito ad solē. INterpositu: inter positiōe. INteriectu:ieriectiōe:& oppositōe terræ mediæ inter solē & lunā q̄ a sole lumē mutuat̃ cū ex se corpus sit opacū. HIS dē spatiis:īteruallis atq; curriculis. VAgas errātes:& ob id plāetas a græcis dictas. FEruntur: uoluunt̃ circa terrā ut sol.& luna pariq; rōne oriunt̃ & occidūt ut illa. TVM:iterdū. INcitat̃:fit celerior iterdū retardat̃:& īterdū stare uidet̃. hoc āt est insistere q̄si īmanere & uestigia figere. STEllaɋ inerrātiū: affixaɋ cælo cū quo uoluunt̃ ab ortu ad occasum. DEscripta designata & delineata collocatio distīcta & ordinata.

NOtaɋ figuraɋ:aiantiū q̄s nouim⁹.& cæteraɋ rerū q̄rū figura hoib⁹ nota est.& iō pp similitudinē accommodarūt noia cælestib⁹. INtuēs:respiciēs Balb⁹ Cicero inqt. Arat⁹:fuit solēsis & eaře phænomēa ꝓsequtus ē. Idē Cice. in libris oratoris dicit.cōstat inter doctos hoiem ignaɋ astrologiæ ornatissimis atq; optimis uersib⁹ aratū de cælo stellisq; dixisse strabo agēs de cilicia & solis dicit.hic fuit arat⁹ q de astris scripsit. CONstātiā:iugē tenorē & nunq̄ discrepantē. ADEO: certe ꝓfecto. EXtremus uertex:ultim⁹ polus.nam poleo græce uerto latie īde uertices:q̄m circa hos rotat̃ ipsum cælū.dñr ēt cardies a silitudie cardinū circa quos iāuæ uoluunt̃.cardies dicti qa sint q̄si cor iāuæ.cor āt a græcos cardia dr̃. AXIS:est circa quē aliqd agit̃.i.mouet̃ atq; rotat̃. CARdine duplici:septētrioāli & austrino.

ARctoe:ursæ maior.s.& mior arctos græce ursus:& ursa latie. CYnosura:ꝓprie dr̃ cauda cāis.& ē ursa minor. HAElice:dicta est a uerbo elisso.i.uoluo. & orcūflecto uolnit̃.n.circa borealē axē & cardinē. NOstri: latini dixerūt septētriōes q̄si septē teriōes.i.boues terrā eruētes.teriōes inqt uarro boues appellant̃ ēt nunc a bubulcis. DIstinctis:distributis & locatis. LVstrat: ambit circūflectit. IN Alto:mari:sidonis inqt sylli⁹ cynosura regit fidissia nautis. PRIor illa:helice. HAEc cynosura. VSVS:utilitas.& cōmoditas. ORbe:ambitu & lustratiōe uerticis & cardinis. HAS iter:uirg.i georgicis Maxim⁹ hic flexu sinnoso elabit̃ āguis. Circūꝗ; duas.i.iter duas i morē flūinis arctos Arctos oceāi metuētes æquore tīgi. RApido gurgite: celeri fluxu aq̄rū. TORu⁹:rēouet̃.s.ut fiet uertus prisco more:ut illd̃ ēnime fōn⁹ reliqui:& uiues utraq; corp⁹ meū nūc deserit oē.Præterea:Aspicite ociues sēis ēni imaginis formā:& apd̃ Plyniū.Dign⁹ dign⁹ loco picturis cōdecorauit licet ēt id obseruare apd̃.Lucretiū ut spiratib⁹ uēns i fine carminis & uariātib⁹ plūis. SVpa:Priscian⁹ agens de ꝓpositiōib⁹ dicit q̄dā syncopē passæ sūt ut supra ꝓ supa ut Ci.i arato hæc ille. Lucreti⁹ lib.i. Id qd̃ iā supa tibi paulo oñdim⁹ ante. SIn⁹ flexos:replicatōes. Vñ germaic⁹ cauda helicē supat tēdit sl̃ ad cynosurā. Sq̄ miserolapsuq; d̄sinit ultia cauda hæc caput ē helices. PRæclara:illustris figura & aspect⁹. IMprimis:maxie admirāda ē forma capitis:& stellæ i ipso relucētes. ARdor splendor. TEMpora:utraq; pars capitis ante aures.

uarias ipsa lucis mutationes habet. Atq; etiam tum subiecta atq; opposita soli radios eius & lumen obscurat:tū ipa icidēs in umbrā terræ quū est e regione solis interpositu interiectuq; terræ repēte deficit:his demq; spatiis hæ stellæ quas uagas dicimus circum terrā ferunt̃:eodēq; mō oriunt̃ & occidunt: quorū mot⁹ tū icitātur:tū retardant̃:sæpe ēt īsistūt:quo spectaculo nihil pōt admirabilius eē,nihil pulchri⁹. Sequtur stellaɋ inerrātiū maxia multitudo:quaɋ ita descripta distinctio ē:ut ex nota figuraɋ similitudine nomina inuenerint. Atq; hoc loco me intuens:utar inqt carminibus Arati:eis quæ a te admodū adolescētulo cōuersa ita me delectant qa latina sunt:ut multa ex iis memoria teneā. Ergo ut oculis assidue uidem⁹ sine ulla mutatōe aut uarietate:Cætera labunt̃ celeri cælestia motu Cū cæloq; simul noctesq; diesq; ferūtur. Quoɋ cōtēplatōe nullius expleri pōt animus naturæ cōstātiā uidere cupiētis. Extremusq; adeo duplici de cardine uertex dr̃ esse polus:hūc circū arctos duæ ferunt̃ nunq̄ occidētes. Ex his altera apud græcos cynosura uocat̃:altera dr̃ esse helice:cui⁹ qdē clarissimas stellas totis noctibus cernimus. Quas nři septē soliti uocitare triōes:Paribusq; stellis similiter distinctis eūdē cæli uerticē lustrat pua cynosura. hac fidūt duce nocturna phœnices in alto. Sed prior illa magis stellis distīcta refulget. Et late prima cōfestiꝫ a nocte uidet̃. Hæc uero pua est:sed nautis usus i hac ē. Nā cursu interiore breui cōuertit̃ orbe. Et quo fit earum stellarum admirabilior aspectus. Has inter ueluti rapido cum gurgite flumen: Toruus draco serpit subter superaq; reuoluens Sese: conficiensq; sinus e corpore flexos: Eius cum totius est præclara species:imprimis suspiciēda est figura capitis atq; ardor oculorum: Huic non una modo caput ornans stella relucet: Verum tempora sunt duplici fulgore notata: E trucibusq; oculis duci feruida lumina flagrant: Atq; uno mentum radianti sydere lucet: Obstipū caput a tereti ceruice reflexū: Obtutuꝫ in cauda

NOtata:signata. TRucis:aspis:& sæuis. FLAgrāt:fulgēt. OBstipū:obliquū reflexū. A TEreti: rotundo collo. REflexū:obliqūū & retortū. OBtutū:aspectū Germa.dic. Sublatusq; retro maiorē respicit arctō ꝓpētis d̄cliue caput.

MAIORIS: helices. HOC caput: absconditur inqt Cicero. HIC.i.in eo loco ubi ortus atq; occasus īmiscētur ī una parte: & sic ostēdit distantiā siderū & draconis amplitudinē ab his.s.stellis q̄ sunt ab ortu ad occasum Gem ite serpētis decliue caput quæ ꝓxima signa Occasus ortusq; uno tāgunt ab ore Oceani tumidis ignotæ ductib⁹ arctoe. Semp in occiduis seruātes ignib⁹ axem. VERtit̄: noluit̄ gony græce genu latine inde engonasis imago in nixa gēibus & supplex: aliq opinati sunt hac imagine significari ixonē q de stupro iunonē iterpellauit Manlius astronom⁹ dicit. Nixa uenit species genibus sibi cōscia causæ de corōa Māli⁹ gnosia desertæ fulgēt mōimēta puellæ. PROpter: iuxta. & ꝓpe. OPHIulchus: dr̄ habēs & tenēs serpentē q ophis græce dr̄ echo habeo & teneo. Fabulosas hystorias lege apud hyginū. PRESsit: cōstuctiōe uiuis quæ manu⁹. NItens: conatū faciens & uestigia ꝑmens anguē calcat. NEpai: ꝓ nepæ.i.anguis & serpētis ꝓprie tñ nepa dr̄ scorpio, armatus aculeo ipsius caudæ quo pcutit. Vnde columella in hortulo & spicula phoebus dira nepe. Nepa inqt Pōpeius phrouū sidus qd' cācer appellat̄. uel ut qdā uolūt Scorpius. Plautus dabo me ad parietē imitabor nepā. ARctophylax: dicit̄ custos ursæ. phylatto græce custodio latine. VVLgo: passim & ab oib⁹. BOOtes: bubulc⁹: & arator. temo inqt Varro dict⁹ ē a tenēdo.is.n.cōtinet iugū & plaustrū.

PRAE: ante. QVAtit: īpellit q̄si quodā stimulo mouearator. ARctum: ursam. PRAEcordia: pect⁹ & uenē Arctur⁹ dr̄ q̄si cauda ursæ. Māli⁹ arcturūq; rapit medio sub pectore secū. VIRgo: q iustitia dr̄ astrea & erigone. dr̄ hæc spica hic spic⁹ & hoc spicūq; a est īstar spiculi.i.teli acuti atq; sagittæ. demetata terminata: & suis districta modulis atq; finib⁹ īde dicim⁹ metari castra ad metas & terminos pōere & metator q̄si terminator & finitor. DEscriptiōib⁹: designationib⁹: & metatiōibus.

SOllertia: īgeniū iō: & ꝓudētia. INVIses: suspicies locatos sub caput ursæ. Cācer āt ē sub media ursa. Leo pedibus. MAgn⁹: remouet̄.s.ut stet uersus. TREmulam: micantē atq; uibrantē. AVriga: ænioch⁹ dr̄ a græcis: quē aliq opinant̄ erichoniū: aliq myrtilū. OBduct⁹: opt⁹: qm̄ pedes nō apparēt i curru latētes pp deformitatē. dicūt eteni fabulæ ꝓpētios fuisse. ADuersū: oppositū. TRVculēta: aspa: & torua. HAEC: capra. CONnex⁹ cōpact⁹: & cōtract⁹: taurus eteni fingit̄. Māli⁹ tū uicina ferēs flexo uestigia tauro. FREquentib⁹: crebis & dēsis. IMpurae: īdoctæ qm̄ nō a suib⁹ nomē sortitæ sūt: sed a pluuiis. hyo græce pluuiā demitto latine. decepti sūt nāq; ubi silitudie qm̄ hyes dūr sues. MInorē: cynosurā. CAEphe⁹: īqt hygin⁹ phœnicis fili⁹. Andromedæ pr̄ fuit q neq; prem uenia neq; mīrem pseū sequuta est & palladis bñficio astris adnumerata. hæc ille. Cicero ī ultio tusculana, dicit. Nec uero Atlas sustiere cælū. nec ꝓmethe⁹ affix⁹ caucaso nec stellat⁹ cæphe⁹ cū uxore genero filiaq; traderet̄ nisi cælestiū diuia cognitio nomen eoꝝ ad errorē fabulæ traduxisset. PAssis: extēsis. AD tergū: deorsū. PROpter: iuxta, ꝓpe. HVIC: Andrōedæ pegasus alat⁹ equ⁹ tāgit aluo caput. hygin⁹ agens de pegaso dicit ī umbilico nouissimā habet stellā q̄ andromeda uocat̄: s; maxie lucet q̄ capiti ꝓxīa apparet. IVNgēs: cōectēs alas ipsī equo. hæc eteni stella ī ipsa iūctura posita ē. & utrāq; copulat naturā alitē.s. & q̄drupedē.

COMmūi lūie: splēdore ī medio locato. NOdum: uinculū: nexū iūcturā eq & alitis. HAEret: adiacet. HOrriferis: rigidis. & glacialib⁹. AVris: flatib⁹ borealibus.

VERgilias: pleiades īqt. Valeri⁹ ꝓbus uergiliæ dicūr q̄ sūt Atlantis & pleiōes filiæ uel dicūr a nauigādo qm̄ earū ortu primum sit tuta nauigatio pleo græce nauigo latīe hæc ille: uergiliæ dictæ sunt qm̄ earꝝ ortus uer denuntiat.

maioris figere dicas: Et reliquū qdē corp⁹ dracōis toctis noctib⁹ cernim⁹. Hoc caput ē paulū sese subitoq; recōdit: ort⁹ ubi atq; obit⁹ pte imiscēt̄ ī una. Id aūt caput attigēs defessa uelut merētis imago uertit̄: quā qdē græci engonosin uocitāt: genibusq; nixa ferat̄. Hic illa eximio posita ē fulgore corōa. Atq; hæc qdē a tergo: pp caput āt anguitenēs: Quē claro phibent ophiulchū nōie grai: Hic ꝓssu duplici palmaꝝ cōtinet anguē: Atq; ei ipe māet religat⁹ corpore toto. Nāq; uiꝝ mediū serpēs sub pectora cīgit. Ille tñ nitēs grauit̄ uestigia pōit: Atq; oculos urget pedib⁹: pectusq; nepai: Septētriōes āt seqtur Artophylax uulgo q dr̄ eē bootes: Qd' q̄si themone adiūctā ꝓ se q̄tit arctū. Dēiq; sequunt̄ huic &.n.boote subter ꝑcordia fixa uidet̄ Stella micās radiis arctur⁹ nōie claro: Cui⁹ subiecta fert̄: Spicū illustre tenēs splēdēti corpoꝛ uirgo. Atq; ita demetata signa sūt: ut ī tātis discriptōib⁹ diuina sollertia appareat. Et natos geminos īuises sub caput arcti: Subiect⁹ media ē cācer: pedibusq; tenetur. Magn⁹ leo tremulā q̄tiēs e corpore flāmā. Auriga sub leua gēinoꝝ obduct⁹ pte feret̄. Aduersū caput huic helice truculēta tuet̄. At capra leuū humeꝝ clara optinet tū q̄ sequunt̄. Veꝝ hæc ē magno atq; illustri ꝑdita signo. Cōtra hedi exiguū iaciūt mortalib⁹ ignē: cui⁹ sb pedib⁹ Corniger ē ualido cōnex⁹ corpe taur⁹. Eius caput stellis cōspsū ē frequentib⁹: has græci stellas hyadas uocitat̄ cōsueuerūt a pluēdo: hym.n ē pluere Nñ īpite suclas: q̄si a suib⁹ eēnt ñ ab hymbrib⁹ nōiatæ. Minorē āt septētrionē Cephe⁹ passis palmis terga sbsequtur. Nāq; ipm ad tergū cynosuræ uertit̄ arcti. Hūc aīcedit obscura spē stellaꝝ cassiopea. Hanc āt illustri uersat̄ corpe pp. Andrōeda aufugiēs aspectū mœsta parētis: Huic equ⁹ ille iubā q̄tiēs fulgore micātis. Sūmū cōtigit caput aluo stellaq; iūgēs: Vna tz duplicet cōi lūine formas: Aeternū ex astris cupiēs cōnectet̄ nodū. Exi cōtortis aries cū cōnib⁹ hæret. Quē pp pisces quoꝝ alr paulū ꝓlabit̄ añ: Et magis horriferis aqlōis tāgit̄ auris. Ad pedes andrōedæ Perseus describit̄: Quē sūma regiōe aqlonis flamina pulsant: Cuius ꝓpter leuū gēu uergilias tenui cū luce uidebis. Inde

fidis

fidis posita leuiter & connexa uidetur: Inde est ales auis lato sub tegmine cæli: Capiti aūt equi proximat aquarii dextra: totusq̃ deinceps aquarius: Tū gelidū ualido de pectore frigus anhelans: Corpe semifero magno capricornus i orbe: Quē quū ppetuo uesti uit lumine titan. Brumali flectēs contorquet tēpore curr⁹. hic āt aspicit: Sese ostendens emergit scorpius alte: Posteriore trahēs plexum ui corpis arcū. Quē pp nitēs pēnis cōuoluit ales. At pp se aqlam ardenti cū corpe portat. Deinde delphinus: Ex īde orion ob liquo corpe nitens: q̄ subsequēs: Feruidus ille canis stellaq̃ luce refulget: Post lepus subsequit: Curricu/lum nunq̄ defesso corpe sedās. At canis ad caudā ser pens ꝓlabit argo: Hāc aries tegit & squamoso cor/pe pisces: Fluminis illustris tāgētē corpore ripas: quē lōge serpentē & Manantē aspicies ꝓceraq̃ uincla ui debis: Quæ retinēt pisces caudaq̃ a pte locata. Inde nēpe cernes pp fulgētis acumē Arā: quā flatu pmul cet spiritus austri: pp q̄ centaurus: Cedit eq̄ ptis pro/perās submergere cœt⁹. Hic dextrā porgēs quadru pes: qua uasta tenet Tendit: & illustrē truculent⁹ cæ dit ad arā: Hic sese īfernis e ptibus erigit hydra: Cui⁹ lōge corpus ē fusum: In medioq̃ sinu fulgēs creter ra relucet. Extremā nitens plumato corpere coruus. Rostro tundit & bis geminis est ille sub ipsis Anti/canis: ꝓcyon graio q nomine fert. Hæc ōis descri/ptio sydeꝝ atq̃ hic tātus cæli ornatus ex corporibus huc & illuc casu & temere concursantibus potuisse effici cuiq̄ sano uideri potest? Aut uero quæ alia na/tura mentis & rationis expers hoc efficere potuit: q̄ non modo ut fierēt ratione eguerunt: sed intelligi q lia sint sine sūma ratione nō possunt? Nec uero hæc solum admirabilia: sed nihil maius: q̄ q ita stabilis est mundus: atq̃ ita cohæret ad permanendum: ut nihil ne excogitari quidem possit aptius. Omnes. n. ptes eius undiq̃ mediū locū capessentes nitunt æquali/ter: maxime aūt corpora inter se iuncta pmanēt: quū quasi quodam uinculo circūdata colligant: qd facit ea natura: quæ p oēm mundū oīa mente & rōne cō/ficiens funditur: & conuertit extrema. Quo circa si mundus globosus est: ob eamq̃ causam omnes ei⁹ partes undiq̃ æquabiles ipsæ per se atq̃ inter se con/tinentur: contingere idem terræ necesse est: ut omni bus eius partibus in medium uergentibus. Id autem

FIDIS: lyra cum chordis. i. funiculis quibus tenditur: & p diminutionē fidiculæ appellantur q̄si chordulæ. CONnexa: cōcaua & cōiunb⁹ iugata ut uetus lyra de/scribit. ALES: cygnus phœbo sacer. DEinceps: succ/cessiue. SEmifero: qm̄ capilla habet cornua. & ideo a græcis ægoceros dictus. FLEctēs: qm̄ e capricorno icipit ascēdere ad aq̄riū & deinceps usq̃ ad cancrum. EMERgit: extat eminet. ARcū plexū: sinuatū & flexū POsteriore ui corporis. i. cauda cui⁹ acumē torq̄t un/diq̃ ad inferendū ictū. NItēs: conatū faciēs. i. uolanti similis uoluit. NItēs: radēs. OBliquo: flexo & curuo. FERuidus: æstuās & igneus. CVRriculū: cursum. SEdans: remittēs aut terminas siue mitigās. SER/pens: adnatās & currēs argo nauis q̄ fuit ut dictū ē di/uinū uehiculū argonautaꝝ. TANgentē: stringentē & radentē ripas illustris. i. limpidi & puri fluminis. i. eridani aut nili cuius imago fulget inter cæli signa. QuEM piscē natantē. MAnantē: fluentē & ꝓcurrē/tem. PROcera: lōga Germanic⁹ agēs de piscib⁹ dicit. Nō illis liber cursus. Sed uicula cauda singula utrunq̃ tenēt. imo coeuntia nodo. ACVmē: spiculū & aciem caudæ. PROpter: ꝓpe arā in q̄ fingunt dii bellū iurasse cōtra titāes ac gigātes. PERmulcet: tepefacit & re/creat. SPIrit⁹ afflat⁹ noti q & auster dr̄ cui⁹ uis calida ē & humida. PArtis eq̄: posteriores partes q̄ sūt equæ. CAEdit: ipetit & rostro pulsat Manli⁹ dicit. Qua pp cet⁹ cōuoluēs squamea terga orbib⁹ iurgit tortis & fluctuat aluo. PORgēs: extēdēs cētaur⁹ manū q̄ magnā hostiā & uictimā tenēs mactat illā & sacrificat i ipsa ara. TRVculēt⁹: asp & toru⁹. INferis: iferiorib⁹ attollit caput hydra i cui⁹ medio sinu ē cretera & caudam ro/stro tūdit coru⁹. cretera inq̄t nomi⁹ ē quā nūc situli uo/cātcitatq̃ hūc Cicerōis locū. ANticanis: iterp̄tat Cice/ro ꝓcyonē qd nomē ex ante & cane cōpositū ē. Ply/ni⁹ agēs de signis dicit ꝓcyon nō habet nomē apd Ro/manos: nisi caicula hāc uelim⁹ itelligi: hoc ē minorē ca/nē. TEmere: fortuito. AVT uero: nō potuit casu effi/ci mūdus inq̄t nec natura bruta. Sed sentiēti: & itelligē/ti. QuAlia: cui⁹ naturæ ꝓprietatis atq̃ efficaciæ. CO/hæret: cōnexionē habet & formā globosā. s. q̄ capacissi/ma ē & ad pmanēdū aptissima. Vnde Plato dicit in Ti/meo: de⁹ dedit mūdo figurā uel maxie cōgruā: sci eteni/requirebat i q̄ figuræ oēs cōtinerent q̄ pp globosū effecit i quo ois extremas a medio radius attingit q̄ qdē figura oium plectissima sibiq̃ ipsi simillima iudicat. APti⁹: cō/uēti⁹ cohærēti⁹ atq̃ cōuēiēti⁹. oēs qppe ptes iuicē se at/tāt & cōectūt qd n̄ cōtigit cæteris figuris. OMnes. n. ptes: aōnē afferi q̄re nihil sit apu⁹ qm̄ i figura globosa oēs ptes ad mediū uergūt & dissipari n̄ pnt cū eosdem hēant nut⁹. CApessentes: appetētes: & ad mediū nutāt/tes. NItunt: cōatū faciūt & iēdūt eodē sil. AEQuA/liter: pari nutu ac nisu. EA natura: mūdus ipse globo/sus q oia cōtiet. & iccirco de⁹ habebat a stoicis ut dictū ē adstipulāte Seneca. OMnē mūdū: oēm ptē mūdi. i. rotūdi & globosi cæli. MENte & rōne: cōsilio arte ac ꝓuidētia. FVNdit: extēdit i ampla capacitatē. ET cō/uertit extrema: reflectit suas extremitates & globosam efficit figuram quæ nullum habet extremū: & finē. OB EAM causam quia est rotundus & globosus. AEQVAbiles: planæ atq̃ pares. nullum quippe habeant angulum: sed pa/riter tenduntur & conglobantur. VERgentibus: declinantibus & propendentibus.

MEDIVM:idest imam partem sphærici corporis. Vnde terra dicitur esse centrum mundi & medium atq; infimum amplexus ambitusq; cæli cuius circũferentia æqualiter a centro distat. INterrũpat:interueniat & suo interiectu impediat & ci sit ut talis motus labefactet & misus qm̃ oẽs terræ partes codẽ suopte nutu nergũt:& tẽdũt. LAbefactari:corrũpi:con cuti:quassari:rũpi:impediri. CONtẽtio:deuergẽtia:& similis cõatus terræ partiũ q̃ graues sunt & põderosæ suoq; sim plici conatu ad imũ tendũt qd' mediũ est in sphæra. EAdemq;:pari rõne mare cõglobat' & cætera elemẽta. REdũ dat:refluit & exerescit. EFFVNdit':effluit & spargit' qm̃ oẽs ei' partes ad mediũ tẽdũt:& sic nõ põt dissipari. CON tinẽs:cõiunctus & cõtinuat' aer pari rõne ambit mare: & sua leuitate ascẽdit:& conglobat undiq;. LEVItate sublimi:ascendẽti & elata cũ sit natura leuis:& supiora capessat loca. SE effundit:spargit atq; extẽdit æq̃bili ter & sphærice. NAtura:pp̃ria & naturali leuitate. CVi':cæli siue ætheris aut ignis quo tepescit iunct' aer & flatũ uitalẽ ministrat aĩantibus. TEMperat':modi ficatus ut.s.subtilitatẽ hẽat penetrantẽ & teporẽ. Aer enim humidus est pp aquã & tepid' pp ignem a quo tẽperatur. & ideo cũ utroq; habet sympathiam:idest cõ sensum. QVEM:aerem. COMplexa: ambiens ora extrema ipsi' ignis siue ætheris. EATHEra d':ignea. & calida.ætho græce incẽdo & comburo latine inde æther & æthra splẽdor ipsius cæli:& æthria. SVum: pp̃riũ. NVlla admixtione:qm̃ simplex est ignis & pu rus nullã recipiens cõcretionẽ & cõmixtionẽ. NIxu suo:proprio conatu & ui cum rotũda sint. FORma: rotunditate conseruant. MOmenta:cõuersiões & mo tus pp̃rios qm̃ tali figuræ nihil interuenit quod impe diat aut labefactet. VAporibus:exhalationibus. AL/ tæ:nutritæ sustentatæ. REfundunt: remittunt ad ima quæ prius hauserũt ut matutin' ros demonstrat & plu uia. INIDEM:superum locum & æthereum. INter eat: euanescat in nihilum qm̃ uicissim attrahũtur hæc & refunduntur. QVOD:modicum & paulũ cõsu/ mit ignis astrorũ & flãma cæli.dixi aũt supra' ex senten tia pbi non eẽ ignea astra:sed lucida:nec ali humorib' aquarũ ut prisci poetæ opinati sunt celebrantes conui/ uia numinũ apud oceanum. EX quo:pp cõsumptio nem uaporum. EVENturum:futurũ aliqñ. NOstri stoici philosophi:sed etiam Heraclitus idẽ sensit. AD dubitare:ambigere. HVmore cõsumpto: aqua desic/ cata ui tantorũ igniũ ut ille putauit. ALI:foueri aquis qm̃ est natura frigida siccaq;. REmearet:flueret ouuet' ascenderet:qm̃ aqua extenuata fit aer. CVius:aeris ori ginatio. ITA:sic relinqui solũ ignem. AQuAE quẽ aiantẽ:& deũ & rerũ oium opificẽ ac pricipiũ dicebãt stoici Heraclit' exigni oĩa cõstare & in ipsum resolui as seuerauit. RAtiõe:natura pp̃rietate artificio. MVL/ tus:lõgus & nimi'. CONcẽtus:cõsonatia & cõcors cõstantia q̃uis uarios habeãt mot'. Plyni' agens de pla netis dicit:Saturni sidus gelidæ ac rigentis est naturæ. Martis igneũ ardẽtis solis uicinitate. Iouis uero tẽpera tũ & salutare. INfra marti:sub marte. Sic ẽ illud pp̃' piculo. DVE:Ven' & Mercuri'. COMpleat:illustrã do ipleat. GRauiditates:cõcept'. ET pr':foct'. MA turitates:opportũitates emittẽdi foet' & fruct' iã matu ros & cõsũatos. COpulatio: cõnexio. COagmenta tio:arta cõiũctio. CONsentiẽs:apta pp̃ria facilis ad mũ di cõseruationẽ. QuEM nõ mouet:nõ cogit admira/ ri. HVNC:talem non commotum nec admirantem.

HORVM:]quæ dicta sunt admiranda in cælo. REPVtauisse:considerasse atq; rationem inuestigasse & causas. co/ agmentare est connectere coniungere:ac pariter constringere:inde coagulum. AGE:hortantis est aduerbium.

mediuz infimũ in sphæra est:nihil interrumpat:quo labefactari possit tãta cõtentio grauitatis & pondeꝝ. Eadẽq; rõne mare quũ supra terrã sit:mediũ tñ terræ locũ expetens cõglobat' undiq; æqualiter:neq; redũ dat unq̃:neq; effundit'.Huic aũt cõtinẽs aer fert' ille qdem leuitate sublimi:sed tñ in oẽs ptes se effundit, Itaq; & mari cõtinuatus & iũctus est:& natura fertur ad cælũ:cuius tenuitate & calore tempatus uitalez & salutarẽ spũm præbet animantib':quẽ cõplexa sũma pars cæli quæ ætherea dr̃:& suũ retinet ardorẽ tenuẽ & nulla admixtione concretũ:& cũ aeris extremitate cõiungit'.In æthere ãt astra uolunt':quæ & se nixu suo globata cõtinẽt:& forma ipsa figuraq; sua mo/ mẽta substẽtant.Sũt.n.rotunda qbus formis ut ante dixisse uideor:minime noceri põt.Sũt aũt stellæ na/ tura flãmeæ:quo circa terræ maris aquaꝝ uaporibus alunt' bis q a sole ex agris tepefactis:& ex aqs excitan tur:qbus altæ renouatæq; stellæ atq; oĩs æther refun/ dunt eadẽ:& rursũ trahũt in idẽ:nihil ut fere intereat aut admodũ paulũ.qd' astroꝝ ignis & ætheris flãma cõsumat.Ex quo euenturũ nr̃i putant id:de quo Pa/ netiũ addubitare dicebãt:ut ad extremũ oĩs mundus ignesceret:quũ humore cõsumpto:neq; terra ali pos set:neq; remeare aer:cuius ortus aqua oĩ ex hausta es se non posset.Ita relinqui nihil præter ignem:a quo rursum animante ac deo renouatio mundi fieret atq; idem ornatus oriretur.Nolo in stellarum ratio/ ne multus uobis uideri:maximeq; earum quæ erra/ re dicuntur:quarum tantus est concentus ex dissimi libus motibus:ut quum summa Saturni refrigeret; media Martis incendat:his interiecta Iouis illustret & temperet.Infraq; Marti duæ soli obediant:ipse sol mundum omnem sua luce compleat:ab eoq; luna illuminata grauiditates & partus afferat:maturitatesq; que gignendi.Quæ copulatio rerum & quasi con sentiens ad mundi incolumitatem coagmẽtatio na/ turæ quem non commouet?Hunc horum nihil un quam reputauisse certo scio. Age ut a cælestibus ad terrestria ueniam':qd est in his:in quo non naturæ

ratio

RATIO: mens: consilium ars prouidentia. NAturæ intelligentis: idest non brutæ ut quidam opinati sunt. Sed sentientis artificiose ac ꝓuide quã naturam deum esse dicebãt stoici. STIRpes: imæ partes atq; radices. STAbilitatem firmitatẽ & permanentiã. Libro: extrinseca membrana quæ ligno adheret. TRVNci: stipites. CORtice: firmiore libro ac duriore ut est in animantibus coriũ. Cortex inquit Plynius est cetaso libris similis. CLAuiculis: capreolis clauiculæ dñr a claudendo & continẽdo. clauiculæ inqt Plynius qbus serpunt uites tritæ & aqua pota sistunt uomitionum consuetudinẽ. ADminicula: pedamenta & fulcra quæq;. ERIgunt: attollunt & surgunt. CAVlibus brassicis si ꝓpter sati sint: idest, si ꝓpe uites serant. Quercus & olea inqt Plynius li. xxiiii. ꝑtinaci odio dissidẽt. Quercus emoritur iuxta nucẽ iuglandẽ. perniciali a & brassicæ cum uite odia caulis proprie dr̃ stipes herbarũ interdũ pro specie ponit olens quod peculiariter dr̃ brassica: iccirco in proprietatem exprimeret. Cicero dixit uites refugere a caulib⁹ brassicis. AD eam rem: finẽ natura ꝓpositũ. VIS: efficacia naturalis aptitudo & potentia. VILlis: pilis & lanis. HIRsutæ: exasperatæ ut istrices. OBductas: tectas atq; uestitas. CApessendũ: decerpendũ: & adsumendũ. CONficiendũ: scindẽdũ terendũ & coquendum. SOLlers: ingeniosa designatio & cõformatio. FAbrica: compositio & structura.

rõ intelligẽtis appareat⁹ pricipio eoꝝ: q̃ gignunt̃ ex terra stirpes & stabilitatẽ dant iis quæ sustinent: & ex terra succũ trahũt: quo alunt̃ eaquæ radicibus continentur: obducunturq; libro aut cortice trunci: quo sint a frigorib & a calorib⁹ tutiores. Iã uero uites sic clauiculis adminicula tanq̃ manib⁹ appræhẽdũt: atq; ita se erigũt ut animãtes: quin ẽt a caulibus brassicis si pp sati sint ut a pestiferis: & nocẽtibus refugere dicunt̃: nec eos ulla ex pte cõtingere. Animantium uero q̃ta uarietas ẽ? q̃ta ad eã rẽ uis? ut i suo quæq; gñe pmaneãt? Quaꝝ aliæ coriis tectæ sũt: aliæ uillis uestitæ: aliæ spinis hirsutæ: pluma alias: alias squama uidemus obductas: alias esse cornibus armatas: alias habere effugia pẽnaꝝ: pastũ ãt animãtibus natura large & copiose eũ q̃ cuiq; aptus erat cõparauit. Enumerare possum ad eũ pastũ capessendũ cõficiendũq; q̃ sit i figuris aĩantium: & q̃ sollers subtilisq; descriptio partiũ: q̃q; admirabilis fabrica mẽbroꝝ. Oĩa. n. q̃ qdẽ itus iclusa sũt: ita nata atq; ita locata sũt: ut nihil eorũ supuacaneũ sit: nihil ad uitã retinẽdã ñ necessariũ. Dedit ãt eadẽ natura bæluis & sensũ & appetitũ: ut altero cõatũ haberẽt ad naturales past⁹ capessendos: altero secernerẽt pestifera a salutaribus. Iã uero alia aĩalia gradiẽdo alia serpẽdo ad pastũ accedũt: alia uolãdo: alia nãdo: cibũq; pti oris hiatu & dẽtib⁹ ipis capessũt: pti unguiũ tenacitate arripiũt: pti adũcitate rostrorũ: alia sugũt: alia carpunt: alia uorãt: alia mãdũt. Atq; ẽt alia humiliata: ut cibũ terræstrẽ rostris facile cõtingãt. Quæ ãt altiora sũt: ut anseres ut cygni ut grues ut cameli: adiuuãtur ꝓceritate colloꝝ. Manus ẽt data elephãtis: q̃a p p magnitudinẽ corporis difficiles aditus habeant ad pastum. At quibus bestiis erat is cibus: ut alius generis escis uescerentur: aut uires natura dedit: aut celeritatem, data est quibusdam machinatio quædam atq; sollertia ut in araneolis. Aliæ quasi rethe texunt: ut si quid ihæserit conficiant: aliæ autem ex inopinato obseruant: & si quid incidit arripiunt: idquæ consumunt. Pinna uero: (sic enim græce dicitur duabus grandibus patula conchis cum parua squilla quasi societatem contrahit comparandi cibi. Itaq; quũ pisciculi parui i cõchã hiantẽ inatauerĩt: tũ

SVperuacaneũ: supfluũ atq; redũdans. SENsum: iudicium & cognitionẽ sensuũ qui proprioꝝ obiectorũ iudices sunt. ET appetitum: cupiditatem reꝝ ad uitã necessariaꝝ. VT altero: idest appetitu quiorme dicit̃ a græcis q̃a impellit & dat impetũ. ormao græce fcio impetũ latine. appetitus est causa motus in ipsis animãtibus. COnatu: impulsum. CApessendos: assumendos. ALtero: idest sensu. SEcernerent: diiudicarẽt: & discriminarent ab utilibus noxia. GRAdiendo: ambulando pedibus & nitendo gradibus. SERpendo: eundo sine pedibus. Vnde serpẽtes rostrũ id dr̃ in auibus quod rictus in quadrupedibus. CARpunt: legũt dentib⁹ & secant. VOrant: deiiciunt statim in uentrem & absorbent. MANdunt: dentib⁹ terunt conficiũt: & ruminant. ALIA humiliata: depræssa. MAnus: idest ꝓboscis. & ꝓnomæa q̃ est elephãtis ꝓ manu: ea qppe cibũ potumq; eappessũt oriq; admouẽt & infundũt nomẽ cõpositũ a ꝓ. i. ante & bosco atq; nemo. i. pasco dr̃ & ꝓmuscis mutatiõe lr̃atũ. b. s. m. n. est aũt ꝓboscis ꝓminẽtia q̃dã nasi: qu i bælua cõtrahit ac relaxat ad libidinẽ. ADitus: accessus. ALIus: alteri⁹ speciei & formæ q̃ñ in suũ gen⁹ ferme nõ sæuiũt. MAchinatio: artificiosa inuẽtio & molitio. ARaneolis: paruis araneis. Textũ araneoꝝ gen⁹ inqt Plyni⁹ erudita opatiõe cõspicuũ ordit̃ telas tãtuq; opis materiæ uteri⁹ ei⁹ sufficit tã moderato ungue tã tereti filo & tã æq̃li deducit stamina ipso se põdere usus texẽ a medio icipit circinato orbe subtegmina aduectẽs maculasq; paribus semp internallis. ALIE: araneolæ. dr̃. n. araneus & aranea. Ouidius cætera uenter habet de quo tñ illa remittit Stamen: & antiq̃s exercet aranea telas. TExũt: cõponunt moliunt̃. INhæserit: irretitũ fuerit interficiant & comedãt.

VT exinopinato: eximprouiso: idest insidiose more latrunculoꝝ. OBseruant: custodiã exercent. CONsumunt: comedũt. PINna e genere concharum inqt. Plynius subrecta semper. nec unq̃ sine comite quẽ pinnoterem uocant alii pinnophylacem. est aũt squilla parua alibi cancer dapis affectator. PATVla: lata aperta hians: nam patulum dicitur apertum latum amplum: diffusum.

ADMONITA A SQVILla pinna morsu:pandit se pinna inquit Plynius.Luminibus orbum corpus intus mi nutis piscibus præbens assultant alii protinus & ubi licentia audacia creuit implet eam.hoc tempus speculatus index morsu leui significat.illa ore compræsso quicquid iclusit exanimat parteṃq; socio tribuit. CONgressu:conuersatio ne:ac usu uitæ:an naturalis sit cõiunctio. IAM inde ab ortu:a prima origine. CONgregatæ:coniunctæ. Vnde dici mus hoĩes natura congregatos adhibere diligentiam congregandi. NITI:conatum facere ac repere. DEINde eas: gallinas relinquunt pulli a quibus sunt exclusi idest incubatu emissi in lucem & foti:idest alarum tegmine calefacti & enutriti excludunt pulli cum ex ouis exeunt. CVstodi amcuram & diligentiam. AD eas aues:Plynius agẽs de platanea siue platalea dicit capita auium morsu cor ripiens donec capturam extorqueat/eadem cum deuo ratis se impleuit conchis:calore uentris coctas euomit atq; ita ex his esculenta legit testas excreans. ESCVlen ta:esu:apta ut poculenta potui nata & idonea. CON fici:occidi. CONsumi : deuorari. ANImaduersum: obseruatum & adnotatum. CAlidiora:ut ægyptum: & adiacentes regiones in qbus hyemant æstiuos æstus septemtrionali rigore temperantes. Aristoteles lib.viii. hystoriæ animaliũ dicit a brumali æqui noctio ex põ to locisq; frigidis fugiunt hyemẽ futuram.a uerno au tem e tepida regione ad frigidam se conferunt metu fu turi æstus:& aliæ e locis trionis discedunt aliæ de ulti mis prope dixerim ut grues faciunt quæ e scythicis cã pis ad paludes ægypto superiores unde Nilus proflu it aduolant.Vbi pugnare cum pigmeis dicunť. EIVS trianguli. SVMmo:acuto & primo. AB his: gruib⁹ acutum angulum efficientibus. ADuersus:obuius & oppositus. PELlitur:mouetť & scinditur. SENsim: paulatim. LEuantur:attolluntur & iuuantur: fiuntq; leuiores. BAsis:fundamentum trianguli & ultima li nea transuersa & lõga efficiens triangulũ: & cui triãgu lus innitiť. ADiuuatť uentis:impellitur ut nauis a pup pi habens uentũ.posterior pars nauis dr̃ puppis q̃ secũ do uento impulsa proram adiuuat. HAEq;:grues. DVX.prima in triangulo & uolatu. VBI nitaťincũ bat & adhæreat. REuolat:retro uolat. ADsequitur: ꝓxima est ĩ ordine ac uersu. VIcissitudo: alteratio & uariatio. EIVSmodi:talia & similia. GEnus ipsum: generalẽ naturã & q̃litatẽ animantiũ. CIRcũspectẽt: hinc inde respiciãt ne incaute opprimãtur. QVOD ea:sensus est & ordo canis uomitione purgatur & ibis clystere quod dilutoriũ latine dici põt.Ea igitur q̃ mæ dicorũ ingeniis reperta sũt canis curat uomitiõe & ibes curant purgantes aluos.Plynius sic scribit.Similequid dam & uolucris in eadem ægypto mõstrauit quæ uo catur ibis rostri aduncitate per eam partem se perluens qua reddi ciborũ onera maxime salubre est. Inuenerũt & canes canariã qua fastidiũ deducũt:eamq; in nr̃o cõ spectu mandũt sed ita ut nunq̃ intelligatur q̃ sit. CV rant:exercent ad remediũ cruditatis atq; repletionis uo mitiones inqt Plynius homini ad hæc in remediũ ex cogitatæ : frigidiora corpa faciũt inimicæ oculi maxĩe ãt dẽtib⁹.Idẽ agẽs de pãtheris dicit pantheras p carnes fricatas aconito uenanť barbari.at fera cõtra hæc excre mẽtis hoĩs sibi medeť.& de sesili scribens ait hac pasci dĩt ceruæ parituræ.Ari.nono historiæ aĩaliũ dicit pã thera cũ uenenũ pardalianches dictũ ab angore ederit stercus hoĩs q̃rit:eo.n.iuuať.In creta insula capras Silue stres sagitta trãsfixas dictamnum quærere aiunt hoc.n. spicula e corpore eiici.

admonita a sq̃lla pĩna morsu cõprimit cõchas:sic diſ similib⁹ bestiolis cõmuniter cib⁹ q̃riť.In quo admi rãdũ ẽ cõgressu ne aliquo ĩter se:an iã ĩde ab ortu na turæ cõgregatæ sint Est ẽt admiratio ñnulla ĩ bestiis aq̃tilib⁹:his q̃ gignunť ĩ terra u eluti Crocodili:fluuia lesq; testudines:q̃dãq; serpẽtes ortæ extra aquã:simul ac primũ niti pñt:aquã psequunť. Quin ẽt anatũ oua gallinis sæpe suppõimus:ex qbus pulli orti primum alunť ab iis ut a matrib⁹:deinde eas relinquũt a qbus exclusi fotiq; sũt:& effugiũt quũ primũ aquã q̃si na turalẽ domũ uidere potuerũt: tãta ĩgenuit ĩ aĩantib⁹ cõseruãdi sui natura custodiã.Legi ẽt scriptũ eẽ auem q̃dã:q̃ platalea nominareť:eã sibi cibũ q̃rere aduolã tẽ ad eas aues:q̃ se ĩ mari mergerẽt.q̃ quũ emersissẽt pisceṡq; cepissent:usq; eo p̃mere eaꝝ capita mordicus dũ ille captũ ãitterẽt:id qď ipsa iuaderet. Eadẽq; hæc auis scribiť cõchis se solere cõplere:easq; quũ stoma chi calore cõcoxerit euomere:atq; ita eligere ex iis q̃ sũt esculẽta.Ranæ ãt mariæ dñr obruere sese harena solere:& moueri ꝓpe aquã:ad q̃s q̃si ad escam pisces quũ accesserit cõfici a rãis atq; cõsumi.Miluo ẽ qď dã bellũ naturale cũ coruo:ergo alter alteri⁹ ubicũq; nact⁹ est oua scãgit.Illud uero ab Aristo.aĩaduersum a quo pleraq; qs põt nõ mirari:Grues quũ loca cali diora petentes maria transmittũt:triãguli efficere for mã:eius aũt sũmo angulo aer ab iis aduersus pellitur deinde sensim abutroq; latere tanq̃ remis:ita pẽnis cursus auiũ leuať.Basis aũt triãguli:q̃ efficiunt grues tanq̃ a puppi uentis adiuuať:hæque in tergo præuo lantiũ colla & capita reponũt. Quod qa ipse dux fa cere non põt:qa nõ habet ubi nitatur:reuolat ut ipse quoq; quiescat.In eius locum succedit ex iis quæ ad sequitur:eaq; uicissitudo in omni cursu conseruaťur. Multa eiusmodi proferre possum:sed genus ipsum uidetis.Iam uero illa etiam notiora quãto se opere custodiant bestiæ:ut in pastu circumspectent:ut in cu bilibus delitescant. Atq; illa mirabilia : q ea quæ nu per idest paucis ante sæculis medicorum ingeniis re perta sunt : uomitione canis : purgantes aluos ibes ægyptiæ curant. Auditum est pantheras quæ in bar baria uenenata carne caperentur: remediũ quoddã hr̃e:quo cũ essent usæ nõ morerenť.Capras ãt ĩcreta

feras quũ eẽnt cõfixe uenenatis sagittis:herbã quæ/
rere q̃ dictãnus uocatur.quã quũ gustauissent:sagit/
tas excidere dicũt ex corpere. Ceruæque pauloante
partũ purgãt se quadã hærbula:quæ seselis dr̃. Iã illa
cernimus ut cõtra metũ & uim suis se armis quæq;
defendat:cornibus tauri:apri dẽtibus:morsu leones
aliæ fuga:aliæ occultatione tutant̃. Atramenti effu/
sione sepiæ:torpore torpedines:multæ ẽt ĩsectantes
odoris ĩtolerabili feditate depellunt. Vt uero ppetu⁹
mũdi esset ornatus:magna adhibita.cura ẽ a puiden
tia deoꝝ:ut semp eẽnt & bestiaꝝ gña & arboꝝ omni
umq; reꝝ:quæ alte aut radicibus a terra:aut stirpibus
cõtinerent̃ quæ qdẽ oĩa eã uim sæminis hñt in se:ut
ex uno plura generent̃:idq; sæmẽ inclusum ẽ ĩ inti
ma pte eaꝝ baccaꝝ:quæ ex quaq; stirpe fũdunt̃:iisdẽ
que sæmibus & hoĩes affatim uescunt̃:& terræ eius
dẽ generis stirpiũ renouatione cõplent̃. Quid loq̃r
q̃ta rõ in bestiis ad ppetuã cõseruationẽ eaꝝ generis
appareat? Nã primũ aliæ mares aliæ fœmiæ sũt:qd p
petuitatis cã machinata natura ẽ. Deinde ptes corpis
& ad pcreãdũ & ad cõcipiẽdũ aptissimæ: & in mari
& in fœmia cõmiscendoꝝ corpoꝝ miræ libidines.
Quũ ãt ĩ loos semen ĩsedit:rapit oẽm fere cibũ ad
sese:eoq; septũ fingit aĩal. Qđ quũ ex utero elapsũ
exoditi iis animãtib⁹ quæ lacte alunt̃:oĩs fere cibus
matꝝ lactescere ĩcipit:eaq; quæ pauloante nata sunt:
sine magistro duce natura mãmas appetũt:earumq;
ubertate saturant̃. Atq; ut ĩtelligamus nihil horũ ẽẽ
fortuitũ:& hæc oĩa eẽ puidæ sollertiæq; naturæ:quæ
multiplices foetus pcreant ut sues ut canes:his mã/
marũ data est multitudo:quas paucas hñt hæ bestiæ:
quæ pauca gignunt. Quid dicã q̃tus amor bestiarũ
sit ĩ educandis custodiẽdisq; iis quæ pcreauerĩt usq;
ad eũ finem dũ possunt se ipsa defẽdere? Et si pisces
ut aiunt oua quũ genuerũt relinquũt:facile.n.illa aq̃
& sustinent̃:& foetum fundunt. Testudines autem
& Crocodilos dicunt:quũ in terra partum ediderint
obruere oua:deinde discedere:ita & nascunt̃ & edu/
cant̃ ipsa p sese. Iã galliæ auesq; reliquæ & qetũ req/
rũt ad pariẽdũ locũ:& cubilia sibi nidosq; cõstituũt:
eosq; q̃ pñt mollissie ĩbsternũt:ut q̃ facillime oua ser
uẽt:ex qb⁹ pullos quũ excluserũt:ita tuent̃:ut & pẽnis
foueãt:ne frigore lædant̃:& si ẽ calor soli se opponãt.
Quũ ãt pulli pẽnulis uti pñt:tũ uolat⁹ eoꝝ matres
psequunt̃:reliq̃ cura libant̃. Accedit ẽt ad nnulloꝝ
aiantiũ & eaꝝ reꝝ q̃s t̃ra gignit cõseruatõeꝫ & salutẽ
hoĩuꝫ ẽt sollertia & diligẽtia. Nã mltæ & pecudes &

FERAS: Siluestres. SVIS: propriis & natiuis. SE/
piæ: inquit Aristoteles atrum humorẽ cui nomen atra
mentum effundũt omnia metu percul a sed præcipue
sepia. TORpore: stupore quodam imisso torpedo di
citur ab effectu quia pisces torpere facit. Nouit torpe/
do uim suam inquit Plynius ipsa non torpens: mersa/
quæ in limo se occultat. Pisces qui secum natantes ob/
torpuere corripiens. STIRpibus: truncis atq; stipiti/
bus: & caulibus. STIRpe: arbore atq; uirgulto. BAc
carum: minorum fructuum. AFFAtim: habunde &
copiose. STIRpium: radicum uirgultorum arborũ.
QVANta ratio: ars ingenium sollertia. GEneris: q̃
litatis & naturæ. MAchinata est: excogitauit atq; mo/
lita est. AD procreandum: ut uirilia in maribus. ET
concipiendũ: ut sunt in fœminis muliebria instrumen
ta & loculi. MIRAE libidines: maximæ delectatio/
nes coitus. LOcis: uterinis cellulis. Aristoteles in hy/
storia animalium dicit pars uuluæ interior loci: & ute/
rus. Vnde fratres uterinos appellamus: ostium uero ma
trix dicit̃. SEPtum: clausum. FINgit: format & alit.
LActescere: lactis naturam & colorem habere. VBer
tate: scaturigine copiaq;. PIsces ut aiunt. Aristoteles.
vi. historiæ animalium dicit pariunt oua omnes pisces
qui squamis teguntur: & spargunt illa: & magna ouo
rum partem: ut narratur: mares deuorant: alia pereunt
in humore: q̃ autem locis opportunis ædita sunt hæc
seruantur: nam si omnia seruarentur nimia cuiusq; ge/
neris esset copia nec uero hæc omnia fecunda locaut̃.
Sed ea quibus æditis mas fæmĩ genitale aspersent sub
partu enim mas sequens fæmĩ ouis adspergit: & quæ
uitale id uirus contigerit his pisciculi enascuntur. cæte
ris pro ut fors tulit euenit. FOueant: tegendo calefaci
ant. LIBErantur: aquilæ inquit Aristoteles cum pri/
mum prouolandi facultas fuerit pullos nido pellunt:
ceteræ quoq; aues hoc idẽ faciunt excepta cornice q̃ ali
quandiu prouidet quippe quæ uolãtes iam suos pul/
los pascens ipsa comitetur.

STIRPES: ueluti sunt uitesq; annuam putationē re/
quirūt & curā agricolaꝝ. PROcuratione: purgatiōe:
tractatiōe gubernationeq;. OPportūitates: cōmodita
tes: utilitates. CVLtū: ornatū & decorē humanæ uitæ.
NIl⁹: dr̄ q̄si noua materies quā quot ānis defert mū/
dans aegyptū atq; fecūdās. OBrutā: submersam & sta
gnātē. OBlimatos: limo īductos. MEsopotamia: di
cta ē quē media sit iter duo flūina Eufratē. s. & Tigri.
INdus: inq̄t Plyni⁹ in iugo caucasi ortus: undeuigīti
recipit amnes ab ido fluuio populi dicti sūi autore Ste
phano indici. ē & alius indus ī prima parte asiæ q re/
cipit sexagīta perēnes fluuios: torrētes uero amplius cē
tū lætificat exhilarat fertilesq; facit. unde lætas dicim⁹ se
getes & sata læta. MItigat mā suefacit fermētat. COn
seri: īsæminat. VIM: copiā. FRumēti: tritici. BEni/
gni tas: lībalitas. IVcūda: suauia. TEmpestiuos: opor
tūos & tpī æstiuo necessarios & salubres uētos q etesię
appellant. hi āt sūt ānui aqlones & stati etos græce an/
nus latīe & etesios ānu⁹. Ardētissimo æstatis tpe inq̄t
Plyni⁹ exorit caniculæ sidus sole primā partē leonis in/
grediēte q dies. xv. āte augusti Kal. ē hui⁹ exortū ferme
dieb⁹ octo aqlōes antecedūt quos ꝓdromos appellāt.
post biduū āt exort⁹. Iidē aqlones cōstāti⁹ pflant dieb⁹.
xl. quos etesias uocāt nec illi uētoꝝ magis stati: sē hæc
Plyni⁹. lege ap̄d Aristotelē ī Meteoris & Gelliū etesiæ
dr̄r a nautis delicati & sōniculosi q̄m nō surgūt māe:
& noctu flare desinūt. TEMpant: mitigant. CERti:
stabiles. OPportūitates: cōmoditates q̄s p̄bēt flumia
in uehēdis exportādisq; reb⁹: nec nō irrigādis agris. &
lætificādis. AESt⁹: ebullitiōes & icremēta. VEstiti: or
nati arborib⁹. SIluestres: nō admitētes culturā ad fru
ges. Sed siluosi: & fruticosi. SAlinæ: loca in q̄bus sal
cōficit. AB ora: extrēitate litoris & terræ maritimæ.
AD uictū: ad usum earū reꝝ q uictus uerbo cōtinent
AD uitā: sustētationē uitæ cui artes deseruiūt. VIcis
situdo: alternatio: & uariatio. OMni rōne: uia undiq;
idagata & argumēto ex oī mēbro nē coacto. TANta
rū rerū molitio: effectio ꝑcreatio. SIue sēsu: aīa sensiti/
ua. SVstinent: uegetant: & alunt. ABsurdū: rōni mi
nime cōsentaneū. NIhilo ꝓbabilius: æq; inq̄t absonū
ē bestiaꝝ cā mūdū eē effectū. PRouisū: cōsultū. FA
bricatio: structura cōformatio: & delineatio. PERfe/
ctio: cōsumatio: & excellētia. TEneat: cōstet sustētet:
atq; uegetet. SPiritu: flatu & aīa. ADiūctis narib⁹: fo
ramina nariū inq̄t Aristoteles ī oris partē patescūt und
fit ut iter bibēdū humor retract⁹ effluat p nares. AVge
tur: q̄si duplicat & iuuat: q̄m spiritus p nares ēt ingre/
ditur: & aspirationē auget atq; respirationē etiam si os
claudatur. Lactātius agens de naso dicit i hoc membro
tria sunt officia constituta: unū ꝓducendi spiritus alteruꝫ
capiendi odoris: tertium ut p eius cauernas purgamen
ta cerebri defluant. CONstructis: instar ualli ordina/
tis & fixis. MANditur: ōbus capitur. EXtenuatur:
scinditur. MOlitur: teritur ut mola triticū. Vnde mo/
lita cibaria: molitus cibus atq; cōmolitus: & molares
dentes molendis: & terendis cibis idonei quorum du
rities inquit Lactātius sicut in molari lapide maior est
& asperior q̄ in cæteris ossibus. ADuersi: anteriores.

stirpes sunt quæ sine procuratione hominum saluæ
esse non possunt. Magnæ etiam opportunitates ad
cultū hoīum atq; abūdātiā aliæ ī aliis locis reperiun
tur. Aegyptū nilus irrigat: & quū tota æstate obrutā
oppletāq; tenuerit: tū recedit mollitosq; & oblima/
tos agros ad serēdū relinq̄t. Mesopotamiam fertileꝫ
efficit eufrates: in quā quot annos q̄si nouos agros
īuehit. Indus uero q ē oīum fluminū maximus: nō
aqua solū agros lætificat & mitigat: sed eos ēt cōseri.
Magnā. n. uim sæminū secū furmenti dr̄ deportare.
Multaq; alia ī aliis locis cōmemorabilia ꝓferre pos
sem: multos fertiles agros alios alioꝝ fructuū. Sed il
la q̄ta benignitas naturæ: q tā multa aduescēdū tam
uaria tā iucūda gignit? Neq; ea uno tpe āni: ut sēper
& nouitate delectemur & copia. Quā tēpestiuos āt
dedit q̄ salutares nō mō hoīum: sed ēt pecudū gene
ri iisdēq; oībus q̄ oriunt e terra uētos etesias: quoꝝ
flatu nimii tēperātur calores. Ab iisdem ēt maritimi
cursus celeres & certi diriguntur. Multa p̄tereūda sūt
& tñ multa dicuntur. Enumerari enim nō possunt flu
minū opportūitates: æstus maritimi multū acceden/
tes & recedētes: mōtes uestiti atq; siluestres: salinæ ab
ora maritima remotissimæ: medicamētoꝝ salutariuꝫ
plenissimæ terræ: artes deniq; innumerabiles ad uictū
& ad uitā necessariæ. Iā diei noctisq; uicissitudo cōser
uat aīantes: tribuēs aliud agēdi tēpus: aliud q̄escendi.
Sic undiq; oī rōne cōcluditur: mēte cōsilioq; diuino
oīa ī hoc mūdo ad salutē oīuꝫ cōseruationēq; admi
rabiliter administrari. Sin q̄ret q̄spiā: cuiusnā cā tanta
rū reꝝ molitio facta sit: arboꝝ ne & herbaꝝ: q̄ quāq̄
sine sensu sūt tñ a natura sustinentur? At id q̄de absur
dū est. An bestiaꝝ? Nihilo ꝓbabilius deos mutaꝝ &
nihil itelligentiū cā tm̄ laborasse. Quoꝝ igitur cā q̄s
dixerit effectū eē mūdū? eoꝝ. s. aīantiū: quæ rōne utū
tur. Hi sūt dii & hōīnes: q̄bus ꝓfecto nihil ē melius.
Ratio est. n. quæ præstat omnibus. Itaq; fit credibile
deorum & hominuꝫ causa factū esse mundū: quæq;
in eo sint omnia. Faciliusq; ītelligitur a diis īmortali
bus hominibus eē prouisum: si erit tota hominis fa
bricatio perspecta oīsq; humanæ naturæ figura atq;
perfectio. Nam quum tribus rebus animantium ui
ta teneatur: cibo: potione: spiritu: ad hæc omnia perci
pienda os est aptissimum: quod adiunctis naribus
spiritu augetur: dentibus autem in ore constructis
manditur: atq; ab his extenuatur & molitur obus
aduersi acuto morsu diuidunt escas: intimi autem

conficiunt

cõſiõũt q gẽuini uocant̃:q̃ cõfectio ẽt a lingua adiuuari uſ. Liguã ãt ad radices ei⁹ hæres excipit ſtõach⁹: quo primũ illabunt̃ ea q̃ accepta ſũt oris utraq; ex parte tõſillas attigẽs palato extréo atq; intimo terminat̃. Atq; is agitatiõibus & motibus linguæ quũ depulſum & quaſi detruſum cibũ accepit: depellit. Ipſius ãt ptes quæ ſunt iſra id quod deuorat̃ dilatantur: q̃ aũt ſupra cõtrahunt̃. Sed quũ aſpera arteria: ſic.n. a medicis appellat̃: oſtiũ hẽat adiũctũ linguæ radicibus: paulo ſupra q̃ ad linguam ſtomachus annectit̃: eaq; ad pulmões uſq; ptineat: excipiatq; animã: eam quæ ducta ſit ſpiritu: eãdẽq; a pulmonibus reſpiret & reddat: tegit̃ quaſi opculo: quod ob eam cãm datũ ẽ: ne ſi quid ĩ eã cibi forte ĩcidiſſet: ſpiritus ĩpediretur? Sed quũ; alui natura ſubiecta ſtomacho cibi & potionis ſit receptaculũ: pulmones ãt & cor extrinſecus ſpiritũ adducãt: ĩ aluo multa ſunt mirabiliter effecta: quæ cõſtant fere ex neruis. Eſt ãt multiplex & tortuoſa: arcetq; & cõtinet ſiue illud aridũ eſt: ſiue hũidũ qd̃ recipit: ut id mutari & cõcoqui facile poſſit: eaq; tũ aſtrigit̃: tũ relaxat̃: atq; oẽ qd̃ accepit cogit & confundit: ut facile & calore quẽ multũ hẽt: exterendo cibo: præterea ſpiritu omnia coacta atq; confecta in reliquum corpus diuidantur. In pulmonibus autez̃ inest raritas quædam & adſimilis ſpongiis mollitudo ad hauriẽdũ ſpiritũ aptiſſima: q tum ſe cõtrahunt aſpirantes: tum ſe ſpiritu dillatantut: frequenter ducatur cibus animalis: quo maxime aluntur animãtes.

CONFICIVNT: terunt & molunt: genuini dicuntur & maxillares: quoniam a genis dependent & maxillis. CONfectio: cõtritio & molitio. STOmach⁹: principiũ & oſtiũ inteſtinoꝝ. & inde nomẽ q̃q̃ pro uentriculo nũc uulgo ponit̃ ſtomachus inqt celſus q inteſtinoꝝ principiũ eſt cũ uentriculo cõmitit̃. uẽtuculus aũt receptaculũ cibi eſt. ADradices eius: imã partẽ liguæ atq; radicationẽ a lingua incipit ſtomachus. QuO: in quẽ ſtomachũ. & oſtium uiſcerum. VTRAq; ex parte: qm̃ hinc & inde ſunt carũculæ q̃ tonſillæ appellant̃ in hoĩe: ſed in ſub⁹ glandulæ. TERminat̃: terminũ habet atq; finẽ. IS: ſtomachus. DEtruſũ: deorſum coactũ & inſertũ. DEpellit: demittit aduentriculũ. IPſius: ſtomachi q dilatat̃ & cõtrahit̃ ꝑut exigit uſus ad cibũ detrudendũ: cui ſtomachus uiã præbet: & poſt ipſum ſe contrahit ut cibus deſcẽdere cõpellat̃. INfra id qd̃ deuorat̃: deglutit̃. SVpra: cibũ.ſ. dilabentẽ. ARteria: dr̃ fæmina ſpũs. & uulgo cãna pulmonis q̃ carne cõſtat & cartilagine: tõ trachea dicta eſt a græcis.i. aſpa gutt̃ inqt Ariſtoteles qd̃ & arteria uocat̃ corpore conſtat cartilaginoſo: nõ ſolũ.n. ſpirãdi cã eſt ſed etiã uocis qd̃ aũt ſonat læue: ac ſolidũ eẽ oportet. ante gulã arteria poſita eſt q̃q̃ impedimẽto eſt cũ cibus ingerit̃: nã ſi qd uel cibi uel potus in arteriã dilabit̃ ſtrangulationes tormina: & grauiſſimæ tuſſes incitant̃. OSTIum: ingreſſum atq; pricipiũ. PAVlo ſupra: qm̃ arteria eſt ante ſtomachũ nõ ſine magna rõne inqt plĩus guttur ante gulã poſitũ eſt. Cor.n. in parte priori atq; ĩ medio ſitum eſt in quo pricipiũ uitæ oĩſq; motus & ſenſus eẽ cẽſemus: & .n. partẽ uerſus quã priorẽ appellamus tũ motus tũ ſenſus agit̃: hac ipſa rõne pars prior & poſterior ſtatuẽda eſt: arteriã quoq; ante gulã cõſtitui neceſſe eſt: hæc.n. ad pulmonẽ & cor tẽdit gula ad uentrẽ. denıq; qd̃ melius & nobilius eſt id ſemꝑ niſi qd maius ĩpediat ſupioris inferioriſq; rõne ſupius collocat̃.

PERtineat: extendat̃. ANImã: aerẽ quo animus nutrit̃ ut cibo & potu corpus. QuAE ducta ſit ſpiritu: hauſta p ipſam ſpirationẽ cuius oppoſitũ efficit reſpiratio atq; remiſſio aeris: q latine dr̃ aĩa ſpirabiliſq; natura.

EANdemq;.i. aĩam ſiue aerẽ. RESpiret: retro ſpiret ipſa arteriã & REDdat: remittat. TEgit̃ q̃ſi operculo quodã.ſ. parua ligua q̃ epiglosſis ſiue epiglottis dr̃ a græcis ſub ipſis faucibus inqt celſus exigua lingua eſt quæ qũ ſpiramus attollit̃ cũ cibũ potionẽq; aſſumimꝰ arteriã claudit. Arteria inqt philoſophus cibo infeſtat̃: attũ natura molita eſt ad hoc minorẽ linguã quæ arteriã operiret. hæc ſpiritum trahẽdo reddendoq; aperit̃ cibo ingerẽdo operit̃ neqd̃ illabat̃. SPIritus: flatus: & halit⁹ poſſit libere meare & remeare citra ĩpedimentũ cibi aut potionis. ALVI natura: q̃litas & proprietas.

PVLmões. & cor: pulmo dıcit plĩus ſpirãdi officio delegatus eſt q originẽ qdem ſui motus accipit a corde ſed ſua tum amplitudine tũ inanitate aditũ ſpiritui patefacit. cũ .n. attollit̃ influit ſpiritus cũ cõtrahit̃ effluit. pulmo eandẽ quã cor optinet ſedẽ ideq; amplectit̃ ſpiratio tũ pp pulmonẽ tum pp originẽ cordi inditã agit̃ attrahit̃ & reddit̃ aer p arteriã. ADducãt: attrahant uitalẽ flatũ. FEre: q̃ſi tota e neruis: atũ pars exterior carnoſa eſt. EST multiplex: multiformis. ſubeſt uẽter inqt Plynius ſtomachum habentibus: cæteris ſimplex ruminantibus geminus: ſed Cicero agit de humano uentre qui nõ eſt ſimplex ſed duo habet tergora ut ĩquit Celſus ideſt coria & uarias habet plicas ideo multiplex dicit̃. ARcet: remouet pellit. MVTari: uerti in ſuccum quo animal nutrit̃. CONcoqui: calore digeri & colari. EA: aluus aſtringit̃ arcendo. & continendo laxatur ut naturæ ratio exigit. COgit: adunat denſat. CONfundit: cõmiſcet & coquendo maturat: ut uitalis ſuccus eliciat̃: & feces ad ſedem detrudantur. EXTErendo: cõminuendo conficiendo & coquendo. SPIritu: flatu & uento quodam pellendis cibis neceſſario & retrimentis detrudendis adiuuante calore acſimum pellente contrarium. COACTA: dẽſata & cõmixta. CONfecta: reſoluta maturata atq; digeſta. MOLlitudo: natura quædã mollis quales ſunt ſpõgiæ. ideo dicit & adſimilis ſpõngiis mollitudo. HAVRiendum: attrahendum flatum & animam. ASPIrantes: ſpiritũ emittentes cum ſe conſtringunt pulmones exprimunt ſpiritum more ſollium. DILAtant: inflant & diſtendunt ut ſpũs influat. DVCAtur: attrahat̃. OMNIbus aĩalis: aerius & ſpirabilis quo aĩal maxĩe nutritur. MAxĩe: dixit qm̃ & cibus potuſq; adeſſe debẽt: ſed ſine reſpiratiõe ac ſpiratõe nõ uiuit hõ. ideo ſpũs uitalis dr̃ & aer corrupt⁹ infert mortẽ.

EX ALVO autem & intestinis secretus:idest separatus digestione & concoctione. A RELIquo cibo:idest fece ac re trimento. PERmanat. FLuit. AB intestino medio:quod est iter aluum & partes imas. PER quasdã uias ductas meatus extensos.& directos more tuborꝫ aquas ducentiũ. PORtas:ingressus.& tanq̃:ianuas quasdam. PERtinẽt: tendunt. ALIAE ptinẽtes:uiæ directæ etqꝫ extentæ. SEcreta:separata cholera.& fel. HIqꝫ humores : idest urina q̃ p renes meat.Renes inqt pƀus nulla necessitate habent̃:sed ut melius & locupletius sit:humoris.n.excrementitii gra tia q̃ confluit in uesicam adiuncti sunt ex sua natura in q̃bus plus huiuscemodi sedimenti fieri solet:ut uesica meli⁹ suo munere fungeret̃. AD q̃s ptinẽt:tendũt. VIAE ei⁹ meat⁹ iecoris. Q VAE caua:capax ampla & tubo si milis coele dr̃ a græcis. CONfunditur: cõmiscetur. CONfectus:digestus & coloratus . nam in iecore co lorẽ recipit sanguinis. COActus:dẽsatus atqꝫ cõpul sus.Vena est semita sanguinis mixti cõfusiqꝫ cũ natura li spiritu in q̃ plus sanguinis est & spũs minus. Arteria uero plus habet naturalis spũs q̃ sanguinis. IN totuꝫ corpus:cũ inqt pƀus ut uenæ in oĩs corporis partes di gerant̃ qm̃ sanguis & quod uicem sanguinis tenet to tius corporis materia est:quæ in uena aut in uicario ue næ continentur.Venarũ riui in omnis partes corporis expandunt̃ur sanguinẽ quippe findi per omnia adesse qꝫ omnibus oportet:siquidẽ partes quæqꝫ ex eo con sistunt & ut in hortis rigandis de una origine fonteqꝫ uno aqua riuis ꝑmultis deducit̃ aliqꝫ ab aliis ductus subinde excipiunt quousqꝫ humor in omnis partes de ueniat. PERtinentes:porrectas extensas . QuEMad modũ:pronũ esset inqt Cicero explicare q̃uo feces ad sedem descẽdãt:nã intestina lubrica sunt & pinguia: & naturalis uĩctus reliqas ciborũ detrudit:& ipsa inte stina se cõtrahunt.& extendũt ut de stomacho & gula dictũ est sed dicere supsedeo i iniucunda fiat oro. FA brica:artificiũ atqꝫ sollertia. QuAE aĩa & aer uitalis.

DVcit̃:hauritur: SPIritu:spiratione & respiratione. AB ipso spũ:flatu & halitu calido & naturali. AGI tatione:iugi cõmotõe. EXcaqꝫ.i.aia ducta.i.aere hau sto. REDdit̃:remittit̃.respirare ẽ retro spirare. CON cipit̃:cõpræhendit̃ altero cordis uẽtriculo.duo.n.sunt unus cõtinet sanguinẽ alter uero spũm. cor inqt pƀus origo primũ & fõs ẽ sanguinis aut receptaculũ primũ hæc ex cõfectione aialiũ pspici pñt. EX his partib⁹: uẽ triculis cordis. VTREqꝫ:uenæ & arteriæ. INtextæ: i plicitæ:simul etenim tẽdunt̃ atqꝫ texunt̃ uenæ arteriæ: & neriui:& ꝑ hæc tria fit sensus tactus ꝑ mediũ ipsi⁹ car nis. TEstaut̃:ostendũt & arguũt. COMmissuras: iũ cturas:& uertebras ut flexio facillima fit. ARtus fini endos:terminãdos nodos & nexus mẽbrorꝫ.Artus di cunt̃ membrorꝫ cõnnẽctiones & extremæ partes: dicti sunt quoniam membra membris artent idest adiun gant & adnectant. IMPLIcationem:contextum toto corpore extentum. Q VI:neruũ copia neruorũ in cor de est dicit philosophus.idqꝫ recta ratione : hinc enim motus oriuntur qui tendendo remittendoqꝫ efficiunt̃ itaqꝫ ministerio tali & robore opus est:sed tamen recẽ tiores anatomistæ neruorum originem i capite esse de monstrant. EXcitatos:emotos effectos. CELsos:sub limes & non pronos in uentrem ut cæteræ animantes.

CAELVM intuentes:contemplantes cælestia illoruꝫ opificem & moderatorem cognoscerent. SPEctacu lum:contemplatio:& meditatio.

interpraetes

Ex aluo autem & intestinis secretus a reliquo cibo succus is quo alimur permanat ad iecur : per quasdam a medio intestino usqꝫ ad portas iecoris (Sic enim appellant) ductas & directas uias: quæ pertinẽt ad iecur: eiqꝫ adhærent : atqꝫ inde aliæ pertinentes sunt: per quas cadit cibus a iecore dilapsus ab eo cibo quũ est secretabilis: hiqꝫ humores q̃ e renibus ꝓfũdunt̃: reliq̃ sei sanguinẽ uertũt: ad easdẽ portas iecoris cõfluũt: ad q̃s oẽs eius uiæ ptinẽt: ꝑ q̃s lapsus cibus ĩ hoc ipso loco ĩ eã uenã q̃ caua appellat̃ cõfũditur: perqꝫ eã ad cor cõfectus iã coactusqꝫ ꝑlabitur. A corde ãt in totũ corpus distribuit̃ ꝑ uenas admodũ multas ĩ oẽs ptes corporis ptinentes. Q uẽadmodũ ãt reliquiæ cibi ꝓpellant̃ tum astrĩgẽtibus se intestinis tũ relaxantibus: haud sane difficile dictu ẽ : sed tñ prætereundũ est: ne qd habeat iniucũditatis oro. Illa poti⁹ explicet̃ icredibilis fabrica naturæ. Nã quæ spũ in pulmones aĩa ducit̃: ea calescit primũ ab ipso spũ: deinde coagitatiõe pulmonũ: ex eaqꝫ pars reddit̃ respirãdo. pars cõcipit̃ cordis parte quadã quẽ uẽtriculum cordis appellãt: cui similis alter adiũctus ẽ: ĩ quẽ sanguis a iecore ꝑ uenã illã cauã influit. Eoqꝫ mõ ex his ptib⁹ & sanguis ꝑ uẽas ĩ oẽ corpus diffundit̃: & spũs ꝑ arterias. Vtræqꝫ ãt crebræ multæqꝫ toto corpore intextæ uim q̃dam icredibilẽ artificiosi opis diuiniqꝫ testant̃. Q uid dicã de ossibus? q̃ subiecta corpori mirabiles cõmissuras hñt: & ad stabilitatẽ aptas: & ad artus finiendos accõmodatas: & ad motũ & ad oẽm corporis actionẽ? Huc adde neruos: a q̃bus artus cõtinent̃: eorũqꝫ implicationẽ corpore toto pertinentem: qui sicut uenæ & arteriæ a corde tractæ & profectæ in corpus omne ducuntur. Ad hanc prouidentiam naturæ tam diligentem tamqꝫ sollertem adiungi multa possunt: ex quibus intelligatur quantæ res hominib⁹ a deo q̃qꝫ eximiæ tributæ sunt: qui primum eos humo excitatos celsos & rectos constituit: ut deorum cognitionem cælum intuentes capere possent. Sunt enim ex terra homines non ut incolæ & habitatores : sed quasi spectatores superarum rerum atqꝫ cælestium: quarum spectaculum ad nulluꝫ aliud genus animantium pertinet. Sensus autem

interpraetes

interpraetes ac nuncii rerũ in capite tanq̃ in arce mirifice ad usus necessarios & facti & collocati sũt. Nam oculi tanq̃ speculatores altissimũ locuz obtinent: ex quo plurima cõspiciẽtes: fũgant̃ suo munere. Et aures cũ sonũ recipere debeãt: q natura i sublime fert̃: recte i altis corpoꝝ ptib⁹ collocatæ sunt. Itẽq; nares eo q ois odor ad supiora fertur: recte sursum sunt. Et q cibi & potus iudicium magnũ earũ est: nõ sine cã uicinitatẽ oris secutæ sunt. Iã gustatus q sentire eorum qbus uescimur genera debet: habitat in ea parte oris: qua esculentis & poculẽtis iter natura patefecit. Tactus ãt toto corpore æquabiliter fusus est: ut omnes ict⁹ oẽsq; nimios & frigoris & caloris appulsus sentire possimus. Atq; ut in ædificiis architecti auertunt ab oculis naribusq; dñorum ea quæ profluentia necessario tetri essent aliqd habitura: sic natura res similes ꝓcul amandauit a sensibus. Quis uero opifex præter naturã: q̃ nihil põt eẽ callidius: tãtã sollertiam pseq potuisset i sensib⁹? quæ primũ oculos mẽbranis tenuissimis uestiuit & sepsit: q̃s primũ pellucidas fecit: ut p eas cerni posset: firmas ãt ut cõtinerent̃. Sed lubricos oculos fecit & mobiles: ut & declinarẽt si qd noceret: & aspectũ quo uellẽt facile cõuerterẽt. Aciesq; ipsa q̃ cernimus: quæ pupilla uocat̃: ita parua ẽ ut ea quæ nocẽt possint facile uitet. Palpebræq; q̃ sũt tegmẽta oculoꝝ mollissimæ tactu ne læderent aciẽ aptissime factæ: & ad claudẽdas pupillas: ne qd i cideret & ad apiẽdas: idq; ꝓuidit ut idẽtidẽ fieri posset cũ maxĩa celeritate. Munitæ sũt palpebræ tãq̃ uallo piloꝝ: qb⁹ & aptis oculis si qd icideret repelleret̃: & sõno cõniuẽtib⁹ quũ oculis ad cernẽdũ nõ egeremus: ut q tãq̃ iuoluti qescerẽt. Latẽt ꝑterea utiliter: & excelsis undiq; ptib⁹ sepiunt̃. Primũ.n. supiora supciliis obducta sudorẽ a capite & frõte defluẽtẽ repellũt. Genæ deĩde ab iferiore pte tutant̃ subiectæ leuiterq; eminẽtes. Nasus ita locat⁹ est ut q̃si mur⁹ oculis iteriectus eẽ uideat̃. Auditus aũt semp patet: eius.n. sensu ẽt dormiẽtes egem⁹. A quo quũ sonus ẽ acceptus: ẽt e sõno excitamur. Flexuosum iter hẽt: ne qd i trare possit: si simplex & directũ pateret. Prouisuz ẽt ut si q̃ minima bestiola conaret̃ irrũpere in sordib⁹ auriũ tanq̃ i uisco inhæresceret. Extra ãt iminẽt quæ appellant̃ aures & tegẽdi cã factæ tutãdiq; sensus: & ne adiectæ uoces laberent̃ atq; errarẽt: priusq̃ sensus ab his pulsus esset: sed duros & quasi corneolos habent introitus multisq; cum flexibus qd̃ bis naturis relatus ampliat̃ sonus. Quo circa & i fidib⁹ testudie

INTERPRAETES: idest propriorum obiectorum & adeq̃toꝝ iudices. SPEculatores: tanq̃ e specula quadã exploratores: & coloꝝ nuncii. SVO munere: speculãdi officio. Rerũ optimarũ inqt Plato cognitionẽ nobis oculi attulerũt. nã hæc quæ de mũdo disputant̃ nunq̃ inuenta eẽnt si neq; sidera neq; sol neq; cælũ suspici potuissent. cognitio uero diei ac noctis ab oculis orta effecit ut dinumeratiõe q̃dã mensiũ ãnorũq; ambitus metiremur tẽpus cognosceremus uniuersæ naturæ ordinẽz scrutaremur: qbus rebus philosophiam adepti sumus quo bono nihil unq̃ maius mortaliũ generi datũ est deoꝝ munere neq; dabit̃. Asserendum est ob hanc potissimũ rõnem deum oculos genuisse ut mẽtis circuitus q in cælo pagunt̃ intuiti in usum redigamus nr̃æ mentis cogitationesq; nr̃as ad illoꝝ temperantiã reuocemus. NAtura: sua spõte cũ sit res leuis: sedes audit⁹ ẽ paruũ quoddam tympanũ arte naturæ tm̃ ut resonet. NAres: ãter/ præter odorũ sunt sedes huius sensus est in duabus q̃si glandulis in parte anteriori iuxta cerebrũ locatis. IVdiciũ cibi: qm̃ e q̃litate odoris iudicãt naturã cibi & potus. GVstatus: est in lingua palato & saliua. GEnera: q̃litates & sapores. AEQuAbiliter: pariter & similiter & hic sensus est cõmunissimus aiantibus. Nõ enim dicunt̃ aiantes si sensu uacant & cõmuni maxime uegetabilia: si qdem aiam habent altricem. Sed aialia nõ dicunt̃. Animal eo definimus inqt philosophus quod sensum optinet primũq; eũ qui primus est: tactuz aũt primum esse certum est. APpulsus: applicationes adiunctiones accessus. TEtri aliquid: turpis & fetidi. & icirco sedẽ & ostiũ excrementorum inter nates occultauit natura.

AMANdauit: remouit ablegauit ab oculis & naribus. CALlidius: sollertius & artificiosius. PERsequi: exercere sequendo & perseuerando perficere. SEPsit: uallauit. PELlucidas: translucidas. pellucet inquit Plautus q̃si laterna punica. LVbricos: uolubiles. DEclinarẽt: uitarent sua lubricitate & mobilitate. ACies: dr̃ cuiusq; rei acumen. Vnde acies oculi acies ingenii. pupilla dr̃ quia reddit paruam quandã imaginẽ tanq̃ speculũ. IDENtidem: crebro & subinde. CONniuentibus: clausis in somno quo ligant̃ sensus: feriatiq; reddunt̃ ut quiescant & refoueantur: semper.n. laborat natura: & ipsi sensus hebetantur & delassantur. LAtent: latebram naturæ habent & cauũ situm. SEpiuntur: muniuntur atq; uallant̃. OBDVcta: munita & uallata. SVBiectæ: suppositæ. LEuiter: modice tumentes in qbus est sedes pudoris. EXcitamur: euocamur erigimur. SI simplex: uniformæ ac sine flexibus. ADhæresceret: implicaret̃: & irretiret̃. SENsus: sedes ipsi⁹ auditus tympanũ scilicet de quo dictum est. PVLsus: tactus & motus. CORneolos: idest tortuosos & curuos instar cornuũ ut resonantia fiat. CVM flexibus: amfractibus: & sinuationibus. HIS naturis: qualitatibus duris & tortuosis quod sonat inquit philosoph⁹ læue ac solidum esse oportet. AMpliatur: augetur in ipsis flexibus & quidem duris. IN fidibus: idest musicis. TESTVdine: concauitate dura: & intus polita instar testudinis animalis: quod nomen musico instrumento dedit.

RESONATVR:reboatur & sonus redditur maior atq; concinior. AVT cornu:tortuositate aliqua instar cornu inde cornicines dicti & liticenes. AMpliores:soni maiores & flexu locorum aucti. NEcessarias utilitates: quo olfactu qualitates ciborum & potionum discernunt. CONtractiores:angustiores. SEPtus:uallatus & clausus. CVstodiam:conseruationem ne scilicet possit lædi & ut seruetur incolumis & per consequens uita quoniam fulcturis corporis anius quoq; sustentatur apte uero ad usum quoniam promptum est manibus gustatui cibum admouere. & cæteris animantibus pasci quod quia uastus elephas efficere nequibat ideo proboscide adiutus est:qua ut manu utitur.

ANtecellit:præstat. SENsibus bæluarum:hoc autē non simpliciter accipiendum/est,esset enim falsum sed pp sensum cōem:& rationē bestiæ si quidem se sentire non sentiunt:homo autem cognitionem suam sup sensus reflectit:eosq; nobilitat & auget:ideo præstare dicūtur. QuArum iudiciū:idest quas iudicare pertinet ad oculos qui ope rationis ac lumine formarum qualitates & proportiōes cognoscunt. FIctis:formatis & expræssis ī creta gypso cæra & similibus. CAElatis:scalptis in marmore ligno reliquisq; metallis. MOtione & gestu:motu corporis & actu quo mores aut graues indicantur aut molles:nec non decorum ī talibus æstimatur ab oculis rōne duce quæ præterea recolit.& similitudines confert cōicitq; de futuris. VEnustatem:gratiam quam parit elegans & apta membrorum cōpositio. ORdinem:partium distributionem. DEcētiam:conuenientiam.& proportionem siue decorum.

MAIORA:q̄ sint motus formarum & colores circa quos proprie uersantur oculi:sed etiam intrinseca iudicant ratione adiuti atq; āmoniti:per se quidem ꝓpria obiecta non transiliunt. PROpitium:mitem & benignum. COgnoscunt:ex signis scilicet harum affectionum in facie uultuq; apparentibus alibi dicit Cicero licet ora ipsa cernere iratorum:& eorum qui aut libidine aliqua aut metu cōmoti sunt aut uoluptate nimia gestiunt.Quorum omnium uultus uoces motus statusq; mutantur. INterualla:spatia & distantiæ. DIstinctio distributio & ordinata collocatio sonoritatum:quarū interualla græcis appellationibus notata sunt ut est epitritus diatessaron diapente diapason.& cætera generis eiusdem quarum exacta cognitio musicorum est. hæc autem:discernit auditus rationis auxilio ut de oculis dictum est. GEnera:qualitates & proprietates. CAnorum:sonorum & clarum cui fuscum opponitur. LEne:suaue ac iucundum auribus cui contrarium est asperum. GRAue:demissum & plenum. ACVtum:exile ac tenue. FLExibile:uariabile cui contrarium est durum & inflexibile. AD quos capiendos:ad quorum sensuum uoluptates percipiendas. ET perfruendos:idest ut homines horum sensuum iucunditate fruantur.& uario usu delectentur. PLVres artes:uoemulæ uoluptatum ministræ.ut ars popinaria.seplasiaria.& mangonizatio. QuO:ad quantas delitias & luxus. VNguentorum:quorum uarietate nares oblectantur hactenus inquit. Plynius in odoribus habent pretia siluæ erantq; per se mira singula iuuitq; luxuriā ea omnia miscere & ecunctis unū odorem facere ita reperta sunt unguenta quorum honor & ad defunctos pertinere cepit.Hæc est materia luxus e cunctis maxime superuacui Margaritæ enim gēmæq; ad hæredem tamē transeunt.Vestes prolongant tempus unguenta illico expirant ac suis moriuntur horis sūma cōmendatio eorum ut transeuntem fœminam odor inuitet etiam aliud agentem:terrarum omnium ægyptus accōmodatissima unguentis:ab ea campania est proxima copia rosæ. CONditiones.Cōdituta inditi sapores condire cibos est condimentis reddere sapidiores:& gulæ iucundiores in quo se iactat studium popinæ. LEnocinia:expolitiones & mangonizationes ad irritandam uenerem prostituendamq; pudicitia. IPSIS rebus:ratione consilio prudentia.ordo est qui non perspicit diuina cura perfecta esse is uidetur mihi carere ipsis rebus. QuO modo:eleganter scilicet & copiose qui orationis nitor & fluxus deerant stoicis præsssus de re aliqua disputantibus & aceruali ratione fere utentibus. INtelligentia:notitia quædam large sumpta ratio inquit Balbus cognoscit singula equibus ad ipsum uniuersale per inductionem ascendit postmodum ratiocinatur concluditq; quod inde sequitur ut formulæ ostendunt dialectices.

resonatur aut cornu:& ex tortuosis locis & inclusis referūtur ampliores.Similiter nares:quæ semper propter necessarias utilitates patent:contractiores habēt itroitus:ne quid in eas quod noceat possit peruadere:humoremq; semper habent ad puluerē multaq; alia depellenda non inutilem. Gustatus præclare septus est.ore.n.continetur:& ad usum apte & ad incolūitatis custodiam:omnisq; sensus hominū multo antecellit sensibus bestiarum.Primum.n.oculi in his artibus:quarum iudicium est oculorum in pictis fictis celatisq; formis:in corporum ēt motione atq; gestu multa cernunt subtilius:colorū ēt & figurarū uenustatē atq; ordinē:& ut ita dicā decentiā oculi iudicāt Atq; ēt alia maiora:naʒ & uirtutes & uitia cognoscūt:iratū:ꝓpitiū:lætātē:dolētē:fortē: ignauum:audacē:timidūq; cognoscūt. Auriūq; itē ē admirabile quoddā artificiū:sū q̄ iudiciū:quo iudicat & ī uocis & in tibiaꝝ neruorūq; cātibus uarietas sonoꝝ interualla:distinctio:& uocis genera p multa:canoꝝ fuscū:lene:asperū:graue:acutū:flexibile:durū:quæ hōiū solum auribus iudicantur.Nariūq; item & gustandi & tangēdi magna iudicia sunt. Ad quos sensus capiendos & perfruēdos plures ēt q̄ uellem artes repertæ sunt.Perspicuū est.n.quo cōpositiōes unguētoꝝ quo ciboꝝ cōditōes:quo corporū lenocinia processerint.Iā uero animū ipm:mētēq; hōis:rōnem:cōsilium prudētiā:q nō diuia cura pfecta eē pspicit is ipsis rebus mihi uidet carere:de quo dū disputarē:tuā mihi dari uelim Cotta eloquētiam. Q uo.n.tu illa mō diceres?q̄ta primū intelligētia deinde cōsequētiū rerum

cumprimis

cum primis coniunctio & comprænbensio esset ī nobis:ex quo uidelicet qd ex quibusq; rebus efficiatur: idq; rōne cōcludimus:singulasq; res definimus:circunscripte quæ cōplectimur:ex quo sciētia intelligiť quā uim hēat:q̄lis sit:qua ne in deo qdez ē res ulla p̄stātior. Quāta uero illa sūt:quæ uos academici infirmatis:qď & sensibus & aīo:ea quæ extra sūt percipimus atq; cōprændimus. Ex qbus collatis inter se & compatis artes quoq; efficimus:ptim ad usum uitæ: partim ad obiectationem necessarias. Iam uero

CVM PRIMIS:præcedentibus & antepositis quibusdam cōmunibus:siue uniuersalibus:quibus ueris atq; concessis consequens infertur quod totum sign̄at aut partem. CONiunctio:cōsociatio & generis proprietas atq; qualitas. COMpræhensio:cōiūctio & conglutinatio hanc uim rationis in primo officiorum his uerbis expressit. homo aūt rōnis particeps per quam consequentia cernit causas rerū uidet earumq; progressus & quasi antecessiones non ignorat similitudines comparat rebusq; præsentibus adiungit atq; adnectit futuras facile totius uitæ cursum uidet ad eāq; degendam præparat res necessarias. EX quo quid efficiatur:concludať & ut uerum & consequens affirmari possit: antecedens etenim consequentis uim & ua urā arguit. QVibus rebus:talibus propositionibus & causis. ID:quod efficitur & est consequens. RAtiōe: Syllogismo & quadā cōmp̄hensione atq; discursu a primis ad ultima quæ concludenda intenduntur. DEfinim⁹ determinamus uim & qualitatē declaramus: ut confusio tollatur a medio & ambiguitas: iccirco diuisiones rerū. & definitiones adhibitæ ab his sunt q̄ sciendi formulas nepotibus reliquerūt. CIRcunscriptæ: determinatæ & definitæ Circūscribere rem est illam undiq; designare ac terminos ponere ut quadatenus uis rei circūscriptæ tendatur cognosci possit. quapropter definitio dr̄ a græcis oros idest terminus & finis: & orizo termino ac definio. fit autem definitio per ea quæ rei definiendæ substantiā cōstituūt:ut homo est aial rōnale:oisq; bona definitio genus cōplectitur & drīam. Veteres sic p̄cipiūt inqt Cicero cum sumpseris ea quæ sunt ei rei quā definire uelis cū aliis cōia usq; eo p̄sequi dū propriū efficiatur. Differt inqt Seuerin⁹ definitio a descriptiōe q̄ definitio genus ac drīas sumit. Descriptio uero subiecti intelligentiā claudit qbusdam uel accidentibus & unā efficientibus ꝓprietatē uel substātialibus p̄ter gen⁹ cōueniens aggregatis. A hæc uero quæ exēpli grā ponunť ut cū uolum⁹ designare qd ē substātia exēpli grā dicim⁹ homo. hæc uocať græce typos: q̄ iccirco iter definitiōes ponit qm̄ id qd quolibet modo aliqd designat eius qd designatur & si nō proprie attñ aliquo modo uideť esse definitio. hæc Boetius. Gellius agens de definitione induciaꝝ dicit. Sed ꝓfecto nō id fuit Varroni negociū ut inducias supstitiose definiret & legib⁹ rōnibusq; oibus definitionū inseruiret. Satis. n. uisum est eiusmodi facere demōstrationē quod genus græci typos. i. formas magis & hypographas. i. descriptiones q̄ orismos. i. definitiōes uocant. hæc Gellius iccirco Aristoteles in æthicis aliqd large describēs dicit typo loquitur & cephalæo. i. figura quadā & sūma uel sūmatim aut sūmarie: hic cōponunť Archetypa ꝓ typa & ectypa. COMplectimur:cōpræhēdimus. & circūscribimus uim oēm paucis cōplectentes ut scia fiat ī nobis q̄ res oīs per propria principia & causas cognoscit. Necesse est inqt p̄hus demonstratiuam sciam esse ex ueris primis imediatis notioribus: & prioribus: causisq; cōclusionis: sic. n. erunt ꝓpria principia ei quod demonstrať. hæc ille. p̄ sciam qppe percipimus ueritatē cōclusam & demōstratā e principiis suis & causis q̄ ipsis cōclusiōibus priores sint: & notiores. QuAM uim:potentiā efficacē a natura. QVAlis sit:quātæ excellentiæ ac dignitatis. est. n. ex his q̄ maxime honoranť. QuA:scia. Nihil est in deo p̄stantius cui oia patent oia parentia quo oīa. & ad quē oīa. VOS academici infirmatis:infirma ostēditis & debilia. Noui qppe academici sensuū iudicia infirma esse dicebant & incerta nihilq; ratione certa sciri aut pcipi posse tū res ipsa illorū arguit calūniā & ptinaciam si nulla qppe rerū esset pceptio nulla uitæ ars hri posset nulla intelligēdi & sciendi formula. QuAE extra sūt. i. obiecta sensuū oium. & intelligibilia qq; Idem Cicero Lucullū cōtra academicos ita disserentē induxit disputari poterat subtiliter quāto artificio natura fabricata esset primū oē aīal deinde hoīem maxime quæ uis esset in sensibus quemadmodū primo uisa nos pellerent deinde appetitio ab his pulsa sequereť tum ut sensus ad res pcipiendas intēderemus. Mens. n. ipsa q̄ sensuū fons est atq; ēt ipsa sensus est naturalē uim habet quā intendit ad ea qbus moueť: itaq; alia uisa sic arripit ut his statim utať aliq̄ sic recōdit e qbus memoria oriť. Cætera aūt similitudinibus cōstruit e qbus efficiunť notitiæ rerū quas græci tū ennoeas tum ꝓlepses uocāt. eo cū accessit rō argumētiq; cōclusio rerūq; innumerabiliū multitudo tū & pceptio eoꝝ oium apparet. & eadē rō profecta his gradibus ad sapiam pruenit. ad rerū igiť sciam uitæq; cōstantiā aptissima cū sit mens hominis amplectiť maxie cognitionē. & pp se. & pp usum quo circa & sensibus utiť & artes efficit q̄si sensus alteros. & usq; eo philosophiā ipsam corroborat ut uirtutē efficiat ex qua re una uita ois apta sit: ergo hi q negāt qcq̄ posse cōpræhēdi hæc ipsa eripiūt uel instrumēta uel ornamēta uitæ uel poti⁹ ēt totā euertunt fundit⁹ ipsumq; aial orbāt aīo ut difficile sit de temeritate eoꝝ pindent ci postulat dicere. PERcipimus:sentimus iudicamus æstimam⁹. COMp̄hendemus:cognoscimus aio cōplectimur & memoriæ cōmendamus. EX qbus extrinsecis pceptis & cōpræhensis sensu & mente q̄ sensus regit atq; erudit hisq; utitur ad artes efficiendas. COLlatis:simul positis & coniunctis nam sensus citra rationem parum uel nihil possunt. Ratio autem sine sensibus idest ministris & instrumentis opus non efficit: iccirco mutua ope hæc indigent. COMparatis:cōmixtis & mutuam operam præstantibus ad artes conformandas idest uias: & formulas rerum efficiendarum effingendas. etenim sensus proportionem rerum & conuenientiam partium indicat & decorum ammonente cōmuni sensu & ratione: nam sensus ut sensus non sentit se sentire. ut in cæteris apparet: animantibus ratione cassis. Ars est habitus cum rōne effectiuus. AD VSVM:cōmodum utilitatem cultum. AD oblectationem:iucunditatem delitias uoluptatem.

DOMINA rerum:gubernatrix & moderatrix affectuum omnium eloquentia. VOS:oratores quorum e nūmo corta erat. & Ciceronis nomen pro eloquentia postmodum usurpari cæpium. VIS:potentia efficia. PRAEclara:illustris. DIVIna:omnipotens. EFFICit:causa est,sua euidentia lepore atq; elegantia facilis perceptionis & notitiæ. Nec non alienæ institutionis. & eruditionis:nam facillime percipiuntur ea quæ latine apte & eleganter proferuntur. Cohortamur ad aliquid agendum excitamus impellimus suasiones tractamus. Vnde Hæsiodus finxit Calliopen adesse regibus ut ostenderet necessariam esse principibus eloquentiam:ut domi militiæq;. Coetū mouere possit atq; impellere. AFFLIctos:calamitosos. & moestos. DEDVcimus:remouemus. & bono animo esse persuademus.

ng Laus

domina rerū(ut uos soletis dicere)eloquendi uis q̄ est præclara:q̄ quæ diuina? quæ primū efficit ut ea q̄ ignoramus discere:& ea q̄ scimus:alios docere possimus:deinde hac cohortamur:hac psuademus:hac cōsolamur afflictos:hac deducimus pterritos a timore:hac gestiētes cōprimimus:hac cupiditates iracundiasq; restringimus:hæc nos iuris:legū:urbiū societate deuinxit:hæc a uita immani & fera segregauit. Ad usum āt oratiōis icredibile ē:nisi diligēter attenderis q̄ta opa machinata natura sit. Primū.n.a pulmōibus arteria usq; ad os itimū ptinet:p quā uox pricipiū a mēte ducens pcipit̄ & fundit̄. Deinde i ore sita lingua est finita dentib⁹:ea uocē imoderate ,pfusam fingit & terminat:quæ sonos uocis distīctos & pressos efficit:quū & ad dētes & ad aīs ptes pellit oris. Itaq; plectri similem linguā nostri solent dicere: chordas dentes:nares cornibus his qui ad neruos resonant ī cantibus. Quam uero aptas q̄que multaꝝ artium ministras manus natura homini dedit. Digitoꝝ.n. contractio facilis:facilisq; porrectio ,ppter molles cōmissuras & artus nullo i motu laborat. Itaq; ad pingendū fingēdū ad scalpēdū ad neruoꝝ eliciēdos sonos ac tibiaꝝ apta manus ē admotione digitorum. Atq; hæc oblectationis. Illa necessitatis cultus dico agrorū:extructionesq; tectorū:tegumēta corporum uel texta:uel suta:oēmq; fabricā æris & ferri ex quo itelligit̄ adinuenta aīo.pcerpta sensibus.adhibitis opificum manibus omnia nos esse consequutos ut tecti:ut uestiri:ut salui esse possim⁹. Vrbes:muros: dōicilia:delubra haberem⁹:Iā uero opib⁹ hoīum.i.māib⁹ cibi ēt uarietas sumit̄:& copia.nā & agri multa ferūt

GESTIentes:lætitia elatos. & exultantes cum quadā leuitate. REstringimus:reprimimus. & coercemus. SOcietate:cōmunicatione participatione & æquabilitate ut scilicet pari & æquo iure cum ciuibus uiuerent. & urbes frequentarentur in cōmune bonum:declinaretur q; tandem agrestis feritas & uictus inhumanus. DEuinxit:coniunxit colligauit:& ciuilem agere uitaꝫ effecit fide seruata & iustitiæ muneribus non omissis. IMmani:truculenta:& uiolenta. FERA:Siluestri & aspera qualis est uita ferarum in lustris atq; speluncis. AD Vsum:idest ut apte & cōmode uti possimus oratione. MAchinata sit:ingeniose excogitauerit:& parauerit. ARteria: semita spiritus quæ uulgo canna pulmonis appellatur. Arteria græce dicta est quasi tutela: & custodia aeris:idest animæ siue flat⁹ & spiritus. OS intimum:imā partem palati & linguæ radices. PERtinet:tendit. A MENte:mentis conceptu:primum q pe dicenda cogitamus. deinde motus animi uoce promimus. PERcipitur:compræhenditur sonus & concipitur. FVNditur:emittitur ad os & palatum. FInita:terminata & uallata ut uox formet. IMmoderate:uaste ac ,pfuse,citra modū & mensurā. PROfusam:immodicam. & nimiam. FINgit:format & moderatur. TERminat:modū ponit & finē ultra quē & citra decorū in uoce nō seruatur. QuAE: lingua. DIstinctos separatos:ordinatos citra cōfusionē. PRAEssos:restrictos ac per hoc moderatos ne igitur uasta & profusa uox exeat pressu dentiū lingua ueluti quoddam naturæ plectrum ipsam effingit:& terminat. PELlit:mouet ipsos sonos ad septum dentiū & palati oras ut conformentur ne temere exeant:& incondite. PLEctrum: dicitur instrumentum quo nerui siue chordæ tangunt̄ in musicis instrumentis a uerbo plecto quod latine significat percutio & uerbero. NOstri:stoicæ sectæ philosophi q naturale instrumentū in ore humano admirabant̄ dicentes linguā esse plectrum dentes chordas: cauū oris testudinem. & narium curuos meat⁹ cornua testudinis & sinus. HIS cornibus:extremitatibus sinuosis quales lyræ habent & cytharæ. QuI :cornus more prisco cornū posuit genere uiuli & q̄rti ordinis ut uisus inclinat̄ & sensus. adstipulat̄ & Priscianus. & Lucanus q sic cecinit. Cornus ibi cura sinistri & Plynius his uerbis dentes mobiles cōfirmat ceruini cornu⁹ cinis. AD neruos: chordas q & neruiæ dīr q̄m e neruosis intestinis fiunt. IN cantibus:musicis instrumentis obductis & clausis naribus uox non resonat. Vnde cognoscitur instrumentalis fabrica & naturæ sollertia:quam artes imitantur. CONtractio:complicatio. & flexio. PORrectio:extensio. MOLLes:lenes faciles & lubricas iuncturas & uertebras. ARtus: nodos nexus. FINgendum:formandum aliquid e cæra:creta gypso & similibus. SCALpendum:cælandum inde scalpta gemma dicitur & uasa. In compositione uero. a.in.u.uertitur ut insculpo insculptus. ELIciendos:euocādos: APta:idoneo. ADmotione:applicatione. & adiunctione: Nam musici tum plectro tum digitis pulsant fidiculas. & neruias. OBlectationis:ad demulcendas aures & oblectandas. CVLtus:a rationes & fossiones. EXtructiones: erectiones molitiones domorum. TEXta:texendo effecta uel suendo. FAbricam:elaborationem & artificium quo fabri ærarii utuntur & argentarii cæteriq; id genus artifices opificesq;. ADinuenta:excogitata. PERcepta:compræhensa iudicio sensuum & maxime oculorum qui rerum figuras animo repræsentant.

manu quæsita quæ uel statim consumãtur:uel man dentur condita uetustati: & præterea uescimur be/stiis & terrenis:& aquatilibus: & uolatilibus:partim capiendo:partim alendo.effiomus etiã domitu no stro quadrupedum uectiones:quorum celeritas at/q3 uis nobis ipsis affert uim & celeritatẽ. Nos one/ra quibusdam bestiis:nos iuga imponimus.Nos ele phantorum:nos sagacitate canum ad utilitatem no/stram abutimur:nos e terræ cauernis ferrũ elicimus rem ad colendos agros necessariam:nos æris:argẽti auri uenas penitus abditas ĩuenimus ad usum aptas & ad ornatũ decoras. Arborũ autem cõfectione:om niq3 materia & culta:& siluestri partim ad calefacien dũ corpus igni adhibito:& ad mitigãdum cibũ uti/mur partim ad edificãdũ:ut tectis septi frigora calo/resq3 pellamus.Magnos uero usus affert ad nauigia faciẽda:quorũ cursib⁹ suppeditantᷣ oẽs undiq3 ad ui/tã copiæ:q̃sq3 res uiolẽtissimas natura genuit:earum moderatoẽ nos soli hẽm⁹ maris atq3 uẽtorũ:pp nau ticarũ rerũ sciam:plurimisq3 maritimis reb⁹ fruimur: atq3 utimur. Terrenorũ itẽ cõmodorũ ois est in hoĩe dominatus:nos campis:nos montibus fruimur:no stri sunt amnes:nostri lacus:nos fruges serimus:nos arbores:nos aquarum inductionibus terris fecundi tatem damus:nos flumina arcemus:dirigimus:auer timus:,nostris deniq3 manibus in rerũ natura qua/si alteram naturam efficere conatnur. Quid uero hominum ratio non in cælum usq3 penetrauit. So/li enim ex animantibus nos astrorum ortus: obi/tus:cursusq3 cognouimus ab hominum genere fi/nitus est dies:mensis:annus:defectiones solis & lu/næ cognitæ prædictæq3 in omne posterum tempus quæ:quantæ:quando futuræ sint:quæ cõtinens ani/mus accipit ab his cognitionem deorum:ex qua ori/tur pietas:cui coniuncta iustitia est: reliquæq3 uirtu/tes:e quibus uita beata existit par & similis deorum nulla alia re nisi immortalitate quæ nihil ad bene ui/uendum pertinet cedens cælestibus. Quibus rebus expositis satis docuisse uideor homĩs natura quãto oĩs anteiret animantes:ex quo debet intelligi nec fi/guram situmq3 membrorum:nec ingenii mentisq3 uim talem effici potuisse fortuna.

QVAESITA manu:opa manus comparata:quæ feruntur:fodiuntur:sariunt:stercorantur:oblaqueantur:ut matu/ros & tempestiuos afferant fructus. STAtim:in ipsa maturitate comedantur:cum tempus nõ ferant:aliqua uero recõ duntur ad usum annuum. CONsumantᷣ:edantᷣ. CONdita:reposita.Vnde condus dᷣ qui talia reponit:& primus q profert in usum cum usus exigit. MANdentᷣ:dantur usui futuri tpis & seruantᷣ:ut penus fiant. ALENdo.nutriendo inde altilia dicta:quæ domi aut ruri alimentis fouemus:& cicuramus:inde cicures animantes ad dñiam ferarum dictæ. VECTIOnes:aptitudines uehendi:& portãdi eqtem & insessorem. VIS:robur adiuuat nostram celeritatẽ & uires. Currimus.n.equo currente & maiores habemus ĩpet⁹ equo uehente. QVIbusdam bestiis:ut clitellariis iu/mentis:asinis:mulis:boui uero iugum debetᷣ. Vñ pro/uerbium:boui clitellas:in eos qui b⁹ onus minime cõ/ueniens imponitᷣ. Clitellæ igt alibi Cicero boui sunt i/positæ non est nrm onus:sed feremus. ELEphantorũ sensibus:elephas:q̃ Plinius maximũ aĩal & pximũ hu manis sensibus:quippe itellectus illis sermonis patrii & imprimis obedientia:officiorũq3 q̃ didicere memo/ria:amoris & gloriæ uoluptas:& pbitas:prudẽtia:æq tas:religio quoq3:Sydeꝝ:solisq3 & lunæ ueneratio:Re/gem adorant:genua submittunt:coronas porrigunt.

SAGAcitate olfactu. Sagire est acute sentire:inde saga ces dicti canes. ABVtimur:licentiose utimur:& illoꝝ usus atterimus. ELICImus:educim⁹:extrahim⁹. VE/nas:meatus: & cõceptacula. VSVM:utilitatẽ. OR/natũ:decorem. CVLta:circũfossa:& arata ut in hortis. Viridariis.& uineis. MITIgãdum coquendũ:mitẽq3 reddẽdum e fero amaro:duroq3. SEPTI:muniti ual lati. AD uitã:uitæ usum. MOderationẽ:temperamẽ tum. FRVImur:ad delectationẽ:Vtimur ad cõmodi/tatem. ARCEmus:repellimus & cõstringimus obie/ctu molis:& aggeris:ne uagus fluxus agris noceat.

AVERtimus:alio deducimus. IN rerũ natura:in ip sa pprietate rerũ naturalium efficim⁹ aliam naturã:quã humana industria natiuas rerũ qualitates commutat.

ALTErã naturã:nouã uim & usum:ideo dixit poeta fructusq3 feros mollite colendo. PENEtrauit ascẽdit gradib⁹ igenii:ac mathematicæ disciplinæ. FInit⁹ ter/minat⁹. DEFEctiões:deliqa & obscuratiões. QVAN tæ:q̃ magnæ.i.quota pars defectura sit solis:lunæq3.

QVANdo:quo tpe futuræ sint. AB his:q̃ ĩtuetᷣ sũ mo artificis igenio excogitata. EX q̃:cognitiõe oritᷣ il la uirt⁹:q̃ optimã & nobilissimã colit naturã & suspicit ne tãtis igrata bñficiis uideatᷣ.ẽ eteni de⁹ gl̃osus & sub lim⁹ p ria & simplex reꝝ oium cã:& cõseruatio. IVSti/na:q̃ cuiq3 tribuit qd' illi debetᷣ. RELiq uirtutes:prudẽ tia:fortitudo:& tẽperãtia:q̃ modũ i oi reseruat:& deco rũ exẽplo cælestiũ q̃ ordinẽ:iustitiã & cõstãtiã seruant. Vñ euripides Iocasta exhortãs etheoclẽ filiũ ad iustitiã dixit:Respice cælũ:i quo tenẽt oia ratos ordines:& alie na nõ occupãt. EQVIb⁹:uirtutib⁹ oritᷣ fœlicitas q̃ cõ stat ex adeptiõe ac sũma uerorũ bonorũ:& maximorũ:q̃ absolutiones humanæ rõnis definiuntᷣ & appellãtur.

NISI mortalitate. Vñ Aristoteles dixit hoiem eẽ natũ ad actiones & contẽplationes:quasi quẽdam mortalẽ deum. QVAE:immor talitas non est simplr cã:ut bñ beateq3 uiuatᷣ:uitiosi nãq3 spũs in ipsa ĩmortalitate mi/seriam hñt sempiternam:uirtutib⁹ siqdem accepta refer tur felix & beata uita. VIM:robur efficaciã. FORtu/na:fortuito concursu atomorũ:ut Democritus & Epi curus delyrarunt.

RESTAT ut doceam:hæc est quarta pars pri
mæ diuisionis qua cõsuli a deo reb⁹ huma/
nis concluditur:& peroratur. REstat super
est. DOceam:rationibus ostẽdam. AT q;
aliquando:tandem post prolixam cæterarũ partiũ di/
sputationem:explicationem q;. PER orem:cõcludam
& finia orõnem:poratio est ultima pars orõnis. PA/
rata:ordinata. AD fructum:ad iocũdum usum fruor
in pterito fruitus:& fructus:Vñ interdũ pro usu & frui
tiõe ponit. IVRE:ordinatiõe aliqua ciuilitatis & scri/
pta lege quæ nil aliud est q̃ sermo prudens & ad ciuile
bonũ disponens ciues aliter non lex:sed deprauatio di
citur. Duas res pn. animo complectamur inquit Sene/
ca alteram magnam:& uere publicam qua dii atq; ho/
mines continentur:in qua non ad hũc angulum respi
cimus:aut illum:sed terminos ciuitatis nostræ cum so/
le metimur. Alteram cui nos adscripsit condirio nascẽ
di. IAM uero circuitus solis:etiam ꝑclara cæli lumina
oculos nostros oblectant & usibus nostris inseruiunt.
AD mundi cohærentiam:perfectionem:& insolubi/
lem connexionem. SPEctaculum:oblectamẽtum ui/
sus:& iucundam cõtemplationem. SPEcies:specta/
tio insatiabilis:ac per hoc gratissima & oculis & ratio/
ni:qua talium luminum cursus metimur:atq; effectus:
Species a specio fit quod non est in usu:in cõpositiõe
aspicio. SOLlertiam:acumen:ingenii exercẽdam:&
oblectandam. DEMEtiti:mensurantes:& longo usu
obseruãtes. MATVritates:aptitudines. QVAE:tẽ
pora:& uarietates:mutatiõesq;. TERRA uero:descẽ/
dit ad commoda terræ:atq; terræstriũ. FOETA:grau
da plena frumentis:& leguminibus. FVNdit:emittit
largissime ad usum nostrum:& non ferarum. VBER
rimi copiosissimi. LAETISsimi:fertilissimi. TEM/
pestiue oportune:ac maturo tẽpore. CVRA:studiũ:
VT FIdes:chordas:& neruos ueluti citharas:& ly/
ras. NEC si quæ:occurrit obiectioni. RApiunt:per
uim auferunt. LIBERE:nemine prohibẽte cum iectũ
habeant a natura dominiũ. ET odoratus:qui bestias
non delectat nisi per accidens. neq; enim inquit Aristo
teles odore leporum:sed usu gaudent canes. odor autẽ
sensum fecit, neq; uoce bouis Leo:sed esu:per uocẽ aut
sensit illum esse propinquum. IPSAS bestias:in ter/
tio de finibus Catonem:sic loquẽtem īducit:& quo/
modo hominum inter homines esse uincula putãt:sic
homini nihil iuris esse cum bestiis. Præclare enim chry
sippus cætera nata esse hominum causa & deorũ. eos

REstat ut doceam:atq; aliquãdo perorem
omnia q̃ sint in hoc mũdo quibus utan
tur hoies hominũ causa esse facta:& pa/
rata:principio ipse mundus deorum ho
minumq; causa factus est:quæq; in eo sunt oia para
ta ad fructum hoium:& inuenta sunt. est enim mũ/
dus quasi cõis deorũ:atq; hoium domus:aut urbs
utrorũq;:soli enim ratione utẽtes iure ac lege uiuũt.
Vt igit̃ athenas & lacedemonem atheniensium la/
cedemonumq; causa putandum est ciuitates condi/
tas esse:omniaq; quæ sunt in his urbibus eorum po
pulorum recte esse dicũtur:sic quæcũq; sunt in om/
ni mundo deorum atq; hominum putanda sunt.
Iam uero circuitus solis & lunæ:reliquorum q; side
rum:q̃q̃ etiam ad mundi cohærentiam pertinent ta/
men & spectaculũ hominibus ꝑbẽt. Nulla est enim
insatiabilior species:nulla pulchrior: & ad rationem
sollertiamq; præstantior:eorum enim cursus deme/
titi maturitates tẽporum & uarietates mutationesq;
cognouimus:quæ si hominibus solis nota sunt ho/
minum esse facta causa iudicãdũ est. Terra uero fœ
ta frugibus & uario leguminum genere quæ maxi/
ma largitate fundit ea ferarum ne an hominum cau/
sa gignere uidet̃? Quid de uitibus oliuetisq; dicam?
quarum uberrimi lætissimiq; fructus nihil oĩno ad
bestias pertinent. Neq; enim serendi neq; colẽdi:nec
tempestiue demetẽdi:percipiendiq; fructus:neq; cõ
dendi ac reponendi ulla pecudum scientia est:earũq;
omnium rerum hominum est & usus & cura: Vt fi
des igitur:& tibias eoꝝ causa factas dicẽdũ est q̃ illis
uti possunt. Sic ea quæ diximus solis cõfitẽdum est
eẽ parata qui utuntur. Nec si q̃ bestiæ furant̃ aliquid
ex his:aut rapiunt illarum quoq; causa ea nata esse di
cemus. Neq; enim hoies murium:aut formicarum
causa frumentum condunt:sed coniugum:& libero
rum:& familiarum suarum. Itaq; bestiæ furtim:ut di
xi:fruuntur domini palam & libere. Hominum igit̃
causa eas rerum copias comparatas fatẽdum est. Ni
forte tanta ubertas & uarietas pomorum:eorũq; iu/
cundus nõ gustatus solum:sed odoratus etiã:& aspe
ctus dubitationẽ affert quin hominibus solis ca na/
tura donauerit. Tãtumq; abest:ut hæc bestiarum etiã
causa parata sint ut ipsas bestias hominum gratia ge
neratas esse uideamus. Quid enim oues aliud af/
ferunt nisi:ut earum: exuuiis confectis atq; contex/
tis homines uestiantur. Quæ quidem neq; aline/
q; sustentari:neque ullum fructum edere ex se sine

cultu

CVLTV:nutricatiõe ac studio. FIDA:uera:& firma. ADVlatio:gãnitus & caudæ motio blãda. Vñ Lucretius:gã/nitu uocis adulãt. EXternos:alienigenas & ignotos. SAgacitas:acumẽ odorat⁹ ad sectãda feraꝝ uestigia. Sagire est acute sentire:ĩde sagacitas:& sagaces canes. TERga:dorsa nõ apta sellis aut clitellis. CERuices:torosa colla. SVBI/gerent:finderent & resupinarent. AVreo gñe.i.optio & castissimo.aureũ gen⁹ ĩqt Plato dr̃ nõ ex auro cõstitutũ:sed bonũ atq̃ pclaꝝ & oẽs boni atq̃ prudẽtes.aureũ gen⁹ eẽ dñr:Columella agẽs de boue dicit tãta fuit apud antiquos ue neratio:ut tã capitale eẽt bouẽ necasse:q̃ ciuẽ.hoc ẽt Plini⁹ repetit. VIS:uiolẽtia & nocumẽtũ. VIscerib⁹:carnibus.

cultu hoium & curatione potuissent. Canum uero tam fida custodia: tãq̃ amans dominorũ adulatio: tantũq̃ odium in externos:& tam incredibilis ad inuestigandum sagacitas narium: Tãta alacritas inuenando quid significat aliud? nisi se ad hominum cõmoditates esse generatos? Quid de bobus loquar? quorum ipsa terga declarant non esse onus accipiẽdum figurata: Ceruices aũt natæ ad iugũ:tum uires humeroꝝ:& latitudines ad aratra extrahẽda. qbus cũ terræ subigerent̃ fissione glebarũ ab illo aureo genere ut poetæ loquuntur uis nulla unq̃.afferebatur. Ferrea tum uero proles exorta repente est: Ausaq̃ funestum prima est fabricarier ensem: Et gustare manu uinctum domitũq̃ iuuencum. Tãta putabat̃ utilitas percipi e bubus:ut eorum uisceribus uesci scelus haberet̃. Longum est Muloꝝ perseq̃ utilitates:& asinoꝝ:q̃ certe ad hoium usum paratæ sunt. Sus uero quid hẽt ̃pter escam? Cui qdem ne putesceret/aiaꝫ ipsam pro sale datã dicit eẽ chrysippus. Qua pecude q̃ erat ad uescẽdum hoibus apta nihil genuit natura fœcũdius. Quid multitudinẽ suauitatẽq̃ piscium dicam? qd auium? ex qbus tãta percipit̃ uoluptas:ut interduꝫ pronoea nr̃a Epicurea fuisse uideat̃. Atq̃ hæ nõ caperent̃ qdem nisi hoium ratione atq̃ solertia. Quaq̃ aues quasdã & alites & oscines:ut nostri augures appellãt reꝝ augurãdaꝝ cã eẽ natas putamus. Iã uero imães & feras beluas nãciscimur uenãdo:ut & uescamur his:& exerceamur ĩ uenãdo ad similitudinẽ bellicæ disciplinæ:& utamur domitis:& cõdocefactis ut elephantis: Multaq̃ ex eaꝝ corporibus remedia morbis:& uulneribus eligamus:sicut e qbusdaꝫ stirpibus & herbis:quaꝝ utilitates longinqui temporis usu:& periclitatiõe percipimus. Totã licet animis tanq̃ oculis lustrare terrã:mariaq̃ oĩa cernerẽ ẽt spacia frugifera:atq̃ imẽsa cãpoꝝ:uestitusq̃ dẽsissimos mõtiũ:pecudũ pastus:tum incredibili cursus maritimos celeritate. Nec uero supra terrã:sed etiam in intimis eius tenebris plurimarum reꝝ latet utilitas:quæ ad usum hominum orta ab hoibus solis inuenitur.

SCElus:iniustitia q̃dã:& flagitiũ. ESCAM:cibũ ad nil aliud ualet brutissimũ aial. Vñ ̃puerbium fuit apud græcos sus Boetia in eos q stolidi hẽbãtur & hebetes quales olim thebani:quapp gloriat̃ Pindarus tale se ̃puerbiũ ̃pstãtia igenii effugisse. PVtesceret:mali odoris eẽt:putidũ iqt nonii⁹:nõ sig̃nat putrẽ:sed odoris mali. PRO sale:loco salis:& uice Plini⁹ agẽs de suib⁹ dicit: aial hoc Brutũ maxie:aiamq̃ ei ̃p sale datã ñ illepide existiabat̃. PEcude:Bruto aiali pec⁹ dr̃ iqt Varro q̃ pedib⁹ sine rõe bruta ferant̃. PROnoea nr̃a:̃puidẽtia idũ cta a stoicis. EPIcurea:uoluptatis magr̃a & cõpatrix. RAtiõe:arte cõsilio. SOLertia:igenii acumie:atq̃ industria. ALItes & oscies:auguriũ ore faciẽtes. Vñ oscinũ dr̃ auguriũ e cãtu auiũ fcm̃. Plini⁹ oscies aues uocat canẽtes tria siqdẽ gñra facit auiũ. Primũ eaꝝ q̃ ungues & digitos hñt. Scdm̃ oscinũ qb⁹ ẽ oris cant⁹. Tertiũ alitũ q̃ magnitudie ab aliis differũt his uerbis. núc d scdo ordie dicam⁹:i duas diuo spẽs oscines:et alites. hæc ille: alites sũt:ut pauões:galliæ:anates:grues:ciconiæ:cæteraq̃ id gen⁹:& ales dr̃ qcqd hẽt alas. Vñ ales Mercurii⁹ & pseus. ALItes.s.passis alis & exporrectis auguriũ faciẽtes:q̃s ̃ppetes oli noiarũt poetæ. AVgurãdaꝝ:augurio cognoscẽdaꝝ tã cantu auiũ q̃ gestu. IMmanes:crudeles. FEras:siluestres & nõ cicures: NANciscimur:cõparam⁹ nob. ET exerceamur.i.ut pugna cũ feris q̃ dẽtib⁹ & unguib⁹ hostes referũt aĩosos & fortes reddat iuuenes. Vñ ascani⁹ Virgilian⁹ pecora iter iertia uotis. Optabat aprũ aut fuluũ dscẽdere mõte Leonẽ. Plato i.vii. d legib⁹ agẽs de uenatõe dic:sola ergo q̃drupedũ uenatio illa restat optia q̃ eqs:canib⁹:corpisq̃ uirib⁹ agit̃. nã qbuscũq̃ fortitudo cordi ẽ hi quadrupedes oẽs cursu: uulnerib⁹:telisq̃ manu ̃ppria uenãdo uĩcere debẽt. Illa uenatio i digna laudatõis hr̃:q̃ i laboris remissiõe fit:et retib⁹:laqisq̃:nõ cõstãtis ai uirib⁹ feraꝝ domat atrocitatẽ. CONdocefactis:instructis:istitutis eruditis. sũt eteni dociles ĩprimis elephãti & ad hũanos sensus ̃pxie accedũt. EX eaꝝ:feraꝝ:q̃rũ ptes remedio sunt morbis:ut in obseruatiõib⁹ medicoꝝ & Plinii licet ĩtueri. STIRpibus:radicibus. PERIclitatione:experientia quæ artem medendi effecit. TOTAM licet ais:possumus inquit animo omnem uim terræ ac maris cõtemplari & uidere usus in ipsis maximos:quibus consultum esse a dco rebus humanis comprobat̃. LVSTRAre:circũspicere. CERnere etiam:oculis percipere latitudinem camporũ qui pascua nobis:& fruges suppeditãt. VEstitus:arbores & siluas uariis usibus idoneas. PAstus: campos & saltus pascẽdis pecudib⁹ necessarios. CVRsus maritimos:nauigationes mercatorum celerrimas. Vnde Horatius. Impiger extremos mercator curris ad indos. INTImis:intrinsecis & profundis:quibus uenæ metallorum occultantur:& inde humanis ingeniis eruũtur:quod beneficium diuinæ benignitati ac prouidentiæ acceptum refertur. Licet nonnulli talibus naturæ donis ad hominum perniciem abutuntur.

Illud uero qđ uterq; uestrũ fortasse arripiet ad rep̄hendēdum. Cota quia Carneades libēter in stoicos inuehebat̃: Velleius: quia nihil tam irridet Epicurus q̃ p̄dictionē rez futurax. Mihi uidet̃ uel maxime cōfirmare deoꝝ ꝓuidentia consuli rebus humanis. Est enim ꝓfecto diuinatio: q̃ multis locis rebus temporibus apparet: tũ in priuatis: tũ maxie publicis. Multa cernunt haruspices: multa augures ꝓuident: multa oraculis declarant̃: multa uaticinationibus: multi somniis: multa portētis: qbus cognitis multæ sæpe res hoīuz sñia & utilitates præmīta ēt picula depulsa fūt. Hæc igr̃ siue uis siue ars siue natura ad sciaz rerũ futuraꝝ hoī ꝓfecto est: nec ab alio alicuīq̃ a diis imortalibus data: q̃ singula uos forte non mouent: uniuersa certe tamē inter se cōnexa atq; cōiūcta mouere debebūt. Nec uero uniuerso generi hoīuz solū sed etiam singulis a diis imortalibus consuli & prouideri solet. Licet enim contrahere societātem generis humani eāq; ingradatim ad pauciores: postremō deducere ad singulos. Naz si oibus hoībus q ubiq; sunt: quacūq; in ora ac parte terraꝝ ab huiusce terræ quā nos icolimus cōtinuatione distātiuz deos cōsulere censemus ob has causas: quas ante diximus: his quoq; hoībus consulunt: qui has nobiscuz terras ab oriente ad occidētē incolūt. Sin aūt cōsulūt: q quasi magnā quādā isulā incolūt: quā nos orbē terræ uocamus: etiam illis cōsulunt: q partes eius isulæ tenēt europā asiā africā. Ergo & eaꝝ partes diligūt ut Romā athenas: spartā: Rodū: & eaꝝ urbiū separatim ab uniuersis singulos diligūt: ut Pirrhi bello Curiū Fabritiū Corrūcanū: primo punico Calatinū Duilium Metellū Lutatium: secūdo Maximū Marcellū Africanū: post hos Paulū Gracchum Catonē patrumue memoria Scipionem Lelium: multosq; præterea & nostra ciuitas & græcia tulit singulares uiros: quorū neminem: nisi iuuante deo talē fuisse credendū est. Quæ rō poetas maxime Homeꝝ impulit: ut principib⁹ hæroū Vlyssi Diomedi Agamēnoni Achilli certos deos discriminū & periculoꝝ comites adiungeret. Præterea ipsoꝝ deoruz sæpe præsentiæ: quales supra cōmemoraui declarant ab his & ciuitatibus & singulis hoībus cōsuli: quod qdē intelligitur etiam

significationibus

ILLVD uero: diuinatio inquit quā uterq; uestrum deridet imprimis cōfirmat diuinam erga homines prouidētiā. COTA. s. arripiet ad rep̄hendendum: quia imitatur Carneadem stoicorum hostem. VELleius arripiet ut Epicurū sectetur diuinationis derisorem. est autem diuinatio p̄dictio & p̄sensio earum rerum quæ fortuitæ putant̃. LOcis: oraculis ut delphis dodone: & apud nasamones olim imprimis. REBVS: negociis ambiguis. TEMPOribus: conditionibus temporum & difficultatibus. MVLTA cernunt: ponit exempla utriusq; diuinatiōis artificiosæ uidelicet ut haruspicinæ: & auguralis: nec non naturalis. i. uaticinii & somniorū. Idem agens de diuinatiōe dicit his assentior qui duo genera diuinationis esse ferunt unū qđ particeps est artis: alterū qđ arte careret. est enim ars in his qui nouas res cōiectura persequunt̃. Carēt aūt arte hi qui nō rōne: aut coniectura obseruatis ac notatis signis: sed cōcitatione quadā animi: aut soluto liberoq; motu futura p̄sentiunt: qđ & somniantibus sæpe contingit: & nōnunq̃ uaticinātibus per furorem. HARVspices: inspectores extorū. AVGVres obseruatores auium. ORAculis: diuinis responsis. est aūt oraculum ut finit Seneca sñia diuina ore humano enunciata. VATIcinationibus: furibundis p̄dictionibus uatum & prophetarū. SOMniis: nocturnis uisis. PORtētis: prodigiis interp̄tandis & monstris. SIVE uis: potētia & efficacia diuinandi. SIVE ars: obseruatio diuturna: & scientia usu quodam effecta. NATVRA: naturalis quidā impulsus & concitatio qualis est in furētibus & somniantibus. AD sciam: ad cognitionem futuri euentus data est homini a deo. NON mouent nō persuadent: cumulus tñ rōnum mouere uos debet. CONnexa: colligata ut simul maiorem uim habeant ad persuadendū. LICET enim: amor inqt diuinus & gratia ad omnis hoies se extendit: & ad singulos etiam cōtrahitur: more humanæ amicitiæ quæ q̃ complectatur oīs hoīes: tñ i angustum contrahitur: & in una domo uel maxime uiget: qualis est amicitia coniugum: parentum: filiorū: fratrūq;. CONtrahere: restringere. GRAdatim paulati & p gradus trāslatio a scalis p q̃s ascendit̃ & descēdit̃. ORA: extremitate regionū remotarū ab hac terra quā nos icolimus. OB has causas: cōtributionem scilicet rerum oium ad usum humanæ uitæ ptinentiū. CONsulunt. i. ꝓuident illis. s. qui hunc terræ orbem quasi magnam insulam extremo oceano ambitam incolunt. SPARtam: lacedemonem: & rhodon insularū semp clarissimā: & ſō soli dicatā. COrūcanū: pontificem maximū q̃ uis plæbeium & a runcādis leguminibus cognominatū: primos siqdem e plæbe ob īsignes animi dotes primus ad pontificatū euectus est. C. DVIlius: p̄lio nauali primus carthaginē̄ses uicit ad Mylas litorale oppidū siciliæ: & prim⁹ Romanoꝝ ducū naualis uictoriæ triumphum adeptus est. CECIlius: Metellus pontifex maximus cum templum uestæ arderet ex icendio sacra rapuit. C. Lutatius uictis ad ægates isulas pœnis primo bello punico finē imposuit. SEcūdo. s. bello punico hānibale italiā lacerāte: cuius uictorias Fabius maxim⁹ cunctādo retardauit M. Marcellus apud nolam fugere cōpulit Hānibalē & Scipio aphricanus tandē in aphricā retractū edomuit. SINgulares: excellentes atq; eximios. TAlem: tātæ singularitatis qđ cōfirmat autoritate Homeri: qui claris heroibus fauentia numina attribuit: ut ostenderet omnem excellētiam diuinæ gratiæ acceptā referri debere. CERtos: quosdā & peculiares. DISCRIminum: difficultatum.

SIGNIFICAtionibus ꝓdictionibus. PROtenduntur:proponuntur obiiciunturq; ab ipsis diis. OSTENtis:ꝓdigiis & signis. EXTIS:intestinis uictimarum:& ꝑcordiis. REBVS aliis:ut auguriis:tonitruis:fulminibus:astronomia. VSVS:experientia. ITA notauit:sic diligenter obseruauit ut arté quádá diuinádi efficeret. VIR magnus:excellenti uirtute ꝓditus:& aliquo insigni clarus. ALIquo afflatu:inspiratióe gratiaq; cócessa diuinitus:ꝓclara sňia:& sacris institutis oia deo accepta referentibus consentanea imprimis. NEC uero:obiectioni occurrit stoicus:iactura inquit in cómodis externis non arguit quéq̃ deo inuisum:& derelictum:is enim deo carus uideó debet qui uerorum & maximorum:imo uerius solorum bonorum summá adeptus est:quæ amitti non possunt & uiolari:ratióis uidelicet absolutionem & sapiétiam:idest supmam perfectioné omnis numeros uirtutis habentem. CVRANT:custodiunt:tuent. PARVA:res uiles & fortuitas. MAGnis:uirtute ꝓditis & sapientibus quales stoici ĩtelligebant qui a fortuna non pendent:sed omnia suo bona intuto habent.i. in seipsis. A NOstris:stoicis qui maximum robur uirtuti adscribebant:illamq; non solum ad bene:sed etiam beate uiuendum satis esse dicebant: qué locum idé Cicero probat & illustrat in tusculanis q̃stionibus. PRINcipe:autore ac fonte. VBERtatib⁹: affluentiis. COpiis:opulentiis:bonorúq; oium affluentia ut qui illam habuerit semp beatus futurus sit. Verba Socratis apud platonem i apologia hæc sunt. Vos quoq; iudices bene de morte sperare debetis:idq; unú cogitare uerum esse uiro uidelicet bono nihil mali accidere posse:neq; uiuéti:neq; defuncto:neq; res illius a diis negligi. Neq; mea nunc casu aliquo acciderút:sed mihi id cóstat mori iam:& laboribus liberari melius fuisse. EANdem cám:patrocinium religióis:& negocium ad numen ꝑtinens. PRINcipem ciué:nobilissimum quem decet imprimis tueri religionem a maiorib⁹ acceptam uelut rei pu. solidissimum fundamétum:ergo si principis ciuis decorum seruare cupis optime de auitis institutis & ceremoniis debes sentire. PONtificé:omnium sacrorum custodem itepretem:& moderatorem: VOBIS:academicis. HANC partem:cám religióis: & tutelam. FACVLtatem:uim promptitudiné & copiam cómentationibus & declamationibus comparatam:& curriculis academicis auctam. Vnde gloriat alibi Cicero se oratorem extitisse non ex officinis rhetorum:sed academiæ spatiis. HVC:ad hanc parté tuendá:qm̃ de deo bñ sentiédú nec cótra illú q̃uis ioco disputádú é:ne ad ipietaté dilabamur. EX aío:ex animi snia:debita opa:& serio. SImulate:ficte:& iocose:qm̃ i re tám iocidú nó é:nec simulatione aliq̃ ntédú:aut dissimulatióe:sed ubiq; ac semp de diuina maiestate aperte & cóstanter pie sentire debemus & loqui.

significatióibus rerum futurarum:q̃ tú dormiétibus:tum uigilátib⁹ ꝓtédunt. Multa ꝑterea ostétis:multa extis ammonemur:multisq; reb⁹ aliis quas diuturn⁹ usus ita notauit:ut arté diuinatióis efficeret. Nemo igit uir magn⁹ sine aliquo afflatu diuino unq̃ fuit. Nec uero ita refellédú é:ut. si segetib⁹ uel uinetis cuiuspiá tépestas nocuerit:aut siqd ex uitæ cómodis casus abstulerit:eú cui qd horum acciderit:aut iuisum deo:aut neglectú a deo iudicem⁹. Magna dii curát:parua negligút: magnis aút uiris ꝓspere eueniút semp oés res. Si quidé satis a nřis & a pricipe phiæ Socrate dictum est de ubertatib⁹ uirtutis & copiis. Hæc mihi fere í méte ueniebát:q̃ dicéda putaré de natura deorum. Tu aút Cota si me audias eádé cám agas. teq; & pricipé ciué putes:& pótificé eé cogites. Et qm̃ i utráq; pté uobis licet disputare:hác potí⁹ sumas:eáq; facultaté disserédi quá tibi a rhetoricis exercitatióibus acceptam amplificauit academia potius huc conferas. Mala.n. & impia cósuetudo est contra deos disputandi:siue ex animo id fit:siue simulate.

¶ MARCI TVLII CICERONIS DE NATVRA DEORVM LIBER TERTIVS.

QVAE quú Balbus dixisset:tú arridés Cota sero iqt Mihi Balbe ꝑcipis qd defendá. Ego.n. te disputáte qd cótradicerem mecú ipse meditabar:neq; tam refellédi tui cám q̃ ea q̃ min⁹ itelligebá regrédi. Quú auté suo cuiq; iudicio sit utédú:difficile factu é me id sentire qd tu uelis Hic Vellei⁹. Nescis iqt q̃ta cú expectatióe Cota sim te auditur⁹. Iucúdus.n. Balbo nřo sermo tu⁹ cótra Epicurum fuit. Prebebo igit me tibi uicissim attétú cótra stoicos auditoré:ꝫpo.n. te ut soles bñ

LIBER TERTIVS.

QVAE QVVM Balbus dixisset. Quæsitum est a stoico & tandem peroratú esse deos:& quales essent:necnon ab his mundum regi:& non modo omnibus uerum & singulis hominibus consuli:quæ ratio q̃q̃ pientissima est:tamen aliquas dubitationes habere potest:& obiectiones:idcirco inducitur Academicus in hoc uolumine qui carneadeo more debiles esse:atq; infirmas stoicorum rónes de ui ac natura deorum argumétationibus ostendat:& oppositis confirmet exemplis:ut contentione utrimq; facta liberum audientibus & legentib⁹ relinquatur iudicium. ARRIdens:quasi comiter & benigne ut eius erat mos & natura. SERO:tarde:qm̃ talia ꝑceperam & mecum ante cogitauerá. REFELLendi:cófutandi:& deridendi. MINVS:nó plane qm̃ concisa est stoicorum ratio:& penitus spinosa. SVO:proprio & libero:qm̃ nó est iuratú in uerba Zenonis:aut cleantis:uel chrysippi quos sectarios habens nos stoici. SENTIRE:eandem habere sententiam. HIC:túc. IVCVNDVS:gratus. VICISSIM: per uices & itidem ut Balbus te contra nostros disputantem attente audiuit:& iucunde.

PARATVM:instructum rationibus:& exemplis armatum ut par pari referas. RATIO:causa negotiū & modus differendi. Q VI:quomodo nō est par dicit Epicureus. INVIdiæ:odii & offensiōis. CRIminis:impietatis.i.crimini obnoxius ab atheniensibus damnaretur. LVDEre:iocari ac deridere. APTA:cōnexa:& alia ex aliis pendētia ut in eorū sentētia nihil discrepet aut pugnet:sed omnia cohærent:& quadrant inuicem:ut primis cōcessis nil sequat̃ quod absurdū uideri possit. PARVM accepi:non plane intellexi. VNIuersam:continentem & totā. PER oraris:finieris orationem. DVCIT oratio:series tuæ orationis & ordo.

AVTOritate:graui sententia qua me in ipsa porationem appellasti. PERorando terminādo tuam narrationē. EO ualebat:eo spectabat:& id significabat. SAcra:celebrationes & imolationes. CERImonias:ritus sacros:atq; modos. RELIgiones:uarios cultus:& iura quibus diuersis numibus obligamur. CVLTV:ueneratione. AVGVrem:augurali scientia & dignitate pditū. SApientem:pfectum & cōsumatū. Q VEM audiam:cui potius credam. IN illa oratiōe nobili:celebri:& omnium iudicio cōmendata. Idem Cicero sic scribit in Bruto. Oratione Lælii de collegiis nihil dulcius:in qua de religione disseruit. PRINcipem:nobilem ac per hoc doctissimum. RELIgio:scientia diuini cultus:ritusq; sacer. SACRA:libationes & imolationes cuiq; numini debitas. AVSPICIA:auguria:nihil etenim quondam nec publice nec priuatim nisi auspicato gerebatur:inde auspices nuptiarum dicti: nūc tm̄ remansit nomē. PRAEdictiōis pmonitiōis. PORtentis:signis aliquid significantibus & prædicentib9:

SIBILlæ interptes.xviii.qui carmina sibyllina inspiciebant in magnis rei pu.tēporibus:& interpraetabantur. HARVspices:uiscerū inspectores. AVSPIcíis:captato prius augurio:ut latius in explanatione diuinationis dicam. Ipse siquidem romulus peritissimus augur fuit. Vnde Ennius: Augusto augurio postq̃ inclyta condita Roma est. SACRIS institutis:ordinationibus & diuinis ritibus ad quos populum ferocissimū insigni pietate cōuertit & solidissima nouæ urbis fundamenta iecit. PLACAtione:conciliatione ac ueneratione fauentium numinum. TANTA:tam amplí orbis terrarum regina: Q VID sentiat:quæ sit opinio & sentētia. PHILOSOpho:ueritatis indagatore per argumenta & causas:repetit paucis Cota propositam partitionem stoicæ disputationis:ut ordine pcedat cōtradictio. Vnde dixerat:quā obrem:sic agamus ut nos ipsa ducit oratio.

paratū uenire. Tuz Cota sed mehercule inqt Velleius neq; mihi par rō cū lucilio est ac tecū fuit. Q ui tādē inqt ille? Q uia mihi uidet̃ Epicurus uester de diis imortalibus non magnope pugnare:tm̄ mō negare deos eē nō audet:ne qd inuidiæ subeat aut criminis. Q uū uero deos nihil agere nihil curare confirmat:mēbrisq; humanis eē pditos:sed eoꝝ mēbroꝝ usū nullū hr̃e:ludere uidet̃:satisq; putare si dixerit eē quādā beatā naturā & æternam. A Balbo aūt aīaduertisti credo q̃ multa dicta:quāq; etiā si minus uera:tū apta inter se & cohærētia. Itaq; cogito: ut dixi: nō tā refellere eius rōnem.q̃ ea q̃ minus ītellexi reqrere. Q uare Balbe tibi pmitto rñdere ne mihi malis de singulis rebus q̃renti ex te eaq; parū accepi:an uniuersam audire orōnez meā. Tum Balbus:ego uero si quid explanari tibi uoles rñdere malo. Sin me īterrogare non tam ītelligendi cā q̃ refellendi:utrū uoles faciaz: uel ad singula q̃ reqres statim rñdebo:uel quū peroraris ad oīa. Tum Cota optime iqt q̃obrē sic agamus: ut nos ipsa ducit orō. Sed anteq̃ de re:pauca de me. Nō.n.mediocriter moueor autoritate tua Balbe:orationeq; ea:q̃ me in perorādo cohortabat̃:ut meminissem me & Cotā eē & pontificem. Q d᷑ eo credo ualebat:ut opīones quas a maioribus accepimus de diis īmortalibus:sacra cerimonias religiōesq; defenderem. Ego uero eas defendā semp:sempq; defendi: nec me ex ea opinione:quam a maioribus accepi de cultu deorum īmortalium ullius unq̃ oratio aut docti aut indocti mouebit. Sed quū de religiōe agitur: Corruncanum uel Scipionem uel Scæuolam pontifices maximos:nō zenonē aut Cleantē aut Chrysippum sequor:habeoq; C.lelium augurē eundēq; sapientē:quē potius audiā dicētē de religione:in illa orōne nobili:q̃ quēq̃ principez stoicoꝝ. Q uūq; ois populi Romani religio in sacra & auspicia diuisa sit: tertium adiunctū sit:si qd pdictiōis causa ex portentis & mōstris sibyllæ interptes haruspices ue monuerunt:harum ego religionū nullā unq̃ cōtēnendam putaui:mihiq; ita psuasi Romulū auspiciis. Numā sacris ītitutis fundametna iecisse nr̃æ ciuitatis:q̃ nunq̃ pfecto sine sūma placatiōe deoꝝ imortalium tanta esse potuisset. Habes Balbe qd Cota:qd pontifex sentiat. Fac nūc ergo intelligam quid tu sentias:a te enim philosopho rōnem accipere debeo religionis:maioribus aūt nr̃is etiā nulla rōne reddita credere. Tum Balbus quam igit̃ a me rōnem inqt Cota desyderas? Et ille quadripartita inqt fuit diuisio tua

Primum ut uelles docere deos esse. Deinde quales eẽnt? Tũ ab his mũdũ regi. Postremo consulere eos rebus hũanis. Hæc si recte nemini ꝑtitio fuit. Rectissime inqt Balbus: sed expecto qd reqras. Tuz Cota primũ qdq; uideamus inqt: & si id est primũ qđ inter oẽs nisi admodũ ipios conuenit: mihi qdẽ ex aio exire nõ põt eẽ deos. Id tñ qđ mihi ꝑsuasum est esse deos autoritate maioꝝ: cur ita sit nihil tu me doces. Quid ẽ iqt Balbus si tibi ꝑsuasum ẽ cur a me uelis discere? Tũ Cota qa sic aggredior iqt ad hãc disputationẽ: q̃si nihil unq̃ audieri de diis imortalibus: nihil cogitaueri. Rudẽ me & ĩtegrũ discipulũ accipe: & ea q̃ reqro doce. Dic igit̃ iqt qd requiras? Ego ne? Primũ illud: cur qđ ꝑspicuũ i istã partẽ ne egere qdem ofone dixisses: qđ eẽt ꝑspicuũ & iter oẽs cõstaret: de eo ipso tã multa dixeris. Quia te quoq; iqt aĩaduerti Cota sæpe quũ in foro diceres q̃plurimis posse argumẽtis onerare iudicẽ: si mõ eã facultatẽ tibi daret cã: atq; hoc idẽ & phĩ faciunt: & ego ut potui feci. Tu aũt q id q̃ris silr facis ac si me roges. Cur te duobus cõtuear oculis & non altero tantũ: quũ idẽ uno assequi possim. Tũ cota q̃ simile istud sit inqt: tu uideris. Nam ego neq; in causis si quid est euidẽs de quo inter oĩs conueniat argumentari soleo. Perspicuitas.n. argumentatione leuat̃: nec si id facerem in causis forensibus idẽ facerez in hac subtilitate sermonis. Cur cõtueteris aũt altero oculo cã non eẽt: quũ idem obtutus esset amboꝝ: & quũ reꝝ natura: quã tu sapientem eẽ uis duo lumina ab animo ad oculos ꝑforata nos habere uoluisset. Sed quia non confidebas tam esse id perspicuum q̃ tu uelis: propterea multis argumentis deos esse docere uoluisti. Mihi eniz unũ satis erat: ita nobis maiores nostros tradidisse. Sed tu autoritates cõtẽnis rõne pugnas. Patere igitur rõnem meã cũ tua rõne cõtẽdere. Affers hæc oĩa argumẽta cur dii sint: rẽ quæ mea sñia mime dubiã argumentando dubiã facis. Mãdaui.n. memoriæ nõ nũeꝝ solũ: sed ẽt ordinẽ argumentoꝝ tuoꝝ. Primũ fuit quũ cælũ suspexissemus: stati nos itelligere esse aliqđ numẽ: quo hæc regant̃. Ex hoc illud ẽt. Aspice hoc sublime candẽs: quẽ ĩuocãt oẽs Iouẽ. Quasi uero qsq̃ nr̃m istũ potius q̃ capitolinũ Iouez appellet: aut hoc ꝑspicuũ sit: cõstetq; inter oẽs eos esse deos: quos tibi Velleius multiq; præterea ne animantes qdẽ esse concedant. Graue etiam argumẽtum tibi uidebatur: q̧ opinio de diis ĩmortalibus & omnium esset & quotidie cresceret. Placet igitur tantas res opinione

PRIMVM quidq;id quod primo loco a te dictũ est: deos uidelicet esse qđ inter omnis ferme cõuenit. IMpios: deũ penit⁹ abnegãtes quales Diagoras & theodorus. CONuenit: cõstat: & nullã habet discrepãtiã: sed de ipso consentiunt fere. AVTOritate: sñia: & opinione nullis allatis rõnibus. CVR: cãm & rõnẽ quare ita tenendum sit. SIC aggredior: accedo. AD hãc causam: ad hanc opionem tractandam. RVdem: ignarum. INTEgrum: intactũ. i. nulla opione: aut sñia de diis imortalibus imbutum. ESSET ꝑspicuum: clarũ patens & euidens. CONstaret: conueniret. ARGVmentis: rõnibus & ꝓbationibus. FACVLtatem: potestatem & aptitudinẽ. CONtuear: simul aspiciam duobus oculis cũ possim uno. sed negat Cota tale exemplũ de se in causis ciuilib⁹ & similitudinẽ de oculis: ut ostẽdat per locum topicũ de dissimilibus nõ idem esse iudicium. EVIdens: clarũ & conspicuum. CONueniat: concors sñia sit. ARGVmentari: uti rõnibus ad probandum. LEVAtur: lenis fit: incredibilis & obscura.

SVBTIlitate: acumine philosophico quod nugas respuit: & superflua quæq; contempnit. CAVsa: rõ quare id facere deberes: qm̃ idem est altero oculo aspicere: & ambobus anima eadem per tales fenestras contuet̃.

RERVM natura: effectrix causa rerũ uniuersa: cui sapientiam uos stoici adscribitis: deũq; appellatis. AB animo: a sede animi & rõis: quã Plato in cerebro posuit a quo duo caui nerui ad oculos tendunt qui optici dicuntur a græcis. i. uidendi uim habentes. Idem in tusculanis quæstionibus dicit. neq; enim est ullus sensus in corpore: sed ut non solum physici docẽt. uerum etiam medici qui ista aperta & patefacta uiderunt uiæ quasi quædam sunt ad oculos ad naris ad auris a sede animi perforatæ: itaq; sæpe: aut cogitatione: aut aliqua ui morbi impediti apertis: atq; integris & oculis & aurib⁹ nec uidemus: nec audimus: ut facile ĩtelligi possit animum & uidere & audire non eas partes quæ quasi fenestræ sunt animi. quibus tamen sentire nihil queat mens nisi id agat: & adsit. DVO lumina: duas facultates uidendi per duas quasi fenestras: & organa. AVTORItates: opiniones priscorum: & sententias citra rationẽ. qua tamen tu pugnas mecum: quæ non demõstrat id quod polliceris. est etenim infirma & debilis. CONtendere: certare: atq; componi ut utra sit ueri similior libero iudicantium iudicio liqueat: repetit Cota ratiões stoicas: & illas eleuat. QVASI uero: principium cõfutationis & certaminis. ISTVM: celestem quem tu intelligis. CONstet: conueniat cum Epicureis: multiq; præterea nõ modo deos non esse quos uos dicitis: sed ne animantes qdem. GRAVE ualidum: & efficax.

STVLTOrum:imprudentium hoium & ignorantiũ quos insanos uestri appellãt. Vñ paradoxim est stoicorum ois stultos isanire. TYNdaridas.i.tyndari ac lædę filios ac ꝑ hoc mortales. CANterius dr̃ equus castratus. Calones militũ serui sunt. PRINceps:nobilis: & primus Romani nois: PRObari:probabile ac uerum demõstrari. DOceas:rõnib⁹ ostẽdas hæc nõ eẽ fabulosa q̃ dixisti. ANiles:delyrantib⁹ uetulis cõsentaneas.

SEnatuscõsultum:decretũ quo & agro & uacatione donatus est a senatu uacien⁹. VVLGAre:uulgo notũ & celebratum:unde uulgares & uulgaria mulier oib⁹ ꝓstituta:& uulgari libri in uulgus dati:& oib⁹ expositi ui impressi:uenalesq; passim. APVD sagram:strabo sic scribit post locros labit̃ sagra fluuius:in cui⁹ ripa castoris & pollucis aræ sitæ sunt:ad quas.x.locrorũ milia una cũ rheginis aduersus crotoniatas nũero.c. &.xxx. milia collato marte uictores euaserũt:quo ex uegio natũ est in icredulos ꝓuerbiũ. ALItestera Ton Epi Sagra rumorib⁹:uulgari,quodã sermone:famaq; popuları.est.i.rumor sermo uulgat⁹ in pplo. SEquunt̃ q̃ futura sũt. Argumẽtũ uel maximũ stoicæ disciplinæ erat hoc. Iccirco non ambigi deos eẽ cũ sit diuinatio:cuius nomẽ a diuis originat̃: quapp academicus obsistentia primũ utit̃ deide certat negatiõe dicẽs.etiã si esset diuinatio:futura tñ q̃uis ꝓuisa declinari nõ possent:qñ ut uos asseuerans fatali necessitate fiunt oia:sed nego eẽ diuinationẽ totãq; fictã eẽ & cõmẽtitiã assero:& sic arx stoicorũ his q̃si arietibus quatit̃ & labefactat̃. ANGI: cruciari & sollicitari timore casus iminẽtis. Vñ ꝑcabat̃ Lucanus. Sit subitũ q̃cũq; paras:sit cæca futuri mens hoium fati liceat sperare timẽti. SPEI.i.spem oẽm deponere q̃ est opio & expectatio futuri boni:& desperatio est egritudo sine ulla rerũ expectatiõe meliorũ. VErum:certum & præfinitum. VNDE porro:negat ullam certam causam & originem diuinatiõis. FISsum: rimam:eiusq; significationem. NOTAVIT:sic obseruauit ut artem efficere posset:de sortibus dicetur in explanatione diuinatiõis de Atio nauio:auguralisq; lituo dictum est. QVI:quomodo:qua uia & rõne. DEbeo discere:discẽdũ mihi est audiendis rõnib⁹ phõrum qui de reb⁹ sacris atq; diuinis plurimũ mentiant̃. AT medici quoq;:dixerat Balbus nõ ꝓpterea falsam eẽ diuinationẽ:q᷑ iterdum prædicta nõ eueniunt.hoc etiã accidit medicinæ.nam uera eẽ non desinit:etiam si nõ omnes ægroti conualescant. Negat Cota similitudinẽ: dicitq; certiores hr̃e formulas medicinã q̃ habeat diuinatio:q̃ nullis rõnib⁹ initur. QVID simile medicina:quasi dicat nullã habẽt similitudinẽ. CVIVS:medicinæ. RATIOnem:artem:cãm:canones:& sciam.

VNDE oriatur:quã hẽat cãm & rõnem. TV autem deciorũ:dixerat Balbus quosdam se deuouisse ꝓ legionib⁹:ut religioni ac numinibus pareiẽt:dicit Cota nõ religionem deuotasse tales duces.sed proprium consilium ut ceteri ad fortia facinora incitarent̃. DEVOtionibus:destinationibus ad mortem. PLAcatos:mitigatos & conciliatos. EOrum:deorũ. TALES:præstantes & singulares. STRAtegema:dicit̃ dolus militaris:& prudentia ducis in aliquo discrimine.

stultoruz iudicari uobis præsertim qui illos insanos esse dicatis. At enim ꝑsentis uidemus deos:ut apud regillum Postumius:in salaria Vacienus:nescio qd etiam de locrorum apud sagram prælio. Quos igitur tu Tyndaridas appellabas.i.homines homie natos:& quos Homerus qui recens ad illorum ætatẽ fuit sepultos eẽ dicit lacedemone:eos tu canteris albis nullis calonibus ob uiam Vacieno uenisse existimas:& uictoriam.p.r. Vacieno potius homini rustico q̃ M. Catoni qui tum erat princeps nũciauisse. Ergo & illud in silice:quod hodie apparet apud regillum tanq̃ uestigium ungulæ Castoris equi credis esse. Nonne mauis illud credere qđ probari potest: animos ꝑclarorum hoium quales isti tyndaridæ fuerunt diuinos esse & æternos:q̃ eos qui semel cremati eẽnt eqtare:& in acie pugnare potuisse? Aut si hoc fieri potuisse dicis:doceas oportet quo mõ nec fabellas aniles proferas. Tum lucilius an tibi inquit fabellæ uidẽtur? Nõ ne ab Aulo posthumio ædẽ Castori & Polluci in foro dedicatã? Nonne senatus cõsultum de Vacieno uides? Nam de sagra græcorũ etiam est uulgare ꝓuerbium:q̃q; affirmant certiora esse dicunt q̃ illa quæ apud sagram. His igitur autoribus non ne debes moueri? Tũ Cota Rumoribus inqt mecũ pugnas Balbe:ego autẽ a te rõnes reqro. Sequunt̃ q̃ futura sunt:effugere eniz nemo id põt qđ futurũ est. Sæpe aũt ne utile est qdẽ scire qd futurũ sit:miserũ est.n.nihil ꝓficientẽ angi:nec hr̃e ne spei qdem extremũ:& tamẽ cõmune solatiũ:ꝑsertim quũ uos iidem fato fieri dicatis oĩa:quod aũt semp ex oĩ æternitate uerum fuerit id eẽ fatũ. Quid igit̃ iuuat: aut qd affert ad cauẽdum scire aliqd futurum:quũ id certe futurũ sit? Vnde poro ista diuinatio? qs iuenit fissum iecoris? qs cornicis cãtũ notauit? qs sortes? quibus ego credo. Nec possuz Atii nauii:quẽ cõmemorabas lituũ cõtẽnere. Sed qui ista itellecta sunt a philosophis debeo discere:ꝑsertim quũ isti plurimis de rebus diuinis mentiãtur. At medici quoq;:ita enĩ dicebas sæpe fallunt̃. Quid simile medicina cui⁹ ego rõnem uideo:& diuinatio? quæ unde oriat̃ nõ itelligo. Tu aũt etiã Deciorũ deuotiõibus placatos deos eẽ cẽses. Quæ fuit eorũ tãta iniqtas:ut placari.p.r. nõ possent:nisi uiri tales occidissent? Cõsilium illud imperatorũ fuit:qđ græci strategema appellãt. Sed eorũ imperatorum:q patriæ cõsulerẽt:uitæ nõ pcerẽt. Rebantur enim fore:ut exercitus imperatorẽ equo icitato se in hostes imitẽtẽ persequeret̃ id quod euenit

Nā fauni uocē eqdem nunq̄ audiui: tibi si audiuisse te dicis credā: & si faunus oīno qd sit nescio Nō igit͛ adhuc q̄tū qdez in te est Balbe intelligo deos esse: quos eqdem credo eē: sed nihil docēt stoici. Naȝ Cleantes ut dicebas quatuor modis formatas in animis hominum putat deorum esse notiones. Vnus is modus est de quo satis dixi: qui est susceptus ex præsensione rerum futuraꝝ. Alter ex perturbationibus tempestatū & reliqs motibus. Tertius ex cōmoditate rerū quas pcipimus & copia. Quartus ex astroꝝ ordine cæliq̄ȝ cōstantia. De p̄sensione diximus de ptnrbatiōibus cælestibus & maritimis & terrenis nō possumus dicere quū ea fiant nō eē multos q ea metuant: & a diis imortalibus fieri existimēt. Sed nō id q̄rit͛ sint ne aliq qui deos esse putent. Dii utrū sint nec ne q̄rit͛. Nā reliq̄ causæ quas Cleantes affert: quarum una est de cōmodoꝝ q̄ capimus copia: altera de tempoꝝ ordine cæliq̄ȝ cōstantia: tum tractabunt͛ a nobis: quū disputabimus de prouidentia deoꝝ: de qua plurima a te Balbe dicta sunt eodēq̄ȝ illa etiā differemus: qd͛ Chrysippum dicere aiebas: qm̄ si esset aliquid in rerum natura: qd͛ ab homine effici nō posset: esset homine aliqd melius: quæq̄ȝ in domo pulchra cū pulchritudine mūdi cōparabas: & quū totius mūdi conuenientiam cōsensumq̄ȝ afferebas: zenonisq̄ȝ breues & acutulas cōclusiones in eā partē sermonis: quā modo dixi differemus. Eodēq̄ȝ tpe illa oīa quæ a te physice dicta sunt de ui ignea deq̄ȝ eo calore: ex quo oīa generari dicebas: loco suo q̄ret͛: oīaq̄ȝ q̄ a te nudius tertius dicta sunt: quum docere uelles deos eē: q̄re. & mūdus uniuersus & sol & luna & stellæ sensū ac mētē hn̄ent: in idē tp̄s reseruabo. A te aūt illud etiā atq̄ȝ etiā q̄ram: qbus rōnibus tibi p̄suadeas deos eē. Tū Balbus eqdez attulisse rōnes: mihi uideor: sed eas tu ita refellis: ut quū me iterrogaturus eē uideare: & ego ad me rn̄dendū cōparari: repēte auertas orōnē: nec des rn̄dendi locū itaq̄ȝ maxiæ res tacite p̄terierūt de diuinatione de fato: qbus de q̄stionibus tu qdem strictim nr̄i aūt multa solent dicere: sed ab hac ea qōne q̄ nūc in manib⁹ ē seq̄strant͛. Quare si uƭ noli agere cōfuse: ut hoc explicemus hac disputatiōe qd͛ q̄rit͛: optie inqt Cota. Itaq̄ȝ qm̄ q̄tuor in ptes totā qōnē diuisisti: de pria qdē diximus. Cōsideremus secūdā: q̄ mihi talis uidet͛ fuisse: ut quū ostēdere uelles: q̄les dii eēnt: ostēderes nullos eē. A cōsuetudine. n. oculoꝝ aīum abducere difficillimū dicebas: sed quū deo nihil p̄stātius eēt: nō dubitabas qn mūdus eēt deus: quo nihil in reꝝ natura melius esset: mō possemus eū aīantē cogitare uel poti⁹ ut cætera oculis sic aīo hoc cernere. Sed quū mūdo negas q̄cq̄ eē meli⁹ qd dicis meli⁹? Si pulchri⁹ assentior: si apti⁹ ad utilitates nr̄as: id quoq̄ȝ assentior. Si āt id dicis nihil eē mūdo sapiēti⁹: nullo mō͛ p̄rsus assentior. Nō q̄ difficile sit mētē ab oculis reuocare: sed quo magis reuoco: eo min⁹ id qd͛ tu uis possuȝ mēte cōp̄hēdere. Nihil ē mūdo meli⁹ i reꝝ natura: ne ī terris qdē urbe nr̄a: nū igit͛ iccirco ī urbe eē rōnē cogitatiōeȝ mētē putas? aut qm̄ nū sit: nū iccirco existīas formicā anponēdā eē huic pulcherrimæ urbi: q̄ ī urbe sensus sit nullus: ī formica nō mō sensus: sed ēt mens rō memoria. Videre oportet Balbe qd tibi cōcedat͛: nō te ip̄ȝ qd͛ uelis

NAM cleantes: infirmas esse ostendit cleantis assi rationes. FORmatas: impressas: & īsculpas. PRAEsensione: diuinatione. PERturbationib⁹: commotionibus: ut tonitruis: fulminib⁹: uentis: hymbribus. RELIquis: ut motu terræ: ac maris tempestatib⁹. CONstātia: p̄seuerātia nūq̄ uacilātia. EOdē ad eūdē locū de p̄puedētia. CONsensum: cōcordiā & cōcētū. AVERtas: detorq̄as: & obliqs more lubrici anguis. TAcitæ mutæ & obrutæ silentio. STRIctim breuiter. SEquæstrant͛ separant͛: & seorsum disputant͛. EA: multa q̄ de diuinatione dicunt & de fato. ordo est: sed ea separant͛ ab hac quæstiōe quæ nunc in manibus est quia. s. quærit͛ de ui deorum atq̄ȝ natura. CONfusæ: mixtis quæstionibus: & nō distinctis. CONsideremus secundam deinceps aget de qualitate deoꝝ. ABducere: separare: & auocare. COGItare: libera cogitatione: q̄uis nō cernatur oculis talis qualitas. QVID dicis melius. i. quid intelligis cum dicis melius. APTIVS: cōuenientius accommodatius. SAPIENtius: maiori sapientia p̄ditum: quod non pōt contingere nisi animanti naturæ: ac intelligenti quæ qualitates inqt academicus mundo non insunt: ut uos stoici affirmatis. non enim omne qd͛ bonū est habeturq̄ȝ in suo genere optimum: habet etiam rationem: quod exēplo urbis Romæ p̄bat͛. MENS ratio: quoniam præparat ī æstate res tolerādæ hyemi necessarias. Vnde dicit Horatius: friguisq̄ȝ famemq̄ȝ formica tādem quidam expauere magistra: paruula nam exemplo est magni formica laboris.

sumere. Istum enim locum totum illa uetus zenonis breuis: & ut tibi uidebat acuta cõclusio dilatauit. zeno. n. ita cõcludit. Quod rõne utit melius est q̃ id qd rõne non utit: nihil autem mundo melius: rõne igit mũdus utit. Hoc si placet: iam efficies ut mũdus optime librum legere uideat. zenonis enim uestigiis hoc mõ rationẽ poteris coocludere: qd lratum est: id esse melius: q̃ qd non est lratum: nihil aũt mũdo melius: lratus igt est mũdus: isto modo etiã disertus & qdem mathematicus: musicus: oĩ deniq; doctrina eruditus: postremo philosophus erit mũdus. Sæpe dixisti nihil fieri sine deo: nec ullam uim esse naturæ: ut sui dissimillima possit effingere. Cõcedã non modo aĩantem & sapientem esse mũdum: sed fidicinem etiã & tibicinem: qm̃ earum quoq; artium hoĩes ex eo ꝓcreant. Nihil igit affert pater iste stoicorum quare mũdũ ratione uti putemus: nec cur aiantem qdem: nõ est igit mundus deus: & tñ nihil est eo melius: nihil est enim eo pulchrius: nihil salutarius: nihil nobis ornatius aspectu motuq; constãtius. Quod si mũdus uniuersus nõ est deus: ne stellæ qdem: quas tu inumerabiles in deoꝝ numero reponebas quarum te cursus æquabiles: æterniq; delectabant: nec mehercule iniuria. Sunt enim admirabili iocredibiliq; cõstantia. Sed non oĩa Balbe quæ cursus certos & constantes habent uel seruant: ea deo potius q̃ naturæ tribuenda sunt. Quid chalcidico euripo in motu idẽtidem reciprocando putas fieri posse cõstãtius? Quid freto siciliensi: quid oceani feruore illis in locis europã libyãq; rapax ubi diuidit unda? Quid æstus maritimi uel hispanienses uel britãnici: eorumq; certis temporibus uel accessus uel recessus sine deo fieri nõ ne possunt? Vide quæso si omnis motus omniaq; quo certis temporibus ordinem suum cõseruant diuina dicimus ne tertianas qdem febres & quartanas diuinas eẽ dicẽdum sit: quaꝝ reuersione & motu qd põt esse constantius? sed omnium talium rerum ratio reddenda est quod uos quum facere non potestis tanq̃ in aram cõfugistis ad deum. Et Chrysippus tibi acute dicere uidebatur homo sine dubio uersutus & callidus. Versutos eos appello quorum celeriter mens uersatur. Callidos autem quorum tanquam manus opere: sic animus usu concalluit. Is igitur si aliquid est inquit: quod homo efficere nõ possit: qui id efficit melior est homine. Homo aũt hæc quæ in mũdo sunt: efficere non potest. Qui potuit igit is p̃stat hoĩ: hoĩ aũt p̃stare qs possit nisi deus? est igitur deus. Hæc oĩa ĩ eodẽ: quo illa Zenonis errore uersant. Quid enim sit melius: qd p̃stabilius: qd inter naturam & rationem intersit nõ distinguit. Idemq; si dii nõ sint negat esse in omni natura quicq̃ homine melius: id autem putare quẽ quã hoiem nihil hoie esse melius summæ arrogãtiæ censet eẽ. Sit sane arrogãtis: pluris se putare q̃ mũdum. At illud nõ modo nõ arrogãtis: sed potius prudẽtis: intelligere se habere sensum & rationem & orationem: hæc eadem & caniculam nõ habetur. Et si domus pulchra sit: itelligamus eam dominis ĩquit edificatam eẽ nõ muribus: sic igitur mũdum deorum domũ existimare debemus. Ita prorsus existimarẽ si illud edificatum non quẽadmodum docebo a natura

conformatum

SVMERE: ꝓprio iudicio cape tanq̃ uera atq; cõcedẽdũ. DIlatauit: extendit: atq; diffudit. HOC. i. talis cõclusio et postremũ e tali prio: qd aũs uulgo dr: & illd cõseqũes. EFficies: cõcludes ex illo: ut mũd' cũ nihil eo sit meli' optiẽ dicat legere librũ: qd ẽ absurdissimũ. ergo id ex quo seqt. VEstigiis. i. primis q̃b' rõciãdo utebat zeno. LITterat': lraꝝ siue lratiæ scĩæ q̃ grãmatica dr hũs notitiã. DIsert': eloquẽs: geometer: astronom': Arithmeticus: canor': sapiæ deniq; studiosus. VIM naturæ ut sui dissĩlia possit effingere: Zeno sic dicebat: Nulli' sensu carẽtis ps aliq̃ põt eẽ sentiẽs: & nihil qd aĩ ac rõis exps sit id gñare ex se põt aiantẽ cõpotẽq; rõnis. NAturæ: ꝓprietatis naturalis ĩ quocũq; fæmine, cãq; effectrice. SVI dissĩlia: alia rũ q̃litatũ q̃ ipsa hẽat: cuius uis creare sibi silẽ in spẽ. nam ex humano sæmine hõ nascitur: equino equus: & cætera id genus. CONCEdat: deridet academicus tale stoicorum commẽtum. FIDicinem: cithaeredum: & inflantem tibias. PAter: autor: & princeps. CONstantius: ordinati' & pseuerãtius. AEQVAbiles: temperati & moderati. CERtos: definitos & ordinatos. NATVræ: proprietati rerũ naturaliũ: quæ talem uim habent: proprioq; motu agitãtur & impetu.

CHALcis est oppidũ ad fretum euboicũ: qd certas habet reciprocationes. RECIprocando mutabũdo uicissim. OCEAni feruore æstu maris ĩ freto gaditano: per quod influit refluitq; ocean': & europam a libya disterminat. AESTVS: ebullitiões maris & incremẽtia statis horis: ad lunæ uim atq; imperium. TANq̃ in arã: translatio ab his qui omni auxilio destituti ac inopia consilii laborãtes ad aram confugiunt. Vnde illud Virgilii hæc ara tuebitur omnes. Stoici dicit Cota causas effectuũ ignorantes: confugiũt ad deum & ab eo fieri omnia asseuerant: nec habent propria philosophorum instrumenta. i. rationes ut autor est plato. CONcalluit: quasi callum fecit & habitum longa experientia solidatum. NATVram: proprietatem naturalẽ. RATIOnem: mẽtem cõsilium: nam inqt academicus quæ non possunt ab homie fieri fiunt naturali quadam ui quæ bruta est: & rationis expers.

conformatũ putarẽ. At enim q̃rit apud Xenophontem Socrates: unde aiam arripuerimus: si nulla fuerit ĩ mũdo? Et ego quæro: unde orõnem: unde numeros: unde cantus. Nisi uero loqui solem cum luna putamus quũ ppius accesserit: aut ad harmoniã canere mũdũ: ut Pythagoras existimat. Naturæ ista sunt Balbe naturæ nõ artificiose ambulãtis ut ait zeno: qđ qdem quale sit iam uidebimus: sed oĩa ciẽtis & agitãtis motibus & mutatiõibus suis. Itaq; illa mihi placebat oratio de cõuenientia cõsensuq; naturæ: quam quasi cognationem cõtinuatam cõspirare dicebas. Illud non probabam quo negabas id accidere potuisse: nisi ea uno diuino spũ cõtineret̃. Illa uero cohæret & permanet naturæ uiribus nõ deorum: estq; ĩ ea iste quasi cõsensus quã sympathiam græci uocãt. Sed ea quo sua sponte maior est: eo minus diuina rõe fieri existimãda est. Illa aũt q̃ Carneades afferebat queãdmodum dissoluitis: si nullum corpus ĩmortale sit nullũ esse corpus sempiternũ: corpus aũt ĩmortale nullũ eẽ ne ĩdiuiduũ qdem: nec qđ dirimi distrahiq; non possit. Quumq; oẽ aĩal patibilẽ naturã hẽat: nullum est eorũ qđ effugiat accipiendi aliqd extrinsecus. i. quasi ferẽdi & patiendi necessitatẽ. Et si oẽ aĩal mortale est: nullũ est ĩmortale. Et si omne aĩal secari ac diuidi potest: nullũ est eorũ ĩdiuiduũ: nullũ æternũ. Atq; omne aĩal ad capiendam uim externam & ferendam paratum est: mortale igit̃ omne aĩal & dissolubile & diuiduũ sit necesse est. Vt enim si omnis cæra commutabilis esset: nihil esset cæreum quod commutari nõ posset. Item nihil argenteum nihil æneum si cõmutabilis esset natura argẽti & æris: similr̃ igitur si omnia quæ sunt ex qbus cũcta cõstant mutabilia sunt: nullũ corpus esse potest nõ mutabile. Mutabilia autẽ sunt illa ex quibus omnia cõstãt: ut uobis uidetur: omne igitur corpus mutabile est. At si esset corpus aliquod immortale: non esset omne mutabile: ita efficitur ut omne corpus mortale sit. Etenim omne corpus aut aqua: aut aer aut ignis: aut terra est: aut id qđ est concretum ex his: aut ex aliqua parte eorũ: horum autem nihil est quod non intereat. Nam & terrenum omne diuiditur: & humor ita mollis est: ut facile premi collidiq; possit: ignis uero & aer omni impulsu facillime pellitur: naturaq; cedẽs est maxime & dissipabilis. Præterea omnia hæc tum ĩtereunt tum in naturã aliam cõuertũtur quod fit quum terra in aquam se uertit: & quum ex aqua oritur aer: & quum ex aere æther quũq; eadẽ uicissim retro cõmeant. Quod si

CONFORmatũ: effigiatũ: & elaboratũ. SI nulla. i. si mũdus non eẽt aiatus. NVmeros: numerorũ sciam & musicen. HARmonia: dr̃ cõcentus: & coaptatio a uerbo harmozo qđ latine sigñat cõgruo: apto: cõglutino. ut hũc cõcentũ corporũ cælestiũ ex opione Pythagoræ deridet Arist. in secũdo cæli. NON artificiose: sine arte ac uia pgredientis ad suos effectus: & sic accipit naturam academicus ea ui ac potestate qua Arist. in physicis. CIENtis: mouẽtis. SVIS: ppriis: & innatis. est. n. natura principiũ motus ut aliqd per se moueat̃ & nõ paccidẽs. COgnationẽ: affinitatẽ continenti nexu iunctam. CONspirare: cõsentire: cõcinere: conuenire.

ILLVD nõ pbabã: improbabile ac uero nõ simile mihi uidebat̃. EA: continuata cognatio. CONtineret̃: cõseruaret̃. COhæret: cõtinuat̃: atq; cõnectit̃. SYMpathia cõponit̃ ex syn: & pasco: latine patior. ea. n. dicuntur hẽre sympathiam quæ inuicem patiuntur & tolerant. Plinius agens de gemmis dicit. Id quoq; qđ totis his uoluminibus docere & mandare conati sumus de discordia rerum cõcordiaq; quã antipathiã: & sympathiam appellauere græci nõ aliter clarius ĩtelligi põt: & agens de ferro inqt. Ab erugine uindicat̃ cerusa: & gypso: & liquida pice. hæc est temperatura a græcis antipathia dicta. EA: cognatio: & sympathia. QVO: quãto. SVA sponte: propria ui & natura. EO: tanto minus. DIVINA rõne: consilio arte: ac mẽte. ILLA aũt: ponit Cota carneadis academici argumẽta quibus pbauit omne corpus esse mortale. Nullumq; animal esse sempiternum. ASSErebat: argumẽtando asseuerabat contra stoicos qui mundum animãtem dicebãt esse deum. DISsoluitis: refellitis: & cõfutatis. NE indiuiduũ qdem: qm̃ omne corpus diuidi põt: & distrahi: & per cõsequens dissolubile atq; mortale: corpus siqdem minimum & indiuisibile nõ datur: in natura ut de atomis dictũ est. PATIBilem: aptã pati externam uim: & morbos. FERENdi: recipiẽdi & tolerãdi dolores: & cætera id genus. VIM externam: extrinsecum nocumẽtum cum non sit simplex natura: sed e contrariis cõposita ac per hoc uiolẽtiæ obnoxia. VT enim: probat similitudine cæræ ac metallorum. EX quibus cuncta cõstant composita sunt e quatuor naturæ pricipiis terra: aqua: aere: igni: quæ uicissim mutãtur: & licet nõ in toto: tamẽ in parte corrũpunt̃. VT uobis uidetur: dixerat siqdem Balb⁹. nã ex terra aqua: ex aqua oritur aer: ex aere æther: deinde retrorsum: & reliqua. Materia certe semper ad corruptionem declinat & nouam formam. CONcretum: coagmẽtatum & cõpositũ ex his quatuor corporibus quæ mũdi elemẽta uocantur.

DIVIdit̃: secat̃ in partes. MOLlis: facilis & exposit⁹ cuicũq; uiolentiæ. PREMI: calcari cũ nullã hẽat duritiem. COLLIDI: dispergi impelli dissipari. IMPVLsu: flatu & impetu. PELLItur: mouet̃: & agitat̃. NAtura: propria qualitate. CEDENS: dans locum: & dissipatur: diuersaq; distrahitur. TVM: modo: aliquando euanescunt: aut commutãtur: corruptio siquidem unius est generatio alterius. COMmeãt retrorsum & uicissim commutantur mutato ordine: ut ex igni aer: ex hoc aqua: ex qua terra.

EA.i.ipsa elementa. EFFICI cogiq;:concludi:& colligi. SIMPLEX:non composita e pluribus naturis:& elementis. ANImalis:aerea:& spirabilis. QVAle sit:cuius qualitatis & naturæ. CONcretum:compactum:& coagmentatum. NATVræ ui:naturali conatu:& instinctu. INFImum:terræ deputatum. SVMmum:altissimũ qui debet̃ ignibus. MEdium:quẽ aq̃ & aer capessunt. COHAErere:connexa permanere.

SVVM:proprium sibi:& aptum. NATVra:res naturalis:& elementum. SED oia uestri:ponit rõnẽ stoicorum de igni quam confutat:asseritq; igneam naturã non eẽ sempiternam:sed nisi alatur interituram. VEstri stoici. REferre:reducere:tanq̃ ad principium reũ omnium. HERAcletus:fuit ephesius cognomento scotinus.i.obscurus & tenebrosus: qui nimis obscure de rerum natura disseruit. Ignem dixit esse principium reũ:quoniam inde astra sint:& sol:atq; calor qui humori permixtus generationẽ efficit rerũ. INTERp̃tantur aperiunt:declarant. OMNEM uim:potẽtiam effectricem rerum esse igneam:& conseruatricem uitæ animantium:siquidem igneum esse animum opinabantur.

VIGERE:uigorẽ habere crescere:ac sibi simile in spẽ generare. EGO aũt:refellit academicus positiones stoicorum:asseuerat:atq; idem posse cõcludi de humore corporum:& spiritu.i.anima siue flatu:quoniam his amissis uiuere nequeunt animantes. COMMVnecũ humido:& spirabili. EXItum:finem & conclusionem.

ITA uultis:hæc in p̃nto est uestra sentẽtia:nullum eẽ animal simplex.i.solum:& per se citra cæterorũ admixtionem p̃ter ignem. EXTRINsecus:seorsum:& separatum sine cõcretione alterius naturæ. INNAtura:in numero rerum naturalium & mundanarum. QVIdũo inquit Cota & qua ratiõe magis est animal ignis q̃ aer cuius afflatu uiuunt omnia. ANIMAM:aerem a qua anima dictus est animus animãtium ex illorum opinione qui aereã dixerunt esse animam:spirabilemq; naturam. ANIMVM:animalem & uitalem habere naturam:quod etiam si concedatur:tamen non erit imortalis ignis ut nos stoici asseueratis. EFFICIT:est causa ut corpus tali igne animatum habeat sensus.

ea intereunt:ex qb⁹ cõstat oẽ aĩal:nullũ est aĩal sempiternũ.Et ut hæc omittamus:tñ aĩal nullũ ĩueniri põt:qd' neq; natũ unq̃ sit & semp sit futurũ.Oẽ.n.aĩal sensus hẽt:sentit igit' & calida & frigida & dulcia & amara:nec põt ullo sensu iucũda accipe cõtraria.Si igitur uoluptatis sensum capit:doloris ẽt capit.Qd' aũt dolorẽ accipit:id accipiat ẽt ĩteritum necesse est.Oẽ igit' aĩal cõfitendum est eẽ mortale.Præterea si qd est qd' nec uoluptatẽ sentiat:nec dolorẽ id aĩal eẽ nõ potest.Sin aũt qd' aial est:id illa necesse est sentiat:& qd' ea sentiat nõ põt eẽ æternum.& oẽ aĩal sentit:nullũ igit' aĩal est æternũ.Præterea nullũ põt eẽ aĩal:in quo non & appetitio sit & declinatio naturalis:appetunt' aũt quæ secũdum naturã sunt:declinant' contraria:& oẽ aĩal appetit q̃dam & fugit a qbusdã:qd' aũt refugit:id cõtra naturã est & qd' est cõtra naturã id hẽt uim iterimẽdi:oẽ ergo aial ĩtereat necesse est.Innumerabilia sunt ex qbus effici cogiq; possit nihil eẽ qd' sensum hẽat qn id intereat:ea ipsa quæ sentiunt' ut frigus ut calor uoluptas ut dolor & cætera quum amplificata sunt ĩterimũt:nec ullũ aial est sine sensu:nullũ igitur aĩal est æternũ.Etenim aut simplex est natura aĩantis ut uel terrena sit uel ignea uel aĩalis uel humida:qd' quale sit ne ĩtelligi qdem põt aut cõcretum ex pluribus naturis:quarũ suũ quæq; locum hẽat:quo naturæ ui efferat':alia ĩ ĩfimum alia sũmũ alia mediũ. Hæc ad quoddã tp̃s cohærere p̃nt:semp aũt nullo modo p̃nt:necesse est.n.ĩ suũ quæq; locũ natura rapiat':nullum igit' aial est sempiternũ.Sed oĩa uestri Balbe solent ad igneã uim referre:heraclitũ ut opinor sequẽtes:quẽ ip̃m nõ oẽs interp̃tant' uno mõ:qui qm̃ qd diceret ĩtelligi noluit omittamus. Vos aũt ita dicitis oẽm uim eẽ ignẽ.Itaq; aĩantis quũ calor defecerit tũ interire & in oĩ natura rerũ id uiuere id uigere qd' caleat.Ego aũt nõ ĩtelligo quo modo calore extincto corpora ĩtereãt:nõ ĩtereant humore aut spiritu amisso:p̃sertim quum intereant etiã nimio calore quam obrem idq̃dem cõmune est de calido. Verũtamen uideamus exitum:ita uultis opinor nihil esse aĩal extrinsecus in natura atq; mundo præter ignẽ:qui magis q̃ præter animam:unde aĩantium quoq; constet animus ex quo aia dicit'.Quo mõ autẽ hoc quasi cõcedat' sumitis nihil eẽ aĩum nisi ignẽ.Probabilius eñi uidet' tale qddã eẽ aĩum:ut sit ex igne atq; aĩa tẽperatũ.Qd' si ignis ex sese ip̃e aĩal est nulla se alia admiscente natura:quoniã is quũ ĩest in corporib⁹ nostris efficit ut sẽtiam⁹:nõ põt ip̃e eẽ sine sensu rursus

eadem

eadē dici possunt. Quicqd ē.n. quod sensum hēat: id necesse ē sentiat & uoluptatē & dolorē:ad quē aūt dolor ueniat:ad eundē ēt iteritum uenire:ita fit ut ne ignē qdē efficere possitis æternum. Quid enim? nō eisdē uobis placet oēm ignē pastu idigere nec pmanere ullo mō posse nisi alat᷑. Ali āt solē lunā reliqua astra aqnis:alia dulcibus:alia marinis eamq; causam Cleātes affert cur se sol referat. nec lōgius ꝑgrediat᷑ solstitiali orbe:itēq; brumali ne longius discedat a cibo. Hoc totū quale sit mox. Nūc aūt cōcludat᷑ illud quod iterire possit id æternū nō eē natura:ignē āt interitu℞ eē nisi alat᷑. nō eē igit᷑ natura ignē sempiternū. Qualē āt dicūt deū itelligere nō possumus nulla uirtute præditū. Quid enim? prudētiā ne deo tribuemus:quæ cōstat ex sciētia re℞ bona℞ & malarū: & nec bona℞ nec mala℞:cui mali nihil est: nec eē potest? Quid huic opus est delectu bono℞ & malo℞? qd āt rōne? qd intelligētia? qbus utimur ad ea℞ rē:ut aptis obscura assequamur. At obscu℞ deo nihil pōt eē. Nā iustitia quæ suū cuiq; distribuit quid ptinet ad deos? hominum.n. societas & cōmunitas ut uos dicitis iustitiā ꝑcreauit. Tēpantia āt cōstat ex ꝑtermittēdis uoluptatibus corporis:cui si locus ī cælo ē:etiā uoluptatibus. Nā fortis deus itelligi qui pōt? in dolore an in labore an in periculo quo℞ deū nihil attingit? Nec rōne igit᷑ utētem nec uirtute ulla præditū deū itelligere qui possumus? Nec uero uulgi atq; impito℞ inscitiam despicere possum:quū ea cōsydero q̄ dicunt᷑ a stoicis:sunt.n. illa impito℞. Piscem syri uenerant᷑. Omne fere genus bestia℞ ægyptii consecrauerūt. Iā uero ī græcia m̄ltos hñt ex hoib⁹:deos Alabādū Alabandi: Tenedii tenem leucotheā quæ fuit ino & eius Palemonē filiū. Cuncta græcia Herculē & æsculapiū Tyndaridas:Romulū n̄r:aliosq; cōplures:quos q̄si nouos & ascriptitios ciues ī cælū receptos putāt. Hoc igit᷑ idocti. Quid uos philosophi: q meliora? Omitto illa:sūt.n. ꝑclara. Sit sane de⁹ ipse mūdus. Hoc credo illud eē sublime cādēs:quē iuocāt᷑ oēs iouē. Quare igit᷑ plures adiūgim⁹ deos? q̄ta āt ē eo℞ multitudo? Mihi qdē sane multi uidentur: singulas.n. stellas numeras deos:easq; aut bæluarum noīe appellas ut caprā ut lupā ut tau℞ ut leonē aut re℞ inanimata℞ ut argō ut arā ut coronā. Sȝ ut hæc cōcedant᷑:relīq q tādē nō mō cōcedi:sȝ oīno itelligi possunt:quū fruges cererē: Vinū libe℞ dicimus: genere quidē sermonis utimur usitato. Sed hic quē tā amētē esse putas:q illud quo uescat᷑ deū credat esse?

EADEM: q̄pri⁹ dicta cōtra positionē nostrā de mundo aiante atq; æterno. ALI āt:hæc fuit ꝑiscor℞ opio ab Aristo. reprobata. SE referat:regrediat᷑ a cācro ad capricornū:& cōtra a capricorno ad cācrū. SOLstitiali orbe:circulo æstiuo:unī icipit regredi. BRVmali: hyemali. A CIbo:aqs marinis:& oceano. MOX: post paulo an ue℞ hoc sit consyderabim⁹. NAtura: ꝑpria ui. QVAlē deū:docet academic⁹ uirtutes i deo nō eē & p cōsequēs bonis & laudabilib⁹ q̄litatib⁹ uacare:hæc sña q ꝑria fi ōre uidet᷑ impia distiguēda ē:sūt nanq; in deo uirtutes oēs nō co mō quo i hoibus p quādā mediocritatē affectuū quā rō humana ꝑscribit:sed p quandā ieffabilē excellētiā: Vn de dicit Aristo. deos eē ridiculos cū ad nos referunt᷑. i. cū humano more dīr uiuere: q̄pp alibi dicit Cicero fingebat hæc Homer⁹ & humana ad deos trāsferebat:diuina mallē ad nos. NEC bona℞ nec mala℞: q̄s a diaphoras. i. indifferētes appellāt pbr: & īter uirtutē & uitiū collocant᷑. DElectu: dr̄ia & electiōe. ASSEq̄mur: itelligam⁹ e notis principiis ea q̄ sūt obscura & dubia. COMmunitas: cōicatio ciuilis & cōuersatio: q̄ citra iustitiā pseuerare nō pōt: eaten⁹ sīquidē ciuilis amicitia ꝑgredit᷑ q̄teu⁹ iustitia. QVI: quō q̄ rōne. NEC uero uulgi nō ē mirū inqt Cota delyrare impitā multitudinē:cū stoica supcilia isaniāt:ponitq; uulgarias de diis opiniones. ILLA: q nūc a me repetētur de q̄litate numinū ut uulg⁹ sētit impitū. Est syriæ ciuitas ascalon inqt Diodor⁹ nō ꝑcul ē stagnū piscib⁹ plenū ꝑpe habet᷑ tēplū insigne deæ quā dercetida uocāt: & biformē: facies q̄ppe humana erat reliq̄ in piscē desinebāt: hæc pepit puellā q ab auib⁹ dicta ē Semirāis & tādē in piscē cōuersa est q̄pp syri usq; adhæc tpa inquit Diodor⁹ piscib⁹ abstinēt & eos ut nūina colūt. CONsecrauerūt: diuinis honorib⁹ hōestarūt. ALAbād⁹: autore Stephāo fili⁹ fuit callirhoes ab eq̄stri uictoria nomē adept⁹. Ala cares appellāt æquū bāda uero uictoriā: inde alabāda dicta ciuitas cariæ. TEnes a quo tenedos dicta Cycni fuit fili⁹ q uita defūct⁹ īter deos relat⁹ ē. Idem Cice. urgēs. C. Verrē dicit Tenē ipsū q apd tenedios scīssim⁹ de⁹ habet᷑ q urbē illā dr̄ cōdidisse cui⁹ noīe tenedos noiat᷑. LEVcothea: alba dea: & mr̄ matuta dicta a latinis q̄ pri⁹ ino uocabat᷑ filia cadmi & fugiēs cū melicerta filio furorē mariti athamātis e Lecheo se ꝑcipitauit: & uocata ē leucothea & melicerta palemō. Vñ Papini⁹ Cur nō expauent īgēs Ioniū socio casura palemone mr̄. TYNdaridas: castorē & pollucē filios tyndari & lædæ. ASCRIptitios: adiūctos ī augumētū ciuiū & supplemētū. Adscripti dicebant᷑ inqt Pōpei⁹ q i colonias noīa dedissēt ut eēnt colōi. Vñ trāscribet᷑ ciues aut colonos erat trāsmutare: & i nouas colōias mittere. Virg. i quīto Trāscribūt urbi mr̄es pp̄ linq; uolētē. HOC dicūt. s. & opinant᷑ iperiti. QuI. quō q̄ uia quasi dicat meliora nō dicitis. SVNT ꝑclara: illustria & colorem ueritatis habētia. SIT sane: cōcedat᷑ deū eē mūdū. & ita itellexisse puto ēniū dicētē aspice hoc sublime cādēs i. splēdidū cælū & ob id mūdi. i. ornat⁹ noīe appellatū: & Iuppiter dr̄ q̄si iuuās pr̄. QuAre plures: cū un⁹ ad oīa ꝑcreāda & moderāda sufficiat cū sit oipotēs: & summa sapiā. HAEC: quæ omittēda dixi cū sint ꝑclara & uerisimilia pp mundi ornatū. Stellarūq; fulgorē. VT: q̄q̄. SED HIC: in hac parte & opinione.

NAM Q VOS: confutat aliud de heroibus cælo sacratis fieri siquidem potuisse negat ut homines ad cælum peruenerint. QuOmodo: qua ratione & uia nūc etiam fiat quod nunq̃ docebis aut academicus: & de Hercule ponit exemplum quem apud inferos reperit. Vlysses ut est apud Homerum in odyssea. Hercules in æthamonte combustus est & inde æthe⁹ dictus. PAtrisnonis. CONuenit: repetit. POtissimum: maxime cum sint plures. INteriores: secretiores & ad cerimonias ritusq; sacrorum pertinentes. ET co: Ioue antiquissimo. ET lysito: sic inclinatur ut Dido didus dido in reliquis. lysito igitur mater fuit antiquissimi Herculis. DE tripode: Pindarus epharmostum opuntiū celebrans dici boni uiri & sapiētes a deo sunt: quomodo enim contra tridentem uibrasset clauam Hercules contra quem pugnauit argenteo arcu phœbus. Interpres dicit Hercules phœbum consuluit redditæ sortes abesse deum. & ideo nō uaticinari indignatus Hercules tripodem abiecit in cōtemptum apollinis. EX ideis idigenis: Idei dactyli fuerunt primi habitatores: cretæ inquit Diodorus & a nūmero digitorum sic appellati. Vnus ex his Hercules dictus Olympica certamina instituit. INdigenis: in creta genitis & non aliunde aduenientibus aliqui tantum opinati sunt ex ida phrygia migrasse hos in cretam. INferias: sacrificia iferis debitas. & uita defunctis. IVre pontificio: quo pontifices utuntur in diuino cultu rite celebrando. MOre maiorum: patrio instituto & auita consuetudine. CAPEdunculis his: idest uasculis a numa relictis. & sacrum ritu qui his significatur. Capis iquit Pompeius poculi genus dictum a capiendo: Autor est Varro capides & capulas dici quoniam sint ansatæ his uerbis. capulæ a capiendo q̄ ansatæ ut capi possint. harum figura in uasis sacris ligneas & fictiles antiquas etiamnum uidem⁹ hæc Varro. a capide fit diminutiuum capedula & capeduncula. AVreola preciosa & imprimis utili. PAniscii: uitutuli panes. AD: sed sic antiqui scribebant. At & ad. VOta: promissa. ET DEDIcata: consecrata. PORro: certe. ORcus: pluto siue dis. Orcus inquit Pompeius ab urgendo mortem dictus est. C. enim. p g. frequenter ponebant antiqui. ACHEron dicitur q̄ si fundens dolorem. Achos græce dolor latine. Rheo fluo. Cocytus significat luctum. Cocyo græce lugeo latine. Pyriphlegeton dicitur inflāmatus. Stygeo græce odi latine Charon dicitur per antiphrasim: quia nec ipse gaudet nec aliis affert gaudium Cerberus dicitur minutatim incisa deuorans. DE fratribus: filiis Saturni & rheæ quorum enumero ceres. MInus conueniens: quoniam cum sit uitæ magister rei. pu. fundamenta labefactare non debet religiones uidelicet: cultumq; diuinum. GEnealogiis: narrationibus generum: & originum. ut facit Hesiodus i theogonia. AMOR: hi omnes affectus. & qualitates e nocte dicuntur oriri quoniam ut plurimum noctu fiunt: augenturq; adde etiam quoniam occulte accidunt: & plerunq; causa ignorat̃.

prima

Nā quos ab hoib⁹ peruēisse dicis ad deos: tu reddere rōnē quēadmodū idē fieri potuerit: aut cur fieri desierit: & ego discā, libēter. Q uo nūc qdē est? Nō uideo quo pacto ille cui i mōte ætheo illatæ lāpades fuerint ut ait Acci⁹ i domū æternā pris ex illo ardore peruenerit: quē tñ Homer⁹ cōuēiri apd iferos facit ab Vlysse sicut cæteros: q excesserāt uita. Q uamq̄ quē potissimū Herculē colam⁹ scire sane uelī. Plures. n. tradunt nobis: ii q iteriores scrutant̃: & recōditas lr̃as: antiquissimū Ioue natū sꝫ itē Ioue ātiqssimo. Nā ioues quoq; plures i priscis græcoꝝ lr̃is iuēim⁹. Ex eo igit̃ & lisito ē is hercules quē cōcertauisse cū Apolline de tripode accepim⁹. Alter tradit̃ Nilo nat⁹ ægypti⁹: quē aiūt phrygias lr̃as cōscrip sisse. Terti⁹ ē ex ideis idigenis: cui iferias afferūt. Q uart⁹ Iouis ē Asteriæ Latonæ sororis: quē Tyrii maxīe colūt: cui⁹ carthaginē filiā ferūt: Q uitus i idia q Belus dicit̃. Sext⁹ hic ex Alcmena: quē Iuppiter gēuit: sꝫ terti⁹ Iuppiter qm̄ ut iā docebo: plures Ioues ēt accepim⁹. Q ñ. n. i hūc locū me deduxit oro: docebo meliora me didicisse de colēdis diis imortalib⁹ iure pōtificio: & more maiorum capedūculis his q̄s Nūa nobis reliqt: de qb⁹ i illa aureola oratiūcula dicit leli⁹ q̄ rōnib⁹ stoicoꝝ. Si. n. uos seqr: dic qd ei rndeā: q me sic roget? Si dii sūt ne etiā nymphæ deæ? si nymphæ: Pāisci & Satyri: Hi āt nō sūt: ne nymphæ deæ qdē ad eaꝝ tēpla sūt publice uota & dedicata? Q uid igr̃ ne cæteri qdē ergo dii: quorū tēpla sūt dedicata? Age porro Iouē & Neptunū deū nūeras: ergo ēt Orc⁹ fr̃ eoꝝ de⁹: & illi q fluer̃ apd inferos dicunt̃: Acheron: Cocytus: Styx: Pyriphlegeton: tū Charon: tū Cerberus dii putandi. At idq; dem repudiādum: ne Orcus qdē igit̃. Q uid dicitis ergo de fratribus? Hæc Carneades aiebat non ut deos tolleret: quid. n. philosopho minus cōueniēs? sed ut stoicos nihil de diis explicare cōuinceret. Itaq; isequabat̃: qd. n. aiebat? Si ii fratres sūt i numero deoꝝ: num de patre eorum Saturno negari potest: quem uulgo maxime ad occidēte colunt. Q ui si deus est: patrem quoq; eius Cæluꝫ esse deum confitendum est. Q uod si ita est: cæli quoq; parentes dii habendi sunt æther & dies: eorumq; fratres & sorores: qui a genealogiis antiquis sic nominantur: Amor: dolus: metus: labor: inuidentia: fatum: senectus: mors: tenebræ: miseria: quærela: gratia: fraus: ptinacia: parcæ: hesperides: somnia: quos omnis Erebo & nocte natos ferunt: Aut igitur hæc monstra probanda sunt: aut

prima

pria illa tollēda. Quid Apollinē: Vulcanū: Mercuri
um cæteros dos eē dices? De Hercule: æsculapio: Li
bero: Castore: Polluce dubitabis? At hi qdē colūtur
æq̄ atq; illi apud quosdā ēt multo magis: Ergo hi dii
sūt habēdi: mortalib⁹ nati mrib⁹. Quid Ariste⁹ q oli
uæ inuētor dr̄ Apollinis fili⁹: These⁹ q Neptūi? Reli
q quoq; patres dii nō erūt ī doꝝ nūero? Quid quo
rū matres opinor ēt magis? Vt. n. ī iure ciuili q ē de
matre libera liber ē: itē iure naturæ q de dea matre ē:
de⁹ sit necesse ē. Itaq; Achillē Astypalea ĩsula sāctissi
mū colit: q si de⁹ ē & Orphe⁹ & Esus dii sūt matre mu
sa oati: nisi forte maritiæ nuptiæ terrēis antepōunt̄.
Sed hi dii nō sūt: qa nusq̄ coluntr̄: q̄uo illi sūt? Vide
igit̄ ne uirtutib⁹ hoīū isti honores habeant̄: nō imor
talib⁹ qd̄ tu quoq; Balbe uisus es dicer̄. Quo mō āt
potes si latonā deā putes. Hecatē nō putare: q̄ matre
Asteria ē sorore Latōæ? An hæc quoq; dea est? Vidi
m⁹. n. ei⁹ aras delubraq; ī græcia. Sin hæc dea ē: cur nō
Eumēides? Quæ si deæ sūt: q̄rū & athēis fanū ē: &
apd nos ut ego iterptor luc⁹ furinæ: furiæ deæ sūt: spe
culatrices credo & uīdices facinoꝝ & scæleris. Qd si
tales dii sūt ut reb⁹ hūanis itersint. Nascio quoq; dea
putāda ē: cui quū fana circuim⁹ ī agro ardeatio rē di
uinā facere solem⁹ q̄ qa pt⁹ matrōaꝝ tueat̄ a nascēti
b⁹ Nascio noīata ē. Ea si dea ē: dii oēs illi q cōmemo
rabant̄ a te: honos: fides: mēs: cōcordia: ergo ēt spes
mō eta oiaq; q̄ cogitatōe nobismetipsis possumus
fingere. Qd si uerisimile nō ē: nec illud qdē est hæc
un̄ fluxere. Quid āt dicis: si dii sūt illi quos colim⁹ &
accepim⁹: cur nō eodē gn̄e Serapi Isimq; nūerem⁹?
Qd si facim⁹: cur barbaroꝝ deos repudiemus? Bo
ues igr̄ & equos: ibes: accipitres: aspidas: Crocodilos
pisces: cāes: lupos: feles: multas p̄terea bæluas ī deoꝝ
nūeꝝ repōem⁹. Quæ si reiiciam⁹: illa quoq; un̄ hæc
nata sūt: reiiciem⁹. Quid deīde ino dea dicet̄ & leuco
thea a græcis: a nobis matuta dicit̄: quū sit Cadmi fi
lia? Circe āt & Pasiphae e pseide oceāi filia natæ pre
sole ī deoꝝ nūero nō habebūt̄? qq̄ Circē quoq; co
lōi nr̄i circeiēses religiose colūt: ergo hanc deā dicis?
qd Medeæ rn̄debis: q̄ duob⁹ auis sole: & oceano: & a
pre Meeq; idyia pcreata ē? qd hui⁹ absyrto frī q ē app
Pacuuiū Egiale⁹? Sz illd nomē ueteꝝ lr̄is usitati⁹: q si
dii n̄ sr̄: uereor qd agat Ino: hæc. n. oīa ex eodem fōte
fluxerīt. An. Amphiara⁹ de⁹ erit & Trophōi⁹? Nr̄i qdē
publicāi: quū eēnt agri ī Boetia deoꝝ imortaliū: exce
pti lege cēsoria: negabāt imortales esse ullos q aliqñ
hoīes fuissēt. Sz si st̄ hi dii: ē cēte Erecthe⁹: cui⁹ athēis &

PRIMA illa. i. pluralitas deoꝝ. nā si cōcedit̄ ī ifinitū
res abibit: quapp un⁹ tm̄ ponēd⁹ ē oīpotēs & æterni⁹.
ARiste⁹: fili⁹ dr̄ apollinis & Cyrenes nymphæ penei
dos. These⁹ fili⁹ Neptūi & æthræ filiæ Pythei filii pelo
pis. Isocrates ī Helenæ laudatōe dicit These⁹ dictus est
ægei fili⁹. Sed fuit Neptūi. IN iure ciuili ingenu⁹ ē iqt
Instinian⁹ q stati ut nat⁹ ē liber ē siue e duob⁹ igēuis edi
t⁹ sit siue duob⁹ libertinis siue ex altēo libertio. & altero
igenuo: sed & si qs mr̄e libera nascit̄ pr̄e uero seruo in
genu⁹ nihilomin⁹ nascit̄. Sufficit aūt fuisse m̄rem liberā
eo tp̄e quo nascit̄ licet ancilla cōcepit. si libera cōcepit:
& facta ancilla pariat is q nascit̄ liber ē qm̄ mr̄is calami
tas ei q ē ī utero nō debet nocere. ASTYpalea: insula
maris Carpathii patria phalaridis tyrāni. QuI: Achil
les nymphæ Thetidis fili⁹ & pelei. ORphe⁹: fili⁹ Cal
liopes musæ & oeagri regis Thracii. ET æsus: memi
nit hui⁹ æsi lactāti⁹ li. i. his uerbis. Galli æsum & theuta
tē humāo cruore placabāt. MAritimæ: q̄les pelei &
marinæ thetidis. AN hæc: hecate filia asteriæ sororis
latōæ. EVmenides: ifernæ furiæ alecto. Tisiphone. &
megæra q̄rū tēplū erat ī colono attico quo oedip⁹ a cre
onte pulsus cōfugit. & colone⁹ cognoiat⁹ ē. Vnde dicit
apd̄ Euripidē ī phenissis recipiet me sacer colonos do
m⁹ eqstris dei. NAscio: q̄ præē nascētib⁹. CIRcuim⁹
ambim⁹ & lustram⁹. NEC illud: plures uidelicet deos
hoc. n. cōcesso talia sequunt̄ absurda. SErapim: ægy
ptiorū numē Osirin. & isim ei⁹ uxorē. opto & eolice
osso aspicio latine & osson oculus. Vn̄ Osiris q̄si ocu
lat⁹ nocat̄ & serapis a tumulo q græce dr̄ Soros. o. in e
uerso. Soropis Serapis: sub hoc noie solē uenerabant̄
ægyptii. & Lunā sub noie Isidis q̄ prisca dr̄ inqt euse
bi⁹ & hoc noie appellat̄ lūa qm̄ sempiterna priscaq; sit.
E PERseide: Hesiod⁹ ī theogonia sic scribit. Soli ītati
gabili pepit iclyta Oceanis pseis circē: & æetē regē Ae
tes āt fili⁹ solis lucē dātis mortalib⁹ filiā Oceani duxit
uxorē pulchrā Idyiā. hæc āt pulchrisurā pepit Medeā.
AEGIAle⁹: dr̄ litoralis: fuit. n. a sorore lacerat⁹ & p lit⁹
dispsus ut isectātis pr̄is ipet⁹ retardaret̄ ægialos græce li
t⁹ latine. CIRceū: pmōtoriū adhuc retiet nomē. Ro
mana fuit colonia. Dicebant̄ aūt coloniæ urbes ad q̄s
habitādas aliūde colōi. i. habitatores mittebant̄. INO
ipsa Leucothea q̄ mr̄ matuta dr̄ a latinis. PVblicāi: di
cebant̄ q publica uectigalia curabāt. & cōducebāt pu
blica uero dr̄ q̄ ad fiscū ptinēt. TROphoni⁹: oracu
lū habuit apud Lebadeā urbē Boetiæ & ī eadē regione
Argiu⁹ amphiara⁹. de qb⁹ dicet̄ lat⁹ ius ī explanatiōe di
uinatiōis: sic. n. librorū ordo exposcit. & q̄stionū quū
sim psbyter ī his cōmētitiis diis uersor iuit⁹. uerūtn̄ qm̄
physica q̄dā rō subest: & moralis: seorsū de his agā nūc
ad calcē emēdatōis q̄liscūq; ppero & iterpratōis: q̄ e tā
psūdis tenebris pōt emergere. EREcthens gn̄e ægy
pti⁹ Athēis regnauit: docuitq; atticos Cerimōias & my
steria eleusinæ cereris trāslata ab ægyptiis. hic imolauit
filias pserpinæ p ciuiū salute. COdrus: rex Athenien
sium bello cōtra Doriēses p patria & exercitu se deuo
uit. MAnāt: fluunt: & originē habēt datis: &. n. plura
litatē deorum secuti opinionē uulgi. LEOnaticum

DELVBRVM:strabo agens de athenis dicit.Id mihi accidit quod Hegesias refert cum oculis subiectam cerneret arcem Tridentis uideo signum prospiciens eleusinem diuinorum sacrorum nates fio.Illud leocorium: idest cæsarium a leo patre puellarum sacratum. hæc strabo.Suidas ita scribit pestilentia laborabat attica regio cuius piaculum erat filiorum iugulatio leos quidam filias mactauit:Vrbemq; liberauit & inde locus dictus ē leocorium erat autem in ceramico nomina filiarū hæc Pasithea Theope.Eubulia. NObilium:illustrium: & uulgo celebratorum. NON inurbane:eleganter atq; ingeniose. STRAtonicus:urbanissimus fuit citharedus cuius meminit Strabo & Eustathius liber Dionysii interpræs hic caunios dixit esse foliis arborum similes: cum accusaretur q̄ urbem notaret respondit.morbidā ausim eam dicere urbem in qua mortui ambulant.

Q VAM longe serpant:q̄ late diffundantur:& infinitam quandam constituant confusionem. LVCIfer stella ueneris. INerrantes:affixæ cælo. SPEcies:uersi color figura. OB eam causam:& iccirco quia est admirabilis dicta est filia thaumantis:idest admirationis. Thaumazo græce admiror latine. E NVbibus:quoniam solis radiis in illis repercussi uarios colores arcus reddunt.arcus inquit Seneca in nocte non fit nisi admodum raro,quia luna non habet tantum uirium ut nubes transeat & illis colorem diffundat qualem accipiunt sole perstrictæ:sic enim formam arcus discoloris accipiunt:quia aliæ partes in nubibus tumidiores sūt: aliæ submissiores:quædam crassiores q̄ ut solem transmittant:aliæ imbecilliores q̄ ut excludant hæc inæqualitas alternis lucem umbramq; permiscet.& exprimit illam mirabilem arcus uarietatem. QuArum una:nephele cōmuni nomine nebularum apud græcos.Palephatus ex historia docet quare filii nepheles dicti sint centauri. RITIbus:sacris institutis & ceremoniis unde poetæ fabulantur mactatas fuisse uictimas hyemi & tempestatibus. TVRbines:uenti & aquarum uortices.

SPInonem:hæc nomina sunt fluuiorum seu uerius riuulorum non longe ab urbe. NOmina:ut cremerā aliam:Anienem: Almonem:Tutiam. IN IMmensū: ad omnia scilicet flumina:aut nullum flumen consecrabimus. VLLA ratio:modus & causa quæ nullos habeat terminos:& sic uana quædam superstitio redderetur. non religio quæ suum habet modum.& uacat confusione talis enim cultus soli deo glorioso & omnipotēti debetur. NON re ueritate rei:sed uulgaria opinione. AVguste:magnifice ac religiose. SANcte:caste pureq;. THEologi:de deo sermonem habentes & considerationem. IN ARcadia:apud azanes populos.Vnde dixit.Papinius in thebaide atq; ideis ululatibus æmulus azan. DIOscuri:iouis filii curos græce filius & puer latine.potest legi & dios curoe more græco in casu recto numeroq; multitudinis. ANAces: idest ea corporis ualitudine præditi ut medelæ nō eguerint.& eorum tēplum anaceū cuius mēinit in Timone Lucianus.

Ioue

delubrū uidemus & sacerdotē.Q uē si deū facimus qd aut de Codro dubitare possumus aut de ceteris: q pugnātes ꝓ patriæ libertate ceciderūt?Q uod si ꝓbabile nō est:nec illa qdē supiora:unde hæc manāt ꝓbāda sūt.Atq; ī plærisq; ciuitatibus ītelligi pōt augēdæ uirtutis gratia quo libētius rei.p.cā piculū adiret optimus qsq; uirorum fortiū memoriā honore deorum immortaliū consecratā.Ob eā.n.ipsam cām Erictheus athenis filiæq; eius in numero deorum sunt.Itēq; leonaticū est delubrū athenis:qd' leocoricō nominat: Alabādenses qdē sanctius Alabādū colunt:a quo ē urbs illa condita:q̄ quenq̄ nobiliū deorum apud quos nō inurbāe Stratonicus ut multa quū qdā ei molestus Alabandū deū eē cōfirmaret: Herculē negaret: ergo inqt mihi Alabandus:tibi Hercules sit iratus. Illa aūt Balbe:quæ tu a cælo astrisq; ducebas:q̄ lōge serpāt nō uides?solē deū esse lunāq;:quorum alterum Apollinē græci:alterā Dianā putāt.Q d' si luna dea est:ergo ēt lucifer cæteræq; errātes numerum deorum optinebūt.Igit' ēt inerrātes.Cur nō arcus species ī deorū numero reponat'?Est enī pulcher & ob eā causā quia speciem habeat admirabilē Thaumāte dicit' nata:cuius si diuina natura ē:qd facies nubibus? Arcus enī ipse ex nubibus efficit':quodāmodo coloratus: quarum una ēt Cētauros peperisse dicit'. Q uod si nubes retuleris in deos:referēdæ certe erunt tēpestates: quæ.p.r.ritibus cōsecratæ sunt. Ergo.hymbres:nibi ꝓcellæ:turbines sunt dei putandi? Nostri qdē duces mare ingrediētes imolare hostiā fluctibus cōsueuerūt.Tū si est Ceres a gerēdo:ita.n.dicebas: terra ipsa dea est:& ita habet' quæ est enī alia tellus:ni terra mā & quē neptunū eē dicebas?Ergo & flūina & fontes. Itaq; & fōtis delubrum Maso ex corsica dedicauit:& in augurum ꝑcatiōe thyberinū spinonē anemonē nodinū:Alia ꝓpinquorum flūinū noīa uidemus:Ergo hoc aut ī īmensum serpet:aut nihil horum recipiemus:nec ulla īfinita rō supstitiōis ꝓbabit'. Nihil ergo ꝓbandum horum est.Dicamus igitur.Balbe oportet cōtra illos ēt q hos deos & hoīum gñe ī cælū trāslatos:nō re sz opiniōe eē dicūt:quos auguste oēs sācteq; ueneramur. Pricipio Ioues tres nūerāt ii q theologi noīant':ex q bus primū & secūdū natos ī arcadia:alterum p̄re æthere:ex quo ēt ꝓserpinā natā ferūt:& liberum. Alterum p̄re Cælo q gēuisse Mineruā dr:quā pricipē & īuētricē belli ferūt.Tertiū cretēsē Saturni filiū cuius in illa īsula sepulchrum ostēdit'.Dioscuri ēt apud graios multis modis noīant':primi tres q appellant' anaces:athēis ex rege

Ioue

Ioue antiquissimo: & ꝓserpinā nati: Tritopatres: Eubuleus: Dionysius. Secūdi Ioue tertio nati. Ex leda Castor & pollux. Tertii dicunt a nōnullis Aleo Melāpus & Emolus Atrei filii: q Pelope natus fuit. Iam musæ primæ quatuor natæ Ioue altero Thelxiope. Mneme Aoede melete Secūdæ, Ioue tertio: & Mnemosine ꝓcreatæ nouē: Tertiæ Ioue tertio pieriæ natæ & Antiopa: q̄s pierides: & pierias solēt poëtæ appellare iisdē nominibus eodē numero: quo proximæ supiores. Quūq̄ tu solē qa solus esset appellatū eē dicas: soles ipsi q̄ multi a theologis proferunt. Vnus eoꝝ Ioue natus nepos ætheris: alter hipione: tertius Vulcāo nili filio: cuius urbē ægyptii uolūt esse eā: q̄ helipolis appellatur. Quartus is quem heroicis tēpibus Achāto rhodi peperisse dicit auum ialysi cameri & lindi ē rhodo. Quintus q cholchis fert eetā & circē procreauisse: Vulcani itē cōplures primus Cælo natus: ex quo & Minerua appollinē eū: cuius i tutela athenas antiq historici esse uoluerūt. Secundus Nilo natus Opas ut ægyptii appellāt quē custodem eē ægyptii uolūt. Tertius ex tertio Ioue & iunone: q lemni fabricæ tradit præfuisse. Quartus Men alio natus: q tennit insulas pp siciliam: quæ uulcaniæ nominabantur. Mercurius unus Cælo patre dia matre nat: cuius obscœnius excitata natura tradit: q aspectu Proserpiæ cōmotus sit: alter ualentis & pheronidis filius is: qui sub tertis habetur. Idem Tryphonius terti. Ioue tertio nat & Maia: ex quo & Penolopa Pana natū ferūt. Quart Nilo pr̄e quē ægyptii nefas habēt noiare. Quit quē colūt pheneatæ: q Argū dr iteremisse: ob eāq̄ cā: ægypto p̄fuisse: atq̄ egyptiis leges & lr̄as tradidisse. Hūc egyptii thoyth appellāt: eodē noīe āni prim mēsis ap eos uocat. Æsculapio rū prim Apollinis: quē arcades colūt: q speculū iuēisse primusq̄ uulnus dicit alligauisse. Secūdus secūdi Mercurii frater. Is fulmie pcussus dicit humatus eē Cynosuris. Tertius arsippi & arsinoe: q primus purgationē alui dētisq̄ euulsionē ut ferūt iuenit: cuius i arcadia nō lōge a lusio flūine sepulchrū & luc ōndit Apollinū ātiqssim is: quē paulo āte ex Vulcāo natū eē dixi custodē athenaꝝ. Alter Coribātis fili nat in creta: cui de illa īsula cū ioue ipso certam̄ fuisse tradit. Terti ioue tertio natus & latōa quē ex hipboreis delphos ferūt aduenisse. Quartus i arcadia quē arcades Nomionē appellāt: q ab eo se leges ferūt accepisse. Dianæ itē plures: Prima Iouis & Proserpinæ quæ

IOVE ALTERO: secundo. THELxiope mneme: Aoede melete: id est fauiloqua. Memoria cātilena: Meditatio. THELgo: græce demulceo latie. OPE: uox inde thelxiope demulcens & alliciens uoce. PIEriæ: apud pieriam locum thraciæ cuius antiquissimi habitatores pieres: ide musæ pierides dictæ atq̄ pieriæ. HAEliopolis: dicitur solis ciuitas. RHOdi: apud rhodum urbem & insulam einsdem nominis. AVVM ialysi. cameri & lindi e rhodo. Pidams agens de rhodo dicit habet ipsam acutorum radiorum pater: & princeps equorum ignes effiantium. Vbi rhodo mixtus septem genuit filios prudentissimas cognitiones apud priscos suscipientes: quorum unus quidem cameron seniorem & ialysum genuit & lindum seorsumq̄ habuerunt terram paternam diuidentes inpliciter urbium partem: uocantur autem ab ipsis sedes. Interpres autē sic enarrat rhodus hæroia fuit mulier a qua insulæ nomen eq̄ & sole nati sunt cercaphus: ocimus: Actis Machareus Tenages: Triopes: & phaeton hactenus interp̄s. Strabo agens de rhodo insula sic scribit post telchinas dicunt solis filios illam habitasse equorū uno cercapho uidelicet ac cydippe filii procreati sunt qui urbes condiderūt lindum: ialysium & claram camerum. hæc strabo. Plutarchus i quæstionibus autor est ocium solis filium cydippen filiam ocridioni collocasse quam cercaphus Ocimi frater rapuit. CVSTOdem: tutelam ægypti habentem Diodor agens de numinibus ægyptiorum dicit. Quidam sacerdotes affirmant primum regnasse Vulcanum ignis repertorem: eoq̄ beneficio ducem ab ægyptiis constitutum. Ignem interprætantur ægyptii Vulcanum inquit Diodorus magnum illum deum existimantes: & multum ad generationes rerum perfectionemq̄ conferre. LEMnos: insula Vulcano sacra i ægeo mari ante thraciā. FAbricæ: artificio. cuiq̄ nam ignis beneficio instrumenta artium fiunt. Vnde Vulcanus artifex dicitur & fabricæ numen. PROpter iuxta. TRYphonius dicitur emptor delitiarū. PHEneatæ: arcades a pheneo oppido. THOYTH: eusebius in euangelica præparatione dicit. Non latebat ipsū q̄ primus oium mortalium Thaautus litteras adinuenit. & res memorabiles ausus est æternitati cōmendare quem ægyptii thoyth alexandrini thoth græci Mercurium appellant. hæc ille. Adstipulatur huic appellationi & Suidas. CYnosuris: apud cynosura locum arcadiæ. Cynosura inquit Stephanus sūmitas quedam arcadiæ nomen habuit a Cynosuro Mercurio. A LVsio flumine. hæc appellatio indita uidetur a Lyo: idest soluo: libero & purgo nam lusii nūmero multitudinis urbs arcadie autore Stephāo ubi melampus purgauit pretidas furentes: & lusii eius urbes dicti ciues. LVcus sacrum nemus. HYPERborei: populi ad boream imo super boream. NOmionem: tributorem legum: nomos græce lex latine: & nemo tribuo & pasco.

PINNATVM:alatum. NYsam: urbem ægypti de
qua nūc intelligit cum agat de Dionysio nilo filio no
men inditum est urbi a nysa filia aristei nutrice Diony/
sii ut est in fabulis. Nysæ plures sunt inquit Stephan⁹.
in helicone in thracia in caria in arabia in ægypto in
naxo in india in caucaso monte ī libya in euboea. In/
stituta: ordinata decretaq;. SABazea. i. bacchica sacra
barbarico ritu celebrata. Sabazius inqt Suidas est Dio
nysius ita appellat⁹ quoniam Hauazin Barbari dicūt
Sabazin. ORphica: ab orpheo instituta qui ut autor
est Diodorus hymnos deorum plurimos orgia: & in/
ferorum figmenta ex ægypto in græciam attulit ea sa/
cra inquit lactantius etiam nunc Orphica nominantur
i quibus ipse postea dilaceratus & carptus est. TRIE/
terides: dicuntur Bacchicæ solēnitates tertio quoq; an/
no celebratæ. ANteros: dicitur quasi oppositus &
cōtrarius amor. SAlic ex nibe sai. COresiam coriō
inquit Stephanus locus in creta a puella quadā: ciuis co
resius. & palus coresia. & palladis sacrū coresiæ. TA/
laria: dicuntur calciamenta pīnata ad talos: qualia Mer
curio adfingunt poetæ. PERturbentur: confundant
propter multitudinem deorum: quibus eadem nomi
na tribuuntur: Vnd̄ ignorant mortales cui & quomo
do & quibus hostiis debeant facere sacraq; exhibere.

QuOR sum: pertineat: quid significet referendo nūc
ad naturam: nunc ad mores. VIM: naturam & signi/
ficationem. ENOdatio: euolutio & declaratio per ue
ritatem originis quæ & mologia dicitur a græcis: Veri
loquium poterat a latinis dici quod tamen Cicero re
formidauit ne Romanis auribus durum quid obiice
ret. dicatur igitur ut Fabio placet originatio quam stu
diose persequebantur stoici: exquirētes unde uerba di
cta essent. HAEREbitis: dubitabitis. VEIOVI: quæ
appellatio ambigua est ut difficile sit ueram eius afferre
originem. Gellius agens de antiquis deorum appella/
tionibus dicit. Cum Ioue igitur & di iouem a iuuan/
do nominassent eum quoque contra deum qui non
iuuandi potestatem: sed uim nocendi haberet uciouē
appellauerunt dempta atq; detracta iuuandi facultate.
Ve enim particula duplicem significatum eundemq; ī
ter se diuersum capit: nam & augendæ rei & minuēdæ
ualet: propter quod accidit ut quædam uocabula qui/
bus particula ista præponitur ambigua sint & utroq;
uersum dicantur: ut uescum uæhemens & uegrande.
Vesanos autem: & uecordes ex una tantum parte quæ
priuatiua est dicuntur simulachrum igitur dei ueiouis
ī æde quæ sita est inter arcem & capitolium sagittas te
net quæ sunt uidelicet paratæ ad nocendum: quapro/
pter eum deum plærique apollinem esse dixerunt imo
latur q; illi ritu humāo capra propterea Virgiliū quoq;
aiunt multæ antiquitatis hominem sine ostentationis
odio peritum numina leua in Georgicis deprecari: si/
gnificantem quandam uim esse huiuscemodi deorum
in lædendo magisq̄ in iuuando potentem.

quid

pinnatū Cupidinē gēuisse dr̄. Secūda notior: quā io
ue tertio & latōa nata accepim⁹. Tertiæ pr̄ Vpis tra/
dit̄ Glaucæ mr̄: eā sæpe græci Vpī paterno nomīe
appellāt. Dionysios multos habem⁹: primū Ioue &
Proserpia natū. Secūdū Nilo: q nysam dr̄ cōdidisse.
Tertiū Caprio patre: eūq; regē asiæ p̄fuisse dicūt: cui
sabazea sūt īstituta. Quartū Ioue & lūa: cui sacra or/
phica putant̄ cōfici. Quītū Nilo natū & Thionea
quo trieterides cōstitutæ putant̄: Ven⁹ pria cælo &
dia nata: cui⁹ elide delubrū uidim⁹: Altera spūa procrea
ta ex q̄ & Mercurio Cupidinē secūdū natū accepim⁹
Tertia Ioue nata & Dione q̄ nupsit Vulcāo: sed ex
ea & Marte nat⁹ Antheros dicit̄. Quarta Syria Cy/
roq; cōcepta: q̄ Astarte uocat̄: quā adonidi nupsis/
se traditū ē. Mierua pria quā Apollinis matrē supra
dixim⁹. Secunda orta nilo quā ægyptii saitæ colunt.
Tertia illa quā Ioue generatā supradixim⁹. Quarta
Ioue nata & Polyphe oceāi filia: quā archades Core
siam nomināt: & q̄drigaȝ iuētricē ferūt. Quīta Pal
lātis: q̄ patrē dr̄ īteremisse uirginitatē suā uiolare co/
nātē: cui pīnarū talaria affigūt: Cupido prim⁹ Mercu
rio & Diana pria nat⁹ dicit̄. Secūd⁹ Mercurio & Ve
nere secūda. Terti⁹ qdē ē Antheros Marte & Venere
tertia. Atq; hæc qdē: atq; eiusmodi ex uetere græcoȝ
fama collecta sūt: qb⁹ ītelligis resistēdū eē: ne p turbēt
religiōes. Vestri āt nō mō hæc ñ refellūt: ueȝ ēt con
firmāt: iterp̄tādo quorsū qdq; ptineat. Sed eo iā unde
huc digressi sum⁹ reuertamur. Nū cēses igit̄ subti
liore rōne op⁹ esse ad hæc refellēda? Nā mētē fidem
spē uirtutē honorē uictoriā salutē cōcordiā cæteraq;
eiusmōi reȝ uiȝ hr̄e uidem⁹ nō deoȝ. Aut. n. ī nobis
met insunt ipsis ut mēs ut fides ut uirt⁹ ut cōcordia
aut optādæ nobis sunt ut honos ut salus ut uictoria
quaȝ utilitate uideo ēt cōsecrata simulacra. Quæ āt
ī his uis deoȝ īsit: tū ītelligā quū cognouero. Quo
ī gñe uel maxīe ē fortūa numerāda quā nemo ab in
cōstātia & temeritate seiūget: q̄ digna certæ nō sunt
deo. Iā uero qd uos illa delectat explicatio fabulaȝ &
enodatio nominū: exsectū a filio cæliū uictū itidē a
filio Saturnū. Hæc & alia gñeris eiusdē ita defenditis
ut ii q ista finxerīt ñ mō nō insani: sȝ ēt fuisse sapiētes
uideant̄. In enodādis āt noīb⁹ qd̄ mirādū sit: labora
tis. Saturn⁹ qa se saturat ānis: Mauors qa magna uer/
tit: Minerua qa minuit aut qa miat̄: Ven⁹ qa uēit ad
oīa: Ceres a gerēdo. Quam piculosa cōsuetudo! In
multis enim nomībus hærebitis: qd ue Ioui facies!

quid

QuID VVLCANO:qm̃ & hoc nomē obscurā habet etymologiā. DVctū:originatū. NAtare:nutare:& uacillare: qm̃ talis cōmutatio lr̃arū & enodatio est uioléta & incerta ut magis natare uideat̃ q̃ certo & firmo pede consistere. COMmētitiarū:fictarū ad libidinē ingenioso:& maxie poetarū q itus suū seruāt:& loquunt̃ audacius. AT q̃:q̃ sit cōe iudiciū. NAturas:q̃litates & ꝓprietates. PERniciosis:noxiis. ORbonæ:inducētis orbitatē.i.priuationē reruꝫ carissimarū ut oculoꝝ. & filioꝝ cæterorūq; id genus. AD:ꝓpe lares erāt dii custodes urbiū & domoꝝ filii Mercurii: & laræ nymphæ. Ouidi⁹ Fitq; grauis geminosq; parit q cōpita seruāt:& uigilant nostra semꝑ in urbe lares. Plutarch⁹

quid Vulcano? q̃q̃ qm̃ Neptunū a nando appellatū putas:nullū erit nomē:qđ non possis una littera explicare unde ductū sit. In quo quidē magis tu mihi natare uisus es q̃ ipse neptunus. Magnaꝫ molestiam suscepit & minime necessariā prim⁹ Zeno:post Cleātes:Deinde Chrysippus cōmētitiaꝝ fabulaꝝ reddere rōnē:uocabuloꝝ cur quiq; appellati sint causas explicare. Qđ quū facitis illud profecto confitemini longe aliter rē se habere atq; hominū opinio sit. Eos enī q dii appellant̃:reꝝ naturas eē nō figuras deorū q tātus error fuit ut pniciosis etiā rebus nō mō nomē deoꝝ tribueret̃:sed etiā sacra cōstituerent̃. Febris enī fanū ī palatio & ædē laꝝ & aram malæ fortunæ exquiliis cōsecratā uidemus Oīs igit̃ talis a philosophia pellat̃ error ut quū de diis īmortalibus disputemus dicali usu loquamur de qbus hēo ipse qđ sentiam:nō hēo etiā qđ tibi assentiar. Neptunū esse dicis aīum cū itelligētia p mare pgentē : idē de cerere. Istā āt itelligētiā aut maris aut terræ nō mō cōpræhēdere aīo sed ne suspitiōe qdē possū attingere. Itaq; aliūde mihi quærēdū ē:ut & esse deos & q̃les sint dii discer possim:q̃ q̃lis tu eos eē uelis. Videam⁹ea q̃ sequunt̃ Primum deorum ne prouidentia mundus regatur. Deinde consulant ne rebus humanis:hæc enim mihi ex tua partitiōe restant duo de quibus si uobis uidetur accuratius differendum puto. Mihi uero inqt Vellei⁹ ualde uidetur:nam & maiora expecto:& his quæ dicta sunt uæhementer assentior. Tum Balbus interpellare te inquit Cota nolo:sed sumemus tempus aliud:efficiam profecto ut fatcare : sed nequaq̃: istuc istac ibit:magna inest certatio: Nam ut ego illis supplicarem tanta blandiloquentia ? An Niobe parum ratiocinari uidetur:& sibi ipsa nefariā pestē machinari. Illud uero q̃ callida rōne:qui uolt quod uolt

q̃rit cur larib⁹ quos præsides nocāt canis assistat:& ipsi canū pellib⁹ uestiant̃.& soluit his uerbis. An q̄ præsides sīt q ꝑsunt. hos aūt domus custodes eē oportet.& alienis formidolosos:ut canes uidem⁹:mites uero ac blādos domesticis. TAlis error:ale erratū:& mos prau⁹ disputādi ex opiniōe uulgi. DIcali usu:usitato mō loquendi atq; uulgari maxie cū de diis agit̃:quoꝝ uis & natura ignorat̃ a uulgo:igr̃ limata & subtilis debet eē philosoꝝ orō & recta nō popularis atq; ambigua ordo ē. talis error ut dicalt usu loq̄mur cū de diis imortalib⁹ disputem⁹ pellat̃ a p̄hia. DE quibus: diis imortalibus. QuID sentiā:qđ debeā ipse sentire atq; iudicare : sed nihil habeo qđ tibi cōcedā . Ea.n.q̃ dixisti nō ꝓbāt id qđ de q̃litate numinū ꝓposuisti:nec ego possum comꝑhendere qūo mare habeat intelligentiā . cæteraq; elemēta ut tu dixisti. SVSpitiōe:imaginatiōe aliq̃ & leui opinōe. HAEC restāt:qm̃ duæ partes absolutæ sunt: & duæ supsunt. Primū uisū ē an sint deide q̃les. INterpellare:īpedire dicētē & orōnē ītertūpere. SED nequaquā:desiderant̃ hic pluria q̃ ab academico cōtra ꝓuidētiā dicta sūt:deest siqdē cōfutatiōis pricipiū:& infirmatio stoicaꝝ rōnū qb⁹ diuina ꝓuidētia cōfirmabatur mūdiq; gubernatio:hoc qđ tēpoꝝ iniuria & Barbarorū uiolētia reliq̃t ad ultimā partē ꝓpositæ diuisiōis ptinet.an.s.cōsulāt reb⁹humanis:& hæc pars ē mutila & sine capite:qđ cuiq; lectori facile ē dispicere. SED neq̃quā istuc istac ibit:uerba sūt niobes apđ poetā tragicū & difficilē habēt sēsū.qm̃ ꝑcedētia desūt : agebat̃ siquidē ab acadēico cōtra stoicos deū iccirco cōsuluisse hoib⁹asseuerātes:qm̃ rōnē dedit q̃ ēt cælos penetrauit. Argumētabat̃ igr̃ Cota exēplisq; ꝓbabat rōnē & cōsiliū multoꝝ sceleꝝ & flagitioꝝ fuisse cām ut patet p niobē Medeā:Atreū:& thyestē. NIObe : tātali filia & uxor amphiōis ꝑponēs se latōæ ī fecūditate ꝓlis irā nūinis ī maritū se ac ꝓlē irritauit nec supplex eē noluit ob supbiā de q̃ Oui.ī meta.& Papini⁹ ī thebaide his uersib⁹. Vna dies similis fato speciesq; maloꝝ æq̃ fuit q̃ magniloquos luit ꝓpia flat⁹. Tātalis īnūeris cū circūfusa ruinis Corpora tot rapet terra tot q̃reret ignes. ISTAC:ea uia q̃ putatis pato me iqt ad pugnā nec supplicabo ut suadetis latōæ ac filiis blāda & hūili orōne q̃ meo sṫēmati nō cōueit.sū qppe tātali filia ac taugetes atlātidos nec nō thebarū rḡia. TANta blādiloquētia:q.d.nūq̃ id facerē. blandiloquentia & suauiloquentia compositionē concinnā habent a priscis poetis & maxime tragicis usurpatam ad imitationē græcoꝝ qui incompositionib⁹ uocabuloꝝ felicissimi sunt. AN NIObe parū ratiocinari uidetur: uerba sunt Cotæ contra rationē:& consiliū differentis. RAtiocinari:ratione uti considerare atq; discutere. NEfariā pestē:impiam calamitatē:quæ illi non accidisset inquit academicus si rōne atq; consilio tacuisset:magnū ergo ingeniū exitio illi fuit ac filiis. MAchinari:moliri & parare. ILLVD uero q̃ callida rōne:trāsit Cota ad medeæ sn̄iam callida & pniciosa rōne subnixā supplēdū est uerbū ut illđ q̃ callida rōne.s.dictū ē & cōstat. QVI uolt qđ uolt:hæc sūt uerba medeæ pniciosi exēpli nā tenentes hāc sn̄iam ad oē arduū facin⁹atq; flagitiū tota mēte cōtēdēt:nullūq; ponēt ī reb⁹ discrimē ut id qđ sibi ꝓposuerūt quacunq; uia cōsequant̃:sensus ē nulla cupiditas orit̃ nobis nam si id qđ cupim⁹ardēter cupim⁹ adsit malo prōpta uoluntas & efficacia nō deerit. Vnde Seneca dicit, Quisquis uitam suam contempsit alienæ fit dominus.

H

ita dat se res ut opam dabitq̃ ẽ uersus oĩu m fæmina
tor maloꝝ:ille trãsuersa mẽte mihi hodie tradidit re-
pagula:qbus ego irã oẽm recludã atq illi pnicié da-
bo mihi merores:illi luctũ:exitiũ mihi:hanc uidelicet
rõnẽ q̃ uos diuino bñficio homini solũ tributã dici-
tis:bestiæ nõ hñt. Vides ne igiť quãto mũere deoꝝ
sim⁹ affecti? Atq eadẽ medea patrẽ patriãq fugiens:
postq̃ pr̃ appropinquat:iãq pene ut cõprehendať
parat pueꝝ ĩterea obtrũcat mẽbraq articulati diuidit
perq agros passim dispergit corp⁹:id ea gr̃a ut dum
nati dissipatos art⁹ captaret pens:ipsa ĩterea effugeret
illũ ut mœror tardaret seq:sibi salutẽ ut familiari pa-
ret pcidio.huic ut scel⁹:sic nec rõ qdẽ defuit. Quid
ille fũestas epulas fr̃i cõparãs:nõ ne uersat huc & illuc
cogitatõe rõnẽ?maior mihi moles:maius miscendũ
ẽ malũ:quo illius acerbũ cor cõtundã & cõprimã.
Nec tñ ille ipse ẽ ptereũdus,q nõ sat habuit cõiugẽ
illexisse ĩ stuprũ:de quo recte & uerissĩe loqtur Atre
us. Qđ rei ĩ sũma sũmũ ẽẽ arbitror piculũ:mřes co-
inqnari:regiã cõtaminari stirpẽ:admisceri gen⁹.at id
ipsũ q̃ callide q regnũ adulterio q̃reret?addo ĩgt huc
qđ mihi portẽto Cælestiũ pr̃ pdigiũ misit regni sta
bilimẽ mei.agnũ ĩter pecudes aurea claꝝ coma quẽ-
dam thyestẽ clepere ausũ esse e regia:qua in re adiu-
tricẽ cõiugem cepit sibi:uideť ne sũma improbitate
usus nõ sine sũma esse rõne?nec uero scœna solum
referta est his sceleribus.sed multo uita communis
pene maioribus. Sentit domus uniuscuiusq sentit
forum

ITA DAT se res:ita eueniet ut ipse q̃ nult curabit studebitq. QuI netsus:notat academic⁹ nefariũ hoc consiliũ q̃
oĩum scelerũ uideť hr̃e sæmentẽ & cãm. ILLE trãsuersa mẽte:uerba sũt Medeæ Iasonẽ maritũ accusantis:repudiata
qppe fuerat & sr̃pinducta pellex Creusa filia creõtis regis corinthioꝝ.ut diffuse narrat Euripides ĩ Medea. TRANS-
uersa:obliq̃ subdola inimica maligna. REpagula:q̃si carceres undẽ eq emittunť:& claustra.sũt aũt repagula ut scribit
Pompei⁹ea q̃ patefaciẽdi gr̃a ita figunť ut ecõtrario p.igãť hæc ille oĩs igr̃ obex obstacnlũ:& ĩpedimentũ aiĩ habet
repaguli sensus ẽ me exclusit.nouã ĩclusit nuptã:sed obices frãgã:& fores in illius pniciẽ reserabo:Veneficiis qppe do-
nis cicusim pdidit filiosq cões iugulauit dicẽs nõ ha-
bebit ex me igrat⁹ Iason filios. Quib⁹: repagulis. RE
cludã:apiã:effundã. PERniciẽ:maximũ malũ. EXI
tiũ:calamitatẽ & ĩfelicitatẽ. EXILiũ:fugit.n.e corĩtho
athenas ad ægeũ uecta dracõib⁹. HANC uidelicet rõ
nẽ:uerba sũt Cotæ dãnãtis tale mun⁹ nũinũ quo dñr:
cõsuluisse hoĩb⁹. QuANto.q.d. pnicioso:& calamito
so. PAtrẽ:æetẽ & colchos argonautas sequuta pro-
dito pr̃e:& aureo uellere exportato. PVErũ:absyrtum
frẽm quẽ adexerat. ARticulati:minutati per singulas
ĩũcturas ut plures ptes efficeret pr̃emq illas colligẽtem
distineret. PAssim:undiq q̃q̃ uersũ. MOEror:dolor
& afflictio. FAmiliari:domestico & fraterno. HVIC
Medeæ sceleratæ nõ defuit uia & cõsiliũ patrandi scele
ris qđ sine rõne ac mẽte nunq̃ admisisset. QVID il
le:atre⁹ q fr̃i apposuit coctos filios & pr̃nũ pect⁹ effecit:
filioꝝ sepulchrũ uastamẽto quodã & simulata recon-
ciliatõe usus. FVnestas:sceleratas atq nefarias. RAtio
nẽ:cõsi.& modũ fallẽdi. MAior mihi moles:ũba atrei
apđ tragicũ poetã. MOles:arduũ negociũ & pnicies
maxia. ACERbũ:crudũ fr̃is animũ domẽ atq ulci-
scar deducãq ad extrẽos mærores. ILle: thyestes atrei
fr̃ q etiã ĩprimis culpãdus ẽ ob calliditatẽ q̃ usus est in-
corrũpẽda ærope cressa uxore atrei:e qua suscepit filios
quos demũ ĩscı⁹ cõedit. ILlexisse:blãditiis & astu ad-
uocasse ad coitũ. CONiugẽ:Aeropẽ cretẽsem ut ĩ ore
ste scribit Euripides. REcte:bñ iure ac merito. Qđ
in re sũma:uerba sũt atrei carmẽq tragicũ:indignissimũ
ẽ inqt uxores adulterio pollui.& regiũ semẽ cõfundi:
adulterinãq prolẽ nasci atq degenerẽ ĩ dedec⁹ regni stẽ
matis:& subiectorũ pniciẽ:talis qppe soboles ad regnĩ
uirtutes ascẽdet nunq̃. SVMma:maxi: q̃ñ uxores du
cunť ut certa nascať ples.Hi nanq pprii filii & habenť
& appellanť quos demõstrãt nuptiæ. PERIculũ:dã-
nũ uel maximũ & fraudẽ. MAtres:nuptas & pcreã
dis filiis destinatas. CONqnari:maculari & corrũpi.
CONtaminari:pollui & uiolari. STIRpẽ: sobolẽ
& prolẽ. ADmisceri gen⁹:nobiles cũ ignobilib⁹ cõfundi p adulteria. REgnũ:argiuũ.f.qđ atreo natu maiori debeba
tur. PRodigiũ:mõstrũ quoddã & signũ regni:qđ ad me spectabat electa apđ Euripidẽ ĩ oreste sic loquiť.Vnde do
mib⁹ meis uẽit maledictio multorũ lachrimarũ aureũ uell⁹ Arietis fet⁹ Mercurii cũ factũ ẽ mõstrũ pnicio sũ gregib⁹ atrei
nutriẽtis e quos.Vnde cõtẽtio & curr⁹ alat⁹ solis mutauit uiã occiduã.Interps ita enarrat.Myrtil⁹ cũ eẽt ĩ gerasto eubo-
co ĩ mare deiect⁹ ẽ a Pelope cũ mergereť orauit pr̃em Mercuriũ ut gñi Pelopis cõtẽtionẽ:& discordiã iniiceret.Atreus
regnũ petebat ut natu maior:thyestes aũt obstabat legib⁹ cõuẽit ĩñ iter eos ut is regno potireť q pdigiũ aliqđ ostẽderet
ĩ gregib⁹ atrei Aries aureo uillo ĩuẽtus ẽ quẽ indicib⁹ ostẽdere nolebat atre⁹ sed ærope uxor thyesti adultero tradidit q
ob id regno potit⁹ ẽ ægre ferẽs atre⁹ æropen ĩ mař deiecit.& tres filios thyestis.Aglaũ.Orchomenũ & caleũ iterficiens
pr̃i epulãdos apposuit thyestẽq pdidit ob q̃ scelera sol cursũ auertit suũ. PORtẽto:ad portẽtũ & significationem re
gni mihi debiti.hoc ãt poeta latin⁹ dicit ex opinĩõe priscoꝝ æthruscoꝝ asseuerãtiũ autore Macrobio. Si purpureo:au
reoue colore ouis autaries aspgereť pricipi ordinis & gñis sũma cũ felicitate largitatẽ generisq ppagationẽ portẽdi.
STAbilimẽ:cõfirmationẽ & fulcrũ. AVrea coma:uillis aureis. CLEpere:furari. REgia:domicilio regis. SVM-
ma rõne:callidissimo cõsilio. NEC uero scæna:non solum ingt poetæ tractãt hæc & notãt publicis recitationib⁹:ue
rũ & uita cõis expitur ueras eẽ has calliditates & deceptiões ne poetarũ figmẽta credanť. SCOEna:ipsum theatrũ ĩ
quo poeticæ res spectanť:& imprimis tragœdiæ quæ principũ scelera psequunť & damnant. VITA cõmũis:ciuilis
usus. SENTIT:cognoscit & experitur priuata quæq domus familiari fraude laborans.

FORVM: iudicii locus in quo nefariæ causæ disceptantur. CVria: publicarum curarum & consulta ioũm sedes: atq; senatus. CAMpus: comitia in cãpo martio: ubi p fas & nefas captantur magistratus uenduntur q; suffragia. SOcii: amici romanæ rei. p. quos auari & sacrilegi spoliabãt quæstores: & prætores. PROuinciæ: gentes & natiões. Romanis parentes legibus. Vnde dixit Iuuenalis. At tu uictrix prouincia ploras. RAtione: cõsilio & mente. ALterũ: recte facere raro inqt contingat. rõne aũt peccare semp fiat & a maiori parte hoĩum. CVM pernicie: calamitate atq; peste. MVnifice: liberaliter & copiose. BOna rõne: ab honesto nunq̃ abhorrente. SI MOdo illi sunt: academici nihil affirmãtis seruat decorũ. HVIC loco: põit stoicorũ rõnes qb⁹ tales obiectiões disputãdo refellebãt. OCcurrere: obstare ac repugnare q̃dã similitudine parentũ patrimõia relinquẽtiũ filiis q male illis utunť: tũ bñficiũ se recepisse negare nõ pñt. negat hãc similitudinem academic⁹ qm̃ pr opiniõe ac spe falli põt cũ sit hõ: de⁹ ãt minime. PERuerse: iniq; atq; male ad pniciẽ nõ ad salutem. MAle uti: non recte: sed luxuriose ac pdige.

QuIS negat: bñficiũ illos accepisse. q. d. null⁹: s; hæc similitudo & cõparatio nõ facit ad ppositũ pp discrimen uel maximũ humãi cõsilii & diuinæ puidẽtiæ q̃ in nullo falli põt. AVT quæ est. i. nullã habet efficaciam nec pbat aut cõfirmat id de quo agiť de dissimilibus siqdẽ nõ põt idẽ eẽ iudiciũ: sed de simlib⁹. COLlatione: cõparationũ. NEC. n. herculi: exẽplis oppositis ostẽdit ea q̃ danť nõ arguere ac demõstrare animũ ipsius dãtis: ut cõcludat oĩe datã nõ ostẽdere bẽignitatẽ diuinã ẽt si multi recte illa utanť: sed hæc accipienda sũt ut ab academico ĩ dubiũ oĩa reuocãte. & ingenii ostẽtãdi grã dicente plurĩa studioq; fatigãdi excitãdiq; aduersariũ. si oẽ sacramẽtũ hoĩs pbi cognouisset: inqt lactãti⁹: nunq̃ disputatiões eorũ & oẽm pbiam de transuerso academia iugulasset. DEianira: filia fuit oenei regis ætoliæ ac uxor herculis. NEq; noceř: sed reuocare ipsum ad amorẽ quã ni hñe missã uestẽ credebat decepta uerbis nessi cẽtauri traiicientis illã ad euenum fluuiũ. NEC pdesse: oppositũ exẽplũ. PHEreo: thessalo pheræ oppidũ thessaliæ hui⁹ Iasonis tyrãni de uexatũ. VOmica: ẽ tumor purulẽt⁹ a uomẽdo dict⁹. apito uomicæ pfuit tyrãno q; ille uulnerauit ut interficeret nõ ut sanaret. AMIcetaio amico. QuAE. n. libido: ea mala portũt & scelera q̃ de tali dono. i. rõe hõib⁹ a deo data eueniũt ut oñdat pniciosum fuisse id mun⁹. uitia inqt sũt ĩ nobis pp rõnẽ. Iccirco cæteræ aĩantes his uacant qm̃ rõnis expertes sũt: indẽ & pueri nec uirtute cẽsenť: nec uitiis dẽigranť qm̃ p ætatẽ rõnis recte usum nõdũ hẽnt: est aũt uirt⁹ rõnis absolutio. Vitiũ uero deprauatio. & corruptio. LIbido: uenerea cupiditas adulteriũ stuprũ incestũ. AVAritia: æstus aliena rapiendi: & ars lucrandi prauis rõnibus. Q VOD facin⁹: scælus atq; flagitiũ quod subdola ratio machinatur. & perpetrat. CApto consilio: ratione prius subducta, & præmissa, deliberatione.

ANIMI motu: agitatione & consideratione & meditatione: quæ noie rõnis itelliguntť. NAM ois opinio: pbat id quod dixit definitione opinionis quæ nil aliud est q̃ assensio quædam nõ satis firma: & iudiciũ q̃si ambiguũ & icertu: & iõ uera opinio dř & falsa. Scĩa uero certitudinẽ habet suæ cõclusionis: qm̃ pricipiis certis & causis nititur quapropter dualitate censetur cognitione scilicet priorũ & conclusionũ: opinio autẽ ternario numero effingiť: nam ex aliquibus principiis aliquid concludit cum dubitatione oppositi: hoc aũt ideo accidit quoniã in opinione cognitæ principia incerta sunt & causæ. OPInio: scĩa large sumpta de aliq̃ re & æstimatio. Auaritia ĩquit alibi Cicero est uæhemẽs opinio de pecunia quasi ualde expetenda sit inhærens & penitus insita: & opinionem stoici dicebant esse imbecillem assensionẽ. Sciam uero firmã: ut assensio de opinione: ac scĩa prædiceť dialectico more. SI uera: est opinio dř esse bona ratio stoici affectus oĩs: & perturbationes opinione definiebant quos Cicero in tusculanis quæstionibus sequitur.

MAla: scilicet est ipsa rõ si opinio falsa est: qui uitiis gaudet opinione falsa ducitur: & corruptum habet iudicium. iccirco bonũ dicitur simpliciter aut quia tale quibusdam uideť ex hac opinione pbrosæ libidines natæ furta rapĩe homicidia sicæ latrocinia & cætera id genus nemo siquidem malum ut malũ appetit sed sub rõne apparentis boni.

forũ sẽtit curia cãp⁹ socii puiciæ: ut queãdmodũ rõe recte fiat sic rõne peccetť: alterũq; a paucis & raro: alterũ & semp & a plurimis: ut satis fuerit nullã oĩo nobis a diis ĩmortalib⁹ datã eẽ rõnẽ: q̃ tãta cũ pnicie datã: ut uinũ ægrotis qa pdest raro: nocet sæpissime melius est nõ adhibeř oĩno q̃ spe dubiæ salutis ĩ aptã pniciẽ ĩcurrere: sic haud scio an meli⁹ fuerit: hũano generi motũ istũ celerẽ cogitatiõis: acumẽ: sollertiã q̃ rõnẽ uocam⁹: qm̃ pestifera sit multis: ad modũ paucis salutaris: nõ dari oĩno: q̃ tã munifice & tã large dari. Quãobrẽ si mẽs, uoluntasq; diuina iccirco cõsuluit hoĩb⁹ q his largita ẽ rõnẽ his, solis cõsuluit quos bona rõne dõauit: quos uidem⁹ si mõ ulli sũt eẽ paucos. nõ placet aũt paucis a diis ĩmortalib⁹ eẽ cõsultũ: seqẽ ergo ut nemini cõsultũ sit. Huic loco sic soletis occurrere: nõ iccirco nõ optĩe nobis a diis eẽ puisũ: qa multi eorũ bñficio puerse uterenť: et pñmõiis multos male uti: nec ob eã cãm eos bñficiũ a pñb⁹ nullũ hẽre. Quisquã ne istuc negat? aut quæ ẽ ĩ collatione ista silitudo? Nec. n. herculi Deianira nocere uoluit: quũ ei tũicã sanguine Cẽtauri tĩctã dedit. Nec pdesse phereo Iasoni is: q gladio uomicã ei⁹ apuit: quã sanare medici nõ poterãt. Multi. n. ẽt quũ obesse uellẽt pfuerũt: & quũ pdesse obfuerũt. Ita nõ fit ex eo qđ dať ut uolũtas ei⁹ q dederit appareat: nec si is q accepit bñ utiť: iccirco is q dedit amice dedit. Quæ. n. libido: q̃ auaritia qđ facin⁹ aut suscipiť nisi cõsilio capto aut sine animi motu & cogitatõe. i. rõne pficiť? Nã ois opinio rõ est & quidẽ bona rõ si uera: mala aũt si falsa ẽ opinio. Sed adeo tãtũ rõnẽ habemus:

SI MODO: habemus loq̄tur ut academicus cuius decretum est nihil affirmare. A NObis:a nostro arbitrio & electiōe. NON.n.ut pr̄imoniū: pbat, negationē similitudinis quā de relicto hæredio posuerat stoic⁹: ostēditq; rōnē nō eē habēdā loco bñficii ut pr̄imoniū. Q VID.n.poti⁹ rō: q̄re nō fuit bñficiū qm̄ inqt si nocere uoluissēt dii nullum apti⁹ instr̄m dare potuissēt. QuAE fœmina eēnt.i.pricipia & origines.q.d.nulla essēt uitiorꝝ fœmina si rō nulla eēt: dictū iā est illas aīantes nō hr̄e uirtutes aut uitia quæ rōne uocāt: ubi nō est electio ibi talia essē nō pñt: electio aūt rōnē niti & cōsilio: q̄pp solus hō dr̄ niuere ad ,ppositū.i.ad finē destinatū p electionē corꝝ quæ ad finē tanq̄ ad signū ducūt: si bon⁹ finis bonaq; electio prudētia sin cōtra malitia dr̄: q̄ nil aliud est q̄ praua rō modusq; agēdi & uia.

si mō hēm⁹: bonā aūt rōnē aut nō bonā a nobis mō n.ut pr̄imoniū reliquit: sic rō homi ē bñficio deorū data. Q uid.n.poti⁹ hoīb⁹ dedissēt: si iis nocere uoluissent? Iniustitiæ aūt: intēpantiæ timiditatisue fœmina essēt si his uitiis rō nō subesset: Medea mō & atreus cōmemorabant a nobis hæroicæ psonæ inita subductaq; rōe nefaria scelera meditātes. qd leuitates comicæ parꝝ ne semp i rōne uersant? parꝝ ne subtiliter disputat ille i heunūcho? Q uid igit̄ faciā? exclusit: reuocat: redeā? nō si me obsecret. Ille uero in synephebis academicorꝝ more cōtra cōem opinionē nō dubitat pugnare rōne: q i amore sūmo sūmaq; inopia suaue eē dicit parētē hēre auarꝝ: ille pedūi liberos difficilē q te nec amet nec studeat tui: atq; huic icredibili sn̄iæ ratiūculas suggerit: aut tu illū fructu fallas: aut p lr̄as auertas aliqd nomē: aut p seruolū pcutias pauidū. Postrēo a patre parco qd sumas q̄to dissipes libēti⁹. Idēq; facilē & liberalē patrē incōmodū eē amāti filio disputat: quē neq; quo pacto fallā: nec qd idē auferā: nec quē dolū ad euz neq; machinā cōmoliar scio q̄cq; ita oēs meos dolos fallacias pstigias pstrixit cōmoditas pr̄is. Q uid ergo isti doli: qd machinæ: qd fallaciæ: pstigiæq;: nū sine rōne eē potuerūt? O pclarꝝ mun⁹ deorꝝ: ut phormio possit dicere: Cedo senē: iā instructa mihi sūt i corde cōsilia oīa: Sed exeamus ex theatro: ueniam⁹ i forꝝ: sessū ite pcor: qd ut iudicetur qui tabulariū incenderit. Q uod facinus occultius a se. Q .sosius splendidus eques romāus ex agro piceno fecisse confessus est: qui transcripserit tabulas publicas. Id quoq; L. Allienus fecit: quum cyrographum sex primorum imitatus est. Q uid

SVBesset: iesset tanq̄ forma uitiorū & effētia siue substātia ut dicalī agā nisi: iō dixit subeēt q̄si subsisteret: & subiaceret tanq̄ substātia ipsis accidētib⁹. MEdea mō: cōfirmat exēplis iā allatis e tragico poemate. HEroicæ: magnæ graues ac regiæ. heroes dr̄ alr̄ semidei: & heroica uirt⁹ q̄ humanas supat uires: & qd diuinū hr̄e uidet̄ cui sentas opponit̄: & imanitas. INIta: tractata cōsiderata. Inire rōnē & irei rōnē nil aliud ē q̄ rōonari: & cogitare: & passiue iniri tō dr̄ & inita. SVBductā: examinata & deliberata trāslatio ab arithmeticis q rōcinādo & ut usitati⁹ loq̄r calculādo tū subtrahūt tū addūt calculos ut sūmā reliq faciāt. Idē ē igit̄ deliberare: cōsultare rōcinari & rōnē subducere diligēti⁹ accuratiusq; mediari: & machinari. MEditātes: cogitātes: & disponētes arte & uaframēto. LEuitates comicæ.i. leues psonæ q̄s cōici poetæ iducūt rōnē ,p captu ingeniorꝝ subducētes. IN rōne: cōsideratiōe atq; cōsilio.

ILLE: phedria i eunucho terētii cōsultās an exclusus debeat redire ad thaidē. IN synephebis: cōedia cecilii statii q̄ latie dr̄ cōpubescētes a syn & ephibeo.i. simul pubesco. ut synapothniscōtes cōmorietes. In libello de senectute iducit Cicero Catonē dicētē ut ait stati⁹ nr̄ in synephebis. Cecili⁹ &.n. autore Cellio cognomiat⁹ est statius. MOre academicorꝝ: q nihil affirmātes opiniones cōi ētusu receptas igenii calūnia uellicāt: & cauillātur. RAtiōe: cōsilio & causis afferēdis q̄s nituit̄ ostēdere ueras eē quis a cōitia & rōne alienæ sint. SVMmo maxio ac p hoc pdito: & i sūma idigētia totū hoc ē cōtra cōem opinionē: nā urgēte amore atq; inopia uile ē hr̄e pr̄em liberalē: & facilē ut amori necessaria suppeditet. hic āt adolescēs ut academic⁹ oppositū & sētit & loquit̄. ILLE: pidū: asperꝝ isacetū senerū: rigidū erga filios. NEC studeat: nō curet nullā filii⁹ rōnē habeat.

RAtiūculas: minutulas q̄sdā rōnes & cās subnectit: & affert. AVT tu: hæ sūt ratiūculæ adolescētis. FRVctu agrorꝝ ,puētu. FALlas: fraudes atq; priues p dolum.

PER lr̄as: simulatū chirographū aut syngraphū siue syngraphā. AVERtas: itercipias & ad te obliqs qd ie cta tēdebat ad pr̄em. ALI qd nomē: debitū.i. pecuniā pr̄i debitā nomē debiti signt̄ & debitorē. PARco: tenaci. DISSIpes: pfundas maiori delectatiōnē q̄ si spōte sua dedisset. FAcilē: comē affabilē tractabilē. INcōmodū: iutilē. MAchinā: fallaciā & cōmētū ad expugnādū pr̄em. PRAEstigias: deceptiōes & illusiōes. PRAEstrixit: præclusit atq; ̄pripuit. COMmoditas: facilitas comitas bēgnitas. NVM eē potuerūt.q.d.nō: nā hæc oīa prauæ rōnis ad pnicīē suo motu abutētis opa sūt. O PRAEclarū mun⁹ ironia ē. VT phormio: terētian⁹ seru⁹ gloriari possit q he rū fallaciis cæciderit atq; mactauerit. CEdo: ferio & macto. INstructa: parata & disposita q̄cūq; his fallaciis necessaria sūt. SED exeam⁹: omittam⁹ iqt theatrales poetarū cōmētatiōes: & cōsiderem⁹ q̄ i foro tractant̄.i. iudiciis q̄runt̄ & puniunt̄ uaframēta: & uaria flagitiorū genera puersis rōnib⁹: & cōsiliis ppetrata. ITE sessum: tanq̄ iudices grauissimas cās cogniturī. Q VID: pp qd & reddit cām cōfessus. Sic Ouidi⁹ agēs de armorꝝ iudicio Cōsedere duces: & uulgi stāte corōa. IVdicet̄: examinet̄ & cōuict⁹ aut testib⁹: aut sua cōfessiōe dānet̄. Tabulariū erat armariū i quo publicæ tabulæ i. scripturæ ac mōimēta publica adseruabant̄. Tablinū uero mōimēta rerꝝ i magistratu gestarꝝ cōtinebat. OCculti⁹: secreto ad iussū. TRANScripserit: exēplaria sūpserit publicarꝝ scripturarū imitādo man⁹ senatorꝝ q subscripsissēt: qd crimē falsariorꝝ ē. CHirographū: ,pprietatē scripturæ ac man⁹. L. ALlien⁹: hui⁹ mēinit. Id ē Ci. i pria actōe i. C. uerrē his uerbis: h; allienū cecili⁹ q̄ uerba Pedian⁹ asconius: sic enarrat. Allienū uolūt itelligi ,pp nū nomē esse q̄si ab allia fluuio,

hoc

hoc hoīe sollertius? Cognosce alias quæstiões au/ri Tolosani cõiuratõis iugurtinæ:repete supiora Tu/buli de pecunia capta ob re₃ iudicãdã. Posteriora de incesto rogatõe peducea. Tũ hæc quotidiana sicæ ue/nena peculatus testamẽtoꝝ ẽt lege noua q̃stiões:inde illa actio:ope cõsilioq; tuo:furtũ ue factũ eẽ aio:inde tot iudicia de fide mala tutelæ mãdati:ꝑ socio:fidu/ciæ:reliq̃ quæ exẽpto:aut uẽdito:aut cõducto aut lo/cato cõtra fidẽ fiũt. Inde iudiciũ publicũ rei priuatæ lege letoria:inde euerriculũ malitiaꝝ oĩum iudicium

HOC hoīe. L. allieno. SOllertius:acutius & ingeniosius. QVAEstiões inq̃sitiones atq; iudicia Tectosagi dicit trog⁹ cũ ĩ antiquã pr̃ia tolosã uẽissẽt:cõphẽsiq; peste ĩtabuissẽt sanitatẽ nõ pri⁹ recupauere q̃ haruspicũ r̃nsis mõiti au/rũ & argẽtũ bellis sacrilegiisq; q̃situ ĩ tolosensẽ lacũ mergerẽt qd' oẽ magno post tpe Cepio roman⁹ cõsul abstulit. fuer̃ ũt argẽti põdo cẽtũ.xx.milia. Auri põdo q̃nq̃es decẽ cẽtũ milia qd' faci1 legiũ cã excidii cepiõi exercituiq; ei⁹ postea fuit. hæc trog⁹. Auri tolosani & eq Seiani mẽinit Gelli⁹ ĩ tertio dicẽs. Nã cũ oppidũ tolosanũ. Q. cepio cõsul diripuisset. multũq; auri ĩ ei⁹ oppidi tẽplis fuisset q̃sq̃s ex ea direptõe aurũ attigit misero cruciabiliq; exitu ꝑiit. CONiura.õis iu/gurtinæ:Salusti⁹ narrãs iugurthæ regis uũdtæ corruptē/las:romãoruq; notãs auaritiã dicit. C. Mali⁹ trib. plebis rogationẽ ad populũ ꝓmulgat uti q̃ref ĩ eos quoꝝ cõ/silio iugurtha sẽat⁹ decreta neglexisset q̃q; ab eo ĩ legatio/nib⁹ & impus pecũias accepissẽt itẽ q de pace aut bello cũ hostib⁹ pactiões fecissẽt. SVpiora:antiq̃ora his q̃ di/cta sũt. DE tubulo. Idẽ Cice. ĩ secũdo de finib⁹ ait an tu me' de. L. tubulo putas dicere q̃ cũ ꝑtor q̃stionẽ ĩter sicarios exercuisset ita apte cepit pecũias ob rẽ iudican/dã ut ãno ꝓxĩo p. scæuola Tr. pl. ferret ad populũ uellẽt ne de ea re q̃ri quo plebiscito decreta ẽa senatu consuli q̃stio Cn. Scipiõi ꝓfect⁹ ĩ exiliũ tubul⁹ statim:nec r̃ndere ausus ẽ:erat.n. res apta. DE icesto:crimie pollutarum uirginũ uestaliũ icestũ ĩclinaf ut adulteriũ & stuprum. ROgatõe:lege siue plebiscito. Sex. peducei tr. pl. QVOtidiana:q̃ quotidie fiũt:& iudicanf sicæ gladioli sũt q por/tanf ad ĩsidias ĩde sicarii q nocẽdi cã sicã hñt:& lex cornelia de sicariis. PEculat⁹:furtum publicæ pecũiæ. TESTA/mẽtoꝝ:q̃ corrupta eẽnt lucri grã a signatorib⁹ quos uulgo notarios uocam⁹. ILLA actio:actitatio causæ cõtra illos q opam suã uẽdũt & cõsiliũ ad oppssionẽ & supplãtationẽ paupum. & furta cõmittẽda. OPE: auxilio. AIO:dico assero. EX fide mala:de reb⁹ mala fide possessis. & fide nõ seruata. TVtelæ:deceptiõis factæ a tutorib⁹ pupillorum. MANdati:fraudis cõmissæ a mãdatariis mãdare ẽ alicui gerẽdũ aliqd trãsigẽdũq; cõmittere mãdatarii dicunf q mã/data recipiũt. PRO socio. i. ꝓ eo q circũscript⁹ eẽt ab eo cũ quo ĩ q̃busdã negociis societatẽ hr̃et:unde societates mer/catoꝝ dñr cæterarũq; negociationũ ĩ qb⁹ fides socio debeẽ. societas igĩ Vlpian⁹.xvii. digestorũ titulo ꝓ socio cõtrahif: siue uniuersoꝝ bonoꝝ:siue negociatões alicui⁹:siue uectigalis:siue ẽt rei uni⁹ q admittif soci⁹ ei tñ soci⁹ ẽ q admisit & recte cũ.n. societas cõsensu cõtrahaẽ:soci⁹ mihi eẽ nõ põt quẽ ego sociũ eẽ nolui qd ergo? Si soci⁹ me⁹ eũ admisit ei soli soci⁹ ẽ. FIduciæ:Boeti⁹ enarrãs topica Ciceroĩs dicit fiduciã accepit cuicũq; res aliq̃ mãcipaẽ ut eã mãcipãti remanci/pet:uelut siq̃s tpe dubio timẽs mãcipet amico potẽtiori fũdũ ut ei cũ tps qd' suspectũ ẽ ꝑterierit reddat hæc mãcipatio fiduciaria:iccirco nomiaẽ q̃ñ restituẽdi fides ĩterponiẽ. argumẽtũ a simili si tutor fidẽ p̃stare debet si soci⁹ si cui mãda/ueris si q fiduciã accepit debet ẽt ꝓcurator. REliq:iudicia de fraudib⁹ uẽdẽtiũ emẽtiũ cõducentiũ domos & tale qd' aut locãtiũ. CONtra fidẽ:itegritatẽ iusti uiri & æq. IVdiciũ publicũ rei priuatæ:ptinẽtis ad priuatã utilitatẽ siue re/stitutionẽ rerũ ablataꝝ fraude & circũscriptiõe priuatæ res dñr q̃ ad singulos ꝑtinẽt. priua etenĩ prisci singula appella/bãt:unde priui lapides priuæq; uerbenæ apud Liuiũ:& iudicia priuata dñr ĩ qb⁹ nullũ habet negociũ siue ut usitatius loq̃r ĩteresse res pub. Vlpian⁹.xlviii. digestoꝝ titulo de publicis iudiciis dicit:Nõ oĩa iudicia in qb⁹ crimẽ uertiẽ publica sũt sed ea tñ q̃ ex legib⁹ iudiciorũ publicoꝝ ueniũt. Vt Iulia maiestatis:Iulia de adulteriis:Cornelia de sicariis:& uenefi/cis:Põpeia de paricidis:Iulia peculat⁹:Cornelia de testamẽtis:Iulia de ui pub. Iulia de ui priuata:Iulia ambit⁹: Iulia re/petũdaꝝ:Iulia de ãnona:hæc ulpian⁹:publicoꝝ iudicioꝝ inq̃t Paul⁹ q̃dã capitalia sũt:q̃dã nõ capitalia: capitalia sũt e q̃ poena mors aut exiliũ ẽ. ꝑ has.n. poenas eximiẽ caput de ciuitate:nã cætera nõ exilia sed relegatões ꝓpriæ dñr. Nõ ca/pitalia sũt e quib⁹ pecũiaria aut ĩ corp⁹ aliq̃ coercio poena ẽ. LEge lætoria:lata a lætorio. Idẽ Cice. ĩ tertio de officiis dĩ/cit:& circũscriptio adolescẽtiũ lege lætoria. Iuli⁹ capitolin⁹ ĩ. M. Antonino sic scribit:de curatorib⁹ uero cũ ante nõ ex le/ge lætoria uel ꝑp lasciuiã:uel ꝑp demẽtiã darẽtur ita statuit ut oẽs adulti curatores acciperẽt nõ redditis causis. hæc ille uoluit igiẽ lætori⁹ ut hoc iudiciũ diceref publicũ q̃uis eẽt rei priuatæ q̃ñ uita pupillorũ & salus ad rẽ publicã ꝑtiet. ad/de etiã q de fraude cõuicti tutores erãt infames:hæc capita in officiis repetiit Cicero his uerbis. Atq; iste dolus malus etiã legibus erat uindicatus:ut tutela.xii. tabulis circũscriptio adolescentiũ lege lætoria & sine lege iudiciis ĩ quibus ex fide bona agiẽ reliquorũ autẽ iudicioꝝ hæc uerba maxime excellunt. In arbitrio rei uxoriæ. Melius æquius in fiducia ut inter bonos bene agier hæc uerba Ciceronis reposui ut enarrationi quæ me adolescentẽ supra uires ingenii animo tum ĩchoata & seuetam limam nõ passa effugit & in uulgari festinauit:ex Seuerino pauca adderem sic scribente. In iu/dicio uxoriæ rei uberrimus causarũ tractatus est. Iudicium rei uxoriæ dicitur quotiens post diuortium de dote contẽ/tio est. Dos enim licet cõstante matrimonio in bonis uiri sit est tamẽ in uxoris iure. & post diuortium uelut res uxoria peti potest quæ quidẽ dos interdum his cõditionibus dari solebat:ut si inter uirum uxoremq; diuortium contigisset quod melius æquius esset apud uirũ remaneret reliquum dotis restitueretur uxori:idest ut quod ex dote iudicatũ fuis/set melius æquius esse ut apud uirum maneret:id uir sibi retineret. Quod uero nõ esse melius æquius apud uirum ma/nere id uxor post diuortiũ reciperet. In quo iudicio nõ tantum boni natura spectari solet uerum etiã bonorum com/paratio fit ut nõ tam quod æquum:sed melius æquiusq; id sequendum sit. Idem agens de causis dicit. Maxime in il/lis negociis hic causarum locus examinabitur:in quibus bonæ fidei iudicia nectunf. in his enim qui fuerit animus cõ

de dolo malo. quod. C. aquilius familiaris noster protulit: quē dolū idem aquilius tū teneri putat: quum aliud sit simulatū aliud actū. Hāc igitur tātã a diis immortalibus arbitramur malorum sementē esse factam. Si. n. rōnē hominibus dii dederūt: & malitiā dederūt est enī malitia uersuta: & fallax rō nocēdi: idem et dii fraudē dederūt: facinus cæteraq; quorum nihil nec suscipi sine rōne nec effici pōt. Vtinā igitur ut illa anus optat ne in nemore pelio securibus cæsæ cecidissent abiegnæ ad terrā trabes: sic istā calliditatē hoībus dii ne dedissent: q̄ per pauci bene utuntur: q tñ ipsi sæpe a male utētibus opprimuntur. Innūerabiles āt iprobe utuntur: ut donū hoc diuinū rōnis & cōsilii ad fraudē hoībus nō ad bonitatē iptitū eē uideatur. Sed urgetis idētidē hoīum eē istā culpā nō deorū. Vt si medicus grauitatē morbi: gubernator ui tēpestatis accuset: & si hi qdē homūculi: sed tñ ridiculi. Quis. n. te adhibuisset: dixerit qspiā: si ista nō eēnt? Cōtra deū licet disputare liberius. i hoīū uitiis ais eē culpā: eā dedisset hoībus rōnē quæ uitia culpāq; excluderet. Vbi igitur locus fuit errori deorum? nam patrimonia spe bene tradendi relinqmus: q̄ possumus falli: deus falli qui potuit?

habentium queri solet qui deprehendi uix potest nisi præcedentibus causis intelligatur. In his igitur iudiciis in quibus additur ut ex bona fide iudicent: idest ubi ita iudices dantur ut non strictas inter litigantes stipulationes: sed bonā fidem quærat plurimus causarum usus est. Additur inter bonos bene agier oportet considerantur mores: ingenium: consilia statutur qbus quidq; de causis administratū sit hæc Seuerinus. Iustiniānus lib. iiii. institutionū agens de actionibus dicit In bonæ fidei iudiciis libera potestas permitti uidetur iudici ex bono & æquo æstimandi quantum actori restitui debeat in quo & illud continetur ut quid inuicem præstare actorem oporteat eo cōpensato in reliquū is cum quo actū est debeat compensari. Præterea quasdā actiones arbitrarias. i. ex arbitrio iudicis pendentes appellamus in quibus nisi arbitrio iudicis is cū quo agitur actori satisfaciat ueluti rem restituat uel exhibeat uel soluat: uel ex noxalis cā seruum dedat condemnari debeat. In his actionibus permittitur iudici ex bono & æquo secundum cuiusq; rei de qua actum est naturā æstimare quēadmodū actori satisfieri oporteat. INde euerriculum malitiarū: idest expurgatio quædā. & uindicatio. Euerriculum autore nonio genus est retis piscatorii a uerrēdo dictum: nam quicquid piscium inuenerit euerrit.

MAlitiarum: calliditatum deceptionum simulationū & fraudum malitia siquidem iniquitati semper adhæret. DE dolo malo: de his qui dolose ac simulate aliquid egissent quod notam meretur & pœnam. Nam dolus malus inquit consultus. ii. digestorum fit ex calliditate & fallacia atq; ut ait Pedius dolo malo pactum fit quotiens circumscribendi alterius causa aliud agitur: & aliud agi simulatur. QuOD: iudicium siue actionem. TVM teneri: consistere & esse siue comprahendi. In officiis dicit: dolus autem malus simulatione: & dissimulatione ut ait aquilius continetur: idest cōsistit in simulatione atq; mendacio. Nō fuit contentus prætor inquit Vlpianus. iiii. digestorum dolum dicere: sed adiecit malum qm̄ ueteres etiam bonum dolum dicebant & pro sollertia hoc nomen accipiebāt maxime: si aduersus hostem latronē ue quis machinetur. SEmētem: cām & principium sæminationē: sationē translatio a frugibus. FRAudem: deceptionē. SCElus: maleficium flagitiosum. VT Iinam igitur ut illa anus: Nutrix Medeæ apud Euripidem in principio Medeæ tragœdiæ uerba hæc enuntiat: quæ Ennius: sic imitatus est. Vtinā ne in nemore pelio cæsæ ad terrā cecidissent abiegnæ trabes nam nūq̄ hera errans hac molestiam nobis exhiberet Medea animo ægra: amore sæuo saucia. Idem Cicero in primo de finibus dicit. Vtinam ne i nemore nihilominus legitur q̄ hoc idem græcum. IMprobe: inique & praue ad perniciem scilicet aliorum non ad salutem ut par fuisset. IMpertitum: cōmunicatum & datum ad iniuriam: non ad beneficentiam atq; iustitiæ munera. SED urgetis identidē: ponit stoicorum asseuerationem contra tales academicorum conclusiones: & obiectiones earumq; refellit Cota. VRgetis: instatis disputando & dicitis non esse dei donantis culpam: sed hominum diuino dono abutentium. IDENtidem: similiter ut prius: eodemq; modo atq; frequenter. VT si medicus: ita inquit Cota excusans deum ut interdum excusatur medicus si ægrotum nō curauit artem omnem ui morbi superante: tantum medicus talia cum causatur dignus est risu: multo magis: numen suum culpat humanam: ad eum constituere debebat cum omnia & prouideat & possit quod nullus conatus labefactare ualeret: hæc ratio accipiatur ut ab academico q est chameleonti ad similis. GRAuitatem: onus. GVbernator: nauis rector. VIM: impetū. ET SI: q̄q̄ habeāt uires pene nullas deo omnipotenti cum comparantur tñ si accusent uim morbi & tempestatis: ægroto moriente: aut facto naufragio digni essent risu qm̄ nisi morbus eēt grauis medicus nō adhiberetur: sic ēt de gubernatore nauis dicēdum est Ridiculus ,dr̄ uilis & risu dignus.

ISTA: grauitas morbi & uis tēpestatis. CONtra deū: q singularem habet ,puidentiā: uiresq; imensas. LIberius: licētiosius & copiosius q̄ contra medicū: & gubernatorē. quotas. n. hēnt hi homūculi uires. EAM dedisses. i. dare debuisses dirigit uerba ad assertorē diuini muneris stoicū tanq̄ ad præsentē deum cuius cā disquiritur. CVLpam: causā uitiorum. VBI. q. d. nō potest excusari dator talis muneris cum exitū & effectum prouidere potuerit: quod accidit patribus qui cum sint homines falli possunt: & sic ostendit similitudinem illam non habere hic locum: sed esse ab repentius. ERRORI: delicto in tali dono: & imprudentiæ. SPE: opinione quam habemus de filio. BENE: recte atq; utiliter. QVA: spe quæ est de futuro bono: futura uero incerta sunt hominibus: & spes sunt fallaces & cogitationes frequenter inanes. QVI: quomodo quasi dicat nulla uia & modo falli potuit.

An ut

AN ut sol:potuit ne inqt Cota decipi deus tradéda hoibus róne ut sol decept⁹ est cū pfaetonti filio regédū currum credidit:quo ille nō recte usus est atq; cóbust⁹:figméta poetaꝝ ista sunt ut Cota:nos aūt phice de talib⁹ reb⁹ scribere debem⁹ & loq. SVstulit:sposuit. AVT neptun⁹:q p̃r thesei hēbat̃ & auus hippolyti:qd' nomē signat ab eqs solut:i.atq; discerptū nota fabula est & a tragicis habūde tractata in notá coꝝ qui pmissa nocitura seruare cōtēdūt qd' iprudētiam sapit & iniquitatē.ordo est qui falli potuit sol:aut neptun⁹ qui tria uota cōcessit filio:& electiōes:quaꝝ ultima fuit hæc de iteritu hippolyti.Prima ut trexene relicta ire posset athenas pfligatis latronib⁹. Secūda ut labyrinthi resolutis ambagib⁹ minotaurū superaret Theseus apud Seneca sic pcat̃

An ut sol i curꝝ quū Phaetontē filiū sustulit:aut Neptun⁹ quū Theseus Hippolytū pdidit:quū ter optā dia Neptuno p̃re habuisset ptātem.Poetaꝝ ista sunt: nos aūt phi eē uolum⁹ reꝝ autores nō fabulaꝝ. Atq; ii tñ ipsi dii poetici si scissent pniciosa fore illa filiis peccasse in bñficio putarent̃:& si ueꝝ est qd' Aristo cous dicere solebat:nocere audiētib⁹ phōs iis q bñdicta male iterp̃tarent̃:posse.n.asotos ex Aristippi acerbos & zenonis schola exire prsus si q audierūt uitiosi eēnt discessuri:q; puerse phōrū disputationē iterp̃tarent̃:tacere p̃staret phis:q his q se audissent nocer̃: sic si hoies rōnē bono cōsilio a diis imortalib⁹ datā i fraudē malitiāq; cōuertūt:nō dari illā q̃ dari humano generi melius fuit. Vt si medic⁹ sciat eū ægrotū:q iussus sit uinū sumere meratius sūptuꝝ:statiq; periturū: magna sit i culpa. Sic uestra ista puidētia rep̃hēdēda q̃ rōnē dederit iis:quos scierit ea puerse & improbe usuros. Nisi forte dicitis eá nesciuisse:utinaꝫ qdē:sed nō audebit.s:nō.n.ignoro q̃ti eius nom̃ putetis. Sed hic qdē loc⁹ cōcludi iā p̃t. Nā si stultitia cōsensu oiuꝫ pbōrū mai⁹ē malū q̃ si oia mala & fortunæ & corpis ex altera pte ponant̃:sapiam autē nemo assequit̃:in summis malis oēs sumus. Vos optime cōsultum a diis imortalibus dicitis. Nam ut nihil iterest utrū nemo ualeat:an nemo possit ualere:sic nō intelligo qd intersit:utrū nemo sit sapiēs:an nemo esse possit. At nos qdem nimis multa de re apertissima. Telamon āt uno uersu locū totū cōficit. Cū dii hoies negligāt. Nā si curēt:bene bonis sit male malis qd' nūc abest.

gib⁹ minotaurū superaret Theseus apud Seneca sic pcat̃ Genitor æquoreus dedit ut uota,pro tria cōciperē deo set abominadá nūc opē nato parés. Nunq̃ supmū numis mun⁹ tui cōsūerem⁹ magna in pmerēt mala. PHIlosophi:magri ueritatis. AVtores:doctores:duces principes & assertores reꝝ ñ fictaꝝ.phūs.n.is dr̃ q sapiæ studiosus est. Sapiæ uero finis atq; obīm ē ueritas. POEticri:ducta a poetis:& fictitii. PECcasse nō recte egisse. ET si ueꝝ est:cōfirmat rōnē suā autoritate Aristonis phi. Sineꝝ ē dixit ut academici nihil affirmātis seruaret decoꝝ. ARIsto cous:ex co īsula lycōnis pipatetici auditor & in schola successor. Alter Aristo fuit e cea insula:& ceus dict⁹. Aristo igt idē Ci.in ultimo de finib⁹ cōcinnus & elegans:sed ea q̃ desideret̃ a magno phō grauitas in eo nō fuit. BEne dicta:bonas snias puerse intelligerēt. ASOtos:pdigos & luxuriosos:asoti dicunt̃ a græcis pdigi:qm̃ dissipāt p̃rimoniū in quo salus cōsistit & uita q̃si sine salute rōnem hui⁹ appellatiōis ponit Ari.in moralib⁹. ARIstippi:q summū bonū hois in uoluptate statuit:si de honesta uoluptate itelligat honestū erat dogma:si aūt auditor ali eēt iterptatus e sinu phi.i.magri moꝝ pdidisset asotus:& imoderat⁹. ACERbos:dutos:asperos:& nimis rigidos si male iterp̃tarent̃ Zenonē in sola uirtute extremū bonū ponētis:& nihil in bonis p̃ter uirtutē numerātis. PRORsus:oio & certe. VItiosi.i.uitia inde referētes non uirtutum formulas. Q VOD:qm̃ & ob id qa nō recte accepissent uerba phōꝝ:& aliorsū q̃ illi senseriīt. PRAEstaret:meli⁹ esset atq; cōducibili⁹. BONO consilio:mēte atq; iudicio. FRAVdē:deceptionē:& scelus. CONuertūt:cōmutāt & cōferūt. VT si medic⁹:cōfirmat exēplo medēris:& uim atq; exitū medelæ nō ignoratis:& aīum callentis ægroti. MEraci⁹:min⁹ hñs aq:aut min⁹ dilutū q̃ rō medēdi reqrit.& ægroti fert natura. Meꝝ dr̃ uinū puꝝ idē meraci⁹ & meracissimū.ordo ē ut si medicus sciat ægrotū sumptuꝝ meraci⁹ q iussus sit sumere uinū. MAgna culpa:multū deliquat si cōcedat uinū quo ægrotū puidet eē moritūꝝ qa sumet meraci⁹. PERuerse:nō recte. IMprobe:maligne:iniq̃ fraudulēter. VTInā qdē: diceretis.s.eá ignorasse talē exitū & abusū. NON audebitis:ne stoicū dogma pdere ac deserer̃ uideamini. Q VANti:q̃ta æstimatiōe ac pconio dignā iudicetis. SED hic loc⁹:hæc sñia de q̃ agit̃ cōcludat̃ in paucis inqt Cota pateatq; ac liqat pessime cōsultū eē ac puisum hoib⁹ a numīe:qm̃ e uestro dogmate nullus asseqt̃ sapiētiā:& isipiētia maximū ē malū.ergo hoies i sūma sūt miseria. STVLtitia:hebetudo mētis iprudētia & isipiētia. EX altera pte:lancē i q̃ librant̃:& pōdera |æstimant̃ bonoꝝ aī corpis & fortūæ:nec nō maloꝝ aī.i.uitioꝝ.corpis.i.male ualitudis & siliū fortunæ.i.eoꝝ q̃ extra aīum hñt & corp⁹:ut ēiactura reꝝ externaꝝ & cæteroꝝ id gen⁹. SApiam:sūmā ipsi⁹ rōis:& fastigiū:oēm pfectionē ut stoici iterptant̃. SVMmis:maximis talia siqdē sunt ai mala.i.stultitia:hebetudo delyratio ignorātia īsipientia. CONsultū:puisum. OPTIme:cumulatissime:ac pfectissime. NAM ut nihil:silitudine q̃dā cōfirmat̃ i maximis malis oīs esse:qm̃ nec sunt sapientes nec esse pñt. Idē est inquit nemīnē ualere:& neminem ualere posse:& neminem eē sapientē & esse nō posse. DE re apertissima:manifestissima & nihil obscuritatis aut addubitatiōis hñti. TElamon:p̃r aiacis cu⁹ grauem casum deplorat apud tragicū poetā pfert hāc sniam:q impia est & diuina eē negat puidētia. TOtum locū:gōnem de puidentia & opionem. CONficit:absolute concludit unde dicimus cōficerem meam & de re mea:conficere interdum est conuulnerare ac perdere. CVM dii:uerba telamonis i tragœdia. CVrent:curam haberēt siue habeant:pro meritis tractarentur mortales:uerum hoc non fit. Q VOD nūc abest:quod non uidetur.

DEBEbant:ita loquit᷑ academicus ac si liberi arbitrii nulla rō hñda fuisset:q̄ rō iniquatissima est.sed eum suo more ludere pmittamus. BOnis:iustis & fortib⁹ q̄les hi fuerūt quos enumerat a pessimis uiris opp̄ssos:& diuexatos. DVOS scipiones:publiū & gneum fratres a ducib⁹ carthaginēsium in hispania cæsos P.i acie.Cn. in turri cōbustū. EXtulit:sepeliuit.Nullum funus nō est acerbū inq̄t Sæneca qd᷑ parēs sequit᷑. INteremit:in diis circūuentū in apulia occidit. CANnæ:pugna ad cānas apuliæ uicū busto isignē Romani nois. CRVdelitati:uariis longisq̄ tormētis cruciatū in primo bello punico. APHRIcanū:æmylianū Scipionē qui noctu domi strāgulat⁹ est fraude ut putat᷑ uxoris. PROpiora:uiciniora & recētiora. INnocētissimus iustissimus P.rutilius uir sūmæ inocētiæ inq̄t Liuius cū a publicanoꝝ iniuriis asiā defendisset inuisus eq̄stri ordini penes quē iudicia erāt repetūdaꝝ dānatus in exilium missus est:smyrnā.s. SOdalis eiusdē collegii corporisq̄ M.Liuius drusus trib.pl.incertū a quo uesperi occisus est in porticu domestica iābulans. SPEcimē:imago:& simulachrum.Q.Mutius scæuola pontifex maxim⁹ fugiens i uestibulo ædis uestæ cōfossus cecidit.

PRINcipes:nobiles & optimates crudeli cynnæ iussu occisi. PERfidiosissim⁹:flagitiosissim⁹:Catulus inq̄t Appian⁹ sponte i cubiculo accēsis carbonib⁹ suffocat⁹ est.Idē Cicero in ultimo de oratore agēs de morte crassi dicit.Neq̄ colligæ sui pontificis maximi sanguine simulachrū uestæ respersum eē uidit. MArius:inq̄t Liuius mltis æditis scelerib⁹ decessit idib⁹ Ianuariis uir cuius si examinent᷑ cū uirtutib⁹ uitia haud facile sit dictu utrum bello melior an pace perniciosior fuerit. TAMdiu:fuit enim q̄ter cōsul:& q̄uis collegas habuerit:attñ q̄si sol⁹ Romanā rēpublicā ad libidinē administrauit a suo tandē exercitu quē inuitū cogebat naues cōscēdere:cōtraq̄ syllā redeuntem nauigare lapidib⁹ in piceno apud Anchonē urbē ē obrut⁹. AT dedit pœnas:hoc posset stoicus obiicere qd᷑ academic⁹ refellit. ALIq̄n:tādē post lōga tyrānide. DAre:pati suppliciū a multis b⁹ irrogatū. IMportunissim⁹:pessim⁹:q̄ñ Liuiū drusū gladio:& Metellū ueneno pdiderat. ILlos:drusum & metellū. CIuitatis:syracusaꝝ. BEAtissimæ:felicissimæ:cui nihil deerat. IN flore:i florētissimis r̄giōib⁹ græcoꝝ pisistrat⁹ tyrān⁹ fuit athænaꝝ. ACERbe:crudel᷑r.

DEmocritū:phi d̄mocriti sectatorē. CYprio tyrāno:simocreonte ut alibi scribit idē Ci. EXcarnificatū:cōtusū i pila & dilaniatū. ELEatē:ex elea urbe Lucaniæ hūc phalaris torsit & necauit. PLAtonē:phedonē dialogū Pla.i quo agit᷑ de imortalitate aioꝝ & cicutæ succo quo socrates periit iniq̄tate iudicū cōdēnat⁹. DIscrimē:sublatū:nulla fieri d̄ña īter bonos & malos qd᷑ est iniq̄ssimū. LOcri:oppidū Lucaniæ. EXpilauisset:p̄dat⁹ eēt:diripuissetq̄. SEcūdissime:p̄sperrima nauigatiōe:ac uēto leniter a puppi flāte. SAcrilegis:tēploꝝ expilatorib⁹. PLAne:oio cū eēt igeniosus:nec ignorātia peccaret:s᷒ cōtēptu numis. PERcepisset:cognouisset reꝝ q̄s tractabat q̄litates.& nā ꝫ tñ nulla rōnē hēbat diuini nuīs:q̄uis illd᷑ eē i reꝝ nā n̄ ignoraret. OLympii e dii apud olympiā q̄ regio adiacet mōti olympo peloponnesiaco. Est enim multiplex olympus.

Debebant qdem illi omnes bonos efficere:si qdem hoīum generi consulebant:sin id minus bonis qdē certe consulere debebāt. Cur igitur duos Scipiones fortissimos & optimos uiros in hispania pœnus oppressit? Cur Maximus extulit filiū consularem? Cur Marcellum Hānibal iteremit? Cur Paulum cānæ sustulerūt? Cur pœnoꝝ crudelitati Reguli corpus est p̄bitū? Cur Africanū domestici parietes nō texerūt? Sed hæc uetera & alia permulta ꝓpiora uideamus. Cur auunculus meus uir īnocentissimus:idēq̄ doctissimus. P. Rutilius in exilio est? Cur sodalis meus interfectus domi suæ Drusus? Cur temperātiæ prudētiæq̄ specimē ante simulachrū uestæ pontifex maximus est Scæuola trucidatus? Cur etiā ante tot ciuitatis principes a Cynna interēpti? Cur oīum pfidiosissimus. C. marius. Q. catulū p̄stātissima dignitate uiruꝫ mori potuit iubere? Dies deficiat:si uelim numerare:qbus bonis male euenerit.nec minus si cōmemorē qbus īprobis optime? Cur.n. Marius tam feliciter septimū cōsul domi suæ senex est mortuus? oīum crudelissimus Cynna regnauit? At dedit pœnas. ꝓhiberi melius fuit īpedirique ne tot summos uiros iterficeret:q̄ ip̄m aliq̄ñ pœnas dare. Sūmo cruciatu supplicioq̄ Varius hō īportunissim⁹ periit si qa Drusum ferro:Metellū ueneno sustulerat illos cōseruari melius fuit:q̄ pœnas sceleris Variū pendere. Duo de.xl. Dionysius tyrānus annos fuit opulētissimæ & btissimæ ciuitatis. Q uā multas añ hūc in ipso græciæ flore Pisistratus ac Phalaris ac Apollodorus pœnas sustulit:multis qdē añ cruciatis & necatis? Et p̄dones multi sæpe pœnas dant:nec tñ possumus dicere non plures captiuos acerbe q̄ p̄dones necatos. Anaxarchū Democriteū a cyprio tyrāno excarnificatū accepimus:Zenonē Eleatē in tormētis necatū. Q uid dicā de socrate? cui⁹ morti illachrymari soleo Platonē legēs. Vides ne igit᷑ deoꝝ iudicio si uident res humanas:discrimē eē sublatuꝫ? Diogenes qdem cynicus dicere solebat:Harpalū qui tpibus illis p̄do felix habebat᷑ cōtra deos testimoniuꝫ dicere:q̄ in illa fortuna tandiu uiueret. Dionysius de quo ante dixi quū fanū ꝓserpinæ locris expilauisset nauigabat syracusas:isq̄ quū secūdissime cursum teneret:uidetis nam inqt amici q̄ bona a diis imortalibus nauigatio sacrilegis detur? Atq̄ homo acutus quum bene plane percepisset:in eadem sententia perseuerabat:qui quum ad peloponnesum classem appulisset:& in fanuꝫ uenisset Iouis olympii:aureum ei detraxit

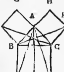
amiculum

AMICVlum: est indumenti genus quo ueluti pallio humeri tegunt. MANVbiis: pecuniis redactis e pda diuẽdita.
TYrãnus Gelo: Trogus dicit Hieronem habuisse originẽ a gelone antiquo siciliæ tyrãno. CAuillatus: iocatus & derisio
ne usus. GRAuẽ: onerosum ac p hoc molestũ. EPIdaurus: urbs Peloponnesi æsculapii tẽplo clara de quo sic scribit
Strabo: tẽplũ erat ægrotãtiũ multitudine plenũ pendẽtibus tabellis i qbus sanati lãgores iscripti erãt. Pr: apollo. EXacta:
recepta ab emptoribus sacrarũ rerũ. EDIxisse edicto mandasse ut illa oĩa a se diuẽdita restituerent suis tẽplis: & emptores
ptio iã psoluto fraudauit: & sic ipietatẽ i deos exercuit & iniustitiã in hoies tali iniuria dãnoq; affectos. AESCVlapius:

amiculum grandi pondere: quo Iouem ornarat ex
manubiis carthaginẽsiũ tyrãnus Gelo: atq; in eo etiã
cauillatus est: æstate grauem esse aureum amiculum:
hyeme frigidum: eiq; laneum pallium iniecit: quũ id
esse aptum ad oẽ anni tempus diceret. Idẽq; Aescu/
lapii Epidauri barbam auream demi iussit. Neq; eni
conuenire barbatum eẽ filium: quũ in omnibus fa/
nis pater imberbis esset. Iam mẽsas argẽteas de om/
nibus delubris iussit auferri: in quibus q more uete
ris græciæ inscriptum eẽt bonorum deorũ: uti se eo
rum bonitate uelle dicebat. Idem uictoriolas aureas
pateras coronasq; q̃ simulachrorum porrectis ma/
nibus sustinebant sine dubitatione tollebat: eaq; se
accipere: non auferre dicebat. Esse enim stultitiam a
quibus bona pcaremur: ab iis porrigentibus & danti/
bus nolle sumere. Eundẽq; ferunt hæc q̃ dixi sublata
de fanis in forum protulisse & per pconem uendi/
disse exactaq; pecunia edixisse ut qd quisq; a sacris ha/
beret id ante diem certam in suũ quodq; fanum re/
ferret: ita ad impietatem in deos: in homines adiũxit
iniuriam. Hunc igit nec olympius Iuppiter fulmi/
ne percussit: nec Aesculapius misero diuturnoq; mor
bo tabescentem interemit: atq; in suo lectulo mor/
tuus in tympanidiis rogo illatus est: eamq; potesta/
tem quã ipse per scelus erat nactus: quasi iustã & le/
gitimã hæreditatis loco filio tradidit. Inuita in hoc
loco uersatur oratio. Videtur enim autoritatẽ affer/
re peccandi: & recte uideret: nisi & uirtutis & uitio/
rum sine ulla diuina ratione graue ipsius conscien/
tiæ pondus esset qua sublata iacent omnia. Etenim
nec domus nec res.p. ratione quadam & disciplina
designata uideatur: si in ea nec recte factis præmia ex
tent ulla: nec supplicia peccatis: sic mũdi diuina in ho
mines moderatio pfecto nulla est: si in ea discrimen
nullum est bonorum & malorum. At enim minora
dii negligunt: neq; agellos singulorum nec uiticulas
persequuntur: nec si uredo aut grãdo quippiam no/
cuit id Ioui animaduertendum fuit. Ne in regnis q/
dem reges oĩa minima curant. Sic enim dicitis quasi
ego paulo ante de fundo formiano P. Rutilii sim q̃
stus: non de amissa salute. Atq; hoc quidem omnes
mortales sic habent: externas commoditates: uineta

q medicinæ numẽ hẽbat: potuissetq; sacrilegum grauit
& lõgo morbo diuexatũ cruciare. TAbescẽtẽ: putre/
scentẽ. IN tympanidiis rogo illatus est. i. magnifica fu/
neris pompa honestatus est. tympanidia posuit p solẽni
cantu: & sono quo prisci utebant i funere: nam Romani
tibicinis. Vñ Ouidius i fastis. Tpibus ueterũ tibicinis usus
auorũ Magnus: & in magno semp honore fuit. Cantabat
fanis: cantabat tibia ludis: Cantabat moestis tibia fune/
ribus. tympanidia dñr cantus: & sonitus tympanorũ. PO/
testatẽ: ditionẽ atq; tyrãnidem: siue dñatũ. AVtorita/
tẽ: suasionẽ. RAtiõe: cura, pudẽtia: & cõsilio: quĩ cõ
sciẽtiæ maxima uis est in utrãq; partẽ. IAcent omnia:
ruũt: pstrataq; sunt: nec fulcrũ aliqd hñt quo sustineant
tur. ETenim: certe. RAtione: cõsilio & arte uiuẽdi.
DIsciplina: regula: & norma priuata publicaq;. Vndi
libri sunt philosophorũ oeconomici: & politici. DEsi/
gnata: descripta & ordinata. EXtent: appareãt. NVL
lũ discrimen: nulla dĩa uirtutis & uitii. AT enĩ mino
ra dii negligũt: refellit ultimã rõnẽ stoicorũ asserentium
deos magna curare: paruaq; negliger. Magna stoici uir
tutes appellabãt & maxima: parua uero ea oia q̃ fortui
ta putant: dicit igit academicus hæc q̃ uos parua duci/
tis deo accepta refert uita cõis: uirtutes uero minime: quĩ
quisq; sibi dat mores: & a libero arbitrio uirtutes pendẽt
& uitia. diuitiæ aũt & honores cæteraq; id genus a nu
mine expetunt: & de acceptis grãe agunt deo: quẽ icir
co uocabãt optimũ & maximũ: quĩ salutem confert &
opulẽtiam: hæc est academicorũ calũnia: nã eam osten
dere nitẽtium uim diuinam: nõ siqdem stoicorũ uersu
ma est: & uir bonus: ueraq; fide armatus tormẽta oia su/
perat & in ipsis foelicissime uiuit: qd triũphales laureæ
cõstãtissimorũ martyrũ gloriosis testant exẽplis. NEC
persequunt: nõ curant. uredo est morbus herbarũ fructi
cum: arborũq;: qui in uitibus etiã carbunculus: & in cæte/
ris rubigo plãtas: sata: arboresq; frigoris ui adurens. Si/
gnificat etiã uredo incendiũ & pruritũ quale facit urtica:
de qua Macer. Feruida nõ modice uis illi dr ee. Vñ nec
immerito nomẽ sumpsisse uidet. Tacta qp exurat digi/
tos urtica tenẽtis. ANImaduertẽdũ: cõsiderãdum: cu
rãdũq;. NE in regnis qdem: hac similitudine opionẽ
suam cõfirmabãt stoici: quã negat academicus conclu
ditq; de dissilibus nõ debere idẽ ee iudiciũ. SIC enĩ di/
citis: hãc silitudinẽ afferẽs. Q. VAsi ego ridet acade/
micus: dicitq; se nõ ee qstũ de minimis: sed de maximis. i.
de salute ciuiũ oppssorũ: & nõ de agellis eorũ cæterisq;
cõmodis q̃ minima ducũt stoici. FORmiano: apud for
mias litorale quondã oppidũ cãpaniæ. ATq; hoc q/
dẽ. cõi qdã opione atq; iudicio docet academicus hæc
q̃ minima dicunt a stoicis a numie peti: q̃ si negligit nul
lam uidetur hre curam rerũ humanarũ. SIC hñt: sic te
nent & sentiunt. EXternas: extra aĩum hois & corpus
sitas: quæ & extrariæ dñr extrinsecæ ac fortuitæ.

SEGETES: frugiferas terras & lætas: bn̄qȝ fubactas & femēti pparatas. HAbere: recipe. ACCEptū rettulit. i. nullus unq̃ dixit fe illā a deo habuiſſe: elegās mod⁹ dicēdi ē refero tibi hoc acceptū: & refero tibi hoc expēſum. NImirum: cōprobat hāc cōem ſniam academic⁹: uirt⁹ īqt i hoie laudē nō mereret ſi donū dei eēt: ſed iō laudat̃ qa ſtudiis hūanis cōparat̃ & laborib⁹. REcte: iure ac merito. AT uero: ponit ea q̃ deo accepta referunt̃. HOnoribus: dignitatib⁹ honeſtis. ASSVMptū acceptū ad nr̄am laudē: ſed datoris: & iccirco pro his gr̄as numini agim⁹. BOnus: iuſt⁹ cæteriſq; uirtutib⁹ pdit⁹. hæc ſnīa lubrico academico cōuenit: ē tn̄ abſurdiſſima: hoc qppe ē maximū illud bonū qd̄ npimis acceptū refert̃ deo: ſine quo nil pōt hūanæ uires. HOnorat⁹: dignitatib⁹ auct⁹. INcolumis: ſalu⁹: ſoſpeſq;. DECVmā: decimā ptē bonoꝝ ſuoꝝ: de hac decima dixi habūde i ſcdo de officiis. Q̲VIDdā noui. i. q̄ i omni rectāgulo triāgulo q̄dratū qd̄ a latere recto angulo oppoſito in ſe ducto deſcribit̃ par ſit duob⁹ q̄dratis q̄ e duob⁹ reliqs laterib⁹ cōſcribunt̃. Laertius agēs de Pythagoræ inuēns dicit. Refert apollodorus hecatombē imolaſſe illū cū inueniſſet triāguli orthogonii ſubiectū lat⁹ tantūdē ualere quātū q̄ illū cōtinerēt. hæc ille. HECAtōbe: dr̄ a græcis magnificū: ac ſolēne ſacrificiū ac imolatiōe cētū boū. hæc demſatio geometriæ initiatis obuia eſt: & hoc modo delineatur: atq; effingitur.

¶ Nō deſcripſi latus. A. C. par lateri. A. B. ne crederet̃ id de quo agit̃ dūtaxat hr̄e locū in triāgulo orthogonio duū æq̄liū laterū: & nō in cæteris orthogonis trigonis.

APOLLINI delio: Macrobi⁹ li. iii. ſic ſcribit cloati⁹ docet eē delitatā apud quā hoſtia nō cædit̃: ſed tn̄ ſolēni deū pce ueneratur. Verba Cloatii hæc ſūt: deli ara ē Apollinis gēitoris i q̄ nullū aīal ſacrificat̃ quā Pythagora uelut iuiolatā adoraſſe pdūt. AD rē: ad ppoſitū. A SE ipo: a ppria electōe a ſtudio. Q̲VAMuis mētē uidet tacitæ obiectiōni obſtat iqt & cōi iudicio qdā ſupſtitioq̃ mētē: uirtutē: & fidē ut deas cōſecrauit. hæ uirtutes iqt i nob ſūt uolūtate ac ſtudio cōpatæ. SPEI: q̄ ē de futuro aliquo bono. SAlutis: quā oēs i oi ſorte uitæ ipmis exoptāt. OPIS: cuiuſq; auxilii. VIctoriæ: ad quā hi ſuſpirāt q maxīa tractāt negocia & amoꝝ ſtudio ducūt̃. FAcultas: poſitas & efficacia. SEcūdæ: ad uota & libidinē cuuentes. REdarguūt: demſando rephēdūt. VIM: potētiā. AC ptātē: iperiū & ditionē. AT nō nūq̃. ponit aſſeuerationē ſtoicoꝝ: cui ridēs Cota dicit. EOS qdē: bonos uidelicet euēr⁹ bonoꝝ. ARripim⁹: nos ipi accipim⁹: & īduſtria nr̄a cōpatos cōi qdā pſuaſiōe attribuim⁹ deo & hæc rō ut ex ore academico excipiat̃. RAtiōe: cā. AT diagoras: cōfirmat ſuā ſniaȝ autoritate diagoræ q̄ atheos. i. ſine deo ac p hoc ipi⁹: & nefari⁹ cognoiat⁹ ē. ANImaduertis: cōſideras & cognoſcis. TAbellis: affixis uidelicet ſacro parieti i ſignū euitati naufragii: cōſeruatæq; ſalutis ope diuīa quā pictitātes īplorāt. Vn̄ dixit Horati⁹. Me tabula ſacer uotiua paries idicat uuida ſuſpēdiſſe potēti ueſtimēta maris deo. VIM: īpetū. ITA ſit īqt: ponit uerſū diagoræ riſum: & ipio cauillo nixū. VEctores: nautæ. Vectores dr̄r q uehūt: & q uehunt̃: cæſar apud Lucanum. Vectorē nō noſſe tuū. NON iniuria. i. iure ac merito. LAborātes: piclitātes. Q̲VAlis: q̄les habueris mores: nihil facit ad exitus reꝝ uarios. NON animaduertūt: repetit rōnē ſtoicoꝝ ſilitudine regū cōfirmatā: quā negat academicus.

ſegetes olineta ubertatē frugū & fructuum: oēm deniq; cōmoditatē pſperitatēq; uitæ a diis ſe hr̄e. Virtutē aūt nemo unq̃ acceptā deo rettulit: nimirū recte pp uirtutē. n. iure laudamur: & ī uirtute recte gl̄iamur qd̄ nō cōtigeret ſi donū a deo nō a nobis hr̄em⁹. At uero aut honoribus auctī: aut re familiari: aut ſi aliud qppiā nacti ſum⁹ fortuiti boni: aut depulim⁹ mali: tū diis gr̄as agim⁹: tū nihil nr̄æ laudi aſſūptū arbitramur. Nūqs q̄ bon⁹ uir eēt gr̄as diis egit unq̃? At q̄ diues: q̄ honorat⁹: q̄ icolumis: Iouēq; optimū maxiū ob eas res appellāt: nō q̄ nos iuſtos tēpatos ſapiētes efficiat: ſed q̄ ſaluos: icolumes: opulētos: copioſos. Neq; Herculi qſq̃ decumā uouit unq̃: ſi ſapiēs fact⁹ eēt. qq̃ Pythagoras quū i geometria qddā noui inueniſſet: muſis bouē imolaſſe dr̄. Sed id qdē nō credo: q̄n ille ne Apollini qdē delio hoſtiā imolar̄ uoluit: ne aram ſanguine aſpergeret. Ad rem aūt ut redeam: iudiciū hoc oium mortalium eſt: fortunā a deo petēdam a ſe ipſo ſumēdā eē ſapiētiam. Q̲uāuis mēti delubra & uirtuti & fidei conſecremus: tn̄ hoc in nobis ipſis ita uidemus. Spei ſalutis opis uictoriæ facultas a diis expetēda eſt. Improboꝝ igr̄ pſpitates: ſecūdæq; res redarguūt: ut Diogenes dicebat: uiȝ oēȝ deoꝝ ac ptātē. At nō nūq̃ bonos exit⁹ hn̄t bōi: eos qdē arripim⁹ attribuimuſq; ſine ulla rōe diis īmortalib⁹. At Diagoras quū Samothraciā ueniſſet: Athe⁹ ille q dr̄: atq; ei qdā amic⁹ tu q deos putas hūana negligere: nō ne aīaduertis ex tot tabellis pictis q̃ m̄lti uotis ui tēpeſtatis effugerint: in portūq; ſalui puenerint? Ita ſit inqt. Illi enī nuſq̃ picti ſunt: qui naufragiū fecerunt mariq; perierunt. Idēq; quū ei nauigāti uectores aduerſa tempeſtate timidi & pterriti dicerēt: nō iniuria ſibi illud accidereq illū in eandē nauē recep. ſſent. oſtēdit eis in eodē curſu multas alias laborātes: q̄ſiuitq; num etiā in his nauibus Diagoraȝ uehi crederent. Sic. n. res ſe habet ut ad pſperam aduerſamue fortunam qualis ſis: aut quemadmodum uixeris: nihil interſit. Non animaduertunt inquit omnia dii: ne reges quidem.

quid eſt

QVID est sile? q̄si dicat hoc q̄d' affertis nō ē sile. Reges. n. multa ignorare pñt de⁹ uero nīme: igit̃ sciētes negligunt: q̄d' regib⁹ nitio uertit̃. PRAEclare defenditis: ironice loqt̃. q. d. uestra defensio accusat poti⁹ deos q̄ excuset: arguit. n. iniqtatē q̄dā. EAM uim: talē potētiā & naturā. MORte: q̄n morit̃ anq̄ scelerꝫ pœnas dederit. HAE pœnæ: q̄ scelesto pr̃i debebant̃: exigant̃ a successorib⁹: q̄d' ur̃ esse iniqssimū. An priscorꝫ ĩn supstitio id asseuerabat. Vñ pythia uates ita r̃ndit lydis missis a crœso q erat qnt⁹ a Gyge q p summū scelus candaulo cæso regnū lydiæ occupauit. Sortē fato destinatā deo quoq; defugere ĩpo'e ē. Crœsus qntæ retro ætatis crimē luit hoc ē abaui q cū eēt satelles muliebri dolo duct⁹ dñm ĩteremit illiusq; dignitate potit⁹ ē nihil ad ipm ptinēte.

Quid est sile? Reges. n. si sciētes ꝑtermittūt magna culpa ē. At deo ne excusatio qdē est ĩ sciæ: quē uos ꝑclare defenditis: quū dicitis eā uim deorꝫ eē: ut siqs ēt morte pœnas sceleris effugerit expectant̃ hæ pœnæ a liberis a nepotib⁹ ac posteris. O mirā æqtatē deorꝫ: Ferret ne ciuitas ulla latorē istiusmodi legis? ut cōdēnaret̃ fili⁹ aut nepos: si pr̃ aut auus deliqsset? Quinā tātalidarꝫ ĩternecioni modus paret̃? aut q̄nā unq̄ ob mortē myrtili pœnis luēdis dabit̃ facietas supplicii. Vtrꝫ poetæ stoicos deprauerit: an stoici poetis dederit autoritatē: nō facile dixeri. Portēta. n. ab utrisq; & flagitia dñr. Neq; . n. quē Hipponactis iāb⁹ læserat aut q erat Archilochi uersu uulnerat⁹: a deo ĩmissū dolorem nō cōceptum a se ipso cōtinebat. Nec quū ægisti libidinē aut quū Paridis uidem⁹: a deo cām reqrimus: quū culpæ uocē a' deo audiam⁹. Nec ergo multorꝫ ægrorꝫ salutē nō ab hippocrate poti⁹ q̄ ab æsculapio datā iudico: nec lacedemoniorꝫ disciplinā dicā unq̄ ab Apolline potius spartæ q̄ a lycurgo datam: Crytolaus inquā euertit corinthū carthaginē Asdrubal: hi duos illos oculos oræ maritimæ effoderūt? nō iratus alicui: quē oīo irasci posse negatis deū. At subuēire certe potuit: & cōseruar̃ urbes tātas atq; tales. Vos. n. ipi dicere soletis: nihil eē q̄d' efficere nō possit: & qdē sine labor̃ ullo. Vt. n. hoiū mēbra nlla

OMnem æqtatē: ironia ē: q̄ spēs hr̃ allegoriæ. i. inuersionis: q̄ aliud uerbis ostēdit & aliud sensu. Tropus ut finit Quītilian⁹ ē uerbi uel sermonis a ꝓpria signatione in aliā: cū uirtute mutatio. FERret ne? q. d. non pateret̃ aliq̄ ciuitas legē ꝓmulgari q̄ a nepotib⁹ exigeret parētū & maiorꝫ pœnas: hoc igt̃ ēt apud hoies eēt iniqssimū: multo magis apud numina: q̄ putant̃ æqssima. QVI nā: sensus est. Nullus eē poterit finis suppliciorū: ob ea scelera q̄ tragicis poetis lōge lateq; patētē campū aperuerūt: & theatra oīa cōplenere: poetarꝫ ĩquit figmēta hæc sūt: postea siqdē nō luūt delicta maiorꝫ: ut poetæ fabulant̃: q aut stoicos errare fecerūt: aut ipsi stoici cōfirmarū poetas idem q̄d' illi sentientes. TANtalidarꝫ: nepotū tantali q numinū arcana prodidit. Vñ electra apud euripidem agens de proauo tātalo dicit. Incastigatam habuit linguā: qui est turpissimus morbus: e tātalo natus: est pelops: ex hoc atreus & thiestes quorꝫ flagitia notauerūt tragœdiæ. INTERnecioni i. morti: atq; supplicio. ē aūt ĩternecio priuatio uitæ. MOdus: finis terminus cōstituat̃. OB mortē myrtili: quē mercurio natum pelops ĩ mare deiecit: q̄d' myrtoum a casu myrtili dictū: ut icariū ab Icaro. LVENdis: soluēdis. i. luendo pœnas. SAtietas: expletio: finis: fastidiū. DEprauarint: prauā opīonem indiderint. AVtoritatē: dignitatem: æstimationem. AB utrisq;: poetis & stoicis. PORtenta: sniæ absurdæ: atq; mōstrosæ. NEq; enī: ꝓbat: confirmatq; asseuerationē suā exēplis. HIPPOnax ephesius fuit cuius autore Plinio notabilis feditas: uultus fuit: quāobrē imaginē eius bupalus & Anthermus proposuere ridentiū circulis indignatus hiponax amaritudine: carminū distrinxit eos intm̃ ut credat̃ aliquos ad laqueū cōpulisse. Horatius in epodo sic terret maledicū. Caue: caue: nāq; in malos asperrimus: parata tollo cornua. Qualis lycābe spretus ĩn fido gener. Aut acer hostis pubalo. ARCHIlochus: in paro insula natus autor iambici carminis quo in socerꝫ lycāben est inuectus ob denegatā neobulē sponsam. Vñ neobulæ dictæ sunt tales diræ: infectationesq; maledicæ iambico numero & pede currētes & claudicātes: quapp dixit Terētianus simili lege sonātes numeros: & neobulas dedit uno modulatus lepide carmine flaccus. Miserarꝫ est neq; amori dare ludū: & reliq̄. SENsus est: deus non ĩmisit dolorē lycābe: aut bupalo: sed ipsi cōceperūt illum ꝓpria opīone: dedecus illud carminū sūpmā infelicitatē arbitrātes. AEGIstus: fili⁹ thyeste clitēnestri patruelis Agamēnonis uxorē: adulterio polluit: agamēnoniæ cædis autor fuit: & ab oreste agamēnonis tādē ĩterfect⁹ ē. LIbidinē: adulterꝫ cū clitēnestra. PAridis: raptoris helenæ adulteriq;. CAVsam: pricipiū & efficiētiā: quis igt culpa hui⁹ sceleris adscribat̃ deo a poetis. NEC uero: a cōtrario affirmat bona cōferri ab hoib⁹ hoi: & nō a numine q̄ snia & ī academico cōuenit de oib⁹: ambigēti tū nefaria ē ĩp timis & detestabilis: oīum quippe mortalium bonum: imortali deo refert̃ acceptū. HIPpocrates: Cous fuit medicinæ autor uel maximus. AECSVlapius: fingitur a poetis apollinis filius & medendi artis numen. DISCIplinam: ciuilem uiuendi normam a lycurgo ꝑscriptam. AB apolline: ex cuius sentētia leges lycurgi late dicunt̃: quod cōmētarium est inquit academicus. CRItolaus: quoniā legatos Romanorum uiolauerat causa fuit ut corinthus deleretur a. L. mummio. HASDrubal: carthaginensis ciuis & dux in tertio bello punico crudelitate in captiuos Romanos ædita excitauit. patriæ ĩcendium autore Appiano. DVOS oculos: clarissimas urbes ad mare sitas. NEGATIS: uos stoici asserētes nō modo in deum: sed ne ĩ sapiētem qdem hoiem cadere iram. TANtas: tam magnas & inclytas. VOS. n. ipsi: ratio quare potuit subuenire cōsentanea stoico decreto nos stoici dicit Cota deum omnipotentem asseritis. VT enim hac similitudine urbant̃ stoici concludentes deum cum sit anima mundi ut ipsi opinati sunt membra naturæ: idest quatuor elementa ea facilitate mouere qua humanus animus corporis partes commouet.

CONtētione:conatu. MENTE:ui mētis:& animæ: quæ cū uult mouet. NVmine:potentia:nutu īperio. FINgi:formari. MVtari:conuerti in nouas figuras. NEq; id dicitis:cōprobat hanc opionē stoicoꝝ de ui diuia lubric⁹ academic⁹:q̄si oblit⁹ ꝑpri decreti:sed euidētia rei addubitationē sustulit. SVpstitiose.i.nō iani q̄dā rōe:atq; delyra opione more uetularꝝ:sed naturali cā & argumēto. CONstāti:stabili fixa & certa. MAteria.n.cām hui⁹ rōnis,affert Cota.q̄ a cōmutabili natura ipsi⁹ materiæ sumit. IN q̄ tāq̄ ī potētia ad oēm formā recipiēdā si cā nō desit q̄ efficiēdi uim hēt. FLExibilē:uolubilē & uertibilē ī nouas formas. FINgi:formari:& cōmutari. FIctricē:formatricē. MOderatricē:gubernatricē:& ipatricē. NEscit:ignorat suas uires: qđ de deo sentire absurdissimū ē. AVT negligit:ñ curat qđ agat hūanū gen⁹:qđ ab optia ꝑstātissimaq; natura eē penit⁹ alienū. NON pōt iudicare:qđ sētire ipsū ē diuinaq; negat sapiam. NON curat singl̄os & stoicoꝝ opione ad qđ uult sēsim Cota deducit:nā si cōcedit singl̄os ñ curari a deo:idē dicet de urbib⁹:deide nationib⁹.postrēo d̄ oib⁹. NON eas.i.si ñ curat singl̄as ciuitates. SI has: rōes:& gētes. AB ea:diuia ꝓuidētia. SED qūo pugnātia dicere stoicos ōndit academicos: & siccos ut iprudētes notat & icōstātes. Q. VOmō: q̄ rōe:uia:& frōte. IIDEM:stoici. NON pseq;:ñ curare ac admistrare. DIspti:distribui ꝑ ptes HAEC tecū: differo.s.o balbe:qm̄ stoicoꝝ opione sōnia dn̄r a deo mitti:eēq; uerissima. SENtētia:affirmatio & iudiciū. OPORtere:necio cōcipi ut id cōsequant̄ hoīes qđ ex optāt. VOuēt:optāt:& petūt:seq; ad aliqđ obligant si cōpotes uoti fuerīt. DE singul:qđ ē cōtra stoicos asserētes ñ curari a deo singlos. VIdetis igr̄:cōcludit Cota deū nō hr̄e tātas occupatōes q̄tas dicebāt stoici:nā singla curare ñ posset si illis distigueret̄ cōib⁹& maximis. fuilis rō:sed ab hallucināti academico ñ aliena. FAC eē:esto iqt ꝙ sit occupata.q̄re ñ utit̄ cæteris diis mistris ut reges faciūt:& hæc rō uanissima ē. DIstētā.ꝑ oīa natatæ mēbra extēsā:& occupatā. VERsantē:uoluētē. TVentē:cōsuātē. MOderātē:tēpantē & gubernātē. CESsare:ociosos eē atq; ignauos. NON ut tollerē:eē negarē:sed ut qōnis hui⁹ difficultates ōnderē. EXplicat⁹ explanatōes & enarratōes. VEhemēti⁹:acri⁹:& ualidi⁹. MEā:puā:solā:uerā:īegrā. SANctissime:religiosissime. PRO aris & focis.i.ꝑ religiōe ac sacrificiis q̄ nulla fierēt si de⁹ ñ eēt:aut si hūana ñ curaret:iccirco uiris eqsq; ut dr̄ bōis ciuib⁹:asserēda ē diuia ꝓuidētia ne solidissimū rei pu.fūdamētū labefactet̄. SANctos iniolabiles. REligiōe:diuio cultu & reuerētia. CINgitis: munitis:& roboratis metu:& reuerētia supioris naturæ. DIfferere:disputare:atq; disgrere:nullo certo adhibito iudicio ut decuit academicū. Q. VIP pe:certe:eronice loqt̄ Epicure⁹ Vellei⁹:q oē gen⁹ diuiationis negabat. SOMnia:nocturna uisa:& signationes reꝝ futuraꝝ. LEuia:uana:& mēdosa. ITA:sic dispositi & affecti. Apent Ci.& ipe academic⁹ suā opionē atq; sniam:fateturq; stoicā rōnē eē uerisilē:non dixit uerā ne a suo decreto abscederet:seruatq; ambigētis academici decorū. PROpensior:pronior:& iclinatior ad id qđ uero est simile:id enim academicus e suo dogmate seqtur.

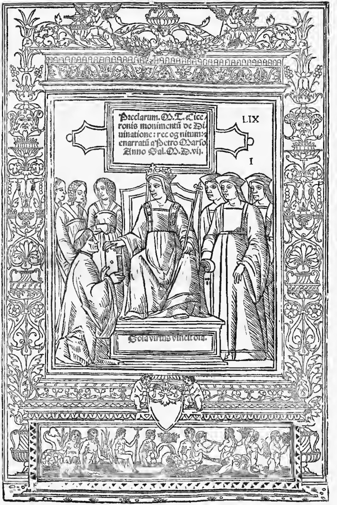
FINIS.

cōtētione mēte ipa ac uolūtate moueant̄:sic numie deoꝝ oīa fingi moueri mutariq; posse. Neq; id dicitis supstitiose atq; aniliter:sed physica cōstātiq; rōne. Materia.n.reꝝ ex q̄ & i q̄ oīa sint:totā eē flexibilē & cōmutabilē ut nihil sit:qđ nō ex ea q̄uis subito fingi cōuertiq; possit. Ei⁹ aūt uniuersæ fictricē & moderatricē diuinā eē ꝓuidētiā. Hāc igit̄ quocūq; si moueat efficere posse qcqđ uelit. Itaq; aut nescit qđ possit:aut negligit res hūanas:aut qđ optimū sit nō pōt iudicare. Nō curat singulos hoīes:nō miꝝ nec ciuitates qdē:nō eas:ne natiōes qdē & gentis? Qui si has etiā cōtemnet:qđ mirū est oē ab ea genus hūanū eē cōtēptū. Sed quo mō iidē dicitis:nō oīa deos psequi qui uultis a diis imortalib⁹hoībus dispertiri ac diuidi oīa. Icirco hæc tecū q̄a uestra est de somnioꝝ ueritate snia:atq; iidē etiā uota suscipi oportere dicitis. Nēpe singuli uouēt. Audit igit̄ mens:diuina etiā de singulis. Videtis ergo eā nō esse tā occupatā q̄ putabatis? Fac esse distentā:cælū uersantē:terrā tuentē:maria moderātem. Cur tā multos deos nihil agere & cessare patit̄? Cur nō rebus hūanis aliquos ociosos deos ꝑfecit:q a te Balbe inumerabiles explicati sūt. Hæc fere dicere habui de natura deoꝝ:nō ut ea tollerē:sed ut itelligeretis q̄ esset obscura:& q̄ difficiles explicat⁹ hr̄et. Quæ quū dixisset Cota finem fecit: Lucili⁹ aūt uehementius iqt Cota tu qdem iuect⁹ es i merā stoicoꝝ rōnem:q̄ de ꝓuidentia deoꝝ ab illis sctīssime & ꝓuidētissime cōstituta est. Sed qm̄ aduesperascit:dabis nobis diem aliquē ut cōtra ista dicam⁹. Est.n.mihi tecū ꝓ aris & focis certū:& ꝓ deoꝝ tēplis atq; delubris ꝓq; urbis muris:quos uos pōtifices scōs esse dicitis diligētiusq; urbē religiōe q̄ ipis mœnibus cingitis:q̄ deseri a me dū qdē spirare potero nefas iudico. Tū Cota. Ego uero & opto redargui me Balbe:& ea q̄ disputaui disserere malui q̄ iudicare:& facile me a te uinci posse certo scio. Quippe iqt Vellei⁹:q ēt somnia putet ad nos mitti ab Ioue:q̄ ipa tn̄ tam leuia nō sūt:q̄ est stoicoꝝ de natura deoꝝ orō. Hæc quū eēnt dicta ita discessim⁹:ut Velleio Cotæ disputatio uerior:mihi Balbi ad ueritatis similitudinem uideretur esse propensior. Laus Deo. Finis.

Laus summo regi dicatur uocibus oris:
Qđ iam non cesset merces cōdigna laboris.

Fata regunt finem:spero dii cœpta secundent.

Sola uirtus uincit omnia.

Preclarum .M.T. Cice-
ronis monimentũ de Di-
uinatione: recognitum: &
enarratũ a Petro Marso
Anno Sal. M.D.vij.
LIX
I
Sola virtus vincit oĩa.

PETRI MARSI Recognitio:& enarratio duorum librorũ Ciceronis de Diuinatione ad Illustrissimam Annam Galliarum Reginam christianissimam.

VETERES Philosophi & grauitate:& acumine nobiles:qbus poecile.i.uaria porticus in
qua cõmentari:ac differere cõsueuerunt appellatiõem dedit. Diuinam eẽ ꝓuidẽtiam oĩa
moderãtem:& humanis rebus benignissime cõsulẽtẽ argumẽto:uel efficacissimo mul
tiplicis diuinationis asseuerarũt.huius eteni nomẽ ab illa duciť.& duo hæc reciprocãtur
inuicẽ:atq; recurrũt. Quapp utrũq; diuinationis genus artificiosum.ſ.ac naturale obseruãdum cen/
suerunt. Diuina siqdem sñia tum extorum signis:atq; portẽtis:tum auguriis:& sortibus:tũ uaticiniis
& sõniis uitæ usibus olim patuit: ut ea q̃ multo añ ꝓuisa eẽnt:aut oĩno cauerẽtur:aut certe lãguidio/
ra incurrerent. Talium philosophoꝝ rõnes:atq; exẽpla. M.T. Cicero stoicam psonam ꝓ tpe induens
cum eẽt academicus his libris explanauit quos undiq; mendis scatentes: & nubilo quodam difficul/
tatis:& ambiguitatis obductos pro captu ingenii emẽdatos: & q̃tulacũq; interptationis luce psusos
Amplitudini tuæ dedicaui Religiosissima Regina: ut hac ẽt nũcupatione christianissimo Regi iũga/
ris. Cui opus de diuina natura sacratum est a qua riuuli diuinatiõis:& psensionis ẽt priscis tpibus ema
narunt. Aeterna siqdem illa & ineffabilis bonitas ubertimis grãe suæ fontibus oẽm terrã rigare præ/
cepit. Sed populus ille quõdam electus diuinis prophetaꝝ uocibus ãmonitus est imprimis & istitu/
tutus. Moses ille undiq; sacer israeliticæ gentis assertor deum pollicẽtem audire meruit. prophetã eis
suscitabo de medio fratrum suoꝝ similẽ tui.& ponam uerba mea in ore eius. Loqueturq; ad eos oĩa
quæ pcepero illiq aũt uerba eius quæ loqueť in noĩe meo audire noluerit ego ulciscar. Hic ẽ ille non
propheta solum maximus:sed & prophetaꝝ oĩum Numen:quo loquẽte hariolorum: haruspicum:
& uaticinãtium ora obmutuerũt. Delphici tripodes confracti sunt & cortina obstructa:chaoniæ uo/
lucres:æra dodonea: & tomarii Iouis lucus euanuerunt. Garamanticæ sortes nullæ sunt. Tanti ducis
& prophetæ uocibus omni studio ac pietate parẽdum est:ut sũmo bono p religionem inhæreamus
& diuina ultio caueať:quæ cõsumatissima iusticia est:& clemẽtissima. Quod Tu religiosissima Re/
gina seruas imprimis ut pietissimi & in omni uita incõparabilis francisci britãnici Ducis filiã:ut Re/
ginam christianissimi Regis cõsortẽ:ut deniq; catholicæ fidei ac nitidissimæ religionis primogenitã;
decet. Tua pietas cæteris & fuit & erit specimen. Tua prudẽtia ecclesiæ christi sedulo cõsulit. Qd cum
multis argumẽtis ostendiť:tum uel maxime his ꝓmouendis qui & opera:& uerbo christianæ plæbi
ꝓdesse possint. Tuæ solertiæ ac pio studio acceptũ referimus Religiosissimũ uirũ Robertũ cardinalẽ
Nanetensem:cuius decora grauitas:singularis pudicitia:cõsilium:eruditio & exemplaris demum uita
sacrum Senatum undiq; exornãt Hi sunt uiri fortissimi qui lectulum nostri Salomonis ambire de/
bent tenẽtes gladios:& ad bella doctissimi.uniuscuiusq; ensis sup fœmur suũ ꝓpter timores noctur/
nos. Hi sunt eligendi gubernatores:qui clauo uigilãtissime inhærẽtes fluctuantẽ Petri nauiculam in
ꝑpete portu statuere calleant. Hi christianæ militiæ duces:qui ad ꝓpositã palmam cõtendẽtes clarissi/
mos referant de hoste triumphos. Has e tantis Tuæ Maiestatis dotibus delibasse sit satis. Alium lo/
cum sibi exposcunt:& maiori uate canendæ sunt. Viue felix.& qcquid Amplitudini tuæ ad uotũ suc
cedit Diuinæ benignitati acceptũ referre dies noctesq; memineris. Reges per me regnant dicit domi
nus:cui colendo nati sumus. Deus inquit Lactantius nos ideo generauit ut ei seruiamus. Seruire aũt
deo nil aliud est q̃ bonis operibus tueri:& cõseruare iustitiam:hæc ille. Cõmunem generis humani pa
rentem uenerari decet imprimis cui uiuendo & moriendo damus operam. Cui ratio tãdem redden/
da est. Illi gloria in æternum. AMEN.

PRAECLARISSIMA Commentaria Petri Marsi litteratorum monarchæ in marci Tullii Ciceronis librum de diuinatione accuratissime castigata.

VETVS OPINIO EST Hac præfatione ut rhetorum decreta pscribunt Diuinationis.i.sciētiæ ac prouidentiæ rerū futurarū autoritate longius repetita & altius iusto Ciceronis pconio celebrata. Q. frater stoici dogmatis æmulator atq; assertor huius diuini muneris duo genera esse rōibus,pbat:& cōfirmat exēplis: quorū alterū arte cōstat:& nititur formulis longo usu cōstitutis. Alterū uero natura ipsa excitat:

MARCI TVLII CICERONIS DE DIVINATIONE LIBER PRIMVS.

VETVS OPINIO EST iam usq; ab heroicis ducta temporibus: eaq; & P.R.& oium gentium firmata cōsensu uersari quādam inter hoīes diuinatōem: quā græci manticen appellant.i.psensionem & sciētiam rerum futurarum. Magnifica qdam res & salutaris: si modo est ulla: quaq; pxima ad deorū uim natura mortalis possit accedere. Itaq; ut alia nos melius multa quā græci: sic huic pstantissimæ rei nomen nostri a diuis: græci ut Plato iterpretatur a furore duxerunt. Gentem qdem nullam uideo: neq; tam humanā atq; doctam: neq; tam imanē atq; barbaram: q nō significari futura:& a qbusdam intelligi: prædiciq; posse cēseat. Principio Assyrii: ut ab ultimis autoritatem repetam pp planitiē: magnitudinēq; regionum: quas incolebāt: quū cælum ex omni pte patens atq; aptum intuerentur: traiectiones motusq; stellarum obseruauerūt: qbus notatis quid cuiq; significaretur memoriæ prodiderūt. Qua in natione Chaldæi non ex artis: sed ex gentis uocabulo nominati: diuturna obseruatione syderum scientiam putantur effecisse: ut prædici posset: quid cuique euenturū: & quo quisque fato natus esset

& afflatu uiget diuino: illa idcirco artificiosa: hæc naturalia & habent & appellant: quæ somniantib⁹: & per furorem uaticinantibus contingunt: & obseruant. Hi aūt arte diuinant qui cōiectura & ratione nouas res interptantur & explicant quas prius longa obseruatione notantes didicerunt & comphendentes idisciplinam & artem redegerunt. Hi uero haruspices erant: cōiectores: augures tonitrualesq; iterptes: hæc oia prio uolumie cōtinent: & Q. frater stoicam sustinet personam. In altero. M. Tullius academicus rationes diuinationē confirmātes indubium reuocarunt quid pro illa: & cōtra illam disputatū sit a priscis philosophis liquido appareat. DVCTA: originata & propagata ab eo tēpore quo heroes.i.semidei claruerunt. heroes autem prisci appellauerūt corpore animoq; solidos & diuini generis participes: inde uirtus heroica sublimis atq; diuina & in eius pconia heroicum carmen: huic uirtuti feritas opponitur. MAGNIfica: maxima: amplissima. SALVtaris: utilis conseruandæ saluti publicæ primatimq;: nec non declinando iminenti periculo. Aufert enim psentibus malis inquit Sæneca qui futura prospexerit: & quæ multo ante promisa sunt languidius icurrunt: Plato in phedro diuinatiōem celebrat his uerbis. Nunc autem maxima bona fiunt nobis per furorē diuino quodam munere cōcessum: nam & quæ delphis futura predicit uates: & quæ ī dodona sacerdotes multa & magna cōmoda priuatim & publice græcis hoībus attulerunt: quod si referamus sibyllam: & alios q cūq; diuino usi sunt uaticinio q multa pdicētes in futurum pfuerint prolixum nimis extēdemus sermonē: & rem oibus manifestā pferemus. SI MODO est ulla: decorū seruat academici nihil affirmantis. VIM: efficaciam: pprietatē: & potētiam: nā qui diuinat similitudinem quādam dei hre uidet. DVXErūt: deriuauerūt: originationē dederūt: & aptū nomē accōmodarūt: ut uidelicet eēt uera nota.i.signū rei notatæ. INTERpratur declarat uim & originem ipsi⁹ nois uerba Platonis in phedro hæc sunt. Illud certe dignum est testificari q ueteres q noīa reb⁹ posuerūt nō turpe qddā: neq; ignoiosum putarūt furorem. Nō.n. pulcherrimæ arti qua futurū iudicat hoc nomē applicātes eam manicē noiassent: sed tanq bonū qddā sit furor cum diuina forte puenerit nomē hmōi indiderūt: at iuniores isti imissa. T. lfa iepte manticē uocauerūt: hæc Plato. Manium antiq appellabāt bonū: ūō pri⁹ manicē deīde manticen appellauerūt: Diuinādi duas posuit Plato furoris spēs: Vnā ab humanis morbis. Alterā ex alienatiōe diuina qua extra cōsuetā uitæ īstitutionē qs rapit. Hui⁹ qtuor ptes sunt naticinū: Mysteria: poetice: Venereus cupidineusq; īfluxus. psides harū formarū Apollo: Dionysi⁹: Musæ: Ven⁹ cū filio. HVMAnā: benignā: hospitalē: facilē. IMMAnē: ferā: difficilē: asperā: truculētā. BARBArā: īdoctā: rudē: īdocilē: absonā: & ab oī cultu īgenii alienā. AB VLTIMIS: postremis ascēdēdo: sed descēdēdo primis obseruatorib⁹ & assertorib⁹ talis disciplinæ. SYRIA: iqt Plin⁹ quondā terrarū maxia assyria aū dicta: & ubi cilitiā attingit antiochia. Syri autore Eustathio libyci Dionysii iterpte dicti sūt a syro apollinis & sinopes filio. Assyrii pprie sunt q babylonē icolūt adiacētēq; regionē. REPEtā: celebrē alti⁹ explicādo. AVTORItatē dignitatē & excellētiā. APTVM: accōmodū & sua qlitate idoneū talib⁹ obsuatiōib⁹. TRAIEctiones: uarios cursus & recursus. NOTAtis: obseruatis: & signatis. CVIq;: cui quoq;. CHALdæi: autore diodoro babyloniorū antiqssimi eū locū i sua re pu. quē i ægypto sacerdotes obtinuerūt: ad cultū eteni deorū electi p oēm uitā philosophabant: pitissimi astrologiæ habiti sunt. Multi quadā diuinatiōe futura pdicebāt. chaldæi inquit Stephanus dicti sunt a chaldæo quodā ut autor ē Dicearchus. Chaldæi dicit Eustathi⁹ libyci dionysii iterpres dicti sunt a chaldæo rege: quē dicunt post Ninum quatuor & .xx. annis habitasse babylonem: & cōgregatos ab ipso nomen accepisse.

EANDEM artem: fyderalem fciam. PISIDE: dicti funt a pifido quodam: ut dicit Euftathius: uocabant prius autore Stephano folymi a folymo filio Iouis & chaldenes pifide contermini funt lyciis. Cicero pcōful hos pplos rexit & gubernauit. COLOnia: dr̄ multitudo hoium alio trāfcripta & miffa ad inhabitādū: & ipfa minor urbs q̄ nouos habitatores reciperet colonia dicta. EOLIA: prouincia minoris afiæ ppe Ioniā fupra phrygiam inqt Euftathius iacent eoles: his finitimi funt cilices ufq; ad mare: eoles europei dicti fūt a filiis eoli. Afiani uero eoles appellati funt: qm̄ ex uariis hoibus fuit illa colonia. nam Eolon dr̄ uariū. Iones appellati funt ab Ione filio Zuthi uiri attici quē Euripides dicit terræ afiaticæ habitatorē. Athenienfes iqt Veruuius ex refpōfis apollinis delphici cōmuni cōfilio totius hellados. xiii. colonias uno tpe in afiam deduxerūt. PYthio apollineo: & delphico. Dodona urbs moloffor̄ i epyro cum oraculo Iouis fub tomaro monte: unde romanus Iuppiter. i. dodoneus: olim denoiatus eft: meminit claudianus: & polybius: hoc oraculū fophocles appellauit q̄rcum uerbofam: illic æneum uas arte quadam fonabat: uel ui uentor̄: unde in loquaces & garrulos puerbium æs dodoneum. Hammonis. i. harenarii Iouis oraculū erat in aphrica apud nafamones inhærenis habitantes. AVSPIcato: fœliciter captato pri⁹ augurio unde dixit Ennius Augufto augurio poftq̄ īclyta condita Roma eft. Aufpicato aduerbiū eft. EXActis: expulfis: & fugatis Tarquiniis. Aufpicia dicuntur ab infpectione auium. Auguria a garritu. VIS: efficacia: potentia. CONSVlendis: ponēdis in cōfulationē alterius: qui fuam afferat fniam: & quid agēdū fit præfcribat. INTERptandis: declarādis quid futurū mōftrent. Interptari monftra eft declarare ac explanare qd fignificēt: inde fequit̄ procuratio. PROCVrandis: repellendis pcatione folemni ac purgandis legitimo ritu. Idem quippe figñat procurare monftra & auertere: atq; purgare debitis uictimis: ac remediis. HAruſpex: inquit donatus ab haruga noiatur. i. hoftia fiue uictima ab hara. i. ftabulo in quo cōcluditur & adferuatur ad facrificium. DISCIplina: arte doctrinaq; harufpicina dicta. RATIOne: arte aliq̄ & difciplina. SOLVto: non impedito corporeis curis cōmouerent: & hæc eft naturalis diuinatio p fomnū aut furoré. HARIOlus: eft qui diuina mente uaticinatur dictus quafi fariolus a fatis: & fando. FVRIbundas: animo furēti emiffas. OCTAuiano: ciuili inter octauium confulem & L. cinnam: caput Octauii ī ianiculo cæfi pepēdit in foro ut fcribit Appianus. Plinius agēs de crinita ftella dicit Terrificū magna ex parte fydus: atq; nō leuiter piatum ut ciuili motu octauio confule. GRAuiora: magni ponderis & momenti. i. maiora & feueriora. Templum fofpitæ Iunonis erat apud lanuuium: cui noui cōfules ex more facrificabāt. Metellus cognominatus eft baleaticus a deuictis balearibus infulis: quæ & gymnefiæ appellantur in mari hifpano: e regione ad Tarraconem. EVENTIS: his quæ eueniffent. i. fine rerum ac exitu. RATIONE: arte & cognitione ipfarum caufarum. EXQVISITA: electa: acuta. EQVIBVS: e numero quorū philofophorū. COLOphon: urbs Ioniæ olim potentiffima huius phyfici Xenophanes patria. BALBVtientem perplexe atq; confufe loquentem: uerbis quippe uidebatur fateri deos effe: re autem e medio eos tollebat. cum negaret ea his ineffe quæ diuinæ naturæ propria funt. ZENO princeps ftoicorū e citio urbe cypri: unde citieus dictus. VETERE academia: platonica familia.

Eandem artem etiā ægyptii longinquitate tempoꝝ innumerabilibus pene fæculis confequuti putātur. cilicum aūt & Pifidarum gens: & his finitima Pamfilia: qbus natiōibus præfuimus ipfi: uolatibus auiū cantibufq; & certiffimis fignis declarari res futuras putant. Quā uero græcia coloniam mifit in eoliam ioniam: afiam: ficiliam: italiam: fine pythio aut dodonæo aut hāmonis oraculo? aut qd̄ bellum fufceptū ab ea fine confilio deorum eft? Nec unū genus eft diuinationis publice priuatimq; celebratum. Nā ut omittā cæteros populos: nofter q̄ multa genera cōplexus eft? Pricipio huius urbis parēs Romulus nō folū aufpicato urbē cōdidiffe: fed ipfe etiā optimus augur fuiffe tradit̄. Deinde auguribus & reliq reges ufi: & exactis regibus nihil publice fine aufpiciis nec domi nec militiæ gerebat̄. Quōq; magna uis uideretur eē in īpetrādis cōfulēdifq; rebus: & in mōftris interptādis: ac pcurādis in haruſpicū difciplina oēm hanc ex æthruria fciam adhibebāt: ne genus effet ullū diuinationis: quod neglectū ab iis uideret̄. Et quum duobus modis animi fine ratione & fcīa motu ipfi fuo foluto & libero incitarentur: uno furente: altero fomniāte: furoris diuinationem fibyllinis maxime uerfibus contineri arbitrati: eoꝝ decem iterp̄tes delectos ex ciuitate eē uoluerūt. Ex quo gñe fæpe harioloꝝ etiā & uatū furibūdas p̄dictiones: ut Octauiano bello Corneli culleoli audiēdas putauerūt. Nec uero fomnia grauiora: fiq̄ ad rē. p. ptinere uifa funt: a fummo cōfilio neglecta funt. Quin ēt memoria nr̄a tēplū Iunonis fofpitæ. L. Iuliufq cū. P. Rutilio conful fuit: de fenat⁹ fnīa refecit ex ceciliæ balearici filiæ fomnio. Atq; hæc: ut ego arbitror: ueteres reꝝ magis euētis moniti: q̄ rōne docti: pbauerūt. Philofophoꝝ uero exqfita q̄dā argumēta cur eēt uera diuinatio collecta funt. Ex qbus ut de antiqffimis loquar Colophonius xenophanes unus: qui deos effe diceret: diuinationem funditus fuftulit. Reliqui uero oēs p̄ter Epicurū balbutientē de natura deoꝝ: diuinationem pbauerunt: fed non uno mō. Nā quū Socrates: omnefq; focratici. Zenoq; & ii q ab eo eēnt pfecti manerēt ī ātiquoꝝ philofophoꝝ fnīa: uetere academia: & peripateticis cōfentiētibus: quūq; huic rei magnā

Autoritatem

autoritatē Pythagoras iam āte tribuisset: qn etiā ipse augur uellet eē: plurimusq; locis grauis autor Democritus p̄sensionē rex futurax cōprobaret: Dicearchus peripateticus cætera diuinatiōis genera sustulit: somniorū & furoris reliqt. Cratippusq; familiaris nr̄ quē ego parē sūmis p̄ipateticis iudico: iisdē rebus fidē tribuit: reliq̄ diuinatōis gn̄a reiecit. Sed quū Stoici oīa fere illa desenderēt: qđ & Zeno ī suis cōmētariis q̄si sæmina q̄dam sparsisset: & ea Cleantes paulo uberiora fecisset: accessit acerrimo uir ingenio Chrysippus: q totā de diuinatiōe duobus libris explicauit sniam: uno p̄terea de oraculis: uno de somniis: quē subsequēs unū librū Babylonius Diogenes edidit eius auditor: duos Antipater: qnq; nr̄ Possidonius. Sed a stoicis uel princeps eius disciplinæ Possidonii doctor discipulus Antipatri degeoerauit Panætius: nec tn̄ ausus ē negare uim eē diuinādi: sed dubitare se dixit. Q đ illi in aliq̄ re iuitissimis stoicis facere licuit: id nos ī reliqs rebus faciamus: a stoicis noo cōcedet̄ p̄sertī; quū id de quo Panætio nō liqt: reliqs eiusdē disciplīæ solis luce uideat̄ clari⁹? S; hæc qdē laus academiæ p̄stātissimi phi iudicio: & testionio cōprobata ē. Eteni nobismet ipsis q̄rētib⁹ qd sit de diuiatiōe iudicādū: qđ a Carneade multa acute & copiose cōtra stoicos disputata sint uerentibusq; ne temere uel false rei uel nō satis cognitæ assentiamur: faciēdū ut ut diligēter ēt atq; etiā argumēta cū argumētis cōparemus: ut fecim⁹ ī his trib⁹ libris: quos de natura deorū scripsimus. Nā quū oibus ī reb⁹ temeritas ī assentiēdo errorq; turpis ē: tū ī eo loco maxīe: ī quo iudicandū est q̄tū auspicis: rebusq; diuinis religiooiq; tribuamus. Est.n. periculū: ne aut neglectis bis: īpia fraude: aut susceptis anili supstitōe obligemur. Q uibus de rebus & alias sæpe & paulo accuratius nup quuz essem cū. Q uinto fratre in tusculano disputatuz est. Nam quū ambulādi cā in lyceum uenissemus (id.n. superiori gymnasio nomē est) perlegi ille inqt tuū paulo ante tertiū de natura deox: in quo disputatio Cotæ q̄q̄ labefactauit sniam meā nō funditus tamē sustulit. Optime uero inq̄: & enī ipse Cota sic disputat: ut stoicox magis argumēta cōfutet: q̄ hoium deleat religionē. Tum Q uintus dicit̄ qdem istuc inquit a Cota & uero sæpius: credo ne cōmunia iura migrare uideat: sed studio contra stoicos differendi deos mihi uidet̄ funditus tollere. Eius orōni nō sane desidero qd respōdeam: satis.n. defensa religio est ī secūdo. libro a Lucilio: cuius disputatio: tibi ipsi ut ī

AVTORITATEM: dignitatē: æstimationē. GRAuis: magni momēti. Diceach⁹ fuit siculus ex urbe messana discipulus Aristotelis philosophus: rethor: & geometra. HISDEM reb⁹ furori & somniis. COMmētariis: libris in quib⁹ res breuiter: & summatie scribuntur. SAEMINA: principia q̄dā & capita. ACERrimo: acutissimo & perspicacissimo Diogenes stoicus e seleucia fuit: babylonius tamē cognominat⁹ est p̄pter uiciuitatē. Antipater stoicus fuit alexandrinus: erat aūt hæc alexandria in cilicia prope issou: & tarsum: posidonius fuit apameensis: panætius fuit rhodius. VEL: etiam & certe primus in stoica ratione atq; dogmate.

DEGEnerauit: desciuit: defecitq;. VIM: facultatē & potentiam. INVItissimis reclamantibus: & indignantibus q̄ relicto suo decreto: & affirmādi placito de hac re more academico dubitaret. ILLI stoico: panætio e familia stoicorum: qui positiōes obnixe seruabāt suas.

NON liquet: ambiguum est & dubium. EIVSdem disciplinæ stoicæ professionis. LAVS: gloria: & libertas de omni re dubitate confirmata est a panætio, qui q̄uis eēt stoicus de diuinatiōe dubitauit. TEMERE: incōsulte: stulte. ETIAM atq; etiā: crebro: sæpe. TEmeritas inconsulta: & imprudēs assensio. ERROR: lapsus: & falsa opinio est uituperabilis: ignominiosa & probrosa: maxime cum de religione agitur fundamento uidelicet rei pu. & stabilimento degendæ uitæ cum decoro: pietate: atq; iustitia. IMPIA fraude: nefario scelere atq; culpa. ANILI: delyra: & uana: qualis esse solet in uetulis ineptis: credulis & stultis: est enim superstitio uana religio & inanis metus numinis. OBLIGEmur innodemur adstringamur. Lyceo gymnasio inqt Pausanias a lyco pandionis nomen inditum est: Apollinis existimatum olim est templum: deus sane lyceus hinc appellat⁹ est. LABEfactauit concussit: fregit: uertit: maculauit: labefactare est frequenter maculare: inficere: concutere. FVNDITVS: omnino & penitus a fundo & radice. ARGVmenta: rationes quibus non cōcluditur necessario id quod humana cōmentatio afferuerat. Cota igitur non delebat hominum pietatē: sed leues ostendebat: & infirmas stoicorum asseueratiōes.

RELIGIOnem diuinum cultum: & optimam erga deum uolūtatem. ET VERO: certe. COMMVnia iura: ueteres ritus patriæ institutumq; : ciuile ac publicum. MIGRARE: domicilium mutare: & alio ad habitandum se conferre. STVDIO: uoluntate: cura.

EXTREMO tertio:extrema parte tertii uoluminis:his uerbis:hæc cum essent dicta:ita discessim⁹ ut Velleio Cottæ disputatio uerior. Mihi balbi ad ueritatis similitudinem uideretur esse propensior.i.magis propendens & uergens atq; inclinata ad uerisimile quod academicus sequitur. COMMOdius aptius ut tota q̃stio de diuinatione seorsum ab ea quæ est de natura deorum explanetur. Q. VAERI:q̃stionē fieri & disertationem. PRAEsensio:anticipatio:& psagitio:fortuitæ res dicunť quæ nec arte nec sapientia prouideri possunt:sed tm̃ in fortunæ arbitrio sunt & nutu. VIM: significationem:naturam:explicemus inquit partes huius definitionis:& sic eundo per singula inductiue:quaq; nam rerum diuinatio esse possit cum rerum tm̃ fortuitaq; eē definiatur. Q. VALE sit:cui⁹ proprietatis. COLImus:uenerando exercemus. Sequiť enim hoc diuinationem esse si dii sunt:& deos si diuinatio:quæ a diuis denominať. ARCEM:munimentum.i.ualidissimā rōnem. RECIprocantur:recurrunt:uicissimq; reflectuntur:reciprocum dicitur retrogradum. Reciprocare inq̃t Sex. Pompeius pro ultro citroq; poscere usi sunt antiqui:quia procare est poscere:hæc ille. Reciprocum dicitur a græcis antanaclaston quasi reuerberatū: atq; refractum reciprocum a recipiēdo deriuatum scribit uarro & id esse quod alicunde pfectū redit eo unde pfectum est. NATVRA:naturali quodam dono seruat Cicero decorum academici: omnia i dubium reuocantes. ET VT:q̃uis. ARGVmēti indicii:notæ: demonstrationis & signi. SI VAcas animo:uacuum habes animū nec aliis curis & cōmentationibus occupatū. PRAEVERtendum:pponendum:nā puertere est anteponere. VACO:uacuus sum & expeditus atq; attentus:est enim tanti philosophia ut facile reb⁹ cæteris anteponenda sit. HOC ipe:occupata.s.re pu.cæsaris tyranni de senatu extincto & sublatis iudiciis:ut iā litteræ meæ forenses ac senatoriæ conticuerint. HAbeo audire:audiendū mihi ē. PRAEter cæteros:ultra opinionem cōmunem eoq; philosophorū quos imitor. SENTENtiam:opionem stoicoq; & ueterū academicorum. CONsensu:affirmatione:cōprobatione citra discrepantiam. Q. VAE est gens: Diuinationis inquit duo genera sunt:artificiosum & naturale:agam prius de artificioso:quod esse cōfirmatur cōmuni omnium gentium consensu qd'testimonium profecto ualidissimū est:qm̃ nox naturæ uidet esse:uñ dixit Hesiodus:Fama non pōt perire quā populi celebrāt:hæc repetiit in moralibus Aristoteles. EXTIS:itestinis ac fibris. HAE sūt artes.i.artificiosæ diuinatōes. NON moueať tangať:& afficiať. EVENta:effectus & exit⁹. CAVsas:rōnes quare eueniāt. VIS:occulta q̃dā potentia. NATVra:naturalis q̃dam facultas & efficacia. OBSERuatis:notatis euentis monstrorum somniorum:& uaticinationum. INSTINCTV:impulsu cōmotione. INFLATV:inspiratiōe. VRGERE:pmere ac uexare q̃stionibus nō necessariis:sufficit usib⁹ uitæ cognoscere euēta:etiam si causæ ignoreť. CORnicem a leua:bonum augurium erat inq̃t Valerius probus:si coruus dextra comix sinistra uolant. Vnde plautus:picus & coruus est a læua. Quomodo aues inquit Seneca non in hoc motæ ut nobis occurrerent dextrū auspicium sinistrumue fecerunt : & illas deus mouit: & Virgilius: Ante sinistra caua monuisset ab ilice cornix. CANERE:augurium facere cantu & garritu. OBSERVATA:notata.

extremo tertio scribis ad ueritatem est uisa propensior:sed quod prætermissum est in illis libris credo quia commodius arbitratus es seperatim id quæri: deq; eo disseri idest de diuinatione:quæ est earuz rerum quæ fortuitæ putantur prædictio atq; præsensio. Id si placet uideamus quā habeat uim : & quale sit. Ego enim sic existimo : si sint ea genera diuinādi uera:de quibus accepimus:quæq; colimus:eē deos: uicissimq; si dii sint:esse qui diuinent. Artem tu quidem stoicorum inquā Quinte defendis :siquidem ista sic reciprocātur:ut si diuinatio sit dii sint:& si dii sint:diuinatio sit:quorum neutrum tam facile quaz tu arbitraris conceditur. Naz & natura significari futura sine deo possunt:& ut sint dii potest fieri ut nulla ab iis diuinatio generi humano tributa sit. Atq; ille mihi inquit satis est argumenti:& esse deos:& consulere rebus humanis q̧ esse clara & perspicua diuinationis genera iudico:de quibus quid ipse sentiaz si placet exponam:ita tamen si uacas animo:neq; habes aliquid quod huic sermoni præuertendum putes. Ego uero inquā philosophiæ Quinte semper uaco : hoc autem tempore:quum si nihil aliud qđ libenter agere possimus multo magis habeo audire de diuinatione quid sentias. Nihil inquit equidem noui:nec quod præter cæteros ipse sentiam:nam cū antiquissimam sententiam : tum omnium philosophorum & gentium consensu comprobatam sequor. Duo sunt enim diuinandi genera : quorum alterum artis est : alterum naturæ. Quæ est autem gens:aut quæ ciuitas : quæ non auť extis pecudum aut monstra:aut fulgura interp̄tantium:aut augurū: aut astrologorum : aut sortium (hæc enim fere artes sunt) aut somniorum:aut uaticinationum (hæc enī duo naturalia putanť) prædictione moueať. Quarum q̃dem rerū euenta magis arbitror : q̃ causas q̃ri oportere. Est enim uis & natura quædam:quæ tum obseruatis longo tempore significationibus : tū aliquo instinctu inflatuq; diuino futura prænunciat. Quare omittat urgere Carneades: quod faciebat etiam Panætius requirens Iuppiter ne cornicem a leua: coruuz a dextra canere iussisset. Obseruata sunt hæc tempore immenso : & in significatione euētus

Animaduersa:

ANIMADVERSA:cognita:& cõsiderata in fine significationis:euenta inqt notauerũt:& sic lõga obseruatiõe eorũ q̃ euenissent.i.effectuũ artẽ effecerũt quãq̃ causæ eẽnt ignotæ. EXCIpiente:cõseruante accepta cognitionẽ & ꝓdente illã subinde posteris.& iõ monimẽta lrãꝝ excogitata sunt ne maioꝝ inuenta perirẽt. PROdendis monimentis:recordationib⁹ diffusis & ꝓpagatis.i.memoria si exceperit:& monimẽta fuerint ꝓdita.i.extensa:& ꝓrogata.monimenta dicunt̃ q̃cũq; nos alicuius rei ꝑteritæ ammouẽt. ASEqui:attingere & cõphẽdere:excipiẽdo memoriam:& prodendo monimẽta.i.extendendo ad posteros.modus loquendi est:illis legendis hoc assequor.i.illa legendo:& illis prodendis illa prodendo. ANIMADuersa:cognita.

animaduersa & notata.Nihil est autem qd' non longinquitas temporum excipiente memoria prodendisq; monimentis efficere atq; assequi possit. Mirari licet quæ sint animaduersa a medicis herbaꝝ generaq; quæ radicum ad morsus bestiarum:ad oculorum morbos:ad uulnera:quorum uim atq; naturã ratio nunq̃ explicauit:utilitate & ars est & inuentor probatus. Age ea q̃ quãq̃ ex alio genere sunt:tamẽ diuinationi sunt similiora uideamus.

Atq; etiam uentos præmonstrat sæpe futuros
Inflatũ mare:quum subito penitusq; tumescit'
Saxaq; cana salis niueo spumata liquore
Tristificas certant neptuno reddere uoces.
Aut densus stridor quum celso uertice montis
Ortus adaugescit scopuloꝝ sæpe repulsus

Atq; his rerum ꝑsensionibus prognostica tua referta sunt.Quis igit̃ elicere causas ꝑsensionuꝫ põt? Et si uideo boethum stoicũ eẽ conatum: qui hactenus aliquid egit:ut earum rationem rerum explicaret: q̃ in mari cælo ut fierent. Illa uero cur eueniant quis probabiliter dixerit?

Cana fulix itidem fugiens e gurgite ponti
Clamans:nunciat horribiles instare procellas:
Aut modicos tremulo fundẽs ex gutture cantus
Sæpe etiam pertriste canit de pectore carmẽ:
Et matutinis acredula uocibus instat:
Vocibus instat:& assiduas iacit ore quærelas
Cum primum gelidos rores aurora remittit
Fuscaq; non nunq̃ cursans per littora cornix
Demersit caput:& fluctum ceruice recepit.

Videmus hæc signa nunq̃ fere mentientia: nec tamen cur ita fiat uidemus.

Vos quoq; signa uidetis aquai dulcis alumnæ
Cum clamore paratis inanes fundere uoces
Absurdoq; sono fontes:& stagna cietis.

Quis est qui uidere ranũculos hoc suspicari possit? Sed inest in ranũculis q̃daꝫ natura significans aliqd per seipsa certa:cognitioni autem hoĩum obscurior.

VIM:potẽtiam:efficaciã. NATVram:ꝓprietatẽ: & qualitatem. RATIO:ars:& scĩa ipsa medendi:& causa talis naturæ. VTILItate:euentu:& experientia:q̃ sanitatẽ afferebãt:& iõ medicina ꝓbata est:& ei⁹ autor.

QVAM q̃ sũt ex alio genere:natura & qualitate:q̃ talium reꝝ cã:& rõ explicat̃ a physico.i.uenatore:atq; iterpte reꝝ naturaliũ:q̃q̃ iqt hæc quæ dicam nõ ꝓprie ptinent ad diuinationẽ:sed ad physicen:tñ hñt aliquã cum diuinatione similitudinẽ:q̃ aliquid significãt & ꝑdicũt. EX alio genere:naturali uidelicet fixo:certo ex causis manifestis:& nõ sunt fortuita ut ea circa q̃ uersat̃ diuinatio:tñ similiora sũt diuinatiõi q̃ sunt hæc q̃a medicis obseruata sunt & usu cognita. ATq; etiã uentos:carmina sunt e ꝓgnosticis Ciceronis:in cui⁹ ꝑcoenũ.Q.frater illa repetit. Mare inqt Plinius silentio intumescẽs flatuq; altius solito iam intra se uentos esse fatet̃ etiã montiũ sonitus:nemorũq; mugitus ꝑdicunt.

PENItus:intrinsecus:ualde:ab imo. SAXA cana:spumosis undis ꝑfusa:& albicãtia. SPVmata:spumis illita. NIVEO liquore:spumeis fluctibus. VOCES tristificas:mugitus moestos.i.mœrorẽ & tristitiã portẽdẽtes. REDdere:repsentare p echo uoces neptuni marini numinis:& poetice loquit̃. AVT dẽsus aliud ꝓgnosticũ de sonitu montiũ. ADAVgescit ampliat & maiores facit. REPVLsus scopuloꝝ:reboationes maris impacti scopulis:& cũ sonitu resilientis:Claudian⁹. Raucosq; repulsus umbone. PRAENsionibus:ꝑdictionib⁹ ꝓgnostica:dñr & ꝓnostica. ELIcere:euocare:educere:atq; aperire q̃re talia fiant:& quã hẽant cãm: q̃q̃ inqt elicere conat⁹ est Boethus philosophus stoic⁹: cui⁹ meminit i Zenone Laerti⁹. HACTEnus:hucusq; & iñ ut naturales causas aperiret reꝝ marinaꝝ:& cælestium:sed nõ reꝝ fortuitaꝝ circa quas uersat̃ diuinatio ut ei⁹ definitio super⁹ allata patefecit. RAtionẽ:cãm.

CAELO:aere. ILLA:quæ iam ponent̃ nullus ꝓbabilr explicabit. CANA fulix indẽ:tẽpestatis signa sũt inqt Plinius fulices matutino clãgore. CANA:canas & albicantes hñs plumas. Virg.quoq;.Quũq; marinæ in sicco ludunt fulices. ITIdẽ:sic ut supiora. HORribiles formidolosos & magnos fluct⁹ iminere. SAEpe etiã:ponit aliud ꝑsagiũ acredulæ q̃ uulgo calantra dr. TREmulo:uibrãti:tremulãq; uocẽ crispãti gutture emittẽti. INstat:ꝑseuerat:& q̃ri uidet̃ & lamẽtari cũ in aurora cadũt rores:& iõ gelida & roscida dicta. FVsca:subnigra:uidem⁹ inqt talia signa raro uel nũq̃ mẽtiẽtia:rõnẽ & cãm q̃re fiãt:& uñ nõ dispicim⁹. Terrestres uolucres inqt Plinius cũ cõtra aquas clãgorẽ dabũt ꝑfundẽtes sese:sed maxime cornix:Ranæ quoq; ultra solitũ uocales. ALVMnæ aquai:Ranæ undis genitæ ac nutritæ. INAnes uanas & imperfectas. ABSVRdo:ranea coaxatiõe:atq; absona. CIEtis:mouetis:q̃ssatis:repletis. HOC uidere:cognoscere ac ꝑsagire. NATVra q̃dã:uis q̃dam naturalis. PER se:ꝓpria ui & insita ꝓprietate sine aliquo impulsu extrinseco. CERTA:clara in se:atq; fixa:sed hominibus obscura atq; incerta.

MOLLIpedes:molles ungulas habentes. LVMIna splendores & stellas. SVCcum aereum humorē. Aut priuula inquit Virg. cælum suspiciens patulis:captauit naribus aures. LENTIscus:a lentore id est uiscositate nomen habuit: qua mastice defluit in chio isula. GRAVATA:baccis onusta & floribus. FRVGES:fructus & fœtus:atq; semina. MATVritatem tempus opportunum & aptum. SI QVO:qua ratione:quare:qua ex causa ignoro causam inquit sed effectu contentus sum:hoc idem de omni genere diuinationis sermo. Scammoniæ succus in sole siccatus digerit in pastillos & scammonium dicitur quod autore Plinio bilem detrahit:aluum soluit:& stomachi facit dissolutionem.

ARISTOlochiæ inquit Plinius nomen dedisse ui/
dētur grauidæ mulieres:quoniam esset arista læhuses:
cuius radicis drachma in uini hemina sæpius bibenda
pdest:& illita ex aceto.hæc herba radice trī ualet & ro
tunda est contra serpentes.nostri malum terræ uocant:
Romani dicit Dioscorides herbā uocāt Aristolochiā:
q̄ nomen sortita est quoniam uidetur optima esse ad fe
rendam opem lochis idest grauidis & parturientibus.
VIDEO:cognosco effectum:quāuis causam ignorē.
CVR:quare:& unde. RATIOnem:causam efficiē/
tem. VIM:potētiam efficaciam. EVENtum:effectū.
FISSVM rima:diuisio in ipsis intestinis e quibus fu
tura eliciūt extispices. FIBRA:extremitas iecinorum.
fibiæ interdum pro uenulis ponuntur & radiculis.
ACCIPIO:intelligo:sed causam nescio. VITA:mo
dus uiuendi cōmunis:qm̄ in magno usu est extispici/
na. VI:potētia efficacia significatiōe. SVMMAnus:
dictus est quasi summus omnium manium:dicit etiā
uedius:plutos:dis ueiuppiter: & quietalis. FASTI/
gio summitate templi capitolini Iouis fastigium dicit
summa pars operis. OPTIMI:beneficētissimi. MA
ximi potētissimi. FICTIlis:e terra formatus:Plinius
agens de plastice dicit Autor est uarro Turianū e fregel
lis accitū cui locaret: Tarquinius priscus Iouis effigiē
in capitolio dicādam:fictilem eam fuisse: hæ tum effi/
gies deorū erant laudatissimæ. AVTORE:doctore:
principe:inuentore ac duce. VT:ualde libenter. SE/
cundo fælici ac salutari:qm̄ Ciceronis consulatus Ro
manam iam ferme ruinam ac labātem asseruit & confir/
mauit. VRAnia musa qd' nomē astronomiā signat:
Cicero suum opus de gestis in cōsulatu inscripsit ura/
niam:cum de motibus cæli ageret. PRINCIpio:pri
mum hoium urania musa hæc narrat. FLAMmatus:
incensus & excandescēs fulmine armatus:qm̄ fulmina
Ioui attribuunt. VERtitur uoluit & circūspicit. PE/
tessit:cōsyderat & cōtemplat:alibi Cicero qui hāc glo/
riam petessunt:hoc uerbum idē significabat olim qd'
peto ut capio & capesso. CAELVM:cælestia sydera:&
quæ in terris fiunt. QVAE:ea uidelicet petessit quæ:
hoc difficili & impfecto genere locutionis ostēdit sen/
tentiam Senecæ ueram esse affirmantis eloquentiam
deseruisse Ciceronē in carmine. QVAE:sydera. PE/
nitus:intrinsecus. SENSVS:cogitationes. VITAS:
mores & studia mortalium. RETENtant:crebro pel
lunt:& mouent. SEPTA clausa & affixa. CAVER
nis:concauitatibus cæli:circūscriptio est fixarum stella
rum a quibus ut mathematici somniant humana pen
dent fata. VAGANtes:errātes:& intelligit planetas.

Mollipedesq; boues spectantes lumina cæli
Naribus humiferum duxere ex aere succum.
Non quæro cur: quoniam quid eueniat intelligo:
Iam uero semper uiridis semperq; grauata
Lentiscus triplici solita grandescere foetu.
Ter fruges fundens tria tempora monstrat arandi
Nec hoc qdē quæro:cur hæc arbor una ter floreat
aut cur arandi maturitatē ad signū floris accōmodet.
Hoc sum contentus:quod etiam si quo quidq; fiat
ignorem: quid fiat intelligo. Pro omni igitur diui/
natione idem quod pro rebus his quas commemo/
raui respondebo. Quid scammoniæ radix ad pur/
gandum: quid Aristolochia ad morsus serpentum
possit uideo:quod satis est:cur possit nescio:sic uen/
torum & hymbrium signa quæ dixi:rationem quā
habeant non satis perspicio:uim & euentum agno/
sco:scio:approbo. Similiter quid fissum in extis: qd
fibra ualeat accipio: quæ causa sit: nescio. Atq; ho/
rum quidem plena uita est: extis enim omnes fere
utuntur. Quid de fulgurum ui dubitare possu/
mus? Non ne quum multa alia mirabilia: tum il/
lud imprimis? quum summanus in fastigio Iouis
optimi maximi:qui tum erat fictilis cælo ictus esset:
nec usquam eius simulachri caput inueniretur:haru/
spices in thyberim id depulsum esse dixerunt: idq;
inuentum est eo loco: qui est ab haruspicibus de/
monstratus. Sed quo potius utar aut autore: aut
teste q̄ te:cuius edidici etiam uersus ut lubenter qui/
dem:quos in secundo consulatu urania musa pro/
nunciat.

Principio æthereo flāmatus Iupiter igni
Vertitur:& totum collustrat lumine mūdum:
Menteq; diuina cælum terrasq; petessit.
Quæ penitus sensus hoīs uitasq; retentant
Aetheris æterni septa atq; inclusa cauernis:
Et si stellarum motus cursusq; uagantes

INfede

IN fede:fignifero qui circulus obliq; ambit cælum grece zodiacus dicitur inter cælum & terram inquit Plinius pēdent certis difcreta fpatiis feptem fydera quæ ab inceffu uocamus errantia cum errent nulla minus illis. ERrant:errare dicuntur a græcis ideo planetas appellant.planome grece erro & uagor latine. CERto lapfu: rato & conftanti motu. SPAtio interuallo. NOtata:fignata animaduerfa & obferuata ingenio follertiffimo ac pene diuino. TE cōfulem tuo confulatu. VOlucris motus:præcipites curfus & lapfus traiectiones atq; difcurfus. GRAues: terrifici & ominofi. MIcantes:fcintillantes. LVftrafti:uifitafti & afcendifti:quoniam noui confules Ioui latiali in albano mōte ac iunoni fofpite apud Lanuuium de more facrificabant. LEcto lacte:electis bidētibus & uictimis. MActafti:mactādo hoftias Iouem honorafti ferns quæ latinæ appellantur ut dictum eft. dicimus ferias latinas: & abfolute latinas. Vnde alibi Cicero uolens oftendere paucitatem latinorum quibus uifceratio dabatur in albano dicit:Quibus in municipiis uix fuperfunt qui carnem latinis petant. CLaro:aperte manifefte. ARdere:rubras effe ftellas crinitas. Regnorum euerfor inquit poeta rubuit lethale cometes. IN tempus dirũ: crudele ac cruentum:nam confulatus Ciceronis durũ habuit fortem propter Catilinæ coniurationem. CEcinere prædixerunt portenderunt. LAtinæ:Sacrificia latinarum & exta quæ diros cafus oftenderunt. SPEciem:formam fuam abfcondit luna. CONcreto:obtufo offufcato. NOcte ftellāti:ferena. PErempta: obfcurata:& fic defcribit Lunæ deliquium. FAx radius & flāma difcurrens. TRIftis:luctuofi ac ciuilis. AD magnum columen:ac capitolinum faftigium. PREcipites:occiduas & cadentes. OBitus: occafus. CIuis:ignoramus cafum huius ciuis annalium inopia. LIQuIT lumina:obfcuratus eft fol cuius lumen præbet uitam:& calor cuncta fouet. TEllus:ideft cum terra mota eft conceptis in imo uentis ipellentibus. MOnebant:prædicebant. FVrenti paftore:infanienti & cōmota mente. TRIftes cafus:calamitates ciuium feditionum atq; præliorum. VEtufto lapfu: ueterum monimentorũ ruina. FREquens:crebo oftendens. CAnebat:prædicebat ipfe iuppiter cæleftibus & terreftrib'.

Noffe uelis quæ fint fignorum in fede locate
Quæ uerbo:& falfis graiorum uocibus errant:
Re uera certo lapfu:fpatioq; feruntur.
Omnia iam cernes diuina mente notata.
Nam primum aftrorum uolucris te confule motus
Concurfufq; grauis ftellarum ardore micantes.
Tu quoque cũ tumulos albano in monte niuales
Luftrafti:& lecto mactafti lacte latinas.
Vidifti & claro tremulos ardore cometas
Multaq; mifceri nocturna ftrage putafti
Quod ferme dirum in tempus cecinere latine.
Cum claram fpeciem concreto lumine luna
Abdidit:& fubito ftellanti nocte perempta eft.
Quid uero phœbi fax triftis nuncia belli:
Quæ magnũ ad columen flāmato ardore uolabat
Præcipites cæli partes:obitufq; petiffet.
Aut cum terribili percuffus fulmine ciuis
Luce ferenanti uitalia lumina liquit.
Aut cum fe grauido tremefecit corpore tellus.
Iam uero uariæ nocturno tempore uifæ.
Terribiles formæ bellum.motufq; mouebant
Multaq; per terras uates oracla furenti
Pectore fundebant triftes minitantia cafus.
Atq; ea quæ lapfu tandem cecidere uetufto.
Hæc fore perpetuis fignis clarifq; frequentans
Ipfe deum genitor cælo:terrifq; canebat.
Nunc ea torquato quæ quondam & confule Cota
Lydius ediderat thyrrenæ gentis harufpex.
Omnia fixa tuus glomerans determinat annus.
Nam pater altitonans ftellanti nixus olympo.
Ipfe fuos quondam tumulos ac templa petiuit:
Et capitolinis iniecit fedibus ignes.
Tum fpecies ex ære uetus:generataq; Nattæ
Concidit elapfæq; uetufto numine leges:
Et diuum fimulachra peremit fulminis ardor.

LYdius harufpex:ethrufcus infpector extorum & uates.Lydi duce tyrrheno ethruriam incoluerunt inde lydii & meonii ethrufci dicti. FIxa:certa decreta conftituta. TVus annus:tēpus tui confulat'. GLOmerās inuoluens cōpræhendens. DEterminat:peragit definit & adimplet.Idem Cicero urgēs Catilinā dicit.Memoria tenetis Cota:& torquato conf.plures in capitolio res de cælo eē pcuffas cũ & fimulachra deoꝝ īmortaliũ depulfa funt & ftatuæ ueterũ hoīum deiectæ.& legum æra liqfacta tactus eft ēt ille q hanc urbē cōdidit. Romulus quē auratũ in capitolio paruũ atq; lactentē uberibus lupinis ihiantem fuiffe meminiftis quo quidem tempore cum harrufpices e tota ethuria conueniffent:cædes:atq; incendia & legũ interitum & bellum ciuile ac domefticũ ac totius urbis:imperiiq; occafum appropinquare dixerũt nifi dii imortales oī ratiōe placati fuo numine fata ipfa flexiffent:itaq; illoꝝ refponfis tunc & ludi p.x.dies facti funt neq; res ulla quæ ad placandos deos ptineret ptermiffa eft. TVmulos:colles albanũ uidelicet & capitolinũ. NIxus:firmatus & ftans adhærens cælo ftellato. IGNES:fulmina. SPEcies uetus imagines ueterũ æreæ. GEnerata:nobilis imago generofi Nattæ cognomēto pinarii.potitii & piari nobiliffimæ ac uetuftiffimæ familiæ apud latios etiam tēpore euandri & Herculis in altero uolumine dicet tum ftatuam nattæ tum fimulachra deorum & Nattæ uero ftatua. ELApfæ: liquefactæ leges fcalptæ in æreis tabulis. VETVSTO numine:pro uetufti numinis ideft prifcæ fanctionis & uenerationis:nam antiquitatis gratia numen quoddam,& diuinam maieftatem habere uidebantur. PEREmit:abfumpfit liquæfecit.

ALtrix:lupa marti dicata & inseruiens. NAtos:Romulum & Remum. VItali rore:lacte quo alti sunt. VEstigia:i. suo loco mota est & deiecta. MOnimenta:libros tonitruales & fulgurales. TRIstificas:horrendas & tristitiam denunciantes. PROmebat:educebat e libris ethruscam disciplinam continentibus. OMnes ciuili:hæ erant tristes obnuntiones:monebant scilicet haruspices ut omnes nobiles uitarent cladem & ruinam. ordo est omnes haruspices monebant profectos e stirpe ciuili generosa uitare cladem. & reliqua. PROfectos:procreatos originatos ortos. PEstem:malum iminens cōmune ac priuatum. FErebant:enuntiabant. EXItium legum:interitum libertatis. CONstanti:concordi firma & una sententia oreq;. ADEO:certe.

Hic silueſtris erat romani nominis altrix
Martia:quæ paruos mauortis ſæmine natos
Vberibus grauidis uitali rore rigabat.
Quæ tum cum pueris flāmato fulminis ictu
Concidit:atq; auulſa pedum ueſtigia liquit.
Tum quis non artis ſcripta:& monimenta uolutās
Voces triſtificas chartis promebat æthruſcis?
Omnes ciuili generoſa ſtirpe profectos:
Vel legum exitium conſtanti uoce ferebant
Vitare ingentem cladem:peſtemq; monebant.
Templa deumq; adeo flāmis urbeſq; iubebant
Eripere:& ſtragem horribilem cædemq; uererī
Atq; hæc fixa graui fato ac fundata tenere.
Nec poſt exciſum columen formata decore
Sancta iouis ſpecies claros ſpectaret ī ortus:
Tum fore ut occultos populus ſanctuſq; ſenatus
Cernere conatus poſſet ſi ſolis ad ortum
Conuerſa inde patrum ſedes populiq; uideret.
Hæc tardata diu ſpecies:multumq; morata
Conſule & tandem celſa eſt in ſede locata.
Atq; una fixi:ac ſignati temporis hora
Iuppiter excelſa clarabat ſceptra columna:
Ac clades patriæ flāma ferroq; parata
Vocibus allobrogum patribus populoq; patebat.
Rite igitur ueteres quorum monimenta tenetis
Qui populos:urbiſq; modo ac uirtute regebant
Rite etiam ueſtri quorum pietaſq; fideſq;
Præſtitit:& longe uicit ſapientia cunctos:
Præcipue coluere ingenti numine diuos
Hæc adeo penitus cura uidere ſagaci

IVbebant:hortabantur Romanos ut eriperent incendiis templa deorum & urbes. VEreri:scilicet monebant:idest timere & cauere ruinam & stragem maximā etiam monebant romanos. TEnere intelligere hæc esse fixa decreta statuta & firma. GRAui fato:dura sorte fatorum. FVNdata:stabilita. NEC post:narrat aliā prædictionem haruspicum:prodigiorumq; interpretum de statua Iouis ad occasum uersa quam illi ad ortum mutandam monuerunt. POST excisum columen:post incensum templi capitolini fastigium. culmē & columen dicitur unde columna. Salustius ita scribit præterea ab incenso capitolio illum esse. xxx. annum quem sæpe ex prodigiis haruspices respondissent bello ciuili cruentum fore. DEcore:uenuste & eleganter ueneranda Iouis statua. ordo est sancta Iouis species formata decore post excisum columen nec spectaret in claros ortus. TVM fore:futurum esse scilicet monebant haruspices ut senatus posset detegere occulta consilia cōiuratorum si statua illa Iouis ad ortus solis conuerteretur:& res fidem uerbis haruspicum fecit. COnatus:cogitationes & coniurationes. PAtrum:senatorum curiam & conciliabulum. POpuli:quiritium. MOrata tardata haruspices inquit. Idē Cicero alibi:iusserunt simulachrum Iouis facere maius & in excelso collocare contra atq; fuerat ad orientem conuertere. ac se sperare dixerūt si illud signum quod uidetis solis ortum & forum curiamq; conspiceret fore ut ea consilia quæ clam essent inita cōtra salutē urbis atq; imperii illustrarentur ut a. S. P. q. R. pspici posset: atq; illd signū cōsules ita collocandū statuerunt:sed tāta fuit opis tarditas ut neq; a superioribus cōsulibꝰ neq; a nobis ante hodiernū diē collocaret quo collocato atq; ad uos senatūq; conuerso oia & senatꝰ & uos q erant cōtra salutē oium cogitata illustrata & patefacta uidistis. CELsa sede:capitolino fastigio. FIxi:cōstituti ab haruspicibꝰ. SIgnati notati & demōstrati. CLArabat:clara ostendebat sceptra sua. CLAdes:cædes nobiliū:urbisq; icēdiū:Allobroges q tū legatōis mūere fungebant iussu Ciceronis cōsulis i Miluio pōte cū. T. uulturtio crotoniensi capti & in ædē cōcordiæ quo senatꝰ cōuenerat pducti cōiuratione apuerūt. RIte igit ueteres:urania musa tādē potās celebrat græcos & romāos ut pios & religiosos: qm si diuinatio ē ut uariis modis pbauit ē deꝰ q diuinatōis beneficio mortalibꝰ dato:illorꝝ usibꝰ saluiq; cōsuluit. RIte:bñ recte merito & prudēter. VEteres:prisci græci & iprimis athenienses. MOnimēta leges & istituta obseruatis:nā leges. xii. tabularꝝ inde petitæ sūt. TEnetis:colitis ciuiles ritꝰ & sacros.

QuI:ueteres græci & attici. MOdo:tēperātia & modestia. i. rerꝝ oium mediocritate ac mēsura q ē iter nimiū atq; parū. VIRtute:prudētia & iustitia q ī qbꝰ maxīe relucet uirtꝰ q nil aliud est q rōnis absolutio atq; cōsumatio. VEstri:rōani atq; latini. PIEtas & fides:iustitia erga deum & homines. idest religio diuinusq; cultus:nec non integritas & constantia dictorum & conuentorum. est autem pietas optima erga deum. & patriam:nec non parentes uoluntas. PRÆstitit:excelluit. SApia:scia humanarū rerū & diuinarꝝ. PRæcipue: imprimis & maxime. COluere:honorauerūt oipotēs numē. INgenti numine:p ingētis numinis. i. potētiæ. i. diuos nutu suo regētes oia & mouentes: modus loquēdi deꝰ magni numinis & magno numine. & uir boni ingenii & bono. HAEC adeo. i. talia ptinentia ad deos & religionē atq; diuinationē græci pbi disserēdo cōsiderarūt & explanarūt reddēdis rōnibꝰ. ADeo certe. VIdere:pspexerūt. CVra sagaci:studio solertī cōmētatōibꝰ acutis. Sagire pprie ut suo loco dicet ē acute sētire inde sagaces dicti cães.

ocia

Ocia qui studiis læti tenuere decoris:
Inque academia umbrifera:nitidoq; lyceo
Fundere claras fæcundi pectoris artes.
E quibus ereptum primo iam a flore iuuentæ
Te patria in media uirtutum mole locauit.
Tu tamen anxiferas curas requiete relaxas.
Quod patriæ uoces studiis:nobisq; sacrasti.

Tu igitur animum poteris inducere contra ea quæ a me disputantur.& de diuinatione dicere:qui & gesseris ea quæ gessisti:& ea quæ pronunciaui accuratissime scripseris? Quid quæris Carneades? cur hæc ita fiant:aut qua arte perspici possunt nescire me fateor: euenire autē te ipsum dico uidere: Casu inqs. Ita:ne uero quicq̃ potest esse casu factum qd' omnes habet in se numeros ueritatis? Quattuor tali iacti casu uenereum efficiunt. Num ēt centum uenereos si.cccc. talos ieceris casu futuros putas? Aspersa temere pigmenta in tabula oris linementa effingere possunt. Num ēt ueneris gnidiæ coæque pulchritudinem effingi posse aspersione fortuita putas? Sus rostro si humi a litteram impræsserit:num propterea suspicari poteris andromacham Ennii ab ea posse describi? fingebat Carneades inchiorum lapidinis saxo diffisso caput extitisse panisci:Credo aliq̃ non dissimilem figuram:sed certe non talem ut eam factā a Scopa diceres:Sic.n.se profecto res habet:ut nunq̃ perfecte ueritatem casus imitetur. At non nunq̃ ea quæ prædicta sunt:minus eueniunt. Quæ tandem id ars nō habet:earum dico artium:quæ coniectura continentur:& sunt opinabiles. An medicina ars putanda nō est? quam tamen multa fallunt. Quid gubernatores nōne fallunt? An achiuoꝝ exercit⁹:& tot nauiū rectores ñ ita ꝑfecti sūt ab illo:ut ꝑfectōe læti pisciū

OCIA: uitam cæteris curis uacuam. TEnuere: sequuti sunt & coluerunt scholasticam uitā. LAEti: securi sine affectibus & curis rerū ciuilium & ambitiosæ uitæ: quai æq;. STVdiis decoris: curis hōestis laudabilibusq; exercitiis studiorum signāt curam: exercitiū uoluntatē. INq; academia: ponit sectas & disciplinas eorum pħorum q talia ocia coluerunt & quoꝝ ingenia censent imprimis hi aūt platonici sunt & Aristotelici illi in academia qd gymnasium erat i suburbanis athenarū philosophati: hi aūt in lyceo quod erat intra mœnia. VMbrifera: opaca & alludit ad ambiguitatē academicoꝝ qui nihil affirmantes in utranq; partē disputabant. Vnde Horatius dixit Atq; inter siluas academi quærere uerū. dicta est certe academia ab academo quodam Heroe illic sepulto. NItido: claro illustri atq; apto: & sic inuit Aristotelicæ philosophiæ nitorē atq; splendorem. fuit.n. philosophorū facile princeps Aristoteles licet Cicero alibi platonē ut amicū excipiat. CLAras artes: illustres rōnes uias: modos & formulas rerū omnium quæ ab hoīe agi aut sciri possunt. SEcundi: pleni fertilis docti. E QuIbus: artibus inquit musa te o Cicero patria eripuit & magistratibus honestauit & consulatu imprimis tpe difficili & piculoso pp Catilinæ coniurationē. PRImo flore: adolescentia. IN media mole uirtutum: idest magno discrimine urbis & tuo certamine qd est uirtutis indiciū & argumentū. Vnde dixit Syllius Explorāt aduersa uiros p quæ ardua duro Nititur ad laudē uirtus interrita cliuo. circa difficile īquit Aristoteles uersant & ars & uirtus mole igitur .i. curarum pondere. Sed uigilat consul inqt Iuuenalis Vexillaq; ufa coheret Hic nouus arpignas ignobil' & mō romæ Municipalis æques galeatū ponit ubiq; Præsidium attonitis: & ī omni gente laborat. TAmē q̃uis in tali mole sis locatus tñ cōmercia musaꝝ nō deseris & cum illis te oblectas īterdum. CVras anxiferas: molestas cogitationes & animi sollicitudines in tanta mole regiminis & publicæ tutelæ. REquiete: cessatiōe q̃dam. RElaxas: remittis illas: & te parumper cum musis exhilaras: idest carmina ludis & plectra moues. QuOD: quia & patriæ & nobis opportūe uacas: & sic de pub. utilitate nil subtrahitur. & genio quod honeste pōt fieri nō negat. VOces: eloqi flucta & uires. SAcrasti: dedicasti & destiasti. PAtriæ studiis usib⁹ publicis & curis. NObis .i. musaꝝ lusib⁹ & iocis poeticæ iseruis inqt & clauū fluctuātis pr̄iæ nō relinqs: sic claudian⁹ Aut curā iponit pplis aut ocia musis. CVR fiāt: quā hēant cām satis ē nobis euēta scire. ARte: rō nemō uia. CAsu: fortuito sine certa cā & ut cōtigent NVmeros: pfectōes: & q̃cūq; ad pspicuā ueritatē requirunt stoica ē locutio ut alibi sæpe dictū ē. TAlus: q̃tuor tm̄ habet latera: puncta uero ħ sūt unū tria q̃ttuor & sex duo & quīq; nō insunt: & sic opponunt unū & sex tria & q̃tuor. q̃tuor talis ludebāt antiq & trib⁹ tesseris siue cubis q̃rū figura ē q̃drātalis. Veneri⁹ ē i talis sūm⁹ numer⁹. TEmere: i cōsulto sine rōne & casu quodā pigmēta sūt colores mixti. & tēperaturis ad pīgēdū præparati. LIneamenta: ductus & circumscriptiones lineares humanæ figuræ capitisq; imprimis ad cuius analogiā & proportionē cætera membra delineantur & effingunt. gnidus est insula cariæ regionis & urbs eiusdem nominis. Plinius agens de praxitele dicit: sed ante omnia Venus quam ut uiderent multi nauigauerunt gnidum. Cos etiam insula & urbs. Cois pinxit apelles uenerem e mari exeūtem. ANdromacham: tragœdiam Ennii de andromacha. chios insula ante Ioniam. panisci dicuntur minutuli panes. pan paniscus diminutiue & satyrus satyriscus. Scopas nobilis cælator marmoris & scalptor. IMItet: effingat p imitationē ipsa fortūa. AT nō oīa: rñdet obiectiōi: q̃ ē iō nō eē diuinationē q a nō semp eueniūt q̃ diuinant & p̄dicunt: oēs respondet artes quæ coniectura & opinione exercentur id habent. CONiectura: signis quibusdam & non certis formulis coniectura dicitur a coniectu: idest directione rationis ad ueritatem. CONtinentur: constant: nec habent certā sciam sed opinionē q̃ falsa esse potest cū sit imbecilla quædam assensio: nec habet principium necessarium: sed cōtingens. GVbernatores: nauiū moderatores & clauū tenētes

LAsciuiam·lætitiam petulátiam lusum. Pacuui⁹ poe
ta tragicus Ennii nepos ex filia uixit annos circiter no
nagita. INhorrescit:turbat̃. NIgror: opacitas & ob
scuritas. Vng.iorq̃bit amator soluerunt inqt e littore si
gna tráquillitatis cernentes tñ decepti sunt ná ingruit
tempestas & ars nautica male côiecit:tñ nõ g̃p hoc de/
siit ars eẽ. NVM sustulit:q̃si dicat nõ amouit nauti/
cá pitiá. IMpator. Gn. põpeius q ex acie pharsalica fu
git in ægyptú & ibi trucidat⁹ est. GErendæ: gubernã
dæ & administrãdæ. OPInabilis:côiecturæl côiectu/
ra q̃ppe opinatio q̃dam est quæ signis ĩnitit̃.i.uires in
de habet nõ a certa sciá côiectores dñr somnior̃ inter/
prætes. Nitit aliq̃ re est in illa firmat i. Vnde dicimus ni/
tor hasta pecunnis. Virtutib⁹ diuinatio nititur côiectura
i. firmat se in opinabili iudicio & signis quæ pleruq̃
talem habẽt euentú. EA:côiecturalis interpretatio q̃
uĩ sæpissime uera est: qñ longa obseruatiõe côfirmata
est. REpetita:obseruata notata. IN qua: æternitate
multe res parẽ habuerunt euentú hisdem signis præce
dentibus: & sic effecta est diuinandi ars & coniectura.
VEstra: qñ augur erat Cicero. CONstant: firma sũt
& nõ uacillant. PIside: Claudiãus finibus obliquis
lydi:pisideq̃ feroces cõtinuant australe latus. TEnen
tur:itelligunt̃. HOSpitẽ:externú amicú & iure hospi
cii nobis coniunctú Deiotarus erat rex gallogræciæ de
quo alibi sic scribit Cicero multis gradib⁹ officior̃ er/
ga rem pu.nostrá ad hoc regnú nomẽ ascendit. AVS/
picato:captatis auspiciis. PROPOSIto: destinato.
CONstituto:decreto cõclauia inqt Põpeius dñr loca
q̃ una claue claudunt̃:large p cõcluso fuerint loco.
PERseuerasset:pseuerasset. REgno tetrarchiæ. i.gala/
tiæ siue gallogræciæ:quæ olim in tetrarchias diuisa fu
it ætate nr̃a inqt strabo ad tres duces delata est postea
ad duos·deide ad uná Deiotarú oís potentia deuenit
cui successit Amyntas.est aũt tetrarchia q̃rta pars prin/
cipatus:& tetrarcha q̃rtæ partis princeps. MVLctat⁹:
priuatus in pœná multá:inqt Põpeius osce putant di
ci pœná. AVtoritatẽ:excellentiá æstimationẽ iudiciú.
DIgnitatẽ:honorẽ. AVtorib⁹:suasorib⁹ ducib⁹. OF
ficiú:actionẽ honesto & uiro graui côuenientẽ:nec nõ
fidẽ q̃ iustitiæ fũdamẽtũ ẽ. ANtiqorẽ: cariorẽ. GLO
riá:famá & laudẽ seruatæ fidei & hõestatis. AVgura/
ri:auguria captare ac deor̃ signa iterp̃tari & seq. CO
actis:uiolẽtis. OFfa:esca. offa signĩt cibú e pulte siue car
nib⁹ aliaue re, puls fiebat e simplici faria & aq̃. & pultes
erát tenues placẽtulæ a pulte pulmẽta dicta sũt & pul/
mẽtaria. HAbetis scriptú:i auguralib⁹ libris & discipli
na. INsolidú:terrá tripudii dr̃ terræ pcussio q̃si terri/
pudiú & terripauiú.ná pauire erat pcutere ac ferire i de
pauimẽta. Solistimú dr̃ tripudiú qñ excidẽs offa stat &
remanet in solo.i.terra & nõ resumit̃ ab alite. NVptia
rú:auspex nuptialis erat q pro nuptiis auspicabat̃. po/
stea remásit tm̃ nomen:Euanescente ipso actu auspicã
di. Vnde Lucanus iungunt̃ taciti cõtentiq̃ auspice bru
to. IMptiri:cõmunicari atq̃ cõmitti:necnõ inde con
situm peti. SInistra:fœlicia & prospera signa non p
spicimus. DIra res noxias & pestiferas.

uitiosa

lasciuiá ĩtuerent̃: ut ait Pacuui⁹: nec tuendi facietas ca
pere posset? Interea ppe iá occidẽte sole inhorrescit
mare:tenebræ cõduplicant̃: noctisq̃ & nimború oc
cæcat nigror. Nũ igit̃ tot clarissimor̃ ducú regumq̃
naufragiú sustulit artẽ gubernãdi? Aut nũ iperato/
rũ sciá nihil ẽ: qa summus impator nup fugit amisso ex
ercitu? Aut nũ ppterea nulla ẽ: rei.p. gerendæ rõ atq̃
prudẽtia: qa multa. Cn. Põpeiũ: q̃dã. M. catonẽ: non
nulla ẽt te ipsũ fefellerũt? Similis ẽ haruspicú respõ/
sio: oĩsq̃ opiabilis diuinatio. Côiectura.n. nitit̃ ultra
quá pgredi nõ põt: ea fallit fortasse nõ nunq̃: sed tñ
a ueritate sæpisse dirigit̃: ẽ.n. ab oĩ æternitate repetita
in q̃ quũ pene ĩnumerabiles res eodẽ mõ euenirent
hisdẽ signis ante gressis ars ẽ effecta eadẽ sæpe aĩad/
uertẽdo atq̃ notãdo. Auspicia uero uestra q̃ cõstãt:
q̃ qdẽ nũc a Romãis augurib⁹ ignorant̃: Bona hoc
tua uenia dixeri a cilicib⁹ Pãphiliis pisidis lyciis tenẽ
tur. Iá⁹ qd ego hospitẽ nr̃m clarissimú atq̃ optimũ
uirú Deiotar̃ regẽ cõmemorẽ? q nihil unq̃ nisi au/
spicato gerit? q quũ ex itinere quodã pposito & cõ
stituto reuertisset: aqlæ admonit⁹ uolatu: cõclaue illd
ubi erat mãsurus si ire prexisset pxima nocte corru/
it. Ita ut ex ipso audiebam p sæpe reuertit ex itinere
quũ iá pgressus esset multor̃ dier̃ uiá: cuius qdẽ
hoc p̃clarissimú est: qd̃ Posteaquá a Cæsare tetrar/
chiæ regno: pecũiaq̃ mulctat⁹ est? negat se tñ eor̃ au
spicior̃ q̃ sibi ad Põpeiú pficiscẽti secũda euenerit
pœiter̃. Seat⁹.n. auctoritatẽ &. P. R. libertatẽ: atq̃ iperii
dignitatẽ suis armis esse defensam: sibiq̃ eas aues: q
bus autorib⁹ offm̃ & fidẽ secutus esset bene cõsulu
isse antiqorẽ.n. sibi fuisse possessiõib⁹ suis gloriá. Ille
igit̃ mihi uidet̃ uere augurari Ná nr̃i qdẽ magistra/
tus auspiciis utunt̃ coactis. Necesse.n ẽ offa obiecta
cadere frustũ ex pulli ore quũ pascit̃. Quod aũt scri
ptum habetis: aut tripudium fieri si ex ea quid in so/
lidum ceciderit: hoc quoq̃ quod dixi coactuz tripu/
dium solistimum dicitis. Itaq̃ multa auguria: mul/
ta auspicia: quod Cato ille sapiens quæritur: negligẽ
tia collegii amissa plane: & deserta sunt. Nihil fere
quondam maioris rei nisi auspicato: ne priuatim q/
dem gerebatur: quod etiam nuptiarum auspiciis de
clarant: qui re amissa nomen tantum tenent. Nam
ut nunc extis: quanquam id ipsum aliquanto mi/
nus q̃ olim: sic tum auibus magnæ res impertiri so/
lebant: Itaq̃ sinistra duz non exquirimus: in dira &

uitiosa

uiciosa ĩcurrim᷒: ut. P. claudius Appii cæci fili᷒: eiusq̃ collega L. Iuni᷒ classes maxĩas ꝑdideſt: quũ uitio nauigassent. Q d̓ eodẽ mõ euẽit agamẽnoni. q quum achiui cœpissent iter se strepere: apteq̃ artẽ obterrere extiſpicũ soluere ĩperat secũdo rũore auersaq̃ aui. Sȝ qd ueterã᷒ M. Crasso qd̓ acciderit uidemus diraꝝ obnũtiatiõe neglecta ĩ quo Appius collega tu᷒ bonus augur ut ex te audire soleo: nõ satis sciẽter uiꝝ bonũ & ciuẽ egregiũ cẽsor. C. etheiũ notauit: q̃ emẽtitũ auspicia subſcripserit. Ergo fuerit hoc cẽsoris: si iudicabat emẽtitũ: at illd minime auguris: qd̓ adscripsit ob eã cãȝ. R. P. calamitatẽ maximã cœpisse. St. n. ea cã calamitatis fuit. nõ in eo ẽ culpa: q obnũciauit: sȝ ĩ eo q nõ paruit. Verã. n. fuisse obnũciationẽ: ut ait idẽ augur & cẽsor exitus apꝓbauit: quæ si falsa fuisset nullam afferr̃ potuisset cãm calamitatis. Et. n. diræ sicut cætera auspicia ut omina ut signa nõ cãs afferũt cur qd eueniat: sed nũciãt uẽtura nisi ꝓuideris. Nõ igit̃ obnunciatio Etheii cãm finxit calamitatis: sed signo obiecto monuit Crassum qd euentuꝝ esset: nisi cauisset. Ita aut illa obnuntiatio nihil ualuit: Aut si: ut Appius iudicat: ualuit: id ualuit ut peccatũ hæreat nõ in eo q mouerit: sed ĩ eo q nõ obtẽperauerit. Q uid litu᷒ iste uester qd̓ clarissimũ ẽ insigne auguratus: unde uobis ẽ traditus? Nempe eo Romulus regiones dixit: tum quũ urbẽ cõdidit: q qdem Romuli lituus idest incuruũ & leuiter a sũmo inflexum bacillum qd̓ ab eius litui in quo canitur similitudine nomẽ ĩuenit quũ situs eẽt in curia salioꝝ: quæ est in palatio: eaq̃ deflagrasset: iuentus est ĩteger. Q uid multis annis post Romulum prisco regnante Tarquinio? Q uis ueterũ scriptoꝝ nõ loquitur quæ sit ab littus: insignia inqt augurat᷒ ufi diuinationẽ esse uerã ostendũt.

VITIOsa: culpabilia & dãnabilia. VItio: perperam & non rite idest contrariis auspiciis de appio & L. Iunio apud Polybiũ primo uitiosi magistratus olim dicebant̃ nõ rite electi: & uitiũ pro errato ponit̃. AT terere: deridere carmẽ ẽ ex Agamẽnone pacuuii. EXtiſpicũ: eorũ qui extis inspectis futura præsagiũt atq̃ enunciant obnuntiantq̃. SEcundo rumore: ꝓspero fauore uulgi. AVERsa aui: cõtrario auspicio. DIraꝝ execrationũ & ĩprecationũ obnuntiare est repugnare ac rem malã significare. obnuntiare dicebant̃ augures q aliquid mali ominis uidissent. nũtiamus ergo bona obnuntiamus mala diræ sunt imꝓcationes detestationes. & execratiões asperæ tristesq̃ a græcis aræ & cataræ dĩr Appianus agens de his execrationibus dicit. has diras fieri solitas romani ꝓfitentur & talẽ uim habere ut nemini fas sit q in eas incident euadere. ideo Etheiũ pleri quæ repræhẽdebant. qui crassum primo uoce cohibuit deinde facẽ portæ obiecit sæua quedã numina inuocans. Tribunus plæbis etheius inquit florus exeuntem ducẽ hostib᷒ diris deuouerat. COLlega: socius in augurum disciplina. NOtauit: nota & ꝓbro affecit nota censoria signt̃ ignominiã. SVBscripserit: subsignauerit in ipsa formula & scriptura notationis. Subsignatũ dr̃ quod ab aliquo subscriptũ est. nã ueteres: ut inquit iuris peritus: subsignationis uerbo ꝓ adscriptione uti solebãt. & subscriptores erant q accusatores adiuuabãt Vnde Astonius dicit subscripserunt triario ĩ Scaurum. Q. Martius & reliqua. ESTO: cõcedat̃ ꝑtinuisse ad censorẽ hæc subscriptio si pro cõperto habebat etheiũ mentitũ fuisse auspicia ut tali prætextu deuoueret crassum qm̃ futura calamitas in populũ romanũ redundatura erat: causa inqt calamitatis nõ fuit in etheio obnũtiante & mentiente: sed ĩ eo q nõ paruit. qm̃ religionẽ cõtẽpsisse uidebat̃. MInime auguris: idest nõ decuit illũ qui auguralem sc̃iam ꝓfitebat̃ adscribere attribuereq̃ cãm calamitatis obnuntianti etheio potiusq̃ crasso uiolento. & religioni nõ obtemperãti. ADscripsit: apposuit subscriptioni hanc cãm: erat inquit etheius mẽdaci arguendus atq̃ notãdus: causa uero calamitatis cõtumaci L. Crasso & impio ascribẽda fuit: ergo Appius nõ satis perite augurali iure atq̃ censorio usus est. EXitus: euẽtus & finis qm̃ obnuntiat a Crasso euenerũt. ETeni diræ: ratio quare falsa obnũtiatio non affert cãm calamitatis. hæc inqt oĩa nuntiant futura nisi ꝓuideris: sed nõ sunt causa ut aliqd necessario eueniat. OMnia: uerba quæ aliquid ominant̃ & significãt SIgna: ut fulmina motus terræ prodigia portẽta mõstra. CAVsas cur: efficientiã necessariã alicuius euentus. PROuideris: remediũ pares atq̃ procurationẽ. FINxit: formauit & constituit. OBiecto signo: opposita face consuli in parthos exeunti. & auspicio narrato qd̓ non erat ꝓsperum. NIhil ualuit: nullã causam attulit calamitatis. AVT si ualuit: efficaciam habuit & cãm calamitatis. ID ualuit: id potuit atq̃ effecit. VT pctũ hereat: culpa sit in Crasso. nõ in etheio. Q VIDit. Littu᷒ est uirga breuis in parte qua robustior est incurua qua utebant̃ augures ad loca inspiciẽdis auibus designãda Auguratus est dignitas augurũ & offĩm: ut pontificat᷒ pontificiũ. DIxit: dicẽdo designauit & finiuit atq̃ descripsit. Vnde ager effatus auguꝝ uoce atq̃ designatiõe terminatus. A SVMmo: cacumine. bacillũ est diminutiuũ a baculo qd̓ ẽt neutrali genere ꝓtulit Ouidius baculũ, qd̓ agreste gerebat. QuO canit̃: militaris litu᷒ appellat᷒ est q litis sit testis inqt Vegetius. est. n. gẽus buccinæ incuruæ quo q cecinerit dr̃ liticen. CVria salioꝝ: tẽplo martis curia locus olim dicebat̃ in quo publicæ curæ tractarent̃. & curarent̃ hæ ãt aut diuinæ sũt aut ciuiles. & iõ curia duplex tẽplũ uidelicet aut cõciliabulũ. in quo de reb᷒ agendis cõsultant ciues. & curiões dicti q ad sacra populũ cõuocabant. feriasq̃ ĩdicebãt. Salii fuerũt Sacerdotes martis a saltãdo dicti. Numa inquit Liuius salios. xii. marti gradiuo legit. a saliis cœnæ saliares dictæ idest opiparæ ac sumptuosæ. & præsul quia saliis præesset. & præsulatus præsulis dignitas, & officium.

ATIO nauio: Atii dicti sunt ab ati Troiano ut cecinit Virgilius his uerbis, Alter atis genus. unde atii duxere latini. DEscriptio: designato lege apud Dionysiũ lib. tertio. ABdixissent: dãnassent. cur⁹ cõtrariũ est addixissent seneca ædi-ferens causas q̃re mõs auẽtinus extra Pomœriũ eẽt dicit qm̃ Remo auspicãti loco illo aues nõ addixissent. Vnd̃ Liui⁹ ait: neq; mutari neq; cõstitui nisi aues addixissent posse. Addicere inq̃t Põpeius est idẽ dicere & approbare. DIstribu-ta: designata & effata. CElebrata: diuulgata. REferrẽt: cõsiliũ peterẽt. NOmine: fama. HOnore: æstimatione ac ueneratiõe. ACcerseret: aduocaret. AVguratus: disciplinæ auguralis: atq; muneris. CONsuluit: q̃siuit iterogauit. ACTO: captato auspicio: auibusq; cõsultis. NOua-cula: rasorio cultello. EXPEditi: expedite, afferri atq; parari cotẽ. atq; nouaculã. comitiũ locus eligendorum magistratuũ a coeũdo & cõueniẽdo dictus. PVTeal ꝓprie dr̃ lapis quo putei os operit̃. inde trãsfertur ad multa. ponit̃ ꝓ quocũq; supposito lapide ad moni-mentũ. & recordationẽ. & ꝓ tribunali iudicũ ut olim cælebratũ est in foro romano. puteal scribonii libonis qd̃ in ꝑtura publicis usibus sacrauit de quo Horatius forũ putealq; libonis Mãdabo Siccis adimã cantare se-ueris. Cotẽ inq̃t Dionysius & nouaculã insculptã di-cunt sub ara quadã subterranea. uocat̃ aũt a Romanis puteal. ANnales: historicos libros: & monimẽta ma-iorũ. CVrare: habere curã. quæ maxie ostẽdit̃ ꝑdictio-nibus & ãmonitionib⁹ diuinis: atq; præsagiis. APud te in uolũine secũdo de natura deorꝝ mẽinit ẽt in ep̃lis ad atticũ. DIsciplinã: artẽ augurãdi. VItio: ꝑperã: & nõ seruato ritu augurali captus locus inq̃t Põpeius dr̃ ad sacrificandũ legitime cõstitut⁹. IMprudens: negli-gens. & minime circũspectus. IN auspicato: nõ capta-tis auspiciis. Idẽ Cicero agens de hoc auspicio ubi su-pra dicit. post e ꝓuicia lr̃as ad collegiũ misit Tyb. grac-chus se cũ legeret libros recordatũ eẽ uitio sibi taberna-culũ captũ fuisse hortos Scipiõis: ꝙ cũ Pomœriũ itras-set habẽdi senatus cã i redeũdo cũ id ẽ Pomœriũ tran-siuisset auspicare eẽt oblitus: itaq; uitio creatos eos esse.

POmœriũ: inq̃t Liuius ẽ circa murũ locus quẽ in cõ-dendis urbibus quondã æthrusci q̃ murũ ducturi erãt certis circa terminis augurato cõsecrabãt: & hoc spatiũ qd̃ neq; habitari neq; arari fas erat non magis qd̃ post murũ eẽt q̃ ꝙ murus post id pomœriũ romani appella-runt. ROGANdis: eligendis rogatiõe popli. ac tri-buũ: consules fuerũt. P. Scipio. & C. figulus alibi dicit quos cũ Tyberius Gracchus cõsul iterũ ꝑcrearet. Taber-nacula dñr tuguria e tabulis e qbus auguria captabant augures: sũt & tecta castrẽsia. Vnde cõtubernales dicti milites. AVtoritatẽ: dignitatẽ & æstiatiõẽ. REcẽti-b⁹: nouis & iteratis alibi dicit haruspices itroducti rñde-rũt nõ fuisse iustũ comitiorꝝ rogatorẽ. COmitiorꝝ: cõ-cionũ. i. sñiarꝝ & uolũtatũ cõciõis: rogabat. n. sñias: & q̃sq; rogat⁹ dabat suffragiũ: & sic magistrat⁹ eligebant̃.

IVstũ: legitimũ qm̃ i auspicãdo errauerat. HIS igit̃ assẽtior: accedo iq̃t illis q duo gña diuiatõis eẽ dixerũt. artificiosũ uidelicet atq; arte carẽs: qd̃ & nãle dr̃. ARS artificiosa diuiatio. QuI ꝑsequunt̃: itelligũt & interꝑ-tant̃ res nouas atq; ꝓdigiosas. CONiectura: opiabili quodã iudicio. & directiõe q̃dã rõnis ad id qd̃ ꝑse ferre uidet̃ ueritatẽ. cõiectura &. n. signis nitit̃: & obseruationib⁹ quibusdã sĩilibusq; euẽtis. est q̃ppe diuinatio artificiosa ex his disciplinis q̃ opiabiles & hñtur & s̃t. REs nouas: ꝑcẽtes atq; ꝑñtes nouũ qd portẽdẽtes. VEteres: res priscas & eaꝝ rũ euẽta didicerũt obs̃uatõe ac mõimẽtis ꝓditis mẽoriæ. Vñ ars fcã ẽ excipiẽte r̃cordatõe res ueteres. & illarꝝ sigñones.

NON rõne: arte atq; disciplĩa. COniectura: opiabili cognitiõe atq; signis: quorꝝ pleruq; tal ẽ exit⁹. l3 ñ sp̃ & cõiectu-ra falli põt. COncitatõe: cõmotiõe atq; ipulsu quodã occulto & diuĩo: & h̃ diuiatio ẽ ꝑ furorẽ. AVT soluto liberoq; motu: aĩo, corporeis curis nõ occupato: aut alligato & hæc ẽ somniatiũ diuiatio. cũ. s. corpe sopito aĩus lib ẽ atq; solut⁹.

Atio nauio ꝑ Lituũ regionũ facta descriptio? q quũ ꝓpter pauptatẽ sues puer pasceret: una ex his amissa uouisse dicit̃: si recupasset unã se deo daturũ: q̃ maxi-ma eẽt in uinea. Itaq; sue inuẽta ad meridiẽ spectãs i uinea media dicit̃ cõstitisse. Quumq; in q̃tuor par-tes uineã diuisisset: trisq; partes aues abdixissent: q̃rta pte quæ erat reliq̃ i regiõe distributa mirabili magni-tudine unã ut scriptũ uidem⁹ inuenit q̃ re celebrata quũ uicini oẽs de reb⁹ suis referrẽt: erat i magno no-mine & gloria. Ex quo factũ ẽ: ut eũ ad se rex Priscus accerset: cui⁹ quũ tẽptaret sciam augurat⁹ dixit ei cogi-tare se qddã: id posset ne fieri consuluit: Ille augurio acto posse respõdit. Tarq̃nus aũt dixit se cogitasse cotẽ nouacula posse ꝑcidi: tũ Atiũ iussisse expediri. Ita cotẽ i comitiũ allatã inspectãte & rege & populo nouacula eẽ discissam. Ex eo euenit: ut Tarq̃nus au-gure Atio Nauio uteret̃: & populus de suis reb⁹ ad eũ referet: Cotẽ aũt illã & nouaculã defossam in co-mitio: supraq; ipositũ puteal accepim⁹ Negem⁹ oĩa cõburam⁹ annales: ficta hæc eẽ dicam⁹: qd uis deniq; potius q̃ deos res humanas curare fateamur. Quid qd̃ apud te scriptũ ẽ de Tyberio Graccho? nõ ne & augurꝝ & haruspicũ cõprobat disciplinã? q quũ taber-naculũ uitio cepisset iprudẽs: qd̃ inauspicato pome-riũ trãsgressus eẽt: comitia cõsulib⁹ rogandis habuit. Nota res est: & a te ipso mãdata monimẽtis: s3 & ipse augur Ti. Gracch⁹ auspiciorꝝ auctoritatẽ cõfessiõe er-rati sui cõprobauit. & haruspicũ disciplĩæ magna ac-cessit auctoritas: q recẽtib⁹ comitiis i senatũ introdu-cti negauerũt iustũ comitiorꝝ rogatorẽ fuisse. Iis igit̃ assentior: q duo genera diuinatõis eẽ ferũt: Vnũ qd̃ ꝑticeps eẽt artis: alterũ qd̃ arte careret. Est. n. ars i iis q nouas res cõiectura ꝑsequunt̃: ueteres obseruatiõe didicerũt. Carẽt ãt arte. ii: q non rõne aut coniectura obseruatis ac notatis signis: sed concitatione quadã animi: aut soluto liberoq; motu futura præsentiunt.

Quod

QVOD:præsentire contingit furentibus & somniantibus. VT bacis:ponit exẽpla talis diuinationis. oraculũ bacidis lege apd herodotũ. bacis inqt Suidas epithetõ pisistrati qm̃ erat fatidic⁹. BOEti⁹:ex eleõe urbe boetiæ. philetas ephesi⁹ autore Suida dicit tres fuisse bacides un⁹ ex eleõe oppido Boetiæ: alterũ athẽiẽsem: tertiũ arcadẽ ex urbe caphya. EPimenides: gnosius fuit & missus a prẽ ut oue ex agro aduceret diuertit i antrũ i quo. vii & .l. dormiuit ãnos. Diu⁹ apostolus paul⁹ pphetã nominat epimẽidẽ q semp mẽdaces cecinerat cretẽses. Malasq; bestias & uẽtres pigros. hoc aũt scribit Paul⁹ i epl̃a ad Titũ quẽ creten sib⁹ epm constituerat. ERythre urbs Ioniæ hui⁹ Sibyllæ pr̃ia. CVius generis naturæ & cõditõis. i. & hæc ptinẽt ad naturalẽ diuinationẽ q̃ arte caret q tali diuinatõe utunt uates appellantur & diuini. ORAcula: dñr sniæ diuiæ ore humano enũtiatæ alr appellant sortes rñsa uidelicet numinũ. Vñ dicũt græci elachẽ phœb⁹. i. talẽ dedit sortẽ atq; rñsũ. Lãchano græce sortior latĩe: de his sortib⁹ agit Cicero. & nõ de his q̃s hũana igẽia effingũt scriptis pagellis. & frõte æq̃tis ui ducant atq; trahant ut cõtigerit. Vñ Iuuẽalis dicit & sortes ducet. AEq̃tis sortib⁹: pagellis responsa q̃dã cõtinẽtib⁹. & sortilegi appellant q hoc mõ diuinãt. SED illa: oracula & rñsa q̃ dant ab his q diuio afflatu uaticinant: ut erãt delphicæ sortes & dodoneæ. FVNdunt: edunt emittunt. ET si ipsa sors q̃q̃ inqt sors ipa q̃ trahit nõ ẽ spnẽda si habet dignitatẽ & æstiationẽ a uetustate ut erãt pnestinæ sortes de qbus post paulo aget. EDItas: emissas ẽnatas. DVctæ: tractæ. IN rẽ: ad ,ppositũ & utilitet. Vnde dicim⁹ nõ abre factũ eẽ aliqd aut fieri: qd ẽ ad ,ppositũ & utile cõueniẽsq;. APTE: cõueniẽter & decẽter. ut. s. cõueniãt & q̃drẽt rei ,ppositæ & q̃sitæ. DIVInit⁹: ordiatiõe q̃dã diuina & nõ hũana arte uel cõniẽto. QuOrũ oium: oraculoꝶ & sortiũ enarratores aliqd diuinitatis ut poetarũ explanatores aliqd poetici spũs hr̃e uident ad arcana illa penetrãtes: qui poetæ diuĩo afflatu cecinerũt uariis figuris & uelamẽtis ueritatẽ obtegẽtes. Est de⁹ ĩ nobis inqt Ouidi⁹ agitãte calescim⁹ illo. q̃pp̃ non modica laus ẽ rite poetas iterp̃tari: ad qd mult⁹ tã multa uariaq; requirunt: ut ẽt i singulis elaborasse magnũ sit & arduũ. Hæc ,pfessio iquit fabi⁹ cũ breuissime i duas partes diuidat recte loquẽdi sciam & poetaꝶ narrationẽ plus habet i recessu q̃ frõte ,pmittat. QuE est igit̃: dãnat eos q calliditate q̃dã igenii talia diuiationũ genera uituperant.

Quod & somniãtibus sæpe cõtigit: & nõ nunq̃ uaticinãtibus p furorẽ ut Bacis Boetius & Epimẽides cres: ut sibylla erythrea: cuius generis oracula ẽt habẽda sũt: nõ ea quæ æq̃tis sortibus ducunt: sed illa q̃ instinctu diuino aflatuq; fũdunt. Et si ipsa sors cõtẽnẽda nõ ẽ: si & auctoritatẽ habet uetustatis: ut hæ sũt sortes: q̃s ex terra editas accepim⁹: quæ tñ ductæ ut i rẽ apte cadãt: fieri posse credo diuinit⁹: quoꝶ omniũ iterp̃tes: ut gramatici poetaꝶ: ,pxime ad eoꝶ quos interp̃tant diuinationẽ uident accedere. Quæ ẽ igit̃ ista calliditas: res uetustate robustas calũniãdo uelle puertere? Nõ repio cãm: latet fortasse obscuritate inuoluta naturæ. Nõ. n. me deus ista scire: sed his tantũmõ uti uoluit. Vtar igit̃: nec abducar aut in extis totam æthruriã delirare: aut eãdẽ gentẽ i fulguribus errare: aut fallaciter portẽta iterp̃tari: quũ terræ sæpe fremit⁹ sæpe mugit⁹ sæpe mot⁹: multa nr̃æ. r. p. multa cæteris ciuitatib⁹ grauia & uera p̃dixerit. Quid q irridet partus hic mulæ? nõ ne q̃a fœt⁹ extitit i sterilitate naturæ p̃dict⁹ ẽ ab haruspib⁹ icredibil̃ part⁹ mulaꝶ? Quid Ty. Gracch⁹ Publii fili⁹ q bis cõsul & censor fuit: idẽq; & sũm⁹ augur: & uir sapiẽs ciuisq; præstãs: nõne ut. C. Gracch⁹ fili⁹ ei⁹ scriptũ reliqt duob⁹ anguib⁹ domi cõp̃hẽsis haruspices cõuocauit? Qui quũ rñdissent si marẽ emisisset: uxori breui tp̃e eẽ moriẽdũ: si fœminã ipsi: æqus eë cẽsuit se maturã oppetere mortẽ: q̃. P. africãi filiã adoloscẽtẽ fœminã emisit: ipe paucis post dieb⁹ ẽ mõtu⁹. Irrideam⁹ haruspices uãos futiles eẽ dicam⁹: quorũq; disciplinã & sapiẽtissimus uir & euẽtus ac res cõprobauit. Cõtemnamus etiam Babylonem: & eos qui ex caucaso cœli signa seruãtes

CALliditas: astutia. & calũnia. RObustas: cõfirmatas. CAlũniãdo: falsa q̃dã & uafra uituperatiõe dãnando. PERuertere: labefactare cõuellere infringere atq; destruere. NON repio cãm: hæc erãt uerba calũniantiũ & rõ q̃a ignorabãt cãs harũ diuinationũ. & rationẽ cur tales eẽnt. LAtet fortasse: rñdet. Q. .fr̃ afferẽs latere. occultãq; eẽ cãm sed satis eẽ effectũ cognosci etiã ignorata cã. NAturæ: naturalis dispositiõis illius rei q̃ talũ euẽtoꝶ cã ẽ: & rõ. i. de⁹ q ẽ cã cãrũ & naturaꝶ oĩm natura de⁹ iqt uoluit me ignorare cãm signõnũ: sed tñ uti sigñonib⁹ q̃ sũt i rẽ nr̃am. his igr̃ utar. nec putabo illos delyrare q hæc ,pfitent. NEC adducar: nõ credã ñ ducar i eoꝶ sniam q has diuiatiões calũniant. DElyrare: aberrare i extispicina. PORtẽta: mõstra. GRAtia: magna & feria. HIC part⁹: q nup apparuit. INcredibilis: nũerosus: & insitar⁹ part⁹ eaꝶ bæluaꝶ q̃ natura steriles sũt. SVMm⁹: pitissim⁹. PRæstãs: egi: egi⁹ reiq; pu. amãtissim⁹. AEqus cẽsuit: iudicauit eẽ iustũ⁹ & bono publico cõducibili⁹ MAturã mortẽ: tẽpestiuã rõne ætatis. Maturare iqt Noni⁹ nõ uti cõsuetudo habet ,ppare dicẽdũ ẽ sed cũ mõ studiũ adhibere festinũ. & a maturitate dictũ q̃ rõne naturæ modificatiõe q̃dã nec p̃cipitat nec differt. ADOlescẽtẽ: iugẽtẽ & fetib⁹ adhuc aptã. EMIsit: libauit fœminã spẽtẽ ut corneliæ parceret publicoq; usui cõsuleret qd fuit egregii ciuis VAnos: mẽdaces leues. FVtiles: nulli⁹ p̃tii & hoĩes nihili. futiles ,ppriẽ dñr q temere cũcta euomũt: & ianiter effũdũt. DIsciplinã: artẽ atq; sciam diuinãdi cõfirmauit suo exẽplo Tyberi⁹ Gracch⁹. EVENt⁹: exit⁹ qñ Gracch⁹ obiit mortẽ ACres: effect⁹: & ueritas rei p̃dictæ ab haruspicib⁹. BAbylonẽ: syderalẽ sciam quã babylonii inuenerũt. ET EOS chaldæos u3 astronomos q i caucaso mõte sydeꝶ cursus obseruabãt. SERuãtes: notãtes astra: & imagĩes cœli uarias.

NVMEris:supputatióibus:ars quippe numerorum quæ a græcis arithmetica dicitur astronomo necessaria est imprimis. MOtibus:gradibus & uaria positura:quod thema & themation dicitur a græcis. PERsequũtur:perseuerando intelligunt:nam persequi est indesinenter seq. STVLtitiæ:ignorantiæ. VAnitatis:mẽdacii. IMprudẽtiæ:temeritatis. MOnimẽtis:sy derabilib⁹ historiis:& supputatõib⁹. SEculorꝫ reliquorũ futurorꝫ tporũ.i.eorꝫ q futuris tẽporib⁹ de his monimẽtis tot milia reliquorꝫ ãnorꝫ cõphẽdẽtib⁹ iudicabũt patebitq; an uera sit mathematica supputatio chaldæorũ q̃si dicat credibile ẽ nõ ẽẽ mẽtitos:& timuisse iudicia posteritatis. AGE:esto inqt barbaros fuisse leues:fallaces & deceptores.qd dicem⁹ de græcis quorꝫ sapientia omniũ ore celebrata est:& sic ponit exẽpla naturalis diuinatiõis:postq̃ de artificiosa disseruit. Apollo pythi⁹ delphic⁹ hæc oracula lege apud herodotũ:quod datũ ẽ athẽiẽsib⁹ ita inqt Lignea mœnia dat pallas quã cõdidit urbi:& Lacedemoniis.Qui spartã antiquã colitis.& tegeatis est pars arcadiæ tegeæ i regiõe patenti. & aliud Lacædemoniis Me petis arcadiã multũ peris Tria oracula reddita crœso lege apud Herodotũ li.pri. Corinthiis qnto his uersib⁹. Vir locuples infas hic q descẽdit ad ædes Cypselus eecides claræ rex esto corinthi.

LOcuplete:digno fide. CElebre:multi nominis & famæ. POtest aũt:affert rõnẽ & cãꝫ dlphici silẽtii.Vnde Iuuenalis qm̃ delphis oracula cessant:& genus humanũ dãnat caligo futuri. VIS:naturalis potẽtia & efficacia peculiaris illius loci. EVAnuisse:exinanitã esse atq; consumptã. SED ut:ut quomodocunq;. OCciderit:perient euanuerit uis illa terræ. QVEstio:dubitatio qũo occiderit. MOdo:dũmodo id firmũ sit oraculũ illud uerũ fuisse. AD somnia:transit disputatio ad alteram partẽ naturalis diuinatiõis q̃ est per somnia & nocturna uisa. COLligendis colligendo & cõgregando multa somnia. ANtipho.autore Suida fuit Atheniensis portentorꝫ & somniorꝫ interpres. Lucianus agens de ueris narratiõib⁹ dicit:præerat oraculo coniector antipho. GRAndioribus:maioribus & clarioribus & non uulgaribus atq; obscuris. PHIliscus:historicus syracusius dictus & philiscus ut scribit Suidas. AEQVAlem:æqueuũ. SAtyriscus est paruus satyrus ut paniscus minutulus pan. GAleotæ:inquit Stephanus a galeo filio Apollinis.& themidis filiæ zebii regis hyperboreorum. Galeotæ & telmesso dodoneæ sortes datæ sunt ut thelmessus ad oriẽtẽ nauigaret galeotes ad occidentẽ.hic ergo in siciliã nauigauit ille in cariã.Vbi sacrum telmessii apollinis. Et cita cum tremulis:carmina Ennii poetæ de somnio uirginis uestalis. CIta:uelox sedulaq;. ARTVbus anus:remouetur.s.prisco more ut stet uersus. ATTulit lumen:remouetur.T.in scansione. PROgnata:orta ex euridica. VIres uitaq; corpus meum:debilitatum inquit est corpus & prope exanimatum. & remouetur.s.ut stet numerus. NOVOS insuetos. POST illa:deinde. CAPESSere:mente capere cogitareq; ubi nam esses. STAbilibat:firmabat. COGNAta:ad cognationem pertinentia.

nũeris:& motib⁹ stellarꝫ cursus psequunt̃ cõdẽnem⁹ inq̃ hos aut stultitiæ aut uãitatis aut ĩprudẽtiæ:q.cccclxx.milia ãnorũ ut ipsi dicũt mõimẽtis cõphẽsa cõtinẽt:& mẽtiri iudicem⁹:nec sæculorꝫ reliquorꝫ iudicium:qd de ipsis futurꝫ sit ptiescere.Age barbari uani atq; fallaces:nuꝫ ẽt graiorꝫ historia mẽtita ẽ: q̃ crœso Pythi⁹ Apollo ut de naturali diuinatõe dicã:q̃ atheniẽsib⁹ q̃ lacedæmõiis:q̃ tegeatis:q̃ argiuis:q̃ corinthiis rñderit:quis ignorat. Collegit ĩnumerabilia oracula Chrysipp⁹:nec ullũ sine locuplete auctore:atq; teste:q̃ qa nota tibi sũt reliquo.Defẽdo unũ hoc:nũq̃ illd oraculũ delphis tã celebre & tã clarꝫ fuisset:neq; tãtis dõis refertũ oiom pplorꝫ atq; regũ:nisi oĩs ætas oraculorꝫ illorꝫ ueritatẽ eẽt expta.Iã diu idẽ nõ facit. Vt igr nũc miore gloria ẽ:qa min⁹ oraculorꝫ ueritas excellit:sic tũ nisi sũma ueritate ĩ tãta glĩa nõ fuisset.Potest ãt uis illa terræ q̃ mẽtẽ pythiæ diuĩo afflatu cõcitabat euãuisse uetustate:ut quosdã euanuisse amnes aut ĩ aliũ usum cõtortos & deflexos uidem⁹.Sed ut ut uis occiderit:magna.n.q̃stio ẽ:mõ mãeat id quod negari nõ põt:nisi oẽm historiã puerterim⁹: multis sæclis uerax fuisse id oraculũ.Sꝫ mittam⁹ oracla:Vẽiam⁹ ad sõnia:de qb⁹ disputãs Chrysipp⁹ mltis & minutis sõniis colligẽdis:facit idẽ qd Antipater:ea cõquirẽs q̃ Antiphõis interptatõe explicata declarãt illa qdẽ acumẽ ĩterptis:sꝫ exẽplis grãdioribus decuit uti. Diõysii mater ei⁹ q syracusiorꝫ tyrãn⁹ fuit:ut scriptũ apd Philistũ ẽ & doctũ hoiem & diligẽtẽ:& æqlẽ tẽporꝫ illorꝫ:quũ pgnãs hũc ipsũ Dionysiũ aluo cõtineret:sõniauit se pepisse satyriscũ.Huic ĩterptes portẽtorꝫq galeotæ tũ i sicilia nomiabant̃ rñderũt:ut ait Philist⁹.eũ quẽ illa pepisset clarissimũ græciæ diuturna cum fortuna fore.Num te ad fabulas reuocem de nostrorum uel græcorum poetarum? Narrat enĩ & apud Ennium uestalis illa.

Et cita cum tremulis artubus anus attulit lumen.
Talia dum memorat lachrymans exterrita somno:
Eurydice prognata pater quam noster amauit:
Vires:uitaq; corpus meum nunc deserit omne:
Nam me ursus homo pulcher per amœna salicta:
Et ripas reptare:locosq; nouos:ita sola.
Post illa germana soror errare uidebar:
Tardaq; uestigare:& querere te:neq; posse,
Corde capessere semita nulla pedem stabilibat.
Exin compellare pater me uoce uidetur.
His uerbis:cognata tibi sunt ante gerenda
Hæc pater effatus:germana repente recessit.

Erumnæ post efluuio fortuna resistet:
Nec sese dedit inconspectum corde cupitus:
Quãq̃ multa manus ad cæli cerula templa
Tendebam lachrymãs:& blanda uoce uocabam
Vix ægro tum corde meo me somnus reliquit.

Hæc etiam si ficta sunt a poeta:non absunt tamen a cõsuetudine somnio℞. Sit sane etiã illud cõmẽtitiũ: quo Priamus est cõturbatus. Quia mr̃ grauida parere se ardentem facem uisa est in somnis Hecuba:quo facto pater.

Rex ipse priamus somnio mentis metu
Perculsus curis sumptis suspirantibus
Exsacrificat hostiis balantibus:
Tum coniectorem postulat pacem petens:
Vt se doceret obsecrãs apollinem.
Quo sese uertant tantæ sortes somnium:
Ibi exoraclo uoce diuina ædidit
Apollo:puerum primum priamo qui
Foret post illa natus:eum esse exitium
Troiæ:pestem pergamo.

Sint hæc ut dixi somnia fabularũ hisq̧ adiungat̃ etiã æneæ somnium:qd̃ in nume℞ fabii pictons græos annalibus eiusmodi est:ut oĩa q̃ ab ænea gesta sunt: quæq̧ illi acciderũt:ea fuerint quæ ei secundum quietem uisa sunt. Sed propiora uideamus:cuiusnã modi est superbi Tarquinii somnium: de quo ipse in bruto accii loquitur.

Quom quieti corpus nocturno tempore
Dedi:sopore placans artus languidos
Visus est in somnis pastor ad me appellere
Duos consanguineos arietes:inde eligi
Pecus lanigerum eximia pulchritudine
Præclarioremq̧ alterum imolare me:
Deinde eius germanum cornibus connitier
In me arietare:eoq̧ ictu me ad casum dari:
Exin prostratum terra grauiter saucium
Resupinum:in cælo contueri maximũ
Ac mirificum facinus dextrorsum orbem
Flammeum solis fluere cursu nouo.

Eius igitur somnii quæ sit a coniectoribus interpretatio facta uideamus.

Rex quæ in uita usurpant homines cogitant
Curant:quæq̧ agunt uigilantes agitant
Ea sicui in somno accidunt mirum est minus
Sed in re tanta haud temere improuiso offerunt
Proin uide ne quem tu esse hebetem deputes
Aeque ac pecus:is sapientia munitum pectus

ERVMnæ:calamitati. MVLta:multum. TEMpla: cõuexa ipsi⁹ cæli:atq; spectacula. VIX:statim. SOMnus reliquit:remouetur.s.in scansione ut supra. COMmẽtitium:fictum. CONturbatus:commotus:& territus. QVIA mater:uersus Ennii in hecuba tragœdia.

FAcem:ignitum lignum:& titionem:Virgi.nec face tm̃ cisseis p̃gnans ignes enixa iugales:hecuba filia fuit cissei. PERculsus:territus cõsternatus animo. CVris suspirãtibus:anxiis:& molestis. EXsacrificat:diligenter operatur sacris:& facit diis bidentibus quarum prius & balatus. CONiectorem:interp̃tem. PAcem beniuolentiam numinis & ,ppitiationem:& placationẽ.Virgi pacemq; per aras exquirunt. SORtes:cõditiones:& qualitates rerum.Idem Cicero interp̃tans primos uersus euripidis in oreste tragœdiæ dicit.Nulla tã terribilis fandi ratio est.Neq; fors:neq; ira celitus inuentum:malum quod ille pathos græce dixit.Cicero fortẽ uertit:& Seuerinus.Heu grauem sortem quotiens iniquus. Additur sæuo gladius ueneno. IBI:tũc. ORAclo:faciatio. Diuina:fatidica. EDIdit:respõdit. PVErum.hæc est cõiectatio:siue interp̃tatio somnii. INnumerum:ordinem somnio℞ quæ Fabius in suis annalibus collegit:& posuit:græce scripsit ut adstipulat̃ etiã dionysius libro primo. SEcundũ:per quietẽ. PROpiora:uiciniora. DE quo ipse.Tarquinius loquit̃ de suo somnio apud Accium in tragœdia quæ inscribebatur Brutus. IN bruto accii:ut dicimus in oreste euripidis. QVOM:cum more prisco quando. PLAcans:leniens refouens fessa membra. APpellere:admouere adducere. PEcus lanigerum:animal lanatum speciosissimum.Consanguinei arietes significabant Brutũ et collatinum consanguineos. ALterum:hic significaba Brutum autorem pellendorum tarquino℞. EIVS germanum:hic erat collatinus. CONnitier:conatum facere ac impetum. ARIEtare:irruere aduersa fronte.

REsupinum:reuolutum. NOuo:inusitato quoniã a læua currebat in dextram. A coniectoribus:interp̃tibus:& coniectura enarrãtibus. REX quæ in uita:nõ est mirũ o rex si usitata obuersantur alicui per quietem: sed rerum nouarum imago nõ accidit sine causa:iccirco cogitandum tibi est ne ille sit prudens quem tu hebetem:& stultum arbitraris. VSVRpant:frequenter exercent:usurpatio frequentem usum significat. AGItant:uoluunt animo. HAVT temere:non sine causa inopinato accidunt nulla præcedente cogitatiõe. HEbetẽ.obtusum & stolidũ. DEputes:existimes. AEq; ac:tanquã brutum animal. MVNItum:præditum & roboratum.

EGREgium:eximium:& non gregarium. PORtendit:denontiat. PER propinqua:impendentia & cito futura. BEne uerrūcēt:uertant & felicia sint. Idē accꝰ autore nonio:ut patriæ uerrūcent bene:& pacuuius ꝑcor ueniam ut q̄ egi ego exin uerrūcent bene: Virg. dixit in bucolicis:quod nec beneuertat. Auerrūcare est auertere:inde auerrūcus dictus qui mala auertit:ac repellit.

SIgnum ꝑpotens:sol cæteroꝝ signoꝝ & stellaꝝ dn̄s atq; moderator. AVguratum est:significauit. SVMmam:maximam:& ꝑpotentem. AD externa:peregrina de quibus exempla ponere cæperamus & ad nostratia diuertimus. HEraclides:fuit ex heraclea urbe ponticæ regiōis: CONsecrasset:dedicasset:coluissetq;. REdundaret:exuberaret:plena esset. IMmanis:feri & crudelissimi phalaris:fuit ex astipalea isula maris carpathii: & agrigentum siculum tyrānide occupauit:cuius ꝑter cæteros ut idem Cicero dicit alibi nobilitata est crudelitas. MAgi:erant philosophi apud persas. PRINcipi:superiori & primo:fuit quippe aliꝰ cyrus:quem Xenophon suis monimētis celebrauit. DIOnysius:persicus fuit scriptor historiæ ut autor est etiam Suidas. APPEtiuisse:capere optasse. BARbaris:incultis:& semifetis.

Calanus inquit suidas e numero brachmanū. Sic enī appellant indi sapientissimum uirum. HERcules:in oetha monte crematus est. IN lucem:cæli splendoré.

EPHEsus:urbs ioniæ clara quondam templo dianæ quod referente strabone ab herostrato quodam incensum est: Eustathius enarrās cosmographiam lybyci dionysii dicit templum hoc fuisse combustū a quodam famæ cupido q̄uis uoti compos nō fuerit:diræ nāq; positæ sunt his qui eum noiassent:ut illius nomē obliuio tegeret. LVcere:lux diei apparere. CElius antipater romanus historicus temporibus illis luculentus:& iuris ualde peritus ut i bruto scribit idem Cicero. LAcinīū: promōtorium Lucaniæ cum templo Iunonis laciniæ cognomine prope templum autem dicunt fuisse locū ꝓceris abietibus septum:& læta in media pascua. quo in loco omnis generis sacrum deæ pascebatur pecus sine ullo pastore:magni ex his pascuis fructꝰ & ex eo pecore capti:colūnaq; inde aurea solida facta est inclytūq; templum diuitiis ēt:non tm̄ sanctitate fuit. SOlida:tota aurea. SEcundum:per somnum. BVculam:imaginem uitulæ:siue iuuencæ:quā in summitate columnæ perforatæ collocauit.

Egregium geratq́; regno expellat.
Nam id qđ de sole ostensum est tibi
Populo cōmutationem rerum portendit fore.
Per propinqua hæc bene uerrūcent populo.
Nam q2 ad dexteram cœpit cursum a læua
Signum ꝑpotēs pulcherrime auguratum est:
Rem romanam publicam summam fore.

Age iā ad externa redeamus. Matrez Phalaridis scribit Ponticus Heraclides doctus uir auditor & discipulus Platonis uisaz eē uidere in somnis simulachra deorum:quæ ipsa domi cōsecrauisset. Ex his Mercurium ex patera quā dextera manu teneret sanguiné uisum eē fundere:qui quū terrā attingeret referuescere uideret:sicut tota domus sanguine redūdaret:qđ matris somniū īmanis filii crudelitas comprobauit. Quid ego q̄ magi Cyro illi principi īterꝑtati sūt ex Dionysii persici libris ꝓferā? Nā quū dormiēti ei ad pedes sol uisus eēt:ter eum scribit frustra appetiuisse manibꝰ quū se cōuoluēs sol elaberet̄ & abiret:ei magos dixisse:qđ genus sapiētū & doctoꝝ habebat̄ in psis:ex triplici appetiōe solis.xxx.ānos Cyrū regnaturū eē:qđ ita cōtigit. Nā ad septuagesimū peruenit quū.xl.annos natus regnare cœpisset. Est ꝓfecto qđdā etiā in barbaris gētibus ꝑsentiēs atq; diuinās:siquidē ad mortē ꝓficiscēs Calanus Indus quū ascēderet in rogū ardēte:O ꝑclaꝝ discessū3 inqt e uita:quū ut Herculi cōtigit mortali corpe cremato in lucez aīus excesserit. Quūq; Alexāderenm rogaret:si qd uellet ut diceret:optime iqt ꝓpediē te uidebo. Qđ ita cōtigit. Nā Babylone paucis post diebus Alexander est mortuus. Discedo parūp a somniis:atq; mox reuertar. Qua nocte tēplum ephesiæ Dianæ deflagrauit eadē cōstat ex olympiade natū eē Alexandrum:atq; ubi lucere cœpisset:clamitasset magos pestez ac perniciem Asiæ proxima nocte natam. Hæc de indis & magis:redeamus ad somnia. Hānibalez Cælius scribit quum colūnam auream quæ esset in fano Iunonis laciniæ auferre uellet:dubitaretq; utrum ea solida eēt:an extrinsecus inaurata perterebrauisse. Quūq; solidā inuenisset:statuissetq; tollere:ei secūdum quietem uisam eē Iunonem ꝑdicere ne id faceret:minitariq; si id fecisset curaturā ut eum quoq; oculū quo bene uideret amitteret:idq; ab hoie acuto nō eē neglectū. Itaq; ex eo auro quod exterebratuz esset buculā curasse faciēdam & eam in summa colūna collocauisse. Hoc idem in Syleni quē Cælius seqt̄ græca historia est:is autem diligentissime res Hannibalis persecutus:

psecutus est. Hãnibalẽ quũ cepisset. Saguntũ uisum eẽ a Ioue i deoꝝ cõciliũ uocari. Quo quũ uenisset: Iouẽ ipetrauisse ut italiæ bellũ iferret: ducẽq; ei unũ ex cõcilio datũ: quo illũ utẽte3 cũ exercitu ꝑgredi cœpisse: tũ ei ducẽ illũ p̃cepisse ne respiceret: illũ aũt id diutius facere nõ potuisse elatũq; cupiditate respexisse: tũ bæluã uastã: & i mane uisam circuplicatã serpẽtib⁹ q̃cũq; icederet oĩa arbusta uirgulta tecta puertere: & eu3 admiratũ q̃sisse de deo: qdnã illud eẽt tale mõstrũ: & deũ rñdisse uastitatẽ eẽ italiæ. Præcepisseq; ut pgeret ꝓtin⁹: qd retro atq; a tergo fieret ne laboraret. Apud Agatoclẽ scriptũ i historia ẽ hamilcarẽ Carthaginẽsem quũ oppugnaret Syracusas uisũ eẽ audire uocẽ: se postridie cænaturũ syracusis. Quũ aũt is dies illuxisset magnã seditionẽ in castris ei⁹ iter pœnos & siculos milites eẽ factã. Qđ quũ sensissent Syracusani iprouiso eos i castra irrupisse Hamilcarẽq; ab his uiuũ eẽ sublatũ. Ita res somniũ cõprobauit. Plena exẽploꝝ ẽ historia: tũ referta uita cõis. At uero P. Deci⁹ ille Q. fili⁹: q prius ex deciis cõsul fuit quũ eẽt tri. mil. M. Valerio et A. Cornelio cõsulib⁹: a sanitibusq; p̃meret̃ nr̃ exercit⁹: quũ picula p̃lioꝝ iniret audaci⁹: moneretur q; ut cautior eẽt: dixit qđ extat i annalib⁹: sibi i sõnis uisũ eẽ: quũ i mediis hostib⁹ uersaret̃ occidere cũ maxĩa glĩa: & tũ qdẽ icolumis exercitũ obsidiõe liberauit. Post triẽniũ ãt quũ cõsul eẽt deuouit se: & i aciẽ latioꝝ irrupit armat⁹: quo ei⁹ scõ supati sũt et deleti latini: cui⁹ mors ita gl'iosa fuit ut eãdẽ cõcupisceret fili⁹. S3 uẽiam⁹ nũc si placet ad sõnia phõꝝ. Est apd. Pla. Socrates quũ eẽt i custodia pu. dicẽs Critoni suo familiari sibi post tertiũ diẽ eẽ moriẽdũ: uidisse se i sõnis pulchritudie eximia fœminã: q̃ se noĩe appellãs diceret homericũ quẽdã eiusmodi uersũ. Tertia te phthiæ tẽpestas læta locabit: qđ ut ẽ dcm: sic scribit̃ cõtigisse. Xenophõ socratic⁹: q uir & quãtus i ea militia: q̃ cũ Cyro miore pfunct⁹ ẽ sua scribit sõnia: quoꝝ euẽt⁹ mirabiles extiterũt mentiri Xenopbontẽ an delyrare dicemus. Quid singulari uir igenio Arist. & pene diuio: ipse ne errat an alios uult errare? quũ scribit Eudemũ cypriũ familiarẽ suũ iter i macedoniã faciẽtẽ pheras uenisse: q̃ erat urbs i thesalia tũ admodũ nobilis: ab Alexãdro aũt tyrãno crudeli dñatũ p̃mebat̃. In eo igit̃ oppido ita grauiter ægrũ Eudemũ fuisse ut oẽs medici diffiderẽt. Ei uisum eẽ i qete egregia facie iuuenẽ dicere: fore ut breui cõualesceret: paucisq; dieb⁹ iteritu ꝝ Alexãdrũ tyrãnũ: p3 ãt Eudemũ qnquẽnio post domũ eẽ redituꝝ. Atq; ita qdẽ. Pria stati scribit Arist. cõsecuta: & cõualuisse eudemũ. & ab uxoris fri b⁹ iterfectũ tyrãnũ. Quito ãt ãno exeũte quũ eẽt spes ex illo sõnio i cypꝝ illũ ex sicilia eẽ redituꝝ: p̃liãtẽ eũ ad syracusas occidisse. Ex quo ita illđ sõniũ eẽ iterp̃tatũ: ut quũ aius Eudẽi ex corpe excesserit: tũ domũ reuertisse uideat̃. Adiũgã phĩs doctissimũ hoĩe3 poetã qdẽ diuinũ Sophoclẽ: q quũ ex æde Hercul' patera aurea grauis surrepta eẽt: i sõnis uidit ipm deũ dicẽtẽ qs fecisset. Qđ semel ille iterũq; neglexi. Vbi idẽ sæpi⁹ ãmonet. Ascẽdit i

PER secutus est: descripsit atq; celebrauit. CONcilium: cætum & cõsessum. ELAtũ: ductũ. VAstã: magnã: & ferã: serpentibus circũdatã. PERuertere: prosternere. VAstitatẽ: desolationẽ: & populationem. PERgeret: pseueraret. PROtin⁹: deinceps: successiue: ac sine intermissione. NE laboraret: non curaret. IMprouiso: inopinato: repentina quadã eruptione. Hamilcharẽ Gisgonis filiũ necauerũt syracusani duce Antãdro Agatoclis fratre. SVBlatum: captũ & asportatũ. REferta: plena. PREmerẽt: angustiae loci: ex hostili agmine obsiderẽt: Liuius ait: Nam a satricula profectus cõsul exercitũ incaute in saltũ in caua ualle peruium: circaq; insessum ab hoste induxit: nec pri⁹ q̃ recipi tuto signa nõ poterant iminẽtem capiti hostem uidit. Decius tribun⁹ militum cõspicit unũ editũ in saltu collem imminentem hostium castris adita arduum: quo occupato spatiũ dedit cõsuli ad seducendum agmen in æquiorem locũ. OCcidere: mori. DEuouit: morti se addixit p salute publica. Hoc aũt fuit ad ueserim cãpaniæ. Filius imitatus est postea patrem in bello æthrusco. IN custodia: carcere. Custodia dicit̃ carceret qui carcere cohibent̃. Plato in Critonem sic loquentem inducit socratem. Cõiecturam e somnio quodam facio: quod paulo ante hac ipsa nocte mihi uisum est. Videbat̃ mulier q̃dam adueniens pulchra: & aspectu grata: uestes hñs cãdidas uocare me atq; dicere. Socrate tertia ab hinc die phthiam perueniens largle bã. Hæc Plato. Achilles apud Homeꝝ. ix. ilia. ita loquitur. Quod si neptunus tribuerit secũdam mihi nauigationem tertio die fertilem phthiam attigam. TERtia tẽpestas: dies. LAEta: iucunda. VT: sic p̃dictũ fuit: ita euenit. QVI uir: q̃ præstas: & undiq; magnus. MInore: ad differẽtiam Cyri maioris: & primi: de quo supra. DElyrare: insanire: atq; ineptire. NObilis: celebris. FRAtribus: Ethesiphone: Pithalo: & lycophrone: hæc mulier thebe uocabat̃ filia Iasonis pherei. lege apud Plutarchum in pelopida.

Areopagū:detulit rē. Areopagitæ cōphēdi iubēt eū:q a Sophocle erat nōiatus. Is qōne adhibita confessus est:pateraq; rettulit. Quo facto fanū illud īdiōs Herculis nōiatum est. Sed qd ego græcoꝝ? Nescio quo mō me magis nr̄a delectāt oēs hæc historici Fabii:gellii:sed ,pxīe Celius. Quū bello latio ludi uotiui maximi primū fierēt:ciuitas ad arma repēte est excitata. Itaq; ludis ītermissis īstauratiui cōstituti sūt:q añq̄ fierēt:quūq; iā ppl's cōsedisset:seru⁹ q circū uirgis cæderet̃ furcā ferēs duct⁹ ē. Exin cuidā rustico Romano dormiēti uisus est uenire q diceret p̄sulez sibi nō placuisse ludis:idq; ab eodē iussū esse eū senatui nūciare:illū nō eē ausū. Iteꝝ eē idē iussū & monitū ne uim suā expiri uellet ne tū qdē eē ausum. Exin filiū ei⁹ eē mortuū. Eādē ī sōnis admonitionē fuisse tertiā. Tū etiā illū debilē f̄cm̄ rē ad amicos detulisse:quoꝝ de s̄nīa lectulo ī curiā esse delatū. Quūq; senatui somniū enarrauisset:pedib⁹ suis saluū reuertisse. Itaq; sōnio cōprobato a senatu:ludos illos iteꝝ īstauratos memoriæ ,pditū est C. uero Gracchus multis dixit:ut scriptū apud eūdē Celiū est:sibi i sōnis q̄sturā petēti Ti. frem uisū esse dicere q̄ uellet cūctaret̃ tñ eodē sibi letho quo ip̄e īterisset eē peundū. Hoc & añq̄ Trib. pl. C. Gracch⁹ fact⁹ esset:& se audisse scribit Celius et dixisse multis. Quo sōnio qd' īueniri p̄t certi⁹? Quid illa duo sōnia:q̄ creberrime cōmemorant̃ a stoicis qs tādē pōt cōtēnere unum de Simonide:q quū ignotū quendā ,piectū mortuū uidisset:eumq; humauisset:h̄ret:q; ī aīo nauē cōscendere:moneri uisus est ne id faceret ab eo quem sepultura affecerat. Si nauigasset eū naufragio eē perituꝝ. Itaq; Simonidē redisse:perisse cæteros:qui tum nauigassent. Alterum ita traditum clarum admodum somniū. Quum duo quidam arcades familiares iter una facerēt & megaram uenissent:alterum ad cauponem diuertisse:ad hospitem alterum:qui ut cœnati quiescerent concubia nocte uisum eē in somnis ei qui erat in hospitio illum alterum orare ut subueniret:quod sibi a caupone interitus pararetur. Eum primo perterritum somnio surrexisse:deinde quum se collegisset:idq; uisuȝ pro nihilo habendum eē duxisset recubuisse. Tum ei dormienti eundem illū uisum eē rogare:ut quoniam sibi uiuo nō subuenisset:mortem suam ne inultam eē pateret̃:se īterfectum in plaustrum a caupone eē coniectum:& supra stercus iniectum:petere ut mane ad portam adesset:priusq̄ plaustruȝ ex oppido exiret. Hoc uero eum somnio cōmotum mane bubulco p̄sto ad portam fuisse:quæsisse ex eo quid eēt in plaustro:illū perteritum fugisse:mortuū erutū eē:cauponem re patefacta pœnas dedisse. Quid hoc somnio dici diuinitus pōt? Sed qd aut plura aut uetera q̄rimus? Sæpe tibi meū narraui sæpe ex te audiui tuū somnium. Me cuȝ Asiæ ,puinciæ p̄essem uidisse in quiete:quū tu equo aduectus ad quandam magni fluminis ripam prouectus subito atq; delapsus in flumen nusquam apparuisses me contremuisse timore perterritum: tum te repente lætum

AREOpag⁹ erat loc⁹ publici cōsilii in summitate collis. DEtulit:apuit:& reum fecit mitm. Areopagitæ erant iudices & senatores. Q Væstiō:eiq̄sitiōe p tormēta. INdicis:demrātonis. NEscio quo:intrinseca quadā iucunditate:ac sensu me Ro. & latina oblectāt. VOtiui:ludi. halicar. Dionysius agēs de pompa hoꝝ ludoꝝ:dicit hos ludos decreuit senatus fieri qui qdem uoti sunt ab Appio posthumio dictatore pugnaturo cū latis ad fluuiū uesetum. Romani ludi autore Asco. Pediano sub regib⁹ instituti magniq; sunt:ab eo appellati.q magnis īpēsis facti sint. Tūc p̄imū ludis īpēsa sunt ducēta miliarū mū:adeo magnos ludos factos putāt:qb⁹ aūt rapias sabinas eē. plebeii ludi erāt:quos exactis regib⁹ p libertate plæbis fecerūt:aut ,p recōciliatione plæbis p⁹ secessionē ī auētinū:hec ille. Liui⁹ ita dicit. Ludi ex īstauratiōe magni Romæ patrabant̃. Instauratōis hæc cā fuerat ludis & reliq̄. EXCItata:cōmota:& euocata e suis spectaculis. PER circum flaminū. s. in quo tūc ludi celebrabant̃. SERu⁹ antonii uidelicet:ut scribit Lactā. RVstico cuidā: Tetio atitno:ut q̄busdā placet. PRAEsulē:p̄imū saltātē. Liui⁹ scribit! Visus ē Iuppiter dicere sibi ludi p̄sultorē displicuisse nisi magnifice instaurarent̃ hī piculū urbi fore. ESSE idē uisū:hoc idē apparuisse. DEbilē.ægrotū. Ingens iqt Liuius uis morbi adorta ē debilitate subita. QVAM nellet: q̄tū uis:ut illud. Quāuis auido. EOdē letho:eodē gn̄e mortis:ipetu. s. ppli. PROiectū:expositū:& oīnq quem sepellium Simonides. ITA:ualde clarū & manifestū. DIuertisse:defecisse:hospitatūq; esse apud illū q cauponariā exerceret. Diuertere ē diuerticulū facere:atq; īgredi hospitium relicta uia. Vñ diuersoriū dcm̄:& diuerticulū. HOspitē:amicū. MEgara:urbs media inter pelopōnesū atticāq; regionē. Arcadia ē ī pelopōneso. CONcubia:ītēpesta. Nox cōcubia dr̄ ea ps noctis q̄ qeti data ē. Varro dicit ītēpestā noctem eē quū tps agēdi nullū ē:qd' alii cōcubiū appellarūt:q fere oēs tūc cubarēt. Alii silētiū noctis appellarūt. Plau. uero cōticiniū. COLlegisset:recreasset:atq; dispsas timore uires aī resūpsisset. Hoc. n. sig̃at se colligere i unū dissipatas uires cōferre. IDuisum:qd' ei apparuerat. MEcū ī asia:enarrat ac repetit Qu. frīs suū sōniū:ut hāc naturalē diuinationē cōfirmet Q. ,p cōsulatū impio minorē asiā rexit licet fama paꝝ ,p̄spera:ut scribit Trāqllus ī Augusto his uerbis. Ep̄læ M. Tul. Ci. extāt qb⁹ fratrē eodē tpe parū scda fama ,pcōsulatū asiæ admistrātē hortat̃:et mōet imitet̃ ī ,pmerēdis sociis uicinū suū octauiū

extitisse:eodēq; equo aduersam ascēdisse ripā: nosq; iter nos eē cōplexos. Facilis cōiectura hui⁹ sōnii: mihiq; a peritis i Asia pdictū ē fore eos euētus rex:qui acciderūt. Venio nūc ad tuū. Audiui eqdē ex te ipo. sed mihi sæpe nr̄ Salusti⁹ narrauit: quū i illa fuga nobis gloriosa pr̄iæ calamitosa:in uilla qdā cāpi atinatis maneres magnāq; partē nocti uigilasses:ad lucē deniq; arte & grauiter dormitare cepisse. Itaq; qq̄ iter i staretur tñ silētiū fieri iussisse:neq; eē passum te excitari. Quū āt expreċt⁹ eēs hora secūda fere te ibi somniū narrauisse:uisum tibi eē:quū i locis solis mœst⁹ errares. C. mariū cū fascib⁹ laureatis q̄rere ex te q d tristis eēs. Quūq; te tu pr̄ia ui pulsum eē dixisses:phēdisse eū dextrā tuā:& bono aio te iussisse eē:lictoriq; pximo tradidisse ut te in monimētū suū deduceret: & dixisse i eo tibi salutē fore. Tū & se exclamasse Salustius narrat reditū tibi celerē & gloriosum paratū: & teipm uisum sōnio delectari Nā illud mihi ipsi celeriter nūciatū ē:ut audiuisses in monimēto marii de tuo reditu magnificētissimū illud Senatuscōsultum eē factū referēte optimo & clarissimo uiro consule: idq; frequētissimo theatro icredibili clamore & plausu cōprobatū: dixisse te nihil illo atinati somnio fieri posse diuinius. At multa falsa imo obscura fortasse nobis:sed sint falsa q̄dā:cōtra uera qd dicimus? q̄ quidem multo plura euenirēt si ad qetē itegri iremus: nūc onusti cibo & uino pturbata & cōfusa cernim⁹. Vide qd Socrates i Platōis politia loquat̄. Dicit. n. quū dormiētib⁹ ea ps aīi q̄ mētis & rōnis ē pticeps sopita lāgueat:illa aūt in qua feritas q̄dā sit atq; agrestis imanitas:quū sit imoderato obstupefacta potu atq; pastu:exulat̄ eā i sōno imoderateq; iactari. Itaq; huic oīa uisa obiiciūt̄ a mēte ac rōe uacua:ut aut cū matre corp⁹ misceri uideat̄:aut cū quouis alio ul̄ homie uel deo:sæpe bælua.atq; ēt trucidat̄ aliquē:& ipiæ cruētari:multaq; facere ipure atq; tetre cum temeritate atq; impudētia. At q salubri & moderato cultu atq; uictu quieti se tradiderit:ea pte animi q̄ mētis & cōsilii ē agitata & erecta:satiataq; bonaꝝ cogitationū epulis: eaq; pte aī q̄ uoluptate alitur:nec iopia enecta nec satietate afluēti:quoꝝ utrūq; pstringere aciē mētis solet:siue deest naturæ qppiā:siue abūdat: atq; diffluit. Illa ēt tertia pte aī in qua iraꝝ existit ardor sedata atq; restiċta tū eueniet duab⁹ aī temerariis ptib⁹ cōpressis: ut illa tertia pars rōnis & mētis eluceat:& se uegetam ad somniādū acremq; pbeat:tuq; ei uisa quietis occurrent tranquilla atq; ueracia. Hæc uerba ipsa Platonis

EXTItisse:emersisse:apparuisseq;. ADuersam:opposită. CONiectura:iterptatio significatiōis. SAlusti⁹: fuit Ci. libert⁹. GLOriosa:honesta gl̄iatiōe digna:qm̄ a uiris pessimis:qb⁹ displicere laudare ē. Pulsus sū: nō sine magno luctu:& calamitate urbis Romæ:cui⁹ salus tūa cōtinebat̄. ATIna:oppidū cāpaniæ:adhuc retinet nomē. Vñ agrū atinatē dicit. AD lucē:ppe auroram: quū sōnia ueriora sūt. ARte:pfunde. INstaret:necēiū eēt pp timorē inimicoꝝ. Expreċt⁹ dr̄ q p se euigilat:exp gefēċt⁹ uero q ab alio excitat̄. IBI:iū. LOcis solis:desertis. LAVreatis:lauro redimitis:cōsularis isignib⁹.

LIctori:ministro & apparitori. IN monimētū.i.ædificiū qd̄ Marii memoriā testaret̄ & nomē. IN eo:monimēto senatuscōsultū de restituēdo Ci. factū fuit in æde iouis mariana:ut autor ē Val. Max. REferēte:ponēte i cōsultationē & deliberationē senat⁹ lentulo cōsule Ci. amico. MAgnificētissimū:gl̄iosissimū tibi & honestissimū. THEAtro:cōuētu:& spectaculo Romanoꝝ:& italoꝝ. Vñ gloriat⁹ ē aliqñ M. Tulli⁹ in pr̄iā se fuisse relatā ioii⁹ italiæ humeris. PLAVsu:lætis gestib⁹:& acclamatiōib⁹ fauētis ppli. OBscura:forte iq̄t falsa nō sūt q̄ uana uidenf̄:qm̄ obscura sūt coniecturis hūanis atq; iudiciis:sed esto aliq̄ eē falsa contra ueritatē nōnulloꝝ nil dicere possum⁹. manifesta eteni negari nō pñt. INtegri:sobrii & icorrupti. PERturbata:turbulēta:idistiċta. CONfusa:caliginosa:tetra & obscura. POlitia:ciuilitate.i.libris ciuilib⁹. Socrates i pricipio noni libri de re pu. dicit hoc demrāns quō fiat tyrānicus animus:et quot & quales sint cupiditates & uoluptates. LANgueat:affecta sit:atq; debilis rō:& itelligēdi uis. FEritas:ferina cupiditas. & imansueta. ACREstis:dura & aspera. IMmanitas:feralis q̄dam appetit⁹ imoderatio.

OBstupefacta:hebetata obtusa:obruta cōsternata:animūq; repleta ac p efferata uero sensu amisso:atq; iudicio:cū rōnē nō respiciat:sed furore quodā ipellat̄: & furno. EXVLtare:gestare:cōmoueri temere:ac sine mōmēsuraq; iactari:& q̄si fluctuare. OMnia uisa:imagiatiōes p sōnū apparētes:nisi dñr ea q̄ uidenf̄:ui sensa q̄ sentiunt̄. VAcua:aliena.i. q̄ nullā p se ferūt rōnē:& ferina sūt penit⁹:ita loqmur uaco labore:& a labore:uaco mēte:& a mēte. MIscer̄ corp⁹:coii e cū mr̄e aut quouis alio uel hoīe uel deo. IMpure:obscœne. TEtre:crudel̄.flagitiose:pbrose fede:ac citra pudorē. TEmeritate isania:& fatuitate:q̄ rōne uacat. IMprudētia:uiolēto ipetu:& incōsulto. SAlubri cultu:utili ac necīa curatura:& pcuratiōe:exercitatiōeq;. VIctu:cibo & potu.

ACItata:uigēti atq; uegeta. EREcta:eminēs:& attēta. NECenecta:pstrata:& afflicta:qm̄ natura fulctis qbusdā cibi potusq; sustētat̄:affligiturq; aut nimia reꝝ copia aut penuria. PRæstrīgere:obtenebrare:offuscare:qm̄ fulcturis corporis aīus ēt uiget. DIFfluit:redūdat: lasciuit:atq; supfluit:diffluere ē i diuersas ptes fluere:atq; redūdare. TERtia pte:i ac potentia irascibili:diuidit Ci. aīum i rōnē:Appetitū:& iræ ipetū. EXIstit:iest:& apparet. SEdata:mitigata. REstiċta:pacata:& sine ardor̄. TEmerariis icōsultis & uiolētis. COMpssis:coercitis:& sedatis. VEgetā uiuacē:uigētē:robustā. Acrē:solertē acutā:& pspicacē. Quietis sōni. Trāqlla pacata.modesta:sedata citra cōfusionē:& pturbationē

EXpressi: transtuli: & latine dixi sniatn Platonis magis credendū est q̄ oscitāti Epicuro: & nullā eē diuinationē: ac deos humana nō curare asserēti. CONcertatiōis: altercatiōis & cōtradictiōis more academico. STVdio: cura: & cupiditate ut a suo dogmate nō discederet. ILle: Epicurus. SENtit: opinat̄ iudicat. NVNq̄ aliquid elegās excultū: & rōne subnixū. DEcorū: pulchrum & phō dignū: cui⁹ istra sūt rōnes ut inqt Plato. VT: q̄uis nullā rōnē afferrēt. tn̄ eorū autoritas eēt satis. AVtoritate: æstimatione: dignitate: ac glīa nois. MInutos: indoctos: obscuros: & nullo noīe celebres. AFfectis: dispositis. ERrorē: falsam opionē. PERturbationē: cōfusionē. REuocat⁹: abductus bn̄ficio somni quo sensus corporis ligant̄: & aīus fit liberior corpore sopito.

CONtagiōe: mixtione & pollutiōe. PROuidet: p̄sagit: p̄spicit: diuinat. DIuinior: purior: & sollertior. INstare: imminere. OCcurrūt: apparēt. STVdēt: dāt operā rei laudādæ ut diē extremū honeste claudāt. AEquales: eiusdē ætatis. QVI deinceps: successiue p ordinē.

APpulsu: accessu & ispiratiōe. COgnatiōe: naturali si̅litudine: qm̄ delibatis putabant̄ olim aī e mēte diuīa.

TEneant̄: iungant̄: cognati ab eo dici putant̄ mq̄t iuris perit⁹ q̄ q̄si una cōiterue nati. Vel ab eodē orti pgenitiue. INsignitæ: notatæ: atq̄ insculptæ: formæ ipsi⁹ ueritatis. AVgurent̄: p̄sagiant & diuinēt. HOmerici: ab homero inducti: cui⁹ hæc uerba sunt. xxii. iliados: ferreus aīus tibi ē Achille caue ne tibi deorum ira fiam eo die quo te paris & Phœb⁹ apollo pdēt in scæis portis.

TEmere: sine cā. SI ea res: si ipsa p̄sagitio & prouidētia nō esset uerbum ipsum cōsuetudo non usurpasset.

PRAEsagibat animus: carmē est Plauti in Aulana fabula. Euclio parcissimus senex domū repetēs dicit p̄sagibat animus frustra me ire cū exirem domo. Itaq̄ abibam inuitus: nam neq̄ quisquā curialium uenit: neq̄ magister quem diuidere argentum oportuit. Nunc domum properare propero. nam ego met sum hic anim⁹ domi est. EX quo sagæ anus: acutum sensum habentes: atq̄ peritæ: piatrix iquit Pompeius dicebatur sacerdos quæ expiare erat solita: quam sagam alii uocabāt. Sagaces appellantur sollertis acuminis. Vnde & canes indagatores sagaces appellati sunt. Saga est mulier perita factorum. præsagitio dicitur ipsa prænotio: & præsensio: & sagæ dictæ anus quæ multa sciunt: & sagaces canes qui ferarum cubilia præsentiunt. OBlata: repræsentata oculis: & p̄sens. EXtrinsecus. i. diuinitus immissa. EXARsit: aucta fuerit: & accensa. ACRIVS: ualidius & uehementius. FVror: alienatio quædam mētis: & diuinus impulsus: qualis fuit in cassandra: cuius uerba ponit ex tragœdia pacuuii. ABSTRActus: auulsus: & seductus. INstinctu: impulsu: commonet̄.

ARDENtibus: inflammatis: atq̄ furentibus. SApiens: mentis sanæ atq̄ compositæ. VIRGInali molestia pudore: ac mentis æstu: qui uirginem uel maxime decet: ut scilicet semper sit anxia: & sollicita: ut decorū seruetur.

expressi. Epicurum igitur audiemus potius: nā Carneades cōcertatiōnis studio: modo ait hoc modo illud. At ille quid sentit? sentit autem nunquā aliquid elegans nihil decorum. hunc ergo antepones Platoni & Socrati: qui ut rationem non redderent: autoritate tamen hos minutos philosophos uincerent. Iubet igitur Plato sic ad somnium proficisci corporibus affectis ut nihil sit quod errorem animis perturbationemq̄ afferat. Ex quo etiam Pythagoricis interdictum putatur ne faba uescerent̄ q̄d habet inflationem magnam is cibus trāquillitati mē. is quærēti contrariam. Quū ergo est somno sevocatus animus a societate & cōtagione corporis: tum meminit præteritorum: præsentia cernit: futura prouidet. Iacet enim corpus dormientis ut mortuum: uiget autē & uiuit animus. Quod multo magis faciet post mortem quū omnino ex corpore excesserit. Itaq̄ appropinquante morte multo est diuinior. Nam id ipsum uident qui sunt morbo graui & mortifero affecti instare mortem. Itaq̄ his occurrunt plærūq̄ imagines mortuorum: tumq̄ uel maxime laudi student: eosq̄ qui secus q̄ decuit uixerūt: peccatorū suorū tu3 maxie pœnitet. Diuinare aūt morientes etiā illo exēplo cōfirmat Possidonius quo affert rhodium quēdā morientē sex æquales noiasse: & dixisse: qui primus eorū qui secūdus: qui deinceps moriturus eēt. Sed tribus modis censet deorum appulsu homines somniare. Vno q̄ p̄uideat animus ipse per se quippe qui deorum cogoatione teneatur. Altero q̄ plenus aer sit immortalium animorum: in quibus tanq̄ īsignitæ notæ ueritatis appareant. Tertio q̄ ipsi dii cum dormientibus colloquantur: idq̄ ut modo dixi facilius euenit appropinquāte morte: ut animi futura augerēt. Ex quo & illud est Calani: de quo ante dixi: & homerici hectoris: qui moriens propinquā Achilli mortē denunciat. Neq̄ enim illud uerbum temere cōsuetudo approbauisset: si ea res nulla esset omnino. Præsagibat animus frustra me ire: quu3 exirem domo. Sagire enim sentire acute est: ex quo sagæ anus: q̄a multa scire uolunt: & sagaces dicti canes. Is igit̄ qui ante sagit q̄ oblata res est: dicit̄ p̄sagire: idest futura ān sentire. Inest igitur animis p̄sagitio extrinsecus iniecta atq̄ inclusa diuinitus. Ea si exarsit acrius: furor appellatur: quum a corpore animus abstractus diuino instinctu concitatur. Sed quid oculis rapere uisa est derepente ardentibus? ubi illa paulo ante sapiens uirginali molestia.

Mater

Mater optima:tum multo mulier melior
Missa superstitiosis hariolatibus
Neq; me apollo fatis fandis dementem ciet
Inuitam. Virgines uero æquales patris mei
Mecum meum factum dispudet optimi uiri
Mea mater tui me miseret:mei piget
Optumam progenié priamo peperisti
Extra me:hoc dolet me obesse
Alios prodesse:me
Obstare:alios obsequi.

O poema teneq; & moratuz atq; molle:sed hoc minus ad rem illud quod uolumus expssum est:ut uationari furor uera soleat.

Adest adest fax obuoluta sanguine:
Atq; incendio multos annos latuit.
Ciues ferte opem:& restinguite
Deus inclusus corpe humano iá nó cassandra loqt
Iamq; mari magno classis cita texitur
Exitium examé rapit:aduenit
Et fera ueliuolátibus nauibus cóplebit man⁹ littora.

Tragœdias loqui uideor & fabulas:at ex te ipso non cómentitiam rem sed factam. Eiusdem generis audiui C. Coponiuz ad te uenisse de Dyrachio:quum ꝑtorio imperio classi rhodiæ præesset:hominem prudentem atq; doctum:eumq; dixisse remigem quendam ex quinq; remi rhodiorum uaticinatum:madefactum iri minus .xxx. diebus græciam sanguine:rapinas Dyrachi & conscensioné in naues cum fuga: fugientibus miserabilem respectum incédiorum fore:sed rhodiorum classi propinquum reditum:ac domuitionem dari. Tum neq; te ipsum non esse commotuz M.q; Varronem:& Marcum Catonem:qui tum ibi erant doctos homines uehementer esse perterritos. Paucis sane post diebus ex pharsalica fuga uenisse labienum:qui quum interitum exercitus nũtiasset:reliqua uaticinationis breui esse confecta. Nam & ex horreis direptum effusum q̃ frumentuz uias omnes angiportusq; constrauerat:& naues subito perterriti metu conscendistis. Et noctu ad oppidum respicientes flagrantes onerarias quas incenderant milites:quia sequi noluerant uidebatis. Postremo a rhodia classe deserti:uerũ uaté fuisse sensistis. Exposui q̃ breuissime potui sónii & furioris oracula:q̃ carere arte dixerã:quoq; amboq; generũ una ró é:qua Cratippus nr̃ uti solet:aios hoiuz quadã ex pte extrinsecus esse tractos & haustos:ex quo intelligitur eé extra diuinum aium humanis unde ducatᶠ.

MATER:hecuba:q̃ optima erat mr̃ bñ uidelicet instituẽs filias:& optima mulier:cũ eét castissima:& integerrima. MISsa ipulsa sum. HAriolatib⁹:furoribus diuinis:& ipulsib⁹. SVpstitiosis:urgentibus:& maximis. Supstitio etenĩ é anxia q̃dã religio:& modũ excedẽs. hariolat⁹ q̃rti⁹ ordinis dr̃:& hariolatio tertii. DEmẽté:isanã:& furẽtem. CIET:ipellit:mouet. INVItã:nolété. FANdis:enarrãdis:eloquẽdis. FAtis:fatoq; dispõnib⁹:& necessitatib⁹ reꝝ futuraꝝ ꝑdicẽdis. ordo est. Apollo ciet me neq; iuitã fatis fandis. apollo de⁹ uaticinii me mouet:& ego nó inuita id facio:q̃m ad id natura & mea sponte ipellor. MEcũ meũ factũ dispudet:cóstructio talis est & ordo uirgines dispudet mecũ pr̃is:eneca uidelicet.i.gr̃a:& cã siue respectu meoꝝ factoꝝ cogor.iqt multa ꝑdicere:parẽtibusq; aduersari & fratrib⁹:& iõ mea facta ruborẽ mihi incutiũt:& æq̃lib⁹ puellis cũ qb⁹ uersor. Accius poeta eodẽ locutiõis gñe usus est dicẽs. Quis nã florẽ liberꝝ iuidit meũ:p meoꝝ liberoꝝ. DIspudet:ualde pudet. TErẽti⁹ dispudet data eẽ uerba. MEI piget:ipsa mihi displiceo:& tedet me sic agerᶠ in diuĩo furorᶠ exagitor. OPtimã:optie moratã & honestã. EXtra:ꝑter meuniã & solã e tuis filiis.

OBstare:repugnarᶠ ac cõtradicerᶠ. OBseq:obsecũdarᶠ atq; placerᶠ. TEneꝝ:delicatũ. MOratũ:honestis moribus plenũ. MOLle:icũdũ atq; pfectũ. SED hoc:dotes .s. poematis:& cõmẽdatio:nõ é ad ꝑpositã q̃õné:qua q̃rit an furor soleat uera uaticinari:nõ agiᶠ iquit nũc de q̃litate poematis. AD rem:dr̃ id eẽ qd rei de qua agiᶠ. cõuenit:cui cõtrariũ est ab re cũ nec decet:nec est utile.

EXpssũ:maĩfestatũ. ADest adest:uaticiniũ cassandræ furẽtis de paride aduehẽte helenã hospitã. FAX:ignitum lignũ ut hecuba se parere somniauerat:paridis ꝑpe scelus priam cruentauit:atq; icẽdit:& iõ phœbas uidit facem cruore obuolutã atq; icẽdio. EXAmé:exercitus classe græcoꝝ aduect⁹. RApit:raptim affert calamitaté:& iteritũ. FEra man⁹:uis militũ sæua:& inanis. TRAgœdias.i.res cõmentitias q̃les tragicæ sunt.

FAbulas:res fabulosas & igeniis poetaꝝ cõueniẽtes.

COmmẽtitiã:fictã. SED factã:uerã. EIusdẽ gñis:uaticiatõis ꝑ furoré:& extasim. DYRrachiũ:urbs illyrica iqt Ste. uocata ẽt epidãn⁹. Cõmotũ:territũ. PHarsal⁹:urbs thessaliæ a Pharsalo acrisii autore Ste. Vñ pharsalius:pharsalis:& pharsalia. PHARsalia fuga:ex acie & cõflictu i agro pharsalio. ANgiport⁹:iqt Põ. é iter cõpẽdiariũ i oppido eo ꝙ sit ãgust⁹ port⁹.i. adit⁹ in portũ frequẽter posuerᶠ maiores ꝑ domo:dr̃ hic angiport⁹ & hoc angiporꝝ port⁹ dicit iuris perit⁹ appellat⁹ é loc⁹ cõclusus quo importantᶠ merces:ac exportantur:inde angiporum dictum. CONstrauerat:operuerat:repleuerat. ONErarias:oneribus tardas:contra q̃ celeres sunt & cito agi pñt actuariæ dictæ. DEserti:destituti q̃m uela fecit in rhodũ:& domuitio ꝑsagita euenit. ORAcula:uaticinia:& ꝑsagia. VNA rõ:cã uis:natura:q̃m iqt hũanis aius a diuino é delibat⁹:estq; natura diuin⁹:sed cõtagiõe corpis hebescit:atq; deprimiᶠ. QVAdã ex pte.i. quo ad rõné:& itelligẽtia q̃m reliq̃ uires aioꝝ cũ cæteris aiantib⁹ cões sũt:ueius fuit hæc opio hũanos uidelicet aios a diuina mẽte suscipi. Vñ particulã diuinæ auræ appellat Horatius. Vana tamen est assertio.

Humani autem animi eam partẽ: quæ sensum: quæ motum: quæ appetitum habeat non esse ab actione corporis seiugatam: quæ autem pars animi rationis atq; intelligẽtiæ sit particeps: eã maxime uigere: quũ plurimum absit a corpore. Itaq; expositis exemplis uerarum uaticinationum & somniorum Cratippus solet rationem cõcludere hoc modo. Sine oculis nõ potest extare officium & munus oculoru3: possunt tamẽ aliquando oculi non fungi suo munere: q uel semel ita est usus oculis ua uera cerneret: is habet sensum oculorum uera cernentium. Item igit̃ si sine diuinatiõe nõ potest & officium & munus diuinationis extare: potest aũt quis quum diuinationẽ habeat errare aliquando: nec uera cernere. Satis est ad cõfirmandum diuinatiõem semel aliquid esse ita diuinatum: ut nihil fortuito cecidisse uideatur. Sunt autem eius generis innumerabilia: esse igitur diuinationẽ confitendum est. Quæ uero aut coniectura explicitur: aut euentis animaduersa & notata sunt: ea generadiuinandi ut supradixi non naturalia: sed artificiosa dicuntur: in quo haruspices augures cõiectoresq; numerantur. Hæc improbãtur a peripateticis a stoicis defenduntur: quorum alia sunt posita in monimentis & disciplina: quod æthruscorum declarant & haruspicini & fulgurales & rituales libri nostri etiam augurales: alia aũt subito ex tempore coniectura explicantur: ut apud Homerum Calchas? qui ex passerum numero belli Troiani annos auguratus ẽ. Et ut in Sisennæ scriptũ historia uidemus: qd' te inspectãte factũ est: ut quũ sylla in agro nolano ĩmolaret ante ƥtoriũ ab ĩfima ara subito anguis emergeret. Quũ quidem C. posthumius haruspex oraret illum: ut in

HVMANI aũt animi: ponit aiam sensitiuam cientem motus: & appetitum. Aristotele agens de generatione aĩalium sic scribit: quorũ principiorũ actio est corporalis hæc sine corpore eẽ nõ posse certũ est. Verbi grã ambulare sine pedibus itaq; extrinsecus ea uenire impossibile est. Restat igit̃ ut mens sola extrinsecus accedat eaq; sola diuina sit: nihil. n. cũ eius actione cõicat actio corporis. Idem in tertio de aĩa dicit: ita fit ut sensus sine corpe absolui & exerceri nõ possint. Intellectus ab omni corpore abstractus: & abiunctus habeat̃. Intellectus neq; pmixt' est corpori: neq; instrumẽto aliquo utit̃. SENsum: cognitionẽ: & iudiciũ ƥpriorũ doctorũ: & adæquatorũ q̃nq; sensuũ. SEIVgatã: separatam & abiũctam ab eo quod agit corpus: talis enim aĩa instr̃is corporeis utitur & corpus sine ipsa nihil agit: & connexa sunt: & iniugata. QVAE aũt ponit nunc uim & naturã eius aiæ quæ particeps est rõnis: & intelligẽtiæ. VIgere: uigorem hr̃e: ac uires ostẽdere suas. ABsit: separata sit ac libera. VAticinationum: ƥdictionũ per furorẽ ac somnium: quæ nõ arte constant: sed natura: qm̃ animus ui sua mouetur cum sit diuinus: & ideo tales diuinatiões dicunt̃ naturales. RAtionẽ: argumẽtum quo diuinationem esse concludit: argumẽtabat̃ Cratippus a similitudine oculorum: qm̃ similibus eadem conueniunt & de his idem est iudiciũ: ut se hẽt oculus corporis ad suũ obiectum: ita oculus mentis ad ueritatem. OFFicium: actus uidẽdi: & uisio. POSsunt aũt: hoc ideo qa multa possunt impedire officium uidendi: ad quod requiritur integritas sensus: medium illuminatum: & conueniens interuallum. VEL: etiam semel tm̃. SENsum: cognitionẽ & iudiciũ. ITEM: similiter de diuinãdi uia & ratione sentiendum est. DIVinatione prænotione: & præsagitione rerum futurarũ. EXtare: esse: atq; subsistere. ERRAre: falsa ƥdicere: non tamen ob id negabitur diuinationẽ habere: plurima siquidẽ diuino animo & præsago pñt officere: quæ humanis ingeniis nõ facile apparent. NON fortuito: casu quodam: qm̃ diuinus animus non temere: aut forte quadã uidet uerũ: sed sua sponte ac natura rũ uim habeat diuinã. EIVS generis: qualitatis & naturæ. i. infinita sunt ea quæ ueraciter diuinata sunt: & non fortuito in cõfutatione assumptum hoc negabit academicus Cicero. QVAE uero. Iam aget de artificiosa diuinatione. CONiectura: opinabili iudicio quod signis nitit̃. ANImaduersa: considerata & cognita usu rerum & euẽtorum similitudine: atq; signorum. NOtata: obseruata notis & signis. CONiectores: interƥtes per coniecturas & signa: quæ talium euentorum esse solent quasi certæ causæ: tamen decipiunt interdum aut ipse ĩterpres male cõiectat. MOnimẽtis: libris. DIsciplina: arte atq; sciẽtia longo usu constituta. VEstri: quoniam erat augur Cicero. EX tempore: temporis qualitate atq; conditione: cui accõmodatur signorum interƥtatio: ut si de bello agitur: de pace: de nuptiis: & similibus. CONiectura: opinabili iudicio qd' signa seqt̃: ac sine pmeditatione ƥdicit euẽtum. EX passerũ numero: qm̃ octo erãt pulli & mater nona ut in secundo iliados canit homerus. Græci cum in aulide morarẽtur & ad fontem sub platano sacrificarent ostentum hoc habuerunt quod calchas ita est interƥtatus. Achiui magnum nobis monstrum ostendit Iuppiter: ut serpens pullos octo & matrem consumpsit sic nos tot annos illic pugnabimus: decimo autem ipsam urbẽ capiemus. AVgurat' est: diuinauit: atq; prædixit. SIsennæ historia: Sisenna ciuis Romanus fuit & historiographus de quo in legum explanatione dicemus latius. TE inspectante: quoniam Cicero sub sylla consule in bello sociali militauit. IMOlaret: sacris operaretur: uictimasq; mactaret. PRAETOrium: tabernaculum prætoris: siue ducis: & cõsulis: syllæ. Vnde Horatius prætorem appellauit Lucullum consulem. Porta prætoria inquit Pompeius ea appellanit qua exercitus in prœlium educitur: quia initio prætores erant qui nunc consules: & hi bella administrabant: quorum tabernaculum quoq; dicebatur prætorium.

expeditionē exercitū educeret. Id quum Sylla fecis/
set:tum ante oppidū nolā florētissima sānitu3 castra
cepit. Facta cōiectura ēt in Dyonisio est paulo anteq̄
regnare cœpit quū pagrū leōtinū iter faciēs equū ip
se dimisisset i flumē:sūmersus equus uoraginib⁹ nō
extitit:quē quū maxima cōtentiōe nō potuisset ex/
trahere:discessit ut ait Philistus ægre ferēs. Quū aūt
aliquātulū ꝓgressus esset:subito exaudiuit hīnitū:res
pexitq̧:& equū alacrem lætus aspexit:cui⁹ in iuba exa
men apū cōsederat. Quod ostentū habuit hāc uim.
ut Dionysius paucis post diebus regnare cœperit.
Quid lacedemoniis paulo ante leuctricam calami/
tatē? quæ significatio facta est:quū i herculis fano ar/
ma sonuerūt:herclisq̧ simulachrū multo sudore ma
nauit? At eodē tēpore thebis ut ait Callisthenes in tē
plo herclis ualuæ clausæ repagulis subito se ipsæ ape
ruerūt:armaq̧ fixa in parietibus fuerāt ea sunt humi
iuenta. Quūq̧ eodē tēpoē apud Lebadeā Tropho
niores diuina fieret:gallos gallinaceos in eo loco sic
assidue canere cœpisse:ut nihil intermitterēt. Tū au/
gures dixisse Boetios Thebanorū eē uictoriā: ꝓpte
rea q̧ auis illa uicta silere soleret:canere si uicisset. Ea
demq̧ tempestate multis signis lacedemoniis leu/
ctricæ pugnæ calamitas denūciabatur. Namq̧ & in
Lysandri: qui lacedemoniorum clarissimus fuerat
statua quæ delphis stabat in capite corona subito ex/
titit ex asperis herbis & agrestib⁹:stellæq̧ aureæ quæ
delphis erant a lacedemoniis positæ post naualem il
lam uictoriam lysandri:qua athenienses conciderūt
Qua ī pugna quia Castor & Pollux cū Lacedemo
niorū classe uisi esse dicebantur:eoru3 insignia deo/
ru3 stellæ aureæ quas dixi delphis positæ paulo ante
leuctricam pugnam decidere:neq̧ repertæ sunt. Ma
ximum uero illud portentum hisdem spartiatis fuit:
quod quum oraculum ab Ioue dodonæo petiuis/
sent de uictoria sciscitantes:legatiq̧ illud in quo ine/
rant sortes collocauissent: Simia quam rex Molloso
rum in delitiis habebat:& sortes ipsas & cætera quæ
erant ad sortem parata disturbauit:& aliud ālio dissi/
pauit. Tum ea quæ præposita erat oraculo sacerdos
dixisse dicitur:de salute lacedemoniis esse non de ui
ctoria cogitandum. Quid bello punico secundo?
nonne C. Flamminius consul iteru3 neglexit signa
re3 futurarū magna cum clade. R. P. qui exercitu lu/
strato:quū arretiū uersus castra mouisset:& cōtra hā/
nibalem legiones duceret:& ipse & equus eius ante

EXPEDITIONEM:liberum exitum in hostes:ac p/
lium referata ducis imperio castrensi porta:& nexu mi
litari soluto. CONIEctura:iudicium & interpretatio
LEONTII:urbs siciliæ. VORAginibus: profundi
tatibus aquarum rapidis & uorticibus. PHILIstus:hi
storicus syracusius celebrauit res siculas lib. xii. de Dio/
nysio libros sex cōposuit:de theologia ægyptia libros
tres. ALAcrem:uigentem integrum & gestientem.
VIM: significationem. LEVctra: oppidum Boetiæ
ubi epaminundas dux thebanorum profligauit lacede
monios. CALLIsthenes:olynthius fuit autore Suida
fuit autem olynthus thratiæ urbs. REPAGVlis:obi/
cibus:seris & pessulis. LEBAdea:oppidū boetiæ ubi
erat trophonii specus:& oraculum quod catabasium
dicebatur ut scribit suidas. ASSIDVE:cōtinenter: &
sine cessatione. TEMPEstate:tempore: temporumq̧
forte. STABAT:erecta erat. EXTITIT:enata est &
apparuit. SCISCItantes:quærentes & iterrogantes.
SORTES:ponuntur aliquando pro diuinis respon
sis. Vnde apollineæ sortes & sibyllinæ. lachos dicit græ
ce sors latine:& lanchano uerbum sortior inde dicunt
illi elachen phœbus latini Apollo sortitus est: & idem
est sors & fatum. in hoc loco sortes pro sententiis in pa
gella notatis:& in cistellam siue urnam coniectis: quæ
inde puerili manu educebantur: & in rem apte inter/
dum cadebant quasi numine in cuius delubro siue lu
co id agebatur ita disponente ut ipsa sors oraculum pu
taretur & fatum:& quia in fortuito quodā euentu cō/
sistunt:ideo prænestinæ sortes celebratæ quondam il/
lud quippe oppidum fortunæ templo clatuit olim.
AD SORtem:ad oraculum reddendum per sortile/
gium. DISTVRbauit:confudit. ORACVlo: tem/
plo siue luco ubi responsa dabantur. CONSVL: ite/
rum in secundo consulatu de quo habūde dictum est
apud Syllium. LVSTrato: recognito numerato pur
gatoq̧ ut militaris mos est. Liuius dicit cum Flāmius
in equum insiluisset:equus repente corruit:consulēq̧
lapsum super caput effudit.

SIGNVM:imaginē siue statuā. Seneca differens de beneficiis inqt. Iouem rite dices tonantem & statorem qui non ut historici tradiderunt ex eo q̄ post uotū susceptū acies romanorū fugientium steterit:sed q̄ stant beneficio eius oīa stator stabilitorq̄ est hæc ille. Votum Romuli lege apud Liuiū. PRimi hastati:primi Centurionis q̄ primipilus siue primushastatus dicebat̄. Vetus cōsuetudo tenuit Vegetius inquit ut ex primo principe legionis promoueret̄ cēturio primipili qui nō solum aquilā ꝑerat uerumetiam quatuor centurias hoc est.cccc.milites gubernabat in prima acie.hic tanq̄ caput totius legionis merita cōsequæbatur & cōmoda.

SIgnifer:ferens uexillum. CVM nihil proficeretur: cum laboraret̄ incassum:& accessio uirū inutilis esset.

CElius:annaliū scriptor. LAbes:concussiones rimæ uitia maculæ:fedationes:cōuulsiones. DEsederint:descenderint in profundū. CONiecturæ: interpretationes:& iudicia. DElitiæ:oblectationes:hic est ille Roscius lanuuius histrionum maximus. NObilius : celebrius. SPECIem:imaginem atq; figuram. NOster: amicitia nobis:& familiaritate coniunctus extat oratio Ciceronis pro archia poeta. AN dū:quousq;. VIM: potentiam & efficacia. NAturis: qualitatibus. INcitabat:cōmouebant ad promenda fata. HIRpini: populi lucaniæ. Plinius:sic ait. Spiritus lethales alibi aut scrobibus emissi:aut ipso loci situ mortiferi ut in hirpinis amsancti:& mephitis eundem locum quem qui traiecere moriuntur:similitudo hierapoli in asia matris magnæ tm̄ sacerdoti inoxiū Alibi fatidici specus quorum exhalatione temulenti futura præcinūt:ut delphis nobilissimo oraculo. PLVtonia quæ uidimus:Hierapolis inquit Stephanus est urbs inter phrygiam:& lydiam calidis aqs redundans:sic dicta qm̄ multa habet sacra:hæc ille. Strabo agēs de Hierapoli dicit os Plutonium in quodā īminentis montis supercilio ita est commensuratū ut hoiem suscipere possit nimia profunditate si aial circumpositum uallum ingrediat̄ statim morit̄ nos passeres inmisimus q̄ subito expirarūt. galli Cybelei accedūt impune ut ēt usq; ad os ꝓdeant introspiciant: & īmergant̄ quousq; prīr spiritū cōtinere. CAEli:aeris diuersitate. ASpiratōe:exhalatione dissimili. FIT ēt sæpe:ꝓpt alios modos & cās cōcitatiōis aiorū atq; furoris:nā uoces q̄dā graues auditæ cōcitāt aīos atq; cātꝰ ꝑcipue facit:& hūani affectꝰ uehemētiores ut ē ardēs cogitatio:& maximus timor qui mentem loco mouet Vnde dicitur animus cura confici:& obstupescere: Menades inquit Iuuenalis crinem rotāt ululante Priapo.

Q VAdā uocū grauitate: sonoritate atq; granditate tanq̄ diuina. PELlantur:cōmoueant̄ incitent̄. CVra: sollicitudie ai:anxietate atq; moerore. In insculanis quæstionibus dicit Cicero ex hoc euenit ut in animi doloribus alii solitudines captent ut ait Homerus de bellerophonte Qui miser in campis moerens errabat aleis. Ipse suum cor edens hominum uestigia uitans. & Niobe fingitur lapidea propter æternum credo in luctu silentium. Hecubam autem putant propter animi quandam acerbitatem & rabiem fingi ī canem esse cōuersā.

Qualis

signum Iouis statoris sine causa repente concidit. Nec eam rem habuit religioni obiecto signo ut peritis uidebatur ne cōmitteret proelium. Idem quum tripudio auspicaretur:pullarius diem proelii cōmittendi differebat. Tū Flaminius ex eo quæsiuit si ne postea quidem pulli pascerent̄ quid faciendum censeret? Quum ille quiescendum respondisset:Flaminius Præclara uero auspicia si esurientibus pullis res geri poterit saturis nihil geretur. Itaq; signa conuelli & se sequi iussit. Quo tempore quum signifer primi hastati signum non posset mouere loco:nec q̄q̄ proficeret plures quū accederē, Flaminius renunciata suo more neglexit. Itaq; tribꝰ horis cōcisus exercitꝰ:atq; ipe īterfectꝰ ē. Magnū illd ēt qd addidit Celius eo ipso tpe:quū hoc calamitosū proeliū fieret tātos terræmotꝰ ī ligurībꝰ gallia cōpluribusq; īsulis totaq; ītalia factos eē:ut mlta oppida corruerīt:mltis locis labes fcā sit:terræq; desederīt:flūinaq; in cōtrarias ptes fluxerīt:atq; amnes maē īfluxerīt: Fiūt certæ diuinatiōnū cōiecture a ptis. Midæ illi Phrygio quū puer eēt dormiēti formicæ ī os tritici grana cōgesserūt: ditissimū fore ꝑdictū ē:qd euēit. At Platōi quū ī cūis paruulo dormiēti apes ī labellis cōsedissēt:rñsū ē singulari illū suauitate orōnis fore:ita futura eloquētia ꝓuisa ī īfāte ē. Quid amores ac delitiæ tuæ Roscius nū aut ipse aut ꝓ eo lāuuiū totū mētiebat̄? q quū eēt in cūabulis:educaret̄q; ī selonio:q ē cāpꝰ agri lanuuini noctu lūine apposito exprecta nutrix aīaduertit puerū dormiētē circūplicatū ꝑētis āplexu:quo aspectu exterrita clamorem sustulit: Pater autē Roscii adharuspices retulit:qui responderūt nihil illo puero clarius nihil nobilius fore:atq; hanc speciē Praxitiles celauit argento:& noster expressit Archias uersibus Quid igitur expectamus:an dū in foro nobiscum dii īmortales dum in uiis uersentur dū domi: quiq; dem ipsi se nobis non offerunt:uim autē suam longe lateq; diffundunt:quam tū terræ cauernis inclusam:tum hominum naturis implicant:nam terræ uis Pythiam delphis incitabat:naturæ Sibyllam. Quid enī non uidemus q̄ sint uaria terrarū genera: ex quibus & mortifera quædā pars est: ut & Amsancti in hirpinis:& in Asia Plutonia quæ uidimus, Et sunt partes agrorum aliæ pestilētes:aliæ salubres:aliæ quæ acuta ingenia gignant:aliæ quæ retusa: quæ omnia fiunt ex cæli uarietate & ex dispari hasspiratiōe terrarum. Fit ēt sæpe quadā uocum grauitate & cantibus ut pellant̄ animi uehemētius:sæpe ēt cura & timore:

Qualis

Q. VALIS est illa:idest Tegmessa filia teleutantis phrygii amata ab Aiace teucri telamonii frater qui superatus in armorum iudicio ab Vlysse sibi mortem consciuit. FLExamina:conturbata & cõmota:uerbum est poeticũ a flecto & anima sunt etenim hæc tragici poetæ uerba. LYMphata:furens & insaniens quæ Nympholeta dicitur a græcis Lymphæ inquit Pompeius dictæ sunt a nymphis.uulgo autem memoriæ proditum est quicunq; speciem quandam e fonte:idest effigiem nymphæ uidissent furendi non fecisse finem quos græci nympholeptos latini lymphatos appellant. VT baccha:idest mulier bacchico numinæ afflata. & concita. SAcris tumulis:collibus & mõtibus baccho dicatis: & in quibus orgia.i.furibunda sacra celebantur.

qualis est flexanima taoquam lymphata:ut bacha sacris commota io tumulis teucrum commemoraos suum. Atque etiam illa coocitatio declarat uim io animis esse diuinam. Negat eoim sioe furore Democritus quenquam poetam magnum esse posse. Quod idem dicit Plato: quem si placet appellet furorem:dum modo is furor: ita laudetur ut in phedro Plato nis laudatus est. Quid uestra oratio in causis: Quid ipsa actio? potest esse uehemens & grauis & copiosa nisi est animus ipse commotior? Equidẽ etiã in te sæpe uidi:& ut ad leuiora ueniam⁹ in æsopo familiari tuo tantum ardorem uultuũ atq; motuũ:ut eum uis quædam abstraxisse a sensu mentis uideretur. Obiiciuntur etiã sæpe formæ: quæ re ab se nullæ sunt:speciem aũt offerunt:quod contigisse Brẽno dicitur eiusq; gallicis copiis quũ fano Apollinis delphici nefarium bellum iotulisset: Tum eniã ferunt ex oraculo bæc fatã eẽ Pythiã.Ergo ꝓuidebo rẽ istã & albæ uirgines.Ex quo factũ ut & uiderent̃ uirgioes ferre arma cõtra:& oiue galloꝝ obrueretur exercit⁹. Aristo.qdẽ eos ẽt q ualitudinis uitio furerẽt: & Melancholici dicerent̃ cẽsebat habere aliqd in animis præsagiens atq; diuinũ:Ego aũt baud scio an ne

SV/VM: a se dilectum post mortem aiacis. CONcitatio: furibunda cõmotio. FVrore:concitatione animi & afflatu quodam diuino. MAgnum:excellentem: & nobilem. PLAto:sic dicit in phedro. Tertia uero a musis occupatio & furor suscipiẽs puram intactamq; animam suscitat illam atq; afflat qui autem sine furore musarum poeticas ad fores accedit sperans arte quadam se bonum poetam futurum inanis ipse atq; eius poesis. Multas etiam dotes furoris poetici explicat. Idem Plato in Ione. LAVdatus est:uerba Platõis hæc sunt. Maxima bona fiunt nobis per furorem diuino quodam munere concessum. Nam & quæ delphis futura prædicit uates & quæ in dona sacerdotes furẽtes multa & magna cõmoda priuatim & publice græcis hominib⁹ attulerunt. VESTRA oratio:eloquentia in cõtentione dicendi posita & iudiciorum certamine. ACTIO pronuntiatio cum decenti gestu:& efficacia mouendis affectibus opportũa. VEHEmens: inflãmata. GRAuis:efficax ad mouendum:& persuadẽdum. COpiosa:redundans & more torrentis multa contrahens.

COMmotior:idest motu quodam & impulsu percitus & inflãmatus. AESOpus:histrio ætate Cicerõis clarus. VIS quedam:potentia:& efficacia quædã noua diuinaq; abstractio. A SENsu:iudicio atq; statu uidebatur inquit quasi esse se positus:& furore exagitatus. OBIiciuntur:occurrunt oculis:ponit alium furoris modum:& cõmotionis animorum cũ scilicet imagines quædam apparent. AB se:per propriam naturam & qualitatem:cum illa species uana sit & inãis:attũ mouet illũ cui obuersatur siue interdiu:siue noctu. SPECIEM:aspectũ & uisionem. BRENnus:inquit Trog⁹ quasi terrena iam spolia sorderent animum ad deorum imortalium templa conuertit scurriliter iocatus locupletes deos largiri hominibus oportere. NEFArium:impium nefarium quippe id dicitur quod sacra polluit. EX oraculo:delphica cortina & templo. PYTHIam:phæbadem:idest pythii apollinis uatem:puelle siquidem comunere fũgebant e tripode. PROVIdebo:curabo. ALBAE uirgines:Diana & Pallas:dum omnes ait Trog⁹ opẽ deũ suppliciter implorant.Iuuenem supra humanum modum isignis pulchritudinis comitesq; ei duas armatas uirgines e propinquis Dianæ Mineruæq; ædibus occurrisse dixerunt templi antistites:nec oculis tantum hoc se perspexisse sed audisse etiam stridorem arcus:ac strepitum armorum. Motu terræ portio montis abrupta gallorum strauit exercitum dux ipse brennus cum dolorem uulnerum ferre non posset pugione uitam finiuit. ALBAE:niueo amictu pellucentes:& diuino candore fulgentes atq; conspicue. VIDErentur:ipsis gallis irruentibus. NIVE:insecuta deinde tempestas est dicit Trog⁹ quæ grandine & frigore sancios absumpsit. OBRVEret̃: tegeretur & suffocaretur. ARISTOteles:improbat. Q. frater Aristotelicam opinionem quæ a ui & natura bilis atræ ducitur & his uerbis explicatur in problematibus. In quibus multa & frigida bilis est atra hi stolidi sunt & ignaui. In quibus permulta & calida hi percitti:amatores & ingeniosi ad omnem excandescentiam & cupiditatem propensi.nonnulli etiam loquaciores: multi etiam q ille calor sedi mentis in uicino est morbis uesaniæ implicantur aut instinctu Lymphatico inferuescunt:ex quo sibyllæ efficiuntur & Bacchæ & omnes qui diuino spiraculo instigari creduntur cum scilicet id non morbo: sed naturali intemperie accidit. Maracus ciuis syracusanus poeta etiam præstantior erat dum mente alienaretur. At quibus ille calor remissus ad mediocritatem sit hi prorsus melancholici quidem:sed longe prudentiores. EGO autem:enuntiat id quod sentit quintus dubium mihi est inquit an diuinatio tribuenda sit & ad scribenda morbis corporeis. & uitio atræ bilis quæ græce melancholia dicitur.

CARDIACIS:laborantibus morbo cordis & stomachi Celsus lib.iii.agēs de phrenesi dicit:huic morbo præcipue
contrarium est id genus quod cardiacum a græcis nominanr quamuis sæpe ad eum phrenetici transeant siquidem
mens in illis labat:in hoc constat.Id autem nil aliud est q̃ nimia imbecillitas corporis quod stomacho languēte imo
dico sudore digeritur licetq; protinus scire id esse ubi uenarum imbecilli exiguiq; pulsus sunt:sudor autem supra con/
suetudinem & modo & tempore & toto thorace & ceruicib⁹ atq; etiam capite prorumpit. ET phreneticis:laboranti
bus morbo mentis ac per hoc insanis phrenesis inquit Celsus tum demum est cum cōtinua dementia esse incipit:aut
cum æger q̃uis adhuc sapiat tñ quasdam uanas imagi
nes accipit perfecta:est ubi mens talibus imaginibus ad
dicta est. INtegri:sani & incorrupti. VItiosi: morbi/
di & aliquo uitio laborantibus. uitium corporis inqt.
Cicero est cum partes corporis inter se dissident. Mor/
bus appellatur totius corporis corruptio. ægrotatio ē
morbus cū imbecillitate. RAtione: argumentatione:
quæ ab optima & prudētissima diuini numinis natu/
ra sumit:de qua Plato in timeo sic loqtur:dicamus igr
quā ob cām ille rerū autor generationē & hoc uniuer/
sum constituit bonus erat:bonus aūt nulla unq̃ aliqua
de re inuidia tangit:ergo cū liuor ab eo alienissimus es
set oīa sibi quantum fieri poterāt simillima fieri uoluit
hec Plato cuius sniam his uersibus repetit Boetius.
Quem nō externæ pepulerunt fingere causæ. Materiæ
fluitantis opus:uerū insita sūmi ,Forma boni liuore ca
rens. Idē Cice. Platonis imitator in suo timeo sic disse
rit: Aequū est meminisse & me q̃ differam hoiem eē &
uos q iudicatis ut si ,pbabilia dicentur nil ultra requira
tis: q̃ramus igitur cām quæ cū impulerit q hoc machi/
natus sit:ut originem rerū. & molitionem nouam q̃/
reret probitate uidelicet præstabat. probus autem inui
det nemini:itaq; omnia sibi similia generauit : hæc ni/
mirum gignendi mundi causa iustissima. STOICO
rum:idest chrysippi. Diogēis & antipatri. SI SVNT
dii:hæc erat arx stoicorum : idest efficacissimum argu/
mentum esse diuinationem: qm̄ essent dii a quibus di/
uinatio dicta est.ꝙ autem dii sint iam probatum est in
tribus præcedentibus libris de natura deorum: sunt er
go dii diligunt humanum genus futura prouident:sci
unt:& possunt cauere hoībus: nulla tanguntur inuidia:
igit̃ ea curant q̃ recipientibus ,psint:& autores nō inui/
nuunt:sed honestāi imprimis. ESSE suæ maiestatis:
ptinere atq; decere diuinā excellentiā ad hæc hūana &
infima descendere. AT neq; negat primū quod obii
cit̃ ab his q negāt esse diuinationē:& deo adimunt gra
tiā & iram:ut fuit delyrans Epicurus. BEnefici:libera/
les:& beneficiorū autores. CONstituta:posita:& ordinata. DEsignata:descripta: & formata mensuris & modu
lis. NEq; nihil:idest multum est utile nobis prouidere futura: qm̄ ut inquit Seneca quæ multo ante prouisa sunt lan/
guidius incurrunt:& aufert uim præsentibus malis qui futura prospexit. CAViores:prudentiores in euitandis ma/
lis:nam cautus dicitur qui mala ipsa deuitat cum ratione. NEq; ducunt:non existimant esse hoc alienum a se imo in
dicant diuinam decere maiestatem cum sit maius atq; p̄stantius plurimis benefacere q̃ magnas opes habere: ideo ma/
iores nostri iouē optimū.i.beneficentissimū deinde maximū appellabant. PRAEstantius:excellentius qm̄ diffundit̃
id quod bonū est:& ideo amant̃ maxime ipsi liberales atq; benefici cū sint quasi cōe perfugium:q dant beneficia in/
quit Seneca deum imitant̃ dare inquit Aristoteles superioris est:accipere uero inferioris : illud opulentiam arguit hoc in
digentiam. NON igitur sunt dii:obliquabant stoici conclusionem ad partem negatiuam deinde assumentes oppo/
situm deos scilicet esse significari ab his futura concludebant hæc stoicorum ratio nellicabitur a Cicerone suo loco.
SVNT dii:ut iam patuit consensu cōmuni & rationibus. SIGNIficant:dant nobis signa & notas rerum futura/
rum ut caueamus. ET SI significant:signis futura ostendunt dant etiam. NONNVLlas uias:idest modos:ratio
nes:& peritiam interpretandi signa quæ frustra darentur a deo si nequirent dispici & intelligi. Q VIN: quod non
sint talia diuinationum genera:& sic per anacephaleosin:idest repetitionem capitum concludit præsensionis ueritа/
tem. RAtio:stoica argumentatio. EVENta:exitus rerum prouisarum atq; effectus ostentorum & signorum. BAR
BARI:rudes & inconditos habentes mores.

cardiacis hoc tribuenduz sit nec freneticis. Aoimi:u
integri:nō uitiosi corporis est diuinatio:quam qui/
dem esse re uera hac stoicorum ratiōe concluditur.
Si sunt dii:neq; aote declarant hominibus quæ futu
ra sunt:aut non diligunt homioes:aut qd euenturũ
sit ignorāt:aut existimāt nihil interesse hoium scire
qd sit futurũ:aut non cessent eē suæ maiestatis præ
gnificare hominibus quæ sunt futura: aut ea ne ipsi
qdem dii significare possunt. At neq; non diligunt
nos. Suot eni beoefici generiq; hominū amici:neq;
ignorāt ea quæ ab ipsis cōstituta & designata sunt:
neq; nostra nihil interest scire ea quæ euētura sũt:eri/
mus eoi cautiores si sciemus:neq; hoc alienum du/
cunt maiestate sua:nihil est eni beneficentia præstan
tius:neq; nō possunt futura præno scere. Non igitur
sunt dii nec significant futura:Sunt autem dii:signi
ficant ergo:& si noo significaot nullas uias dant no
bis ad significationis scientiam. frustra enim signifi
carent:nec si dant uias:non est diuinatio:est igitur di
uinatio hac ratione & Chrysippus & Diogenes &
Antipater utitur. Q uid est igitur cur dubitandum
sit:qui sint ea quæ disputaui uerissima:si rō inesse fa
cit:si euenta:si populi:si natiooes:si græci:si barbari:
si maiores ēt nostri:si deniq; hoc semp ita putatū est:
si summi philosophi:si poetæ:si sapiētissimi uiri qui
res publicas cōstituerunt:q urbes condiderunt? An
dū bestiæ loquātur expectamus:hominū cōsentiēte.

autoritate contenti non sumus? Nec uero quicquaꝫ aliud affertur: cur ea quæ dico diuinandi genera nulla sint: nisi quod difficile dictu uidetur: quæ cuiusqꝫ diuinationis ratio: quæ causa sit. Quid enim habet haruspex cur pulmo incisus etiam in bonis extis dirimat tempus: & proferat diem? Quid augur: cur a dextra coruus: a sinistra cornix faciat ratum? Quid astrologus? cur stella Iouis aut Veneris coniuncta cum Luna ad ortus puerorum salutaris sit: Saturni Martisue contraria? Cur autem deus dormientes nos moneat: uigilantes negligat? Quid deinde causæ sit: cur Cassandra furens futura prospiciat? Priamus sapiens hoc idem facere non queat? Cur fiat quidque quæris: recte omnino: sed non nunc id agitur: fiat nec ne id quæritur: Vt si Magnetem lapideꝫ esse dicam qui ferrum ad se alliciat & trahat: at rationem cur id fiat afferre nequeam: fieri omnino neges: quod idem facis in diuinatione: quam & cernimus ipsi: & audimus: & legimus: & a patribus accepimus neque ante philosophiam patefactam: quæ nuper inuenta est: hac de re communis uita dubitauit. Et postea quam philosophia processit: nemo aliter philosophus sensit: in quo modo esset auctoritas. Dixi de Pythagora de Democrito de Socrate: excepi de antiquis præter Xenophanem neminem. Adiunxi ueterem Academiam: peripateticos: stoicos: Vnus dissentit Epicurus. Quid uero hoc turpius: q̄ quod idem nullam censet gratuitam esse uirtutem? Quis autem est quem non moueat clarissimis monimentis testata consignataque antiquitas? Calchantem augurem scribit Homerus longe optimum: eumque ducem classium fuisse: At illum auspiciorum credo scientia non locorum: Amphilochus & Mopsus argiuorum reges fuerunt: sed iideꝫ augures iique urbes in ora maritima ciliciæ græcas condiderunt. Atque etiam ante hos Amphiaraus & Tyresias non humiles & obscuri: neque eorum similes: ut apud Ennium est: qui sui quæstus causa fictas suscitant sententias: sed clari & præstantes uiri: qui auibus & signis admoniti futura dicebant: quorum de altero etiam apud inferos Homerus ait solum sapere: cæteros umbrarum uagari modo. Amphiaraum autē sic honorauit fama græciæ deus ut haberetur: atque ut ab eius solo in quo est humatus:

AVTORITATE: iudicio & opinione. RAtio: ueritas: & origo quare ita sit & effectrix causa principiūqꝫ ostendit hoc exemplis Quintus. QuID habet: quam ratiōem & causam affert quare rimosus pulmo tale qd significat. BOnis: propitius & cetera felicibus. DIrimat: separet interrumpat. ET proferat diem: prorogandum ostendat: & differendum. RAtum: firmum augurium & uerum. FVrens: insana. CVR fiat respondet Quintus docetqꝫ satis esse in hac quæstiōe docere claris euentis diuinationem esse. CVR: quæ sit ratio & causa. REcte: bene ac iure cum de causa quæritur quam cognoscere præclarum est: & paucis datum: sed nunc an sit diuinatio agitur: & non quare sit: & q̄ eius causa sit. OMnino: certe. MAgnetem: de quo lucretius. Quod superest agere incipiam quo fœdere fiat: Naturæ lapis hic ut ferrum ducere possit. Quē magneta uocant patrio de nomine grai Magnetum quia sit patriis in finibus ortus: hunc homines lapidem mirantur quippe cathēam sæpe ex anellis reddit pendentibus ex se. RAtionem: causam. QVE nuper: non multo ante quoniam noua academia reuocans omnia in dubium erat comparatione priscæ philosophiæ quasi recens i primo de natura deorum sic scribit: hæc ratio cōtra omnia differendi nullamqꝫ rem aperte iudicandi ꝓfecta a socrate repetita ab Arcesila: cōfirmata a carneade usqꝫ ad nostram uiguit ætatem. AVtoritas: dignitas: & grauitas. XENOphanem: qui fuit colophonius.

TVRpius: probrosius: & sic fidem & autoritatē Epicuri eleuat dicentis in deo non esse gratiam: nec de humano genere benemereri: sed frui suis cōmodis: & uoluptatibus: nec nō uirtutem esse colendam propter utilitatem: nec esse gratuitam: sed uoluptatem & compendium sectari quæ ratio sordidissima ē: tollitqꝫ id quod in deo & generosis animis est præstantissimum iuuare scilicet atqꝫ prodesse: & fructum honestatis non in capiendo sed dando reponere. qui dat beneficia inquit Seneca deum imitatur q repetit fœneratores: Ideo nullā esse diuinationem asserebat Epicurus quoniam deus humana non curaret: & nullum e tali beneficentia fructum aut utilitatem expectaret: suis & quideꝫ maximis contentus. MOnimentis: historicis literis & poeticis

TEstata: testimoniis probata. CONsignata: subscripta & notata. & quasi signo impræsso roborata: translatio a dictis testium obsignatisqꝫ tabellis. DVcem gubernatorem non quia sciret loca maris & terrarum: sed quia scientiam augurandi callebat: qua classem dirigebat. Strabo agens de oppidis ciliciæ dicit proxima est mallus i ædito loco sita opus Amphilochi & mopsi: Eustathius libyci Dionysii interpretes inquit Mallus urbs ciliciæ dicta a mallis idest coronis capillorū quas rapiens alicunde coruus ubi urbs condebatur deposuit inde mopsus & amphilocus uates nomen indiderūt hæc ille. Mopsus urbs ciliciæ ut autor est Plynius quaꝫ Cicero in epistolis mopsuestiam uocat. Stephanus dicit mopsuestia urbs ad Pyramum fluuium. AIT Homerus: in .x. scilicet odysseæ. VAgari: errare ac nihili esse. SOlo: terra in qua fuit absorbtus in bello thebano.

ORACVLA:responsa tanq̃ a numine. Q.VID po
lyidum:Homerus.xiii.iliados agens de morte euche/
noris filii polyidi uatis dicit: hic suæ mortis non erat
ignarus quoniam pater polyidus frequenter apud Co
rinthum ubi habitabat exitum illi prædixit.hæc Home
rus polyidus dicitur latine multiscius. TEnebant:cal/
lebant artem augurandi. AVtoritate:dignitate:æstima
tione consilio. RAtio:ars & scientia auguralis. BAR
baris:incultis & feris. DRVidæ:siue dryidæ ut græci
gallorum quondam philosophi theologiq; rebus diui
nis intererant autore cæsare in cõmentarus publica sa/
crificia & priuata procurabant religiones interpræta/
bantur ad hos magnus adolescentium numerus disci/
plinæ causa cõcurrebat.magnoq; apud gallos erant ho
nore his præerat unus summæ inter eos autoritatis.Drui
dæ inquit Plynius nihil habent religiosius uisco & ar/
bore in qua gignatur:roborum eligunt lucos nec ulla
sacra sine ea fronde conficiunt ut inde appellati quoq;
interpretatione græca possint dryidæ uideri.hæc Ply/
nius.Drys græce robur latine inde dryidæ. & a latinis
druidæ. HOSpitem:amicum externum. CONiectu
ra:coniecturali interpretatione signorum & ostento/
rum. MAGI:philosophi & sapientes apud persas.

COMmentandi:colloquendi cogitandi & consultã/
di. IN fano:templo. VOS:romani augures quorũ
e numero erat.M.Cicero. NOnis:singulis mensibus
eo die qui nonarum nomine inscribitur mẽsis etenim
in calendas nonas & idus diuidebatur.Idem Cicero fã
nium.C.lelii sapientissimi auguris generum sic inducit
loquentem eoq; magis ꝙ his proximis nonis cum in
hortos D.bruti auguris cõmẽtandi causa ut assolet ue
nissemus tu non affuisti qui diligentissime semper illũ
diem & illud mũus solitus esses obire. DIsciplina: ars
& peritia. CERtas:definitas ad id & hæreditario quo
dam iure addictas. IAmidarum:ex apolline & euad/
ne natus est infans quem expositum ut canit Pindarus
duo dracones iussu apollinis inter uiolas nutriuerunt.
Vnde Iamus appellatus est qm̃ ia græci appellant uio/
las:& uaticinio claruit posterisq; tale dõum reliquit fu
is iamidis. Celabatur puer inquit Pindarus in iunco &
rubeto denso uiolarum flauis & purpureis radiis:ideo
mater uoluit ipsum habere perpetuum nomen ex quo
inclytum apud græcos genus iamidarum:& diuitiæ si
mul sequutæ sunt qui uirtutes honorant ad uiam splẽ
didam ueniunt. DEcreuit:decretum fecit & statuit.

PRINcipum:nobilium:& optimatium. Duodecim
æthruriæ populi totidemq; lucumones.Nomina urbi
um quas thusci primum incoluerunt Adria Mantua
felsina clusium perusia, Arretium populonia uetulo/
nia Tarquinii fanum uoltumnæ uei tuscanenses. IN
disciplinam:eruditionem. TEnuitatem:inopiam & i
minutionem tam fortunarum q̃ uitæ. AVtoritate: di/
gnitate & æstimatione. ABduceretur:transferretur ad
præmium & lucrum:ut fere euenit. OPORtunitates
commoditates & aptitudines. DVctæ: originatæ.

AEQVOribus:cõplanationibus citra colles & mõ
tes. EMINEret:extaret. IMButi:intincti & sacrificiis
assueti. VIM:naturam & significationem.

Soles

oracula peterẽtur, Quid asiæ rex Priamus nõ ne &
Helenũ filiũ;& Cassandrã filiã diuinãtes habebat?
Alterũ auguriis: Alterã mẽtis incitatiõe diuina. Quo
i genere martios quosdam fratres nobili loco natos
apud maiores nr̃os fuisse scriptum uidemus. Quid
Polyidũ corinthiũ nõ ne Homerus & aliis multa &
filio ad Troiã ꝓficiscenti mortẽ ꝑdixisse cõmemo/
rat? oino apud ueteres:q reg potiebant̃:iidẽ auguria
tenebant. Vt.n.sape sic diuinare regale ducebãt,ut te
stis est nr̃a ciuitas:in q̃ & reges augures: & postea pri
uati eodẽ sacerdotio ꝑditi rem.p.religionũ autorita/
te rexerũt. Eaq; diuinationũ ratiõe in barbaris qdem
gẽtibus neglecta est. Siqdẽ & in Gallia Druidæ sunt
ex qb' ipse diuitiacũ heduũ hospitẽ tuũ laudatorẽq;
cognoui:q & naturæ rõnem quã physiologiã græci
appellãt notã esse sibi ꝓfitebat̃: & partim auguriis
parti cõiectura:q̃ essent futura dicebat. Et in psis au/
gurant̃ & diuinãt magi:q cõgregant̃ in fano cõmẽ
tandi cã:atq; iter se colloquẽdi. Qđ ẽt iidẽ uos quõ
dã facere nonis solebatis:nec qsquã rex psarũ põt esse
q nõ ante magorũ disciplinã sciamq; pcepit. Licet at
uidere & gña quædã & nationes huic sciẽtiæ deditas.
Telmesus in caria est:q̃ in urbe excellit haruspicũ di/
sciplina. Itẽq; elis in pelopõneso familias duas certas
habet. Iamidarũ unã: Alterã glutidarũ haruspiciæ no
bilitate ꝑstantes. In syria Chaldæi cognitiõe astrorũ
sollertiaq; ingenioꝝ antecellũt. Ethruria aũt de cælo
tacta scientissime aĩaduertit:eadẽq; interꝑtat̃ qd qui/
busq; ostẽdat̃ mõstris atq; portentis. Quo circa bñ
apd maiores nr̃os senat' tũ quũ florebat ĩpiũ decreuit
ut de pricipũ filiis.vi.singlis æthruriæ ppl'is ĩ discipli
nã traderent̃:ne ars tãta pp tẽuitatẽ hõiũ a religiõis
autoritate abduceret̃ ad mercedẽ atq; q̃stũ. Phryges
ãt & pisidæ & Cilices & arabũ natio auiũ significa/
tõib' plrimũ obtẽperãt:qd idẽ factitatũ ĩ ũbria accepi
m'. Ac mihi qdẽ uident̃ ex locis ipsis quoq; q a qui/
busq; i colebant̃:diuiationũ opportũitates eẽ ductæ.
Vt.n.ægyptii:ut Babylõii:i cãpoꝝ patẽtiũ æquorib'
habitãtes:quũ ex terra nihil emineret:qđ cõtẽplationi
cæli officere posset:oẽm curã ĩ sydeꝝ cognitione po
suerũt. Ethrusci aũt qđ religiõe ĩbuti studiosi': & cre/
bri' hostias imolabãt:extorũ cognitiõi se maxime de
diderũt:qđq; pp aeris crassitudinẽ de cælo apud eos
multa fiebãt:& qđ ob eandem cãm multa inusitata
parti ex cælo:alia ex terra oriebantur.quædã ẽt ex ho
minũ pecudumue cõceptu & satu ostentorum exer
citatissimi interpretes extiterũt:quoꝝ qdẽ uim uttu

Soles

soles dicere uerba ipsa prudenter a maioribus posita declarant. Quia enim ostendunt: portendunt: monstrant: prædicunt: ostenta: portenta: mōstra prodigia: dicuntur. Arabes autem & phryges: & Cilices q̨ pastu pecudum maxime utuntur campos: & montes hyeme: & æstate peragrantes: propterea facilius cantus auium & uolatus notauerunt. Eademq̨ & pisidiæ causa fuit: & huic nostræ umbriæ. Tum caria tota præcipueq̨ telmesses quos añ dixi: q̨ agros uberrimos: maximeq̨ fertiles incolunt: in quibus multa propter fœcunditatem fingi gigniq̨ possunt: i ostētis animaduertendis diligentes fuerunt. Quis uero non uidet in optima quaq̨ republica plurimum auspicia & reliqua diuinādi genera ualuisse? Quis rex unq̄ fuit: quis populus? qui non uteretur prædictiōe diuina? neq̨ solum in pace sed in bello multo etiam magis: quo maius erat certamē & discrimen salutis. Omitto nostros qui nihil in bello sine extis agunt: nihil sine auspiciis domi habent. Auspicia externa uideamus. Nam & Athenienses omnibus semper publicis consiliis diuinos quosdā sacerdotes: quos mātes uocant adhibuerunt: & lacedæmonii regibus suis augurem assessorem dederunt: itemq̨ senibus: sic enim consilium publicum appellant augurem interesse uoluerūt: iidemq̨ de rebus maioribus semper aut delphis oraculum: aut ab hāmone aut a dodona petebant. Lycurgus quidem qui lacedæmoniorum R.P. temperauit: leges suas autoritate apollinis delphici confirmauit: quasquum uellet Lysander commutare eadem est probibitus religione. Atq̨ etiam qui præerant lacedæmoniis non contenti uigilantibus curis: in pasithea fano: quod est in agro propter urbem somniandi causa excubabant: quia uera quietis oracula ducebant. Ad nostra iam redeo: Quotiens senatus decem uiros ad libros ire iussit? nam & quum duo uisi soles essent: & quū tres lunæ: & quū faces: & quum sol nocte uisus esset: & quum ex cælo fremitus auditus: & quum cælum discessisse uisum est: atq̨ in eo animaduersi globi? Delata etiā ad senatum labes agri priuernatis: quum ad infinitam altitudinem terra desedisset. Apuliaq̨ maximis terræmotibus conquassata esset: quibus portentis magna p.r. bella perniciosæq̨ seditiones denunciabantur. Inq̨ his omnibus responsa haruspicum cum sibyllæ uersibus congruebant: quid quū cumis apollo sudauit: capuæ uictoria? quid ortus Androgyni: nō ne fatale quoddā monstrū fuit? quid qđ fluuius

SOLES dicere: ut patet in secundo de natura deorū. PERagrantes: lustrantes. NOtauerunt: obseruauerūt. FINgi: conformari. MANtis: uates a uerbo manteuome uaticinor latine inde manteum uaticinandi locus: & fatis fandis idoneus. REgibus: qui duo erant: & domi forisq̨ id ius habebant quod Romani consules. ASSEssorem: consiliarium cuius officium est assidere præsidi & consulere cuius fœmininū est assestrix. SEnibus: senatoribus rem. pu. regentibus & gubernātibus: geron græce senex latine gerusia senatus siue cōsilium. Idem in Catone maiore dicit. Apud lacedemonios hi qui amplissimum magistratum gerunt ut sunt sic etiam appellantur senes & maiores nostri summum consilium appellauerūt senatum. DOdona: urbs epyri ad tomarum montem ubi quondam dodōei tomariq̨ Iouis oraculum. TEMperauit: ordinauit & quodam temperamento composuit. AVtoritate: sententia & oraculo. VIgilantibus curis: sollerti cōmentatione ac uigilantia in consultando. EXcubabāt: excubias faciebant: idest lectisternia celebrabant iacentes extra urbem & dormientes. Pasithea iquit Suidas nomē deæ Papinus i thebaide unam e gratiis pasitheam uocat his uerbis. Non hoc pasithea blandarum prima sororum. & Homerus. xiiii. iliados unam e minoribus gratiis pasitheam nominat. QVIEtis: somni: quem esse a Ioue dixit Homerus: & somnium: estq̨ hæc naturalis diuinatio. ORAcula: responsa & somnia uisaq̨ nocturna. DVCEbant: existimabant censebāt. AD Libros: carmina sibyllæ. DISCESsisse: hiatum fecisse. fit & cæli hiatus inquit Plynius quem uocant chasma. GLObi: orbes & rotūditates quædam quas sphæras græci uocant. DELAta: nunciata scripta exposita. LAbes: ruina & depressio. DESEdisset: descendisset deorsumq̨ sedisset. CONquassata: concussa & diuexata. CONgruebant: conueniebant concinebant. ANdrogyni: habentis utrunq̨ sexum. Liuius agens de portentis dicit Satis constabat sinuessæ natum ambiguo inter marem & fœminam sexu infantem: quos Androgynos uulgus græco sermone ad duplicanda uerba faciliore appellat.

ATRATVS:nomen parui fluminis non lõge ab urbe ut spinon & nodinus quorum appellationes mutatæ sunt ut de Tutia & almone qui decimus nunc uocatur. Q VANtis:magnis & periculosis. MODO paucis ante annis. REstitutum:instauratum apud lanuuiũ. DIsputauisset:pure affirmasset ac iudicasset Sisenna historicus. MInifice:imprimis & maxie. CVM re:euentu rei per somniũ uisæ. CONuenisse:consonasse atq; cõgruisse. INsolenter:arroganter & temere. Idẽ Cicero agens de sisenna in primo de legibus dicit in historia puerile quiddam consectatur. DISputat:disputando affirmat. OSTENta:monstra prodigia signa.

CVM lacus albanus. In unum omnium curæ uersæ sunt inquit Liuius q lacus in albano monte sine ullis cælestibus aquis causaue alia quæ rẽ miraculo eximeret i altitudinem insolitã creuit quid nam eo dii portẽderent prodigio missi sciscitatum oratores ad delphicũ oraculum. E FAtis:oraculis. REdundaret: excresceret. Romani desperata ope humana inquit Liuius fata & deos expectant cum legati a delphis uenerũt sortem oraculi afferentes congruentem responso captiui uatis. Romane aquam albanam caue lacu contineri caue in mare manare suo flumine sinas emissam per agros dissipatamq; riuis extingues:tum tu insiste audax hostiũ muris memor quã per tot annos obsides urbem ex ea tibi his quæ nunc panduntur fatis uictoriam datã bello perfecto uictor donum amplum ad mea templa portato sacraq; patria quorum omissa cura est instaurata ut assolet facito. IN hisdem fatis: oraculis:& sortibus.

TVRbidis:periculosis & ambiguis. A LVco uestæ eodem anno inquit Liuius. M.cædicius de plebe nuntiauit tribunis se in noua uia ubi nunc sacellum est supra ædem uestæ noctis silentio audisse uocem clariorem humana quæ magistratibus dici iuberet gallos aduentare id ut fit propter autoris humilitatem spretum

DEuexus:uergens:& accliuis. AIO loquenti: in antiquo codice Liuii est Aio locutio. Camillus enim concionem habens ad populum dicit Aio locutio templũ propter cælestem uocem exauditam in noua uia iussimus fieri. GELlius:ait & agrum uaticanum: & eiusdem agri dominum præsidem appellatum acceperamus a uaticiniis quæ ui atq; instinctu eius dei in eo agro fieri solita essent. Sed præter hanc causam. M.Varro.in libris diuinarum aliam esse tradit istius nominis rationem. Nam sicut Aius inquit deus appellatus araq; ei statuta est quæ est in infima noua uia q eo in loco diuinitus uox edita erat:ita uaticanus deus nominatus penes quem essent uocis humanæ initia. EX aduersum contra:& e regione. SVE plena grauida. PROcuratio:expiatio:& sacrificium Templum iunonis monetæ in arce ubi fuerat area domus. Manlii e saxo capitolino deiecti.

Neq;

Atratus sanguine ɜ fluxit? Quid quũ sæpe lapidum sanguinis nõ nunq̃ terræ interdum quondã ẽt lactis imber effluxit? Quid quũ in capitolio ictus centaurus de cælo est in auẽtino portæ? & homines tusculi ædes Castoris & Pollucis: Romæq; pietatis? nonne & haruspices ea responderũt quæ euenerunt? & in sibyllæ libris eædem repertæ prædictiões sunt? quotiens senatus decẽ uiros ad libros ire iussit? quantis in rebus: quãq; sæpe respõsis haruspicum paruit. cæciliæq; somnio modo marsico bello tẽplũ est a senatu Iunoni sospitæ restitutũ: quod q̃dẽ somniũ Sisenna quũ disputauisset mirifice ad uerbum cum re cõuenisse. Tum insolenter credo ab Epicureo aliquo inductus disputat somniis credi non oportere: idem cõtra ostẽta nihil disputat: exponitq; initio belli marsici & deorũ simulachra sudauisse & sanguinẽ fluxisse: & discessisse cælum: & ex occulto auditas esse uoces: quæ pericula belli nuntiarent: & lanuuii clypeos q haruspicibus tristissimũ uisum eẽt a muribus esse derosos. Quid q̃d in annalibus habem⁹ ueienti bello quũ lacus albanus præter modum creuisset: ueiẽtem quẽdam ad nos hominẽ nobilem profugisse eumq; dixisse: e fatis quæ ueientes scripta haberẽt ueios capi nõ posse: dum lacus is redundaret: & si lacus emissus lapsu & cursu suo ad mare profluxisset: perniciosum p.r. Sin aũt ita esset eductus: ut ad mare peruenire non posset tũ salutare nostris fore. Ex quo illa admirabilis a maioribus albanæ aquæ facta deductio ẽ. Quũ aũt ueientes bello fessi legatos ad senatũ misissent: tũ ex his q̃dã dixisse dicitur: nõ oĩa illũ transfugam ausum eẽ senatui dicere. In iisdẽ enĩ fatis scriptũ ueientes habere: fore ut breui a Gallis Roma caperet': q̃d q̃dem sexennio post ueios captos factũ esse uidemus. Sæpe etiã & in præliis fauni auditi: & i reb⁹ turbidis ueridicæ uoces ex occulto misse esse dicuntur. Cuius generis duo sunt ex multis exempla sed maxia. Nã nõ multo ãte urbẽ captã exaudita uox est a luco uestæ: q a palatii radice i nouã uiã deuexa est: ut muri & portæ reficerẽtur: futurũ eẽ nisi puisũ eẽt ut roma capet'. Q̃d neglectũ tũ caueri poterat post acceptã illã maximã cladem explicatum est. Aia enĩ aio loquẽti quã septam uidemus aduersus eum locũ consecrata est: atq; etiam scriptũ a multis ẽ: quũ terræmotus factus esset: ut sue plena procuratio fieret uocẽ ab æde Iunõis ex arte extitisse: quo circa Iunonem illã appellatã monetã. Hæc igitur & a diis significata: & a nostris maioribus iudicata cõtemnimus?

Neq;

NEQ VE solum: iam aget de ominibus magna cura obseruatis quōdam a maioribus. BONVM: utile honestūq;. FAVstum: prosperum. Lætum propitium fortunatum. PRAEfabantur: præfando enuntiabant ad malū omen ex/cludendum. PVblice: pro cōi usu & salute. VT FAuerent linguis: Seneca differens de beata uita dicit quotiens men/tio sacrarū litterarum interuenerit fauete linguis hoc uerbum non ut pleriq; existimant a fauore trahi͠t: sed imparatur si/lentiū ut rite peragi possit sacrum nulla uoce mala obstrepēte. FERIIS: imperandis: cum feriæ imperatiuæ & magi/stratibus imperabantur & indicebant͠ uoce præconis. LITIbus: cōtentionibus iudiciariis. Vnde Ouidius prospa lux oritur linguis animisq; fauete: Nunc dicenda bono sūt bona uerba die. Lite uacent aures isanaq; protinus ab/sint Iurgia: differ opus liuida turba tuū: LVstranda: re censenda: & numeranda colonia est multitudo ciuium quæ alio ad habitandū trāscribitur & deducitur: & lo/ca ipsa inhabitata coloniæ dictæ. DEDVceret: trāscri/beret atq; mutaret. LVSTraret: recēseret expurgaretq;.

BONIS noibus: lætis: faustis honestis. Isocrates i epi taphio celebrat euagorā q pulchra & honesta noia fili is indiderit dicens: & hoc maximū qm̄ nullum e filiis reliquit priuatis noibus appellatū: sed aliū imperatore; alios reges: quasdā uero reginas. censura fuit primo qn quēnis deinde ānua facta est. DELEctu: electione mili tum. BONO noie: honesto: & fausto. IMPEratore qm̄ Cicero proconsul in asia exercitui præfuit hostesq; repressit. Vnde triumphū aliqn̄ sperauit. PRAErogatiuam. i. tribum quæ in electiōe magistratuū prima da/ret suffragiū & uoce; prærogatiuæ inquit Asconius q̄ primæ suffragium ferunt. IVstorum: legitimorū & ci tra fraudē & ambitū. AD uesperam. i. tempus diei ul timu;. Vesper hesperus uespera & uesperugo stella est quæ statim apparet occidente sole: poniturq; pro hora diei nouissima. Vnde dicimus matutinum tempus: & uesperū. ACCIpio omen: recipio bonum hoc ex ore tuo augurīū menteq; iam concipio de Perse rege uicto riam. Narrat Lucianus ephestionem Alexandri pugna turi cū Dareo apud issum tentorium mane intrantē sal ue Imperator ꝓ gaude dixisse. Alexandrum uero acce/pisse omen qm̄ illa salutatio sospitem e pugna reditum promittebat. FLAMInem: sacerdotem Martis. EX/titisset: emersisset exiuisset. MATERtera soror matris

SED ipsum est. Idem est inquit signa deorum con/temnere & deos non esse putare quicunque igitur si/gna diuinitus missa deridēt aut non esse deum aut hu mana non curare opinatur more Epicureorū. TVAE partes: tua prouincia curaq; quoniam es augur. & de/fensor esse debes auspiciorum. ADDVbitato: non pu re: sed ambigue celebrato cum aduersæ aliquæ aues ad uolassent: & inauspicata signa apparuissent ut dubium redderetur augurium salutis: quod fiebat quot annis pro salute populi obseruato die quo nullus ad bellum exiret exercitus: nemo se cōtra pararet: nemo pugnaret quapropter August⁹ pace terra mariq; parta salutis au gurium multis annis omissum restituit. & ideo inquit Dion historicus in assiduis periculis maximeq; ciuilib⁹ non fiebat. TRISTE: luctuosum. TVRBVlentum: fæuū ciuile bellū Catilina duce. CVI: Appio claudio.

Neq; solum deoꝝ uoces Pythagorei obseruauerūt: sed etiam hominū quæ uocant omina: quæ maiores nostri quia ualere censebāt: iccirco oībus rebus agendis qd bonū faustum fœlix fortunatumq; eēt præfabant͠: rebusq; diuinis: quæ publice fierent ut fauerēt linguis imperabatur: inq; feriis imperādis: ut litibus & iurgiis se abstinerēt. Itemq; in lustrāda colonia ab eo q eam deduceret: & quū imperator exercitū: censor populū lustraret bonis nominibus q hostias du/cerēt: eligebātur. Quod idē in delectu consules ob/seruant: ut primus miles fiat bono nomine: quæ q/dē a te scis & cōsule: & imp. sūma religiōe esse serua/ta. Prærogatiuā etiam maiores omnes iustoꝝ com/mitioꝝ esse uoluerūt. Atq; ego exempla omniū no ta proferā. L. Paulus consul iteꝝ quū ei bellū ut cum rege pse gereret obtigisset: ut ea ipsa die domū ad ue speram rediit: filiolam suā Tertiā: quæ tū erat ad mo dū parua: osculās aiaduertit tristiculā: Quid est inqt mea Tertia? quid tristis es? Mi pater inquit Persa pe riit. Tum ille arctius puellam complexus: accipio omen inquit mea filia: erat autem mortua catella eo nomine. L. Flaccum flaminem martialem ego audi/ui quum diceret: Ceciliam metelli: quum uellet so/roris suæ filiam in matrimonium collocare exisse in quoddam sacellum ominis capiendi causa: quod fie ri more ueterum solebat. Quum uirgo staret: & ce/cilia in sella sederet: neq; diu ulla uox extitisset: puellā defatigatā petisse a matertera ut sibi concederet pau lisper ut in eius sella requiesceret: illam autem dixis/se: uere mea puella tibi concedo meas sedes: quod omen res consecuta est. Ipsa enim breui mortua est: uirgo autem nupsit: cui Cecilia nupta fuerat. Hæc posse contemni uel etiam rideri præclare intelligo: sed ipsum est deos non putare: quæ ab his signifi/cantur contemnere. Quid de auguribus loquor? tuæ partes sunt: tuum inquam auspiciorum patroci nium debet esse ibi. P. Claudius augur consuli nun ciauit: addubitato salutis augurio bellum domesticū triste ac turbulentum fore: quod paucis post mensi/bus exortum paucioribus est a te diebus oppressu; Cui quidem auguri uehementer assentior: solus eni

MVLTORVM annorum memoria:idest longo annorum spatio & recordatione quasi dicat multi anni fluxerint ex quo non fuit uerus augur præter appium:cæteri ostentandæ artis gratia:& quæstus augurandi peritiam profitebātur. DEcantandi:enuntiandi ad fastum atq; iactantiam. DIsciplinam:artem futura prædicendi per augurñ. COLlegæ:cæteri augures. PIsidam:imitatorem pisidarum & foranorum qui adhuc retinent nomen in extremo latio. Vnde syllus:foræq; iuuentus. Q VIbus:collegis tuis. PRAEsensio:prænotio,& cognitio rerum futurarum per auguria dicebantq; collegæ tui hæc ficta esse a sapientibus:ut iniecto metu religionis populi continerentur in officio quod uerum non est. OPInionem imperitorum:iudicium uulgi hallucinantis. REligiones:sacros ritus:& uim superioris naturæ cui obsisti non potest. LONge:ualde aliter res habet. HAEC calliditas:astuta fictio q̄m eo tempore simplicissima erant ingenia. NEC esse potuit:nec eas habere potuisset ea memoria uires. ERrorem multitudinis:ad falsam opinionem uulgi. SImulacra:similitudines & fictiones. DIsertam:eloquētem & callidam in irridendis religionibus. DISSErere:disputando affirmare. NIHIL esse:nullam ueritatem.

Q VID sit:quam habeat in se ueritatem ac fructum. DIVInius:uerius & excellentius. IN mario:libello de auguriis & ꝓgnosticis quod opus,Marii appellatione inscribebatur meminit. Idem Cicero in pricipio suarum legum his uerbis:lucus quidem ille:& hæc arpinatium quærcus agnoscitur a me sæpe lectus in Mario. AVtore:duce doctore. Pricipe. HIC:tunc. SAtelles:aquila ministrans Ioui fulmina Negant inquit. Plinius unq̄ solam hanc alitem fulmine exanimatam:ideo armigeram,Iouis consuetudo iudicauit. ARboris e trunco:quærcu quæ mariana iccirco dicta quoniam eius in mario meminisset Cicero augurñq; principium posuisset quod Mario fugienti uisum est & intellectum. SVBIgit:calcat præmit uulnerans ipsum unguibus duris & acutis. Aquilam inquit Plinius romanis legionibus,C.Marius in secundo consulatu' suo ꝓprie.dicauit erat enim antea prima cum quattuor aliis. Lupis uidelicet. Minotauris equis apris que singulos ordines anteibant Marius in totum ea abdicauit. VAria:uersicolori & maculoso collo. MICANtem:motus cientem. GRAVITER:moleste & cum dolore.

TORquentem:obliquantem ac replicantem. ANImos:iræ impetus & tumores. DVros:acerbos. EFFLANtem:moribundum. AFFLIgit:impingit illidit & ab occasu solis conuertit se ad ortum:quod augurñ portendit mario futurum cum uictoria reditum. NItidos:radiantes. PRAEpetibus:prosperis & felicibus Gellius higini notans ineptias dicit non ipse tantum aues quæ prosperius præuolant:sed etiam loci quos capiunt quidonei felicesq; sunt præpetes appellantur iccirco Dædali pennas præpetes dixit Virgilius quoniam e locis in quibus periculum metuebat,in loca tutiora peruenerat locos porro præpetes & augures appellant:& ennius in annaliū primo dixit præpetibus hilares sese pulchrisq; locis dant. Auibus autem præpetibus contrarias aues inferas appellari. Nigidius figulus in libro primo augurñ priuati:ita dicit discrepat dextra sinistræ præpetibus inferæ. est coniectare præpetes appellatas quæ altius sublimiusq; uolitent cum differre a præpetibus Nigidius iferas dixerit. Audini, Sulpitiū apollinarem dicere præpetes sibi uideri esse alites quas Homerus tanypterygas:idest exporrectas passasq; & protensas habentes alas appellauerit:quoniam istas potissimum augures spectarent quæ in gentibus alis patulæ atq; porrectæ puolarent. AVGVR:interpræs diuini nutus & uoluntatis quæ tali augurio declarabatur. FAVSTA·læta & foelicia.

LAVDIS:gloriæ. NOtauit:obseruauit:& intellexit cum scientiam calleret auguralem. PATER:iuppiter intonuit læuum:& tonitruo firmauit augurium rationem sinistri fulminis. lege apud Dionysium libro secundo. OMEN:augurium. PASTOralis:rudis & simplex citra malitiam & calliditatem. VRBAnus:ciuilis ac per hoc non astutus non callidus. AD opiniones:ad iudicia & credulitatem imperitæ multitudinis ut aliqui asserebant. CERtis:grauibus & fide dignis. APVD ennium:in primo scilicet annali quo agebat de origine urbis:quam auspicato condidit Romulus. FRAtre:Remo qui & ipse augualem callebat disciplinam.

multorum annorum memoria non decantandi augurii:sed diuinandi tenuit disciplinam quem irridebant collegæ tui:eumq; tum pisidam:tum foranum augurem esse dicebant. Q uibus nulla uidebatur in auguriis aut auspiciis præsentio aut scientia,ueritatis futuræ:sapientes aiebant ad opinionem imperitorum esse fictas religiones:quod longe secus est. Neq; enim in pastoribus illis quibus Romulus præfuit:nec in ipso Romulo hæc calliditas esse potuit:ut ad errorem multitudinis religiōis simulachra fingerent:sed difficultas laborq; discendi disertam negligentiam reddidit:malunt,enim disserere nihil esse in auspiciis:q̄ quid sit ediscere. Q uid est illo auspicio diuinius:quod apud te in Mario est:ut utar potissimum te autore?

Hic iouis altisoni subito pennata satelles
Arboris e trunco serpentis saucia morsu
Subigit ipsa feris transfigens unguibus anguem
Semianimum.& uaria grauiter ceruice micantem
Q uem se torquentem lanians rostroq; cruentans
Iam satiata animos:& duros ulta dolores
Abiicit efflantem.& laceratum affligit in unda
Seq; obitu a solis nitidos conuertit ad ortus:
Hanc ubi præpetibus pennis lapsuq; uolantem
Conspexit Marius diuini numinis augur
Faustaq; signa suæ laudis:reditusq; notauit.
Partibus intonuit cæli pater ipse sinistris
Sic aquilæ clarum firmauit Iuppiter omen.

Curantes:

CVRANTES:studentes. DANT operam:inuigilant & incumbunt augurio & omini regio:idest ut intelligerent uni regnum aues addicerent. DEuouet:destinat deputat addicit. SEcundam: prosperam & felicem. PVLcher: regiæ digni auis & indolis. ALto auentino:Liuius tantum dicit palatium Romulus auentinum Remus ad inaugurandum templa capiunt. CERnens genus altiuolantum:circumspiciens aues augurio secundas:& regni autores & duces. VIris:uirorum studiis fauoribusq;. IMperator:princeps & dux illius cœtus & condendæ urbis. EXpectāt ueluti:curam ambigui populi exitum tantæ rei anxie expectantis comparat spectatoribus ludorum circensium in quibus a consule atq; prætore missus aurigarum dispone/bantur. SIgnum:classicum aut aliquid tale. ORAS: extremitates circi ubi equi repagulis quibusdam tanq̃ carceribus includuntur emittunturq; ut lustrent metas oblectent populi studia & contendant ad palmam.
QUEM mox:q̃ cito:& quonsq;. PIctis faucibus: ornatis:carceribus atq; repagulis. ORE:uultus pallore timorem & anxietatem ostendebat. TImebat rebus: paratibus:& uariis studiis ut fit cum duo ad id suspirant quod duos non capit:& quisq; rebus timet suis: conditioni rerum:& sorti. Vnde Terentius Nunc nostræ timeo parti. ALBVS: candore conspicuus. IN infera noctis:sub terram cuius umbra noctem efficit.
EXIN: illucescente aurora factum est augurium.
CANDIDA:splendida fax auroræ. ICTA: percussa & afflata radiis solis. EXALto: parte cæli septentrionalis cuius uertex semper nobis est sublimis. Augures e cælo seruantes ut autor est Dionysius ad solis ortum respiciebant:quibus in sinistra erat axis borealis & in dextra illi oppositus australis:felices ergo erant aues quæ exalto apparebant. PRAEpes:prosperi augurii: sex uultures apparuerunt Remo.duodecim Romulo.
LAEua:sinistra ac per hoc fausta quia borealis. CEdunt:uolant. SANCTa:ueneranda:& diuinum numen demonstrantia. AVIVM:anapestus est dactylo contrarius duas enim syllabas habet breues: & ultimā longam. PRAEpetibus:idoneis:& felicibus. PVLchris:honestis atq; conspicuis ut faustum efficerent augurium. DATA esse priora:primas partes in augurio duodecim uulturū. AVSPIcio: tali augurio se regem esse declaratum & confirmatum. SCANna regni:regia subsellia. SOlum:pro solium: idest regiam sedem quæ dicitur solium a soliditate. Scannum & scabellum a scandendo:idest ascendendo per gradus dicuntur:uarias significationes prætereo breuitatis causa:id tantum delibo quod ad infundendam lucem aliquam his diuinationum tenebris aptum sit: atq; sufficiat. STABIlita.confirmata. SED unde huc digressa:reuertamur inquit.Q. frater ad id de quo agebatur idest ad rationem & causam huius effectus: idest diuinationis. HVC:ad hæc exempla exponenda diuerti.
EODEM:ad id unde diuerticulum factum est & digressio. DISPVtare:disputando causam & rationem afferre. QuAMOBRem:quare:& unde sit talis effectus. TANtummodo:solum nulla reddita ratione. DOCEam:ostendam claris exemplis ita esse. PArum ne:quasi dicat non parum responderem negantibus diuinationem:ad quos confutandos euenta fideliter narrata sufficerent. Attamen & rationes tractabuntur. RAtio:causa:disciplina & ars. ARTIficiosæ:illius quæ arte constat ad differentiam alterius quæ naturalis dicitur:qualis est somniantium:& uaticinantium per furorem. RAtio facilis:aperta & plana. DIVInæ:idest uaticinii:& somnii. OBscurior:remotior:& profundior.nō enim sic extat eius ratio ut diuinationis artificiosæ. QuAE enim extis:ratio & causa facilitatis artificiosæ diuinationis quoniam diuturna obseruatio ea; pepent. PRAEsentiuntur:ante cognoscuntur futura esse q̃ sint. NOtata: signata animaduersa obseruata. MOtu: concitatione:& afflatu diuino cum constet longo rerum usu:& notatione euentorum. QuID ex quoq;:quid e re q̃que soleat euenire:& sic ab euentis ad causas ascenditur & hoc est a posterioribus:scire a causis uero a prioribus.

Curantes magna tum cura:tum cupientes
Regni dant operam simul auspicio:augurioq;:
In monte Remus auspicio.se deuouet:atq; secundā
Solus auem seruat at Romulus pulcher in alto
Q uerit auentino cernens genus altiuolantum.
Certabant urbem romam:remoramq; uocarent
Omnis cura uiris uter esset induperator.
Expectant ueluti consul quom mittere signum
Volt:omnes auidi spectant ad carceris oras:
Q uam mox emittat pictis e faucibus currus.
Sic expectabat populus:atq; ore timebat
Rebus:utri magni uictoria sit data regni.
Interea sol albus recessit in infera noctis:
Exin candida se radiis dedit icta foras lux:
Et simul exalto longe pulcherrima præpes
Læua uolauit auis:simul aureus exoritur sol.
Cædunt ter quatuor de cælo corpora sancta
Auium:præpetibus se.se pulchrisq; locis dant:
Conspicit inde sibi data Romulus esse priora
Auspicio regni stabilita scamna solumq;.

Sed unde huc digressa est eodem redeat oratio: si nihil queam disputare quamobrem quidq; fiat: & tantum modo fieri ea quæ commemoraui doceam parum ne Epicuro Carneadiue respondeam? Q uid si etiam ratio extat artificiosæ præsensionibus facilis:diuinæ autem paulo obscurior? Q uæ enim extis:quæ fulgoribus:quæ portentis:quæ astris præsentiuntur:hæc notata sunt obseruatione diuturna. Affert autem uetustas omnibus in rebus longinqua obseruatione incredibilem scientiam:quæ potest esse etiam sine motu atq; impulsu deorum: quum quid ex quoque eueniat:& quid quamque rem significet: crebra animaduersione perspectum est.

ALTERA autem tractat nunc rationem & causam naturalis diuinationis: quæ tota pendet a ui & natura deorum: quibus cognatione quadam ut placuit nonnullis philosophis & maxime stoicis humani animi iunguntur: & cum liberi sunt sua sponte diuinant. PHYSica: naturali ac indagatrice qualitatis & naturæ cuiusq; rei. REFErenda: reducenda & reuocanda ad uim diuinam: quam humana mens sapit ut putat stoicus. AQUA: natura & qualitate deorum. HAVStos: acceptos imbibitos. DELIbatos: degustatos: desumptos: rebantur enim tales philosophi animas humanas particulas esse diuini spiritus. Vnde Horatius. Atq; affigit humi diuinæ particulam auræ. AETERno sensu: diuina intelligentia & prouidentia: deum quippe animam esse mundi opinati sunt: hinc Virgilius deum ire per omnis tractus terræ ac maris: cælumq; profundum cecinit: nec non spiritum & mentem naturæ membra intus souere: magnoq; corpore misceri. MENte: ratione ac spiritum diuino uegetante omnia præbenteq; sensum & cognitionem. COGNAtione: affinitate quadam: & similitudine naturalis qualitatis. COMmoueri: impelli ad rerum futurarum cognitionem: idest ad diuinandum excitari cum habeant naturam diuinam. Vnde diuinationis nomen ductum est. SED uigilantes: respondet tacitæ obiectioni. potuisset enim obiici si humani animi diuini sunt cur non semper & omnes diuinant: hoc inquit curis publicis & priuatis adscribendum est quibus diuina mens distringitur: & impeditur. DISIVNgunt: separant se a diuinitate tractantq; terrena & momentanea. SOCIEtate: communitate commercio: natura cum corporibus illigatur tanq; uinculis. Vnde Virgilius. Igneus est ollis uigor & cælestis origo Seminibus quantum non noxia corpora tardant: Terrenisq; hebetant artus moribundaq; membra.

RARVM est quoddam genus: hi sunt philosophi q animo peregrinantur a corpore rerumq; omnium naturas uenantur: & explicant. AVOcent: remoueant & mentis indagatione uagentur. HORVM: talium hominum. AVguria: præsentiones: & præsagiones rerum: atq; euentuum: ratio quia diuinent: sed physica perscrutatione futura prouideant ex cognitione naturalium causarum quas ut naturæ interpretes nouerunt.

DIVIni impetus: impulsus: afflatus commotionis: & instinctus. RAtionis: intelligentiæ ac sagacitatis: q uim naturalium rerum callent. NAtura: naturali acumine suoq; motu: & non diuino. FLVxiones: inundationes: redundationes: & futuros hymbres. ALIquando: tandem ut heraclitus asseuerauit non ut diuinus: sed ut physicus. SOlon: autore laertio pisistratum propinquum suum tyrannidem affectantem quantum in se fuit repressit nam euocata concione in publicum prodiens loricatus pisistrati nefarios conatus aperuit: dicens: prudentior illis sum qui hunc pisistratum non cognoscunt. DIVInos: uates. COMmodum: utile ac placitum. QuAdam scientia: naturali uestigatione & coniectura. GVbernatores: nauium moderatores.

EXcubarent: pernoctarent. INstaret: imineret: futurus esset. PHErecydes: Syrius fuit natus uidelicet in syra insula una e cycladibus. Pherecydes babius inquit Suidas syrius: est autem insula una cycladum syra prope delon. PHYSIcus: naturæ indagator atq; interpræs. IVGI puteo: peremni semperq; scatenti. Iuges aquæ dicuntur inquit Pompeius perpetuo fluentes. INSTARe: iminere impendere. NEC uero: ponit nunc proprietatem naturalis diuinationis: qua somniantes utuntur aut uates. NATVraliter: naturali impulsu atq; instinctu citra artem aliquam qua fieri haruspices: aut astronomi futura prædicunt. SOlutus: liber ab omni contagione corporis. VACVus: ociosus nec occupatus cæteris curis ad uitam degendam pertinentibus. PLAne: omnino ac penitus. Nihil sit: nil habeat cõe cum corpore: nilq; cogitet qd ad corpus pertinet: sed per se uigeat propriaq; fruat natura quæ diuina est.

Altera diuinatio est naturalis: ut ante dixi: quæ physica disputandi subtilitate referenda est ad naturam deorum: a qua ut doctissimis sapientissimisq; placuit: haustos animos & libatos habemus. Quumque omnia completa & referta sint æterno sensu & mente diuina: necesse est cognatione diuinorum animorum animos humanos commoueri. Sed uigilantes animi uitæ necessitatibus seruiunt: disiunguntq; se a societate diuina uinclis corporis impediti: Rarum est quoddam genus eorum qui se a corpore auocent: & ad diuinarum rerum cognitionem cura omni studioq; rapiantur. Horum sunt auguria non diuini impetus: sed rationis humanæ. Nam & natura futura præsentiunt: ut aquarum fluxiones: ut deflagrationem futuram aliquando cæli atq; terrarum. Alii autem in r. p. exercitati: ut de atheniensi Solone accepimus orientem tyrannidem multo ante prospiciunt: quos prudentes possumus dicere: idest prouidentes: diuinos nullo modo possumus: non plus quam milesium Thalem: qui ut obiurgatores suos conuinceret: ostenderetq; etiam philosophum si ei cõmodum esset pecuniam facere posse: omnem oleã anteq̃ florere cœpisset in agro milesio coemisse dicit. Animaduertit fortasse quadam scia olearũ ubertatẽ fore. Et qdẽ idẽ prim⁹ defectionẽ solis quæ Astyage regnãte facta ẽ: p dixisse fert. Multa medici multa gubernatores agricolæ ẽt multa p̃sentiunt: s; n̄l lã cor̃ diuĩatioñe uoco: ne illã qdẽ: q̃ ab Anaximãdro physico mõiti lacedẽonii sũt: ut urbẽ & tecta linq̃rẽt: armatiq; i agro excubarẽt: q terræmot⁹ instaret: tũ quũ & urbs tota corruit: & ex monte taygeto extrẽa mõtis q̃si puppis auulsa ẽ. Ne pherecides qdẽ ille pythagore magister poti⁹ diuin⁹ habebit̃ q̃ Physic⁹: q cũ uidisset haustã aq̃ de iugi puteo terræmot⁹ dixit istare. Nec uero unq̃ aĩus hoĩs naturalr̃ diuĩat: nisi quũ ita solut⁹ ẽ & uacu⁹: ut ei plãe nihil sit cũ corpe. Q d aut

Vatibus

uatibus cõtingit: aut dormientibus. Itaq; ea duo genera a Dicæarcho probãtur: & ut dixi a Cratippo nostro: si propterea quod ea proficiscũtur a natura sint sũma sane modo ne sola. Sin autem nihil esse in obseruatione putant: multa tollunt qbus uitæ ratio continetur. Sed quoniam dant aliquid: idq; non paruũ uationãtiones cum somniis: nihil est quod cum his magnopere pugnemus: præsertim quũ sint q omnino nullam diuinatiõem probent. Ergo & hi quorum animi spretis corporibus euolant atq; excurrunt foras ardore aliquo inflãmati atq; incitati cernunt illa profecto: quæ uaticinantes pnunciant: multisq; rebus inflamantur tales animi: qui corporibus non inhærent: ut hi qui sono quodam uocũ & phrygiis cantibus incitãtur multos nemora siluæq;: multos amnes aut maria cõmouent: quorum furibũda mens uidet ante multo quæ sunt futura. Quod de genere illa sunt: e heu uidete iudicauit inclytum iudicum inter deas tris aliquis: quo iudicio lacedemonia mulier furiarum una aduenict. Eodem enim modo multa a naticinantibus sepe prædicta sunt: neq; solũ uerbis sed etiam uersibus: quos olim fauni uatesq; canebant. Similiter Martius & Publicius uates cecinisse dicuntur quo ex genere Apollinis operta prolata sunt. Credo etiam anhelitus quosdam fuisse terrarum: qbus inflatæ mentes oracula funderent. Atq; hæc quidem uatum ratio est: nec dissimilis sane somniorum. Nam quæ uigilantibus accidunt uatibus: eadem nobis dormientibus. Viget enim animus insõnis: liberq; sensibus ab omni impeditione curarum iacẽte & pene mortuo corpore: qui quia uixit ab oĩ æternitate uersatusq; ẽ cum ĩnumerabilibus animis: omnia quæ in natura rerũ sunt uidet: si modo tẽperatis escis modicisq; potiõibus ita est affectus: ut sopito corpore ipse uigilet hæc somniantis est diuinatio

VATIBVS: futura diuino impulsu & afflatu prædicentibus. PRObantur: tenent tanq̃ uera dicæarchus fuit siculus Aristotelis auditor ut scribit Suidas. NOstro: familiaritate nobis iuncto. SI propterea: inquit stoicus si hæc duo genera: ideo probantur quia naturalia sunt. esto primum habeant locum dũmodo cætera quæ arte constant non excludantur. SINT sũma: maxima genera diuinandi. SAne: certe profecto. MODO ne sola: cæteris repudiatis quæ nomi uita cõmunis: & usus comprobauit. SIN autem: idest si omnino tollunt e medio artificiosas diuinationes q̃s longa obseruatio rerum & euentuum peperit confundunt uitam humanam & in ambiguum redigunt quæ talibus obseruantibus regitur. IN obseruatione: idest nullam esse ueritatem in diuinatione quam uocant artificiosã. RAtio uitæ: ars: modusq; uiuẽdi: quem diuturna obseruatio stabiliuit. DANT aliquid: concedunt aliquã esse diuinationem uaticinantium scilicet & somniantium. CVM his: cratippo: & Dicæarcho. CVM sint: aliqui philosophi reperiantur ut Epicurei negantes penitus ullam esse diuinationem. EVOlant: exeunt cõmentando & libere contemplando amotis corporeis obstaculis. ARdore: idest ardenti cupidine ueri uidendi & dispiciendi: nec non excessu quodam mentis: & inspiratione diuina hi uaticinantes dicuntur: & præsagi. PRAEnuntiant: futura prædicunt. INflãmantur accenduntur & cõmouentur non una re sed multis. NON inherent: idest qui uagantur & excurrunt. INcitantur: aguntur in furorem quendam & mentis alienationẽ. PHRYgiis: cybeleis. Henstathius Libyci Dionysii interpræs dicit. Arrianus autor est phrygas esse dinissimos: antiquissimosq; omnium hominum: & furibundos propter cybelen: fiunt enim chorybantes cum furore agitantur: & clamant saliuntq; futura prædicentes. COMmouent: incitant ad furorem. FVRIBVNDA: commota: & inflãmata. E HEV: uaticinium Cassandræ furentis: carmen est tragici poetæ uaticinantem puellam inducentis. INter: deas tris: Palladẽ. Iunonem: & Venerem cui aureum pomum addixit Paris in ida phrygia pastor. MVlier: Laconica Helena tantorum malorum causa. VERsibus: carminibus: quæ pedibus constarent & numeris: quod erat mirum in natura rudi ac simplici: quapropter diuina suberat uis: fauni & uates dicti sunt a fando & uaticinando. CEcinisse: uersibus enunciasse futura: sic etiam fuerunt respõsa apollinis q̃uis phoebades essent omnino rudes. Martius & publicius Romani fuerunt. QuO genere: metrica oratione ac numeris. OPERta: arcana oraculis apollineis referata. CREdo etiam: ponit aliam rationem & causam naturalis diuinationis. ANHElitus: spiritus & afflatus. ORAcula: prædictiones rerum futurarum. est autem oraculum sententia diuina ore humano enunciata. RAtio: causa quare uates futura enũcient. NEC dissimilis: ẽ scilicet ratio & causa somniorum: habet enim & ipsa originem a natura: uates uigilando præsagiunt. Idem efficiunt dormientes docente natura & instigante. NAM quæ accidunt: idest uigores animorum: & liberi motus cum e corporibus excurrunt: & aliqua re obiecta incitantur. VIGET: uigorem habet cum nõ distrahatur sensibus: uisu scilicet auditu: gustu: odoratu: & tactu icirco somnus dicitur obligatio sensuum. QVI: animus opinio priscorum fuit & maxime Platonis tot animas fuisse creatas ab initio quot stellæ sunt ad quod respiciens Virgilius cecinit in georgicis. Nec morti esse locum: sed uiua uolare Sideris in numerum atq; alto succedere cælo. quam hallucinationem confutauit Aristoteles: & ueritas christiani dogmatis damnat imprimis. INNVmerabilibus: infinitis. IN natura: in secretis rerum naturalium. AFFEctus: dispositus ut uere dicatur uigilare cum corpus dormit. HAEC talis naturæ talemq; habet rationem & causam.

HIC:in hac parte loco(que) est utraq(ue) diuinatio inquit Quītus & ars inuenta interpraetandi oracula caeteraq(ue) diuinationum genera frustra siquidem data esset diuinatio si modus & uia intelligendi & interpraetandi non haberetur. Hoc munere functus est Antiphon atheniensis cuius & Luciāus meminit agens de portis somniorum. & ianitore atq(ue) ed/ tuo. INterpraetatio:ratio & ars interpraetandi quae usa sunt. NEq(ue) ea naturalis:non naturae proprietate atq(ue) instin/ ctu. SED artificiosa:arte comparata:& usu effecta. EOdemq(ue) modo:similiter interpraetatio uaticiniorum. EXplanatores:interpraetes & enarratores talium quēadmodum grāmatici sunt explanatore. poetarum. AD uenas:meatus & fluxus uenae quadam similitudine dicuntur subterranei meatus per quos metalla fluunt ut sanguis p ue/ nas corporis:& spiritus per arterias. CVLTus: tractationes & concinnationes ad optimum saporē. CONditiones:uias & modos condiendi addito sale caeterisq(ue) condimentis:condire est saporem rebus comparare ac bene disponere. MAteria:omne id quod naturae sollertia praeparauit artibus ut nouas inducant formas Artifex etenim materiem sibi nō potest gignere:sed generatam a natura effingit. CONfectionis: elaborationis & conformationis. FAbricam:artificium. QuOmodo autem. Ambigitur inquit Quintus quomodo uideri possint ea quae nondum sunt:sed hoc erit manifestum si quaedam ante declarētur. & teneant. SED explorata:idest quaesita & cognita. ANte quaeri:uestigari & disseri. HAEC:qua uia scilicet uideantur ea q̄ nondum subsistunt:sed latent in suis causis. CON/ tinet:comprahendit:& sustinet. EA ratio:cognitio & scientia. OBtinemus:conseruamus tuemur: atq(ue) de/ fendimus. STAbit:firmum erit & clarum. HVNC locum:hanc quae est in manibus quaestionem de diuinatione:nec non rationem quare uideri possint futura ESSE deos:nam Lucilius balbus ex stoicorum sen/ tentia probat esse deos in secundo de natura deorū ut dictum est:eorum qualitas aperit:prouidentiaq(ue) eorū ad ministrari mundū humanisq(ue) rebus consuli tandem concluditur. SI tenemus:sentimus atq(ue) defendimus. Conuelli:cōmoueri & labefactari cū firmissima sint & uerissima. Necesse est:q̄m nisi id facerent hominib(us) nō cōsulerēt. QuOmodo:q̄ uia & rōne significet:nō n. indifferēter agit:sed ut diuinae libuerit pudētiae. FISsis:rimis & diuisionib(us) in iecor apparētib(us) aut singulis uocib(us) auiū:sed qbusdā ut caelit(us) disponit. DEcorum: cōueniēs diuinae maiestati. NEC fieri pōt:hāc sniam demiror i stoico ph̄o p(ro)uocae oia tribuēti: q̄pp accipio indecorū eē diisq(ue) indignū reb(us) minimis ītēresse: fieri āt nō posse ut intersit pētius aberro:sed forte mēdosus ē codex:& hoc insertū est critici cuiusdā iudicio qd̄ saepius aberrat q̄ collimet. VT certis:qbusdā definitis uenis. & p(ro)uisis. CERta:q̄dā definita: & significantia. PRAEcurrerēt:p(er)uenirēt antecederēt in oi mēbro naturae ac diuinatiōis gn̄e. EX tis:itestinis atq(ue) uiscenbus. OSTENtis:p(ro)digiis & mōstris. VIsis: imaginib(us) & phantasmatibus. VOcib(us):enuntiationibus uaticinantium p furorē. EA:signa. BEne:recte:ac uere. PERcepta:cognita & intellecta. NON sepe:idest raro aberrant a ueritate quam signa praecurrunt. MALE con/ iecta:prauo coniectu intellecta: iudicataq(ue). INTER/ praetata:explanata declarata perperam. VITIO : cul/ pa quoniam uerae sunt:sed male intelliguntur. CON tinentem:gubernantem:& conseruantem. QVA ratione:ua modo causa. SVSPIcari: opinari.

hic magna quaedam exoritur neq(ue) ea naturalis:sed artificiosa somniorum Antiphonis interpraetatio:eo/ demq(ue) modo & oraculorum & uaticinationum:sūt enim explanatores:ut grammatici poetarum. Nam ut aurum & argentum aes ferrum frustra natura di/ uina genuisset:nisi eadem docuisset quemadmo/ dum ad eorum uenas perueniretur Nec fruges ter/ rae:bacasue arborum cum utilitate ulla generi humano dedisset:nisi earum cultus & conditiones tradi/ disset:materia quid deinde iuuaret nisi confectionis eius fabricam haberemus: sic cum omni utilitate quam dii hominibus dederunt ars aliqua coniun/ cta est:per quam illa utilitas percipi possit. Item igi/ tur somniis:uaticinatōibus oraculis: q(uod) erant multa obscura multa ambigua explicatiōes adhibitae sunt interpraetum. Quomodo autem aut uates aut somniantes ea uideant quae nusquam etiam tunc sint: magna quaestio est: sed explorata si sint ea:quae ante quaeri debeant:sint haec quae quaerimus faciliora. Continet enim totam hanc quaestionem ea ratio: quae est de natura deorum: quae a te secundo libro est explicata dilucide:quam si obtinemus:stabit illud quod hunc locum continet: de quo agimus esse deos: & eorum prouidentia mundum administra/ ri:eosdēq(ue) consulere rebus humanis:nec solum uni/ uersis:uerumetiā singulis. Haec si tenemus q̄ mihi qdem non uidentur posse conuelli:profecto hominibus a diis futura significari necesse est. Sed distin/ guendum uidetur quonam modo. Nam non pla/ cet stoicis singulis iecorum fissis:aut auiū cantibus interesse deum:neq(ue) enim decorum est: nec diis di/ gnum:nec fieri ullo pacto potest:sed ita a principio inchoatum esse mundū:ut certis rebus certa signa praecurrerent: Alia in extis:alia in auibus:alia in fulgoribus:alia in ostentis:alia i stellis:alia in somniantium uisis:alia in furentium uocibus:ea quibus bene per/ cepta sunt:hi non sepe fallunt. Male coniecta:maleq(ue) interpraetata falsa sunt:non rerum uitio:sed interpraetum inscientia. Hoc autē posito atq(ue) concesso esse quandam uim diuinā hominum uitam continentē nō difficile est: quae fieri certe uidemus:ea qua rōne fiāt suspicari. Nā & ad hostiā deligendā pōt dux esse

Vis sentiens

uis quædam sentiens: quæ est toto confusa mundo: & tum quum imolare uelis extorum fieri mutatio potest: ut aut absit aliquid aut supersit. Paruis.n. momentis multa natura aut affingit: aut mutat: aut detrahit: qd ne dubitare possimus: maximo est argumēto: quod paulo ante interitū Cæsaris cōtigit: q quuz imolaret illo die quo primū in sella aurea sedit: & cū purpurea ueste ꝓcessit: in extis bouis optimi cor nō fuit. Nū igitur censes ullum animal quod sanguinez habeat: sine corde esse posse? Qua ille rei nouitate perculsus: quū spurinna diceret timendū esse ne cōsilium & uita deficeret: earum enī reꝫ utraq; a corde ꝓficisci: postero die caput in iecore non fuit: quæ q̄dem illi portēdebantur a diis īmortalibus: ut uideret interitum non ut caueret. Quū igitur hæ partes i extis nō reperiuntur: sine qbus uictima illa uiuere nequisset: ītelligendū est in ipso īmolationis tempore eas partes quæ absint interisse. Eadēq; efficit in auibus diuina mens ut cū huc tunc illuc uolēt alites: tū in hac tū in illa parte se occultent: tum a dextra tum a sinistra parte canant oscines. Nam si omne animal ut uult ita utitur motu sui corporis prono: obliquo: supino: mēbraq; quo uult flectit: contorquet porrigit: cōtrahit: eaq; ante efficit pene q̄ cogitat: quāto id deo est facilius: cuius numini parent oia: idemq; mittit & signa nobis eius generis: qualia permulta historia tradidit: quale scriptum illud uidemus: si lūa paulo ante solis ortum defecisset in signo leonis: fore ut armis Darius & Persæ ab Alexandro: & Macedonibus prælio uincerētur: Dariusq; moreretur. Et si puella nata biceps esset: seditionē in populo fore: corruptelam & adulteriū domi. Et si mulier leonē peperisse uisa esset: fore ut ab exteris gentibus uinceretur illa res.p. in qua id contigisset. Eiusdē generis ēt illud est: quod scribit Herodotus Crœsi filium quum esset infans locutū: quo ostēto regnum patris & domuz funditus cōcidisse: Caput arsisse Seruio Tullio dormienti: q̄ historia non ꝓdidit? Vt igitur qui se tradet ita qeti præparato aīo cū bonis cogitatiōibus ad tranquillitatē accōmodatis certa & uera cernit in somnis sic castus aīus purusq; uigilantis & ad astroruz & ad auium reliquorumq; signorum: & ad extorum ueritatem est paratior. Hoc nimirum est illud quod de Socrate accepimus: quodque ab ipso in libris socraticorum sepe dicitur esse diuinum quiddam: quod dæmonion appellat: cui semper ipse paruerit: nunq̄ impellenti: sepe reuocanti. Et socrates quidem quo quē

VIS SENTIENS: idest diuina quædam intelligentia qua duce ac instigatrice uictima eligitur ad sacra.

QVAE: uis sentiens quā mundi animam stoici opinati sunt. CONfusa: mixta magno corpori eiusq; mēbris. SVpersit: redundet. MOmentis: punctis temporum. Momētum est mutatio pene indiuisibilis. AFfingit: addit. ARgumento signo: & ꝓbationi. OPTimi: obesi. NVM censes: impossibile inquit est tale animal esse sine corde. Aristoteles agēs de partibus animalium dicit. Cor igitur omnibus sanguine præditis est. Sanguis enim necessario inest his quæ sanguinea sunt qui cum humidus sit conceptaculum habeat necesse est: ideoq; uenas natura finxit quarum unum esse principium necesse est. Vbicunq;.n. fieri pōt unū esse q̄ plura melius est cor aūt uenarum principiū est. PERculsus: cōmotus conterritus. CONsiliū: ratio: cuius sedē in corde posuit Aristoteles: Plato autē i cerebro: cor inquit philosophus sanguinolentū: est motus etiā lætitiæ ac tristitiæ denique oium sensuum hinc oriri uidentur. Quod principiū sit naturæ eorum quæ sanguinē habent argumentū uel unde deduci potest q nullum animal sanguinis compos careat corde: principium.n. sanguinis habeant necesse est. CApud: summ' pars iecoris.

VT uideret: futura prænosceret. OSCInes: aues ore augurium facientes. NAM si omne animal: similitudine ōndit hoc esse diuinæ menti factu facillimū. PROno: decliui ceruuo. OBliquo: flexo. PORrigit: extendit. NVmini potentiæ uoluntati imperio. CVM esset infans: idest mutus fariq; nequiret erat crœso inquit herodotus filius habilis cætera: sed mutus: quod uitiū ut emēdaret delphos etiā miserat. Pythia sic respondit Lyde gēus Rex multorū ualde isciæ crœse. Ne cura grati exoptatā audisse loquentis. Intra ædes uocem sine q̄ potior tibi longe. Illa die qū primum īfelice loquetur. Captis mœnibus quidam perses i crœsum sibi ignotū ut occisurus uadebat. Mutus ut aspexit timens patri in hanc erupit uoceꝫ. Homo ne perimas crœsum. QuE historia. q. d. omnia litterarum monimenta tum latinarum tum græcarum id testant': eo tempore inquit Liuius in regia prodigium uisum. Puero dormienti cui seruio Tullio nomen fuit caput arsisse ferunt multorum in conspectu. CAstus: imaculatus. PVrus: sincerus citraq; uitium. VEritatem: ueram significationem: & intelligentiam: & sic affert fidem utriusq; diuinationis.

IMpellenti: hortanti ad aliquid agendum. Dæmones græce dicuntur latine lares domorum tutores: & hominum in Timæo sic scribit. Idem Cicero. Dæmonas appellant græci: nostri ut opinor: lares si modo hoc recte conuersum uideri potest.

AVTOREM: doctorem ac ducem. REferendum:
consilium ab eo petendum quem ut uaticinii & sapiē/
tiæ numen græcia ueneratur. ADductum: attractum.
PRAEsagitione: præsentione: ac uaticinatione. DE/
lium: oppidum fuit ac templuȝ apollinis in boetia qd'
e delo profecti condiderunt. Liuius agens de bello ma/
cedonico: sic scribit Templum est apollinis delium im
minens mari ubi & fano lucoq; ea religione & eo iure
quo sancta sunt templa Asyla græci appellant. CON
iecta: explanata & interpretata. AEQVISsimo: pa/
catissimo: & tranquillissimo. Socrates apud Platonem
in apologia sic loquitur: Diuina quædam uox mihi
adest quæ agere quippiā aliquando prohibet ad agen
dum uero prouocat nunq̄ uos iudices bene de morte
sperare debetis: idq; unum cogitate uerum esse: uiro ui/
delicet bono nil mali accidere posse neq; uiuenti neq;
uita defuncto: mihi laboribus morte liberari bonū est:
& ideo diuinum illud signū mihi non obstitit. SVG
gestum: pulpitum. ARte: ratione ac formulis. CON
iectura: opinabili iudicio quod signis nititur coniectu
ralis est mædicina: iquit Celsus: ratioq; coniecturæ ta/
lis est ut cum sæpius responderit aliquando tamē fal/
lat. PRO certo: uero: & fixo. IPsum: signum aut illi
oppositum. PRAEsensa: præcognita & enūtiata pri/
usq̄ fierent. DIuine: idest diuinitus: & non alia ui q̄ di
uinatione. VT cadat: eueniat. CAsu aut fortuito: idest
excluso casu qui naturam sequitur: & fortuna quæ mē
tem: cum accidens causa sit in utroq; ut in physicis ape
rit philosophus. ESSE diuinationem: peritiam & ar
tem diuinandi cuius causa est deus inquit & fatum: &
natura. VIS: potestas: & efficacia. RAtio: causa: mo/
dus: & uia. REpetenda: requirēda ab his tribus. FA
to: necessitate quadam fatali causarum inquit. Idem Ci
cero in topicis: genera sunt duo unum quod ui sua id
quod sub ea subiectum est certe efficit ut ignis accēdit.
Alterum sine quo effici quid non possit ut si quis æs
causam statuæ uelit dicere eius generis causarum sine
quo non efficitur alia sunt quieta nihil agentia stolida
quodammodo ut locus tēpus materies ferramenta. Alia
autem præcursionem quandam adhibent ad efficien/
dum & quædam afferunt per se adiumēta: & si nō ne
cessaria ut amori congressio causam attulerit: amor fla/
gitio ex hoc genere causarum ex æternitate pendentiuȝ
a stoicis fatum nectitur: hæc Cicero. Chrysippus quar/
to de prouidentia dicit hemarmenen: idest fatum esse
naturalem quendam ordinem omnium rerū ex æter/
no. RAtio: uis ipsa causarum: & rerum quædam im/
plexa series & cathēa: ut placuit stoicis. HEmarmene:
dicitur quoniam omnia genita ordine quodam com/
præhenduntur. Marpto græce compræhendo latine.
SEriem: contextum quendam. FLVens: emanans in
omne tempus talis præcedētium causarū uerus effect⁹.
FVErit futurum: pendens uidelicet a causis in quib⁹:
latebat. NAtura: rerum uis: & proprietas. SVpersti/
tiose: curiose nimis & anxie. PHYsice: secundum na/
turæ rationem causas rerum continentis.

Causa

autorem meliorem quærimus: Xenophonti consu
lenti: sequeretur ne Epicuruȝ: postea q̄ exposuit: quæ
sibi uidebantur: & nostrum quideȝ inquit humanū
est consilium: sed de rebus & obscuris & incertis ad
Apollinem censeo referendū: ad quē etiam Atheni/
enses publice de maioribus rebus semp. rettulerūt.
Scriptū est item quū Critonis sui familiaris oculum
alligatum uidisset: quæsiuisse quid esset. Quum aūt
ille respondisset in agro ambulanti ramulum addu/
ctum ut remissus esse in oculū suum recidisset: tū So
crates. Nō enim paruisti mihi reuocāti: quū uterer q̄
soleo p̄sagitiōe diuina. Idē ēt Socrates quū apud de
lium male pugnatum esse lachete pretore fugeretq;
cū ipso lachete ut uentū est in triuiū eadē q̄ cæteri fu/
gere noluit: qbus quærētibus cur non eadem uia p/
geret: deterreri adeo dixit. Tū qdem iiq alia uia fuge
rāt: in hostiū equitatū inciderunt: Per multa coniecta
sunt ab Antipatro: quæ mirabiliter a Socrate diuina/
ta sunt: q̄ prætermittā: tibi. n. nota sunt: mihi ad cōme
morandū nō necessaria. Illud tn̄ eius philosophi ma-
gnificum ac pene diuinū: q̄ cū impiis sententiis dā
natus eēt: æquissimo animo duxit mori. Neq; enim
domo egredienti: neq; illud suggestum in quo cau/
sam dixerat ascendenti signū sibi ullū qd' consuesset
adeo quasi mali alicuius īpendentis datū. Equidē sic
arbitror ēt si multa fallāt eos qui aut arte aut cōiectu
ra diuinare uideant': eē tn̄ diuinationē: hoīes aūt ut
in cæteris artibus sic in hac posse falli. Pōt aūt accide
re ut aliqd signū dubie datū: p certo sit acceptū: pōt
aliqd' latuisse: aut ipsum: aut quod esset illi cōtrariuȝ.
Mihi aūt ad hoc de quo disputo pbandū satis est nō
modo plura: sed ēt pauciora diuine p̄sensa: & p̄dicta
reperiri. Quin ēt hoc nō dubitās dixeri: si unum ali
qd ita sit prædictū præsensumq;: ut quū euenerit: ita
cadat ut p̄dictū sit: neq; in eo qcq̄ casu & fortuitu fa/
ctū eē appareat: esse certe diuinationē: idq; esset om/
nibus cōfitēdum. Quo circa primū mihi uidet' ut
Possidonius facit adeo de quo satis dictū est: deide a
fato deīde a natura uis omnis diuinādi ratioq; repe/
tēda est. Fieri igitur omnia fato ratio cogit fateri: fatū
aūt id appello: qd' græci hemarmenē idest ordinē se/
riemq; causaȝ: quum causa causam ex se gignat: ea ē
ex omni æternitate fluens ueritas sempiterna. Qd'
quū ita sit: nihil est factū quod nō futurum fuerit: eo
demq; modo nihil est futurū: cuius nō causas id ipsū
efficiētes natura cōtineat. Ex quo intelligit' ut fatum
sit non id quod superstitiose: sed id qd' physice dicit'

Causa

CAVSA:rõ & principiũ efficiendi uim hñs. INstant:pſentia sunt. NOtari:signari & aiaduerti:cõſciq. PLErũq: sæpius:qm nõ semp ipſa signa rñdent:& cõiectura. Sig dait Celsus nix in millesimo corpe aliqñ decipit:id notã nõ habet. Medicina est cõiecturalis:neq; rñdet ei plerũq; nõ solũ cõiectura:sed etiã experientia:& iterdum nõ febris:nõ cibus non somnus subsequit͛ sicut assueuit. ID:qd͛.s.semp cõseqnat͛. VErisimiles:hñtes aliquã similitudinem ueri:& non certitudinẽ. Est enim cõiecturalis ars diuinatio. PER furorem:afflatum diuinũ & mẽtis alienationẽ per quãdam extasim diuinitus accidẽtem. Q VIEte:somno & sic ponit utrũq; mẽbrum naturalis diuinationis. ALIO loco.i.libello quẽ de fato cõposuit Ci. Cuius pars extat lacera:& mẽdosa:ut i ea usus pene nullus sit. COLligationẽ:cõnexionẽ ac seriẽ ad ꝓducẽdos effect͛. TEneat:hẽat:cognoscat itelligat. Hoi:hũanæ cognitõi q̃ ad pſpiciẽdas cãs indiuina maiestate atq; inscrutabili cõsilio latentes: SIgnis.i.notis quas causæ ostẽdũt. CONsequentia: euentura. NON existũt:nõ apparẽt:seq; ostendũt:sed latẽt in suis causis. SED est:similitudine nautici funis & piscatorii:qui explicat͛:& cõplicatur ostendit naturã tpis fluentis & redeuntis. Vñ dixit Virg. In se per sua uestigia uoluit͛ annus qui ob id ꝯnautos nocat͛ a græcis. EXplicatio:euolutio. TRAductio:traiectio & cursus. NIhil noui.qm eedẽ causæ eosdẽ effect͛ aliꝯ ꝓduxerũt:& sic sub sole nouũ est nihil. REplicãtis:iterũ inuoluentis:ut fiant inuolucra tẽpoꝝ:earũdẽq; causarũ necnõ euentoꝝ suo tpe:ac loco. Q VOD:quã rẽ.i. explicationẽ:& replicationẽ per eadem uestigia rerum causas & notas. NAturalis:per furorẽ:& qetẽ. NOtatus:signatus & obseruatus lõgo usu quo ars efficiẽ. CAVsas:rõnes:& uim efficientẽ.uident tñ notas reꝝ cõsequẽtiũ. Fatũ dicebat Chrysipp͛ autore gellio ẽ sempiterna qdã et ĩdeclinabilis series reꝝ et cathena uoluẽs sese & iplicãs p æternos cõsequẽtiæ ordines e qb͛ apta:cõnexaq; est. EX monimẽtis:obseruationib͛ & hystoriis. SIgnoꝝ cælestiũ quæ astronomi notantes astronomiam effecerũt. NON est mirũ:occurrit obiectiõi:docetq; ea eẽ in suis causis q̃ nõdũ extant aut apparẽt. NVSq̃ sint:nõdum appareant. SVNT oia:hñt eẽ in propriis causis. TEMpore spatio tpis & conditione: oia siqdem suo tpe ac loco apparent & traiectio tpis explicat cũcta & implicat. VIS:causa efficiẽs & ꝓcreans. CONcitata:diuinitus cõmota & ĩspirata. SOluta:libera corpore sopi:colligatisq; sensibus:& hæc est furẽtium diuinatio & somniantium. AVT rõ.i.ars usu effecta:est siqdem hæc artificiosa diuinatio. CONiectura:notatio signorum:& opinabile iudiciũ. EVENtorum:effectuum. CONsequentia ꝑtractata:diligenter obseruata ea quæ tales notas & signa seq solẽt. DIVturnitate:longo usu:& experientia:tractare est frequenter tãgere. ꝑtractata dicunt͛ exacte ac studiose iacta:nĩ͛a: & cognita. NOtauere:obseruauerunt. PLErũq; sæpius & ut plurimum. NON nunq̃:aliqñ & ĩterdum. EIVSmodi:eiusdem generis & qualitatis. DVcunt͛: originantur a fatalibus causis:in quibus latent omnia & cõseruãtur. A NAtura:a naturali ꝓprietate rerum: quarum principiũ optinet anima. RAtio:uia & modus. VIS:potestas & efficacia. SEiuncta:separata & libera per somnum quo extrinseci ligantur sensus:& anima soluit͛ quæ prius alligata erat:& occupata circa obiecta sensuum. MENte permotis:furentibus & uaticinantibus. SENtiunt:cognoscunt & intelligunt humanas cogitationes.

causa æterna rerum cur & ea quæ præterierunt facta sint:& quæ instant fiant:& quæ sequunt͛ futura sint. Ita fit ut obseruatione notari possit:quæ res quamcũq; causam plærũq; cõsequatur etiam si non semp. Nam id quidem diffiole est affirmare:easdemq; causas uerisimiles rerum futurarum cerni ab iis:qui aut per furorem eas:aut in quiete uideant. Præterea quũ fato omnia fiãt:id quod alio loco ostẽdetur:si quis mortalis possit esse qui colligationem causaꝝ oĩum perspiciat animo:nihil eum profecto fallet. Qui eñi teneat causas rerum futurarum idem necesse est omnia teneat:quæ futura sint. Quod quum facere nemo nisi deus possit:relinquendum est homini ut signis quibusdam cõsequentia declarãtibus futura ꝑsentiat. Non enim illa quæ futura sunt subito existũt: sed est quasi rudentis explicatio:sic traductio temporis nihil noui efficientis:& primum quidem replicantis. Quod͛ & hi uidẽt qbus naturalis diuinatio data est:& hi qbus cursus reꝝ obseruãdo notatus ẽ. Qui & si causas ipsas nõ cernũt:signa tñ causaꝝ & notas cernũt:ad quas adhibita memoria & diligẽtia ex monimẽtis supioꝝ efficit͛ ea diuinatio q̃ artificiosa dicitur extoꝝ:fulguꝝ:ostẽtorũ:signorũq; cælestiũ. Nõ ẽ igit͛ ut mirãdũ sit ea ꝑsentiri a diuinãtib͛:q̃ nũq̃ sint Sunt enim oĩa:sed tempore absunt. Atq; ut in sæminibus uis inest earum rerũ q̃ ex his ꝓgignũtur:sic in causis conditæ sunt res futuræ:quas esse futuras aut cõcitata mens aut soluta somno cernit:aut ratio:aut cõiectura ꝑsentit. Atq; ut hi qui solis & lunæ reliquorumq; syderum ortus:obitus:motusq; cognorunt: quo quidem tempore eorum futurũ sit multo ante prædicunt:sic qui cursum rerum euentorũq; consequentia diuturnitate pertractata notauerunt:aut semper aut si id difficile est plærumq;. Quod si ne id quidem conceditur:nõnunq̃ certe quid futurum sit itelligunt. Atq; hæc quidem & q̃daꝫ eiusmodi argumẽta:cur sit diuinatio ducunt͛ a fato:a natura autem alia q̃dam ratio est:quæ docet quãta sit animi uis seiuncta a corporis sensibus:qd͛ maxime cõtingit aut dormientibus:aut mẽte permotis. Vt eñi deorũ aĩ sine oculis sine auribus:sine lingua sentiunt inter se quid quisq; sentiat:ex quo fit ut hoĩes etiam quum tacitu

OPTENT cupiant aliquid. VOueant: pmittant numinibus si cõpotes uoti.i. desiderii fuerint. VAcant: uacui sunt
& soluti. PERmoti: furore perciti. LIberi: soluti. INcitati: cõmoti sine sensuum adminiculo: sed sua ui diuina & ps
ga. RAtionẽ naturae: modum & uiam naturalis diuinatiõis. TRAducere: trãsferre accõmodareq;. RImat: subtili
ter inqrit: & pscrutat artificiosa diuinatio quãtũ pot id qd naturalis diuinatio pcipit: haec siqdẽ ui naturae excitat ad co
gnitionẽ causarũ & euẽtorũ: illa tendit ad idẽ alia uia.i. lõga rerũ experiẽtia: & obseruatiõe signorũ q insunt ipsis rebus:
quas natura tuet & souet. haec igit diuinatio etiã a natura pficisci uidet: sed nõ ea pprietate ac facultate qua naturalis:
iõ dixit rimat id quoq; quãtum pot: & affert opionem
Possidonii .cẽsentis eẽ in ipsis naturae mẽbris rerũ futu
rarũ notas: & causas efficiẽdi uim hñtes. CEOS: ceam
insulam incolentes. est aũt haec insula pp euboeam: in
mari aegeo. ACCEpimus: intelleximus. CONiectu
ram: opinabile iudicium e tali signo & nota rei. EX
titerit apparuerit. PINgue: crassum. CONcretũ cae
lum: densum aerem & noxium. ASPIratio: afflat &
motus. GRAuis: noxia: onerosa. PVrum: defecatum
& liqdũ. INstituisset: ordinasse prudẽter & igeniose.
EXhabitu: naturali dispõne. ANAtura: ab habitu
naturali rerũ & qualitate. PROfecta: orta & origina
ta. OBseruatio: ad notatio: VSVS: expiẽtia. QuAE:
idest signa in utrãq; partẽ & futurã sterilitatẽ aut fertili
tatem. DIES: tps ipm: quo multa inueniunt addun
turq; inuentis: facile est inuentis addere inquit phũs: &
ad id tps suffragatur sic artes ad summũ creuerũt fastigiũ:
Nihil.n. humanũ inuẽtũ eẽ pot simul & pfectũ. IN
chryse i. tragoedia de chryse sminthei apollinis olim sa
cerdote. cuius meminit homerus in iliade. PHYsicus:
naturae iterpres atq; uenator q̃uis iqt ut ei uerba oñdũt
naturae eẽt ignar: ponit Ci. carmia pacuuii. ISTOS
q.i. augures. EX alieno iecore: ispectõe itestinorũ: & sic
inuit extispices & haruspices. Quã suo: pprio: & iecur
p corde ponit: quo sapia nõnulli locauerũt. Vñ corda
ti atq; excordes. AVscultãdũ: credẽdũ & obtẽperãdũ.
CENseo: iudico & statuo. CVR quaeso: uerba sunt
Q. Ciceronis. LVculẽte: clare aperte & bñ. QuVIC
quid est hoc: uerba physici agentis de mũdo siue Ioue
ex snia stoicorũ. Vñ Lucanus: Iuppiter est quodcũq; ui
des: de his dictũ est habũde ut arbitor in secũdo de na
tura deorũ. ANImat: aiam infundit quãcũq;.i. altricẽ:
motricẽ: sentientẽ: & itelligẽtẽ: hoc aũt dico nõ ut mar
sus: sed enarrator Ci. atq; pacuuii: qd ipse sentiã: quid ue
tenẽdum sit testat sum saepius. FORmat: effingit: cõ
ponit. ALIT: souet ac nutrit. AVget: negetat. CRE
at pducit. SEpelit i se cadẽtia cõdit. PAter: pcreator
& moderator. INdidẽ: silr idẽ. EAdẽ: q pri occide
rãt. DE integro: denuo & uerũ atq; uicissim. OCCI
dũt eodẽ: recidũt in idẽ. QVID ẽ igit: cõcludit Qui
tus ex uerbis pacuuii atq; snia aios posse cognoscere si
gna rerũ futurarũ & notas. VNA dom: cõe qddã do
miciliũ: qd ambit oia & amplectit. SEMp fuerit: haec
ex eorũ snia dicunt q cẽluerũt hũanos aios ab initio fu
isse creatos ad nũerũ stellarũ: sed haec opio uanissima est.
EX quoq; qcũq; re. INqt: dixit Q. Ci. TEstabor:
affirmabo: & asseuerabo: me nõ pbare hos diuios q lu
cris ihiãt: & decipe studẽt cõpẽdii grã. ordo ẽ testabor
me nõ agnoscere. SORtilegi dñr q psortes uaticiant.
HAriolant: diuinãt pp nũmos: & credulos decipiũt.
PSYchomantia: diuinatiões p aiam ab iferis euocatã:
psyche graece: aia latine. Mantiũ dr uaticiniũ & loc ubi
fit: inde psychomantium. In prima tusculana dicit: ide
ea quae meus amicus Appius psychomantia faciebat.

optent aliquid: aut uoueant: non dubitent quin dii il
lud exaudiant sic animi hoium quum aut somnoso
luti uacant corpore: aut mente permoti per se ipsi li
beri incitati mouent cernunt ea quae permixti cum
corpore animi uidere non possunt. Atq; hanc qdem
rõnem naturae difficile est fortasse traducere ad id ge
nus diuinationis: qd ex arte pfectũ dicimus: sed ta
men id quoq; rimat quãtum põt. Possidonius esse
censet in natura signa q̃dam rerum futurarũ. Vt eni
Ceos accepimus ortũ caniculae diligenter quot an
nis solere seruare cõiecturãq; capere ut scribit Pon
ticus Heraclides salubris ne an pestilens annus futu
rus sit. Nam si obscurior quasi caliginosa stella extite
rit pingue & concretum esse caelum: ut eius aspiratio
grauis: & pestilẽs futura sit. Sin illustris & perlucida
stellam apparuit: significati caelum esse tenue pu
rumq;: & propterea salubre. Democitus autem cen
set sapiẽter instituisse ueteres: ut hostiarũ imolatarũ in
spicerent exta: quorũ ex habitu atq; colore tũ salubri
tatis: tum pestilẽtiae signa percipi: nõ nunq̃ etiã quae
sit uel sterelitas agrorũ: uel fertilitas futura: quae si na
tura pfecta obseruatio atq; usus agnouit: multa affe
re potuit dies: q̃ animaduertendo notarent: ut ille pa
cuuianus qui in chryse physicus inducitur minime
naturã rerum cognosse uideatur.

Nam istis qui linguam auium intelligunt
Plusq; ex alieno iecore sapiunt quam suo
Magis audiendum quam auscultandũ censeo. Cur
quaeso quum ipse paucis interpositis uersibus di
cas satis luculente.

Quicquid est hoc omnia animat format alit
Auget: creat sepelit: recipitq; in sese omnia
Omniumq; idem est pater
In eundẽq; eadem quae oriuntur de itegro: atq; eo
dem occidunt? Quid est igitur: cur cum domus sit
omniũ una eaq; cõmunis: quumq; animi hominũ
semp fuerint futuriq; sint: cur ii qdem qd ex quoq;
eueniat: & quid quaq; rem significet perspicere non
pñt? Haec habuiq; inquit de diuinatiõe q̃ dicerẽ: Nũc
illa testabor nõ me sortilegos: neq; eos qui q̃stus cã
hariolantur: nec psychomantia: quidem quibus Ap
pius amicus tuus uti solebat agnoscere.

Non

NON hẽo deniq₃ nauci marsu₃ augurẽ: hoc ẽ carmẽ Ennii q Epi. sectat⁹ negat eẽ diuinationẽ. MARsum: e marsorũ gẽte: ĩ altero uolumie cõstitutur⁹ auguria Ca. dicit: difficilis ad cõtradicẽdũ loc⁹ Marsci fortasse sed Ro. facilim⁹. NAVci: signãt nihili: & nulli⁹ pui ide uauci facere apud Pla. nihili pẽdere. Quidã uolũt iqt Pom. sic appellan: mẽbranulã q ẽ in medio nucis. VIcanos haruspices: circũforaneos & uagos nõ cupiditate sciẽ sant pu. cõpẽdii rõe ductos: sed ꝓpri qst⁹: & uolupiatis. DE circo Astro. i. uanissimos quosdã uates & ex astris futura ꝑdicẽtes i circo: maxio cõmorãtes. Li ui⁹ nono decadis belli macedonici dicit: quotiẽs patrũ auorũq₃ ætate negociũ ẽ hoc magistratib⁹ datũ ut sacrificulos ua eiq₃ foro: circo: urbe ꝓhiberẽt: et Iuue. dicit plæbeiũ i circo positũ ẽ & i aggerẽ fatũ. ISIacos. i. isidis ægiptorũ deæ sacerdotes diuinationẽ & cõiecturã futurorũ ꝓfitẽtes. INterpr̃es: enarratores & explanatores. Sõniũ: ꝓ sõniorũ. DIuini futurorũ prti & ꝑsci. SVpstitiosi: uani & mẽdaces. HAriolũ: diuiatores ꝓbrosi & inerecũdi. INertes: uiles: ignaui: iperiti. INsani: mẽte capti: & mẽdici: quos ægestas ad has uanitates ĩpellit & ĩopias. SEmitã: angusti uiã q gradiũt sensus ẽ: q sibi ne ĩ minimis qdẽ cõsulerẽ sciũt magna & maxia cæteris pollicent. DRAchma: ẽ octaua ps unciæ: hic ꝓ nũmo nũmo ponit. DIuitiis q̃s aliis pollicẽt. DEducãt: auferãt accipiãt: & sic cauillo utit ĩ hos Enni⁹. Nõ curare: hoc ut iã dixi ẽ ex opione Epi. cẽsentis deos qdẽ eẽ: sed hũanã nõ curare. Ego ãt: ꝓbat qui⁹ eã diuiationẽ q uera sit: gratis: & simplex: citra s. malitiã oẽm. LEuitate: icõstãtia: futilitate. VAnitate: mẽdacio: & iprudẽtia. MAlitia: calliditate ac uafrãmẽto qd' inigtati ac deceptiõi sp adheret. EXclusã: liberã: & sepatã ab his uitiis q dicta sit. Probo: laudo cõfirmo: asseuero. Præclare pat⁹ ĩstruct⁹ ad disserẽdũ erudite copioseq₃: tali gñe loquutionis utit La. in prio his uerbis: sed meditat⁹ uenerat etiã paratus;

Non habeo deniq₃ nauci marsum augurem
Non uicanos haruspices: non de circo astrologos
Non isiacos cõiectores: non iterpretes somnium
Non enim sunt ii aut scientia aut arte diuini
Sed superstitiosi uates: imprudentesq₃ barioli
Aut inertes: aut insani: aut quibus egestas imperat
Qui sibi semitã nõ sapiũt: aliis monstrant uiam
Quibus diuitias pollicent' ab his drachmas
De his diuitiis sibi deducãt drachmã reddãt cætera.

Atq₃ hæc qdã Ennius: q paucis añ uersib⁹ eẽ deos cẽset. sed eos nõ curare opinat' qd agat humanũ gen⁹. Ego aũt q & curare arbitor: & monere etiã ac multa prædicere: a leuitate uanitate malitia exclusam diuinationem probo. Quæ quũ dixisset. Quintus ꝑclate tu quidem inquam paratus;

MARCI TVLII CI. DE DIVINATIONE LIBER SECVNDVS.

QVAERENTI mihi multũq₃ & diu cogitãti q̃nã repossem ꝓdesse quã plurimis: ne q̃n itermitterẽ cõsulere. r. p. nulla maior occurrebat: q̃ si optiarũ artiũ uias traderẽ meis ciuib⁹: qd' cõplurib⁹ iã libris me arbitror cõsecutũ. Nã & cohortati sum⁹ ut maxie potuimus ad philosophiæ studiũ eo libro: q ẽ iscript⁹ Hortẽsi⁹. Et qd' gen⁹ philosophandi mime arrogãs: maxieq₃ & cõstãs & elegãs arbitraremur: q̃tuor academicis libris ostẽdimus. Quũq₃ fundamẽtũ eẽt phiæ positum in finibus bonorũ & malorũ: perpurgatus est is locus a nobis qnq₃ libris: ut quid a quoq₃: & quid contra quẽq₃ philosophũ diceret' intelligi posset. Totidem subsecuti libri tusculanarũ disputationũ: res ad beate uiuẽdũ maxie necessarias aperuerũt. Primus. n. est de cõtemnenda morte. Secũdus de tolerãdo dolore. De

LIBER SECVNDVS.

QVAErẽti mihi: utraq₃ diuiatio stoicis rõnib⁹ a Q. frẽ ꝓbata ẽ & cõfirmata: sed M. Tulli⁹ Ci. academicã psonã sustinẽs carneadeo more stoicorũ argumẽta i dubiũ reuocat: oñdit q₃ ñ id dẽmõstrare qd' stoici asseuerabãt: cæterisq₃ uelut certũ & indubitatũ psuadere nitebant' ꝓponit disputatiõi ꝑfationẽ q de suo agẽs istituto legẽtium aĩos emeret': affert q₃ rões qb⁹ ad philicã scriptionẽ cõpulsus ẽ stringit q₃ i tyrãnũ cæsarẽ ancipites pugiões: & illi iã trucidato latẽter ĩsultat: nã apte ñ audebat ꝑp octauiũ & M. Antoniũ uias ad tyrãnidẽ affectãtes. MVLtum: quo ad cogitationẽ: & deliberationẽ. DIV: ad ips qd' i ipa deliberatiõe cõsũpsit. CONsulere: puidere: ꝓspicere. VIAS: rões & formulas qb⁹ ipæ artes tractãt': & exercẽt' & sic enũerat Ci. li. philosophiã latiæ explicãtes. MInime arrogãs. i. nec supbũ: nec ptinax q̃les est dogma stoicorũ põnes suas obnixe: atq₃ arrogãter tuẽtũ. Cõstãs: sibi ipi cõsentaneũ: & nõ uacillãs ut ẽ dogma Epi. sed decretũ tenẽs suũ nihil affirmat: & i utrãq₃ ptẽ disputat modestissime. ELEgans: ornatum & copiosum.

QVAtuor: tres desiderant' prim⁹ ut dixi extat dimidiatus. Cui⁹ principiũ est. In cumano nup. FVNdamẽtum: pricipiũ: qñ ex rõne ꝓpositi finis sumit' rõ: & q̃litas eorũ q ad illũ tendũt: uñ q praue cõstituit finem hũc in toto gñe uitæ hallucinari necesse est: qñ iudicio caret: duo. n. hæc in phia sunt maxima: iudiciũ ueri: & finis bonorũ: nec sapiẽs eẽ põt qui aut cognoscẽdi initium ignorauerit: aut ultimũ expetendi: ut aut unde ꝓficiscat' aut quo puenĩendum sit nesciat: hæc inquit Cicero alibi hñt dubia: nec his ita confidere ut moueri nõ possint abhorret a sapia plurimũ. FINIbus: terminis & extremitatibus. i. maximis bonis: & malis. PVRgatus: explanatus: declaratus patefactus. A quoq₃ a singulis phis sectariis: & dogmatistis: Epicureis uidelicet: stoicis: & ueteribus academicis: ut in illius operis explanatione dicet' latius. BEATE: tranqlle atq₃ feliciter a motu metu ipsius mortis: cæterisq₃ affectibus: & perturbationibus uitæ beatæ statum sollicitantibus & diuexantibus.

AEGRItudine:mœstitia orta ex opinione pſentis mali. LENIenda:mitiganda:ſedáda. REliqs:metu:ſpe:libidine. Hi enim ſunt quatuor perturbationum omnium fontes ex bonoꝝ & maloꝝ opinióe ſcatétes. SE ipſa:citra fortunæ adminiculum. EDItis:emiſſis:inuulgatis. Q VAEſtio:inqſitio:& dubitatio. SVmus ingreſſi:cœpimus. VT eſt in animo:ut nobis ꝓpoſuimus. HIS libris:philoſophicis.ſ.qm̃ diſciplina rei pu.ſumma pars eſt eius philoſophiæ quæ officia uitæ:ac modum regendi alios atq; gubernandi pſcribit:ſcripſit de re pu.Cicero in conſulatu Platonem imitat⁹. LOcus:ampla materia & multiplex. FAmilia:diſciplina. VBERrime:copioſiſſime. INteriectus:iterpoſitus. PHIloſophia:philoſophicis præceptis & iſtitutis. BOnis:iuſtis. FORTIS:grauis conſtans pfractus:qualis fuit Cato uticenſis a Cicerone laudatus eo libro qui Cato inſcriptus eſt contra quẽ duos anticatones edidit cæſar.Imitat⁹ eſt Cicero theophraſtum in calliſthene. HOrum libroꝝ:qui ſunt de philoſophia. CVMq; Ariſtoteles:imitatorem ſe profitet Cicero ſummoꝝ philoſophoꝝ etiam in arte dicendi. SVBtilitate:philoſophico acumine. TVM copia:ubertate orationis. REFErendi:ponendi & ad numerandi libris philoſophicis:cum philoſophi ꝓpriũ ſit de modo ſpeculandi:agẽdi & eloquẽdi pſcribere. TRES:in qbus a M.Antonio:& L. craſſo de mediocri oratore:ac ſummo copioſiſſime diſputat:Rhetoricorum ad Q .fratrem icirco non meminit qm̃ adoleſcenti exciderant:cum rudia quædã & inchoata continerent:rhetoricos ad herennium alibi aſſeuerauit Ciceronis non eſſe:ſed inepti cuiuſdã imitatoris. AD reliqua:quæ ſuperant enodanda:& illuſtranda in his diſciplinis. ACRI:prõpo:& ſolletti. GRAuior efficacior ad impediendũ hoc ſcribẽdi ſtudiũ. LOcum:ſniam:& partem. PAteret:explanatus eẽt & declaratus. HIS morib⁹:corruptis & deprauatis ob publicæ diſciplinæ perturbationẽ:& ſic licẽtiam ſui tẽporis notat:& uiolẽtiam cæſaris:imo corruptelã. TEMporibus:conditionibus temporꝝ:& ſoluta uiuẽdi grauitate ac formula. PROlapſa:corrupta:& diſſoluta. OPIbus auxiliis:uiribus:& conſiliis. REfrenanda:COERcenda:aſtringenda:honeſtatis uinculo:ut redeat ad officii formulam. STVdia:exercitationes philoſophicas:& cõmentationes. LATE patere:multum pdeſſe. INDVſtria:ſtudioſus labor:& philoſophica iſtitutio & exercitatio in publica adminiſtratione q̃ patet latiſſime. ACquieſcunt:delectant:nec græca in eodem genere requirunt. STVdio:cura. IN dies:quotidie magis iſtigatur. Q VOS:ætate prouectos:& legendi ſtudioſos. MAgnificum:amplum:& honeſtũ Romano nomini diſciplinis:ac linguæ. DE philoſophia:celebrata hactenus a græcis:& nullum habente latini eloquii autorem.Romæ ſiquidem ante Ciceronẽ peregrinabat:a quo romana ciuitate:ac latino iure donata eſt. Q VOD aſſequar:efficaciam:obtinebo.

ægritudine lenienda tertius.Q uartus de reliqs animi perturbationibus.Q uintus eũ locũ cõplexus ẽ: qui totam philoſophiaȝ maxime illuſtrat. docet enim ad beate uiuẽdum uirtuté ſe ipſa eẽ cõtentam.Q uibus rebus editis tres libri pfecti ſunt de natura deorum:in quibus omnis eius loci quæſtio continetur. Q uæ ut plene eſſet cumulateq; perfecta:de diuinatione ingreſſi ſumus his libris ſcribere:quibus ut eſt in animo de fato ſi adiunxerimus:erit abunde ſatiſfactum toti huic quæſtioni.Atq; his libris annumerandi ſunt ſex de r.p.quos tunc ſcripſimus: quũ gubernacula rei pu.tenebamus:magnus locus philoſophiæq; ꝓprius:a Platone:Ariſtotele: Theophraſto: totaq; peripateticorum familia tractatus uberrime. Nam quid ego de cõſolatione dicam?q̃ mihi qdem ipſi ſane aliquãtulum medet:cæteris item multũ ꝓfuturam puto.Interiectus etiam eſt ouper is:quẽ ad noſtrum atticuȝ de ſenectute miſimus. Imprimiſq; qm̃ philoſophia uir bonus efficit & fortis.Cato noſter in horuȝ librorũ numero ponẽdus eſt. Q uũq; Ariſtoteles itemq; Theophraſtus excellentes uiri cũ ſubtilitate tũ copia cũ philoſophia dicẽdi etiã pcepta coniunxerint:noſtri quoq; oratorii libri in eundem librorum numerum referendi uident.Ita tres erunt de oratore:Q uartus brutus:Q uintus orator. Adhuc hæc erant:ad reliqua acri tendebamus animo ſic parati:ut niſi quæ cauſa grauior obſtitiſſet:nullũ philoſophiæ locum putaremus:q nõ latinis lr̃is illuſtratus pateret.Q uod:enim munus rei pu.afferre maius meliuſue poſſumus:q̃ ſi docemus atq; erudim⁹ iuuentutem?his pſertim moribus atq; temporibus: quibus ita prolapſa eſt:ut oium opibus refrenanda atq; coerceoda ſit.Nec uero id effici poſſe confido: quod ne poſtulãdum quidem eſt:ut omnes adoleſcentes:ſed ad hæc ſtudia cõuertant:pauci utinã quorum tamen in rem pu.late patere poterit iduſtria.Eqdem etiam ex his fructum capio laboris mei:qui iaȝ ætate ꝓuecti in noſtris libris acqeſcunt:quoꝝ ſtudio legendi meũ ſcribendi ſtudiũ uehemẽtius in dies icitat:quos qdẽ plures q̃rebar eẽ cognoui. Magnificũ illud etiam Romaniſq; hoibus glorioſum:ut græcis de philoſophia lr̃is nõ egeãt:qd aſſequar profecto ſi

institutã perfecero. Ac mihi qdẽ explicãdæ phiæ cãz attulit casus grauis ciuitatis: quũ in armis ciuilib⁹ nec tueri meo more rẽ pu. nec nihil agere poterã: nec qd potius qđ qdẽ me dignũ eẽt agere repiebã. Dabunt igiť ueniã mihi mei ciues: uel grãz potius hẽbũt: qđ quũ eẽt in unius ptãte resp. neq; ego me abdidi: neq; deserui: neq; afflixi: neq; ita gessi q̃si hoĩ aut tpib⁹ iratus: neq; ita porro aut adulatus: aut admiratus fortunã suz alterius: ut me mei pœniteret. Id. n. ĩpm a Platone phiaq; didicerã: naturales eẽ cõuersiões q̃sdam rerũ p. ut eæ tũ a pricipibus tenerenť: tũ a populis: aliq̃n a singulis. Q đ quũ accidisset nr̃æ rei p. tũ pristinis orbati muneribus hæc studia renouare cœpim⁹: ut & aĩus molestiis potissimũ releuareť: & pdessem⁹ ciuibus nr̃is q̃ re cũq; possemus. In libris. n. sñiam dicebamus. cõcionabamur: phiam nobis p rei pu. pcuratione substitutã putabamus. Nũc qm̃ de re p. cõsuli cepti sumus tribuẽda est opera rei p. uel oĩs potius in ea cogitatio & cura ponẽda. Tm̃ huic studio relinquẽdũ: quantũ uacabit a publico officio & munere. Sed hæc alias plurib⁹. Nũc ad ĩstitutã disputationẽ reuertamur. Nã quũ de diuinatiõe. Q. frater ea deseruisset: q̃ supiori libro scripta sunt: satisq; ambulatũ uidereť: tũ i bibliothecã: q̃ i lyceo ẽ assedimus. At ego Accurate tu qdẽ iquã Q uite: & stoice stoicoz sñiaz defendisti: quodq; me maxime delectat: plurimis nostris exẽplis usus es: & iis qdẽ claris & illustribus. Dicendum est mihi igiť ad ea quæ sunt a te dicta: sed ita

INSTItuta: ppositã mihi & inchoata absoluero. AC mihi qdem: rõnẽ hui⁹ istituti repetẽs Ci. uiolationẽ rei pu. diploratur & autori sacit inuidiã: paritq; odiũ. GRAuis casus: ruina imperii & acerbissimũ infortuniũ. IN armis ciuilib⁹: dissensionib⁹: & discordiis inter se principũ: atq; plæbis. TVEri: regere: & cõseruare ut cõsueui. NEC nil agere. i. qescere nequibã ocioq; marcescere. DIgnũ me: dignitate mea & studio qđ a turpib⁹ uoluptatib⁹ abhorret penitus: hæc cura tñ supererat meis digna lucubrationib⁹: actionib⁹ siqdẽ orbatus ad explicationẽ diuerti maximaz rerũ. & honestissimaz. HAbebũt grãm: mihi debebũt obligabũturq; qđ talia nõ omiserim: cõsuluerimq; ciuib⁹ meis quã dať. ABDIdi abscõdi timore ductus & ignauia. NEq; deserui: nõ deieci aĩum: neq; dedi me angorib⁹: sed fortis apparui ĩ aduersis: q̃ uiros explorant ut inquit syllius. AFflixi: cruciaui mœrore aut deieci. HOmini: cæsari dominanti. TEMPOribus: cõditionibus tẽporũ & pturbationibus: æquum animũ sumpsi inquit in his malis ut philosophum decebat: cuius mẽtẽ aduersa nõ deprimũt: & prospera non extollunt. IRAtus: inimicus & humanis casibus ferendis ineptus. PORro: certe. ITA: sic & taliter. ADVlatus: eblanditus. ADmirat⁹: tanq̃ rem pclaram: & ualde optandam: sensus est: cæsarea tyrannis magna mihi uisa non est: sed ĩfelix potius ut exitus docuit: & meam conditionẽ lõge duxi meliorẽ: cũ in studiis honestissimis uersarer & illustrissimis: quapp̃ mei nõ pœnitebat. i. nõ mihi displicebam. aut uilis mihi uideť: & abiectus: ita loquimur me mei penitet. i. parua mihi mea sors uideť: & conditio. Vnde Terẽtianum illud me quãtũ hic operis fiat pœnitet: nec cæsareæ fortunæ inuidebam inqt cum illo me fortunatiorẽ ducerem. FORtunam: sortem| cõditionẽ fœlicitatem: quæ magna his uidetur qui non a se ipsis pendẽt: sed a fortuna cui medium unguem ostendũt sapientes: erectoq; animo mãdant laqueum: cæsat siqdem in oppssione liberæ ciuitatis & patriæ uersabitur: ac cæde ciuium. ego autem uirtute subnixus in me bona mea omnia reponebam: & imperans affectibus: bonarumq; artium studiis incumbẽs dignitatem meam retinui & ordinem. NATVrales conuersiones: usitatas commutationes quas in octauo de re publica ponit Plato: & in sua ciuilitate Aristoteles. A PRINcipib⁹: optimatibus & nobilibus. A POpulis: & hæc popularis gubernatio appellatur. A SINgulis. i. regibus: aut tyrannis: & diciť monarchia. PRIstinis muneribus: officiis & actionibus quas publicis usibus ĩpertiebã. STVdia: philosophicas cõmẽtationes qb⁹ adolescens operã dederã: illaq; intermisi cum honoribus publicis & muneribus inseruire cœpissem: quibus ablatis pristinas exercitationes renouaui. MOlestiis: angoribus ob libertatis interitum: & patriæ calamitatem. RElenaret: recrearetur: & erigereť pene prostratus: onereq; ceterarum pressus & afflictus: ad hæc omnia remedium pollicetur philosophia. IN libris enim ponit modum quo profuit ciuibus: stante re publica ĩnquit omnis meas curas in eius honorem & decus conferebam: nunc dicẽdis in senatu sentẽtiis: consulendoq; in medium nunc reis in foro defendendis: euerso autem rei communis statu de philosophia libros composui in quib⁹ arcana quædã referans consului moribus ac ĩgeniis: & scriptio hæc philosophica fuit mihi loco publicorũ cõsiliorum: & orationum quas in senatu habui: & ĩ foro. SENtẽtiam: iudicium nostrũ a periebamus de negociis publicis. CONcionabamur: habebamus orationem senatoriam: & forensem. CVRAtione: administratione: gubernatiõeq;. SVBstitutam: subrogatam & illius loco positam: ut scilicet eam eo animo curaremus: quo prius rem publicam excolueramus: & ornaueramus. NVNC: post necem scilicet tyranni quem annos tres: & menses septem oppressa pertulit ciuitas. DE RE publica: communi negocio ciuitatis iam resipiscẽtis & ad libertatẽ aspirantis. CONSVLI cœpti sumus: rogari sñiam in senatu de publicis cõmodis. OPEra: labor & ĩdustria. HVIC studio: philosophicæ scriptioni. VAcabit: uacuum tempus erit: & publicis curis non impeditum atq; districtum. MVnere: onere atq; labore communib⁹ studiis: & potioribus debito. INSTItutam: propositam & inchoatam. LYceo gymnasio quod ad imitationẽ Aristotelicam hac appellatione honestauit Cicero. STOIce: stoico acumine ac robore. CLAris & illustribus de rebus magnis & exquisitis: & sic eos notat qui exempla parum honesta ponunt: indecora: & sordida.

NIHIL ut affirmē:ut academicū seruet decorē: & institutum. MIHI diffidens:anceps & ambiguus:is sibi diffidit q certi nil habet & explorati. DIuinarē:diuinitus ueritatē tenerē:sed diuinationē eē nego quā tu stoice assens & defendis. ET enim rōnē afferi fuæ ambiguitatis autoritate acutissimi academici subnixam:negabat siq̄dē eē diuinationem carneades:q̄m materia quā tractaret & circa quā uersaret in aliquo naturæ mēbro reperiri negret:qd' īductiue demonstrabat:discurrēs p oia q̄ suas artes hn̄t & formulas:orditurq; ab his q̄ sensib⁹ discernunt:nec nō ꝓpria sensuū obiecta dicunt:& adæquata:ut colores:sonoritates:odores:sapores:calidū:frigidū:durū:molle cæteraq; id genus. NVNquid ergo in his rebus est q. Quærit Cicero an ideo circa talia sensuum extrinsecorū obiecta dicat uersari diuinatio. q.i. quoniam talia magis animo q̄ sensibus discerni uideant: & percipi:negat hoc Cicero cū in aīo nil eē possit sine iudicio:& ꝑceptione sensuū:qui de obiectis adæquatis bene iudicāt. PROuisione:ꝓspectu oculi intrinsecis:& luminis. PROmotiōe:extēsiōe ac discursu rōnis:aio q ppe uidem⁹:oculo cernim⁹. MAgisq̄ natura.i.naturalib⁹ sensib⁹ & extriscecis. AT nescio:rñdet Cicero q̄stioni:cōcluditq; talia nō posse mente ꝑcipi & discerni:atq; diuinari citra iudiciū sensuū & ꝑceptionē. Q VI:quō:qua uia: qua ue rōne atq; indicio. CApt⁹ oculis:cæcus ut fuit tiresias theban⁹ uates. MOdos:cōcentus:modulatiōes:atq; numeros. ARte:disciplina & regula. HAruspices:extoꝝ inspectores. FIdib⁹:citharis:lyra:cæterisq; musicis istrīs. TRActationē:modū tractādi chordas:& neruias. IN lrīs:scīa lraꝝ quæ grāmatice dr̄. RAtio:natura:& respect⁹: DIsciplina:uia modus:& ars:& ponit extra ī mathematicis.i.geometria & astronomia. Q VEM quoq; stellæ:saturnus:iuppiter:mars:uen⁹:mercuri⁹:planetæ appellant a græcis:errātes a latinis:quoꝝ cursus mūdo cōtrarius ītendit:ab occidēte.s.in orientem:sic etiā solis:lunæq; motus. Vñ dicit apud Ouidiū cōtrarius euehor orbi:circūuoluunt tñ quotidie motu primi mobilis:cui⁹ incredibilis celeritas ē ab ortu ad occasum. DEscribunt:designant:& effingunt. CONsuli:interogari:cōsiliūq; ab illo peti. NEutrū:nec bonū:nec malum:sed idifferēs:stoici .n. solā uirtutē appellabāt bonū.uitiū malū: cætera uero neutra dicebāt:quoꝝ usus bon⁹ eē posset:ac malus. OFficio:actiōe honesta & decēti. VTENdū pecunia:colloc.ida.s.in his q̄ honestū afferāt lucrū:& nō turpe aut odiolum ut ē usura:& alea. HOnore:dignitate:ac magistratu. IMperio:gubernatōe exercit⁹. AD sapiētes:phōs:& ciues usu peritos:atq; prudētes. REferri:nārati ut cōsulant qd' sit agēdū sīi ꝑscribāt referre aliqd ad aliquē ē idē cōsulationē illi⁹ ponere. PHYsicis:naturæ iterptib⁹ & uenatoribus. INItia:pricipia & elemēta reꝝ naturaliū. Materia uidelicet:forma:& priuatio ut i physicis placet Ari. Democrit⁹ et post eū Epi. atomos.i.corpuscula isecabilia statuerūt pricipia. PRVdētia:cognitio & scīa. Quā nūc extra ponit i dialecticis. MENtiētē:fallacē:ea:& pperā argumētātē & cōcludētē pseudomene græce.mētiēs latie. DIssoluas:explices:eī⁹ nodos:& laqos:atq; cōfutes negādo falsas ꝓpōnes e qb⁹ talios cōcludebat. SOriti.i.aceruali argumēto. Soros græce aceru⁹ et cumul⁹ latie:uerbū soreuo: Exēplū qd' bonū id optabile:qd' optabile id expetēdū:qd' expetedū laudabile. Idē Ci. i eo dialogo q lucullus īscribit: & e primis academicis alter erat:sic dicit:captiosissimo gñe interogatōis utunt:aliqd minuati & gradatī addi t aut demi: soritas uocāt q aceruū faciūt uno addito grano:uitiosum sane:& captiosum genus.

nihil ut affirmē? quæraꝫ omnia:dubitans plærumq; & mihi ipse diffidens. Si enim aliquid certi haberem quod dicerem ego ipse diuinarem:qui esse diuinationem nego. Etenim me mouet illud:quod in primis Carneades quærere solebat:quarum nam rerug diuinatio esset:earum neq; sensibus perciperentur. At eas quidem cernimus:audimus:gustamus:olfacimus:tangimus. Nunquid ergo in his rebus est q prouisione: aut promotione mentis magis q̄ natura ipsa sentiamus? at nescio qui ille diuinus si oculis captus sit:ut Tiresias fuit:possit quæ alba sint: q̄ nigra dicere? aut si surdus sit uarietates uocum: aut modos noscere? At nullam igitur earuꝫ rerum quæ sensu accipiunt:diuinatio adhibetur:at qui ne in his quidem rebus:quæ arte tractantur:diuinatiōe opus est. Et enim ad ægros nō uates:aut hariolos:sed medicos solemus adducere. Nec uero qui tibiis aut fidibus uti uolunt: ab haruspicibus accipiunt earum tractationem:sed a musicis. Eadem in litteris ratio est reliquisq; rebus:quarum est disciplina. Num censes eos qui diuinare dicuntur posse respondere:sol maior ne q̄ terra sit? an tantus quantus uideatur? Luna q; suo lumine an solis utatur? Sol lunaq; motum habeat queꝫ. v. stellæ quæ errare dicuntur? Nec hæc qui diuini habentur profitentur se esse dicturos neq; eorum quæ in Geometria describuntur: quæ uera: quæ falsa sint: sunt enim ea mathematicorum non hariolorum. De illis uero rebus: quæ in philosophia uersantur: nunquid est quod quisquam diuinoruꝫ aut respondere soleat aut consuli: quid bonum sit: quid malum: quid neutrum? Sunt enim hæc propria philosophorū. Quid de officio: num quis haruspicem consulit quemadmodum sit cum parentibus cum fratribus cum amicis uiuendum? quemadmodum utendum pecunia: quemadmodum honore: quemadmodum imperio? Ad sapientes hoc nō ad diuinos referri solēt. Quid quæ a physicis aut dialecticis tractantur: num quis eorum diuinare potest: unus ne mundus sit an plures: quæ sint initia rerum ex quibus nascuntur omnia? Physicorum ista prudentia. Quomodo autem mentientem dissoluas: quem pseudomenon uocāt? aut quēadmodū soriti

resistas

RESISTAS:repugnes negando additamēta. TRItus:usitat⁹. OPtim⁹stat⁹ cōditio & gubernatio. MOres:īstituta:& ordinationes ciuilitatū cōsuetudinesq; ac ritus. PRINcipes:optimates:& nobiles. STAtuerit:iudicabūt atq; decernēt. DElecti:prudētes & eximii rex̄ usu edocti. QVOD si:cōcludit a sufficienti enumeratiōe partiū nullam eē diuinationem. SVBIEctæ:suppositæ tanq̄ ꝓpria materia sensuū:& obiectum illis adæquatū. CONtinent̄:comphendunt̄ & tractantur. NAM aut oium:rōnē affert suæ cōclusionis. OMniū:rerū.s.eē debet diuinatio:aut quarūdam. MAteria:subiectū circa qđ uersetur. PRAEficere:ꝓponere tanq̄ artificē ei⁹ & tractatorē. VVlgatis:uulgo.i.passim usurpatus:& tritus:ac per hoc cōis:uulgaris & singularis opponunt̄. BENE conicier:collimabit.i.cōrecturā itelliget qppiam signūq; attinget coniectura siqdem dr̄ autore fabio a coniectu.i.directione rōnis aduertentem:conicere igit̄ est iudicare per cōiecturā. PERHIbebo:dicam:& æstimabo. IMpendeat:īmineat:futuraq; sit. CONiciet:signis ꝓnoscet. GVbernator:rector nauis usu edoctus. NAturā:uim:genus:qualitatē. IMperator:rector exercit⁹ bellica peritia subnixus.

resistas:quē si necesse sit latino uerbo liceat acerualē appellare? Sed nihil op⁹ē. Vt.n.ipa phia & mlta uerba græcorx:sic sorites satis latio sermōe trit⁹ ē.Ergo hoc quoq; Dialectici dicēt n̄ diuini. Quid quū q̄rit̄ q sit optim⁹rei p.stat⁹:q̄ leges:q mores aut utiles aut iutiles:haruspices ne ex æthruria accersent̄?an pricipes statuēt:& delecti uiri periti rex̄ ciuiliū? Qđ si nec eax̄ rex̄:q̄ subiectæ sēsib⁹sūt ulla diuiatio ē:nec eax̄ q̄ artib⁹cōtinēt̄:nec eax̄:q̄ i phia differunt̄:nec eax̄ q̄ i rep.uersant̄:q̄rū rex̄ sit nihil ꝓrsus itelligo. Nam aut oium debet eē:aut aliq̄ ei materia dāda ē:i qua uersari possit. Sed nec oium diuiatio ē:ut rō docuit:nec loc⁹ nec materia iuenit̄:cui diuinationē pficere possim⁹. Vide igit̄ an nulla sit diuiatio. Est qdā græcus in hāc sniaz uersus. Bn̄ q cōiiciet uatē hūc phibebo optimū. Nū igr̄ aut q̄ tēpestas ipēdeat uates melius cōiiciet q̄ gubernator? aut morbi naturā acuti⁹ quā medic⁹? aut belli admīstrationē prudēti⁹:q̄ iperator cōiectura assequet̄? Sed aiaduerti. Q uite te caute & ab iis cōiecturis q̄ hn̄t artē aut prudētiā:& ab iis reb⁹ q̄ sensibus aut artificiis pciperent̄ abducere diuinationem: eāq; ita definire. Diuinatiōem eē eax̄ rex̄ p̄dictionē & p̄sensionē:q̄ eēnt fortuitæ. Primū eodez reuolueris. Nā & medici:& gubernatoris:& Imperatoris p̄sensio est rex̄ fortuitax̄. Num igit̄ aut haruspex:aut augur:aut uates qs aut somniās melius cōiecerit:aut ex morbo euasurū ægrotū:aut ex periculo nauez:aut ex īsidiis exercitū:q̄ medic⁹:q̄ gubernator:q̄ Imperator? At q ne illa qdē diuinātis eē dicebas:uentos aut hymbres īpēdētes qb⁹dā pn̄tir̄ signis:i quo nr̄a q̄dā & Aratea q̄dā mēoriter a te ꝓnūciata sūt. Et si hæc ipa fortuita sūt:plerūq;.n.n̄ sp eueniūt. Quæ ē igr̄:aut ubi uersat̄ fortuitax̄ rex̄ p̄sio:quā diuinationez uocas. Quæ.n.p̄sētiri aut arte aut rōe:aut usu:aut cōiectura p̄nt:ea nō diuis tribuēda putas:sed pitis. Ita relinqt̄:ut ea fortuita diuīari possint:q̄ nlla:nec arte:nec sapia ꝓuideri possint. Vt siqs M. Marcellū illū:q ter cōsul fuit mltis ānis ān dixisset naufragio eē piturū:diuinasset ꝓfecto. Nulla.n.arte alia id nec sapia scit̄ potuisset: Taliū ergo rex̄:q̄ in fortuna positæ sunt p̄sensio diuinatio est. Pōt ne igit̄ earum rerū:quæ nihil habent

ASSEquetur:ītelliget:quasi dicat nō:nā ut inqt philosophus bene singula efficiunt̄ per ꝓpriā uirtutem & artē. SED aiaduerti laudat. Q.fratris prudentiam in afferenda definitione ipsius diuinationes:deinde ipm uellicat:tanq̄ incautū:& in eosdem laqueos recidētē & casses. ANImaduerti:cōsideraui & obseruaui. CAVte:prudēter & circūspecte.cautus dr̄ qui mala declinat cū rōne atq; sollertia. CONiecturis:iudiciis:& itelligētiis. PRVdētiam:sciam:& disciplinam. ARTIficiis formulis artium & rōnib⁹. ABducere:separare a mouere. Monet Arist.ut prudēter res ipsæ definiant̄ & describant̄:qm̄ ad ea q̄ sequunt̄ opē afferūt uel maxime bona siqdē ueraq; definitio uim oēm & q̄litatē rei definitæ cōplectit̄:& declarat cūq; suo definito cōuertit̄. PRImū:añ oia. EOdē:ad eādē ābiguitatē:& angustias:qm̄ ceteræ artes cōiecturales circa fortuita uersantur:ergo illa definitio n̄ ē ꝓpria ipsi⁹ diuiatiōis. Præsensio ꝓnotio:ꝓsagitio:& iudiciū. FORtuitax̄:plerūq; n̄ sp euenientiū. Hax̄ siqdē signa & notæ n̄ sp eosdē effect⁹ sortiūt̄:ut ipa expiētia docet. CONiecerit:signis cognoscet. ESse diuinātis:ptinet̄ ad diuinationē:sed physicē:hn̄t tn̄ aliq̄ cū diuiatiōe silitudinē. Ita etenī dixit. Q.Age ea q̄q; sūt ex alio gn̄e.tn̄ diuiationi sūt silio ra uideant̄. IMpēdētes:imminētes:atq; futuros. NOstra q̄dā.i.quosdā uersus ex eo libro q man⁹ iscribebat̄ de ꝓgnosticis & n̄ extat. ET aratea q̄dā:ad arati imitationē scripta. AVT ubi:i q̄ materia tāq̄ peculiari & sua. PRæsentiri ꝓnosci:& iudicari. Rōne:cā & doctria. VSV:expiētia. Cōiectura:opiabili iudicio ac signis. PERItis:callentibus artē & rōnem. ITA relinquit̄:poni ꝓpriam materiam ipsius diuinationis:circa.s.eas res fortuitas:q̄ nulla arte:nulla pentia:nullaq; prudentia & conecturis possunt præsentiri:& discerni:tamen & hanc partem diuinationi relictam ingenii calūnia infirmabit academicus Cicero. VT si quis:ponit exemplum huius rei fortuitæ quam ad diuinationem pertinere dixit. Hic M. Marcellus nepos fuit ei⁹ Marcelli q bello punico secūdo expugnauit syracusas:& naufragio ad ipsam aphricam periit Paulo ante ceptū bellum punicum tertium. POtest ne igit̄:academico uaframeto etiam hanc partem rerum fortuitarum ad diuinationem non pertinere ostendit Cicero.

RATIOnis:causæ a qua pēdeant:& oriant. FORS:casus aliqs:fors & fortuna hoc distant inqt Nonius fors est casus tpalis:fortuna dea est ipa. CAsus:inopinatus euētus:& accidēs aliqd'. EVENtus:fortuitus exitus. CEcidit:hoc ad casum retulit:qui naturā seqt autore Aristotele in physicis. TEmere:sine rōne. CAECO:īprouido lapsu:& biuio. VOlubilitate:mutabilitate:ac icōstantia. RAtione:medica prudētia & arte quā usus roborat. INsidias:hostiles dolos. TEmpestates:uentos & procellas fluctuum. SAEpe:qm nō semp eadē eueniunt:& signa decipiunt interdū. CERta rōne:cā:& arte atq; peritia. BAccam:fructū. RAtione:cā:& prudētia:qm e floribus enascunt fruct⁹:sed flores interdū frustrant agricolā. PRObabili cōiectura ueri simili iudicio. RAtione:cā. EXtis:isp ectione extorum & ponit ipsa genera diuinatiōis:q aut naturalis est:aut arte cōstat:ut dictū est. OSTENtis:monstris:& pdigiis. ORAculis:furoribus & uaticiniis. NON dico:nōdū igt Ci.ad singula cōfutāda & ifirmāda desc'dendo:sed in gnē loquor de reb⁹ fortuitis:quas ad diuinationē nō ptinere asseuero. NVLla sint:nihil significēt:qtū ut signa obseruant ab his q uaria diuinatōis gnā pfitent:fissum iecoris:aut rimā obseruat haruspex: cant⁹ & uolatus augur stellæ traiectionē astrologus:Sortilegi fortes:naturalis aūt diuinatio furētiū est atq; somniātiū:q oia in ambiguū reuocat academicus q pfensionē: & pdictionē futurarū rerū eē negat. QVI:quo q̄ uia: & rōne. NEq; cām:academico cauillo dñr hæc:hñt siqdem cām qcūq; eueniunt:sed ignotā nobis cām omnium causarū ignorātibus:deū.s.gloriosum:& oipotētem: sine cui⁹ nutu & pudentia ne foliū qdē in arborib⁹agitat aut cadit. NOtā:signū. NVmeris:mathematica supputatiōe. PERsequūt:itelligūt & obseruant. NAturæ necessitas:qm naturalr & uecio talia eueniunt.cū hēant certas causas tales effect⁹. VIdent:sciunt:perspiciunt. CONstātissimo:uniformi & iuariabili. EREgione:cōtra ex opposito. MEta:q̄si turbo qdā iuersus metæ silis. OBscuret:obtenebret:& auferat. QVO signo:signiferi parte aliq signis duodecim distīcta:nouerūt inqt planetarū motus p obliquū & ortus & occasus eorūdem:qm causas nō ignorat. QVAM rōnē:cām hos effect⁹ pducētem. SEquant:hēant:& teneāt tanq̄ certā & iuariabilem. QVI thesaurū: supiores inqt hñt cām:qui uero thesauri inuētionē pdicunt nullam penitus. QVID sequunt.i.nullā rōnē aut cām hñt. IN qua natura rerū:in qua parte rerū naturalium tanq̄ ppria cā taliū effectuū & euentorū. HAEC:thesaurus & hæreditas. EAq; q̄ sūt eiusdem generis:qualitatis & naturæ.i.similia thesauro & hæreditati. TAlem necessitatem:causam tales effectus naturaliter & necessario producentem:tū hoc assero a casu & fortuna nil puenire:ergo diuinatio non est pnotio rerum fortuitarum:cum fortuna sit nomen inane. Vnde dixit Iuuenalis. Nullum numen abest si sit prudētia:sed te Nos facimus fortuna deam cæloq; locamus. FORte fortuna:fortuito euētu. NIhil est:probat quod dixit a ui & natura ipsius fortunæ quæ temeraria est inconstans & cæca:nullaq; ratio potest fortuna pnoscere. RAtioni & constantiæ constanti rationi & firmæ:ac nunq̄ uacillanti:& ipse deus fortuita dispicere non potest:nā si dispicit illud erit certum:ergo non fortuitum:& fortuna nulla:sed fortunam cōmunis cōsensus ponit:igitur fortuita præsentiri nequeunt.argute argumentatur academicus ut allatā deuet definitionē:transuersumq; agat: & torqueat aduersariū. CERte:fixe:& imutabiliter.

ratiōis:quare futuræ sint esse ulla præsensio? Quid est enim aliud fors:quid fortuna:quid casus:qd euētus:nisi quum sic aliquid cecidit sic euenit:ut uel nō cadere atq; euenire uel aliter cadere atq; euenire potuerit? Quomodo ergo id qd' temere fit cæco casu & uolubilitate fortunæ:præsentiri & prædici potest? Medicus morbum ingrauescentem ratione prouidet:insidias Imperator:tempestates Gubernator:& tamē hi ipsi sæpe falluntur: qui nihil sine certa ratione opinantur. Vt agricola quum florē oleæ uidet baccam quoq; se uisuruz putat:non sine ratione ille quidem:sed non nunq̄ tamen fallitur. Quod si falluntur ii:qui nihil sine aliqua probabili coniectura ac ratione dicunt:quid æstimandum est de coniectura eorum qui extis:aut auibus aut ostentis:aut oraculis aut somniis futura præsentiunt? Nondum dico quare hæc signa nulla sint:fissum iecoris: corui cantus uolatus aquilæ:stellæ traiectio:uoces furentum:sortes somnia:de quibus singulis dicam suo loco. Nūc de uniuersis qui potest prouideri quicquā futurum esse:quod neq; causam habet ullam:neq; notam cur futurum sit. Solis defectiōes itemq; lunæ prædicuntur in multos annos ab his qui syderū cursus & motus numeris persequuntur:ea enim prædicunt quæ naturæ necessitas perfectura est. Vident ex constantissimo motu lunæ:quando illa e regione solis facta incurrat in umbram terræ: quæ est meta noctis: ut eam obscurare necesse sit:quādoq; eadem luna subiecta atq; opposita soli nostris oculis eius lumen obscuret:quo in signo quæq; erratium stellarum:quoq; tempore futura sit:qui exortus:quodq; die signi alicuius:aut qui occasus futurus sit. Hæc qui ante dicunt:quā rationē sequant uides:qui thesaurū inuenturum:aut hæreditatem uenturā dicūt:quid sequuntur:aut in qua rerum natura inest id futurum. Quod si ea quæ sunt eiusdem generis habēt aliquā talē necessitatem:quid est tādem quod casu fieri:aut forte fortuna putemus? Nihil enim est tam cōtrarium rōni & constantiæ q̄ fortuna ut mihi ne in deum quidem cadere uideatur:ut sciat quid casu:& fortuitu futurum sit. Si enim scit:certe illud eueniet: sin certe eueniet

nulla

nulla fortuna est. Est autem fortuna: rerū igitur nulla præsensio est. Aut si negas esse fortunam: & omnia quæ fiunt: quæq; futura sunt: ex omni æternitate definita dicis esse fataliter: muta definitionem diuinationis: quam dicebas præsensionem esse rerum fortuitarum. Si enim nihil fieri potest: nihil accidere: nihil euenire: nisi quod ab omni æternitate certum fuerit esse futurum ratio tempore quæ potest eē fortuna? qua sublata qui locus est diuinationi: quæ a te rerum esse fortuitarum dicta præsensio: quāquam dicebas omnia quæ fierent: futurauę essent fato contineri. Anile sane & plenum superstitionis fati nomen ipsum: sed tamen apud stoicos de isto fato multa dicuntur: de quo alias nūc quod necesse est. Si omnia fato: quid mihi diuinatio prodest? Quod enim is qui diuinat prædicit: id uero futurum est: ut ne illud quidem dicam quale sit quod Deiotarum familiarem nostrum ex itinere aquila reuocauit: qui nisi reuertisset in eo conclaui ei cubandum fuisset: quod proxima nocte corruit. Ruina igitur oppressus eēt: at id neq; si fatum fuerat effugisset: nec si non fuerat: in eum casum incidisset. Quid ergo adiuuat diuinatio: aut quid est qđ me moueant aut sortes: aut exta aut ulla prædictio? Si enim fatuȝ fuit classes P.R. bello punico primo alteram naufragio: alteraȝ a pœnis depressam interire: etiam si tripudium solistimū pulli fecissent L. Iunio & P. claudio cōss. classes tamē interissent. Sin quum auspiciis obtemperatum eēt: interituræ classes non fuerunt: nō interierūt fato. Vultis autem omnia fato: nulla igitur diuinatio. Qđ si fatū fuit bello punico secundo exercitum P.R. ad lacum trasimenū interire? Num id uitari potuit si Flāminius consul his signis: hisq; auspiciis quibus pugnare prohibebatur paruisset? Certe potuit. Aut igitur non fato interiit exercitus: mutari enim fata non possunt: aut si fato quod certe uobis ita dicendum est etiam si obtemperasset auspiciis: idem euenturū fuisset. Vbi est igitur ista diuinatio stoicorum? quæ si fato omnia fiūt: nihil nos admonere potest ut cautiores simus. Quoquo enī modo nos gesserimus: fiet tamen illud quod futurum est. Sin autem id potest flecti: nullum est fatum: ita ne diuinatio quidem: quoniā rerum futuraȝ est. Nihil aūt est. pro certo futurū: qđ pōt aliqua ꝓcuratione accidere ne fiat. Atq; ego ne utilem qdem arbitror esse nobis futurarum rerū scientia. Quæ enī uita fuisset Priamo: si ab adolescētia scisset: quos euētus senectutis eēt habiturus:

NVLLA fortuna est: non est fortuna: qm̄ ei⁹ uis & natura icerta est: scīa aūt dei certitudinē imponit rebus & necessitatem. EST aūt fortuna. i. fortuiti euētus ut omnium fere gētium & nationū patet cōsensu: & ipsa appellatione quæ nō eēt si res ipsa e reꝝ natura tolleretur. Adde ꝙ summus philosophus Arist. casum et fortunā posuit & definiuit in physicis: hæc sunt gentiliū phōrum acumina. NVLla: qm̄ ut deductum est ne in deo qdem esse pōt. SI negas. i. si oīa dicis fato fieri & non fortuna cogeris mutare definitionē: et nullā mentionē facere reꝝ fortuitaꝝ. EX omni æternitate: ex quo fuit sup̄ma natura & diuina ꝓuidentia: quæ falli nō potest. DEfinita: determinata: & cōstituta. FAtaliter: necessitate quadā fatali. SI enim: ratio quare mutanda est definitio: qm̄ s. fortuna nō habet locum ubi oīa fato eueniunt. AB omni æternitate semper ordineq; sempiterno ac serie. CERtum: uerū fixum: & imutabile. RAto: firmo: statoq;. QVAE: quasi dicat nulla esse pōt: cū incerta habeat̄ & incōstans. LOcus: a nulla pars ei relinquit̄: cum reꝝ fortuitaꝝ scīa definiat̄. FAto: necessitate fatali cōp̄hēdi: sed fatum inqt academicus nihil est & nomē tm̄. ANIle: uanum & delyrū. SVp̄stitionis: inanis religionis. DE quo alias: alio tp̄e locoq; nam post hoc opus de fato scripsit Ci. librū: qui mutilus extat ac pene inutilis. SI oīa fato: ꝓbat academicus inutilem eē diuinationē si sit fatalis necessitas: qm̄ uitari nō pōt etiā si ꝓuisa fuerint a diuinis atq; p̄dicta. VEro: certe ac firmiter. QVAle: cui⁹ q̄litatis & naturæ. NEcessarium: amicū: & hospitē. CVbandū: acūbendum & pnoctādum. FAtū: certū: fixū: & necessariū. SI nō fuerat. s. fatum & imutabile. ME moueant: cōturbent aliqua diuinationis & p̄dictiōis gr̄a. SORtes: pagellæ eductæ: aut aliquid tale quo sortilegi utunt̄ ad diuinādum. EXta: signa extoꝝ. VLLA dictio: aliqđ uerbum ꝓlatum: & omen qđ Pythagorici obseruauerūt imp̄mis: ut dictū est. FAtū: certū & fixum has classes (de qbus iam dictū est) perire naufragio etiā si litassent signaq; secūda gubernatores habuissent talem exitū fatalē nō effugissent. NVLla: nullius momēti & p̄tii: qm̄ fatū ēt si ꝓuidet̄ mutari nō pōt: ponit exēplū de Flaminio ad lacū perusinum. NVM id uitari potuit: q̄si dicat nō poterat aliquo cōsilio declinari & caueri talis interit⁹: sed inqt si Flaminius paruisset auspiciis: & nō fiūt oia fato potuit uitari: ergo fatalis nō fuit ille itent⁹. VObis: stoicis ne uestū ꝓdatis dogma & deseratis. VBI ē: q.d. nullū hēt locū: nullāq; materiā quā tractet & ī qua uerset̄: prudētiores in declinādis impendentib⁹ periculis. FLEcti: mutari tollit̄ e medio fatū: & sic acute concludit cōtra stoicos fati & diuinationis assertores. NE diuinatio qdem: est. s. qm̄ ea sic uel non sic certe īdubitateq; euētura p̄noscere nō possum⁹ q̄ uaria sunt & mutabilia. PROcuratiōe: remedio depulsioneq;. AT q; ego hactenus nō eē diuinationē asseuerauit: iam etiā si eēt dānosam eē demōstrat cām ꝑpetui angoris & sollicitudinis. Lucanus in hanc sn̄iam optat. Sit subitū qđcunq; paras sic cæca futuri Mens hominum fati liceat sperare timenti. QVAE uita: anxia. s. atq; sollicita. Euentus: horrendos exitus.

ABEAmus discedamus a rebus fabulosis atq; poeticis quæ ad libidinē finguntur ponunturq; in exēplū ut nemo secū do fortunæ flatu supbiat: sed reflare illā posse nouerit: & timeat: quapp apud Senecam in troade sic loqt hecuba. Quicūq; regno fidit: et magna potēs. Dñat aula nec leues metuit deos. Aiumq; reb⁹ credulū lætis dedit. Me uideat & te troia nō nūq̄ tulit. Documēta fors maiora q̄ fragili loco. Starēt supbi. PROpiora: uiciniora recētiora: & nostratia. GRAuissimos: acerbissimos. M. CRAsso: qui cecidit apud parthos ignominiosissime: acerbissimeq;. caput qui etiā publii filii hastæ infixū ostētarūt barbari. OPibus: potētis & clientelis. FORtunis: diuitiis. IGNOminia: cōtumelia. DEdecore: de honestamēto: & pbris. TRIb⁹ triūphis europeo uidelicet. Libyco & asiatico. IRI trucidatum ab achila. s. & photino Ptolemei pniciosissimis ministris: & carnificibus. EA cōsequuta ara oppssionē rei pu. interitū libertatis & legū: cæsaream denīq; tyrānidē. SEnatu: cetu senatoꝝ. COoptasset: elegisset i aliorū; locum substituisset: ac suffecisset. CVria Pompeiana: ædē auctoriæ cū theatro dedicatæ a Gneo Pom. ad cui⁹ statuam trucidat⁹ cecidit Cæsar plutarchus agēs de morte cæsaris dicit cædis locū in quo ea die senat⁹ cogebat Pom. iter alia ornamēta aū theatrum dedicauerat. In eo ꝑterea q̄dam Pom. iacebat imago. ORnatis: auctis & honestatis: & ip̄mis Bruto qui cæsaris filius: habebatur. NAM illud: occurrit obiectiōi academic⁹: ut quo quouersum opiones eleuet stoicoꝝ oia fato fieri afferētium: & oia diuinatiōis genera cōprobantiū. STOIcis: assertoīb⁹ fatalis necessitatis: & ꝑsensionis reꝝ futuratarum. NON isset: si aliquo genere ꝑsagitiōis talē exitum ꝑ uidisset. EVphratē: terminū. s. Romani imperii & parthici. NON igit: si potuissent nō iuisse inqt Ci. exitus eoꝝ nō fuerūt fatales: & necessarii. Vos aūt oia fieri fato asseueratis. DIuinare: ꝑnoscere. FRVctum: lætitiam & oblectationē uitæ iā actæ cū honore: gloriaq; IAceat: caduca sit & nulla. SOLlertia: rōnū acumen & argumētationum qbus & fatū afferūt: & diuinū ꝑsensionis munus. TRIstissimas: infelicissimas significari. LEuius: tolerabilius: & debilius. Vñ dicit Seneca. Vim aufert ꝑsentibus malis qui futura illa ꝓspexit: & q̄ multo ante ꝓuisa sunt languidius incurrūt. PROcuratis: rite peractis: & legitima libatione celebratis. LEuare: adiuuare: ꝓdesse leuiusq; reddere impēdas malū. HOC sentit: huius est opionis & sniæ Homerus. xv. iliados Iouem sic loquentem inducit. Heu mihi qm̄ fatale est dilectissimū sarpedonē a patroclo menetiade superari. QVOD forte. i. fatali cōditione ac necessitate. Herodotus dicit Pythiam legatis crœsi delphos ꝓfectis: ita rñdisse. Sortem fato destinatam deo quoq; defugere impossibile est. Prometheus apud Eschylum agēs de fatali necessitate inquit. Ars longe infirmior necessitate est quam fata regunt: qbus imbecillior est Iuppiter. Ergo fatum non effugiet. ATELlanio: iocoso: & satyrico. Diomedes agens de formis comediæ dicit. Tertia species est fabularum latinarum quæ a ciuitate oscorū atella in qua primum cœptæ atellanæ dictæ sunt argumētis dictisq; iocularibus similes Satyricis fabulis græcis. SEueris: granibus & seriis. RAtio: hæc argumentatio contra stoicos de diuinatione in genere.

Abeamus a fabulis: ꝓpiora uideamus. Clarissimoꝝ boium nr̄æ ciuitatis grauissimos exitus in consolatione collegimus. Quid igitur ut omittamus superiores M. ne crasso putas utile fuisse tū quū maximis opibus fortunisq; florebat: scire sibi īterfecto P. filio exercituq; de leto trans euphratē cū ignominia & dedecore eē peundū? An Cn. Pōpeiū cēses tribus suis cōsulatibus tribus triūphis maximaꝝ reꝝ gloria lætaturū fuisse si sciret se i solitudine ægyptioꝝ trucidatū iri amisso exercitu? post mortē uero ea cōsecutura: q̄ sine lachrymis nō possum⁹ dicere. Quid uero Cæsarē putam⁹: si diuinasset fore ut i eo senatuquē maiore ex pte ip̄e cooptasset: i curia Pōpeiana añ ipsius Pōpeii simulachrū: tot cēturionib⁹ suis īspectātibus a nobilissimis ciuib⁹ parti ēt a se oīb⁹ reb⁹ ornatis trucidatus ita iaceret: ut ad ei⁹ corpus nō mō amicorū: sed ne seruoꝝ qdē q̄sq̄ accederet: quo cruciatu animi uitā acturū fuisse? certe igit ignoratio futuroꝝ maloꝝ utilior est q̄ scia. Nā illud qdem dici ꝑsertim stoicis nullo mō pōt. Nō isset ad arma Pōpeius: nō trāsisset Crassus euphratē: nō suscepisset bellū ciuile Cæsar: nō igitur fatales exitus habuerūt. Vultis autē euenire oia fato: nihil ergo ꝓfuisset illis diuinare: atq; etiā oēm fructū uitæ superioris perdidissent. Quid enim iis eēt lætum exitus suos cogitātibus? Ita quoquo se uerterint stoici: iaceat necesse est oīs eoꝝ sollertia. Si. n. id qd euenturū est: uel hoc uel illo modo pōt euenire: fortuna ualet plurimum q̄ autem fortuita sunt: certa eē non pñt. Sin autē certū est qd quaq; de re quoq; tpe futurum sit: qd est qd me adiuuent haruspices: quū res tristissimas portēdi dixerint? Addunt ad extremū oia leuius casura rebus diuinis ꝓcuratis. Si enim nihil fit extra fatū nihil leuare diuinatio pōt. Hoc sentit Homerus quū quærentē Iouē inducit q; sarpedonem filiū a morte cōtra fatū eripere non posset. Hoc idem significat græcus ille in eā sniam uersus. Quod sorte paratum est: id summū exuperat Iouem. Totum omnino fatum etiā Atellanio uersu iure mihi eē irrisū uidet: sed in rebus tā seueris non est iocādi locus: concludatur ergo ratio. Si enim prouideri nihil potest futurum esse eorum: quæ casu fiunt quia esse certa nō possunt: diuinatio

nulla

NVLLA est: nullas habet uires: & definitio allata illi nõ cõuenit: qm̃ res fortuitæ tanq̃ certæ & fixæ ꝓuideri non pñt: hæc inqt in uniuersis cõtra ꝑensionẽ dicta sint: & talis disputatio fuerit nobis tanq̃ excursus qdam militũ leuis armaturæ: ac uelitum qui eminus inchoant ꝓlium: deinde cõfligunt acies pugna q̃ stataria celebrat̃ oĩ robore: ac nisu. COminus: ꝓpius: & præssius pedes pedib⁹ cõferamus & in spẽ iam de diuinatiõe certemus. CORnua: duas acies robustissimas q̃ nũc cornua dicunt̃: nũc alæ: & itelligit Ci. duo genera diuinatõis: naturalẽ uidelicet & artificiosam: quas nocat cornua trãslatione sumpta a re militari: in qua uis oĩs adhibet̃ ut cornua exercitus cõmoueant̃: & superent̃. ARTIficiosum: qd' arte cõtineret̃ & disciplina. CONiectura: opinabili iudicio: & notatione signoꝝ: similitudineq;. QVOD: qm̃ aĩus diuinãtis hẽt quãdã cognatioñe & similitudine: & icirco somniãtes: aut furẽtes & enthei diuino afflatu futura ꝓspiciunt. ARripit: celeriter attrahit: haurit: q; uim uaticinã a ui & natura diuina. EXcipit: imbibit desup fluentem. EX diuinitate: qualitate supremi numinis. VNDE: a q̃ diuinitate animi humani delibant̃ ut qbusdã ꝓhãtib⁹ uisum: ẽ atq; poetis. LIBatos: gustatos & ibibitos. OMinibus: nõ cib⁹ humanis q̃ omen faciũt oia q; dicunt̃. CONiecturale: cõstans cõiecturis & signis. IN hoc genere .i. artificiosa diuinatiõe. CONcitatiõe: cõmotione ac pulsu extrinsecus: sine afflatu q̃si furori. EDI: emitti. FVNdere & spargi. ANImo uacuo: ociosõ nec occupato: aut distracto extrinsecus sensib⁹: sed libero ac sui iuris: ui tumq; corpe sopito: sensibusq; sopore ligatis. PROuideri: ꝓspici & ꝓnosci. DVxisti: originasti tanq̃ a causa & rõne ipsius diuinatiõis: qui. i parit diuinitas: ut dictum est: fatũ ipm: & natura .i. ꝓprietas naturalis rerum quarũ principatũ optinet aĩa cui⁹ uis est certe diuina: & quadã cognatione diuinitati adnexa. NIhil explicare: rõnibus & causis afferẽdis enodare ac ꝓbare certa: sed copia exemploꝝ: COMmẽtitiorum: fictoꝝ ad suribẽdũ libidinẽ. disputatio autẽ quæ uia quadã & rõne habet̃ rõne niti debet nõ exemplis Plato in .ix. de re pu. dicit. Rationes philosophi sunt istrumẽta quibus iudicãdũ est: quapp ea q̃ phũs & uir rõnum studiosus enũciaue rit uerissima sunt. CAsu euẽtu quodã fortuito: & nõ certa rõe ac scia. EVENtis: effectib⁹: & exitib⁹ talib⁹: ut illos negare possimus: ut sunt exempla historiis: & monimẽtis qbuscũq; tradita memoriæ. REI pu. cã: publici cõmodi gr̃a & diuini cultus. COlendã: exercẽdã & honorandã iudico. SOli sumus: nõ adest corona populi cui⁹ impetus in tali re formidolosus est: & iudiciũ. Sine iuidia: odio & offensione uulgi: multitudinisq; imperitæ. MIhi ꝓsertim: academicæ uidelicet philosophanti: & de plurimis ambigenti ut dogma nr̃m cõseret. INspiciamus: cõsideremus naturam extoꝝ & in spẽ iam disputat Ci. qd' se facturũ ꝓposuerat. COLlata: cõicata inuicem: & cõparata. ESSET: ptineret ad inimicum: & q̃d amicum .i. inimicitiã significaret: & inforunium: necnõ amicitiã: & bonã fortem. FISsum: quæ rima ex extis. COMmodũ: utilitatem atq; cõpendiũ. AELEI: Peloponnesiaci: æleiut dictum est iamidas: & glutidas claros habuerũt haruspices. CONtulerũt: cõmunicarũt. FINgi: imaginari. ALIO more: uia mõ: usu: & cõsuetudine. DIsciplinã: artẽ ac formulam interptandi. VIS. potentia & efficacia. REnũ natura: qualitate rerũ naturaliũ. CONformari: similẽ eẽ aliq̃ ex pte diuinæ potẽtiæ. NVmini: potestati. ATq; negat talem cõformationẽ Cicero: & ostendit infinitã um diuinam: cum rer natura finita nil cõe hr̃e posse.

nulla est. Sin autem icirco: possunt prouideri: q̃a certa sunt & fatalia: rursus diuinatio nulla est: eam enim tu fortuitarũ rerum esse dicebas. Sed hæc fuerit nobis tanq̃ leuis armaturæ prima oratiõis excursio: nũc cominus agamus. Experiamur itaq; si possum⁹ cornua cõmouere disputationis tuæ. Duo enim genera diuinandi esse dicebas: unum artificiosum: alterũ naturale. Artificiosum cõstare partim ex cõiectura: partim ex obseruatiõe diuturna. Naturale quod animus arriperet aut exciperet extrinsecus ex diuinitate: unde omnes animos haustos aut acceptos: aut libatos haberemus. Artificiosa diuinationis illa fere genera ponebas extispicum: eorũq; qui ex fulguribus ostentisq; prædicerent: tum augurum eorũq; qui signis aut ominibus uterentur: omneq; genus coniecturale in hoc fere genere ponebas. Illud autẽ naturale aut concitatione mentis edi: & quasi fundi uidebat̃: aut animo per somnũ sensibus & curis uacuo ꝓuideri. Duxisti aũt diuinationem oẽm a tribus rebus: a deo: a fato: a natura: sed tamẽ quũ explicare nihil posses: pugnasti cõmentitiorũ exẽplorũ mirifica copia: de quo primo hoc libet dicere. Hoc ego philosophi nõ esse arbitror testibus uti: qui aut casu ueri aut malitia falsi fictiq; eẽ possunt. Argumentis & rõnibus oportet quare quidq; ita sit docere non euentis: ijs ꝓsertim quibus mihi liceat nõ credere: ut ordiar ab haruspicina: quã ego rei p. causa: cõisq; religionis colendã censeo. Sed soli sumus: licet uerũ exquirere sine inuidia: mihi ꝓsertim de plærisq; dubitanti. Inspiciamus si placet exta: primum. Persuaderi igit̃ cuiq̃ põt: ea q̃ significari dicunt̃ extis cognita esse haruspicibus obseruatione diututurna. Et q̃ diuturna ista fuit? aut q̃ õginquo tempore obseruari potuit? aut quomodo collata inter ipsos: quæ pars inimici: quæ pars familiaris esset: quod fissum periculum: quod cõmodum aliquod ostẽderet? An hæc inter se haruspices æthrusci: elei: ægyptii: pœni cõtulerũt? At id præterq̃ quod fieri non potuit: ne fingi quidem põt. Alios enim alio more uidemus exta iterp̃tari nec eẽ unam oĩum disciplinã. Et certe si est in extis aliqua uis: quæ declaret futura: necesse est eam aut cũ rerũ natura eẽ cõiũctam: aut cõformari quodãmodo numini deorum.

Atqui diuina cũ rerũ natura tãta tãq; præclara in oẽs partes: motusq; diffusa qd hr̃e pōt cōmune: nō dicã gallinaceũ fel. Sunt.n. q uel argutissima hæc exta esse dicant: sed tauri opimi iecur: aut cor: aut pulmo qd habet naturale qd' declarare possit: quid futurum sit? Democritus tñ nō īscite nugat᷑ ut physicus: quo genere nihil arrogãtius. Q d' est ante pedes nemo spectat: cæli scrutant᷑ plagas. Verũ is tñ habitu extorum & colore declarari censet. hoc dũtaxat pabuli genus & earũ rerũ quas terra procreet uel ubertatẽ uel tenuitatem salubritatẽ etiã: aut pestilentiã extis significari putat. O mortalẽ beatũ: cui certo scio ludũ suũ nunq̃ defuisse. Hunccine hoiem tantis delectatũ eẽ nugis ut nō uideret tum futurũ id uerisimile si omniũ pecudũ exta eodem tpe in eundẽ habitũ se coloreq; cōuerterent? Sed si eadẽ hora aliæ pecudis iecur nitidũ atq; plenũ est: aliæ horridum & exile: qd est qd' declarari possit habitu extorũ & colore? An hoc eiusdem modi est: quale pherecideũ illud qd' est a te dictum: qui quũ aquã uidisset ex puteo haustã terræ motũ dixit futurũ: parũ credo impudẽter. Q uod quũ factus esset motus dicere audent q̃ uis id effecerit: etiã ne futurũ eẽ aquæ iugis colore pſentiunt. Multa istiusmodi dicunt᷑ in scholis: sed credere oīa uide ne nō sit necesse. Verũ sint sane ista democritea uera: qñ nos ea extis exqrimus: aut qñ aliquid eiusmodi ab haruspice īspectis extis audiuimus. Ab aqua: aut ab igni pericula monẽt: tũ hereditates tũ dãna denũciant: fissum familiare & uitale tractãt: caput iecoris ex oī pte diligẽtissime cōsiderãt. Si uero id nō ē īuẽtũ: nihil putãt accidere potuisse tristi?. Hæc obseruari certe nō potuerũt: ut supra docui. Sũt igit᷑ artis īuẽta: nō uetustatis: si est ars ulla rerũ incognitarũ. Cum rerũ aũt natura: quã

ATQ VI: certe: ordo est diuina natura: cũ natura rerũ qd hr̃e pōt cōe: quasi dicat nihil: qñ de dissimilib? nō idẽ debet eẽ iudiciũ. TANta: tam ampla & oipotẽs. PRAEclara: illustris & magnifica. MOtus: agitatiões: & flux?: qm̃ p oia mouet᷑ facillime: cũ illi? motui nil possit retardare: agit q; quicqd libuerit celerrime. DIFfusa: sparsa: & extẽta. COMmune: cōforme ac sile. NON dico declarat Ci. exta nō hr̃e talẽ naturã ut res futuras pmr̃are possint ac diuiare: & qm̃ Democrit? aīr senserat dicit illũ fuisse nugatũ: atq; iocatũ. ARgutissima. i. acutissima & sagacissima. Q VID naturale: quã uim natura īsitã. NON īscite: nō idocte: ac sine doctrina fuit nãq; uir magn? īprimis. NVgat᷑: res uanas dicit & cōmētitias ut physicorũ est mos: arrogãter siqdẽ naturæ interpretationẽ ac uenationẽ sibi uẽdicãt. Q VOD est ante pedes: affert Ci. uetustũ carmẽ quo uanitas physicorũ taxat᷑. Tale illud est qd' ancilla thaleti delapso i foueam dũ cæli tẽpla suspiceret rñdisse fert᷑. Q VOD est ante pedes: priuatũ. s. publicũq; officiũ. nã prisci philosophãtes circa cælestia occupati rōnẽ uitæ degendæ neglexerũt. Socrates primũ ad terras: & urbes phiam deuocauit. Hic siqdem primus humanæ pfectiōis est gradus. Versus pacuuii celebrat᷑ inprimis. Ego odi hoïes ignaua opera: & philosopha sñia. Nihil enĩ fieri posse indignius dicere solebat Macedo phũs autore Gellio: neq; intolerantius q̃ qd' hoïes ignaui ac desides operti barba: & pallio mores & emolumenta phiæ in linguæ uerborũq; artes cōuerterent: & uitia facũdissime accusarent iterentib? ipsi uitiis madẽtes. SCRVtant᷑: inqrũt: rimant᷑ & cōmẽtant᷑. PLAgas: regiões: templa: & spacia. VErũ is: īterptat᷑ mẽtem Democriti: ut ostẽdat etiã illũ cuius autoritate nitebant᷑ stoici pro ipsis nō facere.

HAbitu: dispositione: & qualitate intestinorũ. CENset: putat statuit: indicat solũ demonstrari extorũ habitu pinguedine. s. ac macie. GEnus. i. naturam herbarũ qbus pascunt᷑. TEnuitatem: exilitatem & paucitatem.

O Mortalẽ beat: ironice beatũ appellat Ci. Democritum tales ineptias cōmentãtem: & scribẽtem. CVI: uiro Democrito nugatori: & uano. LVdum. i. iocũ: & risum: lusit inquit Ci. iocatusq; est ut cōsueuit Democritus: de quo Iuuena. Perpetuo risu pulmonẽ agitare solebat Democritus. SVVM: illi ppriũ: īnatũ: & solẽnem. HVNCcinẽ. i. talẽ tantũq; uirũ indecens est atq; absurdum ī nugis cōtriuisse curas: deest uerbũ decuit ut in tali genere acclamatōis: & admiratiōis fieri cōsuenit. Nugis: reb? uaīs atq; futilib?. Vt ñ uideret: ñ cōsideraret ñ dispiceret hoc qd' de extis cẽsuit: tũc fuisse uerosile si oīum aialiũ fibræ tales eẽnt & uniformes. Verisimile aũt dicit & nō uerum ut academici seruet decorũ. HAbitũ: naturæ habitudinẽ: & q̃litatẽ. NItidu: bñ coloratum & lucidũ. PLEnũ: pingue. HORridum: squalidum: luridũ: male coloratũ. EXIle: tenue macilẽtum.

EIVSmodi: talis generis: & naturæ. IMpudenter: inuerecũde: aliquãtum talia enũciauit Syrius pherecides.

Q VAE uis: quæ potentia & causa efficiendi uim habeus. IVGIS: perpetuo manantis & scatentis. COlorent de extis sensit Democritus: quasi dicat absurdissimum est colore aquæ motum terræ præsagiri. IN scholis. i. ociosis disputationibus: & umbratili disertatione philosophantium. EA: quæ habitu & colore extorum cognosci posse statuit Democritus. AB aqua: per hydromantiam & pyromantiam. MOnent: monendo pdicunt. Hæc sunt inquit & talia quæ audimus ab haruspicibus & nō democritea de genere pabuli: ubertate: salubritate pestilentiaq;. FISsum familiare: rimam iecoris amicã: & ppitiã: uitãq; significantem. TRActant: tãgendo cognoscũt & cōsiderãt. CAput iecoris: principalioré partẽ. Iecur īquit Plinius magnæ est autoritatis in eo qd' caput extorũ uocant. ID: caput iecoris. TRistius: īfelicius. NON potuere: longo. s. tempore ut uetustas disciplinam effecerit: & collatio adinuicem. SI ars est ulla: quoniã res incognite artificiali formula nō comphendunt᷑. CVM rerum aũt natura. Negat Ci. uim esse cōiunctam cum natura rerum & qualitate: ut concludat naturam extorum penitus expertem esse talis cognitionis & præsensionis.

cognationem

COGNAtionē:affinitatem quādam similitudinem generis:& qualitatis. Q VAE:natura rer. VT:q̄uis etiā inqt si unum essent,omnia:& eandem hērent naturam & ꝓprietatem tñ hoc nō esset qd' stoici asseuerāt de naturali potentia extorum & efficacia. CONSENsu:unione generis & qualitatis. CONtinēs:non seiuncta:sed adnexa:& cohærens. PHYsiōs:priscis naturæ interptibus:quos in primo physicorum refellit Arist.oia siqdem unū esse asserebāt:& qdlibet esse in quolibet:sed appellationem fieri ab eo qd' magis inesset. Verba Arist.hæc sunt:& ideo dicunt ꝙ quidlibet est mixtum cum quolibet.Opinabanť enim ꝙ,quidlibet generatur ex quolibet:& ꝙ illa quæ uidentur & dicunť alia a se inuicem:dicuntur ita ꝓpter id quod habet dominium in mixto:quoniam ut dicunt nihil est quod si totū purum album:aut nigrum:aut dulce:aut caro:aut os : sed in quaq; re illud quod uincit in ea existimatur ꝙ natura eius est. VNVM.i.eandem habere naturā. MVNdus:ipsa natura mundi nihil potest habere connexum cum inuentione thesauri quem ex extorū inspectiōe cognoscunt:& prædicūt haruspices:deridet academicus talia physicorum delyramenta:negatq; talem uim extis inesse:atq; naturam. NAtura:naturali ꝓprietate extorum. SVNT coniuncta:habent cōmunionem qualitatis quod est absurdissimum. Mundus enim a munditie dicitur:& cosmus a græcis quasi ornatus:& uiscera deformia sunt & fæculēta. MEVM lucrum:inuētio thesauri. CONtineť natura rerum:est naturalis:qd' a uero abhorret plurimum:est siqdem res fortuita:& in casu sita:ut nullis extis:nullaq; arte prouideri possit:& ꝓmitti. PHYsicos:naturæ interptes:& causarum indagatores. VT enim q̄uis inquit Cicero cōcedať hæc cognatio in qbusdam tamē hoc esse naturale ipsis intestinis non pōt. CONtagio:naturalis connectio alteratio & affectio:siue qualitatis:& ponit exēpla collecta a stoicis talis contagionis assertoribus. MVsculorū:paruorum murium. BRVmali die:primo die hyemis. Mireť inquit Plinius hoc qui nō meminerit ipso brumali die pulegium in carnariis florere:a deo nihil esse occultum natura uoluit. IAM neruos:musicas chordas quæ & neruiæ dicuntur uulgo:& scriptum & creditum est inquit Gellius folia olearum arborum brumali & solstitiali die conuerti:& quæ pars eorum fuerat inferior atq; occultior eā supra fieri atq; exponi ad oculos & ad solem:quod nobis quoq; semel & iterum experiri uolentibus ita esse propemodum uisum est. Sed de fidibus rarius dictu & mirabilius est:quam rem & alii docti uiri:& Suetōius etiam tranquillius in libro ludicræ historiæ primo satis cōpertum esse satisq; super ea re cōstare affirmat. Neruias in fidibus brumali die alias digitis pelli:alias sōare. PVLSIS: tactis plectro aut digitis

cognationem habent:quæ ut uno consensu iuncta sit:& continens:quod uideo placuisse Physicis:eisq; maxime qui omne quod esset unum esse dixerunt. Quid habere mundus potest cum thesauri inuentione coniūctum? Si enim ex extis pecuniæ mihi amplificatio ostenditur:idq; fit natura primū exta sunt coniuncta mundo:deinde meum lucrum natura rerum continetur:non ne pudet philosophos hæc dicere? Vt enim iam sit aliqua in natura rerum contagio:quam esse concedo:multa autem stoici colligūt. Nam & musculorum iecuscula bruma dicunť augeri:& pulegium aridum florescere brumali ipso die:& inflatas rumpi uesiculas:& sæmia malorum:quæ in his mediis inclusa sint in contrarias partes se uertere. Iā neruos in fidibus aliis pulsis resonare alios:ostreisq; & conchiliis omnibus contingere:ut cum luna crescant pariter pariterq; decrescāt. Arboresq; ut hyemali tempore:cum luna simul senescētes : quia tum exsiccatæ sint:tempestiue cædi putentur. Quid de fretis aut de marinis æstibus plura dicam? quorū accessus:lunæ motu gubernantur. Sexcenta licet eiusmodi proferri:ut distantium rerū cognatio naturalis appareat. Demus hoc:nihil eniꝫ disputationi aduersať. Num etiā si fissum cuiusdāmodi fuerit in iecore lucrum ostēdiť:qua ex cognatione naturæ:& quasi cōcentu atq; cōsensu:quā sympathiam græci appellāt: conuenire potest:aut fissum iecoris cū lucello meo: aut meus q̄sticulus cum cælo terra rerumq; natura.

SENEscentes:arescentes & sitientes more senum in quibus desiccatur humiditas cutisq; cōtrahitur. TEMPEstiue: opportūe:ꝓpterq; quoniam annos ferunt:& teredinem ferme non sentiunt desiccata humiditate putredinis materia:caducisq; foliis quod siccitatis & senectutis est signum. FREtis:fluxu:& refluxu angustiarum maris quæ a feruore freta dicunť. AESTIbus:ebullitionibus & reciprocatiōibus maris:& oceani imprimis ad lunæ motum. Vnde Syllius: Cymothoes ea regna uagæ:pelagiq; labores Lūa monet. GVbernantur:reguntť:& disponuntur. DIstātium:separatarum & quasi dissimilium. COgnatio:coniunctio quædam naturæ & qualitatis: DEmus:concedamus eē naturalem cognationem:tamen stoicis id non suffragatur:nec meis obstat rōnibus. NVM etiam:sensus est:etiam si iecur sic fissum ostendit lucrum.tamē id non facit aliqua cognatione naturæ. CVIVSdāmodi.i.tale:aut non tale:quoniā nō omnia fissa idem significant. CONcentu:concordia:siue conciliatu. CONsensu:conspiratione:Sympathia ut in explanatione operis de deorum natura late dictum est:componitur a syn:& pasco:idest patior latine:cui contraria est antipathia:uerbum e uerbo diceretur latine compassio:sed quoniam dura est latius auribus hæc appellatio consensus a Cicerone transfertur:quēadmodum etymologiam appellauit notatm:ne ueriloquium diceret. CONuenire:consentire. LVcello:paruo lucro. QVAEsticulus:exiguus quæstus. REtum natura:qualitate ac genere.

CONcedam hoc cõuenire.s.fissum iecoris cum lucro esseq; rer; sympathiam. IActurã:nocumẽtũ. CAVsæ:huic disputationi ac sñiæ:qua uos urgeo negãs eẽ talem cõuenientiam naturæ cũ ipsis extis. QVI:quõ quare uia & rõne accidit. IMpertire partẽ diis sacere.i.libare: & sacrificare:atq; distribuere: & eximere inde hostiæ eximiæ:& partite.i.electæ. REbus suis.i.cõditionib⁹ & qualitatib⁹ rer; suar; felicium aut infelicium. IMOlet:eligẽdo mactet uictimã sue consultationi & ꝓposito idoneã. Dixerat siqdẽ stoicus ad hostiã deligẽdã põt dux eẽ uis qdã sentiẽs q est toto cõfusa mũdo:& tũc cum imolare uelis extor; fieri mutatio põt:ut aut absit aliqd aut supsit. HOC erat:hæc rõ stoicorũ maximi roboris eẽ uidebat̃ ꝑ naturã sentiẽtem.i. deũ ipm omnipotẽtem qui aĩa mũdi a phis existimat⁹ est. Sed dicit academicu infirmatur facillime cõfutaturq; ut ficta & cõmentitia. DISsolui:negari:& euolui cũ uideat̃ artissim⁹ nodus. FEstiue:iocose:ac per hoc facile citra morositatẽ argumẽtationis & seueritatẽ. MEmoriã:quã recẽsendis rõnib⁹ stoicor;:& magna exemplor; copia ostẽdisti. SENtientẽ:itelligẽtẽ. CONfusa.imixta tãq̃ aĩa magno corpori. Vñ Virg. Totãq; infusa p art⁹ Mẽs agitat molẽ:& magno se corpe miscet. MElius:uerisimil⁹. Vsurpare est frequẽter uti. NVmini:potẽtiæ atq; imperio. Hæc.i.uim sentiẽtem eẽ ducẽ:& mutationẽ fieri extor;. NE aniculæ:delyrãtes uetulæ hoc nõ opinarent̃ aut suspicarent̃ qd' uos tãq̃ oraculũ asseueratis.

AN censes:negat Ci.uerũ eẽ ut exta se accõmodẽt ad cõditionẽ & statũ illius qui hostiam deligit:sed eẽ ĩ his casum quẽdã q̃lis est in ludo talor;:& tesserar;. CENses:putas iudicas. ALIus:unus qspiã. IEcur sine capite:illa pte q̃ caput iecoris dr̃ & extor;. ALIus:uir alterius fortunæ cõditionisq;. SVbito ne.q.d.fieri non põt tpãria hæc accessio:& decessio. FORtunã:fortem & cõditionẽ. ACcõmodet:aptet & cõformet. NON perspicitis:nõ itelligitis. ALeã:fortunã:casum ludũq; talariũ:atq; sortẽ. IPsa res:experiẽtia:qm uu⁹ & idẽ litabit pria hostia & secũda. TRIstissima:ifelicissima. DIrius:ifelicius. Dirũ dr̃ ira deor;.i.crudele:tetrũ:horẽdũ.

PROxima:uicina:& altera. LItat̃:ipetrat̃ qd' petit̃ & exta sũt lætissima. Litare est sacrificio facto numẽ placarĩ se conciliasseq;. PVLcherrime:honestissime ac felicissime. SVperior;:prior; tristitia minatiũ. PLAcatio:mitigatio:& recõciliatio. OPImi:pinguis bonæq; habitudinis ut nũq̃ fuerit cor nõ habuisse. IMOlaret̃:mactaret̃. QVI fit:quõ id tibi euenit:ut unũ ĩtelligas:& alter; mĩme:bõ scilicet taur; opimũ sine corde nõ uiuere: ignoras ãt hoc fieri ñ posse ut subito cor ipm euãescat.

EGO.n.qd' assero igr academicus ꝓbabile ẽ:nã dico me aut uim cordis ad pstãdã uitã aĩantib⁹ ignorare:aut cor illud exiguũ suisse:aut corruptũ ut effigẽ cordis nõ hr̃et. VIS:naturalis potẽtia & efficacia. SVspicari:opinari & cõicere. EXIle:tenue. EXIguũ:paruũ. VIEtũ:lãguidũ.s.neni & naturalib⁹ priuatũ uirib⁹. DISsile.uitiatũ penit⁹ atq; corruptũ ut cordis figurã ñ hr̃et. QVID hẽs:q̃ rõe ducens:& cã q̃ talẽ effectũ pariat.

Cõcedã hoc ipm si uis:& si magnã iacturã cãæ fecero:si ullã eẽ cõueniẽtiã naturæ cũ extis cõcessero. Sz tũ eo cõcesso q euenit:ut is q ĩpertire uelit cõueniẽtẽ hostiã reb⁹ suis ĩmolet. Hoc erat qd ego ñ rebar posse dissolui:at q̃ festiue dissoluit̃? Pudet me nõ tui qdez cui⁹ ẽt memoriã admiror:sz chrysippi: Antipatri: Possidoniiq idẽ istuc qdẽ dicũt:qd' ẽ dcm a te:ad hostiã deligẽdã ducẽ eẽ uim q̃dã sentiẽtẽ atq; diuinã:q tota cõfusa mũdo sit. Illud uero multo ẽt meli⁹:qd' & ate usurpatũ ẽ:& dr̃ ab illis:quũ ĩmolare qspiã uelit:tum fieri extor; mutationẽ:ut absit aliqd aut supsit: deor; eni numini parere oĩa. Hæc mihi iã credere nec aniculæ qdẽ existimãt. An cẽses eũdẽ uitulũ si ali⁹ delegerit:sine capite iecur iuẽtur;:si ali⁹ cũ capite? hæc decessio capitis aut accessio:subito ne fieri pt:ut se exta ad ĩmolatoris fortunã accõmodẽt? Non pspicitis aliam q̃dã ĩeẽ uiz hostiis deligẽdis:pserti quũ res ipa doceat? Quũ.n.tristissima exta sine capite fuerũt:qb⁹ nihil ut̃ eẽ diri⁹:ꝓxĩa hostia litat̃ sæpe pulcherrĩe. Vbi illæ minæ supior; extor;:aut q̃ tã subita facta ẽ deor; tãta placatio? Sed affers ĩ tauri opimi extis ĩmolãte Cæsare cor non fuisse:id qa non potuerit accidere:ut sine corde uictima illa uiueret:iudicãdũ esse tũ iterisse cor quũ ĩmolaret̃. Qui fit ut alter; intelligas sine corde nõ potuisse bouẽ uiuere:alter; nõ uideas cor subito nõ potuisse nescio quo auolare. Ego.n.possum uel nescire q̃ uis sit cordis ad uiuẽdu̅.n.uel suspicari contradictũ aliquo morbo bouis exile & exiguũ & uietũ cor & dissimile cordis fuisse. Tu uero qd hẽs q̃re putes:si paulo ante cor fuerit ĩ tauro opimo:subito id in ĩpa ĩmolatiõe ĩterisse? An qd' aspexit uestitu purpureo excordẽ Cæsarẽ:ipe corde priuatus ẽ. Vrbez philosophiæ mihi crede ꝓditis:dũ castella defenditis.

AN qd' uocat̃ diasirmice academicus temeritatemq; ac cecitatem Cæsaris tyranni notat & taxat. PVR pureo:regio:& pontificio. EX cordem:sine corde atq; prudentia:qm ĩ libera patria sic se collocauit ut securus esse non posset:& nobilissimos ciues in suam necesse imitaret. IPSE:taurus ante cæsareos oculos imolãdus. VRbem philosophiæ:trãslatio est ære militari:in qua urbes interdũ deserũtur ut oppidula q̃dam defendantur:sensus est. Naturæ ratio reiicit penitus quicquid sine ratione dicitur & causa. Vos autem ea asseritis quæ nec ratiõe nec causa nituntur:quapropter dum extorum uim defenditis:omnem philosophiæ rõnem & formulas ꝓditis:quod a physico:idest naturalis rationis & qualitatis indagatore alienum penitus esse debet. VRbem:caput ipsum & cõmunem philosophiæ dignitatẽ ac robur. PROditis:prodendo:& fraudãdo deseritis more proditorum & desertorum. CAstella:paruas quasdam munitiones:castrum dicitur locus muro fossaq; munitus:cuius diminutiuum est castellum.

Nam

NAM: exemplo declarat id qđ per translationẽ enunciauerat. HAruspicinam: rem extorum: & artem qua illa inspiciunt & æstimant. PHYsiologiã: naturæ rõnẽ: & sciam quæ physica dr̃. i. de natura rerũ: & qlitate. PERuertitis: deprauatis atq3 corrũpitis ea siqdem dicitis q̃ naturæ rõ nõ admittit. CAput: pars prĩa. IAM abscedet: aufugiet ut uos temere affirmatis. SImulac: cũ primũ. MOlã: formã sale cõspersam. Mola dr̃ farina a molendo: addito sale dr̃ mola salsa. Virg. salsas fruges appellauit: qb⁹ uictimarũ capita oblinebant. INspersenis: infuderis: & spargẽdo inmiseris. DEus: uis qdã diuina ut uos dicitis. ID. caput: & cor. ALIqua uis: potẽtia efficax. CONficiet: cõsumet ac pdet: finiet. EXedet: erodet ad nihilum penit⁹ rediget ut nõ appareat.

Nã dum haruspicinã uerã esse uultis: physiologiã totã puertitis: caput est i iecore: cor i extis. Iã abscedit simul ac molã & uinũ ĩspersenis: deus id eripiet: uis aliq̃ cõficiet aut exedet: non ergo oium ĩteritus atq3 obitus natura cõficiet: & erit aliqd: qđ aut ex nihilo oriatur aut in nihilũ subito occidat. Quis hoc Physicus dixit unq̃? haruspices dicũt. His igit̃ quã Physicis potius credendũ existimas. Quid quũ pluribus diis ĩmolat̃: quare tãdẽ euenit ut litet̃ aliis: aliis nõ litetur? Quæ aũt icõstãtia deorũ est: ut primis minent̃ extis: bñ pmittãt secũdis? aut tãta ĩter eos dissensio sæpe etiã ĩter pximos: ut Apollinis exta bona sint. Dianæ nõ bona? Quid est tã pspicuũ: quã quũ fortuitu hostiæ adducant̃: talia cuiq3 exta eẽ: qualis cuiq3 obtigerit hostia. At. n. ĩpm habet aliqd diuini q̃ cuiq3 hostia obtingat: tãq̃ in sortibus: q̃ cui ducat̃. mox de sortibus: quãq̃ tu qdẽ nõ hostiarũ casũ cõfirmas sortiũ similitudine: sed ĩfirmas sortes collatiõe hostiarum. An quũ in æquimeliũ misimus q afferat agnũ quẽ immolemus: is mihi agnus affert̃ q hẽt exta rebus accõmodata: & ad eũ agnũ non casu: sed duce deo seruus ducit̃. Nã si casuz i eo quoq3 eẽ dicis: q̃si sortẽ quãdã cũ deorũ uolũtate cõiunctã. Doleo tãtã stoicos nr̃os Epicureis irridẽdi sui facultatẽ dedisse. Nõ eni ignoras q̃ ista derideãt: & qdẽ illi facilius facere pñt. Deos enim ipsos iocandi causa induxit Epicurus perlucidos & pflabiles: & habitãtes tanq̃ ĩter duos mundos

NON ergo: si ut dictus est: inqt Ci. falsum ẽ qđ in physica disciplina tenet̃: oĩa. s. nasci: & iterire natura. i. causis naturalib⁹ pcedẽtib⁹: q̃ p tales itent⁹ pariũt & obit⁹. INteritus: mortes. OBitus: occasus. Cõficiet: paget absoluet usitat⁹ naturæ cursus: & nis: sequitq3 in physica rõne hoc absurdũ ut aliqd ex nihilo oriat̃: & in nihilũ statim recidat. uñ psius. Ex nihilo nihil: et in nihilum nil posse reuerti. Nos aũt q xpiane ac uere philosophamur. i. oẽs xpi sectatores ac per hoc dei: oia ex nihilo pducta dicimus: & pduci in dies in nihilũq3 redigi quod placuerit deo quẽ ex formulis fidei aplica autoritate sancitis: atq3 collatis oĩpotentem latini: & pantocratora græci cõfitent̃: & pfitent̃. QVIS physicus: q̃si dicat per niam naturæ hoc nõ cõcedit̃. HAruspices: extorũ inspectores nulla rõne subnixi: quã scia de natura pscribit: quapp magis credẽdum est phis in arte sua q̃ haruspicib⁹. QVID cũ: ponit aliud absurdũ: quo icõstantia deorũ arguit̃: q̃ res nõ solũ in diuina: sed etiã humana natura cõroneq3 turpis & habet̃: & est. IMOlatur: mactat̃ uictima. QVI: quõ. Litet̃: placatum numen ostẽdat̃: atq3 ppitium. NON litet̃: ira numinis denũcier̃. INcõstãtia: leuitas: & fluctuatio. TANta dissensio: discordia: q̃ naturæ diuinæ nõ conuenit. PROximos: cõiunctissimos gñe: ac sanguine. QVID est tã pspicuũ manifestissimũ inqt est deũ nõ eẽ ducem ad hostiam deligẽdã: sed casum atq3 fortunã. FORtuitu: casu quodã. OBtigerit: euenerit fortuna duce: nõ numine. AT eni id ĩpm: hæc erat rõ stoicorũ: quã eleuat cauillo academico Tullius. QVAE: q̃lis: cuiusue naturæ: ac habitudinis. OBtingat: accidat: eueniat sicut in sortib⁹ accidit: nã diuinũ est dicebãt. QVAE: qualis sors a quoq3 trahat̃. MOX: postpaulo agã de sortib⁹ inqt Ci. quis hæc similitudo nõ cõfirmet rõnẽ uestrã: sed infirmet potius debilẽq3 reddat: & nullã. CAsum: fortuitã electionẽ. COLlatiõe: cõparatiõe ac similitudine cũ ipsæ sortes penitus incertæ sint: & aleã in se hẽant uel maximã. AN cũ: qrit Ci. a stoicis an ita res hẽat ut. s. seruus mercatũ uictimã missus duce deo deducat̃ ad hostiã illam ptinendam q̃ sit e re sui dñi a quo in forũ destinat⁹ est. q. d. totũ hoc est cõmentitium: & dignũ supstitione anicularũ. AEquimeliũ fuit forũ rerũ uenaliũ: siue area: in qua pri⁹ fuerat domus Spurii Melii dãnati eo q regnũ affectasset ut scribit Liuius. IS: talis & apt⁹ meis negociis quorũ euẽtũ ab haruspice sciscitor. REb⁹: cõsultationib⁹: & deliberationib⁹. DEducit̃: dirigit̃: absurdũ est hoc inqt ut talis cã sit deductiõis: & electionis. NAM si casum: si dicitis inquit Ci. casu quodã deũ deducere iniuriam deo ĩfertis: & ĩpm traducitis: qđ impietatem sapit: & ansam datis Epicureis male de diis & diuinatiõe sentientib⁹ ut uos irrideant stultis & delyræ opionis autores. IN eo quoq3: in ipsa deductione diuina ut sit contingẽs & nõ certa & necessaria. SORtem quandam. i. aleam & fortunam: ut. s. dii uelint id efficere casu quodam: & per accidens. NOstros: nobis familiares & amicos: & ironice loquitur academicus. FAcultatem: causam: oportunitatem materiam. ILLI: Epicurei re deos tollentis quãq̃ uerbis eos esse afferunt. FAcilius: cõmodius: & aptius quoniam sic agentes non notantur ut inconstãtes: & sibi non consentaneos Hæc enim illis cõueniunt qui aut nõ esse deum aut humana non curare afferunt. IOcandi: ludendi & deridendi. Vnde dicit alibi Cicero ludimur ab hoc homine. PERlucidos: idest monogrammos: & soliditum corpus non habentes uerum superficiem quandam transparentem: & transmittẽtẽ solis radios ut bombicinæ uestes: cæteraq3 pellucentia: dictum est de his in primo de natura deorum. PERFLAbiles: peruios flatibus ut sunt rætia & similia: quæ tenuissimis & raris constant filis. INter mundos: idest in intermundio: quod uocabat Epicurus spatium ĩter mundos quos ipse rebatur infinitos.

PROpter metum ruinarum: deridet Ci. Epicuri hallucinatiões: & ineptas calliditates: ne dicam solidũ iocandi: & fallendi genus. CIRcuitione: flexu quodã uerborum: & ambitu: nõ enim aperte audebat ꝓpter cicutã qua impios plectebant athenienses: q̄ deo tribuit Epi. deo nõ cõueniunt: & iccirco quadã isinuatiõe deũ eẽ negat. TOLlens: auferẽs & eẽ negans. REcte: cõuenienter: & decore: qm̃ si deus nõ est nec diuinatio q̄ a deo nomẽ mutuata est. NON dubitat: qm̃ suo iure tollit: & sibi constat. i. suo decreto est cõsentaneus. VT hic: Epicurus a se ipso discrepat. ITEM sibi: qm̃ stoici nõ sunt sibi ipsis cõsentanei: sed pugnãtia dicũt qd' ostẽdit breuissima rõcinatione qui. i. stoici suam arcem arbitrabant ut in uestibulo huius q̃stionis dictum est. ILlius enim: ostendit cõstãtiã Epicureorum: & stoicorum incõstãtiam. NEgocii: curæ, laborisq;. IMpertire: distribuere ꝓpterq; diuinatiõis mortales efficere. VEster: a uobis stoicis iduct' põt nõ cõicare diuinationẽ: attñ mũdũ regere: & cũ ra mun' diuinatiõis hoib' cõsulere. IN eas captiões: laqueos & angustias. Vñ uos explicare nõ potestis: qd' iprudentiæ ascribit. EXplicetis: dissolnatis & euadatis. CVM magis ꝓperãt: cũ breuissime q̃ppiam uolũt cõcludere ans ponũt & cõseq̃uẽs. MVLto ꝓbabilius: uero similius ut fiat rõ ex negatiõe cõsequentis: Vñ iterimitur ans. Q VAM temere: incõsulte ac iprudẽter. COMmittãt: icidãt i hoc erratũ ide cõmista luere apud Virg. PERspicue: cete: clare: euidẽter: q: ut sibi p̃suadet academicus. REtinẽdũ: sentiendũ: & affirmãdum. HAruspicina: ars qua utunt haruspices i p̃dicendis futuris ut est ꝓdigiorum: & fulminũ iterptatio: õ dicit ostẽta sequi: & fulgura nom ẽ tñ ab extispicio habuerũt haruspices: quis & hæc q̄ sequunt tractent: & iterptent. VAlet: uiget: multũq; põt ad notatio signorum. Ostẽtis: ꝓdigiis & monstris. RAtio: ars. PLærũq;: sæpius. CONiectura: opinabile iudiciũ ab ostentorum silitudine ductũ & habitu. Q VID ẽ igit: Aggredit Ci. ad eleuãdã fulgurum obseruationẽ ut id cõfirmet qd' enũtiauit: sublatã. s. eẽ oẽm haruspicinã. OBseruatum: adnotatum: & signatũ: & ponit ipam obseruationem ab æthruscis repertã. Q VAtuor: ortũ solis: occasum septentrionẽ: & meridiem. PRImũ id: dicit Ci. hanc diuisionem cæli & cognitionẽ: unde fulmen ueniat. i. qua parte mundi nihil facere ad cõfirmãdam haruspicinã: & p̃dictionem fulminũ. Q VID significat: quasi dicat fulmẽ undecũq; ueniat nihil significat: nec ostẽtum hñi debet cũ fulmen accidit ui naturæ quã Ci. explicat ut adeo nõ miti cõtra stoicos concludat & haruspices. NON ne p̃spicuũ est: repetit Ci. cãm opionis quæ iouem fulmine armauit. PRAEpotẽtem. i. regẽ summm ope p̃ditum & ptãte. NOstris cõmẽtariis: auguralib' libris: erat enim augur Ci. COmitia: cœtus: cõciones: cõuentus. NEfas: impiũ & cõtra religionem. HOC fortasse: explicat Ci. rõnem hui' ciuilis instituti: qd' e re pu. esse dicit. CAVsas: rõnes: & oportunitates: ut. s. populi uota aliquo p̃textu differre possent principes: & optimates qui plebẽ loco seniorum hñt. VItium: erratum: impedimẽtum: unde uitiosa comitia: & uitiosi magistratus uitio creati: & perperã electi. Auspiciũ: augurũ & signũ si a sinistra tonuit: aut fulsit. Vñ Virg. Intonuit læuũ. A physicis: naturæ iterptibus: & doctoribus q sine certa rõne. cũq; affirmare nil debẽt: res inquit incertæ ac fortuitæ rẽ certã significare nõ pñt: & p̃monstrare. EVM: talis opionis ut fictis poetarum monimẽtis credas. Cyclopes fingũt ministri Vulcani ætna mõte siciliæ: eoliisq; isulis. TOtiẽs: si ñ fuit nisi unũ fulmẽ opa cyclopũ elaboratũ. CAuẽdũ: uitãdũ: & declinãdũ moneret alia uia q̄ fulminatõib' q̄ ita pot' diuinã oñdũt q̄ benignitatẽ. Placet stoicis: explicat naturalẽ cãm fulminũ ex stoicorum sñia: ut eorum liberi' dãnet icõstantiam: & uanas opiones. ANhelitus: exhalationes: & quasi fumos.

ꝓpter metũ ruinarum: eosq; hr̃e putat eadẽ membra q̄ nos nec ullũ usum hr̃e mẽbrorum. Ergo hic circuitione quadã deos tollens: recte nõ dubitat diuinationẽ tollere: sed nõ ut hic sibi cõstat: itẽ stoici. Illius. n. deus nihil hñs nec sui nec alieni negocii: non põt hoibus diuinationẽ imptire. Vester aũt deus põt nõ impti re: ut nihilominus mũdum regat: & hoibus cõsulat. Cur igit' uos inducitis in eas captões quas nunq̄ explicetis? Ita. n. quũ magis ꝓperant: cõcludere solẽt. Si dii sunt est diuinatio: sunt autẽ dii: est ergo diuinatio. Multo est ꝓbabilius: nõ est aũt diuinatio: nõ sunt ergo dii. Vide q̄ temere cõmittant: ut si nulla sit diuinatio: nulli sint dii. Diuiatio. n perspicue tollit': deos eẽ ret nẽdum est. Atq; hac extispicũ diuinatiõe sublata ois haruspicina sublata est. Ostenta. n. sequunt' & fulgura: ualet aũt in fulguribus obseruatio diuturna: in ostẽtis rõ plærũq;: cõiecturaq; adhibet'. Quid est igitur qd' obseruatũ sit in fulgure? cælũ in. xvi partes diuiserũt æthrusci: facile id q̄dẽ fuit quatuor quas nos habemus duplicare: põt idẽ iterum facere: ut ex eo dicerent fulmẽ qua ex parte euenisset. Primũ id quid interest: deinde quid significat. Nõ ne perspicuũ est ex prima admiratione hoium: q; tonitrua iactusq; fulminum extimuissent: credidisse ea efficere regẽ oium p̃potẽtem Iouem? Itaq; in nostris cõmentariis scriptũ habemus: Ioue tonãte fulgurante comitia populi hr̃e nefas: hoc fortasse r. p. eã cõstitutum est Comitiorum enim nõ habẽdorum causas esse uoluerunt. Itaq; comitiorum solũ uitiũ est fulmen: qd' idem oibus rebus optimum auspiciũ hẽmus: si sinistrum fuerit. Sed de hauspiciis alio loco: nũc de fulguribus. Quid igitur minus a physicis dici debet: q̄ quicq̄ certi significari rebus incertis? Non enim te puto esse eum: qui Ioui fulmen fabricatos esse cyclopas in ætna putes. Nam eẽt mirabile quo modo Iuppiter totiẽs iaceret: quũ unum haberet. Nec uero fulminibus homines quid aut faciendum esset: aut cauendum moneret. Placet eni stoicis esse anhelitus terræ qui frigidi sunt quum

fluere cœperint uentos esse: quū aūt se in nubem in/
duerit: eiusq; tenuissimā quanq; partē cœperint dini
dere atq; disrūpere: idq; crebrius facere & uæhemēti/
us: tū & fulgores & tonitrua existere. Si āt nubiū cō/
flictu ardor expssus se emiserit: id eē fulmē. Q d' igr
ui naturæ nulla cōstantia: nullo rato tpe uidemus ef/
fici: ex eo significationē rerū consequentium quæri/
mus? Scilicet si ista Iuppiter significaret: tam multa
frustra fulmina emitteret. Q uid enim pficit. quū in
mediū mare fulmen iacit? Q uid quū in altissimos
mōtes? quod plærunq; fit. Q uid quū in desertas so
litudines? Q uid quū in earū gētiū oras: in quib' hæc
ne obseruant' qdē? At inuentū est caput in tyberi: q̄/
si ego artem aliquā istorū esse negē: diuinationē ne/
go. Cæli. n. distributio: quā ante dixi & certarū rerum
notatio docet unde fulmē uenerit: quo concesserit.
Q uid significet āt nulla ratio docet. Sed urges me
meis uersibus. Nā pater altitonās stellāti nix' olym/
po: Ipse suos quōdam tumulos ac templa petiuit: Et
capitolinis iniecit sedibus ignes Tū statua nattæ tū
simulachra deorū: Romulusq; & Remus cum altrice
bælua: ut fulminis ictu cōciderit. Deq; his reb' harus/
picū extiterūt respōsa uerissima. Mirabile aūt illd: qd'
eo ipso tpe quo fieret indiciū cōiuratiōis in senatu:
Signū Iouis biēnio. pōstq̄ erat locatū i capitolio col
locabat'. Tu igit' animū iduces (sic. n. mecū agebas)
cām istā & cōtrafacta tua: & cōtra scripta defēdere: fra
ter es: cōuereor. Verū qd tibi hic tandē nocet? res ne
q̄ talis est: an ego q uerū explicari uolo? Itaq; nihil cō
tradico: a te rationē totius haruspicinæ peto: sed te mi
rificā in latebrā cōiecisti. Q uod. n. intelligeres fore
ut præmerē te quū ex te cām uniuscuiusq; diuinatio
nis exquirerē? multa uerba fecisti te quū res uideres:
rationē cāmq; nō q̄rere: quid fieret nō cur fieret ad
rē ptiere: quasi ego aut fieri cōcederē: aut esset philo
sophi causam cur quidq; fieret nō quærere. Et eo q/
dē loco & pgnostica nostra pnuntiabas & gña hær/
barū scāmoniā aristolochiāq; radicē: quarū cām igno
rares: uim & effectū uideres. Dissimile totū. Nā & p
gnosticorū causas psecuti sunt. Et boethus stoicus q
ē a te noiatus: & noster ēt Possidōius: Et si causæ nō
repiant' istarū rerū: res tñ ipsæ obseruari aīaduertiq;
possunt. Nattæ uero statua aut æra legum de cælo ta
cta quid habēt obseruatum ac uetustū? Pinarii nattæ
nobiles: a nobilitate. Igitur pculum hoc tam callide
Iuppiter cogitauit? Romulus lactens fulmine ictus.
Vrbi igitur periculum ostēdit' ei quam ille cōdidit.

FLVERE: agitari impelli: inde uentus aerius fluctus
dr: & conciatio. INduerint: incluserint immiserint: ue/
stiuerint Virgi. cum se nux induet in florē. DIS rumpe
re: ui frangere. FVL gores: coruscationes & strepitus.
CONflictu: collisu: & attritu. VI: potētia & efficacia.
RAto: firmo decreto fixo. CONsequētiū: futurarū.
SCILIcet: certe. ORAS: extremas regiōes. NE ob/
seruant': nō notant': nec animaduertunt' ut ostēta quæ/
dā & pdigia. CAput: sūmani de quo dictū est. AR/
tem: rōnem aliquam suæ obseruationis. ISTOrū: ful
gur alium interpretū. dico inquit ipsos habere aliquā
artē sed diuinationē nullā. CAEli. n. ponit artem tali/
um: & notationē qua sciunt a q̄ cæli parte fulmen de/
sendent: & quo tacta impulerit: sed significationes nō
intelligūt & sic p fulmina diuinare nō possunt. NVL
la rō: ars & disciplina. VRges: præmis me' dictis meis:
& carminibus. NATtæ: de pinario natta dictum est.
ALtricæ bælua: lupa pbente ubera. LOcatum: pretio
datum redemptoribus & architectis ut signū illud: ita
constituerent. CAVsam istam opinionē academicorū
contra stoicos. FRAter es conuereor: respondet Ci
cero dicentis una tecū erubesco talia scripsisse: sed ego:
sum academicus in diem uiuens: ea tunc cecini & asse/
uerau ut poeta: cōtra nūc disputo ut ueritas magis elu
cescat si ex utraq; parte q̄stionis facta fuerit cōtentio: &
disq̄sitio. HIC: in hac parte ac re. TAlis: talis naturæ
ut nō facile cognoscat'. AN ego. i. mea pfessio acade/
mica q̄ de oibus dubitans uenat' quod fieri pōt uerita
tem. RAtionē: causam. SED temerificā in latebram
idest occultationē quādā confugiū & q̄si cauernā in q̄
lateres: & est sensus efflagitatur' eam rōnes miro quo
dā artificio subterfugisti dicēs nō eē cām querēdā ubi
effectus pateret q̄ sētia pħo penitus indigna est physico
q tunc scire dicit' cum cām cognoscit aliter p accidens:
hr̄et sciam. Quot: qñ. FOre: futurū esse. VT p̄merē
te: urgerē compellerēmq; rationes reddere. VNIuscu/
iusq; naturalis & artificialis p singlās earū sōras. RES
effectus & euenta. AD rem utilitatē: & usum. QuA
si ego: ita enūtiabas inqt Cicero tanq̄ ego cōcederē ta/
lia fieri eo mō ut dictis aut ego statuerē cām nō eē q̄rē
dā. ego āt asseuero eē pħi cām idagare: & ea q̄ fieri dicis
nego iprimis. VIM: efficaciā & ptātē. DIS simile to/
tū: negat Cice similitudinē. a. Q . allatā de pgnosticis:
& ui herbarū ut cōcludat de dissimilib' nō debeт eē idē
iudiciū. DIssimile: diuersū & oppositū: qñ pgnosti/
corū causæ a pħis iuestigatæ sūt & hēnt res ipsæ obser/
uationē s3 de statua piarii nattæ nihil potuit obseruatio
ne cōstitui qñ semel illd accidit. PERsecuti sūt: idaga
rūt & ratā sūt q̄q̄ igt acadēic' rerū fortuitarū causæ repiri
nō pñt. seruat' decorū psonæ i ambiguū oīa reuocātis.
RES tñ: effectus ipsi & euēt' notari pñt & cōsiderari
qñ crebro eueniūt. AERA: æreæ tabulæ. OBsuati: lō
go usu notatū. q. d. nihil: qñ alias id nō acciderat: ergo
qd significaret sciri nō poterat. VEtustū: antiqtate cu/
stoditū & cognitū. A NObilitate: a casu & d̄turbatōe
statuæ piarii nattæ antiq & nobilis. Iuppiter significa/
uit ruinā nobiliū & deiectionē: d̄ridet hoc cōmētū aca
demic'. TAM callide: astute p ironiā loqtur Cicero.
COgitauit: cōsiderauit: & signauit. LActēs: n ba sugēs

QVAM scite perite ac prudenter ironice hoc dicit. PER notas: quædā signa obscura: & ambigua quasi dicat si consulendum erat romanis benigne a ioue nō notæ dari debuerant: sed res claræ demonstrari. ET in manis: magis uis credere numen fuisse diuinum quam fortunam quasi dicat casus fuit potius q̄ dei nutus eo dem ipse id contigisse. REdemptor: ipse architectus q columnam statuendam conduxerat. Vnde redēptores: etiam cōturn dicuntur & litium qua propter Pedianus asconius enarrans uerba Ciceronis in. C. uerrem dicen tis redemptio huius iudicii facta est inquit sententia Ciceronis est artifices quosdam corrumpendorum iudicum pactos esse cum Verre & redemisse semel omnem procurationem iudicii corrumpendi suo periculo absolutionisq; præstandæ. Idē Cicero in epistolis ad Atticum dicit. Redemptori tuo dimidium pecuniæ curaui. DE: idest a Cotta & ex Cotta eiusq; collega torquato ita dicimus conduco de te. a te ex te. INertia: pigritia. INopia: defectu possibilitatis & pecuniæ. AD istā horam: opportunitatem temporis: tuiq; felicis consulatus. NON equidem: respondet Cicero sibiq; eblanditur cupitq; ueram esse talem deorum immortalium curam: quæ auspicatissimum effecerent suum consulatum. PLA ne scio ac peritus seruat academici decorū. NEscio: an uera sint ambiguo. CASV: fortuito. PIGmētorum: colorum temperatorum: & permixtorū. VEL: idest etiam perfecta & consumata. ILLA ipsa: capita praxitelis arte scalpta. DEtractione: ablatione lapideæ partis artificialem formam recipientis Artifex siquidē materiam sibi non gignit sed natura comparatam conformat instrumentis excolitq; naturam detrahendo q̄dam. AFFERtur: additur: sed potius aufertur. LIneamenta: ductus: fila idest ad effigiem faciei delineatam.

INtus: in natura ipsius marmoris potestate ac ui formas habentis q̄uis nondum actu: ideirco artifices naturæ adiutores & interpollatores esse dicunt. SVA spōte: propria natura. HOC: de capite panisci quod Carneadē finxisse dixisti: sed suspicimus formam Leonis. & hippocentauri casu quodam effingi in nubibus: sic etiam credendū est in reliqua rerū natura casu multa cōformari: quæ uos artificio diuino ascribitis. MOdo: paulo ante: sic. n. dixerat Quintus: sic. n. se profecto res habet ut nunq̄ pfecte ueritatem casus imitetur. REstāt superstunt ptractanda: & disputanda. HAruspicina: rō & ars haruspicum. IN re noua: inusitata: ac per hoc rara. QuAE natura: uis naturalis menstrui uidelicet sanguinis: & fæminis uicem coaguli in conceptu præbentis. OSTENtū: prodigiū & alicuius magnæ rei notā & præsagiū. CONtra naturā: qm̄ nimis calidas mulæ sæmen genitale infusum resoluunt: ideirco in locis frigidissimis facilius concipere possunt. PROPE: quasi pdiens necessario contineri siquidem a natura non potest. ORtum: principium & originem. AVtoritatis: dignitatis & æstimationis quasi dicat leuissima res uidebitur. TARquinii: siue tarchonis oppidum: æthruriæ cuius uestigia extant ad huc corrupta q; appellatio: inter Tuscanellam: & cornetum olim grauiscas ab aere graui ac pestilenti. ALTIVS: profundius. EXTItisse: apparuisse.

Quam scite p notas nos certiores facit Iuppiter. At eodē ipe signū Iouis collocabat quo cōiuratio indicabat: & tu sig. mauis numine deorū id factū q̄ casu arbitrari: & redēptor q columnā illā de Cotta & de torq̄to cōduxerat faciēdā: nō inertia aut inopia tardior fuit. Sed a diis īmortalibus ad istā horā seruatus est. Nō eqdem plane despero ista esse uera sed nescio: & discere a te uolo. Nā quū mihi q̄dam casu uiderent sic euēire ut pdicta eēnt a diuinātib: dixisti multa de casu: ut uenereū iaci posse casu. iiii. talis iactis: & cccc. cētū uenereos nō posse casu cōsistere. Primū nescio cur nō possint: sed nō pugno. Habūdas. n. similibus: habes & respsionē pigmentorū: & rostrū suis: & alia pmulta. Idē Carneadē fingere dicis de capite panisci: q̄si nō potuerit id euenire casu: & nō in oī marmore necesse sit inesse uel praxitelea capita. Illa. n. ipsa efficiunt detractiōe: nec qcq̄ illuc affert a praxitele: sed quū multa sūt detracta: & ad lineamēta oris puētū ē: tū intelligas illud qd' iā expolitum sit intus fuisse. Pōt igit tale aliqd ēr sua spōte in lapidicinis chiorū extitisse: sed sit hoc fictū. Quid in nubibus? nūqd aīaduertisti leonis formā aut hippocētauri? Potest igit quod mō negabas ueritatē casus imitari. Sed qm̄ de extis & de fulguribus satis est disputatū. Ostēta restāt ut tota haruspicina sit ptractata. Mulæ partus platus ē a teres mirabilis: ppra qa nō sæpe fit: sed si fieri nō potuisset facta nō esset. Atq; hoc cōtra oīa ostenta ualeat nunq̄ qd' fieri nō potuerit esse factū: sin potuerit nō esse mirandū. Causarū. n. ignoratio in re noua mirationē facit: eadē ignoratio si in rebus usitatis ē nō miramur. Nā q mulā pepisse miratur: is quo mō equa pariat: aut oīo quæ natura ptū animātis faciat ignorat: sed qd' crebro uidet nō miratur: ēt si cur fiat nescit. Quod āte nō uidit: id si euenerit: ostentū esse cēset. Vtrū igit quū cōcepit mula: an quū pepit ostentū est: cōceptio cōtra naturā fortasse: sed partus ppe necessarius. Sed qd plura? Ortū uideamus haruspicinæ sic facillime qd habeat autoritatis iudicabim'. Tages qdā dicit i agro Tarqniensi quū terra araretur: & sulcus altius eēt impssus: extitisse repente: & eū affatus esse q arabat. Is autē Tages ut i libris ē æthruscorum puerili spē dicit uisus: sed senili fuisse prudētia. Eius aspectu quū obstupuisset bubulcus: clamorēq; maiorē cū admiratōe edidisset: cōcursū esse factū: totāq; breui tpe i eū locū æthruriā cōuēisse. Tū illū plura locutū multis audiētib': q oīa eius uerba exceperit litterisq; mādauerit. Oēz āt orōnē fuisse eā: q̄ haruspicinæ

discipliā cōtineret. Ea postea creuisse reb⁹ nouis cognoscē/
dis: & ad eadē illa pricipia referēdis. Hæc accepim⁹ ab ipsis.
hæc scripta cōseruāt: hūc fōtē hñt disciplīæ. Nū ergo op⁹ ē ad
hæc refellēda Carneade? nū Epicuro? Est ne q̄sq̄ ita desipiēs
q credat exaratū eē deū dicā an hoiem? Si deū: cur se contra
naturā abdiderit: ut patefact⁹ aratro lucē aspiceret? quid idez
nō ne poterat de⁹ hoib⁹ disciplinā supiore ex loco tradere?
Si āt hō ille Thages fuit: quonā mō potuit terra opp̄ssus
uiuere? Vñ porro illa potuit q̄ docebat alios ipse dicidisse?
Sed ego īsipiētior q̄ illi ipsi q ista credūt: q qdē cōtra eos tā
diu disputē. Vet⁹ āt illud Catōis admodū scitū ē: q mirari se
aiebat: q nō rideret haruspex: haruspicē quū uidisset: Q uo
ta.n. quæq3 res euēit p̄dicta ab istis? aut si euēit q̄ppiā: qd as/
seri pōt cur nō casu id euenerit? Rex Prusias quū apud eū
Hānibali exulāti pugnare placeret: negabat se audēr: qd ex
ta phiberēt. An tu igr carūculæ uituliæ mauis q̄ ipatori ue/
teri credere? Q uid ipse Cæsar: quū a sūmo haruspice mōe
ret̄ ne i aphricā añ brumā trāsmitteret: nō ne trāsmisit? qd
ni fecisset unum i locū oēs aduersariorū copiæ cōuēissent.
Q uid ego haruspicū rñsa cōmemorē? possū qdē inūerabi
lia: q̄ aut nullos habuerūt exit⁹: aut cōtrarios. Hoc ciuili bel/
lo dii imortales q̄ multa luserūt? q̄ nobis i Græciā Rōa rñsa
haruspicū missa sūt? q̄ dicta Pōpeio? Et.n. ille admodū extis
& ostētis mouebat̄. Nō lubet cōmēorare: nec uero necesse
ē tibi p̄serti q iterfuisti: uides tñ oīa ferē cōtra ac dicta sūt eue
nisse. Sed hæc hactenus: nūc ad ostēta uēiam⁹. Multa me cō/
sule a me ipso scripta recitasti: multa āte lacedæmōiorū ma/
lā pugnā i leuctricis a Callisthene cōmēorata dixisti: de qb⁹
dicā eqdē singulis quoad uidebit̄: sz dicēdū ēt ē de uniuer/
sis. Q uæ ē.n. ista a deis p̄fecta significatio: & q̄si denuncia
tio calāitatū? qd āt uolūt ea dii imortales primū significan/
tes: q̄ sine iterp̄tib⁹ nō possum⁹ itelligere: deide ea q̄ cauere
neq̄am⁹? At hoc ne hoies qdē p̄bi faciūt: ut amicis īpēden
tes calāitates p̄dicāt: q̄s illi effugere nullo mō possint. Aut
medici quāq̄ itelligūt sepe: tñ nunq̄ ægris dicūt illo morbo
eos eē morituros. Oīs.n. p̄dictio mali tū p̄bat̄: quū ad p̄di/
ctionē cautio adiūgit̄. qd igr aut ostēta aut eorū iterp̄tes ul̄
lacedēonios oli: uel nup nr̄os adiuuerūt? q̄ si signa deorū pu
tāda sūt: cur tā obscura fuerūt? Si.n. ut itelligerem⁹ qd eēt euē
turū: apte declarari optebat: aut ne occulte qdē si ea sciri no
lebāt. Iā uero cōiectura oīs: i q̄ nitit̄ diuiatio i geti⁹ hoīu3 in
mltas aut diuersas aut ēt cōtrarias ptes sepe dducit̄. V t.n. i
causis iudicialib⁹ alia ē cōiectura accusatoris: alia dfēsoris: &
tñ utriusq3 credibilis: sic i oīb⁹ his reb⁹: q̄ cōiectura iuestigari ui
dent̄ ïāceps repit̄ orō. Q uas āt res tū nā: tū casus affert: nō
nunq̄ ēt errorē creat siītudo: magna stultitia ē earū rerū dos
facer̄ effectores cās rerū nō q̄rer̄. Tu uates Boetios credis

DISCIPLINA: arte ac ratione. NOuis: inusi/
tatis. COGnoscendis: idest cognoscendo res
nouas & prodigiosas interpretando & reducē
do semper illas ad uerba & quasi præscripta ta/
getis. FONTEM: originem. DISCIplinæ:
haruspicinæ artis. EXARAtum: arando inuē
tum & refossum. CONTRA naturam: pro/
prietatem naturæ non diuinæ solum sed etiam
humanæ. E LOco superiore: eminenti & diui
no fastigio conuenienti. PORRo: certe. SCI
tum: prudens dictum in delyramenta haruspi/
cum ridicula siquidem dicunt & uana: quapro
pter mirum est q̄ risum teneat haruspex cum ui
det socium tam absurda euomentem: & acies in
genii præstringentem auditoribus. In primo de
natura deorum dixit Idem Cicero. Mirabile ui/
detur q̄ non rideat haruspex cum haruspicem
uiderit hoc mirabilius q̄ uos inter uos risum te
nere potestis: & in quarto de finibus ait audi re
liqua & risum tene si potes. Q VOTA: qua/
si dicat ferme nulla: cum uana prædicant & de/
ridenda. PRVSIAS: rex bithyniæ. MAVIS:
magis uis: & exta mihi ueteri bellatori & exper/
to præponis. A SVMmo haruspice: spurinna
Cæsar inquit tranquillus cum imolanti aufugis/
set hostia profectionem aduersus Scipionem &
Iubam non distulit. LVSERE: iocati sunt &
delyrarunt. CONTRA ac: idest q̄. ANTE
marsicum bellum: quod & sociale dictum est
atq3 italicum. MALAM: infelicem ad leuctra
oppidum boetiæ. Q VOAD utile uidebitur:
idest ad propositum faciat ne modum excedat
oratio quo uitio græci laborarunt & chrysip/
pus imprimis. DE VNIVERsis: idest in gene/
re de ipsa ostentorum significatione: sic ægit in
genere de ipsa diuinatione: deinde ad formas ac
cessit & partes: ostendere nititur Cicero talem de
nuntiationem penitus inutilem esse. Q VAE
est: cuius naturæ qualitatis quasi dicat inutilis
penitus & præ se ferens iram deorum potiusq̄
benignitatem propitiumq3 animum. PROfe
cta: orta & missa. EA: idest ambigua & obscu/
ra. CAVERE: aliquo consilio declinare.

PROBI: boni iusti benigni. PROBATVR:
laudatur & commendatur. CAVTIO: mo/
dus & ratio cauendi & euitandi aliter sapit ma/
lignitatem & in humanitatem. CONIECTV
ra: opinabile iudicium ex ipsis circumstantiis.
Vnde status coniecturalis in arte dicendi. NI/
TITVR: inhæret quoniam coniectura constat:
cum certitudinem nullam habeant: sed conici/
at de rebus opinione non scientia. ANCEPS
oratio: ambigua interpræatio. ERROREM:
ambiguitatem & falsitatem.

LEBADIAE: apud lebadiam boetiæ urbem
de qua dictum est. QuASI pisce: ostentum in
quit esset si pisces cecinissent at non galli qui sūt
natura canori & uocales: nam ostenta tunc uo/
cantur cum contra usitatum naturæ cursum ali
qua euenerint. OPtimis uerbis: uerisimilibus:
& probabilibus rationibus. MItificato: molli/
to concocto: & digesto. QuIEte: dormitione.
VT ait Ennius: i tragœdia scilicet. FAuent fau
cibus: parcunt gutturi: & silent hoc enim signi/
ficat linguis fauere siue faucibus: per quas can/
tus emittitur. PLAusu: cōmotione collisuq;.
PRAEmunt: astringunt collidunt. SVA spō
te: propria natura nullo nec inuitante nec impel
lente. FLVxisse: fluxum habuisse sanguineum.
Thales milesius de natura primus quæsiuit.
Anaxagoras fuit clazomenius. CONtagione:
corruptione ac uitio: quod aquæ fluore terra
contrahit. INtestariis: inductis parietibus Te/
ctorium est incrustatio parietis & dealbatio mi/
ramur inquit Seneca parietes græcali tectorio i/
ductos. AVstro: cospirante uento qui calidus
est & humidus. IN bello: tempore scilicet peri
culoso quo acrius hæc obseruantur ob timorē.
IMpunius: licentiosius nemine contradicen/
te aut reprehendente. OPVS: officiū. HOC
unum: solum. QVICq̄ intersit: aliquod faci/
at discrimen & differentiam. NOctem & diē:
semper cum rodere sit peculiare & solum illorū
opus. CRIbra: dicuntur alter incerniculana;
cernere & incernere idem est quod cribrare.
POlitiam: ciuilitatem: id est libros de ciuili gu/
bernatione. DE re.publica: de communi statu
nostre ciuitatis. ANNOnam: idest ānuum ali/
mentum e re qualibet. IN macello: rerum ue/
nalium foro: idest esculentorum & poculento/
rum. PORtentosa: præter usitatum naturæ or
dinem. VNA ratio: natura & causa. EXIste/
re: apparere & esse. CAVsam: quæ uim habet
efficiendi. INVEstigato: uenare ut decet physi
cum perquire considera. EXploratum: certū
& indubitatum. SINE causa: ui effectrice ac
materia quæ effingitur. ERROrem: falsam opi
nionem. RAtione: arte ac scientia de natura re/
rum quæ physice dicitur. FREMItus: mugi/
tus: & motus. TRAiectio: transcursus. FA/
ces: ardores: & flammę. AVtor: assertor & ma/
gister: & sic academicus mucrone stoicorum
conficit stoicos diuinationis patronos. SINE
causa: ui efficiendi materia forma & fine quem
respicit natura & ars.

Sapientem:

Lebadiæ uidisse ex gallorū gallinaceorū cantu uictoriā esse
Thebanorū: q̄a galli uicti silere solēt: canere uictores. Hoc
igit̄ p gallinas Iuppiter tātæ ciuitati signum dabat. An illæ
aues nisi quū uicerit cāere nō solēt? At quū canebāt: nec ui
cerāt. Id.n. inges ostētū: magnū uero q̄si pisces nō galli ce/
cinerit. Quod aūt est tps quo illi nō cātent: uel nocturnū
uel diurnū? Quod si uictores alacritate & q̄si lætitia ad ca/
nendū excitant̄: potuit accidisse alia quoq; lætitia: q̄ ad can/
tum mouerent̄. Democrit⁹ qdē optimis uerbis cām expli/
cat: cur āte lucē galli canāt. Depulso.n.d pectore & i oē cor
pus diuiso & modificato cibo: cantus edere qete satiatosq;
qdē silētio noctis: ut ait Ennius: fauēt faucib⁹: rursus cantu
plausuq; pmūt alias. Quū igit̄ hoc aīal tā sit cāorū sua spō
te: qd i mentē uēit Callistheni dicere: deos gallis signū de/
disse cātandi: quū id uel natura: uel casus efficere potuisset?
Sanguinē pluisse senatui nūtiatū ē atratū ēt fluuiū fluxisse
sanguīe: deorū sudasse simulachra. Nū cēses tis nūtiis Tha/
lē aut Anaxagorā aut quenq̄ Physicū credituꝝ fuisse? Nec
n. sanguis nec sudor nisi ex corpore est. Sed & decoloratio
q̄dā ex aliq̄ cōtagiōe terrena maxie pōt sanguini similis eē
& hūor allapsus extrīsec⁹ ut i tectoriis uidem⁹ austro sudorē
uidet̄ imitari. Atq; hæc i bello plura: & maiora uident̄ tien
tib⁹: eadē nō tā aīaduertunt̄ i pace. Accedit illud ēt qđ i me
tu & piculo tū credunt̄ facili⁹: tū fingunt̄ ipuni⁹. Nos āt ita
leues atq; incōsyderātes sum⁹: ut si mures corroserit aliqđ
quorꝝ ē opus hoc unū: mōstrū putem⁹. Ante uero marsicū
bellū qđ clypeos Lanuuii ut a te ē dictū mures rosissent
maximū id portentū haruspices eē dixerūt q̄si uero qcq̄ in
tersit: mures diē & noctē aliqd rodētes scuta: an cribra cor
roserit. Nā si ista seqmur: qđ Platōis politia nup apud me
mures corroserūt: de repu. debui ptimescere. At si Epicuri
de uoluptate liber corrosus eēt: putarē ānonā in macello ca
riorē fo. An uero illa nos terrēt: si qñ aliq̄ portētosa aut ex
pecude: aut ex hoīe nata dicūtur: quorꝝ oiū ne sim lōgior
una rō ē. Quicqd.n. orit̄ q̄lecūq; ē: cām habeat a natura ne
cesse ē: ut iā si pter cōsuetudinē extiterit: pter naturā tñ non
possit existere. Cāz igr̄ iuestigare i re noua atq; mirabili po/
teris: si nullā repies: illud tñ exploratū habeto: nihil fieri po/
tuisse sine cā: eūq; errorē: quē tibi rei nouitas attulerit natu
ræ rōe depellito. Ita te nec terræ fremit⁹: nec cæli discessus:
nec lapide⁹ aut sāguīe⁹ hymber: nec traiectio stellæ: nec faces
uisæ t̄rebūt. Quarꝝ oiū cās si a Chrysippo q̄rerē: ipse ille
diuīatōis autor nūq̄ illa dicet fcā fortuitu: naturalēq; rōnē
oiū reddet. Nihil.n. fieri sine cā pōt: nec qcq̄ fit: qđ fieri nō
pōt: nec si id fcm̄ ē qd fieri potuit: portētū dbuit uideri: nulla
igr̄ portēta sūt. Nā si qđ raro fit: id portētū putādū est: sapi/
entē esse portētū est: sæpius eni mulā peperisse arbitror q̄

Sapientem:

sapientẽ fuisse. Illa igitur ratio concluditur: nec id qđ non potuerit fieri factum unq̃ esse: nec quod potuerit id portentum esse: ita omnino nullum esse portentum. Quod etiam coniector quidã: & interpræs portẽtoꝶ nõ inscite dicit̃ respondisse ei: qui quũ ad eũ rettulisset quasi ostẽtũ: quod anguis domi uectẽ circumiectus fuisset: tum eẽt inqͥt ostentũ: si anguẽ uectis circũplicasset. Hoc ille respõso satis aperte declarauit: nihil habẽdũ esse portẽtum: quod fieri posset. C. Gracchus ad. M. Pomponiũ scripsit: duob' anguibus domi cõpræhensis haruspices a patre cõuocatos: qui magis anguibus q̃ lacertis: q̃ muribus? qa sunt hæc quottidiana: angues nõ ité: quasi uero referat quod fieri potest q̃ id sæpe fiat. Ego tamen miror si emissio fæminæ anguis mortem afferebat Ti. Graccho: emissio ãt maris anguis erat mõtifera Corneliæ: cur alterutrã emiserit? Nihil n. scribit respondisse haruspices: si neuter anguis emissus eẽt: qđ esset futurũ. At mors insecuta Gracchũ ẽ: cã qdem credo aliqua morbi grauioris non emissione serpentis Neq; n. tãta est ĩfelicitas haruspicũ: ut ne casu qdẽ unq̃ fiat: qđ futuꝶ illi eẽ dixerit. Nã illd mirarer si crederẽ qđ apud Homerũ calchantẽ dixisti ex passeruꝫ numero belli troiani annos auguratũ: de cuius cõiectura: sic apđ Hõeꝶ: ut nos ociosi cõuertius. Loqͭ Vlysses.

Ferte uiri & duros animo tolerate labores:
Auguris ut nostri calchantis fata queamus
Scire: ratos ne habeant an uanos pectoris orsus:
Namq; omnes memori portẽtum mente retẽtant.
Qui non funestis liquere lumina fatis.
Argolicis primum ut uestita est classibus aulis:
Quæ priamo cladem & troiæ pestemq; ferebant.
Nos circum latices gelidos fumantibus aris
Aurigeris diuum placantes numina tauris.
Sub platano umbrifera fons unde manabat aquai:
Vidimus imani specie tortuq; draconem
Terribilem Iouis: ut pulsu penetraret ab ara:
Qui platani in ramo foliorum tegmine septos
Corripuit pullos: quos cum consumeret octo:
Nona super tremulo genitrix clangore uolabat:
Cui ferus imani laniauit uiscera morsu.
Hunc ubi taꝫ teneros uolucres matremq; peremit:
Qui luci ediderat genitor saturnius idem
Abdidit: & duro formauit tegmine saxi.
Nos autem timidi stantes mirabile monstrum
Vidimus in mediis diuum uersarier aris:
Tum calchas hæc est fidenti uoce locutus

SAPIENTEM: perfectum ut uolunt stoici & omnis numeros habentem. CONiector: coniecturalis quidam interpræs. NON inscite: idest eleganter & docte CIRcumiectus: idest uectem inuoluisset & implicuisset. Vectis est palus e ligno siue ferro cementariis fabris: operiq; rustico ad multa utilis: ita dictus quoniam ad ictus uehitur manibus: unde uecticularia uita illoui dicitur qui furandi gratia parietes uectibus perfodiũt. A PAtre: tyberio graccho. QVI: quomodo & q̃re ALterutram: alteram e duobus. AVguratum: diuinasse ac prædixisse augurali peritia. CONiectura: interpraetatione per coniectum: idest rationis directionem signo & numero ad ipsam ueritatem. LOquitur Vlysses. exhortans uidelicet græcos in concione ad remanẽdum perstandumq; in obsidione usq; ad finem uotorum. Mineruа inquit Homerus secundo iliados sub pconis imagine iubens populum silere ut tam postremi q̃ proximi uocem concionantis audirent: & orationem intelligerent: quibus silentibus Vlysses ut erat prudens sic exorsus est. Milites tui rex Agamemnon quantum in ipsis est priuare te apud omnis gẽtes gloria uolunt. Deforme est cum tamdiu tardaueritis te infecta redire in patriam. Quare socii tolerate quæso paulisper ad destiatum usq; tempus ut sciamus uera ne Calchas an falsa uaticinatus sit nobis in aulide. FERte: tolerate bellicum laborem. FAta: præsagia prædictiones alsando. ORsus: uaticinationes primas ueras an falsas: ab ordior quod significat inchoo tractum a tela quæ primum orditur: unde orsus dicuntur inchoationes: & ploquia. RAtos: ueros ac firmos. AN VAnos: mendaces & irritos. PEctoris: cordis & scientiæ. PORtentum: prodigium de passeribus. REtentant: retinẽt: memineruntq;. uereor ne hæc Cicerõis orsa senecæ sententiam confirment: eloquentiam deseruisse Ciceronẽ ĩ carmine. LVmina: uitas. FVnestis fatis: lugubri morte. VEstita: tecta repleta prætexta nauibus in aulide urbe beotiæ collectis. QuAE: classes. CLAdem & pernitiem: exitium & ruinam. AVrigeris: aurata cornua habẽtibus. AQuAI: aquæ more prisco. IMMAni: magna & horrenda figura. TORtu: replicatione ac flexu corporis. TERribilem: formidolosum. IOuis pulsu instinctu imperio. PEnetraret: prodiret. PVLlos: passerculos. FErus: bælua draco: sic Virgilius in latus feri dixit. IMMAni: crudeli. EDIderat luci: ad lucem miserat iuppiter. FORmauit: effinxit: idest lapideum effecit draconem. FIdenti: constanti & spe plana, i. aiosa.

TORPENTES:contracti:& attoniti. Torpor est corporis:stupor uero mentis. OBSTIpuistis:obriguistis obstipescere siue obstupescere paruum uel nullum sensum habere sensus enim stipantur:& quasi ligantur:& caput obstipum dicitur inflexum ad terram quo habitu cernuntur attoniti quos Bardos appellamus: & stupidos:græce dixit Homerus tipte aneo egeneste: idest cur muti & stupidi effecti estis. CREAtor:pater Iuppiter. PORtenta:signa tarda quidem quoad animos nostros & cupiditates:sed peremnem gloriam nobis allatura sunt. EXANclabimus:perficiemus:& tolerabimus uerbum. Vetustum est exa͂clare labores:idest haurire:perpeti:superare. SATIAbit:contentos faciet.
POENA:suo excidio. MATVra: quasi perfecta.
Q VE tandem:talem:augurationem deridet academicus. MONstrum:quod dici portentum possit.
EXPEditionem:militarem apparatum.& proelium.
EXTIrisse:emersisse:apparuisse. IMPERAtoris:dictoris exercitus. AD coniecturam:opinabile indiciũ.
INTERprætatione:declaratione per quandam similitudinem. CONIEctabilia:coniecturis faciendis apta per quandam & accommodationẽ rei ad rem. FORtuito: casu quodam. NVNDInari: quasi conuentus celebrare.ac ferias. Nundinæ inquit Macrobius paganorum:idest rusticorum feriæ: quibus conueniunt negocijs proprijs uel mercibus prouisuri: tunc autore. sex. Pompeio nefas erat cum populo agi ne interpellarentur nundinatores. NOBIlius: celebrius. CLARItatem:histrionicæ gloriæ splendorem & celebritatem.
FLAMiniana: de Flaminio consule ad lacum perusinum. PRImihastati: primipili centurionis. FIDENter:animose atq; secure. VIM:naturam & efficaciam.
SVBLime alte. MOTV:impulsu. CONCEptum: generatum e quo herba prodit. CONgestu: portatu: & accumulatione. SATV:seminatione.

Improbitatem

Q uid nam torpentes subito obstipuistis achiui?
Nobis hæc portenta deum dedit ipse creator.
Tarda & sera animis:sed fama ac laude peren̄i.
Nam quot aues tetro mactatas dente uidetis,
Tot nos ad Troiam belli exanclabimus annos.
Q uæ decimo cadet:& pœna satiabit achiuos.
Edidit hæc calchas: quæ iam matura uidetis.

Q uæ tandẽ ista auguracio ẽ ex passeribus ãnorũ potius q̃ aut mẽsium aut dierũ? Cur autẽ de passerculis cõiecturã facit:in qbus nullũ erat monstrũ? De dracone silet:q id qđ fieri non potuit lapideus dicit͂ factꝰ. Postrẽo qd simile habet passer ãnis:nã de angue illo q Syllæ apparuit imolãti utrũq; mẽini: & Syllã quũ ĩ expeditionẽ educturus esset imolauisse:& anguẽ ab ara extitisse:eoq; die rẽ præclare eẽ gestã non haruspicis cõsilio:sed Imparatoris. Atq; hæc ostẽtorũ genera mirabile nihil habẽt:quæ quũ facta sũt:tũ ad cõiecturã aliq̃ iterp̃tatõe reuocant͂ ut illa tritici grana ĩ os pueri Midæ cõgesta:aut apes: quas dixisti ĩ labiis Platõis cõsedisse pueri:nõ tã mirabilia sint q̃ cõiectabilia:q̃ tũ uel ipsa falsa:uel illa q̃ p̄dicta sũt fortuito accidisse potuerũt. De ipso Roscio põt illud qdẽ esse falsũ:ut circũligatꝰ fuerit angui:sed ut ĩ cũis fuerit anguis nõ tã ẽ mirũ ĩ Selonio p̄sertĩ ubi ad focũ angues nundinari solẽt. Nã qđ haruspices responderunt nihil illo clarius nihil nobilius fore:miror deos ĩmortales hystrioni futuro claritatẽ ostẽdisse:nullam ostendisse Africão. Atq; ẽt a te flãminiana ostẽta collecta sũt: q̃ ipse & equus eius repente cõciderit:nõ sane mirabile hoc quidẽ: q̃ euelli primi hastati signũ nõ potuerit:timide fortasse signifer euellebat: qđ fidẽter infixerat. Nã Diõysii equus quid attulit admiratiõis q̃ emerserit ex flumĩe:qđq; habuit apes ĩ iuba? Sed q̃ breui tp̄e regnare cœpit:quod acciderat casu uim habuit ostẽti. At lacedæmoniis in Herculis fano arma sonuerunt:eiusdẽq; dei thebis ualuæ clausæ subito se aperuerũt:ea q̃ scuta q̃ fuerãt sublime fixa sunt humi inuẽta. Horũ quũ nihil fieri potuerit sine aliquo motu:qd est cur diuinitus ea potius q̃ casu facta eẽ dicamus? At in Lysandri statuæ capite delphis extitit corõa ex aspis herbis & qdẽ subita. Ita ne cẽses ante coronã herbarũ extitisse:q̃ cõceptũ esse semẽ? herbã aũt asperã credo auiũ cõgestu:nõ humão satu. Iã q̃ qđ in capite est:id coronæ simile uideri põt. Nã q̃ eodẽ tp̄e stellas aureas Castoris & Pollucis delphis positas decidisse:neq; eas usquam repertas esse dixisti:furũ id magis factũ q̃ deorũ uidet͂. Simiæ uero dodonææ

Improbitatem

improbitatem in historiis græcis mandatam esse demiror.
Quid mir mi⁊ q̄ illā mōstrosissimā bestiā urnā euertisse
sortes dissipau isse? Et negāt historici lacedæmōijs ullū ostē
tū hoc tristi accidisse. Nā illa p̄dicta ueiētiū si lac⁹ albāus re/
dūdasset isq; i mare fluxisset Romā piturā: si repssus eēt ue
iosita aq̄ albana deducta ad utilitatē agri suburbāi nō ad ar
cē urbēq; retinēdā. At paulo post audita uox ē monetis ut
p̄uiderēt ne a Gallis Roma capet̄: ex eo Aio loquēti arā i
noua uia cōsecratā. Quid ergo Ai⁹ iste loquēs: qn̄ eu; nēo
norat: & aiebat & loqbat̄: & ex eo nomē iuēit: posteaquam
& sedē & arā & nomē iuēit obmutuit? Quod idē dic. de
mōeta pōta q̄ p̄terq̄ de sue plēa qd unq̄ mōiti sum⁹? Satis
multa de ostētis. Auspicia restāt & sortes hæ q̄ ducunt̄: nō
ille q̄ uaticiatōe fūdunt̄: q̄ oracula ueri⁹ dicim⁹: de qb⁹ tū di/
cem⁹ quū ad naturalē diuiationē uenerim⁹. Restat ēt d chal
dæis. Sed primū auspicia uideam⁹. Difficilis augurii locus
ad cōtradicēdū Marso fortasse: sed Romāo facillim⁹. Nō. n.
sum⁹ ii nos augures: q auiū reliquorūue signo⁊ obserua/
tiōe futura dicam⁹: & tñ credo Rōulū q urbē auspicato cō/
didit habuisse opinionē eē i p̄uidēdis reb⁹ augurādi sciam.
Errabat. n. multis i reb⁹ antiqtas: quā uel usu iā uel doctrina
uel uetustate īmutatā uidem⁹. Retinet̄ aūt & ad opinione;
uulgi: & ad magnas utilitates reip. mos: religio: disciplīa: ius
augurū: collegii autoritas. Nec uero nō oī supplicio digni.
P. Claudi⁹ ... i uni⁹ cōsules q cōtra auspicia nauigarūt. Parē
dū. n. fuit religiōi: nec patri⁹ mos tā cōtūaciter repudiād⁹. Iu
re igit̄ alter populi iudicio dānat⁹ ē: alter mortē sibi ipse cō/
sciuit. Flaīni⁹ nō paruit auspiciis: Itaq; piit cū exercitu. At an
no post Paul⁹ paruit: nec min⁹ cecidit i cānēsi pugna cū exer
citu. Et. n. ut sint auspicia: q̄ nulla sūt: hæc certe qb⁹ utiur siue
tripudio: siue de cælo simulachra sūt auspiciorū: auspicia nul
lo mō. Q. Fabi te uolo mihi i auspicio eē uolo r̄ndet. Audi
ui hæc apud maiores nr̄os adhibebat̄ pit⁹ nūc qlibet. P̄ itū
aūt eē necesse ē eū: q silētiū qd sit itelligat. Id. n. silentiū dici
m⁹ i auspiciis: qd̄ oī uitio caret: hoc itelligere p̄fecti auguris
ē. Illi āt q i auspiciū adhibent̄: quū ita īpauit is q auspicat̄ di
cito silētiū eē uidebit̄: nec suspicit: nec circūspicit: stati r̄nde/
bit silētiū eē uideri: tu ille dicito si pascunt̄ aues aut ubi: At
tulit inqt cauea pullos is q ex eo noiat̄ pullarius. hæ sunt
igitur aues internuntiæ Iouis: quæ pascantur nec ne quid
refert? nihil ad auspicia sed qa quū pascunt̄ necesse ē aliqd
ex ore cadere: & terrā pauire terripauiū primo: post terripu
diū dictū ē: hoc qdem iam tripudiū. Quū igitur offa ceci
dit ex ore pulli: tum auspicāti tripudiū solistimum nuntia/
tur. Ergo hoc auspicium diuini quiq̄ habere pōt? qd̄ tā sit
coactū & exp̄ssum? quo antiqssimos augures nō usos esse
argumēto ē: qd decretū collegii uetus habem⁹: omnē aue;

IMPROBITATEM: petulantiam & lasciui/
am. REdundasset: excreuisset effluxissetq;. RE
præssus: coercitus: & impeditus ne in mare flue/
ret per agrosq; dissipatus. SVBVRbani: uicini
muris urbis. ARcem: capitolium & romam.
SVE plena: grauida. DVcuntur: trahuntur ex
aliquo uasculo uel urna. VAticinatione: uoce
ipsius: nam sortes dicuntur etiam responsa deo
rum. Lanchano græce sortior latine idest uatici/
nor doq; responsa & oracula. DE chaldæis i.
astrologis. MARso: idest homini e gente mar/
sa scientiam auguralem profitenti in extremo pri
mo nauci marsum augurem appellauit. NOS
augures: romano more augurantes. AVspica/
to: captatis prius auspiciis. REtinetur: obserua/
tur auguralis disciplina propter opinionem im
peritæ multitudinis. MOS: ritus. Mos inquit
Pompeius est institutum patrium pertinens ma
xime ad religiones cerimoniasq; deorum anti/
quorum. REligio: obseruantia. DIsciplina: sci
entia & ars augurandi. IVS: potestas. AVtori
tas: dignitas & æstimatio. CONtumaciter: sup
be ac impie. PAVlus: qui consul cecidit in pu/
gna cānensi. VT: q̄uis auguria sint. TRIPV/
dio: gallorum augurio. SIue de cælo: cæterarū
auium uolatu. SImulachra similitudies quæ/
dam & umbræ. Q. FAbi te uolo mihi in au/
spicio esse: hæc erant uerba precantis augurem
ut pro re sua uelit augurari. VOlo respōdet: ita
respondebat requisitus augur: & cōsultus. PE
ritus: scientiam callens auguralem. NVNC qui/
libet: idest quicūq; uel imperitus: nullus enim ē
personarum delectus. VItio: errato ut augurū
rite fiat. ADHIbet̄: aduocatur ad augurale offi
cium. IS qui auspicatur: qui pro se captat au/
spicium & quærit ab eo quem adhibuit sociu;
& adiutorem an uideatur esse silentium: idest
an rite peragatur auguriū. NEC suspicit: idest
nō obseruat cæli partes auiūq; uolatus: nec ocu
los ad omnem prospectum flectit ut Mos ē: sed
temere enuntiat silentium esse. PVLlos: gallos
gallinaceos. HE sūt: deridet academicus tale au
spicium penitus coactum. INternuntiæ: inter/
pretes a Ioue missæ. AD auspicia: ad ueritatē
auspiciorum. PAuire: idest percutere inde terri
pauium. Terripudium & tripudium. OFFA:
esca. AVspicanti: pro se auguranti. NVNtiāt:
socii scilicet ad augurandum uocati. EX præs/
sum: uiolentum inclusæ siquidem aues ad id co
guntur. DEcretum: scientiam & iudicium qd̄
dogma græci appellant.

TRIPVDIVM: tale auspicium q̄ nunc pullis tm̄ gallinaceis attribuim⁹. INterpræs: diuinæ uoluntatis enūtiatrix. SAtelles: ministra. ENEcta: macerata & afflicta. INuadit: īpetū facit in partem obiectæ pultis & offæ: īuado te dicimus: & in te. DE cælo seruare: uolātes aues suspicere.

Q. VI auspicabant: q. p suis rebus auguria captabāt. IMperāt: mādāt & ab eo q̄rūt illeq; respōdet. SInistrū: a sinistra pte cæli uēiēs. COmit: a: cōuent⁹ populi electiōesq; magistratuum.

INstitutū: ordinatū & decretū cōsilio principū p cōi utilitate: ut. s. populi autoritas īminueret: & senatorū augeret ī his reb⁹ q̄ maximi erāt momēti. i. in iudiciis qb⁹ populus aliqd iubebat aut uetabat: sntāq; dicebat sniam. Iuferēdis legib⁹: & pmulgādis dēiq; ī magistratuū electiōe. IN iure. i. ordinatiōe. & sanctiōe ius ē ordinatio ciuilitatis: & legū. PRINcipes: nobiles & optimates

INterpres: moderatores explanatores atq; autores. VItio: pperā nō rite. DIsciplinā: artē & formulā augurādi q̄ tm̄ inqt academicus diuinatio appellari nō debet. DIuini: futura pdicētes ac diuinātes. IN prrogatiua referēda: narranda uoluntate primæ cēturiæ q̄ sniam rogabat. i. ii. de natura deorū sic scribit prim⁹ rogator ut eos retulit ibidē est repēte mortu⁹. IVstū: legitimū & idoneū. PRImū: uide: respōdet academic⁹: docet nō dixisse haruspices ī Tyberiū Gracchū: sed ī illū q prim⁹ rogauit primā cēturiā: adde ētiā q illa mors casu potuit accidere. CONiectura: opiabili quodā iudicio: nā in illo actu repentina mors iniqtatē morrui arguere uidebat: & īpietatē. EX hoc gñe: q̄litate rei: & natura negocii.

REcte capto: legitime electo ad inaugurandū. IVre: religiōe: ac potestate. COLlegæ: Socii in augurali dignitate. VIS augurū: ordinationē: & facultatē. HActen⁹: huc usq; & tm̄ hoc dictū sit. ENIM: certe inqt auguria pegrina cōsideremus. ARtificiosa: arte cōstātia: & subnixa.

SVpstitiosa: nanā religionē ostēdētia. SINIstra: qm̄ diuerso mō de cælo seruāt. DIsciplinā artē: cim: rōnē. A POpulo: a populari obseruatiōe: uulgariaq;. QuEM multū. q. d. parum: uel nihil poti⁹ qd' ōndit exēplis. AVspicato: captatis auspiciis: cōsulibusq; auib⁹. A PRO: cōsulib⁹: cōsulari ptāte bellū admistrātib⁹. QuI auspicia nō habēt. i. iure auspicādi carēt: & sicī auspicato bella gerūt cōtra maiorū istitutū. M. Messala lib. i. de auspiciis ita scripsi autore Gellio patriciorū auspicia ī duas sūt ptes diuisi. Maxima sūt cōsulū: ptorū: cēsorū. Reliquorū magistratuū minora sūt auspicia. AMnis: fluuios: unde perēnnia dicta auspicia. TRIpudio: gallis gallinaceis. EX ACVminib⁹: auspiciis militaribus & pliarib⁹. Acus: & acies dūr ab acuēdo: qm̄ ea pars militū uehemētissima ē ad hostē uulnerādū acumine telorū. OMIsit: reliquit nunq̄ resumpturus. AB VRBAnis: togatis: & non sagatis de re priuata auspicantibus.

Iuge

tripudiū facere posse. Tū igitur eēt auspiciū: si modo ei esset liberū se ostēdisse: tū auis illa uideri posset īterpræs & satelles Iouis. Nunc uero inclusa in cauea: & fame enecta sit offam pultis īuadit: & si aliquid ex ore cecidit. hoc tu auspiciū: aut hoc modo Romulum auspicari solitum putas? Iaz uero de cælo seruare non ipsos censes solitos qui auspicabantur nunc imperant pullario: ille renunciat: fulmen sinistrum auspicium optimū habemus ad omnes res præterq̄ ad comitia: quod quidem institutum reip. causa est: ut comitiorum uel in iudicis populi: uel in iure legum: uel in creandis magistratibus principes ciuitatis essent interpraetes. At Ti. Gracchi literis Scipio & Figulus: quod cum augures iudicassent eos uitio creatos esse: magistratu se abdicauerunt. Quis negat augurum disciplinam esse diuinationem nego. At haruspices diuini: quos cum Ti. Gracchus propter mortem repentinam eius qui in prærogatiua referenda subito concidisset in senatum introduxisset: non iustum rogatorem eomitiorum fuisse dixerunt. Primum uide ne in eum dixerint: qui rogator centuriæ fuisset. Is enī erat mortuus: id autem sine diuinatione coniectura poterat dicere: deinde fortasse casu: qui nullo modo est ex hoc genere tollendus. Quid enī scire æthrusci haruspices aut de tabernaculo recte capto: aut de pomerii iure potuerūt? Equidem assentior. C. Marcello potius q̄ Appio Claudio qui ambo mei collegæ fuerunt: existimoq; ius augurū: & si diuinationis opinione principio constitutum sit tamen postea reipu causa reseruatum ac retentum. Sed de hoc loco plura in aliis: nunc hactenus. Externa enī auguria: quæ sunt non tam artificio q̄ superstitiosa uideamus. Omnibus fere auibus utuntur: nos admodum paucis. Alia illis sinistra sunt: alia nostris. Solēbat ex me Deiotarus percontari nostri augurii disciplinam: & ego illius. O dii immortales q̄tum differebat: ut quædam essent etiam contraria: atq; ille his semper utebatur. Nos igitur a populo auspicia accepta habemus: quam multum his utimur? Bellicam rem administrari maiores nostri nisi auspicato noluerunt. Quaz multi anni sunt quum bella a propraetoribus & proconsulibus administrantur: qui auspicia non habent. Itaq; nec amnis transeunt auspicato nec tripudio auspicantur. Nam exacuminibus quidem quod totum auspicium militare est Iam. M. Marcellus ille quinquies consul totum omisit: & idem Imperator idem augur optimus? Vbi est ergo auium diuinatio: quæ quoniam ab his qui auspicia nulla habent bella administrantur: ab urbanis retenta uidetur: a bellicis esse sublata. Et quidem ille dicebat: si quando rem agere uellet: ne impediretur auspiciis lectica operta iter facere solere. Huic simile est quod nos augures præcipimus: ne

Iuge

iuge auspiciū obueniat:ut iumēta iubeāt disiungere. Quidē alid nolle mœria Iouenisi efficeē ut aut ne fieri possit auspiciū: aut si fiat uideri. Nā illud admodū ridiculū:qd negas Deiotarū auspiciorū: quæ sibi ad Pōpeiū pficiscēti facta sūt n̄ pœniteē:qd fidē secutus amicitiāq; reipu. functus sit officio. Antigorē .n. sibi fuisse laudē & gl'iaz q̄ regnū & possessiōes suas. Credo id qdē nihil ad auspicia:nec .n. ei cornix canere poterat recte eū facere: q. p. r. libertatē defēdere pararet: ipse hoc sentiebat sicuti sēsit. Aues euētus significāt aut aduersos aut fedos. Virtutis auspiciis uideo esse usum Deiotarū: q uetat spectare fortunā dū præstēē fides. Aues uero pspetos euētus oñderūt:certe fefellerūt. Fugit ex plio eū Pōpeio: graue tēpus discessit ab eo luctuosa res. Cæsarem eodem tpe & hostem & hospitem uidit. Quid hoc tristius? Is quum ei Troginorum tetrarchiam eripuisset: & assecl æ suo pergameno nescio quid dedisset: eidemq; detraxisset armeniam a senatu datam:quumq; ab eo magnificentissimo hospicio acceptus esset:spoliatum reliquit & hospitem & regem. Sed labor longius:ad propositum reuertar. Si euēta quærimus:quæ exqrūtur auibus:nullo modo pspera Deiotaro. Sin officia a uirtute ipsius non ab auspiciis petita sūt. Omitte igitur lituum Romuli: quem in maximo incendio negas potuisse combuiri. Cōtemne cotem Atii nauii:nihil debet esse in philosophia commentitiis fabellis loci. Illud erat philosophi totius augurii primum naturam ipsam uidere:deinde inuentionem:deinde constantiam. Quæ est igitur natura? qua uolucres huc & illuc passim uagantes efficiant aut significēt aliquid? & tum uetent agere:tum iubeant aut cantu:aut uolatu? Cur autem aliis dextra aliis leua datum est auibus ut ratum auspicium facere possint? Quomodo aūt hæc aut quando aut a quibus inuenta dicemus? Aethrusci tamen habent exaratum puerum autorem disciplinæ suæ. Nos quem? Atium ne nauium:at aliquot annis antiquior Romulus & Remus ambo augures ut accepimus? An Pysidarū aut Cilicum aut Phrygum ista inuenta dicemus? Placet igitur humanitatis expartes habere diuinitatis autores. At omnes reges populi nationes utūtur auspiciis:quasi uero quicquam sit tam ualde: q̄ nihil sapere uulgare:aut quasi tibi ipsi in iudicando placeat multitudo. Quotus quisque est:qui uoluptatem neget esse bonum? Plerique etiam summum bonum dicunt. Num igitur eorū frequentia stoici de sententia

IVGE AVSPIcium: est inqt Pompeius cum iūctum iumētum stercus facit. VIDERI:ordo est nep nō uideri. OFFICIO: decēti actione honestissimoq; necessitatis munere. ANTIquiorem:cariorem & pciosiorem. NIHIL ad auspicia:idest quod fecit nō monuerunt enim auspicia:nec uiserūt: sed uirtus .i. prudētia: & iusticia cuiq; tribuens quod illi debetur. RECTE: iuste: officioseque. SENTIEBAT: iudicabat: statuebat: cum uir bonus esset & humani officii non ignarus. EVENTVS: exitus:fines rerū in utrāq; partem.

VIRTVTE:bonitate: prudētiaq;. SPEctare .i. respicere & cōsiderare:qm̄ in aduersis patescit amicus:i officiis ait. Se spectatum nō fortunam putat. Syllius ēt cecinit. Tunc locus officio cū cessant pspera rerū. DVM qm̄:& quousq;. GRAVE tempus:molestum:ignominiosum e prælio uictum fugere. LVCTVOSA:mœsta duelli ab amico. HOSPITEM: domesticū .i. domestico hospicio honestatum. TRIStius: infelicius.

TROGInotum:Plinius agens de gallogrætia: siue galatia dicit:galatia agros maiori ex pte Phrygiæ tenet caput quōdam eius gordium. Qui ptem eam insedere gallorum. Tolosthbagi & uoturi & ambiati uocātur. Qui meaniæ & paphlagoniæ regionē Trogini: Cappadociæ uberrimam ptem occupauere tectosages: ac Teutobodiac: & gentes qdem hæ: populi uero ac tetrarchiæ oēs numero .cxcv. TETRARchiā .i. regnū gallogreciæ in tetrarchias prius diuisæ ut dictum est.

ASSECLE:mistro:ac seruo q oībus dñi adest ipetiis. HOSPICIO: hospitali appatu: splēdidoq;. LABor: curro:& uagor. EVENta:fines:exitusq; quos aues uoce:aut uolatu oñdunt. SI officia:honestas actiões Deiotari nō discedētis ab officio erga Pōpeiū. A VIRtute:a bonitate ipi⁹:& aī integritate: æ lectionæq;. PEtita:aduocata & accepta. IN phia: in ea scia q̄ sapiētia & rōnibus nititur & nō fabulosis cōmentis: q̄ poetis relinquēda sunt. ILLVD erat:ptinebat ad naturæ interptem. NAturam:uim,pprietatē: q̄ definitiōe cōphēditur & explicat. CONstātiam:grauitatē eius nūq̄ uacillātē:sed semp sibi cōsentaneā. QVAE ē aūt natura. q. d. nulla naturalis,pprietas inest i auibus:qua id efficere possint:qd dicitis. PASsim:undecūq; & qcūq; sine aliquo discrimie cū rōe careāt & electiōe. EFficiāt: opētur:aut demōstrēt qppiā qd usui eē possit. TVM: mō ,phibeāt modo ipellāt. VT ratū:firmū:& uerum.

QVOmō:q ra & rōne:& sic eleuat hui⁹ artis īuentiōem quā dispiciēdā dixerat phō. AVTOrē:pricipē & magrm artis quā ethrusci ,pfitētur. HVMAnitatis: eruditiōis ac disciplīæ:qm̄ barbari sūt & ignari:perut⁹ piscide:cilices:& phryges:q plagis tm̄ fiūt meliores:humanitatē inqt Gel. uocanerūt maiores nr̄i n̄ solū amorem erga hoīes sed eruditiōem īstitutionēq; i bonas artis:hui⁹ .n. sciæ cura uni hoī data ē:& iccirco hūanitas appellata. Sic eo uerbo usos fuisse ueteres: & in primis M. Varronem:& M. Tulliū oēs ferme libri declarant.

QVASI uero:rñdet academic⁹ dicēs nihil eē tā ualide .i. potēter & efficaciter ulgare .i. cōe uulgo populis & natiōib⁹ q̄ est ipsa ignorātia. Vñ ipita multitudo dr. MVLtitudo:ulgare iudiciū qd nullū ē. QVOt⁹ qsq;: q. d. ferme nullus. BOnū:bonis adnumerādam. PLErīq;:magna ps hoim & maior. FREquētia:multitudie.

DETERrentur: deiiciuntur & remouentur: quasi dicat minime. EoRVM: stoicorum. AVTOritatem: sententiam & iudicium. IMBECILLI: indocti imperiti. SVPERstitiose: uano quodam timore. ISTA concipiant: imbibant teneant credant. DISPIcere: discernere ueritatem nequeant. Q_VE aũt: nunc agit de huius artis incõstantia. CONVEniens: concors. CONiuncta: cõnexa: inseparabilis firmitas: & conformitas. NOSTRI augurii: romani ritus augurandi. TEMPEstate: tempore ac statu cæli puro & liq̃do. HOMEricus: ab Homero inductus nono Iliados: cui hæc uerba inbuit ad iratum Achillem: pro cuius recõciliatione fungebatur Vlysses legatione cum Aiace: Phœniceq̃.

Et quo magis illis increscat audacia: ac nobis diffidentia Iuppiter eis ꝓspera oĩa dextris fulgoribꝰ fore ꝓmitti græce sic cecinit Homerꝰ Zeus desphin en dexia si mata phæron Astrapti. Q_VErens: dolens & q̃relas effundens. FVLGOribus: corruscatiõibus. NOstris: latinis. Q_Vã q̃ haud ignoro: scio inq̃t Cicero romanos appellare: sinistra q̃cũq̃ ꝓspera sint etiã si i dextra appareant attamen alienigenæ id dextrum appellauere idest ꝓsperũ & felix: quod romani appellant sinistrum. PLErũq̃: sæpius. ID: quod in sinistra esset: & iõ appellatiõem indidere. DISsensio: diuersitas opinionis: & nõis. OBSERuãt: adnotant aues diuerso more lituoq̃ tẽpla designant: & cõsiliũ petẽtibus aliter q̃ nr̃i respõdent augures. ERrore: falsa opinione. SVꝑstitione: uana religione: q̃ multos fallit: & cogit delyrare inanis mortaliũ timor. OMnia. i. ꝑsagia q̃ ore fiũt: & uerbis ut dictũ iam est. PERsam: catellam. ET ꝓrogatiuũ omen comitiorũ: dixerat Q_. frater ꝓrogatiuã ẽt maiores oẽs iustorũ comitiorũ eẽ uoluerunt. HOC est ipm eẽ: hæc cõmemoratio inq̃t Cicero cõtra te facit Nã si talia sectabimur nõ hẽbimꝰ rõnem rerũ gerandarũ ducẽ: sed uanã quãdã fugiõem: q̃d est absurdissimum. DISertum: eloquẽtẽ. Q_VANdo. n. rõ q̃re est cõtra se disertus: anxius eris inq̃t & dubius. Et nũq̃ etis ita liber ut rõnem ducẽ seq̃ possis nõ supstitionem OBSERVANS: adnotans omnia & singula uerba. QuIEto. tranquillo. LIBEro: soluto. ITANE: absurdum est inquit Cicero angi aut lætari alienis uerbis que quispiam de sua re ac negocio dixerit etiam si illa uideantur apta tuis rebus gerendis. EX SVA re: ꝼm proprietatem rei suæ. EX SVO sermone: ꝼm proprietatem suæ locutionis & idiomatis. & ponit exẽplum uendẽtis ficos: & cauneas iclamãtis: q̃d potuisset accõmodari Crasso caue ne eas. CECIderit: accõmodabit̃ tuo negocio q̃d tractas. ALAcritatẽ: spem & læticiã. POnere i nauibꝰ ordinare: de Brũdusio dixi ut oportuit apud Sylliũ. CAricas: aridas ficos. Caunus iquit Strabo agens de Caria urbs æstate: & autũno grauis ꝑꝑ æstus & pomorũ copiã. Vñ cauniorũ color uiridis erat: quaꝑꝑ Stratonicꝰ citharedus dixit morbidã sibi uideri caunũ i qua mortui ambularent. SI oi. i. tali augurio uocis obtẽpasset QuE: talia oia: & eiusdẽ generis signa. SI recipiamꝰ: admittamus: & obseruemus. OFfensio: icursus q̃dam in aliq̃d ipedimẽtum: & cespitatio. offendere est i aliq̃d icidere: atq̃ icurrere. REstant: remanent ex his q̃ ad artificiosam diuinationem ꝑtinent. CHALdæi: astrologi & eorũ ars: qua futura ꝑdicunt. VT AD uates & somnia ueniamus: idest ad naturalem diuinatiõem: quã sõniãtes exercent: & uaticinantes. IDEM ꝓpemodũ: ferme & quasi. MIcare: motu: & explicatiõe digitorum ludere: & aliq̃d formi.

deterrentur? aut nõ plerisq̃ ĩ rebus sequit̃ eorũ autoritatẽ multitudo? Quid mirũ igit̃ si in oĩbꝰ auspiciis & oĩ diuinatione imbecilli animi supstitiosa ista cõcipiãt. Verũ dispicere nõ possunt? Quæ aũt ẽ iter augures cõueniẽs: & cõiũcta cõstãtia ad nr̃i augurii cõsuetudinẽ dixit Ennius: Quũ tonuit leuũ bene tẽpestate serena: At Homericus Vlysses apud Achillẽ quærens de ferocitate Troianorũ: nescio q̃d hoc mõnũciat. Prospera Iuppiter his dextris fulgoribus addit. Ita nobis sinistra uidentur: grais & barbaris dextra meliora: quanq̃ haud ignoro quæ bona sint sinistra nos dicere: etiam si dextra sint. Sed certe nostri sinistrum nominauerunt: externi quod dextrum quia plærũq̃ melius id uidebatur. Hæc quãta dissensio ẽ? Quod quod aliis auibus utũtur: aliis signis aliter obseruant? aliter respondent? Non necesse est fateri partim horum errore susceptũ eẽ: partim superstitione multa fallẽdo. Atq̃ his superstitionibus nõ dubistati etiã oĩa adiũgere. Aemylio Paulo ꝑsæ ꝑilsei quod pr̃ omen accepit Cæcilia sororis filiæ sedes suas tradere. Iã illa fauete liguis & ꝓrogatiuã omen comitiorũ: hoc est ipsũ eẽ cõtra se copiosum & disertũ. Quãdo eni illa obseruãs q̃eto & libero aĩo eẽ poteris: ut ad rẽ gerẽdam nõ supstitionẽ hẽas: sed rõnem ducẽ: ita ne siq̃s aliq̃d ex sua re atq̃ ex suo sermõe dixerit & eiꝰ uerbũ aliq̃d apte ceciderit ad id q̃d ages aut cogitabis: ea res tibi aut timorẽ afferet: aut alacritatẽ? Quũ. M. Cras. exercitũ Brũdusii poneret q̃dã ĩ portu caricas cauno aduectas uẽdẽs cauneas clamitabat. Dicamꝰ si placet monitũ ab eo crassũ caueret ne iret: si fuisse pitũrũ. Si omini puisset q̃ si suscipiamꝰ pedis offensio nobis & abruptio corrigiæ & sternutamẽta erunt obseruanda. Sortes restant & Chaldæi: ut ad uates & somnia ueniamus: Dicendum igitur putas de sortibus. Quid. n. Sors ẽ? Idem ꝓpe modũ q̃d micare: q̃d talos iacere: q̃d tesseras: q̃bus in rebus temeritas & casus: nõ ratio nec cõsiliũ ualet: tota res ẽ inuẽta fallaciis: aut ad q̃stũ: aut ad supstitionẽ: aut ad errorem: atq̃ ut in haruspicina fecimus: sic uideamus

TESSERA: habet sex latera & octo angulos. Talus uero est similis ossi quod in articulo pedis extat. unde tali pepeldare inquit Pompeius est uacillare pedibus: & quasi talis insistere. TEMERITAS: inconsulta quedam sors: & fortuitus euẽtus. RAtio: prudẽtia & cõsultatio. AD q̃stum: lucrũ. SVꝑstitiõem: uanã religiõem. ERrorẽ: deceptiõem.

clarissimamq̃

clarissimaꝝ sortiũ quæ tradat̃ inuẽtio. Nũeriũ suffusciũ pnestiorꝝ monimẽta declarãt hõestũ hoĩez & nobilem somniis crebris ad extremũ minatib' quũ iuberet̃ certo ĩ loco silicẽ cædere: pterritũ uisis irridẽtibus suis ciuibus id agere cœpisse. Itaq; pfracto saxo sortes erupisse in robore insculptas priscaꝝ litteraꝝ notis. Is est hodie locus septus religiose pp iouis pueri imaginẽq; lactens cũ Iunõe ĩ gremio fortunæ sedẽs castissime colitur a matribus. Eodẽ tpe ĩ eo loco ubi fortunæ nũc sita est ædes mel ex olea fluxisse dicunt: haruspicesq; dixisse summa nobilitate illas sortes futuras: eorũq; iussu ex illa olea arcam esse factam: eoq; cõditas sortes quæ hodie fortũæ monitu tollunt̃ qd igit̃ in his põt eẽ certi: quæ fortũæ monitu pueri manu miscent̃: atq; ducunt̃. Quo mõ aũt istæ positæ in illo loco: qs robur illud cædit: dolauit ĩscripsit nihil ẽ inquunt: qd deus efficere ñ possit. Vtinã sapiẽtes stoicos effecisset: ne oĩa cuz supstitiosa solicitudine & miseria crederẽt. Sz hoc qdẽ genus diuiatiõis uita iã cõis explosit: Fani pulchritudo & uetustas pnestiaꝝ etiã nũc retinet sortiũ nomẽ: atq; id ĩ uulgus. Quis .n. magistratus: aut qs uir illustrior utit̃ sortib': cæteris uero in locis sortes plane refrixerũt. Quod Carneadẽ Clitomachus scribit dicere solitũ: nusq̃ se fortũatiorẽ q̃ pneste uidisse fortunã. Ergo hoc diuiatiõis genus omittam'. Ad Chaldæoꝝ mõstra ueniam': de qbus Eudoxus Platõis auditor ĩ astrologia iudicio doctissimoꝝ hoĩuz facile prĩceps sic opinat̃ id qd scriptuz reliqt Chaldæis ĩ pdictione & in notatiõe cuiusq; uitæ ex natali die minime eẽ credẽdũ. Nominat ẽt Panetius: qui unus e stoicis astrologoruz prædicta reiecit: Archelaum & Cassandrum summos astrologos illius ætatis: qua erat ipse: quum in cæteris astrologiæ partibus excellerent: hoc prædictiõis genere nõ usos Sylax halicharnasius familiaris Panecii excellens in astrologia: idemq; in regenda sua ciuitate princeps totuz hoc Chaldaicuz prædicendi genus repudiauit Sed ut ratione utamur omissis testibus sic isti disputant: qui hæc Chaldæorum natalitia prædicta defendunt. Vim quandam esse aiunt signifero in orbe: q græce zodiacos dicitur: talez ut eius orbis unaquæq; pars alia alio modo moueat immutetq; cælum: perinde ut quæq; stellæ ĩ his finitimisq; partibus sint quoq; tempore: eamq; uim uariæ moueri ab iis syderibus: quæ uocantur errantia: Quum autem in eam ipsaz partẽ orbis uenerint: in qua sit ortus eius q nascat̃: aut ĩ eã quæ cõiũctũ aliqd hẽat aut cõsentiẽs: ea

CLARISsimarum: nobilissimaꝝ toto orbe cõiq; cõsensu: quaꝝ originem repetit altius Cicero: & inuẽtorem ut eleuet illas: nulliusq; momẽti eẽ oñdat. MOnimẽta: annales & historiæ. HONEstum: uirtute pditum. NOBILEM: claros hñtem natales. CERto: designato & definito. ERVPIsse: extiuisse & fluxisse. SEptus clausus & uallatus. REligiose sancte ac uenerabiliter. LActens: lac sugens. CAstissime: purissime honorat̃ ab his q̃ pepererũt. NOBILItate: celebritate nõis ac famæ. TOLluntur: extrahũtur ex urna in qua miscent̃ roboreæ phylitæ pagelæq;. QuID igit̃ in his: deridet has sortes Cicero q̃ nihil certi hẽre pñt. Monitu: iussu DVcunt̃: eximũt̃. CAEcidit: secuit: expoliuit: scalpsit IN quiunt: dicunt stoici quoꝝ snĩa pientissima est & uerissima: deũ oĩpotentẽ siqdem sentimus & pfitemur. Academicus aũt usitatum naturæ ordinẽ sequens oĩa deridet q̃ aliter fieri credũtur ab his q̃ ad cãm primã .i. deum gloriosum: & ut greci appellãt pantocratora referunt: Cicero dicit utinã dedisset deus prudentiã stoicis ut nõ cita credulitate ad falsa q̃q; dilaberẽtur. SVperstitiosa sollicitudine: uano quodam timore & anxietate ET MIseria: fracto aĩo: molli & infelici. VITA cõis: iudiciũ populi atq; cõsensus. EXplosit: reiecit: exclusit exsibilauit uelut e theatro explodũt̃ q nõ placent. IN uulgus: apud ĩpitam multitudinẽ. MAGIstratus: uir publico munere functus. ILLustrior: nobilior & celebrior. REFrixerunt: quasi extinctæ sunt: cõtẽnũturq; in dies: & nõ feruent cõsultoꝝ frequentia ut quõdam. CARNEadem: q acerrimus fuit academicus. CLItomachus fuit carthaginẽsis: auditor & successor Carneadis: cuius dicta inquit Laertius illustrauit maxime Clitomachus. Carneades etenim acerrimus & callidissimus disceptator nihil scriptis mãdauit: pter epistolas quasdã ad regem capadociæ. FOrtunatiorem: feliciorẽ frequẽtiorem: celebriorem. MONstra: delyramẽta: & prodigiosas supputationes: pdictionesq;. EVDOxus fuit gnidius astrologiæ ac geometriæ peritus iprimis. FACILE: sine difficultate ac cõtrouersia primus nõ esse credẽdum astrologis & sensit & scripsit. IN notatione: obseruatione: consignatiõe: iudicatiõeq;. EX natali die: ex qualitate natura & positura signoꝝ ĩ die natiuitatis. QuI unus: solus e stoica familia tales pdictiones cõprobante. HALIcarnasus: Cariæ urbs. Vñ Halicarnasius & Halicarnaseus autore Stephano. FAmiliaris: amicus. CHAldaicum: astrologicum. NAtalitia pdicta: uaticinia & psagia ex die natali: & signoꝝ qualitate: atq; situ. VIM quãdam: naturalem ptãtem & efficaciam. ZODIacus: dicitur a græcis quasi aialis circulus pp aialium effigies quas cõtinet & signa. Vt aries: taurus & reliqua: nostri signiferum appellauerũt circulum. IMMutet cælum: naturã cæli & qualitatẽ. PARS: quæ signo animalis insignitur & sunt ptes duodecim: totidẽq; signa. PERinde ut: sic & ita. FINItimis: uicinis. QVOq;: quocũq;. ABHIS sideribus: q̃ ab errore dicũtur a græcis planetæ. VENErint ipsa sidera. IN qua parte signiferi orbis. AVT consentiens: conueniens fere in qualitate ac natura.

triãgula cum sydus errans sub orbe signifero distat a signo ascendente duobus signis aspectus: sextilis dicitur cũ tribus quadratum uocatur: cum quatuor triangulum: duodecim qppe signa sunt: quoꝝ sexta pars & distãtia duo. Tertia quatuor: quarta uero tria: & hæc sunt interualla q̃ aliquod hñt momẽtum. Cicero duo tñ posuit q̃ maiores habẽt uires. ETENIM: certe. Siqdem: hæc erat rõ natalicia p̃dictã defendẽtium. TEMpore: tenere tẽpato & cursuipus celi. ANNI: ãnui circuitus & ambitus, mõ tepidi: modo calidi: mõ frigidi. TEMPEstatũq3: qualitatũq3 ipsius temporis TANTæ: tam magne & quasi opposite p aliqua tñ media: aliter mutationes tolerari non possent: ẽt hoc mõ generant morbos. STELlaꝝ: & maxime errantium q̃ sub signifero orbe noluũtur. EA: hi effectus q patẽt oib⁹ & ipsimis maturitas frugum atq3 pomoꝝ. PERide: sic. TEMpatus: dispositᵘ & modificatus. ANImari: uiuificari aiamq3 recipere: atq3 cõformari. INGEnia: qualitates ĩgenioꝝ docilitates hebetudines. MOres: dispositiones graues leues. Seuetas: molles. Serias iocosas. ANImum forte ignauũ celerem: tardũ: magnũ pusillum. ACTIonem uitæ: modum uitæ degenæ. CASVS: fortuitos euẽtus in utrãq3 ptem. EVEntus exitus ac fines. FINGI: formari & generari. O DELIratiõem: insaniã quidam penitus hallucinãtem & delyrãtẽ deridet talem rõnem academicus Cicero. OMnis error: falsa opinio. STVLtitia: hebetudo: & iprudentia. DVMtaxat: solum & tñ. NATVra: dispositione & aptitudine naturali necnon facilitate: pclilitateq3. PROfiteãtur: affirment callere atq3 tenere. ET enim: siqdem certe. FORmas: ductus & lineamẽta corporis eoꝝ q eodem partu ædũtur. VITam: modum uiuẽdi ac uietam. FORtunam: cõditiõem & sortem circa externa bona. PREstitit: excelluit. AT ego: qđ cõcessit Diogenes inqt Cicero chaldeis nõ arbitror cõcedẽdum. PREuaricatione: trãsgressione sui muneris & tutelæ ipius ueritatis cuius assertor atq3 patronus eẽ debet sapiẽ studiosus: p̃uaricator inqt cõsultus: est qui diuersam cãm adiuuat p̃dita cã sua: qđ nomen Labeo a uaria cõcertatiõe tractũ ait. Nam q p̃uaricat̃ ex utraq3 pte cõsistit: qnimo ex aduersa p̃uaricatorem eẽ eum dicimus q colludit cũ reo: & translatiue accusandi munere fungitur. Calũniari est falsa crimina intẽdere. p̃uaricari est uaria crimina ascondere. OPTimus: simplissimus: & nullis utens in disputãdo uersutiis & uafrãmentis. NEGO posse itelligi: cognosci ab astrologis qualis sit quisq3 futurus: & cui negocio facilis: uel ineptus. ETEnim cur: certe inqt Cicero nullam rõnem afferũt chaldei cur Luna regit natales pueroꝝ: & quã ob cãm obseruẽt ea tñ sydera q̃ Lunæ uicina sint hoc rõnibus erat demõstrãdum cãq3 explicanda: q̃ tales effectus gigneret necessarios. MODeret: regat: gubernet tempet. ANImaduertant: obseruẽt cõsiderent. NOtent: signẽt inspiciant: sequãtur. NATAlitia: natales moderãtia: & iformãtia: ut ipi dicũt: temereq3 affirmãt. VIDEantur: iudicio oculoꝝ appareãt: qđ inqt academicus fallacissimũ est: idq3 oñdebatur indicio maxime colũbini colli & remi submersi: illud siqdem suo flexu mutat colores: & hic inflexus uidetur quamuis sit rectus hæ sunt academicæ cauillationes contra sensuum iudicia: disputãturq3: latiᵘ in academicis i qbus p̃cipue agit̃ de iudicio ueritatis: ac sine bonoꝝ: sine qb⁹ uita icerta ẽ & pene nulla EA q̃. i. sydeꝝ interualla: & situs: talia siqdẽ nõ demõstrat nõ sensus. RATIõe: geometrica & arithmetica formula: & p̃portiõe. ANImo: i cõtẽplatione ac uiub⁹ rõne: cãq3 subnixis & istructis. RATio mathematicoꝝ. i. demonstratio eoꝝ q mathematicas disciplinas p̃fitẽtur geometriã uidelicet: Arithmeticã: Musicã: & Astronomiã. ISTIS: chaldeis ita opinãtibus & affirmãtibus iudicio sensus. HVMIlitate: depressiõe ad humũ. ABSit: distet. QVAE põt igitur cum tñ distet Luna a stellis inquit Cicero quid coniunctum atq3 conforme habere põt cum illis. q. d. parum uel nihil potius. CONTagio: coniunctio cõsensus conformitas. AD TERram q̃ imum tenet locũ in quo nascũtur ĩfantes.

triãgula illi & q̃drata nominant. Et enim quum tẽpore anni tẽpestatũq3 tãtæ cæli conuersiones cõmutationesq3 fiant accessu stellaꝝ & recessu: quũq3 ea ui solis efficiantur q̃ uidemus: non uerisimile3 solũ sed etiã uerũ eẽ censent: p̃inde ut cunq3 temperatus sit aer: ita pueros oriẽtes aĩari atq3 formari: ex eoq3 ingẽia mores: aĩm: corp⁹: actionẽ uitæ casus cuiusq3 euẽtusq3 fingi. O delirationẽ ĩcredibilẽ. Nõ. n. oĩs error stultitiaq3 ẽ dicẽda qbus etiã Diogenes stoicus concedit aliqd ut prædicere possint dũtaxat qualis qsq3 natura: & ad quã qsq3 maxĩe rẽ apt⁹ futurus sit. Cætera q̃ p̃fiteant̃ negat ullo mõ posse sciri. Etenĩ geminoꝝ formas eẽ similes: uitã atq3 fortunã plerũq3 disparẽ. Proclus & Eurysthenes Lacedæmonioꝝ reges gemini fratres fuerũt: at hi nec totidẽ ãnos uixerũt: ãno enĩ Procli uita breuior fuit: multũq3 is fratri reꝝ gestaꝝ gloria p̃stitit. At ego id ipsũ qđ uir optim⁹ Diogenes chaldæis q̃si q̃dã p̃uaricatione cõcedit: nego posse itelligi. Etenĩ cur ut ipsi dicunt ortus nascẽtiũ luna moderet̃: eaq3 aĩaduertant & notẽt sydera natalitia Chaldæi q̃cũq3 lunæ iũcta uideantur: oculoꝝ fallacissimo sensu iudicãt ea quæ ratiõe atq3 aĩa uidere debebãt. Docet. n. rõ mathẽaticoꝝ quã istis notã eẽ oportebat: quãta hũilitate luna ferat̃ terrã pene cõtigẽs: quãtũ absit a p̃xima Mercurii stella: multo aũt lõgius a Veneris deinde alio interuallo distet a sole: cuius lumine collustrari putatur. Reliqua uero tria interualla infinita & immensa a sole ad martis: inde a Iouis ab eo ad Saturni stellam: inde ad cælum ipsum: quod extremum atq3 ultimum mundi est. Quæ potest igitur contagio ex infinito pene interuallo pertinere ad lunã: uel potius ad terram? Quid quum dicũt id quod iis dicere necesse est: omnes omnium ortus quicunq3 gignantur in omni terra quæ incolatur

eosdem

eoſdem eſſe? eadēq; omnibus q eodem ſtatu cæli & ſtellaꝝ na
ti ſint accidere neceſſe eē nō ne eiuſmodi ſūt ut ne cæli qdē na
turā interꝑtes iſtos cæli noſſe appareat. Q uū.n.illi orbes q cæ
lū q̄ſi mediū diuidūt: & aſpectū nřm definiunt q a Græcis ori/
zontes nominātur: a nobis finientes rectiſſime nominari poſ
ſunt: uarietatē maximā habeāt. Aliiq; in aliis locis ſint neceſſe ē
ortus occaſuſq; ſyderū nō fieri eodē tpe apud omnis. Q d ſi
eoꝝ ui cælū modo hoc mō illo modo temperatur qui poteſt
eadem uis eſſe naſcentium quum cæli tanta ſit diſſimilitudo?
In his locis quæ nos incolimus poſt ſolſtitiū canicula exorit̄
& qdē aliquot diebus apud troglodytas ut ſcribit̄ an̄ ſolſtitiū:
ut ſi iam cōcedamus aliqd uim cæleſtē ad eos q in terra gignū/
tur pertinere cōfitēduz ſit illis eos q naſcūtur eodē tēpore poſ/
ſe in diſſimiles incidere naturas propter cæli diſſimilitudinem:
quod minime illis placet. Volunt enim illi omnes eodem tē/
pore ortos: qui ubiq; ſint nati eadem cōditione naſci. Sed quæ
tanta dementiam eſt ut ī maximis motibus mutationibuſq; cæ
li nihil interſit: qui uentus: q hymber: quæ tempeſtas ubiq; ſit:
quaruz rerum in proximis locis tātæ diſſimilitudines ſæpe ſūt
ut alia Tuſculi: alia Romæ. eueniat ſæpe tempeſtas. Q uod qui
nauigāt maxīe aīaduertūt: quū i flectendis ꝑmontoriis uētoꝝ
mutatiōes maxias ſæpe ſentiūt. Hæc igitur quū ſit tū ſerēitas: tū
ꝑturbatio cæli: eſt ne ſanorum hominū hoc ad naſcentium or/
tus pertinere non dicere? quod non certe pertinet. Illud neſcio
quid tenue: quod ſentiri nullo modo: intelligi autem uix po/
teſt: quæ a luna cæteriſq; ſyderibus cæli temperatio fiat: dicere
ad puerorum ortus pertinere. Q uid q non intelligunt ſemi/
num uim: quæ ad gignendum procreandumq; plurimum ua
leat: funditus tolli? Q uid enim non uidet & formas & mo//
res & pleroſq; ſtatus ac motus effingere a parentibus liberos
quod nō cōtingeret: ſi hoc nō uis & natura gignentium effice
ret: ſed tēperatio lunæ: cæliq; moderatio. Q uid quod uno eo/
demq; tēporis puncto nati diſſimiles & naturas & uitas & ca/
ſus habēt? parū ne declarāt: nihil ad agendā uitā naſcēdi tempus
ꝑtinere? Niſi forte putamus neminē eodē tpe ipſo & cōceptū: &
natū quo africanū. Nūqs igit̄ talis fuit? Q uid illud ne dubiuz
eſt: quin multi ita nati eſſent: ut quædam contra naturam depra
uata haberent: reſtituerētur & corrigerentur a natura: quum ſe
ipſa reuocaſſet aut arte: aut medicina: aut quorum linguæ ſic in
hærerēt: ut loqui non poſſent hæ ſcalpello reſectæ liberarētur.
Multi etiā naturæ uitiū meditatiōe atq; exercitatiōe ſuſtulerūt
ut Demoſthenē ſcribit Phalereus: quū rho dicere neqret: exerci
tatiōe feciſſe ut planiſſime diceret. Q uid ſi hæc aſtro īgenerata &
tradita eēnt: nulla res ea mutaſ poſſet. Q d̄ diſſimilitudo locoꝝ
ñ ne diſſimilis hoīuz ꝓcreatiōes hēt: q̄s qdē ratiōe ꝑcurreſ facile
ē qd iter īdos & pſas & Aethiopas & ſyros differat corporib' aīs
īcredibilis uarietas diſſimilitudoq; ſit: ex quo ītellgitur plus terra

EOSDem: ſimiles. STAtu cæli: qua
litate natura conditione ſitu poſitura.
EIVSmōi ſunt.i. obtuſi & hebetes.
NATuram: uim: ꝓprietatē. INTEr/
ꝑtes: ꝓfeſſores cæleſtis doctriæ q aſtro
nomia dr̄. CVM.n. ꝓbat quod dixit
Cicero ex diuerſitate orizontis circuli
i. aſpectum nřm finientis. Orizo grece
termino ac finio latine. ORBES: cir/
culi. DEFIniunt: termināt. orizon īqt
Macrobius ē terminus cæli qd ſup ter
ram uideſ. ALII: diuerſi ꝑ terreſtris
ſitus diuerſitatē. EORum ui: efficatia
& ꝑtāte. TEMparur: diſponit̄: mutaſ
modū quēdam recipit & naturā. EA
dem uis: qualitas generis: naturæ: facili
tatis ꝑcliuitatiſq;. TRoglodite: ſūt po
puli aphricæ cauernas incolētes: & īde
nomen troglos cauerna: dyo igredior
dicūtur aliter erembi. CONditione:
fatali ſorte. TEMpeſtas: cōmotio aeris
& qualitas tporis. FLEctendis: luſtrā
dis & ambiendis. SENtiri: extriſeco
ſenſu cognoſci. INTELligi: aio ꝑcipi
& rōne. TEMpatio: modificatio &
diſpoſitio. VIM: efficaciā. FVNdit':
oio ac penit' remoueri a numero cauſ
efficiendi uim habētium. Q. VIS.n.
errorem chaldæoꝝ ad lunæ tēpatio/
nem referentiū oia notat Cicero cū pa
teat ſenſibus maxima uis genitalis ſe/
minis. FORmas: ductus & fila cor/
poris. MOres: moꝝ qualitates: ut gra
uitas: facilitas: ſeueritas: & alia euſdem
generis. PLEroſq; ſtatus: diſpoſitiōes
& hitus ꝑtinētes ad ſtatū corporis &
motum. EFFINgere: accipere educere
ad ſuam formā a natura pētum. VIS
& natura: potentia naturalis & effica/
cia. TEMpatio: diſpoſitio & qualitas
MODEratio: tēpamentum qddam.
NAturas: naturales diſpoſitiones di/
uerſas. VITas: mores: ſtudia. CASus
exitus fortuitos: & euēta. AD agen/
dum uitā ad modū uiuendi: & mores
atq; euētus. QuIN: quod. DEpraua
ta: corrupta. REVocaſſet: reſtituiſſet in
id qd́ ſm ſe eēt. i. uſitatū naturæ modū
ad quē ipſa natura ſe reuocat: aut arte
aliqua adiuuaſ: uiq; medica corrigitur
INHAErerent: obligatæ eēnt. ME/
ditatione: cōmētatione: declamatione
Demoſthenes inqt Plutarchus ad īpe/
dimēta linguæ his remediis uſus ē au
tore Democrito phalereo ut cōiectis ī
os lapillis uitia emēdauerit uocē uero
currēdo & ſcādēdo interpronūtiandū
exercuit. PLANISſime: explicatiſſime.

situs q̃ lunæ tractus ad nascẽdũ ualere. Nã qd aiũt q̃dringẽta se
ptuaginta milia ãnoꝝ in picitãdis expiũdisq; pueris qcũq; eẽnt
nati babylonios posuisse fallũt. Si.n.esset factitatũ:ñ eẽt desitũ.
Neminẽ aũt habem⁹autorẽ:q aut fieri dicat aut factũ sciat. Vi
des ne me ñ ea dicere quæ Carneades: sed ea quæ princeps stoi
coꝝ Panætius dixerit? Ego aũt etiã hoc reqro:oĩs ne q cinensi
pugna ceciderint:uno astro fuerĩt:exitus qdẽ oĩum unus & idẽ
fuit. Quid q ingenio atq; aĩo singulares nũ astro quoq; uno?
Qd'.n.tẽpus quo non innumerabiles nascant̃? At certe nemo
similis Homeri. Et si ad rẽ ptinet quo mõ cælo affecto cõpo
sitisq; syderibus qdq; aĩal oriat̃: ualeat id necesse ẽ ẽt in rebus
ĩanimis: quo qd põt dici absurdius? L.qdẽ tarutius firmanus
familiaris noster iprimis Chaldaicis litteris erudit⁹ urbis ẽt trã
natalẽ diẽ r̃petebat ab iis pilibus:qbus eã a.Romulo cõditã acce
pimus: Romãq; in iugo quũ eẽt luna natã eẽ dicebat:nec eius
fata tenere dubitabat. O uim maxiã erroris:ẽt ne urbis natalis
dies ad uĩ stellaꝝ & lunæ ptinebat? Fac ĩ puero referre ex q̃ affe
ctione cæli primũ spiritũ duxerit. Nũ hoc in latere aut in cemẽ
to ex qbus Vrbs effecta ẽ potuit ualere? Sed qd plura Quoti
die refellunt̃. Quam multa ego Põpeio quã multa Crasso:q̃
multa huic ipsi Cæsari a Chaldæis dicta mẽni:neminẽ eoꝝ nisi
senectute:nisi domi:nisi cũ claritate eẽ moritũꝝ? Vt mihi pmi
rũ uideat̃ queq̃ extare:q ẽt nũc credat his:quoꝝ p̃dicta quoti
die uideat re & uẽtis refelli. Restãt duo diuinandi genera:quæ
hr̃e dicimur a nã ñ ab arte uaticinãdi:& sõniãdi:de qb⁹. Quĩte
in quã si placet disseram⁹. Mihi uero ĩqt placet. His.n.q̃ adhuc
disputasti p̃rsus assentior: & uere ut loqr quãq̃ tua me oro cõ
firmauit tñ ẽt mea spõte nimis supstitiosã de diuĩatiõe stoicoꝝ
sñiã iudicabã:ac me pipateticoꝝ rõ magis mouebat:& ueteris
Dicearchi & ei⁹ q nũc floret Cratippi q cẽsẽt eẽ ĩ mẽtib⁹hoĩm
tãq̃ oraculũ aliqd:ex quo futura p̃sentiãt:si aut furor diuĩo icita
tus aĩus aut sõno relaxat⁹solute moueat̃ ac liber̃. His de gẽrib⁹
qd sẽtias & qb⁹ ea rõib⁹ ĩfirmes:audir̃ sane uelĩ. Quæ cũ ille dixi
sset:tũ ego rursus q̃si ab alio pricipio sũ exorsus dicer̃. Nõ igno
ro inq̃. Quĩte te sp ita sẽsisse:ut de cæteris diuinãdi generib⁹
dubitares:ista duo furoris & somnĩi q̃ a libera mẽte fluere uide
rent̃ p̃bares. Dicã igit̃ de istis ipsis duob⁹generib⁹ mihi qd ui
deat̃:si prius stoicoꝝ cõclusio ratiõis & Cratippi nr̃i qd ualeat
uidero. Dixisti n. & Chrysippũ & Diogenẽ & Antipatrũ cõclu
dere hoc mõ. Si sunt dii: neq; añ declarãt hoĩb⁹ quæ futura sint
aut nõ diligũt hoĩes:aut qd euẽtuꝝ sit ignorãt:aut existimãt ni
hil interesse hoĩem scire qd sit futuꝝ:aut nõ cẽsent eẽ suæ maie
statis p̃significar̃ hoĩb⁹ q̃ sũt futura:aut ea ne ipsi qdẽ dii signifi
care possunt. At neq; ñ diligũt nos:sũt.n.bñfici generiq; hoĩm
amici:neq; ignorãt ea q̃ ab ipsis cõstituta & designata sũt:neq;
nr̃a nihil iterest scire ea quæ futura sũt:erimus.n.cautiores si sce
rimus:nec hoc alienũ ducũt maiestate sũa. Nihil est.n.bñficẽtia

SITVS: qualitates: & posituras. TActus: influxus: cõtagiones. FALLunt: decipiunt mentiuntur. SINgulares: excellentes. AFFEcto: disposito: tempato. COMpositis: collocatis. AB his parilibus. Valerius p̃bus dicit Pales dea pastorum est cui diem sacrum appellant Parilia transposita littera L quæ si suo loco eẽt palilia potius dicerentur. IN IVgo signo libræ: q̃ iugũ habet: & lances hinc & inde depẽdentes. NAtam: a Romulo ichoatam & descriptam. TENEre: itelligere ac scire sortem & euentum urbis. ERRoris: falsæ opinionis atq; iudicii. AFFEctione: dispositiõe tempamẽto. FAC referre: esto q aliqd faciat puerum cẽ aĩatum cælo ita disposito. CEMento: lapidem cedendo. Vnde lapidicina cementaria uulgo dicta: lateres cretacei durescũt fornacibus: & muros efficiũt tenacissimos. Later diminutiue laterculus: & p̃uerbiũ a laterem lauas in eos q̃ uanos insumunt labores: & magis insiciunt q̃ emũdent: quod sibi expurgandum p̃posuerunt. CLAritate: splendore nominis & famæ. SVPERstitiosam: curiosam credulamq;. ORAculum: sacrum quoddam & adytum e quo responsa effunduntur: idest esse uim quandam diuinam humanis aĩs insitam p̃uidẽtib⁹ natura duce. FVRore afflatu & instinctu percitus. RELaxatus: liberatus atq; solutus. INFIRmes debilites atq; refelles. QuID VAleat: quid possit uere ne cõcludat ac necessario uel contra.

O acutos hoĩes

præstãti⁹:neq; nõ possũt futura ꝑnoscere. Nõ igiť dii sunt:nec significãt nobꝭ futura:sũt ãt dii:significãt ergo:& si ñ significãt futura:nullas dãt uias nobis ad significationũ sciẽtiã:frustra.n.si gnificarẽt:nec si dãt uias ñ ẽ diatio:ẽ igiť diatio. O acutos hoĩes: q̃ paucis uerbꝭ cõsectũ negociũ putãt. Ea sumũt ad concludẽduʒ quorũ his nihil cõceditť. Cõclusio aũt rõnis ea ꝓbãda est:in qua ex rebus ñ dubiis:id qd' dubitať efficiť. Videsne Epicurũ quæ hebetẽ & rudẽ dicere solẽt stoici:queãdmodũ qd' in natura reꝝ omne eẽ dicimus: id infinitũ eẽ cõcluserit? Q d' finitũ ẽ, ĩquit hẽt extremũ. Q uis hoc ñ dederit? Q d' aũt habet extremũ:id cerniť ab alio extrinsecus. Ne hoc qdẽ negari põt. Nihil igiť cũ habeat extremũ:infinitũ sit necesse ẽ. Videsne ut ad rẽ dubiã cõcessis rebus ꝑuenerit? Hoc uos dialectici nõ facitis:nec solũ ea nõ sumitis ad cõcludẽdũ: quæ ab oĩbus cõcedãť:sed ea sumitis qbꝰ cõcessis nihilomagis efficiť qd' uelitis. Primũ.n.hoc sumitis si sũt dii:bñfici ĩ hoĩes sũt. Q uis hoc uobꝭ dabit? Epicurusne q negat q̃cq̃ deos nec alieni curare nec sui? An noster Ennius:q magno plausu loquiť assentiẽte populo? Ego deũ genus esse semp dixi & dicã cælituʒ:sed eos nõ curare opinor qd agat humanũ genus. Et qdẽ cũ sic opineť: rationẽ subiicit:sed nihil est necesse dicere quæ sequunť:tm̃ sat est ĩtelligi id sumere istos ꝓ certo:qd' dibiũ cõtrouersũue sit. Seqť porro nihil deos ignorare:ꝙ oĩa sint ab iis cõstituta. Hic uero quãta pugna ẽ doctissimoꝝ hoĩm negãtiũ esse hæc a diis ĩmortalibꝰ cõstituta? At nr̃a ĩterest scire ea:quæ euẽtura sint: Magnus Dicearchi liber est nescire ea melius eẽ q̃ scire. Negãt.n.id esse maiestatis deoꝝ.s.causas oĩum ĩtrospicere:ut uideãt qd cuiq; conducat. Neq; ñ possunt futura prænoscere:negant posse hi quibus non placet esse certũ qd futuꝝ sit. Videsne igiť q̃ dubia sint: ea sumere ipsos ꝓ certis atq; cõcessis? Deĩde cõtorquẽt:& ita cõcludũt. Nõ igiť sunt dii:nec significant futura: id.n. iam ꝑfectum arbitrantur. Deinde assumunt:sũt aũt dii:qd' ipm nõ ab oĩbus conceditur significãt ergo. Næc id qdẽ seqť:possũt.n.ñ significare:& tñ eẽ dii:nec si significẽt ñ dare uias aliq̃s ad sciam significatiõis. At id quoq; põt ut ñ dẽt hõi:sed ipsi habeãt. Cur.n.thuscis potius q̃ rõanis darẽt? Nec si dãt uias:nulla ẽ diuiatio. Fac dar̃ deos:qd absurdũ ẽ:qd resert si accipe ñ possumꝰ? Extremũ ẽ igiť diuiatio:sit extremũ effectũ tñ ñ ẽ. Ex falsis.n. ut ab ipsis dicimꝰ:ueꝝ effici ñ põt. Iacet igiť tota cõclusio. V ẽiamꝰ nũc ad optimũ uiꝝ familiarẽ nr̃m Cratippũ. Si sine oculis iqt põt extare officiũ & munꝰ oculoꝝ:possũt ãt aliq̃ oculi ñ fũgi suo mũere:q uľ semel ita ẽ usus oculis ut uera cerneret:is hʒ sensũ oculoꝝ uera cernẽtiũ. Itẽ igiť si sine diuiatiõe ñ põt officiũ & munꝰ diuiatiõis extar̃. Põt aũt cũ qs diuiationẽ hẽat errare aliqñ: nec uera cernere. Satis ẽ ad confirmandam diuinationẽ semel aliquid ita esse diuinatum:nihil ut fortuitu cecidisse uideatur. Sunt autem eius generis innumerabilia. Esse igitur diuinationem cõfitendũ est

O ACVTOS hies:ironice loqtur. Cicero deridẽs uitiosam stoicoꝝ argumẽtationẽ:& cõclusionẽ e ñ cõcessis claudicãtẽ: & infirmã. CONfectũ:absolutum recteq; cõclusum. EFFIcitur: concludiť & demõstratur. HEBetem obtusi acuminis. RVDẽ:ignaræ uiæ ac rõnis.i.dialectices. Q VOD finitum est: rõ epicuri quã his uersibus expssit Lucretius: Omne qd' ẽ igitur nulla regione uiaꝝ finitũ, nãq; extremũ debebat hẽre. Extremũ porro nullius posse uidetur eẽ:nisi ultra sit quod finiat ut uideať. Omne qdem uero nihil est qd' finiat extra. DEderit:concesserit cũ sit manifestũ & ueꝝ. EXTremũ:ultimũ finem ac terminũ. CERnitur:sepatur ab eo quod extra se ẽ & uideť: & ĩfinitas dr̃ quãtitas q̃ caret extremis. EFFIciatur: cõcludatur. NIHilo magis.i. mime quãuis cõcessa sumatis uera:siqdem sunt tñ ex his non concludiť qd' intenditis. QuIS dabit.q.d.epicurea familia hoc nõ cõcedit q̃uis eẽ deos fateatur. PLAVsu:populi fauore. SVbiicit rõnem:q̃ declarata est & cõfutata in primo de natura deoꝝ. Lucretiꝰ hãc rõnem his uersibus explicat. oĩs.n.ꝑ se diuitũ natura necesse est ĩmortali æuo summa cũ pace fruať: Semota a nr̃is rebus: seiũctaq; lõge. Nã priuata dolore oi priuata ꝑiclis. Ipsa suis pollẽs opibꝰ nihil indigua nr̃i. Nec bñ ꝓmeritis capitur:nec tãgitur ira. CONtrouersum nõ liqdum sed in controuersia positũ & repugnãtia. cõtrouersum dr̃ quod non recipitur ab oibus. unde Gellius li.xi. Si aut de uetere iure recepto: aut controuerso:aut ambiguo: aut nouo aut constituto discendũ eẽt. PORro deinceps in ipsa rõne stoicoꝝ. HIC:i. in hac parte. AT nr̃a:rõ stoica sic asserebat: quod inficiabatur Dicæarchus philosophus peripateticꝰ e sicilia. NEgant hi: academici philosophi maxie. CONtorquent:obliquãt cõclusionem ad ꝑtem negatiuã. PERfectum: conclusum. EXTRemum:finis atq; conclusio. EFFectum:conclusum ut certum & ueꝝ:conclusio est iquit:sed falsa: qm̃ a falsis ꝓpositionibus certa & uera conclusio nõ infertur. AB ipsis: stoicis dialectica ratione subnixis. AD optimum:simplicissimũ: minimeq; in disputãdo uersutum aut callidum:repetit Cratippi rõnem: & illam refellit.

FESTIVE: iucunde ac lepide. VIDE quæso: negat Cicero similitudinē a Cratippo allatā ad ꝓbādum id de quo agebat̄. uerū.s. eē diuinatiōem. quia ꝓ quātum uisio & diuinatio sint similes. q.d. non hñt eā similitudinē quā rens: quia oculi naturali instrumēto ac ui cernūt: diuinatiōem uero regit ipsa fortuna. NATVrali: ui naturali sensus. HAbent: æstimant somnia eē somnia & nō oracula ut uos putatis. LEMmata: dicūtur sūptiōes a uerbo lambano .i. sumo & capio. NON dabit̄: nō concedet̄: ꝓsūptio dr̄ a recētiorib⁹ dialecticis maior ꝓpositio in ipsa rōcinatiōe: & assūptio minor. PRAEsensiones: diuinationes & ꝓsagitiones. AT ego: academicus negat assūptū Cratippi: & ꝑ cōsequens ipm extremū .i. cōclusiōem q̄ irrita est cū nō subsistit assūptio. PERspicuū: euidēs & manifestū. EVAdere: euenire. VArietas: diuersitas: & multiplicitas mutabilitasq;. Varium ꝓprie id dr̄ qđ diuersos hēt colores & dispares trāsfertur postmodū ad multa dispa: ut ostēdit idem Cicero i libris de finibus. SORtilegos: diuinantes cōmixtione ac ductu sortiū. QVOꝵ generꝵ ad artificiosā diuinatiōem ptinētium. REctissime: iure: ac merito. TOLlis: aufers & eē negas. HAEC: somnia & uaticinia. AVtoritatis: dignitatis & æstimatiōis. FVror alienatio qđā mētis & q̄si isania. OBseruamꝰ: audimꝰ illisq; credimus. NVp: Cesare nōdū necato: q rex romanoꝵ appellari afectabat. IN quē: quia in libris sybillinis nec hōis nomen nec tps ponebatur quo ille rex appellādus eēt. Trāqllus i Cesare sic scribit ꝓximo aūt senatu: percrebruit fama. L. cottā XVuirꝵ sniam dictuꝵ ut qm̄ libris fatalibus cōtineret̄ ꝑthos nisi a rege nō posse uici Cesar rex appellaret̄. DEfinitiōe: determinatiōe. LAtebrā: cauernā & cōfugiū. ALIas: alio tpe. FVRētis: isania mētis sybillæ. CVM: ꝓtim hoc ostēdit numerosa oro & reuincta pedib⁹ q̄ res artē numeroꝵ reqrit & curā. INcitatiōis: furibūde mētis & cōmotæ. TVM uero: hoc ē aliud idiciū nō eē furētis: qm̄ acrostichis i. cōpositio & ordo e sūmis .i. primis lr̄is uersuū aī ē ꝑsētis & attenti. acron græce sūmū latine: stichos uersus: Vnde acrostichis dr̄ꝰ Aug. talē acrostichida sybillini uersus ponit i dei ciui. dicēs. Vir clarissimꝰ græcū nobis ꝑtulit codicē carmia eē dicēs sibyllæ Erythreæ ubi ostēdit quodā loco i capitib⁹ uersuū ordinē lraꝵ ita se hñtē ut hæc in eo uerba legerētur. Iesus christos theu yos Soter: IVDIcii signum tellus sudore madescet: Et cælo rex aduēiet ꝑsæcla futurꝰ .s. i carnē ꝑñs ut iudicet orbē: & reliq. deinceps:

festiue & breuiter: sed quum bis sumpsit quod uoluit: etiam si faciles nos ad concedendum habuerit id tamen quod assumit concedi nullo modo potest. Si inquit aliquando oculi peccent: tamen quia recte aliquando uiderint: inest in his uis uidendi. Item si quis semel aliquid in diuinatione dixerit: is etiam cum peccet tamen existimandus sit habere uim diuinandi. Vide quæso Cratippe noster: q̄ sint similia. Nam mihi non uidentur. Oculi enim uera cernentes utuntur natura atque sensu. Animi quando uel uaticinando: uel somniando uera uiderunt: usi sunt fortuna atque casu. Nisi forte concessuros tibi existimas eos: qui somnia pro somniis habent: si quando aliquod somnium uerum euaserit non id fortuito accidisse. Sed demus tibi istas duas sumptiōes ea quæ Lemmata appellant dialectici: sed nos latine loqui malumus. Præsensio tamen quam prolepsin iidem uocant non dabitur. Assumit autem Cratippus hoc modo. Sunt autem innumerabiles præsensiones non fortuitæ: at ego dico nullam. Vide quanta sit controuersia: iam assumptione non concessa nulla conclusio est. At impudentes sumus: qui quod tam perspicuum sit non concedamus? Quid est perspicuum? multa uera inquit euadere. Quid quod multo plura falsa? Nonne ipsa uarietas quæ est propria fortunæ: fortunam esse causam non naturam docet? Deinde si tua ista conclusio Cratippe uera est: tecum enim mihi res est: nonne intelligis eadem uti posse & haruspices: & fulguratores: & interpraetes ostentorum: & augures & sortilegos: & chaldæos: quorum generum nullum est: ex quo non aliquid sicut prædictum sit euaserit? Ergo aut ea quoque genera diuinandi sunt: quæ tu rectissime improbas: aut si ea non sunt non intelligo cur hæc duo sint quæ reliquis. Qua ergo ratiōe hæc inducis eadem illa possunt esse quæ tollis. Quid uero habent autoritatis furor iste: quem diuinum uocatis: ut quæ sapiens non uideat: ea uideat insanus: & is qui humanos sensus amiserit: diuinos assecutus sit sibylle uersus obseruamus: quos illa furens fudisse dicitur: quorum interpres nuper falsa quædam hominum fama dicturus in senatu putatur. Eum quem re uera regem habebamus: appellandum quoq; esse regem: si salui esse uelimus. Hoc si est in libris: in quē hoiem & in qđ tps est? Callide .n. qui illa cōposuit perfecit: ut qdcunq; accidisset prædictum uideretur hoium & tēporum definitione sublata. Adhibuit etiā latebrā obscuritatis Vt iidē uersus alias i aliā rē posse accōmodari uiderent̄. Nō eē aūt illud carmē furētis cū ipm poema declarat: ē.n. magis artis & sciæ q̄ uaticiatiōis motꝰ: & tū uero ea q̄ acrostichis dr̄: cuꝫ deinceps ex primis uersus litteris aliqd cōnectit̄. Vt

i qbusdā ennianis id certe magis ē attēti aī q̄ furētis. Atq; i sibyllinis ex primo uersu cuiusq; sentētiæ pri mis lrs illius sentētiæ carmen oē ptexit. Hoc scripto ris ē nō furētis: adhibētis diligētiam: nō insani. Quā obrē sibyllā qdē sepositā & cōditaʒ habeamus: ut id qd pditum ē a maioribus iniussu senatus ne legant qdē libri: ualeātq; ad deponendas potius q̄ ad susci piēdas religiones. Cū antistibus agamus: ut qduis potius ex illis libris q̄ regē pferāt: quē Romæ post hac nec dii nec hoies esse paterent. At multi sæpe ue ra uaticinati: Vt cassandra: Iāq; mari magno eadēq; paulopost: eheu uidete. Num igitur me cogis ēt fa bulis credere: quæ delectationis habeāt q̄tum uoles: uerbis: sentētiis: numeris: cātibus adiuuentur? Auto ritatē qdē nullā debem⁹ nec fidē cōmētitiis rebus ad iungere. Eodemq; mō nec ego Publicio nescio cui: n ec martiis uatibus: nec Apollinis opertis credēduʒ existim o: quoȝ ptim ficta apte: ptim effutita temere nūq̄ ne medioc ri qdē cuiq̄ nō mō prudēti pbata sūt. Quid iqes remex ille de classe Copoonii? nōne ea pdixit q̄ facta sūt? ille uero & ea qdē: q̄ oēs eo tpe ne acciderēt timebam⁹. Castra. n. i thessalia castris collata audiebam⁹: uidebat q; nbis exercit⁹ Cæsaris & audaciæ hre: plus qppe q bellū pñæ itulisset: & roboris ppue tustatē. Casū āt plii nemo nrm erat qui timeret: sʒ ita ut cōstātib⁹ hoinib⁹ par erat ñ apte. Ille aūt græc⁹ qd mirū si magnitudie timoris ut plerūq; fit a ɔstātia atq; a mē te atq; a se ipse discessit? q̄ pturbatione aī q̄ sanus cū eēt timebat ne euēirēt ea demēs euētura eē dicebat. Vtrū tā dē p deos atq; hoies magis uerisimile ē uesa nū rēigē: an aliquē nrm: q ibi tū eram⁹. M. Catōem. Varrionē: Copooniū ipʒ cōsilia deoȝ imortaliū re spicere potuisse? Sʒ iā ad te uenio o sancte Apollo: q umbilicū terraȝ certū obsides. Vñ supstitiosa primū sæua euasit uox fera? tuis. n. oraculis Chrysippus to tū uolumē ipleuit ptim falsis: ut ego opinor: ptim ca su uens: ut fit i oi rōne sæpissime: pti flexiloqs & ob scuris ut iterpres egeat iterp te: & sors ipa rferēda sit ad sortes: ptim ābiguis & q̄ ad dialecticum referēda sint. Nā quum illa sors edita est opulētissimo regi Asiæ. Croesus halim penetrans magnā puertet opū uim: hostiū ui sese puersuȝ putauit: puertit aūt suā. Vtrum igit eoȝ accidisset: ueȝ oraculū fuisset. Cur aūt hoc credā unquā editū Crœso? aut Herodotū cur uera ciorem ducā Ennio? Nū minus ille potuit de Crœ so: q̄ de Pyrrho fingere Ennius? Quis enim est qui credat Apollinis ex oraculo Pyrrho esse re sponsum? Aio te Eacida Romanos uicere posse?

DEINCEPS: successiue p ordinem. CONnectitur componitur & colligatur. PRETEsitur: cōnectitur SEAPositam: remotā ab usu nostro ciuili. CONDI tam: reclusam in adytis ut sine publico decreto Sibylli ni uersus non legantur. VALEat: possit: efficax sit. ANTIstibus custodibus libroȝ sibyllinoȝ: & interp tibus. POSThac: deinceps necato Cæsare qui regiū nomen affectabat. NVM igitur: refellit exempla cicero q̄ poeticis ingeniis conficta sunt. VERbis: uerborum pprietate ac elegātia. NVMEris: numerosa cōstructiōe atq; concentu. AVToritatem: dignitatem ac æstima tionem. FIDEM: credulitatem: COMmētitiis: fictis ad libidinem poetici ingenii. PVBLIcio: eleuat publi cii antiqui uatis autoritatē cum dicit nescio cui. de mar tiis fratribus iam dictum. OPERtis secretis cortinis & oraculis. EFFutita: iprudenter ac temere dicta. ILLE uero: dixit remex inquit Cicero ea q̄ omnes & sentieba mus: & reformidabamus. COLLAta: coniūcta ut pu gna differri non posset: & de euentu quiuis conicere posset. Q. VIN: q non. CONstantibus: grauibus.

GRAEcus: leuis. s. homo & timidus. DEMENS: in sanus: & a se quasi separatus & ab actus formidine.

SED ad te uenio: usurpat academic⁹ ñ sine sale: atq; camillo uerba Tragici poetæ apud quem Oedipus: ut opinor sæua Appollinis uoce dānatus ita loquitur.

VMBIlicum terrarum: idest Delphicum templum: quod orbis terræ medium putabatur ut reate umbili cus Italiæ. VNDE: equo umbilico: idest delphica cor tina. SVPERstitiosa: plena inani timore. EVAsit: exi uit sæuū fatum atq; oraculum de pollutis natalibus cæ de patris: & impio cum matre thoro. ORAculis: re sponsis. FLEXiloquis: implici tis & perplexis. IN TERpres: ipse Apollo enuntians obscure atq; ambi gue. SORS: ipsum oraculum siue responsum sic ob scurum ut ad sortilegos debeat referri. AMBIguis: du biis: ut in utrāq; partem trahi possint talem ambiguita tem dissoluūt & explicant dialectici: ut pateat ueritas.

EDITA: emissa. HALYS: fluuius Medum & Ly dum disterminabat imperium. fluit ex armenia. VIM copiam: potentiam. VTRVM: e duobus alteȝ. DV cam: existimem. ILLE: Herodotus: ut in annalibus de Pyrrho rege Epirotarum cecinit Ennius.

N v

Primum latine Apollo nunq̃ locutus est. deide ista fors maudita græcis est. Præterea Pyrrhi tẽporibus iam Apollo uersus facere desierat. Postremo quãq̃ semp fuit ut apud Ennium ẽ stolidum genus eacidarũ: belli potẽtes sunt magis q̃ sapiẽti potẽtes: tñ hanc amphibologiã uersus itelligere potuisset uincere te Romãos nihilomagis in se q̃ i romanos ualere. Nã illa ãphibologia q̃ Crœsum decepit nul' Crysippũ potuisset fallere. Hæc uero ne Epicurꝫ qdem? sed qd caput est: cur isto mõ iã oracula delphis nõ edunt? nõ mõ nra ætate: sed iãdiu iã ut nihil possit eẽ cõtẽptius. Hoc loco quũ urgent': euanuisse aiunt uetustate uĩ loci eius: uñ anhelitus ille terræ fieret: quo pythia mẽte incitata oracula ederet diuino aũt falsamento putes loq: quæ euãescũt uetustate. De ui loci agit': neq̃ solum naturali: sed ẽt diuina: quæ quo tandem mõ euanuit? uetustate inqes. Quæ uetustas ẽ: quæ uim diuinã cõficere possit? Quid tã diuinum q̃ afflatus ex terra mẽtem ita mouẽs ut eã puidam rerꝫ futurarꝫ efficiat? ut ea nõ mõ cernat multo añ: sed ẽt numero uersuq̃ pnũciet? Quãdo autem ista uis euanuit? an postq̃ hoĩes minus creduli esse cœperũt? Demosthenes qdem q ab hinc ãnos ppe. ccc. fuit: iã tum philippizin pythiã dicebat. i. q̃si cum Philippo facere. Hoc autẽ eo spectabat: ut eã a Philippo corruptã diceret: qd' licet existimare in aliis quoq̃ oraculis delphicis aliqd nõ sinceri fuisse. Sed nescio qũo isti philosophi supstitiosi & pene fanatici qduis malle uidentur q̃ se nõ ineptos. Euanuisse mauultis & extinctuꝫ esse id: quod si unq̃ fuisset certe æternum esset: q̃ ea quæ non sunt credenda non credere. Similis est error in somniis: quorum quidem defensio repenita q̃ longe est. Diuinos animos censent esse nostros: eosq̃ esse tractos extrinsecus: animorumq̃ consentiẽtiuꝫ multitudine completum esse mundum. Hac igitur mentis & ipsius diuinitate & coniunctione cum externis mentibus cerni quæ sint futura. Contrahi autẽ aĩum Zeno & q̃si labi putat atq̃ cõcidere: & ipsuꝫ eẽ dormire. Iã Pythagoras & Plato locupletissimi autores: quo ĩ sõniis certiora uideamus: præparatos quodã cultu atq̃ uictu pficisci ad dormiẽduꝫ iubẽt.

Faba

PRIMVM: confutat & reiicit talia oracula ut cõmentitia Cicero. ISTA fors: tale responsum non est in monimẽtis græcis. STOlidum: hebes: obtusi acuminis. Idem Cicero in secũda Tusculana dicit. Neotpolemus qdẽ apud Ennium philosophari sibi ait necesse sed paucis: nam oĩno haud placere: meminit huius rei & Gellius. EACidarum eorum qui ab Eaco descenderunt: ut fuit Achilles: Pyrrhus & deinceps bellacissimi qdem heroes: sed ignari: insipiẽtesq̃. SAPIenti potẽtes: cõpositio est ad grecorꝫ imitatiõem qui in tali genere felicissimi sunt. noster aũt sermo non pinde recipit: ut de omiomeria q̃stus est Lucretius. AMPhibologiã: ambiguitatẽ. IN se: cõtra. HAEC: de Eacide acro ĩmanis. NE EPIcurꝫ qdem. i. phĩm simplicissimuũ & dialectices oĩno expertem. CAPVT: primũ in hac re cõsiderãduꝫ. HOC Loco: parte: ac re cũ cõtrariis ꝑmunt rõnibus. VIM: naturam: & efficaciã. ANHElitus: spiritus & exhalatio. Pythia: phebas puella Pythio Apollini sacra. INCItata: afflata impulsa. DIVIno aũt falsamẽto putes loqui: sensus ẽ: q̃ pñt euanescere uim diuinam nõ hñt: aut sapiam diuino sale cõditam i. incorruptibilem & sempiternã. Salsamẽtum dr̃ sale cõcinatũ & ob id corruptioni nõ obnoxiũ: & sal p sapiã & urbanitate ponitur interdum. PVTES: putare nepotes q. d. non. EVAnescunt: deficiũt: & eẽ desinunt. DE ui: natiuruli ꝑprietate ac ptãte. CONficere: pdere destruere corrumpere. AFFLatus: inspiratio: & exhalatio. PROuidam: ꝑsciam: ꝑsagam. NVmero & uersu carmine nũeroso: & sonoro. NON sinceri: corrupti: & ĩpuri. Iuno apud Luciani in iurgio cũ Latona dicit constituens tu' Appollo diuinationis officinas in delphis claro & dindymis decipit cõsultores obliqua: & ad utrãq̃ ptem cõsultationis uergentia rñdẽs ut error tui' sit: & inde ditescat. SVPERstitiosi: nimis creduli more anicularꝫ. FANatici: insani atq̃ furentes. INEptos: delyros. Idem in. ii. de Orato. sic scribit quẽ nos ineptũ uocamus is mihi uidet' ab hoc nomen hẽre ductum q non sit aptus: idq̃ in sermõis nri cõsuetudine plãe patet. nã q aut tps quid postulet non uidet: aut plura loquitur: aut se ostentat: aut eorꝫ qbus cũ est uel dignitatis uel cõmodi rõnem non hẽt: aut deniq̃ in aliquo genere: aut incõcinus: aut multus est is ineptus eẽ dr̃ hoc uitio cumulata est eruditissima illa græcorꝫ natio. Itaq̃ q tum huius mali græci nõ uident ne nomẽ qdem ei uitio ĩposuerũt. q̃ longe: altius a principio. f. diuino: ita siqdem & stoice differuerat de ui aĩorꝫ & cognatõe diua. TRActos: haustos & delibatos e mẽte suprema. CONsentiẽtiũ: sensum. i. ĩtelligẽtiam simul habẽtium: in libris de natura deorꝫ: naturã sentiẽtẽ appellauit deum. dixerat Quintus: cũq̃ oĩa cõpleta & referta sint æterno sensu & mente diua necesse est cognatione diuinorꝫ aĩorum aĩos humanos cõmoueri. DIVIunitate: natura diuina qua mens humana ꝑdita est. EXTERnis: extrinsecis & diuinis. CONtrahi aũt: declarat quid sit sõnus ex opiniõe Zenonis animi. f. quædam contractio & restrictio: & quidam lapsus & casus e suo uigore lato & diffuso: ut ostẽdat sopito corpore aĩum non perinde uigere ut assertores somniorꝫ asserebant: ostendit idem autoritate summorꝫ phõrum iubẽtium fieri quasdã ꝑparatiões & remedia q̃ necessaria nõ eẽnt si tm̃ haberent animi in somno uigorem. LOCVpletissimi: summe autoritatis & æstimationis. QVO: ut. CVLTV: salubri curatione ac temperamẽto. VICTV: moderato cibo potioneque.

faba: qm̃

Faba qdē Pythagorei utiq₃ abstinere q̄si uero eo cibo mens nō
ue ter inflet. Sed nescio quo mō nihil tā absurde dici pōt qd ñ
dicat ab aliquo philosophoꝝ. Vtrū igit̄ cēsem⁹ dormiētiū aīos
p semetipsos i sōniādo moueri? An ut Dem ocritus cēset exter
na & aduētitia uisiōe pulsari? Siue.n.sic est: siue illo mō uideri
possūt p multa sōmiantib⁹ falsa p ueris. Nā & nauigātib⁹ moueri
uident̄ ea quæ stant: & quodā obtutu oculoꝝ duo p uno lu-
cernæ lumia. Quid dicā insanis: quid ebriis? q̄ multa falsa uide-
antur? Quod si eiusmodi uisis credendū nō ē: cur sōniis creda
tur nescio. Nā tā licet de his erroribus si uelis q̄ de sōniis dispu-
tare: ut ea quæ stant moueri uideant̄: terræmotū significare di-
casaut repentinā aliquā fugā. Gemino aūt lucernæ lumine de
clarari dissēsionē ac seditionē moueri. Iā ex isaoꝝ aut ebrio
rū uisis inumerabilia cōiectura trahi possunt: quæ futura ui-
deātur. Quis est.n. qui totū diem iaculās non aliquādo colli-
met? Totas noctes somniam⁹: neq₃ ulla ē fere qua nō dormia-
mus: & miramur aliqñ id qd somoiamus euadere. Quid est
tam incertū q̄ taloꝝ iactus? tñ nemo est quim sæpe iactans ue-
nereū iaciat aliquando: nōnūq̄ etiā iteꝝ ac tertiū. Num igitur ut
inepti ueneris id ipulsu fieri malumus q̄ casu dicere? Quod si
cæteris tporibus falsis uisis credendū non est: nō uideo. quid
præcipui somnus hātin quo ualeant falsa pro ueris. Quod
si ita natura paratum esset: ut ea dormientes agerent quæ som-
niarēt: alligādi oēs eēnt q cubitū irēt. Maiores.n. q̄ ulli isani effi
cerēt motus somniātes. Qd' si isaoꝝ uisis fides ñ ē adhibē
da qa falsa sūt: cur credat̄ sōniātiū uisis: q multo ēt pturbatiores
sūt ñ itelligo. Ao qd' isani sua uisa cōiector ñ narrāt: narrāt q sō
niauerūt. Quæro ēt si uelī scribere qd aut legere: aut canere: uł
uoce uł fidibus: aut geometri cū qdā: aut physicū aut dialecticū
explicare: sōniū ne expectādū sit: an ars adhibēda: sine q̄ ohil ea
rū nec fieri nec expediri pōt. Atq ne si nauigare qdē uelī: ita gu
bernarē ut sōniaueri: præsens.n. pœna sit. Quid igit̄ cōuenit
ægros a cōiectore sōoioꝝ potius q̄ a medico petē medicinā?
An æsculapi⁹ an Serapis pōt nobis pscribere p sōniū curatio
nē ualitudīs? Neptun⁹ gubernātib⁹ ñ p ōt? Et si sine medico me
dicinā dabit Minerua: musæ scribēdi: legēdi: cæterarūq₃ artiū sō
entiā sōniātib⁹ ñ dabūt? At si curatio dareṫ ualitudīs: hæc quoq₃
q̄ dixi dareṫ: q̄ qm ñ daut̄: medicīa ñ daṫ q̄ sublata tolliṫ oīs
autoritas sōnioꝝ. Sȝ hæc quoq₃ i prōtu sūt: nuuc iteriora uide-
am⁹. Aut.n. diuia uis q̄dā cōsulēs nobis sōnioꝝ significatiōes
facit: cōiectores ex q̄dā cōuenīētia & cōiūctiōe naturæ: quā uo
cāt sympathiā qd cuiq₃ rei cōueīat ex sōniis: & qd quāq₃ rē seq̄t̄
itelligūt: aut eoꝝ neutꝝ ē: sȝ q̄dā obseruatio ɔstās atq₃ diuturoa
est qd uisū scdm qetē sit: qd euēire aut qd seq soleat. Primuȝ
igitur itelligēdū est: Nullā uim esse diuinam effectricē somio
rum: atq₃ illud quidē pspicuū ē. Nullā ui sōnioꝝ pficisci a nu-
mine deoꝝ. Nr̄a.n. cā dii id facerēt: ut puidere futura possemus.

FABA: quoniā tale legum entum inflationem habet imprimis: sed dicit Cicero corpus non mens cibo inflatur.

ABSVrde: absone atq₃ inepte. absurdum dicitur id quod sōni nō cōgruit

PER se: ppria ui suaq₃ sponte. ADuentitia uisione: imagine adueniēte q̄ moueat aīuȝ dormientis: de his imaginibus dictum ē in natura deoꝝ. ILLo mō: p se moueri. VISIs: apparitiōib⁹.

CONIectura opinabili iudicio ex aliqua similitudine signoꝝ. COLlimet attigat ppositum signū greci appellāt scopum. collimare ē obliquatiōe oculi telum dirigere: ac librare. EVADere: euenire. QVIN: q non. VENeriū: pūctū ueneris q̄ quo dictū est. INEpti delyri iprudenter creduli. AGErent: exercerent q̄ uident i quiete. MOtus perturbationes confusionesq₃ rerum.

PERTVRbatiores: turbulentiores. VISA: imaginationes. SOMnium: imaginatio per somnum: qūæ doceat nos talia exercere: quasi dicat hoc ē absurdissimum. PREsens: parata nisi ex arte nauigetur. CONiectore: interp̄te Serapis numen quondam egyptioꝝ: uim habens medicam: ut æsculapius apud grecos. PREscribere: ordinare mādare. IN PRomptu: aperto & manifesto: idest q̄ faciliora sunt & ad manus. INTEriora: magis recondita: & difficiliora: subtiliora: & proponit bimēbrem diuisionem & ipsam refellit.

CONsulens: prouidens humanis rebus diuina potestas & efficax natura.

CONueniētia similitudine qualitatis & naturæ. CONstans: firma & nō uacillans. SECVNdū: per somnum.

PRIMum igitur: refellit primam partem diuisiōis: deosq₃ pbat somnia nō immittere. ID: somnia immittere scilicet.

QVOTVS quisq; idest fere nullus & paucissimi somniis obtemperant. INTELligat: percipiat significatiõem somniorum SVPERstitiõem: credulitatem. IMBEcilli timidi: indocti. ANIlis creduli: inepti: delyri more uetularum. DVCANT: existiment: & iudicent. QuA MENte: animo: uoluntate: affectione: dispositione. CONstantia: prudẽtia & grauitate. PVLsus: tactus quidam & instinctus ut placuit Democrito opinanti rerum imagines obrepere ad animos dormiẽtium illosq; pellere i. tangere & mouere. ANFRactu: obliquitate & ambiguitate. DIREcto: aperta monitione & recta: nõ obscura & obliqua: sinuosaq;. DISTinctio: diuisio. INScitius: maiorem præ se ferens ignorãtiã & mẽtis lapsum. INAnia: uana. DEsignandi: distinguendi: & uariandi. NATVra: naturali motu & agitatione animi nũq̃ acquiescentis INSistens: quiescens. AGITatione: discursu quodam: & iugi cõmentatione. LANGuore: torpore: debilitate ac somno. SPEcies: formæ. NOTA: signo discernantur. QVAEpiam: aliqua. HABeo audire: audiẽdum mihi ẽ. HAEREbunt: subsistent: dubitabunt. INCOntentionem: controuersam opinionẽ atque iudicium. GRABatus est quæcũque lectica qua inualidi feruntur & mortui. STERtentes dormientes. TORtuosa: obliqua: & ambigua. SAGarum: anicularũ: quæ factorum peritiam ꝓfitentur: somniorumq; interpætationem. SVPERstitione: credulitate. EXPLicatione: declaratiõe naturalis ꝓprietatis: ut decet philosophũ naturæ ueneratorẽ atq; iterpretẽ. CONIEctura: iterpætatio & iudicium. ꝓfitentur

Quotus igit᷑ est q̃sq; q somnis pareat? q itelligat q meminerit? q̃ multi uero q cõtẽnãt? eaq; supstitionẽ ibecilli aimi atq; anilis putẽt? Quid ẽ igit᷑ cur his hoĩbus cõsulẽs deus sõniis mõeat eos: q illa nõ mõ nõ curãt sed ne mẽoria qdẽ digna ducãt? Nec enĩ ignorare deus põt q̃ mente q̃sq; sit: nec frustra ac sine cã qd facere dignũ deo ẽ: qd abhorret ẽt ab hoĩs cõstãtia. Ita si pleriq; sõnia aut ignorant᷑: aut negligunt᷑: aut nescit ea deus: aut frustra sõniorũ significatiõe utit᷑: & horũ neutrũ i deũ cadit. Nihil igit᷑ a deo sõniis significari fatẽdũ ẽ. Illud ẽt rqro: cur si deus ista uisa nobis ꝓuidẽdi cã dat: nõ uigillãtib᷒ potius det q̃ dormiẽtib᷒. Siue enĩ externus & aduẽtitius pulsus aĩos dormiẽtium cõmouet: siue p se ipsi aĩmi mouẽt᷑: siue q̃ cã alia ẽ cur ꝓ sedm qetẽ aliqd uidere: audire: agere uideamur eadẽ cã uigilãtib᷒ eẽ poterat: idq; si nr̃i cã dei sedm qetẽ facerẽt: uigilãtib᷒ idẽ facerẽt. Præsertim ut Chrysippus academicos rfellẽs p multo clariora & certiora eẽ dicãt quæ uigilãtib᷒ uideãt᷑ quãq; sõniãtib᷒. Fuit igit᷑ diuia bñficẽtia dignius: cũ cõsulerẽt nobis clariora uisa dare uigilanti: q̃ obscuriora p somniũ: qd qm̃ nõ fit: somnia diuia putãda nõ sũt. Iã uero qd opus ẽ circuitiõe & anfractu: ut sit utẽdũ iterptibus sõniorũ ꝓti᷒ q̃ directo? Deus siqdẽ ↄsulebat hoc facito: hoc ne feceris diceret: idq; uisũ uigilãti ꝓti᷒ q̃ dormiẽti daret. Iã uero qs dicere audeat uera omnia eẽ somnia? Aliquot sõnia uera inqt Ennius: sed omnia non ẽ necesse. Quæ est tandem ista distinctio: quæ uera: quæ falsa habet? Et si uera a deo mittuntur: falsa inde nascuntur? Nam si ea quoq; diuina: quid inconstantius deo? Quid inscitius autem est q̃ mentes mortaliũ falsis & mẽdacibus uisis concitare? Sin uera uisa diuina sunt: falsa autem & inania humana: quæ ẽ ista designandi licentia: ut hoc deus: hoc natura fecerit potius quam aut omnia deus quod negatis: aut omnia natura? Quod quoniam illud negatis: hoc necessario confitendum est. Naturam autem eam dico: qua nunq̃ animus insistens agitatione & motu esse uacuus potest. Is quum langore corporis nec membris uti nec sensibus potest incidit in uisa uaria & in certa. Ex reliquiis ut ait Aristoteles inhærenb᷒ earum rerum quas uigilans gesserit: aut cogitarit: quorum perturbatione mirabiles interdum existunt species somniorũ: quæ si alia uera alia falsa: qua nota internoscantur scire sane uelim. Si nulla est: quid istos interpætes audiamus? sin quæpiam est habeo audire quæ sit: sed hærebũt. Venit.n. iam contentionẽ utrum sit probabilius deosne immortales rerum oĩum præstãtia excellentes concursare omnium mortaliũ q ubiq; sũt non modo lectos uerũ etiam grabatos: & cũ stertentes aliquos uiderint obicere his uisa quædã tortuosa & obscura: quæ illi exterriti sõnia ad cõiectorẽ mane deferãt. An natura fieri ut mobiliter aĩus agitatus qd uigilãs uiderit dormiẽs uidere uideat᷑? Vtrũ philosophia dignius sagarũ suptitiõe ista iterptari an explicatiõe naturæ? ut si iã fieri possit uera cõiectura sõniorũ: tñ ista q

profitẽtur eam facere non possunt: ex leuissimo enim & indoctissimoq; genere constant. Stoici autem tui negant quenq̃ nisi sapientem diuinum esse posse. Chrysippus quidem diuinationem definit his uerbis: uim cognoscentem: & uidentem & explicantem signa: quæ a diis hominibus portẽdãtur. Officium autem esse eius prænoscere dei erga homines mente qua sint quidq; significent: quemadmoduz ea procurentur atq; expientur. Idemq; somniorum coniectionez definit hoc modo: esse uim cernentem & explanantẽ quæ a diis hoibus significentur in somnis. Quid ergo ad hæc mediocri opus est prudẽtia: an & ingenio præstanti: & eruditione perfecta? talem aũt cognouimus neminem. Vide igitur ne etiam si diuinationẽ: tibi esse cõcessero: quod nunq̃ faciam: neminem tñ diuinuz reperire possimus. Qualis aũt ista mẽs ẽ deoꝝ si neq; ea nobis significãt in somnis quæ ipsi p nos intelligamus: neq; ea quorum interpretes habere possimus? Similes enim sunt dii si ea nobis obiiciunt quorum neq; scientiam neq; explanationem habeamus: tanq̃ si Pœni aut hispani in senatu nostro loquerẽtur sine interprete. Iaz uero quo pertinẽt obscuritates & ænigmata somniorum? Intelligi.n.a nobis dii uelle debebant ea: quæ nostra causa nos ammonebant. Quid Poeta? Nemo ne Physicus obscurus? Ille uero etiam nimis obscurus Euphorion. At nõ Homerus? Vter igit᷑ melior? Valde Heraclit⁹ obscurus: mĩme Democritus. Nũ igit᷑ cõferẽdi? Mea cã me mones qd nõ itelligã. Quid me igit᷑ mones? Vt si qs medicus ægroto iperet: ut sumat terrigenã tardigradã domiportã sanguĩe cassam potius q̃ hominũ more cocleã dicere. Nã pacuuiãus Amphio quadrupes tardigrada agrestis hũilis aspa capite breui ceruice anguĩa aspectu truci euiscerata inanima cũ aĩali sono cũ dixisset obscurius tũ attici respondẽt: nõ itelligimus nisi apte dixeris. At ille uno uerbo testudo. Nõ potueras hoc igit᷑ a pricipio citharista dicere. Defert ad cõiectorẽ qdã somniasse se ouum pẽdere ex fascia lecti sui cubicularis. Est hoc i Chrysippi libro somniũ. Respõdit cõiector thesauꝝ deffossuz esse sub lecto: fodit: inuẽit auri aliquatũ: idq; circũdatũ argento misit cõiectori quãtulũ uisũ ẽ de argẽto. Tũ ille nihilne iquit de uitello? id.n.ex ouo uidebat᷑ aurũ declarasse: reliquũ argẽtũ. Nemo ne igit᷑ unq̃ alius ouũ somniauit? Cur ergo hic nescio qs thesauꝝ solus inuẽit? quã multi inopes digni p̃sideo deoꝝ nullo somnio ad thesauꝝ reperiẽdũ ãmonent᷑? Quã aũt ob cãm tã ẽ obscure ãmonit⁹: ut ex ouo nasceret᷑ thesauri similitudo: poti⁹ q̃ aperte thesauꝝ quærere iuberet᷑: sicut apte Simonides uetitus ẽ nauigare? Ergo obscura sõnia minime cõsentanea sũt maiestati deoꝝ. Ad aperta & clara ueniamus: q̃le est de illo iterfecto a caupone megaris: quale de Symonide: q ab eo quẽ humarat uetitus ẽ nauigare: q̃le etiã

PROFitentur: affirmãt se habere. PORtendãtur: mõstrẽtur. QuA mente: propitia: an irata. PROcurẽtur: quo ritu quaue prece: a c uoto mala significata declinẽtur. EXPIentur: expurgent᷑. CONiectionem: explanatõem. DIVInũ: uaticinum & p̃sagum. OBIIciunt: ostendunt & ob oculos ponunt. ENIgmata: inuolucra & ambiguitates. EVphorion Chalcidẽsis poeta epicus: quẽ Virgilius in multis imitatus ẽ: fuit alius Euphorion atheniẽsis Eschyli poetæ Tragici fili⁹: VTER MElior. q.d. melior apius q̃ obscurus. HERAclitus: ephesius pp obscuritatem scotinos.i. tenebrosus cognominat⁹ est: quod genus notauit Lucreti⁹. CASsam: uacuã AMphio: Iouis filius: Sono testudinis muros fingit᷑ erexisse thebanos: de quo tragædiã scripsit Paccuui⁹. HVMIlis: depssa. TRVci: horrido. ANImali: uocali tanq̃ hẽret aiam cũ esset inanima idest mortua & euiscerata remanentibus tñ neruulis. Vnde sonũ excitauit citharista Anphion. ATTIci: studiosi uidelicet puri sermõis casti: apti: & nitidi. Idem Cice. in argumẽto orationum Demosthenis: & Eschinis agẽs de optimo genere dicendi sic scribit: est uitiosum in sñia siquid absurdum: aut alienum: aut non acutũ: aut subinsursum est. In uerbis: si inquinatum: si abiectum: si non apertum: si durꝫ: si longe petitum. Hæc uitiauerunt fere omnes qui attice dicunt. CVBIcularis: dicitur lectus in quo quies captatur: ad differentiam tricliniaris in quo discumbitur. DE VItello: idest luteo ipsius oui: & rubro quo pullus ex albumine formatus uiuit & inde nomen. CONSENTANEA: cõuenientia.

de Alexãdro: qđ a te p̃teritum eẽ miror: quo quũ Ptholæmeus familiaris eius in p̃lio telo uenenato ictus eẽt: eoq; uulnere sũmo cũ dolore moreretur: Alexãder assidẽs somno est cõsopitus. Tum secundũ qetem uisus ei dicitur draco is: quem mater Olympias alebat: radiculã ore ferre: & simul dicere: quo illa loco nasceret̃: neq; is longe aberat ab eo loco. Eius aũt esse uim tantam: ut Ptholæmeum facile sanaret. Quum Alexander experrectus narrasset amicis somnium: emisisse qui illam radicu lã quærerent qua inuenta & Ptholæmeus sanatus dicit̃: & multi milites qui erant eodem genere teli uulnerati. Multa etiam sunt a te ex historiis prolata somnia matris Phalaridis: Cyri superioris: matris Dionysii: pœni Amilcaris: Hannibalis: P. decii peruulgatum iam illud de præsule. Graccbi etiam: & recens Ceciliæ Balearici filiæ somniũ. Sed hæc externa ob eamq; causam ignota nobis sunt: non nulla etiam ficta fortasse. Quis enim autor istorum. De nostris somniis quid habemus dicere? tu de merso me & equo ad ripam: ego de Mario cuz fascibus laureatis me iũ suum deduci iubente monimẽtum. Omnium somniorum Quinte una ratio est: quæ per deos immortales uideamus ne nostra superstitione & deprauatione superetur. Quem enim Tu Marium uisum a me putas: speciem credo eius & imaginem ut Democrito uideretur: unde profectam imaginẽ. A corporib'. n. solidis & a certis figuris uult fluere imagines. Quod igitur Marii corpus erat? ex eo inquit quod fuerat plena sunt imaginum omnia ista. Igitur me imago Marii in campum atinatem persequebatur. Nulla enim species cogitari potest: nisi pulsu imaginum. Quid ergo iste imagines ita nobis dicto audientes sunt: ut simulatq; uelimus accurrant? etiamne earum rerum quæ nullæ sunt? Quæ est enim forma tam inusitata tam nulla: quam non sibi animus possit effingere? ut quæ nunq̃ uidim': ea tamen formata habeamus: oppidorum situs: hominũ figuras? Nuz igitur quũ aut muros Babylonis aut Homeri faciem cogito: imago illoruz me aliqua pellit? omnia igitur quæ uolumus: nota nobis esse possunt. Nihil est enim de quo cogitare nequeamus. Nullæ ergo imagines obrepũt in animos dormientium extrinsecus: nec omnino fluunt illæ: nec cognoui quenq̃ qui maiore autoritate nihil diceret. Animorum est ea uis eaq; natura: ut uigeant uigilantes nullo aduentitio pulsu: sed suo motu incredibili quadam celeritate. Hi quum sustinẽtur membris & corpore & sensibus: omnia certiora cernunt: cogitant: sentiunt. Quum autem hæc subtracta sunt: desertusq; animus langore corporis: tum agitatur ipse per sese. Itaq; in eo & formæ uersantur & actiones: & multa audiri: multa dici uident̃. Hæc scilicet ĩbecillo remissoq; aĩo multa oĩb' modis cõfusa & uariata uersant̃: maxieq; reliqæ rez earũ mouẽtur in aĩs & agitãt̃ ide qb' uigilãtes aut cogitauim' aut egim'. Vt mihi tpb' illis multũ ĩ aĩm Marius uersabat̃ recordãti: q̃ ille graue suũ

DE ALEXandro: barbari ut scribit Curtius ueneno tinxerant gladios: itaq; saucii subinde expirabant: nec causa tam strenuæ mortis excogitari poterat a medicis: cum etiã leues plagæ ĩsanabiles essent. Alexander p̃lio fatigatus cum Ptolæmeo assideret lectumi quo requiesceret inferri iussit: in quẽ ut se recepit protinus altior insecutus est somnus & reliqua. SECũdum: p sõnum. PRAEsule: furcifero p̃sultore. SVum monimẽtum: ædem Iouis marianam. VNA ratio: natura & p̃prietas. DEprauatione: corruptione opinionis & iudicii. SPEciem: formam & similitudinem. VNDE: a quo corpore. SOLIdis: firmis & trinã dimensionem habentibus. CERtis: meris: extãtibus & expressis. FLVEre: exire: emanare. OMNia ista: hoc uniuersum: & omne membrum naturæ. SPecies: forma aliqua uisibilis NISI pulsu: tactu extrĩsece imaginis animum pulsantis & mouentis. QuID ergo: deridet Cicero Democriti & epicuri opinionem de imaginibus FORmata: depicta & delineata in animis. PELLIT: tãgit & pulsat. OBREpunt: subintrãt. AVTOritate æstimatiõe. NIHIL diceret: inane quoddã & futile. VIGEant: uigorem habeant. PVLsu: tactu: & pcussione aduentitia: ut dixit Democritus. SVO: proprio & natiuo. LANGVore: debilitate ac sopore. FOrmæ: imagines rez. INBEcillo: mœsto & sollicito. REMIsso: languido & anxio.

casum

casu magno aio q̃ constāti tulisset:hāc credo cām,de illo sōniādi fuisse. Tibi āt q̄ me cū solicitudīe cogitātē subito suz uisus emersus ex flumīe. Inerāt.n.ī utrīusq̧ nēm aīs:uigilātiū cogitationū uestigia. At q̄daz adiūcta sūt:ut mihi de monimento Marii:tibi q̧ equus in quo ego uehebar mecū una demersus rursus apparuit. An tu cēses ulla anū tā deliram futurā fuisse: somniis crederet nisi ista casu nonnūq̄ forte temere concurrerent? Alexandro draco loqui uisus est: potest omino hoc esse falsum:potest uerum:sed utrum sit non eē mirabile. Non enim audiuit ille dracone loquentem:sed est uisus audire: & quidem quo maius sit quum radicem ore teneret locutus est. Sed nihil ē magnum somniāti. Q uæro autem:cur Alexandro tam illustre somnium tam certum:nec huic eidem alias:nec multa cæteris:mihi quidem preter hoc marianum nihil sane quod meminerim. Frustra igitur consumptæ tot noctes tam longa in ætate. Nunc quidem propter intermissionem forensis operæ & lucubrationes detraxi:& meridiationes addidi:qbus uti antea non solebam:nec tam multum dormiens ullo somnio sum admonitus tantis præsertim de rebus:nec mihi magis usquam uideor q̄ quum aut in foro magistratus:aut in curia senatum uideo somniare. Etenim ex diuisione hoc secundum est:quæ est continuatio: coniunctioq̧ naturæ: quam ut dixi uocant sympathiam eiusmodi: ut thesaurus ex ouo intelligi debeat. Nam medici ex quibusdam rebus & aduenientes:& crescentes morbos intelligunt. Nōnullæ & ualitudinis significationes ut hoc ipm plenitudinis:enectiue simus ex quodam genere somniorum intelligi posse dicunt:thesaurus uero:& hæreditas:& honos:& uictoria & multa generis huiusmodi qua cū sōniis naturali cōiunctione iungunt? Dicit quidā cum in somniis complexu uenereo iūgeret calculos eiecisse uideo sympathiam:uisum est enim tale obiectum dormienti ut id quod euenit naturæ uis: nō opinio erroris effecerit. Q uid igitur?natura obtulit illam speciem Simonidi a qua uetaretur nauigare?aut quid naturæ copulatum habuit Alcibiadis qđ dicitur somniū? qui pauloante interituz uisus est in somnis amice esse amictus amiculo? Is cum esset proiectus ihumatus:ab ominibusq̧ desertus iaceret: amica corpus eius texit suo pallio. Ergo hoc erat in reb⁹ hūanis uel futuris & causas naturales hēbat? An & ut uideret:& ut eueīret casus effecit? Q uid ipoꝝ īterptuz cōiecturæ n̄ne magis īgenia declarāt eoꝝ q̄

CASVM: exilium & fugam eius in Aphricam. VESTIGIA:reliquiæ ac notæ quædam. ADIVCTA:admixta & duplicata. DELyram:fatuam & insulsam. TEMERE:incōsulte fortuito. CONCVRRErent,: conuenirent casu moderante atque fortuna nō aliqua mēte: aut ꝓuidētia ut uos stoici affirmatis. OPERAE:i dustriæ icausis forensib⁹ & iudiciis. LVCVbratiōes:uigilias ad nocturnā lucernam. MERIdiatiōes:qetem meridianam:& sōnos mihi īsuetos. TANtis:tā magnis negociis interitu:uidelicet legū & libertatis. NEC mihi uideor magis sōniare:notat Cæsaris tyrānidē:& interitum deplorat reipu. qīn nec magistrat⁹ī foro:nec senat⁹ī loco cōsilii sedēs dicebat sniam q̄q̄ respiraret iam libertas sublato tyrāno. FORO:loco iudicii. MAGIstratus:ut ꝑtores urbani ædiles curules. ETEnim certe:iam aget de altero mēbro diuisiōis.i.de sympathia reꝝ:& cōiectorib⁹ quos refellit:negatq̧ eē in rebus talē naturæ coniūctōem:ut inde qd cōueniat qdue sequatur intelligi possit. CONtinuatio:connexio:uniformitas. NAturæ:naturalis ꝓprietatis & qualitatis. EIVSmodi: talis ut ex genere alicui⁹ rei ueluti ex ouo albo & luteo possit itelligi thesaurum significari:q ex argento cōstet & auro. REbus:signis q̃ in medica arte obseruātur: quāuis & ipsa ēt frustrentur aliqñ medicum talis est: siquidem eaꝝ artium natura q̃ cōiecturales appellātur. VALItudinis:sanitatis. PLEni:onerati supfluis humorib⁹. ENEcti:exhausti & pene cōsūpti humoris inopia Nectus & enectus dr̄ quacūque ui cōsūptus. Idem in prima tusculana enectus siti tātalus. Necat⁹ uero dr̄ ferro cæsus. Q VA cū coniūctione:cōsensu naturæ & qualitatis.q.d.nulla. CALculos: lapillos i uesica cōcretos ex adusto flegmate.i.pituita uiscosoq̧ humore. VIDEO:agnosco aliquā cōnexionē rerum:quam habent spma & calculi eodē effluentes meatu.quāuis cum uoluptate unum:cum sensu doloris alterum. ERroris: falsi somnii: siquidem non fuit uerus coitus. TALE obiectū:factum eius naturæ ac generis. Q VOD euenit:emissionē lapilloꝝ naturalis efficatia opata sit: & non somnium SPECIEM:figuram monētem:quasi dicat nō obtulit natura sed casus quidam. COPVLAtum.cōiunctum:cōnexum: cōsentiens Alcibiades occisus fuit in Phrygia amilitibus Pharnabazi in gratiam Lacædemonioꝝ cui timādra parentauit: lege apud Plutarchum in alcibiade. HOC:tegi pallio habebat naturalē causam.sensus est:non habuit efficientiam naturæ:sed casus. CONIECTuræ:iudicia & interpretationes. INGENIA: acumina & sollertiam:atque uersutiam.

VIM: ꝓprietatem & efficaciam. AD olympia: ludorum celebritates in olympia pelopõnesi. Antiphon philosophus atheniensis talium rerum interpres habitus ẽ uel maximus: cuius meminit Lucianus agens de aduersus somniorum. OBSIgnatã: signi ĩpressiõe occlusam. MAne: uacuã. ELVdẽtis: decipiẽtis calliditate ingenii. CONIECTVRAM: opinabile iudicium. SPIRITV: flatu: atq; anhelitu. LOLLIGO: ẽ piscis ex eorum genere q molles appellãtur: quĩ molli carne teguntur. Et atrum habent humorẽ quem in timore effundunt: sed præcipue sepia. Mollia inquit Plinius: Lolligo sepia polypi. Lolligo uolitat extra aquã se efferens quod & pectunculi faciunt. RATIONE: causa quare id fiat. AD NAturam naturalem rationem. AT ENIM refellit nũc diuturnitatem obseruationis. NOTANDIS rebus: notando res & obseruando euentus earum. PREpostere peruerse ac deprauate: præposterũ dicitur transpositum & ĩuersum habẽs uidelicet primum qd erat posterum: & ecõuerso. INCONDITE: ĩnordinate: confuse MONSTROse: multiformiter contra usitatũ nature ordinem. ORDO: constantia: & tenor ratus in earum motu cursu: ꝓgressu & regressu. CEDO: dic queso. CONCVRsio: cõuenientia aduentus: & cõcors regressus. EVADANT: eueniant dissimili fine: atq; significatu. VERA dicenti: rogatus Aristoteles inquit Laertius quid mendaces lucrarentur respondit: ut uera dicẽtibus non credatur. DEROGANT: detrahunt. NATVRA: naturali proprietate. SCIENTIA: ars & ĩterpretatio somniorum. NIHIL diuinent: nullam habeant diuinationem. CONIECturam: opinabile iudiciũ. NON NATVram: naturalem scientiam physicamq; rationem. CASVS: fortuitus euentus. VISIS: imaginationibus nocturnis. CONIECTVRA iudicio ex signis: eorumq; similitudine. VARIAS: diuersas atque multiplices. INCONTRARIAS: oppositas:

explodatur

uim: cõsensũq; naturæ. Cursor ad olympia ꝓficisci cogitãs uisus ẽ in sõnis curru quadrigarum uehi. Mane ad cõiectorẽ. At ille uinces inqt. Id.n. celeritas significat & uis æquorum: post idem ad Antiphonem. Is autem uincare inquit necesse est. An nõ intelligis quattuor ante cucurrisse? Ecce alius cursor. (atq; horum sõniorum: & taliũ plenus ẽ chrysippi liber plenus Antipatri) sed ad cursorem redeo. Ad ĩterp̃tẽ detulit Aqlaz se in sõnis uisum eẽ factũ. At ille uicisti Ista.n. aue uolat nulla uehemẽtius. Huic qdẽ Antipho: oro ĩqt te uictũ eẽ ñ uides? Ista.n. auis insectans alias aues & agitans semp ipa postrema ẽ parere q̃dam matrona cupiens dubitans eẽt ne pregnãs uisa est inquiete obsignatam hře naturam. Retulit: negauit eam qm̃ obsignata fuisset parere potuisse At alter pregnantem esse dixit. Nã inane obsignari nihil solere. Quæ ẽ ista ars cõiectoris eludentis ingenio? An ea quæ dixi & innumerabilia quæ collecta habent stoici quicq̃ significant nisi acumen hominũ ex similitudine aliqua cõiecturã modo huc modo illuc ducẽtium. Medici signa quedam hñt ex uenis: & ex spiritu ægroti multisq; aliis futura p̃sentiũt. Gubernatores cũ exultãtes Lolligines uiderit: aut dlphines se ĩ portũ cõiiciẽtes tẽpestatẽ significari putãt. Hæc rõne explicari & ad natura facile reuocari pñt. Ea uero q̃ paulo añ dixi nullo mõ. At.n. obseruatio diuturna hæc.n. pars una restat q̃ notãdis rebus fecit artẽ. Añ tãdẽ somnia obseruari possunt? quo nã mõ? Sũt.n. innumerabiles uarietates. Nihil tã p̃postere: tã incõdite: tã mõstrose cogitari põt qd ñ possim⁹ sõniare. Quo hæc infinita & semp noua aut mẽoria cõplecti aut obseruãdo notare possum⁹? Astrologi mot⁹ errãtiũ stellarum notauerũt. Inuẽtus ẽ ordo ĩ his stellis q ñ putabat̃. Cedo tñ q sit ordo atq; cõcursio sõniorum? quo aũt distingui possiũt uera sõnia a falsis? cũ eadẽ aliis aliter euadant? & hisdẽ non semper eodem modo ut mirum uideatur mihi ut cum mendaci homini uera dicenti credere ñ soleam⁹: quo isti si sõniũ uerum euasit aliqd ñ ex multis potius uni fidẽ derogãt q̃ ex uno innumerabilia cõfirmãt. Si igit̃ neq; deus ẽ effector somniorum neq; naturæ societas ulla cũ sõniis: neq; obseruatione iueniri potuit sciẽtia: effectũ ẽ ut nihil ꝓrsus somniis tribuẽdũ sit p̃serti: cũ illi ipi q ea uidẽt nihil diuinẽt: hi q ĩterp̃tãt̃ cõiecturã adhibeãt: ñ nãm. Casus aũt ĩnuãbilib⁹ pene seculis ĩ oib⁹ plura mirabilia q̃ ĩ sõniorũ uisis effecerit: neq; cõiectura q̃ in uarias ptes duci possit: nõnũq̃ etiam in contrarias: quæ quã sit ĩcertius:

explodatur

explodatur hæc quoq; somniorum diuinatio pariter cũ cæteris. Nam ut uere loquamur supstitio fusa p gentes oppressit fere oium animos atq; hoium imbecillitatem occupauit qd & in his libris dictum ẽ q sunt de natura deorum: & hac disputatiõe id maxie ægimus. Multis.n. & nobismetipsis & nostris pfuturi: uidebamur si eam funditus sustulissemus. Nec uero (id n. diligenter intelligi uolo) supstitione tollenda religio tollitur. Nam maiorum instituta tueri sacris cærimoniisq; retinendis sapientis est: & esse aliquã pstantem æternãq; naturam: & eam suspiciẽdam admirãdamq; hoium generi pulchritudo mundi: ordo rerum cælestium cogit profiteri: quãobrem ut religio ppaganda ẽt est quæ est uincta cum cognitione naturæ Sic supstitionis stirpes omnes eiiciendæ sunt. Instat enim & uiget: & quocũq; te uerteris psequtur siue tu uatem: siue omen audieris: Siue imolaris: siue auem inspexeris: Si chaldæum: si haruspicem uideris. si fulserit: Si tonuerit: Si tactũ aliqd erit de cælo. Si ostẽti simili natum factum ue qppiã: quorum necesse est plerumq; aliqd eueniat: ut nũq liceat qeta mente consistere: pfugium uidetur oium laborum & sollicitudinum cẽ sõnis: atq; ex eo ipso plurimæ curæ metusq; nascũtur q qdem ipsi p se minus ualerent: & magis cõtẽnerentur nisi sõniorum patrocinium philosophi suscepissent: nec hi qdem cõtẽtissimi: sed ipmis acuti & consequẽtia & repugnantia uidẽtes: q ppe iam absoluti & pfecti putãtur. Quorum licentiæ nisi carneades restitisset haud scio an soli philosophi iudicarentur: cũ qbus ois fere nobis disceptatio: cõtẽtioq; est. Non q eos maxime contẽpnamus: sed q uidentur acutissime snias suas prudentissimeq; defendere. Cum aũt pprium sit academiæ iudiciũ suũ nullum interponere: ea pbare q simillima ueri uideãtur conferre causas: & qd in quãq; sniam dici possit exprimere nulla adhibita sua autoritate. Iudicium audientium relinquere integrum ac liberum: tenebimus hanc cõsuetudinem a Socrate traditam: eaq; inter nos si tibi Quinte frater placebit q sæpissime utemur. Mihi uero inqt ille nihil potest esse iucundius. Quæ cum essent dicta surreximus. FINIS.

EXPLODATVR: derideatur: eiiciatur ut e theatro plausu manuum: & irrisione inepti histriones pelluntur. SVPERstitio: uanis religio: & delyra credulitas. OPpressit: calcauit: prostrauit. IMBEcillitatem: debilitatẽ consilii: ac leuitatem. FVNditus: radicitus. TOLlenda supstitione: tollendo supstitiõem. RELIgio: ueius dei cultus: & reuerẽtia. SACRIS: sacrificiis legitimis atq; solemnibus. CERImoniis.i. retinendo sacros ritus: morẽq; maiorum. SVSpiciendam: adorandam: ex ordine inquit rerum cælestium cognoscitur ordiator & moderator. PROfiteri: affirmare. PROpagãda: diffundenda augenda. COGNItione naturæ scientia rerum naturalium & diuinarum. STIRpes: radices: & fibræ. Neq; religio ulla inquit Lactantius sine sapientia suscipienda est: nec ulla sine religione pbanda sapia. INstat: stimulat nos inquit superstitio: & pmit metum subinde aliquem obiiciens mentibus. Omen humanam uocem. FVLSErit: splendor cæli emicuerit. TActum: fulmine ictum. OSTEnti: prodigii & sic tetigit paucis oia membra diuinatiõis & supstitionis. SOLLIcitudinũ: anxietatũ & molestiarum. ACVti: eruditi in dialecticis: & callentes quid cuiq; rei sit consequens: & q aduersis pugnent frontibus: callent inqt uim antecedentis & consequentis: attamen in afferẽda diuinatione labũtur. male uidelicet assumentes: & concludentes pessime: seq; pugnantia dicere non dispiciũt hoc autem Cicero ad imitationem dicit carneadis cuius ingenium i stoicos dialectica subnixos exarserat in primis. ABSoluti: consumati ac per hoc sapientissimi LICENtiæ: temerariæ libertati. CONFERre causas: compalare rõnes atq; opponere ut ueritas magis elucescat si ex utraq; parte cãrum & quæstionum facta fuerit contentio. EXPRomere: apire: & explicare. SVA autoritate: definitiua: disceptatiuaq; snia. aliter siqdem dogma suum proderet: quod sine scelere non fit a philosopho. INTEGrum: solutum: & arbitrarium: ut.s. id eligat quod uero uideatur esse similius: nullo constituto a disceptantibus p iudicio: hoc mõ parens phiæ Socrates disputauit: e cuius uberrimo fonte riuuli philosophorum defluxerũt. Legite Platonem inqt diuus Hieronymus Aristotelem Theophrastum & reliquos qui de Socratis fonte manantes diuersis cucurrere fluminibus. FINIS.

LAVS DEO OPTIMO: MAXIMOq;.

℃ORATIO dicta a Petro Marso i die sancti Stephani primi martyris. Innocētio. viii. poñ maxi.
℃Venient hec oia sup generatiōem istam. Math. xxiii. c. & in euangelio presentis solēnitatis.

HORRENDVS ille tenebrarꝝ princeps priusq̃ dei oīpotentis gloriā cœli enarrassent
& terra diu ad patrum pia uota parturiēs aliqñ germinasset Saluatorē. P. B. multiplices la
queos peculiari uaframēto disponēs Adæ posteritatē sic oppsserat ut ī regno aīarꝝ saeuis
simam tyrānidē exerceret: & mūdi huius dñs tūc hēret & esset. Itaq; ipellentē manū exe
rens ueteratorē attrahētē ne momēto qdem tpis feriatā eē patiebat: & inumeras fallēdi artes igeni
ta calliditate commētus cordaq; mortaliū expectatōe regꝭ futurarꝭ sollicita horrēdis eludēs oraculorꝭ
ābagibus pniciosa quadā supstitionū caligine grassabat. Illic cortina illa Delphica i umbilico terrarꝭ
& dodoneæ quercus: Hinc antrū euboicū: & nasamonia tecta callidissimi hostis maligno spiritu reso
nabant. Ad fortes ueritatē aliquā pplexa obscuritate iuoluētes ois mūdus: oēs fere gētes & nationes
anxia curiositate suspirabāt. Prudētissimi quōdam in illa gētilitate Romani ciues cū supstitōem quā
ipsi nubilo ifidelitatis obducti piam religiōem opinabātur maximū reip. fundamētū eē cognoscen
tes oraculorꝭ euētus expalluerūt: & libros Sibyllinos: ac Martiorꝭ uatū carmina studiose adseruabant
& sacrario insup dedicato iprimis uenerabātur. Denīq; ad cānas uicū Apuliæ cū hostibus pugnaturi
tm̄ his oraculis: & ænigmaticis fortibus tribuebāt ut id p oium ora uolueret qd carmina sibyllina mi
nabātur. Igr si sathanæ uersutiis mūdo caligāte adhuc cecæ mētes gētiliū qualiacūq; uatū rn̄sa tātope
formidarūt: qd nobis faciēdū ē patres? qbus arcana illius maiestatis æternæ sūt reuelata diuinitus: qbus
non e cyrrheo tripode isana phœbas uaticinat ambages: non ex lucis chaoniis colūbæ garriūt: nō cu
mea uates furore pcita chalcidico ex antro remugit: non deniq; nescio qs Iuppiter ammon cornuta
fronte portēta effingit. Sed illa ueritas qua demonū oracula: & oim phōphantiū ora obmutuerunt
hodie sic clamat ex euāgelio: Veniēt hec oia sup generatōez istā. Que Saluatoris uerba cū uerissima
sint magnū imo maximū piis mētibus ad iustitiæ coronā suspirātibꝰ horrorē icutiūt. Illa igr ad nrām
edificatōem pacis cōsideremus patres: ut qbus actōibus illa imineāt cognoscat: & nos statū nrm ali
qñ mctiētes ne domus cœlesti gr̄a xpianis cōcessa deserat oī studio caueamus. Verꝭ qa sumēdū est a
numīe pricipiū cœlorꝭ reginā: & pēnem gr̄æ fontē de more positis genibus iploremus: cū nūcio illo
supno pia uoce dicētes: Aue Maria ℃ Prisci legūlatores d illa rudi antiqtate ac urbiū auspiciis bn̄ me
rert cupiētes ad fœlicitatē politicā: & finē ad quē uelut ad signū ciuiles actōes dirigūtur hoīes ritu pe
cudū uiuētes legibus & istitutis disposuerūt & honoribus uirtutū pmiis: ac poenis q trāsgressores co
ercerēt, ppositis ipos ciues bonos efficere laborarūt. Hoc. n. ex officio sibi qsq; pponebat. Legūlato
res inqt phūs: usu honestarꝭ actionū ipos ciues bonos efficiūt atq; ois qdē legūlatoris hæc ē uolūtas
q uero nō bn̄ id faciūt peccāt atq; hoc ipo resp. bona a mala differt: & ut sāctiores: augustioresq; iporꝭ
leges & hērent & eēnt deos imortales illarꝭ autores, p cōi utilitate simulabāt & miscēdo hūana diuis
primordia urbiū augustiora facere studuerūt. Hec ab his officiose acta sūt q cū puris tm̄ naturalibus
uterētur uerā fœlicitatē nō nouerūt. Sed autor legis gr̄æ xp̄s Iesus: & dei uerbū p qd facta sūt oia er
rorꝭ discussa caligine mūdo ignorātiæ tenebris obsesso ueritatē apuit & finē ciuilis rōnis ad sūmum
illud bonū uolūtatis nr̄æ obiectū iter eē oñdens i mōte q maiora iustitiæ pcepta significabat: & sedēs
ut euāgelii qetē piter & amorē oñderet leges tulit: qbus regni sui hoc ē ecclesiæ: ac diuæ ciuitatis na
talē instituēs ad cœlestē Hierusalē uiatores deduceret. Et cū uirtutes actiuas: & cōtēplatiuas: q̃ beatitu
dines: iō appellāur qm̄ ad supmū illud bonū quo tēdimus dirigūtur posuisset apl̄orꝭ: & successorꝭ
utrāq; pfectōem inuit dicēs. Vos estis sal terræ: ut agendo. s. & docēdo isipidas mētes icredulorꝭ con
dire deberēt: & illū in cœlestibus regnis fore magnū dixit: q & pbitate uitæ: ac honestarꝭ actionū exem
plo: necnō rerꝭ cognitiōe dignissimarꝭ iterptatōe rudes instrueret: ac mētis tenebras dīno splendore
illustraret. Laudabilis qppe doctrina: & ad populū de iustis honestisq; declamatio ad salutē, pfecto nō
sufficit sine actionibus in quibus mortalis uitæ laus omnis cōsistit. Honesta etenim actio ad fidem
& spem subnixas charitate quæ i actionibus elucet plurimum ad ueram felicitatem quæ deus est uia
tores disponit. Vnde discipulos suos & ecclesiæ futuros antistites & doctores q apostolorum uice

funguntur

fungunt̄ erudiens inqt. Nisi habūdauerit iustitia uṙa plus q̄ scribaꝝ & phariseoꝝ regna cœlestia ñ ītrabitis.
Verbo tm̄ illi philosophabant̄ qd uanū ē & turpissimū. Illius eteni doctrina nullius ē momēti ad ædifi-
catione cuius uita cū dictis nō respōdeat merito cōtemnitur & dānatur. Sanctissimis his legibus & exēplo
xpi Legūlatoris q leges ñ soluit sed adimpleuit: ac p̄mii magnitudie illecti xp̄ianæ reip. primi ciues ad finē
illū oī studio sese cōponentes post alapas: flagella: spineā coronā: & latus pfossuꝫ redemptoris ut ueritati
testimoniū phiberent: nec tyrānoꝝ minas: nec cruciatus: nec ulluꝫ denique genus mortis pp̄ter iustitiā illā
legitimā quæ oīs uirtutes complectitur formidarunt: quapropter Christi martyres. i. testes appellati sunt.
Quoꝝ primus deo uerū sacrificium sese offerens exēplo magni sacerdotis: & cōionis nr̄æ capitis extitit
Stephanus: cuius hodie celebritatē recolētes natalē militantis ecclesiæ ueneramur. Quā martyres effuso p
nōie Iesu cruore ad sūmū culmen honoris erexerūt Sathanæ reddētes talionē. Ille nāq; primū parē tē diui-
ni p̄cepti trāsgressorē morti addixit: quæ gr̄a Saluatoris ī robur uirtutis trāsiuit: & id qd̄ diabolica psuasio-
ne supplicū Adæ fuerat ī meritū xpi discipuloꝝ cōuersū ē. Mors nāq; peccati tūc pœna fuit: nūc aūt morte
iustitia diuina īplet̄. Ideo qppe martyres nō peccarūt q a p xp̄o mortui sūt: & ut primi parētis culpa uentuꝫ
est in pœnā: sic martyrū pœna efficitur ne ueniamus in culpā: & mors ea ianua facta ē q̄ ītur ad uitā. Hi sūt
montes illi excelsi qui radio diuinæ gr̄æ illustrati pacem nunciandā populo susceperunt: ut colles. i. humi-
les aīæ ac rudes reciperent iustitiā. i. fidē: qm̄ teste Ap̄lo iustus ex fide uiuit. Tales aīæ cœloꝝ ītima penetrā-
tes uidere potuerunt qd est deus. Vñ Stephanus inter crebros ictus crepitantiū undiq; saxoꝝ exclamauit.
Ecce uideo cœlos aptos: & Iesum stantē a dexteris uirtutis dei. Et ut ad id tādem qd eminus cernebat pue-
niret a cruce xpi nō recessit: xpi lignum amplexus est qd ille uiatoribus p̄parauit. Appostoli diuino spiritu
afflati: & ad oēm ignominiā p nōie Iesu tolerādā p̄mptissimi orbē terraꝝ peragrarūt: sagittas dei hn̄tes: q-
bus cæcas iudeoꝝ ac gentiliū mētes ictu saluberrimo uulnerarēt: cū carbonibus desolatoriis: ut uirus anti-
q serpētis ardore cœlesti excoqueret̄: & mole diaboli in areā cōplanata xpi noua tēpla cōsurgerēt. Fortissi-
mi ergo xpi athletæ ex p̄cepto lūbos precincti: & lucernas habentes in manibus: eoq; ligno uecti quo sæ-
culi huius mare transmittit̄. i. humilitate Saluatoris & cruce īsana freta erecto aīo ingressi sūt: illud in ore sp
hn̄tes. Deus refugiū nr̄m: & uirtus: adiutor in tribulatiōibus: q̄ inuenerūt nos nimis. Veꝝ icirco mōtes
nō timuerūt dū terra penitus turbaret̄: & ipsi ī cor maris trāsferrent̄: qm̄ fluminis īpetus ciuitatē dei lætifi-
cauit. i. spūssanctus illos mōtē xp̄m. s. annūciātes iter amaritudinē gētilitatis & sæuitiā tyrānoꝝ ad oīa pp ue-
ritatē tolerādā p̄mptos effecit q̄ pp xp̄o cui militabāt clarissimos triūphos p̄prio sanguine peperūt. Triū-
phus qppe dei ē passio martyrū: & p xp̄i nōie cruoris effusio. Vñ Adamātia illa colūna ecclesiæ militātis
Augustinus triūphis martyrū exhilaratus applaudēs: & insultās caligini Ro. inqt. Expgiscere Romana ido-
les: expgiscere p genies r̄guloꝝ: sceuolaꝝ: fabrioꝝ: scipionū: expgiscere dies ē: sicut expecta es in qbusdā de
quoꝝ uirtute pfecta & p fide uera passiōib⁹ gloriamur. Qui usqueq; aduersus ptātes inimicissimas cōfli-
gētes: easq; fortiter moriēdo uincentes sanguine nobis hāc pr̄iam peperere suo: xpi martyres quoꝝ trium-
phos pompa solenni celebrat eccl̄ia Romanos illos decios magnitudie aī excellētes: & āplissimo rhetoꝝ
p̄conio celebratos. Romuleæ fortitudinis: ac bellicæ gl̄iæ alta decora curtios: & sceuolas nō sibi īferēdo pœ-
nas: sed illatas fortiter tolerando: & uera uirtute. i. pietate longe superārūt. Maxia igit̄ xpi humilitate: aploꝝ p̄-
dicatione: ac martyrū p ueritate uiuētium: & p ueritate morientiū aī robore īuicto ac fide xp̄iana resp. lon-
ge lateq; diffusa usq; ad oceanū fœlicissimi Impii sui terios p̄tulit pricipes sup oēm terrā cōstituēs ut illud
īpleret̄. Pro patrib⁹ tuis nati sūt tibi filii. i. Ep̄i: quos ap̄li euāgelica doctrina p genuerūt. Et sic lapis ille puus
apud Daniel. excisus de mōtē sine manib⁹ ī mōte īgētis magnitudis excrescēs orbē terraꝝ penit⁹ cōpleuit:
huic āplissimæ ciuitati: ac florētissimo xpi r̄gno arridēs facūdus ille senex Hiero. inqt cōsiderem⁹ totū orbē
respiciam⁹ barbaras natiōes: romanū quoq; mēte lustrem⁹ imperiū ubiq; in xp̄m credūt: ubiq; in nr̄m deū
baptizant̄: & ita fit ut nō aqua una: sed quodāmō sit diluuiū baptismoꝝ. Quādiu ueri pastoris officio fū-
cti sūt apostoloꝝ filii uesana lupoꝝ rabies lōge submota ē: Sꝫ postq̄ arcano quodā iudicio diuīa puidētia
ptectōeꝫ subtraxit mutatis ñ paꝝ morib⁹ una cū illis resp. corruit: & diuīa illa spōsa mulierū formosissima se
se penitus ignorāte: ac hædos iā pascēte suos iuxta tabnacula pastoꝝ ī has āgustias qbus īdies coarctat̄ com-
pulsa ē. &. n. pmissiōe diuīa: & Ro. pricipū negligētia cosdroas occupata quōdā psi de Mesopotāiā & bonā
Syriæ ptē gl̄ia uictoriæ a xp̄ia. reli. deduxit: mlīis milib⁹ xp̄ia. cęsis: reliquos īcusso metu dterruit. Post paulo

Hierosolymitani præsidis desidia Magmedes ille arabs ĩmo uenenosus coluber sathanæ discipul⁹ īgētip/
fidia & noua supstitione suos populares ībuit & īfecit: repugnātes armis coegit Arabas oīs & scenitas no
his abstulit. Deīde qđ nomini xp̄iano: & cādori euāg̃lico tā infesta: tāq̧ pnitiosa: & Aristippea supstitio fe/
cerit & si nō scitis Patres tñ paucis narrare non esse supuacuū̄ uidet̃. Hierosolyma ciuitas quondā sacer/
dotalis & Regia sæpe ab hostibus nr̃is capta: sæpe recupata ē. Tādē ocio ignauiaq̧ marcētes pmisimus: im
mo pmittimus rure Bethleemitico natali solo Saluatoris nr̃i. ph magnū̄ xp̄iani nominis dedecus Magme
deos hoīes sceleratos potiri. & Sacrū̄ illud p̄sepe quo stella nouæ claritatis Reges orientis deduxit a Sara/
cenis pphanari: in quo redēptor nr̃ uagire dignū̄ duxit. Pro xp̄i sepulchro iustius a maiorib⁹ nr̃is pugnatū̄
eēt hactenus: & signa nobis ablata oī xp̄ianoꝝ ope iā repeterētur honestius: Nr̃a fuit tota litoralis Aphrica:
ubi tot Episcopi claruere. a q̄ ita depulsi fuimus ut iā multis sæculis ne mīmā qdē portiūculā ī ea teneamus
Tota abiit Syria: pauci adhuc restāt xp̄iani ad mare caspiū̄: sed a nobis relicti sūt. Armenis q nec sæuo iperio
cogi potuerūt oēs fidē in deterius mutare nec opē ferre uolumus: nec possumus: Iberas: Colchicos: Alba
nos: & q Caucasū̄ incolunt deseruimus: Phœniciā: Palestinā: & oīa adiacētia loca maioꝝ nr̃oꝝ culpa pdi/
dimus: Antiochiā magnā in nr̃a Religione caput a Sarracenis & Persis occupatā cū maximo dedecore
patimur. Antiochiā dico primā Apostoloꝝ pricipis Sedē. ubi primū̄ xp̄iani appellati sūt: cuius Patriarchæ
Centū & Sexaginta Episcopi religiose parebāt. quæ Trecētis & Sexaginta Ecclesiis quondā cēsebat̃. quas
Saraceni penitus pfanarūt. Minor India quæ æthyopia dicit̃ Saracenoꝝ legib⁹ parere coacta ē. Alexādria
cū puincia Cyrenaica nobis ablatā nō uindicamus. Iādiu cæpere Turci in nr̃am Religionē sæuire: nō ser/
uabo ordinē tēpoꝝ utrāq̧ Phrygiā: Bithyniā: Propōtidē: Moeniā: Lydiā: Cariā: & habitatores Tauri mō/
tis uersus occasū̄ & qcqđ minoris Asiæ est p̄ter Ciliciā suo ipio Regno attribuerūt. Ipsāq̧ Ciliciā antea cū̄
Tauri incolis Scenitæ occupauerāt. Capadociā: Trapezūtē patribus nr̃is Turci abstulerūt: Remāsimus in
europa in qua uix cōsistere possumus: Thracia primū̄ sensit iugū: Inde mōtani Peones: Thessali: Boetii
Cheronnesus: & capta Cōstantinopoli nō sine magna huius Apostolicæ sedis cōtumelia. Peloponnesus
Attica: Achaia: Macedones: Dalmatæ: ac Euboea ī Turcoꝝ ditionē trāsiere: Misia: Dardani: Illyrici: Acarna
nes: etoli nūq̄d nostri sūt? Sub Eugenio Pōtifice Maximo paulo āte ut ita dixeri magno cōflictu uicti fui/
mus. qđ postea sit amissū qs est inter xp̄ianos q nō nouerit? In ipso septētriōe patimur Leucoscythas præ
das tataroꝝ eē: & sarmatas Polonosq̧ tributarios Tataroꝝ eē ne scire simulamus. Quid inde? Iā bis cum
uictoria in Italiā nr̃ā irrūpētes nō phibemus. Foꝝ Iuli: & Idrusius ille āgulus testes sūt. & nisi p opportu/
na mors maximū̄ illū̄ turcoꝝ sustulisset hoc tpe forsitā ī hac urbe tuti ñ eēmus. E Germaīa supra lx. hoīū̄ mi
lia turci raptores uelut pecora abegerūt. Carni. Norici. Daci & supiores pānones assiduis incursiōib⁹ af̃fli
ti sūt: Vgri ualidissima natio ñ sine magna iactura r̃sistūt: pulcherrimā Hispaniæ partē occupatā a Mauris
uidim⁹. Quos nūc īclyti & xp̄ianissimi Ferdināđus & Helisabet Hispaniaꝝ r̃ges ætate iuuenes: prudētia &
pietate senes oīū̄ xp̄ianoꝝ p̄conio celebrādi fœlicib⁹ urgēt auspiciis. & eos ope diuīa inīqs subide cōpri/
mētes spatiis breui ut spero fulmīe martis r̃digēt ad nihilū̄. Quib⁹ pfecto uirgilianū̄ illud ipnmis cōuenit.
Cæsar. dū̄ magnus ad altū̄ fulminat eufratē: Victorq̧ affectat olympo. Ea ē illa regio betica sæminū̄: fructuū̄ &
aīaliū̄ feracissima. Vltimo loco de īdustria deploro Aegyptū̄. ubi tot milia sanctoꝝ patrū̄: ubi tot agmina
mōachoꝝ: ubi tot anachoritæ uasa xp̄i ieiuniis & orōnib⁹ uitā cœlo dignā duxerūt. Cui nūc Soldāes ille mē
phites Magmedeæ supstitiōis caput dn̄at̃: eo uectigali. Proh dolor supbus qđ xp̄i sepulchrū̄ īuisere cupiē/
tes oī cū ignomīa pēdere cōpellunt̃: quo nil posset excogitari absurdius: nil īdignius: nil dēiq̧ bonis xp̄ia/
nis ītolerabilius: Hæc sūt Patres quæ hactenus sup gn̄ationē nr̃ā euenerūt. Hic illud Claudiani libet repe/
tetere: E heu q̄ breuibus peunt ingentia causis: Impium tāto q̄sitū̄ Sanguine: tanto seruatū̄ qđ mille du/
cū peperere labores: Sup cathedrā. Moysi sedētes scribas & Phariseos taxauit dn̄s q̄m legē quā aliis intepta
bant nō seruabāt. Verū̄ sanctitatē simulātes & ābitiōe occupati potestate illis cōcessa penitus abutebant
qđ grauissimā cēsurā meretur & notā. Maxime inq̄t Chrysostomus accusatione dignus est qui doctrinæ
autoritatem habens legem transgreditur. qui nanq̧ alios corrigere debet preuaricatur. Deinde peccans
maiore pœna dignus est ppter honorem. Demū̄ q̄a plus corrūpit cū ad alios pditionis exēpla transmittit
Sic natura iubet inquit Iuuenalis Velocius & citius nos corrūpūt uitiorū̄ exempla domestica magnis cū̄
subeunt animos auctoribus. Quapp cū̄ illis exprobrasset hypochrisim quæ maxīa iniustitia & habetur

& est. Vir.n.malus latere studet sub simulatione officii mala qbus eorum iniustitia puniretur & ipietas uaticinatus est dicens. Veniēt hec oīa sup generatiōez istā. Demū illud terribile ītulit: Ecce relinquetur uobis domus ūra deserta. Vos aūt Patres sup cathedrā xpi sedetis:q fecit & docuit:q pauptatē dedicauit:q ut hūilitatē cōmēdaret ministerio functus ē: q tandē ꝓ ouibus suis aīam posuit. Dāna cōplurima sup Christianos degeneres irruerunt. Cauendū ē i primis ne domus nra nrīs tpibus deseratur. Tales certe xpiani quos deus inimicorum gladio nūc ulciscitur effecti sūt: quales Paulus Timotheo prædixit his uerbis. Erūt hoies seipsos amātes: cupidi: elati: supbi: blasphemi: crimiatores: icōtinētes: imites: sine bēignitate: ꝓditores: ꝓterui: tumidi: & uoluptatū amatores magis q̄ dei. hñtes speciē qdē pietatis: uirtutē aūt eius abnegātes. Tu uero inqt sollicite cura teipsum ꝓbabilem exhibere deo operariū incōfusibilē recte tractātē uerbuz ueritatis. Hec ille Thimotheo: Vos aūt Episcopi dictū uobis arbitremini & sciatis. Ingratitudinē detestatur deus p Esaiā his uerbis. Filios enutriui & exaltaui ipsi aūt spreuerūt me. Væh genti peccatrici populo graui inigtate: semini nequā: filiis sceleratis: pcutiā uos ultra addētes ꝑuaricatiōez. Terra ūra deserta: Ciuitates ūræ succēsæ igni: Regionē ūram corā uobis alieni deuorāt & desolabitur sicut in uastitate hostili: lauamini: mūdi estote: auferte malū cogitationū uestrarum ab oculis meis. Expgiscimini ergo Patres expergiscimini: & gregē dñicū uobis delegatū sūma uigilātia custodite. Episcopi ut noīe sic & re speculatores eē debēt: qbus sub psona Ezechielis ita dñs præcepit. Speculatorē dedi te domui Israel: audiēs ergo ex ore meo sermōnē nūciabis eis ex me. Si aūt uideris gladiū uenietē & tu nō annūciaueris ut reuertatur ipius a uia sua: ipse qdē ipius i inigtate sua morietur sanguinē aūt eius de manu tua reqrā. Ab eis inqt Aug. sanctorum martyrū i ueritate festiua gaudia celebrantur q ipsorum martyrum exēpla sequuntur: deo qppe de martyrum uictoriis grās agimus: & nos ad imitationē taliū coronarum atq palmarum ex eorum memorie inouatiōe adhortamur. Illi certe ꝓ christi ouibus fuderūt sanguinē. Vos absētia ūra lupos ad xpi ouilia imittitis. Illi tyrānis i faciē restiterūt: uos cū illis xpi spoliū diuiditis: & ab illis pendētes cōtra libertatē ūram laboratis. Petrus Neronis crucē nō timuit. Vos tyrānorum nutū horretis. Quinq talēta a dño accepistis aliqd suplucrari cura sit. Sup familiā suā dñs uos cōstituit ut detis illi cibū in tpe. Nisi ūræ prius reddideritis aliene uitæ rōem reposcere graui autoritate nō potestis. Tm̄ inqt Gregorius dz excellere actiōez populi actio ꝑsulis: q̄tuz distat a grege uita pastoris. Iccirco tu Pr Sancte: ad quē in calce iā oratōis me totū cōuerto: cuius hūeris res xpiana multis uulneribus cōfossa innititur & q̄ssata recūbit uigila: & ecclīaz sine ruga & macula xpi spōsam tibi diuinitus cōmissaz clauibus apostolicis obsera: ne ad illā ipudentissimis pcis q undiq pululāt: qbus oīa redūdant: quorum maxīa copia ē accessus pateat. Cōtra tot pharaones q noīe tm̄ xpiani sūt: re aūt petræ scādali: lapides offensiōis: & tauri ferocissimi q in matrē ecclīam: & xpi euāgeliū cornua erigunt zelo dei ductus aīo se cōsurge: uotis tuæ sanctitatis mō piis aderit dñs: q equos & ascēsores marinis fluctibus obruere cōsueuit. Libertati ecclīasticæ Babylon supba insidiatur: & xpi tunicā incōsutilē lacerare affectans patrimoniū insup uorare cōtendit. Admisce toxicum apostolicū Pr sancte & auxilio dei fretus Nerones: & Antiochos petrino uecte suffossos trade Pauli exēplo Sathanæ puniēdos in carne: ne aīarum interitus subsequatur. Imple facies eorum ignominia: ut cernētes manū magnā q̄ exercebit dñs cōtra eos nomē illius q̄rāt. & diuina castigatiōe repssi ad se tandē redire cogātur. Gregoriū imitare dicentē qdā sūt seruata charitate ꝓhibendi: ñ sola cura ne nra subtrahantur: sed ne rapientes nō sua semetipsos pdant. Sentētia certe Gregorio digna pōtifice. Vobis uidētibus a Pilati apparitoribus xps capitur: ligatur: irridetur: cōtēnitur. In hos diaboli satellites: & uasa supbiæ: uasa mortis stringe Petri gladiū Pr Sancte: sz ut Petrus. Irruite uos ecclesiæ militātis Cardines: Irruite in Malchi discipulos: & ūraz rēpublicā cui opes oīs uitāq debetis si ueri aplorum successores eē uultis pio aīo capessentes dextras scindite auriculas: ut manu Iesu xpi sanari mereantur. Officio tuo fungere. P. S. & id eueniat qd deo placuerit. Nouit.n.deus e spinis rosas elicere: & de durissimis lapidibus Abrahæ filios educere cōsueuit. Paulū castigatuz ex accerimo xpiani nois psequutore uas electiōis: & gentiū doctorē effecit. Imitare: Imitare fortissimū illū Iudā Machabeū ꝓ populo dei pugnātē & dicētē. Nos aūt in oīpotēti dño q pōt & uenietes aduersū nos: & uniuersū mūdū uno nutu delere cōfidimus. Verba dei ad Hieremiā tuæ ēt Sanctitati dicuntur. Accinge lūbos tuos: & surge: & loq̄re ad eos oīa q̄ ꝑcipio tibi: ne formides a facie eorum: nec.n. tiere te faciā uultus eorum. Ego qppe dedi te hodie in ciuitatem munitam: & in colūnam ferreā: & in murum æneum super omnem terram: & bellabunt aduersum te: & non præualebūt: qa ego tecum sum ait dñs ut liberē te. Tanta tempe-

stas idcirco nobis ab aquilone consurgit tantis procellis nauicula Petri dies noctesq; diuexatur & adhuius maris harenas pene descēdit: qm̄ Saluator noster dormit: q p fidē i cordib' xp̄ianorꝝ uigilare deberet. Eū igit' si securi eē cupimus apostolicis uocibus excitemus pia mēte clamātes. Dn̄e dn̄e salua nos perimus: ut sedatis fluctibus ad portū salutis nos deducat q Stephano primo martyri lapidibus cōtuso gloriā suam ondit: qua nos etiam dignos efficiat: & dignetur qui cū patre: ac spiritu sancto regnat in æternum: Amen.

Ad R. in Christo Patrem & D. D. Io. Cardinalem Mediolanensem.

Voda me præsul uenerande ac huius ætatis clarꝝ decus efflagitasti iam habes. In me ignorantiā potius dep̄hendi q̄ obsequm desyderari quod excellētiæ tuæ debeo malui: & ut cōtumaciæ crimen effugerē ineptus haberi facile sustinui. Illud. n. moribus asciberetur. hoc aūt forte ingenita excusatur. contra quam irrito labore contendimus. Laudatiunculam hanc (qualiscunq; est) nomini tuo sacratam edidi ut illam iussu tuo elucubratam fuisse scirent omnes. Vale: ac ut lubet clienti Marso impera. Que possum uota concipio & pro communi usu: cui generosa mente prospicis.

¶ Deprecor uiuas Pyliam senectam
Lætus: & nullo prohibente casu
Vatis annosæ superes harenas
Optime Præsul.

¶ Facūdi Theologi ac huius memoriæ singularis Poetæ Magistri Baptistæ Mātuani Carmelitæ Carmen

Aurea me genuit Petri facundia Marsi
Sum breue: sed magnæ religionis opus:
Christigenas laudo qui non timuere cruorem
Fundere pro patriis legibus atq; fide
Regna quot amisit christi respublica postq̄
Cœperūt nostri degenerare patres.

¶ Frater Petrus Mant. Carmelita Petro Nieto uiro præstantissimo. S. D.

Rationem q̄ ex illo Petri Marsi lacteo fonte emanauit & a te uir p̄stantiss. mihi laudatā plegit diuinus Poeta nr̄ frater Baptista Mant. Carmelita: Cuius iudicio ita laudatur ut indignū existimē eam latere: & inuidū non cōmunicare: & qm̄ xp̄s inqt luceant opera uestra bona coram hōibus ut glorificent patrem uṙm q in cœlis est. Ergo cura ut īprimatur ut sicut tibi nobisq; eius lectio iucunda est ita multiplicatis eius p impræssionem exemplis multos delectare possit & docere. Vale.

Petri Marsi Oratio in memoriam diui Augustini Pont. Hippon.

Dilectus deo & hominibus cuius memoria in benedictione est: Ecclesiastici. v. & xl. c.

Lla rudis antiqtas: & agrestis inconditaq; multitudo Patres amplissimi: quæ olim p agros & syluas passim errans ritu ferarum uagabatur: p̄spicaci quorūdam ingenio: summa quasi supra hoiem prudentia excellentiq; bonitate ad ciuilem cultum & uitæ melioris cōmoda: necnon ad mores hominis diuini animalis excellentia dignos traducta de se benemeritos aut merentes dilexit i primis. Et beneficiorꝝ memor Reges cæterosq; cōi utilitati prospicientes ut numina coluit: ac uotis oibus cœlo sacrauit. Hoc idem populus ille quōdam electus & arto q̄uis uinculo illius legis quæ cōtumacibus horrorē icutiebat astrictus grato aīo effecit qcqd a sup̄mo illo numine consecutus eēt acceptū referēs Moysi: quē assertorē: quē ducē: quē deniq; legislatorē ac dei oīpotētis īterp̄tem ueneratus fuerat: & sequutus. postea uero q̄ lucifer ille nr̄ matutinus illuxit & legē euāgelicā quæ bona dr̄ annūciatio p mulgauit: meliorib' auspiciis lōge maiora xp̄i milites factitarūt: laborib' & uigiliis n̄ parcētes: ut saluatoris nr̄i uestigiis īsisterēt & n̄ minus honestis actōibus q̄ doctrina diuinitus īspirata oibus gētibus & natiōibus ad q̄s eorꝝ sonus legisq; gr̄æ ānūciatio simul & enarratio penetrauit p uirili parte cōsulerēt. Quapp appellatiōe hōestissima oibusq; gētiliū titulis ac triūphorꝝ laurea maiore hōestati sūt. Qm̄ nullo mō erubescētes euāgeliū ignaras gētes: & callidissimi hostis multiplici laqueo irretitas docēdo soluerāt militātis ecclīe doctores habiti sūt & appellati: mūdo i primis utiles: deo gratissimi: quos iter aqla illa grandis magnarꝝ alarꝝ

Augustinus nunq̃ satis laudatus: hereticoꝝ scutica malleusq; durissimus. Necnō ad succidendas hære
ses q̃ subinde pullulabāt ualidissima securis pide ac nouū sydus longe resulget cui uelut colūnæ adamā
tinæ xpianum dogma īnititur. Cuius honori & gl'iæ uir ille singularis dies noctesq; ꝑspiciens ordinem
hūc optimis moribus & īstitutis augustissimū pia mēte sacrauit: q ecclesiæ catholicæ nō paꝝ ornamēti
hactenus adiecit. Vñ maiorē expectationē sustinetis patres imitādæ industriæ maioꝝ uiroꝝ quos ꝓpria
cōmoda mīme rspicientes sectari debetis: ne penitus degenerasse uideamini. Quo nil turpius excogi/
tari posset: & me otatutū tanti doctoris āplitudo deterret: uereorq; ne īdignus ac rudis amplissimæ uir/
tutis laudator uidear: & ad imitationē parū uehemens hortator: atq; īeptus. Etenim utrūq; mihi ꝓpo/
sui ut & ipsa laudatiōe Augustini mēoria celebret': & cæteri ad uirtutē excitētur: quā in aliis uiderint ho
nestari. Ea' orōne opus est inqt Plato quæ defunctos satis laudet: supstites benigne moneat: & filios fra/
tresq; ad ipsorū imitatiōe3 hortet'. Attamē cu3 omīo mihi currēdū sit: nec iā diutius pedē retrahere aut
intra carceres īmorari liceat admotis hinc īde calcaribus principis mei Camerarii ordīs huius augustis/
simi ꝓtectoris a quo sors mea quātulacūq; ē tota depēdet: ne aures uras castigatissimas p longa exorsa
detineā: aut supfluis demorer āmbagibus ea tātū delibabo & ꝑstringā qbus eminētissimus doctor Au/
gustinus quē tāto apparatu cōfessusq; hōestissimo & ānua laudatiōe ornatis dei & hoium dilectionē
ac memoriā nominis meruit sempiternā. Cui rerū maxiaꝝ ponderi quoniā uires meæ nō sufficiunt:
in hoc ꝑsertim clarissimoꝝ ingenioꝝ theatro: positis ut par ē genibus diuini numinis fauorē ac illud
cœlestis mānæ sacrariū iplorabo dicēs. Aue Maria. ¶ Tagastū erat ī Aphrica oppidū ubi Augustinus
modicis parētibus patritio infideli & Monicha fidei catholicæ amātissima natus est q diuina quadam
sorte ꝑditus obscuritatē natalium ꝓprio splēdore illustrauit: qd primu3 nobilitatis genus appellauit
Plato. Hic præclarā futuræ sanctitatis & cōsumatissimæ doctrinæ īdolē a teneris ānis ꝑseferens ardua
q̃dā sibi ꝓposuit: & magno mētis robore supra cōmunes uires illi' ætatis subnix' ad utrāq; ꝑfectione3
fœlicitatēq; actiuā scilicet & cōtēplatiuā: ad quā nati sumus cōparandā sese penitus erexit: ipellente ne/
cessariaq; suppeditāte patritio: ut tātæ spei filiū uideret disertū adiuuāte insup matre catholica quæ usita/
ta studia doctrinæ ad diuinā grām cōsequēdā nō nihil ꝓfutura cernebat: qs inqt ipse in secūdo uolumīe
cōfessionū nō extollebat laudibus prē3 meū? q ultra uires rei familiaris īpēdet et filio qcqd etiā longe
peregrināti studioꝝ eā opus eēt: multoꝝ eni ciuiū longe opulētioꝝ nullū tale negocium ꝓ liberis erat.
Herculeo itaq; supcilio ſptetis uoluptatū illecebris: & iis oibus ī qbus puerilis ætas lasciuire solet. Māda
uris qd oppidū nō lōge distat a Tagasto grāmaticē cæterasq; disciplinas q̃s liberales uocāt sūma inge/
nii ꝓpe diuini facilitate nullo pene docēte sic arripuit ut haꝝ disciplinaꝝ publicos ꝓfessores facile supa
uerit: & illas prius habuisse uideret' ipso teste q in q̃rto cōfessionū uolumīe sic scribit. Quicqd de arte
loquēdi & disserēdi qcqd de dimēsionibus figurarū & de musicis numerisq; sine magna difficultate
nullo hoium tradāte intellexi: scis tu deus meus qa & celeritas itelligēdi & disputādi acumē donū tu
um est: sed nō inde sacrificabā tibi: itaq; mihi nō ad usu3 sed ad pniciē magis ualebat. O fœlicē ingenii
ubertatē: O præclaras animi dotes: O fortunatū pueꝝ cui oē id qd hūanæ cōditioni optabile est beni
gna parēs natura copiose infudit. Nō aurū ꝓfecto nō latos fundos nō regna nō uestes attalicas: non
ebur: nō dimidiatos orbes ex ipso athlāte petitos: nō dibapha purpurā tripliciue cōchilio repetitā: nō
indos uniones uotis oībus optare debemus: s3 ingeniū quo Aug' ad reꝝ hūanaꝝ diuiarūq; cogni/
tionē euectus ē: sed honores quos illius mēoriæ quæ in bñdictione ē grato aīo pioq; tribuit ecclesia
fideliū: quā ille agēdo & docendo ex faucibus lupoꝝ gregē Dñicum uæsana rabie īfestātiū ut bonus
pastor eripuit: & ꝓ ouibus suis exēplo Christi aīam ponere nūquā recusauit. Ciceroni eloquētiæ prin
cipi Augustinū magna ex pte acceptū nos xpiani referre debemus: Ipse nāq; sic ait. Discebam libros
eloquētiæ in q̃ eminere cupiebā puerierā in librū quēdā Cicerōis cuius linguā oēs fere mirant': liber
ille ipius exhortationē cōtinet ad Philosophiā: & uocat' Hortēsius: ille uero liber mutauit affectū me
um ad te ipsu3 domie mutauit ꝑces meas & uota ac desideria mea fecit alia. Viluit mihi oīs uana spes
& imortalitatē sapiētiæ cōcupiscebā æstu cordis icredibili & surgere iā cœperā ut ad te redirē: nō ergo
ad liguā referebā librū illū: neq; mihi loquutionē: sed qd loqbat' ꝑsuaserat. Sexdecim ānos natus pa/
trē amisit: & ab odioso turpiq; lucro abhorrēs generosus aīus ī suo ptius natali solo deīde apud Car/

thaginē.Romā:Mediolanūq; dicēdi artē adolescētes edocuit:docebā inqt ī illis ānis artē Rhetoricā &
uictoriosā loq̄citatē uictus cupiditate uēdebā.Nō maioris q̄stus gratia relicta carthagine Romā secōtu
lit:sed fama icorruptæ disciplinæ allectus:q̄ hæc īclyta urbs quæ ois fere gentes & natiōes a barbarie ui-
dicatas excoluit:plurimū cēsebat̄.Cui Ouidianū illud i primis cōuenit.Dignus Roma locus quo de⁹
ois erat.Mediolaoēsibus claræ Rhetorē efflagitātib⁹ a Symmacho urbis p̄fecto illuc diuīa ꝓuidētia mis
sus,ē:oēm philopsophiā sic ē āplex⁹ ut illā cōdidisse poti⁹ q̄ didicisse uideret̄:dialecticē īmo iter ad reg
maxiaræ cognitōeq; expeditissimū ita calluit ut diuus ille Ambrosi⁹ Mediolanēsis ātistes & magnū id tē-
poris ecclīæ militātis columē deū p̄catt⁹ sit ut populū xp̄ianū a dialectica Aug. quē adhuc error mani-
cheoræ detinebat liberaretq; deū alloquēs i suis cōfessionib⁹ sic ait:nō erubui tūc ꝓfiteri hoīb⁹ blasphēias
meas:& latrare aduersū te.Q uid ergo mihi tūc ꝓderat īgeniū p illas doctrinas agile:ac nullo admiculo
hūani magisterii tot nodosissimi libri enodati cū deformiter & sacrilega turpitudīe ī doctrina pietatis
errarē:Monicha ꝓ filio erudissimo s; a māicheis seducto,ꝓfusis lachrymis p̄cabat̄ altissimū.Q ui tātæ
mīs:p̄ces nō ē aspernatus:misisti inqt manū tuā ex alto.& de hac ꝓfunda caligine eruisti aīa; meā cū p
me ploraret ad te mea mater fidelis tua:magis q̄ flēt matres corpea fūera.V idebat.n.illa mortē meā ex
fide & ex spiritu quē habebat ex te & exaudisti eā dn̄e:exaudisti eā:nec despexisti lachrymas eius cū ꝓfluē
tes terrā rigarēt in oī loco orationis eius.Ouerā matrē ac tanto pignore:sūmaq; laudatione dignissimā
quæ ad sūmum bonū reuocare filiū nitebat̄:filiū qppe genuisse nō satis est bonis parētib⁹ nisi ad p̄fe-
ctam imaginē penitus effingāt.Iā credebat Augustinus & uenenosus ille coluber uirus malignitatis
suæ ac liuoris euomēs:mētē iā sanaȝ recordatione prioris uitæ ac iucūde cōsuetudinis inficere nitebat̄:
Sed nil agis teterrima bælua & īuida nil agis malle⁹ erit hic durissim⁹ quo tuū caput tuoræq; qbus im-
pietatē & sacrilegū dogma ꝑsuasisti ut ad te raperes cōteret̄.Ligatus inqt erā nō ferro alieno:sed mea
ferrea uolūtate uelle meū tenebat inimicus:& inde mihi cathenā fecerat:& cōstrinxerat me.Igit̄ inter
æstus cōtrarioræ affectuū posit⁹ q̄ diu:q̄diu cras:& cras:q̄re ñ mō q̄re nō hac hora finis turpitudis meæ
cū lachrymis exclamauit tātæ,ꝓfecto molis erat tantā ecclesiæ colūnā erigere:ut Mātuan⁹ ille uates de
Romanis orbi terraræ īperaturis acclamauit.Tātæ molis erat Romanā condere gētem.Tū iqt illa grā
di rixa īterrioris dom⁹ meæ:q̄ fortiter excitauerā cū aīa mea exclamo.Q uid patimur:Q uid ē hoc:sur
gunt idocti & cœlū rapiunt:& nos cū doctrinis nr̄is:sine corde ecce ubi uolutamur in carne & sanguīe
Tādē maternis uotis & Ambrosii doctrina sanctitateq; suffragantib⁹ christianæ religonis ueritatē ade
ptus ē:& discusso erroris nubilo quo erat obductus manuq; Ambrosii fonte salubri regeneratus.Al-
ter Paulus magister æcclesiæ doctorq; gentiū post cōuersionē ac fidei christianæ assertor & hæreticæ
prauitatis acerrimus hostis factus,ē:in cāpo sacraræ scripturaræ sic equos īflexit suos:ita lacertos undi-
q; mouit:tantis uiribus athleta Christi hastā uibrauit in īpios.Tā lōga spatia ingēti spiritu tāta cōtētio
ne trāsmisit ut palmā & triūphū facile reportauerit.Q uid īcredibilius inqt acutissim⁹ ille doctor Sco
tus i secūda q̄stione ꝓlogi q̄ ut ad legē cōtrariā carni & sanguini doctores pauci & rudes:& pauperes
possent plurimos potētes ac sapiētes cōuertere:qd patet de multis sapiētibus primo fidei rebellibus
postea cōuersis ut de Paulo prius ꝑsecutore:post ea gentiū doctore & d Augustio pri⁹ p Manicheos
seducto postea doctore catholico:Matre apd ciuitatē Hostiēse; sūma charitate sepulta quæ filii salutē
ardēs:illū in Italiā secuta fuerat tres & triginta ānos natus in Aphricā transmisit:& p̄sbyter a Valerio
Hipponēsi Episcopo auctoratus sūma uigilātia & integritate uiā salutis populo reseruauit uitā cum
suis sectatoribus agēs ab apostolis institutā ordiniq; sacratissimo quo plurimū ecclesia dei censet̄ &
fulget auspiciū dedit.Tandē Hipponēsis ecclesiæ rector electus talē egit Episcopū q̄lē Paulus uas ele
ctiōis descripserat & ꝑpetuū bellū indicēs hæreticis gregem sibi diuina ꝓuidētia delegatum uigilan-
ti studio custodiuit:& ueri Pastoris baculo luporæ rabiē lōge summotā penitus deterruit.Nil huius
eminētissimi doctoris oī uita iustius.Nil cōsilio prudētius:nil aīo ī aduersis fortius:nil mēsa citra si-
mulationē uitæ seuerioris frugalius dici pōt.Ebrietas dicebat lōge ē a me misereberis dn̄e ne appro-
pinquet mihi in his tēptationibus positus.Certo quottidie aduersus concupiscētiā mādueādi & bi-
bendi de illiecebra odoræ nō satago nimis cū absūt nō requiro:cū adsūt nō respuo:paratus eis etiā semp
carere:Nouerat certe uir optimus & erudissimus postremā iniusticiā eē hoīem malū bonū apparere:

Quod

Quod ẽ a Platone scriptũ diuinitus:nouerat etiã in uinea dñi se eẽ cultorẽ ut illã uepribus obductã
nõ minus actionibus q̃ uerbis excoleret. Ad salutẽ igitur gregis sibi crediti anhelãs: & uerbis ut decet
Episcopũ cõsentaneã uitã agẽs ecclesiæ nõ minus exẽplo q̃ doctrina dies noctesq; ꝓspiciebat ut oẽs
in eum tanquam sanctitatis exẽplar & oĩuz uirtutũ imaginẽ intuerentᷣ.Nouerat ꝑfecto dixisse dñm
Vos estis sal terræ q̃ si sal euãuerit ĩ quo salietᷣ:& uos estis lux mũdi:nõ põt ciuitas abscõdi supra mõtẽ
posita:neq; accẽdit qs lucernã ut ponat eã sub modio sed sup cãdelabrũ ut luceat oĩbus q ĩ domo sũt
Tanq̃ luĩaria in mũdo inqt Hieronymus lucere debẽt Episcopi:ut ex ipsoꝝ actuũ luĩe incredulæ mẽ
tes errãtiũ ignorãtiæ suæ tenebras depꝛehendãt:& ut nõ solum uiuus sed ẽt uita sũctus ecclesiæ ꝓspice/
ret claris multiplicibusq; monimẽtis:quæ recẽsere longũ eẽt posteritati cõsuluit: fontẽq; uberrimũ re
clusit a quo tot riuuli q̃bus irrigata uiret ecclesia emanarũt: & diuinis de trinitate libris de tribus ꝑso/
nis & una substãtia disserẽs sic copiose ueritatẽ apuit:ut nil in tãta re tãq; sublimi & a sensibꝰ remotissi
ma nõ supstitiosis ingeniis sed ueritati acqescẽtibꝰ desideretᷣ. Et oẽs q in curriculo sacraꝝ litteraꝝ do/
ctrinæ nomẽ adepti sũt locos graues & sublimes Augustino prĩcipi acceptos grato aĩo referũt.Hinc
Magister ille sentẽtiaꝝ pẽdet & reliq quos breuitatis cã ꝓtereo? Tanta ẽ huius eminẽtissimi doctoris
eruditio:ut is crassioris ĩgenii merito habeatᷣ & hebetioris q eius singularẽ doctrinã auersatᷣ & dãnat:
Antistites ꝑfecto Græci ꝓclara sapiẽtia quondã subnixi publice sanxerũt in synodo apud Calcedonẽ
celebrata qd eoꝝ mõimẽta testantᷣ.ut q Aurelii Augustini scripta dãnaret anathema eẽt.Laudatᷣ mora/
lis Philosophiæ parẽs ille Socrates & merito qdẽ. Laudatᷣ diues ille Plato: cuius multiplicẽ doctrinã
suspexit ãtiqtas.Laudatᷣ artifex ille disciplinaꝝ ac ĩmẽsæ subtilitatis Aristoteles quẽ naturæ ĩterpretẽ nõ
nulli appellarũt. Laudatᷣ Musa illa attica xenophon & reliq quos ĩ multis fœlix illa ætas ut numina co
luit: hos iusta laude nũq̃ fraudabo:sed illis lõge Augustinũ ꝓponã.Naturalis qppe cognitio philoso/
phoꝝ ad salutẽ nullo mõ sufficit:illã cũ philosophis & diuinã nescio quo fato:q̃ dĩna ꝓuidẽtia illis de/
negatã cumulatissime habuit Augustinus. Varii philosophãtiũ libri de re publica. Quid ad ciuitatẽ
dei? in q̃ sic Christianos ĩstituit ut illos ad uerã fœlicitatẽ ꝑducat:finẽ nostrũ eẽ ad id ꝛgnũ ꝑuenire cu/
ius nullus finis ẽ:ingeniose cõcludẽs.Duobus tũ clarissimis luminibꝰ Hieronymo & Augustino ful
xit ecclesia:Hieronymus plurimũ linguaꝝ noticia:sacraꝝ scripturaꝝ ĩterꝑtatione multiplici doctrina
& excellẽti:necnõ sũma dicẽdi ubertate ac sanctissimis moribꝰ clarus habetᷣ & fuit. Quẽ Augustinus
ætate filius lꝫ dignitate pr̃ ut Hieronymus ingenue fatetᷣ & scribit uenerabatᷣ ĩprimis. Cũ quo certare
indecoꝝ sibi iaꝫ ducẽs Hieronymus eũ sic ep̃la monuit. Senẽ latitãtẽ ĩ cellula lacessere desine:sin aũt
tuã uis uľ exercere uľ ostẽtare doctrinã q̃re iuuenes & disertos & nobiles q possint & audeãt tecũ cõ/
gredi & in disputatione sanctaꝝ scriptuaꝝ iugum cũ Episcopo ducere. Ego quõdã miles nũc uetera/
nus & tuas & alioꝝ debeo laudare uictorias:nõ ipse rursus effœto corpore dimicare. Itaq; sanctus ille
senex cõtẽplationi deditus solitudinẽ q̃rebat & latitabat in cellulis:sed q̃q̃ Augustinus nõ minor Hie
ronymo in cõtẽplationibꝰ lõge aũt maior in actionibꝰ uidetᷣ. Tamẽ ꝑspicacissimo ĩgenio moribusq;
sanctissimis a me nõ fiet iniuria:pari uertice penetrasse cœlos affirmo:ut de clarissimis priscæ philoso
phiæ luminibꝰ Platone ac Xenophõte Gellius cẽsuit. Cæteri aũt doctores tã nr̃i q̃ externi Augustino
ĩgenii palmã tribuẽtes illũ altius ĩgrediẽtẽ lõgo iteruallo uenerabũdi sequuntᷣ. Deniq; cũ Gẽserici uã
daloꝝ regis feritas ĩ Aphricã sæuiret ac hipporegius artissima barbaroꝝ obsidiõe ꝑmeretᷣ. Quos hæ
resis arriana ĩfecerat deũ ꝓcatus ẽ Augustinꝰ ut ciuitatẽ illã hostili uallo circũdatã liberatᷣ dignũ duceret
aut si eiꝰ maiestati aliter uideretᷣ seruos suos ad eꝰ uolũtatẽ obeũdã fortes efficeretᷣ:aut certe ĩpẽdẽtibꝰ ma
lis eũ morte subtraheret: & huiꝰ uoti cõpos factꝰ septimũ & septuagesimũ ãnũ agẽs ne illiꝰ urbis direptio
nẽ uideret. Tertio mẽse obsidiõis febre correptꝰ pie ac sãcte diẽ clausit extremũ: & aĩa illa sãctissima ad
creatorẽ suũ fœliciter euolauit:ut eo ad quẽ tãto studio laboribꝰ & uigiliis ãhelauerat frueretᷣ: & hippore
giꝰ tãti Põtificis sepulchro plus hõestatᷣ ẽ q̃ regia quõdã regũ q urbẽ illã celebrarũt. Vñ Sylliꝰ & ãtiqs
dilectꝰ regibꝰ hippo. Cũ igitᷣ Augu. supra cõditionẽ nataliũ facultatesq; domesticas altius sese erigẽs &
calcata uoluptate arduũ uirtutis iter ĩgressus id omnẽ fuerit cumulatissime cõsequutus ad qd hõ na/
scitᷣ & rei publicæ Christianæ ĩprimis ꝓfuerit:& ñ minus agẽdo q̃ docẽdo ędificarit ecclesiã ut ille mã
dauit quẽ salutis nostræ auctorem cõfitemur & colimus deo cui studiose militauit: & hoĩbus quorũ
cõmodis ꝓ uiribus cõsuluit merito dilectus ẽ: & eius memoria ĩ benedictione apud deũ & hoĩes iu/

te celebrat̃ & uigetcuius uestigiis insistendũ ẽ illis q Christi militiã auspicat̃ & illos imitari exoptant quos nõ in umbraculis nemorosæ quondã academiæ Plato: nõ in lyceo Aristoteles: nõ scurrilis ille Aristippus: nõ Epicurus ĩ hortis osciãs & uoluptatis magr̃ ieptus: sed autor salutis nr̃æ Christus instituit q nobis primi parẽtis culpa errãtibus ad cœlũ iter oñdens æternæ uitæ ꝑmia reserauit: & crucis uexillũ erigẽs cõtra mũdi huius illecebras & fortũæ gladios ut nobis exẽplo eẽt fortissime dimicauit. Quẽ ducẽ sequuti maiores nr̃i ad cælestes thesauros anhelãtes mũdi huius diuitias magno aĩo cõtẽpserunt: nõ assẽtatõibus: nõ ãbitu: nõ ꝑnsatiõibus: nõ arte: nõ largitiõibus: nõ simulatõe magistratus in ecclesia dei & ꝑlaturas aucupabant̃: sed uocati a deo tanq̃ Aaron ad alioꝝ curã nõ tãq̃ ad auri aucupiũ & rapinã: sed ad opus a diuina ꝓuidẽtia delegatũ ad labores: ad ministeriũ: ad solicitudines: ad martyrium deniq̧ accedebãt ut gregẽ Dñicũ sũma uigilãtia custodirent ac reꝓmissã iusticiæ coronã acciperẽt. Maiores inq̃ nr̃i mẽores illius q dixit. Exẽplũ meum dedi uobis ut quẽadmodũ ego facio ita & uos faciatis. Religionũ fundamẽta iecerũt: deo & hõibus dilecti: qbus in uinea dñi dies noctesq̧ laborãtibus illud cõueniebat ĩ primis. Cor iusti meditat̃ sapiẽtiã & lingua eius loqtur iusticiã: ac uita functis ĩ mẽoria æterna erit iustus. Nũc aũt timẽdũ ẽ patres dicã qd sentio: & dicã liber̃ timẽdũ ẽ inq̃ patres ne religiões quotquot sũt deceptões appellẽtur: & pastoribus pecuniaꝝ loculis p nefas & nefas cõpatis auare ĩcubãtibus merito dici possit. Mortui sũt diuites & in ĩferno sepulti: deflexit enĩ ut uerbis Ciceronis utar. Iã nõ aliquãtũ sed multũ de spatio: curriculoq̧ cõsuetudo maioꝝ. Anhelãt qppe ĩprudentes & ĩdocti ad magistratus: q sũt ad alios nõ ad se. Ac uirũ oñdũt ut ẽ a philosopho scriptũ diuinitus & sic custodes cust odũ indigẽt: quo ut ĩqt Plato nil posset excogitari absurdius. Tales hoĩes põderi reꝝ nulla ex parte sufficẽtes in alto solio caligãt: & cæcus cæcũ ducit ut ãbo ĩ foueã cadãt. Toto ipetu clauũ inuadũt temerarii ut futilis nauicula saxis ĩpacta naufragio peat ac penitus dissoluat̃. Auara celeno uncis unguibꝰ raptura nũmos occupat ꝑlaturas immẽor Gregorii sic monẽtis. Scire debẽt ꝑlati qd si puersa unq̃ ppetrãt tot mortibus digni sũt quot ad subditos suos pditõis exẽpla trãsmittũt: Sardanapalũ uiuẽtes & ab dñi suo nati nõ gloriæ publica bona & Christi ꝑimoniũ rapiũt ut ꝓtendere possint aq̃liculũ: & qd paupibus diuidẽdũ eẽt abiiciãt in palatũ: & uẽtre obeso buccisq̧ sagina tumẽtibus de cõtinẽtia disputẽt: & ĩeiunio: de qbus ita querit̃ deus p Prophetã: Pastores demoliti sũt populũ meũ & pascebãt semetipsos: syllanas cesareasq̧ dictaturas imo tyrãnides nulla nõ arte sibi ꝓrogãt hypocritæ tristes aut plures ãnos habeãt ad rapinas: & sub ouillo tegmĩe lupi rapaces cõi peculio ꝓprias locupletẽt domos. O stultas religiosoꝝ mẽtes. O pectora cæca: rẽ uilissimã ꝓ aĩæ gloria cõmutamus: oblitii sumus dixisse dñm Vhæ uobis diuitibus q cõsolationẽ urãꝫ hic habetis: pr̃ ille uester Augꝰ: Cuius hodie celebritatẽ merito recolimus toxicũ eẽ aĩæ pecuniaꝝ cupiditatẽ clamat: Ecclesiasticus ita cõciõat̃. Si diues fueris nõ eris a delicto ĩmunis. Paulus Thimotheũ sic ĩstituit. Qui uolũt diuites fieri incidũt in laqueos diaboli: facũdus ille senex Hieronymus Nepotianũ sic alloqt̃: obsecro itaq̧ te ac repetẽs iterũ iterũq̧ mõebo: ne officiũ clericatus: genus ãtiquæ militiæ putes. i. ne lucra sæculi in christi q̃ras militia ne plus habeas q̃ cũ clericus eẽ cœpisti. Ignomia ẽ oĩum sacerdotũ ꝓpriis studer̃ diuitiis: quãtis sudoribus hæreditas cassa expetit̃ minori labore ꝓmissa Christi margarita emi poterat. Discat inqt Prelatus se eẽ: ex ore ꝓphetico nõ tã ad ĩperãdũ q̃ ad satigãdũ assumptũ: discat opus eẽ sarculo ñ sceptro: pace nõ bello: uirga correctionis nõ gladio punitionis. Nõ ãnus ꝑfecto sufficeret si talia maioꝝ nostroꝝ tũ gẽtiliũ: tũ Christianoꝝ documẽta recẽser̃ pgerẽ. Quapp receptui iã canẽs ad me reuertar. Nouistis eni illa Patres sed hoc in morali Philosophia nõ sufficit. nisi cognitõi & uerbis actio cõsentanea seqt̃: ad quã uos currẽtes ĩpello & hortor. Scitis patres scitis q̃ta sit facta labes: quæ nota sit inusta religiõibꝰ eoꝝ culpa q ꝓ eo certãt & digladiant̃: qd si ueri milites Christiani eẽnt: ut uideri uolũt: penitus cõtẽnerent. Iã nõ est q faciat bonũ: nõ est usq̧ ad unũ. Hæc hæc ẽ illa praua ætas atq̧ puersa quã Hieremias diuio spiritu afflatus notauit his uerbis A maiore usq̧ ad minorẽ oẽs studẽt auaritiæ & a ꝓpheta usq̧ ad sacerdotẽ oẽs studẽt deceptioni: his malis tẽporibus Virgilianũ illud accõmodat̃. En quo discordia ciues pduxit miseros. En qs cõseuimus agros: principiũ delyramẽtis Italiæ quõdã reginæ mũdi uiscera distrahunt̃. Religio nr̃a sanctissima christianoꝝ culpa contẽnitur: quæ undiq̧ squalida & lachrymis pfusa genas ad uos clamat p fesuos ꝑcat̃ uos ĩploratuos obtestat̃: uos reuocat dicẽs. Quoquo

fertis mea signa uiri? Impēdentem ceruicibus nostris ultionem cernimus. Attamē cæco impetu in preceps ruentes strictum diuinæ iustitiæ gladiū non horremus. Optimam igitur uiuendi disciplinā a maioribus nostris traditam: sed morum culpa iam labantem confirmate Patres: ne in filios diffidētiæ ac uiperam sobolem superni numinis ira descendat: & malos male pdens aliis uineam suam locet agricolis: q reddant ei fructum tēporibus suis: & in medium consulentes illius uestigiis insistatis: quem uobis patrem relicto mundo & eius mellito felle adoptastis ne prouerbium illud uobis conueniat. Canis ad uomitū suum rediit: pergite læto animo ut facitis columnæ fidei adhærētes. Quæ magna ex parte fulcit ecclesiam: & positis ad aratrū dominicum manibus retro nō respiciatis ne inepti regnis cœlestibus diuino iudicio uideamini: ac sanctæ Matris memoriā colite. Quæ prius uisceribus deinde spiritu tam clarum sydus mundo produxit: excussis uitiorum sarcinis sic expediti uiuamus ut cum dies noster aduenerit Augustini & Matris suffragio ad cœlestem pꝛiam euolemus: qua ille nos dignetur: cuius uexilla sequutus ē Augustinus: & est in omne æuū benedictus: Amen.

¶ Petri Marsi funebris oratio habita Romæ in obitu Pomponii Læti.

VEtus fuit institutum philosophicæ grauitati consentaneum uiri ornatissimi animos graui aliquo casu afflictos: & dira ægritudinis mole prostratos efficacissimis ratōibus ex uberrimo naturæ cōmunis & propriæ necnon eximiæ cuiusdam eruditionis fonte manantibus lenitos erigere: nec pati falsa illos opinione miseros esse: quibus aliquid incōmodi aut mors (qua plærique terrentur maxime) aut fortuna quæ impetu temerario grassat̄ inuexerit. Quod alioqui & uerum: & preclaro: sapientiq uiro dignissimū: acerbissimo tamen uulnere mihi cōfosso: & medicas manus iploranti repudiandū est: & affectis præcordiis poetico utendum. Cuius proprium & fuit: & ē addēdis lachrymis augere merorē & recēsendis malis: quibus opiniōe ita suadēte laborat̄ ad cōsolationis locos p formulas laudatiōis adrepere. Quis enim cōstantiam sic natura inchoatā: & diuturno multiplicique rerum usu ita corroboratā habere posset ut tanti uiri: quātus Pōponius cōmunis & doctor: & magister fuit interitu temparet a lachrymis? Non est profecto humanū pectus qd hūanis casibus nō tangitur: & iacturis. clarissimos uiros ad bene de multis immo de omnibus gentibus: & nationibus promerendum facillimos profusis lachrymis q̄rula uoce: crebrisque singultibus deplorare par ē: nō qdem ipsoꝝ gratia: cum qbus tam præclare actū est: semperque agetur: sed supstitum q eximia: & singulari quadam institutione priuantur. Qua iactura bonis ingeniis ad suum cultū sūma contētione anhelātibus nulla maior excogitari posset. Qualem terrarum & gentiū semp clarū lumen: & inclyta bonaꝝ artiū parens: & altrix Roma huius cōsumatissimi uiri nobis nō illi acerbo casu nūc deplorat: & patitur. Quid eni hoc in ea quam profitebatur disciplina eruditius habuit Italia? qd Roma p̄stantius? Quid latini eloquii cādor antiquus? Hic Romanā linguā barbara ingnatione pollutā cū nescio qd geticū blapteraret & uandalū penitus expurgauit: & lōgo post liminio reuocatā prisca iterum dignitate: ac iure latii benignissime honestauit. Hic ueteres ritus prudētissime ac religiosissime īstitutos: uerū longa tēpoꝝ īcuria: & quadā ingenioꝝ hallucinatiōe obsoletos: & oblitteratos cōi huic patriæ plurima sedulitate restituit: proque uiribus & auxit: & celebrauit: ut grauissima litteratoꝝ sodalitate: collegioque augustissimo nil celebrius hac etate Romuli posteritas uiderit. nilque iucūdius & sūptuosius q̄ sua parilia publico cuiusque ordīs gaudio spectata recognouerit. In tātis qppe antiqtatū tenebris etiā Pōponiani p̄ceptores uersati sūt ut triūphalē pompā q̄ nūc imago Saluatoris nostri Iesu xp̄i ac triūphatoris inuictissimi decorat̄. & e sacro Lateranēsi adyto ad exqlias nō minori scitate q̄ lætitia populi Romani deducit̄ prisca quedā orgia eē ore quidē (pace illoꝝ dixerim) duriusculo asseuerauerit. sed de his hactenus: Pōponii multiplices dotes atque āplissimæ Ciceronē Romani eloquii sine cōtrouersia principē iure ac merito laudatorem exposcerēt. Quapp non laudandi (qd meæ facultatis non est) sed testandæ pietatis gratia optimi ac sapientissimi uiri (cuius uerēdum ante oculos positū cadauer sine lachrymis intueri non possum) cumulatissimas uirtutes corde ut decet mœsto: & uerba impediente singultu delibabo. Ne

mea q̄licūq; laudatione careat tantum funus: & ut ego nō mō igratitudinis: uerū & impietatis crimē effugiam. Nam qcqd eruditiōis est in me (si mō aliqd est ego aūt sentio q̄ sit exiguum ac pene nihil non doctoris quidem culpa sed mea) eminētissimo uiri huius ingenio: cōsumatæq; doctrinæ grato aīo acceptum refero & nūc fateor. & quo ad uixero fatebor ingenue. Quē tāti uiri casus non solum mouet: uerū penitus affligit: & nil æque me angit q̄ q̄ magno dolori paria uerba reperire: uulneribus mentis parem multum effingere nequeo. Laudatio quæ uia q̄dā & ratione pgreditur & cōibus utitur: & propriis. In his tñ uera laus illa fortunæ. Ingenio hæc tribuūt & industriæ. Nostri qppe natales patriā: nationē: parentes atq; maiores eligere nequeunt. Qui aūt: aut quales esse uelimus: & in quo genere uitæ cum decoro uersari & exerceri iuris nostri ē atq; arbitrii. Hinc cōmēdatio: hinc probrū: hinc nominis: & famæ celebritas: hinc uitæ silentium: tenebræq; diffunduntur: & surgunt.

℄ Dianium Lucaniæ oppidum est: qd loco nomen a diana inditū in cuius ueluti sacrario quodam & luco Pomponius noster quasi recens quidā Artemidorus natus est. Inclyto qdem patre Ioanne sancti Seuerini & Marsici (ut nunc appellant) comite. Cuius filius Robertus Pomponii fraternatu maior: & de more successor ac hæres primus ex ea familia proauorū imag ībus ornatissima Salerni principatū paternis & auitis opibus: titulisq; adiecit: Pr̄ huius principis: Pōponii nepotis quē fortunæ iniuria e pricipatu deturbauit: eius nāq; prudētiā: roburq; mētis oīno præfractū turbo bellicus bis expēdit Pomponius odiis atq; insidiis nouercalibus ob clarā indolē quā puer a natura optime subornatus: atq; instructus præse ferebat fatigatus: atq; offensus: & a teneris unguiculis ad maxīa quaque suspirans nōa cōmunibus claritatem: sed a ppriis celebritatē atq; splēdorē diuino quodā generosæ mentis pposito indagauit. Illos imitatus q ut disciplinas toto pene orbe fugiētes tandē assequerētur ppetuum sibi exilium indixerunt. alter quasi Anacharsis. Qui atticæ humanitatis ardore incensus & ciuilitatis: Athenas p tot maris discrimina nauigauit: & regiis insignibus magno aīo contēptis deducente Toxari Solonis hūanæ: diuinæq; reꝝ sapiētia id ætatis inclyti: reiq; publicæ prudētissimi moderatoris legumq; latoris cōsultissimi: & hospes & discipulus factus est. Et enī cum uix ex ephebis Pōponius excessisset claꝫ patria cedēs ī Siciliā eo aīo transmisit ut ea demū subiiceret oculis: quoꝝ adumbratā notitiā puerili quodā auspicio: & Virgilianis lectionibus de sylla charybdi: ac Aetnæ incēdiis pceperat & eoliis eo certe generosi spūs adolescens ardore flagrabat q nobiles quondā phōs naturæ uenatores atq; īterpretes & musaꝝ phœbiq; quondā sacerdotes pioscq; uates: ut tantas felicis insulæ dotes: & uulgata miracula pspicerēt inflāmauit. Lustrata Sicilia: & locoꝝ natura p captu ingenii explorata Laurentii uallæ clarissimi oratoris fama excitatus est: atq; īpulsus. Quapp ne iacturā tēporis faceret (quā ille sp duxit maxīaꝫ) nauigio Romā se cōtulit & Vallæ primū: deinde illo uita hōestissimæ defuncto tēporis monimētā nō remittēs Petro mōtopolitæ cuius cœleste ingeniū ī poetis enarrādis habebat' id tēporis eā dies noctesq; nauauit operā: tātūq; lacertos ī litteraria palestra strenuissimus tyro mouit: tali sollertia trabalē ī stadiis apollineis: & mineruali harena uibrauit hastā ut primum inter cōdiscipulos locum facile optinuerit: & Pauli pontificis maximi: prudētissimiq; iudicio ac iussu illis efflagitantibus qbus Pōponianū acumen & sublimes q̄si supra hoieꝫ cōmētatiōes notæ: erāt in albū doctoꝝ relatus organū illud rhetoricū naturæ māibus cōcinnatū sic inflauit ut oīa gymnasia: atq; oīs Italiæ conuentus: cūctas deniq; gentes: & nationes Pōponiana uox puagata sit: oīumq; uicissim linguæ Pōponianū nomē resonarint. Alter quasi ætate nostra clarissimus & uiuēdi & dicendi magister Isocrates. Cuius domus: ut uerbis Ciceronis utamur ueluti ludus quidam patuit: atq; officina dicendi: e cuius umbraculis plures disciplinaꝝ antistites pdierūt q̄ belloꝝ duces ex equo illo troiano descēderit Diligētissimus tēpoꝝ custos: & disertæ antqtatis pcipuus amator & cultor habitus ē & fuit. Domū qppe in qrinali iugo: cōstātinianisq; thermis cōparatā hōestissima Romanæ iuuētutis cæteroꝝq; studiosoꝝ uiroꝝ frequētia excoluit sublimia prudēter euitās: ut & libertate ad quā nat' erat frueret': & aditū oēm uiolentis ac fallacibus fortūæ ictib' pcluderet. Qui nanq; marmorib' tāto negocio effossis: & lōge maiori aduectis regias extruūt: & puario cæli statu nūc solē oriētē nūc occidetē: nūc austrinos tēpores: nūc gratū boreæ rigorē celatis & laqueatis cœnatiōib' excipiunt & turriuꝫ sublimitate cœlo minantur

minantur

minantur & astris grauiorem sibi casum parant:& ludicro fortunæ se exponūt quæ infima summis
& summa iofimis mutare lætatur. T enuem & frugalem(citra sordes)Pomponii uictum nō depra
uatæ opinioni:sed moderatæ uoluntati ac naturæ conuenientem qs nō nouit? Sciebat certe uolupta
tem docto hoīe non indignam a se ipso non a pretioso:& multiplici popinarum nidore petendam
esse.Ciborum ganeata & iucunda condimenta esse famē. Laborando demum & sudando pulmen/
taria studiosis uiris honestissime comparari.priscos laconū ritus genere uitæ comprobauit q publica
conuiuia qm̄ parsimoiæ iuuentutem insuescerēt pbiditia nō nulli uero a cōitate ciborum syssitia no/
minaruot.Faciles mores : & æquitatem simplicitate conditam qs non admiratus est? Nemini quippe
nocens nunc nionendo:nunc docendo: nunc consolando:nunc scribendo profuit omnibus.Et ut
animi generositatem nullo terrore concussam fortuna ludum insolentem ludere pertinax ut Lyri/
cus poeta cecinit:& sæuo læta negotio exploraret consumatissimum uirum hunc aliquando uellica/
re nixa est:sed id hactenus egit ut Pomponii nomen in omni genere uitæ ac fortis conditione clare/
sceret. Vlyssen denicq Homericū imitatus est.nā felicitatē ñ minimā ducēs si polytropos fieret:idest/
si mores multorum hominum uidisset:ac urbes:ad ipsum septentrionem de quo mira quædam::&
quasi supra fidem studiose legerat acri animo conuersus charinthiorum:ugroruz:polonorū:ac rus/
sorum finibus peragratis tataros attigit. & ad peucen flectens iter scythici arcus formam in euxino
ponto cōtemplatus est & ad montanos peonas: macedonesq spectandarum regionum auiditate di
uertens egeas insulas uadacq prospexit. Ad summam Antonini cæsaris exemplo confectis cōmen/
tariolis:& itinerario:suam Romam: cuius ob iucundissimam.& honoratissimam Romanorum ciui
um(a quibus ut numen semper cultus est)consuetudinem desiderio uel maximo tenebatur auide
reuisit.Sed inquies animus tam longa:tamq difficili peregrinatione non contentus: non fessus ut
urbis natalem a se renouatum:ac religiose celebratū poetica laurea honestaret:ac posito ingeniis præ
mio ardētes animos inflāmaret annuente Xyxto quato pontifice maximo ut id de more ac uetusto
iure codicis facere liceret:media hyeme calcatis germaniæ niuibus: & alpiuz pruinoso uertice ritu her
culis expugnato imperatorium diploma emeruit.Laboribus.& pecuniis pro facultate nō parcens ut
Romanæ gloriæ pariter:& bonori academiæ nostræ consuleret: efficeretq tandem ut prætextato pu/
dore insignis & læta bonarū artiū studiis Romana pubes cuius eruditioni ac pudicitiæ paterna chari/
tate dies noctesq prospexit Atticū illud lyceuz & academiæ illustrata nemora Ptolemæū:& Poecilen
nō magis picturarum uarietate q̄ stoico supercilo illustrem & cætera id genus celebrata quondā mo/
nimenta paruni uel nihil desideraret:pietissimam Pomponii mentez& xpianæ ueritatis:ac religionis
obseruatissimā fuisse huius sodalitatis cui erat initiatus:atq adscriptus statæ cerimoniæ solemnesq te
stantur.quas uenerabundus populo spectaute p cōmuoi eruditione ac bono frequentauit. Testis est
illa sacratissimæ uirginis matris uenerāda imago quā ipse græco nomine quirinalē panagiam appel/
labat:Cuius sacellum omni genere honoris & cultus docta & pudica discipulorum caterua stipatus
decorabat:ut eos uere sapientiæ initium edoceret. Testis est religiosissimus uitæ finis cuique uel san/
ctissimo uiro consentaneus:& conserēdus .Diuinis quippe fulctus uiaticis insignem sapienti pietate
spiritum quinq illa dominica talenta superlucratū uolens ac libens creatori reddidit. Sciebat eni uir
sapientissimus mortem non esse miseram nisi aut profligatis moribus:& a fidei ueritate auersis.aut
qbus inuitis legitimus eam rigor intulerit. ipse uero a pueris bene uiuendo bene mori didicerat.Hi
sunt Pomponii ducis nostri celebres natales:hæc uita:hi mores:hæc pietas hic ad cumulum feliċtatis
optādus exitus:hæc spatia hōestissimo labore decursa.In quibus mœstus aīus quocūq se uerterit nō
mediocre solatium reperit. Non enim multum refert unde quis oriatur:aut q̄ diu uiuat:sed q̄bene
Doctrina inquit Horatius uim promouet insitam.rectiq cultus pectora roborat:utcunq defecere
mores indecorant bene nata culpæ. V nus dies eruditorum(ut sapiētissimus usurpare solebat Pos/
sidonius)plus patet:q̄ imperitorum longissima ætas.Natura parēs nulli se facturam suæ necessitatis
gratiam uerbis subinde testatur & rebus .Aequissimo tunc animo appetenda mors est cum suis se
laudibus uita occidens consolari pōt. Immaturus finis:aut inhonestus uiro sapienti contingere ne/

quit:& i florẽtissimo uitæ curriculo i æternæ maiestatis nutu acqescere:nec ñ i media honestissimorũ studiorꝫ celebritate necessario mortis somno cõsopiri summa feliotas & habetᷣ:& est:I ccirco siccatis lachrymis:& nube frontis abstersa ut rõ paulatim se colligens iã exposcit Pompnnianæ felicitati gratulãtes applaudamus:quã nulla unquã uetustas labefactare ualebit: paternas & auitas Lucaniæ opes: atqꝫ salerni fortuna sæpe afflixit & Pomponii nepotẽ tãto quondaꝫ principatu subnixum crebris tñ exiliis diuexatum gallicos olim panes quasi mendicare coegit:& nũc ad senogalliã deiectum Venetos fauores ambire compellit. Ad Pomponii uero signisen nostri gloriam longe lateqꝫ diffusaꝫ illius furor adspirare nõ poterit. Et qm̃ non ea solum oratione opus est:quæ defunctos habunde laudet:sed & superstites benigne moneat:& bonarũ artium studiosos adolescẽtes q̃si hæreditarios filios ad imitationẽ hortetᷣ:pinde Pomponium talem ac tantum eruditionis parentẽ:ueræqꝫ nobilitatis ac felicitatis auspicacissimum ducem uobis imitandum ꝑponite iuuenes qad animi cultum Romam uenistis:ad quos ueluti filios iam perorationeꝫ conuerto meam. Quid igenii uires non ad inanẽ & fluxam:sed solidã & stabilem gloriam ualeant hinc discite: fortunæ temetitas regna donat: illaqꝫ aufert ad libidinẽ. Sapientia uero profunda & solida mole nixa loco semp hæret:gradumqꝫ constãter & obnixe retinens fulget in tenebris:& alienis nunq̃ sordibus obsolescit. Vos uos urbis alũnos uosappello:& ut tanti uiri uestigiis pio animo insistatis q̃ maxima possum uoce cõtendens hortor & moneo. Parilia uestra tanto Pomponii studio renouata & culta excipite:ne lucanos Roma sibi adoptet: ac celebret filios:uos aũt ueluti desides priuignos atqꝫ degeneres auersetur & dãnet:& si grati eẽ uultis(qđ maxime uelle debetis)Pomponii memoriã colite:qui ut Romanum nomẽ illustraret regni opulentiã: delitiasqꝫ cnntẽpsit & quirinalem urm incultũ prius atqꝫ desertum sceptris auitis generosa mente præposuit: & ouidianum illud usurpare imprimis lætatus est. Dignus Roma locus quo deus omnis eat. In preconia igitur Pomponii Ciceronis elogiuꝫ illud de Varrõe grato animo repetẽtes dicite. Nos i nostra urbe peregrinantis errãtisqꝫ tanq̃ hospites tua studia:& lucubrationes q̃si domuꝫ deduxerũt:ut possemus aliq̃n quit:& ubi essemus agnoscere. Tu ætatẽ patriæ:tu descriptiones tẽporũ tu sacrorum iura:tu domesticam:tu bellicam disciplinam:tu sedem locorum:regionũqꝫ:tu humanaꝫ diuinarũqꝫ reꝫ nomina genera: officia:causas aperuisti plurimũ quidẽ poetis nostris omninoqꝫ latinis & literis luminis:& uerbis attulisti. His & talibus Pomponii de uobis optime meriti nomẽ uenerantes uota mecum concipite ut nitidissimus ille spiritus emerito cœlo perfruatur. Illo annuente cui se Pomponius uiuens moriensqꝫ probauit:& est in omne æuuꝫ benedictus. Amen.

¶ Venetiis per Lazarum Soardum die penultima Nouembris. M.D. VIII. qui obtinuit a Dominio Veneto ꝙ nullus possit imprimere:nec imprimi facere in eoruꝫ dominio sub pœna ut patet in suis priuilegiis. FINIS.

EXCVSATIO LAZARI.

Si quid forte tuos offendet lector ocellos
Quod mihi mendoso grãmate uersus eat:
Emendare uelis:nam non me Lazarus istis
Confecit mendis Bibiliopola tuus:
Sed turbata magis pressoris inertia quando
Sera dedit lassas artibus hora manus.

¶ Sola uirtus uincit omnia.

Registrum.

A

Illustria monimenta
Petri Marsi recôcin.
Marci. T. C. de diui.
excellentissima uirtus

B

prudentia. Quo
fluerent atq;
conformatio line.
ueritate cārumq;

C

Leontium cōtra
celsæ curibus
cuiusdam fuisse
non colant:

D

alantur &
teneatur: pſertim
Scite enim
est enim plena

E

quodam pacto
in medium locum
uehiculum argo.
temere de mundo

F

conficiunt
interpraetes ac
cum primis

G

Primum: ut
Nam fauni
conformatū putarē

H

quid Vulcano
forum sentit
hoc homine

I

prima alba
Vetus opinio
autoritatem pytha.
aīaduersa &

K

Erīnæ post
persecutus est
extitisse: eodēq;
Mater optima

L

Neq; solum
Curantes magna
natibus contingit
nis quædam

M

nulla fortuna est,
nulla est. Sin
.cognationem hñt
Nam dum haru∫p.

N

iuge auspicium
clarissimarum
eosdem esse
prestantius: neq;

O

explodatur hæc
funguntur erudiens
& est. Vir. n.
Augustinus nunq̄

quin. x car. iii.

Qui ducis uultus: & non uides ista libenter:
Omnibus inuideas liuide nemo tibi.

Fata regunt finem: spero dii cœpta secundent.
Nemo confidat nimium secundis.

LAVS DEO OPTIMO: MAXIMOq;.